

БЕЛАРУСКАЯ

БОНДАР	—	<i>Бондар</i>
		<i>Бондараў</i>
— ОК		<i>Бандарэвіч</i>
— ЫК		<i>Бандарэнка</i>
— ЧЫК		<i>Бандаронак</i>
— ЭЦ-АЦ		<i>Бандарэня</i>
		<i>Бандарчук</i>

АНТРАПАНІМІЯ

М. В. БІРЫЛА

**БЕЛАРУСКАЯ
АНТРАПАНІМІЯ**

**2. Прозвішчы, утвораныя
ад апелятыўнай лексікі**

**ВЫДАВЕЦТВА „НАВУКА І ТЭХНІКА“
Мінск 1969**

АКАДЭМІЯ НАВУК БССР
ІНСТЫТУТ МОВАЗНАЎСТВА ІМЯ ЯКУБА КОЛАСА

Рэдактар
член-карэспандэнт АН СССР
Р. І. АВАНЕСАЎ

Бірыла М. В.

Б 64 Беларуская антрапанімія. 2. Прозвішчы, утвораныя ад апе-
лятыўнай лексікі. Мінск, «Навука і тэхніка», 1969. 508 с. (АН
БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа). 1000 экз. 1 р. 78 к.
У перапл.

У кнізе разглядаецца этымалогія прозвішчаўтвараючых асноў і
структура сучасных беларускіх прозвішчаў, якія ўзніклі на базе апе-
лятыўнай лексікі і на аснове ўласных імён цюркскага і літоўскага па-
ходжання.

Праца зацікавіць не толькі спецыялістаў-мовазнаўцаў, але і
пісьменнікаў, гісторыкаў, этнографікаў, даследчыкаў культуры беларус-
кага народа і шырокае кола чытачоў.

УВОДЗІНЫ

§ 1. Антрапанімія ў цэлым і асабліва антрапанімія, звязаная з апелятыўнай лексікай, у кожнай мове з'яўляецца важным элементам агульнай моўнай і гісторыка-культурнай спадчыны таго народа, якому яна належыць. Антрапонімы — не проста знакі, лексемы, функцыяй якіх з'яўляецца ідэнтыфікацыя асобных членаў калектыву, грамадства. Гэта неадрыўная, але спецыфічная частка моўнай сістэмы. Неадрыўная таму, што ў антрапаніміі няма нічога такога, чаго б у які-небудзь з перыядаў не было ў самой мове. Спецыфічная — па функцыі і ў нека-торай меры па структуры.

Адапелятыўная антрапанімія з'яўляецца своеасаблівым люстэркам, у якім адбілася, праўда, у абмежаваных рамках, гісторыя развіцця лексічнай сістэмы мовы. Частка прозвішчаўтваральных асноў, хаця самі прозвішчы з'яўляюцца прадуктам адносна позняга перыяду (XVII—XVIII стст.), захоўвае глыбокую старыну — узыходзіць да агульнаславянскай эпохі. Пры тым адны з асноў у апелятыўнай лексіцы беларускай мовы існуюць і зараз, а другія да нашых дзён або не дайшлі, або, магчыма, жывуць дзе-небудзь у дыялектах, але з-за таго, што лексіка апошніх вывучана недастаткова, нам яны невядомы. Другая частка прозвішчаўтваральных асноў узыходзіць да апелятыўнай лексікі больш блізкіх да нас эпох — агульнаўсходнеславянскага перыяду ці перыяду станаўлення беларускай мовы. Як і ў выпадку з асновамі, што ўзыходзяць да агульнаславянскага перыяду, толькі частка асноў агульнаўсходнеславянскага і ўласнабеларускага перыядаў вядома ў сучаснай беларускай мове. Антрапанімія, такім чынам, закансервала пэўную частку лексем, якіх не захавала мова, і дае надзвычай каштоўны матэрыял для гістарычнай лексікалогіі і этымалогіі.

Акрамя прозвішчаўтваральных апелятыўных асноў славянскага паходжання, у беларускай антрапаніміі знаходзім значную колькасць іншамоўных асноў — у першую чаргу асновы цюркскага і літоўскага паходжання. Сярод іх таксама адны ў беларускай мове захаваліся і зараз, а другія зніклі. Значыць і пры вывучэнні ўзаемадзеяння беларускай мовы з іншымі антрапанімія дае ўнікальны матэрыял, які дазваляе больш глыбока і ўсебакова вывучаць беларуска-літоўскія і беларуска-цюркскія моўныя ўзаемасувязі, сферы запазычванняў, характар асваення іх і інш.

Коротка кажучы, з пункту погляду гісторыі мовы ад апелятыўная антрапанімія з'яўляецца захавальнікам, кансерватам лексікі папярэдніх эпох, дае матэрыял для больш глыбокага вывучэння гістарычнага слоўніка, лінгвістычнага субстрату, моўных узаемасувязей.

З'яўляючыся спецыфічным, найбольш цесна звязаным з асобай чалавека класам лексікі, адапелятыўная антрапанімія адлюстроўвае самыя разнастайныя галіны жыццядзейнасці народа і акружаючай яго рэчаіснасці — быт, заняткі, становішча ў сям'і і грамадстве, фізічныя, разумовыя і маральныя якасці, пачуцці, сацыяльны ўклад, фізіяграфію мясцовасці, жывёльны і раслінны свет, захоўвае звесткі з міфалогіі, этналогіі і гістарычнай геаграфіі. У гэтым сэнсе антрапанімія, утвораная ад апелятыўнай лексікі, з'яўляецца кладоўкай гісторыка-культурнай спадчыны, дае каштоўны матэрыял для вывучэння агульнай гісторыі народа.

Падкрэсліваючы значэнне дадзеных антрапаніміі для гістарычнай лексікалогіі і этымалогіі, а таксама для агульнай гісторыі народа, аўтар не ставіў сваёй мэтай пошукі ў гэтым напрамку. Галоўнай задачай ён лічыў даследаванне матэрыялу з пункту погляду самой антрапаніміі — імкнуўся вызначыць лексічны састаў, семантычную базу і моўную прыналежнасць апелятыўных асноў, на базе якіх склаліся сучасныя беларускія прозвішчы: даследаваць ступень прадуктыўнасці кожнай прозвішчаўтвараючай асновы, прасачыць ужывальнасць утвараючых асноў сучасных беларускіх прозвішчаў у антрапаніміі дапрозвішчнага перыяду (XV—XVIII стст.), нарэшце, супаставіць лексічны састаў утвараючых асноў беларускіх прозвішчаў з лексічным саставам утвараючых асноў рускіх прозвішчаў.

§ 2. Пры вылучэнні адапелятыўных прозвішчаў з агульнай масы ўсіх зарэгістраваных можна было б выкарыстаць спосаб накладвання на антрапонімы адпаведных апелятываў. Але гэты спосаб як адзіны крытэрыў не задавальняе па розных прычынах. Па-першае, беларуская рэгіянальная лексіка і лексіка старабеларускай мовы пакуль што вывучаны недастаткова, з-за чаго многія асновы мы не распазналі б. Па-другое, шмат якія з сучасных беларускіх прозвішчаў утвораны на лексічнай аснове іншых моў — літоўскай, польскай, цюркскіх, яўрэйскай і інш. З-за гэтага прыйшлося б шукаць апелятыўныя адпаведнікі ў шматлікіх рознамоўных крыніцах і ўсё адно не было б упэўненасці, што матэрыял для накладвання вычарпаны поўнасцю, не кажучы ўжо аб тым, што аўтар як беларусазнаўца аднолькава кваліфікавана па ўсіх названых мовах гэтага зрабіць не мог. З прычыны ўсяго сказанага вялікая частка прозвішчаў засталася б у «нейтральнай зоне» — не знайшла б месца ні сярод прозвішчаў, утвораных ад уласных асабовых імён, ні сярод прозвішчаў, утвораных ад апелятываў. Нарэшце, спосаб накладвання на стадыі вылучэння з ліку ўсіх зафіксаваных прозвішчаў, прозвішчаў, утвораных ад апелятываў, нават пры адсутнасці вышэй названых цяжкасцей з'яўляецца нерацыянальным з-за таго, што кожнае прозвішча толькі пасля доўгай «прымеркі» да апелятываў беларускай і іншых моў, якія патэнцыяльна маглі ўдзельнічаць сваёй лексікай ва ўтварэнні беларускіх прозвішчаў, паасобку можна было б аднесці ці да адапелятыўных ці да адіменных.

Аўтар палічыў больш мэтазгодным вылучыць адапелятыўныя прозвішчы шляхам выключэння з ліку ўсіх сабраных тых прозвішчаў, якія ўтвораны ад уласных асабовых імён. Апошнія разгледжаны ў кнізе «Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы» (Мінск, 1966) у раздзеле «Мужчынскія імёны і прозвішчы, утвораныя ад іх». Вылучэнне адіменных прозвішчаў забяспечана вялікім фактычным матэрыялам, выбраным з пісьмовых помнікаў XV—XVIII ст., і, на нашу думку, у пераважнай большасці выпадкаў з'яўляецца пераканальным. Выключыўшы прозвішчы, утвораныя ад імён, мы атрымалі корпус прозвішчаў, утвораных не ад імён. Пераважная большасць іх утворана на базе апелятыўных асноў, а паасобныя на

базе старажытных славянскіх ці літоўскіх двухчленных (адапелятыўных) імён ці на базе цюркскіх імён, што суадносяцца з апелятыўнай лексікай. Такое аб'яднанне ў адным раздзеле названых груп прозвішчаў нам здаецца правамерным таму, што ўсе яны аднолькава суадносяцца з апелятывамі — не непасрэдна, а праз антрапонім да прозвішчнай фармацыі: апелятыў — антрапонім (старажытныя двухчленыя імёны, імёны-мянушкі, цюркскія імёны) — сучаснае прозвішча. Спосаб накладвання апелятываў выкарыстоўваецца пры вызначэнні моўнай прыналежнасці асноў і іх семантыкі.

§ 3. Структура працы і спосаб аналізу матэрыялу абумоўлены задачай вывучыць лексіка-семантычны састаў утвараючых асноў сучасных беларускіх прозвішчаў. Найбольш мэтазгоднай формай аналізу матэрыялу з'яўляюцца паасобныя слоўнікавыя артыкулы, у якіх на аснове адзінай metodyкі вызначаецца лексічная і семантычная база прозвішчаўтвараючых асноў. Слоўнікавыя артыкулы маюць агульную структуру: 1) загалоўнае слова, 2) семантычная частка, 3) сучасныя беларускія прозвішчы, утвораныя на базе загалоўнага слова, 4) антрапанімічныя паралелі: а) імёны-мянушкі, зафіксаваныя ў пісьмовых помніках, б) лексічна суадносныя сучасныя рускія, украінскія, літоўскія і цюркскія прозвішчы.

§ 4. У якасці загалоўнага слова падаецца рэканструяваная па сучасных беларускіх прозвішчах утвараючая аснова — антрапонім дапрозвішчнага этапа, г. зн. імя-мянушка апелятыўнага паходжання. Таму загалоўная частка слоўнікавых артыкулаў выконвае трайную функцыю: паказвае лексічны састаў прозвішчаўтвараючых асноў, з'яўляецца зборам імён-мянушак перыяду XVI—XVII стст., падае апелятыўную лексіку, выкарыстаную ў антрапаніміі.

Загалоўнае слова ў залежнасці ад наяўнага матэрыялу рэканструіруецца на падставе групы прозвішчаў, утвораных ад агульнай асновы, ці на падставе аднаго прозвішча. Рэканструкцыя ажыццяўляецца шляхам дзялення прозвішча, пры якім налева ад месца дзялення знаходзіцца ўтвараючая аснова, а направа — антрапанімічны фармант. Дзяленне праводзіцца на падставе выяўлення спецыфічна прозвішчных фармантаў і выяўлення агульнай утвараючай асновы ў радзе сучасных беларускіх прозвішчаў і ідэнтыфікацыі яе з апелятыўнай лексікай.

У якасці спецыфічных прозвішчных фармантаў пры рэканструкцыі ўлічваюцца суфіксы *-оў/-аў/-еў/-ёў*, *-ін/-ын*, *-іч/-ыч*, *-овіч/-евіч/-эвіч*, *-енка/-энка/-анка*, *-еня/-эня*, *-ёнак/-онак*.

Суфікс *-ёнак/-онак* у прозвішчах, якія супадаюць з назвамі маладых істот, утвораных ад назваў дарослых жывёлін і птушак (*Арлёнак — арлёнак : арол*, *Казлёнак — казлёнак : казёл*), разглядаецца і як прозвішчаўтваральны і як апелятыўны. Гэта значыць, дапускаецца, што прозвішчы тыпу *Арлёнак*, *Казлёнак* маглі ўзнікнуць на базе антрапонімаў *Арол*, *Казёл* і на базе антрапонімаў *Арлёнак*, *Казлёнак*, якія ў сваю чаргу з'явіліся семантычным шляхам на аснове апелятываў *арлёнак*, *казлёнак*. Таму ў падобных прозвішчах дапускаецца дваякае члянэнне (*Арл-ёнак*, *Арлёнак*) і рэканструкцыя дзвюх утвараючых асноў, двух загаловачных слоў (*Арол*, *Арлёнак*), а самыя прозвішчы служаць ілюстрацыяй і ў адным і ў другім слоўнікавым артыкуле.

Двухзначнымі з'яўляюцца і суфіксы *-ік/-ык*, *-чык*, *-ук/-юк*, *-чук*, *-ак/-як*, *-ец/-эц*. Суфіксы *-ік/-ык*, *-чык* маюць памяншальнае (у апелятывах і антрапонімах) і патранімічнае значэнне. Суфіксы *-ук/-юк*, *-чук* — нейтральнае значэнне ў апелятывах і патранімічнае ў антрапаніміі. Суфіксы *-ак/-як* утвараюць назвы жыхароў па назвах населеных пунктаў і маюць патранімічнае значэнне. Суфікс *-ец/-эц* — памяншальнае значэнне (ў апелятывах і антрапонімах) і ўтварае назвы асоб па назвах населеных пунктаў.

Сучасныя беларускія прозвішчы з суфіксамі *-скі/-цкі*, *-оўскі/-аўскі/-еўскі/-эўскі*, *-інскі/-ынскі*, *-анецкі/-янецкі* для рэканструкцыі ўтвараючых асноў не выкарыстоўваюцца. Звязана гэта з тым, што адны з іх узніклі на базе айконімаў, а другія на базе антрапонімаў у выніку моды. Зараз няма крытэрыяў вызначыць іх утвараючую базу. Напрыклад, прозвішча *Камароўскі* можна чляніць *Камар-оўскі*, а частку злева інтэрпрэтаваць як антрапонім *Камар* ці айконім *Камары*, можна чляніць *Камароў-скі* і частку злева інтэрпрэтаваць як айконім *Камарова*, *Камароў*, гэта значыць, трэба для кожнага прозвішча рэканструяваць некалькі ўтвараючых асноў, будаваць некалькі слоўнікавых артыкулаў. Таму прозвішчы на *-скі/-цкі* падаюцца толькі тады, калі іх левая частка суадносіцца з левай часткай прозвішчаў іншых мадэлей, па якіх

рэканструявана ўтвараючая аснова (*Камароўскі* на аснове суадноснасці з *Камароў* і інш. трапляе ў артыкул з загалоўным словам *Камар*). Пры гэтым дапускаецца, што прозвішча на *-скі -цкі* магло ўзнікнуць і непасрэдна на базе рэканструяванай утвараючай асновы (г. зн. ад антрапоніма) і на базе айконіма.

Тыя сучасныя беларускія прозвішчы на *-скі/-цкі*, левая частка якіх не мае аднакаранёвых адпаведнікаў у аснове прозвішчаў іншых мадэлей, у працу не ўключаны, бо для іх не знайшлося адпаведнага слоўнікавага артыкула, а самі яны з прычыны неаднароднасці паходжання для вырашэння пастаўленых задач непрыдатныя. З агульнай колькасці наяўных у калекцыі аўтара 2130 прозвішчаў на *-скі/-цкі* ў гэтую працу не ўвайшло 770.

Загалоўныя словы падаюцца ў пачатковай форме з нейтральным значэннем. Але, калі сярод прозвішчаў, якія разглядаюцца ў канкрэтным слоўнікавым артыкуле, ёсць утвораныя ад памяншальна-ласкальных ці павелічальна-зневажальных форм, у загалоўную частку артыкула з паметай *памянш.* ці *павеліч.* уключаюцца і такія формы.

Да ліку памяншальных форм аднесен шырокі круг дэрыватаў, які ўключае мадэлі, вядомыя апелятыўнай лексіцы, чыста антрапанімічныя мадэлі, невядомыя апелятыўнай лексіцы, мадэлі, якія ў антрапаніміі могуць выкарыстоўвацца і як памяншальныя, і як патранімічныя, і ўмоўна-памяншальныя формы. Пры назоўніках мужчынскага роду з нулявой флексіяй у якасці памяншальных падаюцца формы: а) з суфіксамі *-ок/-ёк, -ак, -ік/-ык, -ец/-эц, -ка* (*Абух — Абушок, Зяць — Зяцёк, Арэх — Арэшак, Арол — Орлік, Біч — Бічык, Акунь — Акунец, Арабей — Арабейка*), якія выкарыстоўваюцца і ў апелятыўнай лексіцы, б) з суфіксамі *-ко, -ушка* (*Бес — Бяско, Глаз — Глазко, Голад — Галадушка*), якія ў апелятыўнай лексіцы не ўжываюцца, в) з суфіксам *-чык*, які вядомы і ў апелятыўнай лексіцы, а ў антрапаніміі мае памяншальнае і патранімічнае значэнне (*Гаспадар — Гаспадарчык, Каравай — Каравайчык*). Пры назоўніках мужчынскага роду на *-а* падаюцца памяншальныя формы з тымі ж суфіксамі, якія выкарыстоўваюцца ў апелятыўнай лексіцы (*Бацька — Бацечка*). Пры назоўніках жаночага роду на *-а* ў якасці памяншальных прыведзены формы: а) з суфіксамі *-ка, -ушка, -ашка, -ачка, -іца* (*Ба-*

буня — Бабулька, Каробка — Каробачка — Каробушка, Галава — Галавашка, Бульба — Бульбачка, Крупа — Крупица), якія вядомы і ў памяншальных дэрыватах апелятыўнай лексікі, б) з суфіксамі -ец, -ок, -ко (Крупа — Крупец, Галава — Галавок — Галаўко), якія не ўжываюцца ў апелятыўнай лексіцы, в) з суфіксам -чык, які мае дэмінутыўнае і патранімічнае значэнне (Губа — Губчык). Пры назоўніках жаночага роду з нулявой флексіяй падаюцца формы з вядомым у апелятывах суфіксам -ка (Кадзь — Кадзька) і спецыфічна антрапанімічнымі суфіксамі -ік, -ко (Кадзь — Кадзік, Гусь — Гусько). Пры назоўніках ніякага роду рэканструяваны памяншальныя формы толькі з антрапанімічнымі суфіксамі -/ь/ка, -ок (Балота — Балотка, Гавяда — Гавядок). Пры прыметніках у якасці памяншальных звычайна прыведзены ўмоўна-памяншальныя формы. Так мы называем формы з дэмінутыўнымі суфіксамі назоўнікаў -ік/-ык, -ок/-ёк, -ец/-эц, -/ь/ко, -/ь/ка, -чык (Востры — Вострык, Глухі — Глушок, Крывы — Крывец, Брыты — Брыцько — Брытко, Вялікі — Вялічка, Буланы — Буланчык). Зрэдку рэканструююцца формы з памяншальным суфіксам прыметніка -енькі (Глухі — Глухенькі).

Найбольш проста з'яўляецца рэканструкцыя ўтвараючай асновы і афармленне загалоўнага слова ў тых артыкулах, у якіх ёсць прозвішча, утворанае семантычным шляхам, па структуры роўнае адапелятыўнаму імені-мянушцы, а гэта значыць, і самому апелятыву. Напрыклад, для вызначэння ўтвараючай асновы прозвішча *Вясёлка* дастаткова канстатаваць, што яно не мае спецыяльнага прозвішчаўтваральнага фарманта, а гэта значыць, захоўвае структуру ўтвараючай асновы і што па структуры яно поўнаасцю суадносіцца з апелятывам *вясёлка*. Такім жа чынам праводзіцца рэканструкцыя асновы і афармленне загалоўных слоў тых артыкулаў, у складзе якіх разглядаюцца разам з прозвішчам, утвораным семантычным шляхам, прозвішчы, якія маюць спецыфічныя фарманты. На аснове агульнасці асновы яны аб'яднаны ў адзін прозвішчны рад і разглядаюцца ў агульным слоўнікавым артыкуле. Што ж належыць самой формы рэканструяванай асновы, то яна «зададзена» адным з прозвішчаў названага раду. Напрыклад, на аснове агульнасці асновы ў адзін прозвішчны рад аб'яднаны прозвішчы *Бондар, Бондараў, Бандаровіч, Бандарэвіч, Банда-*

рэнка, Бандаронак, Бандарук. На чале рада стаіць прозвішча, якое па структуры поўнасцю суадносіцца з апелятывам *бондар*. У гэтым прозвішчы і «зададзена» ўтвараючая аснова. Такім чынам, у частцы слоўнікавых артыкулаў рэканструкцыя ўтвараючай асновы па сутнасці з'яўляецца рэгістрацыяй асновы, «зададзенай» у адным з прозвішчаў.

Не выклікае асаблівых цяжкасцей і рэканструкцыя ўтвараючых асноў тых прозвішчаў і прозвішчных радоў, якія ў сваім складзе не маюць «зададзенай» асновы, але грунтуюцца на празрыстай, лёгка суадноснай з апелятывам і аснове. Напрыклад, утвараючая аснова прозвішча *Батрачэнка* суадносіцца з апелятывам *батрак*. Некаторы раз аснова, рэканструяваная шляхам члянэння прозвішча, з'яўляецца празрыстай, але патрабуе «даафармлення». Напрыклад, пры члянэнні прозвішча *Баразнёнак* атрымліваем *Баразн/ёнак*. Атрыманая аснова *баразн* выклікае адзіна магчымую асацыяцыю з апелятывам *баразна*, ад якога адрозніваецца адсутнасцю паказчыка формы жаночага роду — флексіі *-а*.

Рэканструкцыя рэальнай утвараючай асновы, такім чынам, патрабуе вызначэння граматычнага роду ўтвараючага назоўніка і адпаведнага граматычнага афармлення яго. Вызначэнне роду ўтвараючага назоўніка, як у паказаным выпадку, можна правесці толькі шляхам збліжэння асновы, атрыманай у выніку члянэння прозвішча, з апелятывам (*баразн — баразна*). Прозвішчаўтваральныя суфіксы *-іч/-ыч*, *-овіч/-авіч/-евіч/-эвіч*, *-енка/-энка*, *-ёнак/-онак* і *-еня/-эня* спалучаліся з назоўнікамі ўсіх трох родаў, таму пры вызначэнні граматычнага роду рэканструяванай утвараючай асновы застаюцца ўбаку. На форму жаночага роду асновы ўказвае суфікс *-ін/-ын* (*Капусцін — Капуста — капуста*), але і тут трэба памятаць, што ў антрапаніміі вядомы выпадкі дэрывацыі пры дапамозе суфікса *-ін/-ын* ад назоўнікаў мужчынскага роду (*Дубін, Дзедушкін*). «Даафармленне» рэканструяваных асноў некаторы раз праводзіцца на падставе імён-мянушак XV—XVIII стст.

У радзе выпадкаў рэканструкцыя грунтуецца толькі на канстатацыі адсутнасці прозвішчнага фарманта, бо немагчыма было выявіць суадносны апелятыў. У такім разе рэканструкцыя ў загалоўным слове даецца з зорачкай. Але трэба агаварыць тры выпадкі, калі пры адсутна-

сці суадноснага апелятыва зорачка пры загалоўным слове не даецца. 1. У артыкулах з загалоўным словам на *-іха* (*Абядзіха*). Такія словы разглядаюцца як імёны-мянушкі асоб мужчынскага ці жаночага полу, што грунтуюцца на апелятыўнай мадэлі на *-іха* са значэннем 'жонка такога ці такога' (*каваліха, шаўчыха*) або са значэннем занятку (*краўчыха, партніха*). 2. У артыкулах з загалоўным словам на *-овец/-авец/-евец/-эвец, -анін/-янін, -інец/-ынец*. Гэтыя словы маюць агульнае значэнне 'жыхар ці выхадзец з такога ці такога населенага пункта' (назвы н. п. у такіх артыкулах прыводзяцца гіпатэтычна). 3. У артыкулах, у якіх ёсць адсылка *параўн.*

У працы 1040 слоўнікавых артыкулаў. У якасці загалоўных слоў выкарыстоўваецца звыш тысячы рэканструяваных апелятыўных асноў у пачатковай форме і каля 400 апелятыўных эмацыянальна-ацэначных форм.

§ 5. У семантычнай частцы даецца тлумачэнне загалоўнага слова, указваецца крыніца, па якой прыведзена значэнне, даюцца лексічныя, стылістычныя, а некаторы раз і граматычныя паметы, а таксама паметы аб моўнай прыналежнасці і рэгіянальным ужыванні слова.

Калі загалоўнае слова ў беларускай мове з'яўляецца агульнавядомым (прадстаўленым у «Беларуска-рускім слоўніку»), значэнне не падаецца. Не падаюцца значэнні і пры «цёмных» словах, але перад загалоўным словам у такім разе стаіць зорачка.

У тым разе, калі для загалоўнага слова знойдзены абсалютна тоесны апелятыўны адпаведнік, апелятыў у семантычнай частцы не прыводзіцца, а даецца толькі яго значэнне. Калі ж апелятыўны адпаведнік чым-небудзь адрозніваецца ад загалоўнага слова, ён падаецца. У некаторых слоўнікавых артыкулах прыведзены паралелі да загалоўнага слова з некалькіх моў. Пры тым у адных выпадках прыведзеныя паралелі генетычна блізкія і маюць агульнае значэнне, на базе якога ўзнікла імя-мянушка, а пасля і прозвішча. А ў другіх выпадках прыведзены паралелі з розных моў, генетычна не звязаныя, з розным значэннем. Аўтар дапускае, што антрапонім мог узнікнуць на базе любога з прыведзеных апелятываў.

У тых слоўнікавых артыкулах, для загалоўных слоў якіх не знойдзены апелятыўныя паралелі, у семантычнай частцы артыкула падаюцца іншыя ўтварэнні (прыметнік, дзеяслоў, прыслоўе) ад таго ж, што і загалоўнае слова,

кораня, і на аснове гэтага ўстанаўліваецца значэнне загалоўнага слова.

Пасля значэння ў дужках скарачана абазначана крыніца, з якой узятая апелятыўная паралель. Спіс скарачэнняў прыведзены ў канцы працы.

§ 6. Прозвішчы, утвораныя ад агульнай утвараючай асновы, уваходзяць у агульны прозвішчны рад. Асобныя члены яго аб'ядноўваюцца асновай і адрозніваюцца адзін ад другога спосабам утварэння ці ўтвараючымі фармантамі. Прозвішчы, утвораныя ад пачатковай нейтральнай формы назоўніка ці прыметніка, і прозвішчы, утвораныя ад кожнай эмацыянальна-ацэначнай формы тых жа назоўнікаў і прыметнікаў, уваходзяць у асобныя, самастойныя прозвішчныя рады, але разглядаюцца ў агульных слоўнікавых артыкулах. У прозвішчным радзе прозвішчы падаюцца ў наступнай чарговасці: без фарманта на *-оў/-аў/-еў, -ін/-ын, -овіч/-авіч/-евіч/-эвіч, -іч/-ыч, -енка/-энка/-анка, -ёнак/-онак, -еня/-эня, -ук/-юк*. Адзін прозвішчны рад ад другога аддзяляецца кропкай з коскай.

§ 7. Пасля прозвішчаў у слоўнікавым артыкуле прыводзяцца антрапанімічныя паралелі: беларускія, рускія і ўкраінскія імёны-мянушкі XV—XVIII стст., утвораныя ад той жа асновы, што і прозвішчы; і сучасныя рускія прозвішчы. Беларускія імёны-мянушкі сабраны аўтарам з помнікаў пісьменнасці XV—XVIII стст., а рускія і ўкраінскія — узяты з працы Н. П. Тупікава «Словарь древнерусских личных имён». У слоўнікавых артыкулах з загалоўным словам цюркскага паходжання прыводзяцца антрапанімічныя паралелі з цюркскіх моў. Гэтым аўтар падкрэслівае, што беларускае прозвішча з цюркскай асновай магло ўзнікнуць на аснове імені-мянушкі, носьбітам якой мог быць і беларус, і на аснове цюркскага імені, носьбітам якога мог быць толькі цюрак.

Рускія прозвішчы падаюцца па працы Мартона Бенсана *Dictionary of Russian Personal Names* (Філадэльфія, 1964). Гэта наглядна паказвае, якія асновы з'яўляюцца агульнымі для беларускай і рускай антрапаніміі, а якія ўласцівы толькі першай з іх. На жаль аўтар не меў магчымасці прывесці ўкраінскія прозвішчы. У капітальнай працы Ю. К. Радзько «Сучасні українські прізвища» разглядаецца марфалагічная структура прозвішчаў і семантыка іх асноў.

§ 8. Слоўнікавыя артыкулы распрацаваны надзвычай лаканічна, і многія з іх на першы погляд здаюцца пазбаўленымі не толькі элемента даследавання, але нават і дастатковай інфармацыі. Таму не лішнім будзе паказаць, як аўтар сам разумее змест слоўнікавых артыкулаў.

Возьмем слоўнікавы артыкул БОНДАР (гл. стар. 58). Яго можна прачытаць так. У ліку лексічных адзінак, на базе якіх утварыліся сучасныя беларускія прозвішчы, знаходзіцца і агульнавядомае ў Беларусі слова *бондар*, якое мае значэнне 'майстар, што вырабляе цабры, бочкі'. Але прозвішчы ўтвараліся не на базе апелятыва *бондар*. На аснове яго ўзніклі імёны-мянушкі, а ад іх — прозвішчы. Пры ўтварэнні беларускіх прозвішчаў аснова *бондар* была надзвычай прадуктыўнай. Аб гэтым сведчыць тое, што ў якасці ўтвараючай асновы гэта слова выкарыстоўвалася не толькі ў нейтральным значэнні, але і яго эмацыянальна-ацэначныя формы: *бандарок, бандарык, бандарчык, бондарчык, бандарэц*. Аб прадуктыўнасці слова *бондар* ва ўтварэнні прозвішчаў сведчыць і тое, што ад яго беларускія прозвішчы ўтвораны семантычным шляхам (*Бондар*) і пры дапамозе прозвішчаўтваральных фармантаў *-ай, -овіч, -эвіч, -энка, -онак, -ук, -чук* (*Бондарай, Бандаровіч, Бандарэвіч, Бандарэнка, Бандаронак, Бандарук, Бандарчук*), г. зн. рэалізаваны амаль усе мадэлі другасных прозвішчаў (акрамя мадэлі з суф. *-эня*). Прозвішчы *Бандарук, Бандарчук* маглі ўзнікнуць і іншым шляхам — непасрэдна з апелятываў *бандарук, бандарчук* 'сын бондара'. Ад эмацыянальна-ацэначных форм прозвішчы ўтвораны семантычным шляхам, а ад некаторых яшчэ і пры дапамозе суфікса *-ой/-ай* (*Бандарок, Бандаркой, Бандарык, Бандарчык, Бандарэц, Бондарац, Бондарцаў*). Слова *бондар* у беларускай антрапаніміі выкарыстоўвалася ў XVII—XVIII стст. Яно выступала ў функцыі імені-мянушкі чалавека (*Бондар, Бондарка*), якую хутчэй за ўсё ён атрымаў па свайму занятку. Разглядаемая аснова прадстаўлена і ў рускіх прозвішчах (*Бондарь, Бондарев, Бондаренко, Бондарчук, Бондаревский*), а таксама ў украінскіх. Гэта значыць, прозвішчаўтвараючая аснова *бондар* з'яўляецца агульнай для ўсходнеславянскіх моў.

Возьмем яшчэ адзін слоўнікавы артыкул, які належыць да групы самых лаканічных: БОНДАЛ — *Бондал*. Яго можна прачытаць так. Слова *бондал* па семантыцы і

моўнай прыналежнасці «цёмнае». У беларускай антрапаніміі ў якасці прозвішчаўтвараючай асновы яно непрадуктыўнае — ад яго ўтворана толькі адно прозвішча (*Бондал*). У дапрозвішчны перыяд, як сведчаць помнікі пісьменнасці, аснова не выкарыстоўвалася. Сучасныя рускія прозвішчы ад слова *бондал* невядомы.

§ 9. Месца націску абазначана толькі ў беларускіх прозвішчах.

§ 10. З пункту погляду моўнай прыналежнасці рэканструяваныя ўтвараючыя асновы характарызуюцца наступным чынам. Каля 55% іх знаходзіць тлумачэнне на базе лексікі беларускай мовы, прыкладна 6% асноў—на базе лексікі рускай мовы і каля 3%—на базе ўкраінскай. Цюркскага і літоўскага паходжання—прыкладна па 3% асноў. Каля 33% рэканструяваных асноў з'яўляюцца цёмнымі. Зразумела, што вынікі даследавання лексікасемантычнага саставу ўтвараючых асноў трэба лічыць толькі папярэднімі як па рэканструкцыі, так і па тлумачэнню асноў, не кажучы ўжо аб тым, што трэцяя частка рэканструкцыі наогул не знайшла асвятлення.

Граматычная структура ўтвараючых асноў патрабуе спецыяльнага даследавання.

* * *

Праца пабудавана на матэрыяле, сабраным у 930 н. п. Беларусі і з перыядычнага друку. Матэрыял па беларускай гістарычнай антрапаніміі пачэрпнуты з пісьмовых крыніц XV—XVIII стст. (гл. БА, I, стар. 6—10).

ЛЕКСІКА-СЕМАНТИЧНЫ САСТАЎ УТВАРАЮЧЫХ АСНОЎ

* **АБАБУРКА.**— *Абабурка*. Параўн. БАБУРА, БА-
БУРКА

* **АБАЛІКШТА.**— *Абалікшта*

АБАЛІХА.— *Абаліхін*. Параўн. АБАЛЬ

* **АБАЛЬ**, * **АБОЛЯ**, * **ОБАЛЬ** параўн. літ. *obalis, obele*
'яблыня', *obiolys, obalas* 'яблык' (Фрэнк.).— *Абалевич*.
СЛП *Оболис, Обалевичюс*

АБЖЫГАЙЛА ад 'обжигать 'апальваць', г. зн. 'які
апальвае гліняную пасуду'? — *Абжыгайла*. Параўн.
АЖЫГАР

АБІБОК 'гультай, лежань'.— *Абібок, Абібак* з пера-
носам націску

АБІДА.— *Абіда*. Рус. у XVII ст. *Обида* (Туп.). СРП
Обидин

* **АБІЗУРА.**— *Абізура*

АБІРАЛА ад *абіраць*, г. зн. 'той, хто абірае'? — *Абі-
рала*

АБЛАВУШКА 'мужчынская шапка з вушамі'
(Нас.).— *Аблавушка*

АБЛАМ 'футра, шкурка з ворсам' (Нас.).— *Аблам,
Абламаў, Абламенка, Абламейка*. СРП *Абламов*

* **АБЛЕЦ.**— *Аблец*. Параўн. **АБЛЯК**

АБЛОГА 'запушчаны, неапрацоўваемы кусок поля',
рэг. 'гультай, лежань' (Дзярж.— М. Б.).— *Аблогін*

АБЛЯК рэг. 'плотка' (Палессе — Крыв.), ст. рус.
облякъ 'мужчынскае адзенне'? (Ср. II, 530), рус. курск.
абляк 'тоўстае здаровае дзіця' (Хал.), польск. *oblak*
'кусок дрэва, калода, кругляк, прадаўгаваты камень'
(Карл.), параўн. ст. рус. *обьло* 'шар' (Ср.), укр. *віблій*
'круглы, цыліндрычны' (Грынч.), магчыма, цюрк., параўн.

тур. *абляк* 'таўсташчокі' (ТБР). СБП, відаць, на аснове агульнага значэння 'круглашчокі, паўнашчокі', 'тоўсты, пузаты'.— *Абляк*

АБМЁТКА рэг. 'жаночы галаўны ўбор, намётка' (Шейн, Сб. ОРЯС, 72, стр. 49), магчыма, 'той, хто абмятае' ці 'тое, чым абмятаюць'.— *Абмётка, Абмётка*. Бел. у XVI ст. *Обметка* (Туп.).

АБОЗ 'абоз', укр. обоз 'артылерыя', 'лагер' (Піск.), магчыма, памянш. ад *абозня* 'будынак для павозак і саней' (БРС), 'вялікая няўтульная хата' (Янк., I).— *Абóзенка*

АБОЗНЫ ўкр. *обозний* 'вайсковы чыноўнік' (Піск.).— *Абóзны*

АБОЎІ польск. *обој, обóј* 'хата на дзве сям'і', 'лянівы чалавек, конь ці вол, якога біццём прымушаюць працаваць' (Карл.).— *Абóеў*

*АБОКША.— *Абакшóнак*

АБОРА 'вяровачка ў лапцях', 'кароўнік'.— *Абарéвiч*. Рус. у XV—XVI стст. *Обора* (Туп.). СРП *Оборин, Оборенков*

АБРАЗ, памянш. АБРАЗЕЦ 'ікона'.— *Абразцóў; Абразóўскі*. Рус. у XV—XVII стст. *Образец* (Туп.). СРП *Образцов, Образков*

АБРУЧ.— *Абручóў*. СРП *Обручев*

*АБРЫНЬБА.— *Абрьiньба*

АБУГЕЛЬ.— *Абўгель* у выніку асваення ЛП *Абугелiс, Абугеляс*

АБУЗ(А).— *Абўзаў*

АБУХ, памянш. АБУШОК.— *Абўх, Обух, Абухóвiч, Абўшанка; Абушóк, Абушкó, Абушкéвiч; Абухóўскі*. Рус. у XVI ст. *Обух* (Туп.). СРП *Обух, Обухов, Обуховский*

*АБЦЭШКА.— *Абцэшка*

АБЯДЗІХА.— *Абядзіхiн*

АВАДА ст. рус. *овада* 'нагавор, паклёп' (Ср.), бел. рэг. *авад* 'авадзень' (Нас.).— *Ава́да*. Рус. у XVII ст. *Овод* (Туп.)

АВАДЗЕНЬ.— *Аваднёў*

АВЕЧКА.— *Авэчка, Авэчкiн*. Бел. у XVI ст. *Овечка* (БА, I, 240). СРП *Овечкин*

АВЕС.— *Аўсóў; Аўсióк, Аўсiокéвiч; Аўсiя́нскі*. Параўн. АУСЮК. СРП *Овсов*

АГАЛЕЦ рус. *оголец* 'хлапчук-свавольнік' (СРЯ).— *Агальцóў*

*АГАР.— *Ага́рай*. СРП Огарёв

АГАРАК.— *Ага́рак*. Рус. у XV—XVI стст. *Огарок* (Туп.). СРП *Огаркин, Огарков*

АГАРОДНИК 'той, хто вырошчвае агародніну', бел. устар. *огородник* 'селянін, які меў тры маргі агароду, за што выконваў службу адзін раз у тыдзень, а жонка 6 дзён за лета жала' (Гарб.).— *Агаро́днік, Агаро́днікаў*. Бел. і рус. у XVI—XVII стст. *Огородник* (Туп.). СРП *Огородник*

АГАРОДНЫ, АГАРОДНІ.— *Агаро́дны; Агаро́днеў*

АГАРЭЛІК 'гарэлік?', 'абгарэлы'? — *Агарэ́лік*. Параўн. бел. у XVI ст. *Огорелок* (БА, I, 214). СРП *Огдорелин*

*АГРАН.— *Агра́наў; Аграно́ўскі*

АГРЫЗКА 'той, хто агрызаецца'? — *Агры́зка*. Бел. у XVI ст. *Огрызко* (БА, I, 214). СРП *Огрызко, Огрызков*

*АГРЫМ(А).— *Агрымо́віч*

АГРЭНЬ параўн. ст. рус. *огрнуться*, перан. 'адысці, аддаліцца' (Ср.).— *Агрэ́ніч*

АГУЛЬНІК 'агульны, якім карыстаюцца ўсе'? — *Агу́льнік*

*АГУРЖА.— *Агуржы́н*

АГУРЭЦ бел. рэг. і рус. *огурец* 'агурок'.— *Агурцо́ў; Агурэ́цкі*. СРП *Огурцов*

АГУР'ЯН параўн. рэг. *агурыцца* 'прывыкнуць, апусціцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Агур'я́наў*. Параўн. СРП *Огуряев*

АДАШ тат., узб. *адаш* 'цёзка' (ТРС, УРС), кірг. 'пачцівы'— зварот да незнаёмага мужчыны (КРС).— *Ада́ш*. СРП *Адашев*

АДДЗЕЛЬНЫ рэг. 'асобны'.— *Аддзэ́льны*. СРП *Отдельнов*

АДЗІНЕЦ, АДЫНЕЦ ст. рус. *одиньць* 'адзінокі, бессямейны чалавек' (Ср.).— *Адзіне́ц, Адзінцо́ў, Адзянцо́ў* пры [i]>[я]; *Адыне́ц* пры [дз']>[д]. Бел. у XVII—XVIII стст. *Одинец* (Туп., БА, I, 241). Рус. у XV—XVII стст. *Одинец* (Туп.). СРП *Одинцов*

АДЗІНОКІ.— *Адзіно́кі, Адзіно́каў*. СРП *Одиноков*

АДЗІНОЧКА 'які жыве адзін'? — *Адзіно́чкін*. СРП *Одиночкин*

*АДЗІЯН.— *Адзія́наў*

АДЗЯРЫХА.— *Адзяры́ха*. Параўн. бел. у XVII ст. *Одзеруха* (Туп.)

АДКЛЕЙКА, відаць, ад *адклеіць*.— *Адклэйкін*

АДНАМАХ складанае са спалучэння адным махам, з аднаго маху 'скоры ў рабоце, які выконвае ўсё адным махам'? — *Аднама́х*

АДЫНЕЦ гл. АДЗІНЕЦ

АДЫР, памянш. АДЫРЭЦ кірг., туркм., 'узгорак, узгоркі' (КРС, ТурС).— *Адырэц*

*АДЫРЭЙ.— *Адырэ́й*

АЖАР башк. 'мужнасць' (БаРС), кірг. 'прыгожы колер твару', 'абаяльны знешні від' (КРС).— *Ажа́р*. Каз. УІ *Ажарбек* (Жануз.)

*АЖГА.— *Ажгін*

АЖГІР тат. *ажгыру* 'раззлавацца' (ТРС).— *Ажгірэ-віч*

*АЖГІРЭЙ.— *Ажгірэ́й*

АЖОГА ад *ожечь, ожигать* 'абпаліць, абпальваць', г. зн. 'абпалены' ці 'той, які абпальвае'.— *Ажо́га*. Рус. у XV—XVI стст. *Ожога* (Туп.). СРП *Ажогин, Ожогин, Ожогов, Ожегов; Ожигов, Ожегов*

*АЖОЙ, памянш. АЖОЙЧЫК.— *Ажо́йчык*

АЖЫГАР ад *ожигать* 'абпальваць', г. зн. 'той, які абпальвае пасуду, ганчар'? — *Ажыга́р*. Параўн. АБЖЫГАЙЛА

АЖЭЛЬ.— *Ажэ́ль* у выніку асваення ЛП *Ажэліс, Ожеліс*

АЗАРД рэг. 'азарт', з тат. *азарт* (ТРС).— *Аза́рд, Азардо́віч*

*АЗАРХ.— *Аза́рх*

АЗЕРНІК 'азёрны наглядчык'? ці 'той, які жыве ля возера або ў в. Возера'? — *Азе́рнік*

АЗЁРНЫ 'азёрны наглядчык'? ці 'той, які жыве ля возера'?— *Азе́рны, Азярноў*. СРП *Озерной*

АЗІМКА рэг. 'зімка, азімая пшаніца' (Пол.— М. Судн.).— *Азі́мка*. Магчыма, памянш. ад цюрк. УІ, параўн. каз. УІ *Азім* (Жануз.). Рус. у XVII ст. *Озим* (Туп.). Бел. у XVI ст. *Озимко* (БА, I, 241). СРП *Озимков*

АЗІМЫ 'пасеяны да зімы', 'які нарадзіўся перад зімой'? — *Азі́мы, Азімаў*

*АЗОЙ.— *Азо́енка*

*АЗОЛЯ.— *Азо́лін*

*АЗОН, памянш. АЗОНЧЫК.— *Азо́нчык*

*АЗРЭЛЬ, параўн. кірг. *Азраіл* 'ангел смерці' (КРС).— *Азрэ́леў*

*АЗУКА.— *Азі́ка*

АЗЯВА, памянш. АЗЯУЧЫК параўн. рэг. *азяў* 'узяў', г. зн. 'той, які ўзяў, браў'.— *Азяўчыкаў*

АЙБІНДЭР параўн. кірг. *айбандар* 'жывёльны, жы-
вёлін' (КРС).— *Айбіндэр*

АКАВІТЫ, магчыма, ад *вока* з суфіксам *-авіты*, параўн. таксама *акавіта* 'гарэлка, настоеная на карэн-
нях' (Нас.).— *Акавіты*

АКАЛА ці ОКАЛА параўн. *акаць, окаць*, г. зн. 'той, хто адрозніваецца па вымаўленню [а] або [о]', параўн. таксама ст. рус. *окаляти* 'пэцкаць, брудзіць' (Ср.).— *Акало́віч*. СРП *Около́в*

АКАЛЕЛЫ 'той, які змёрз, азяб', 'той, які здох'.— *Акале́лай*

АКАЛОТ 'сноп, абмалочаны без развязвання'.— *Ака-
ло́т*, *Акалато́віч*

АКНО, памянш. АКЕНЦА, АКЕНКА.— *Аке́нчыц*,
?*Акі́нчыц* пры [e]>[i]

*АКОСТКА.— *Ако́стка*

АКОТ, памянш. АКОТЧЫК 'акот, перыяд, калі ко-
цяца авечкі', рэг. 'валаскі на каласках збожжа'
(КСЧ).— *Акацэ́віч*, *Акачо́нак*; *Ако́тчык*

АКРУЖНЫ 'які адносіцца да акругі', 'размешчаны на акружнасці', ст. рус. *окружьными* 'суседні, які знахо-
дзіцца навокал' (Ср.).— *Акружны́*

АКСАК тур. 'храмы, кульгавы' (ТБР), тат. тое ж (ТРС), кірг. тое ж (КРС), алт. тое ж (Залатн.).— *Ак-
са́к*. Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Аксак* (Туп.). СРП *Аксаков*

АКСАМІТ.— *Аксамі́т*, *Аксамі́тай*

*АКТАНАР.— *Актанаро́віч*. Параўн. АКТУН

*АКТУН.— *Актуно́віч*. Каз. УІ *Актан* (Жануз.)

*АКУДА.— *Акудо́віч*

АКУЛА, памянш. АКУЛКА, АКУЛЬЧЫК.— *Акі́ла*,
Акі́лай, *Акулóвіч*, *Акулéвіч*, *Акі́ліч*, *Акулё́нак*, *Акі́ленка*,
Акі́лінка пры [e]>[i]; *Акі́лка*, *Акі́льчык*. Усе СБП
магчымы і ад УІ *Акула* < *Акила* (БА, I, 23). СРП
Окулов.

АКУНЬ, памянш. АКУНЕЦ.— *Акунё́й*, *Акунéвіч*, *Оку-
не́й*; *Акунéц*. Рус. у XV—XVII стст. *Окунь*, *Окунько*
(Туп.). СРП *Окунев*, *Окуньков*

АКУТЫ 'акаваны', *АКУТ(А).— *Акуце́нак*. СРП
Акутин

АКЦЫЗНЫ ўстар. 'акцызнік, чыноўнік па акцызу — пітному водкупу'.— *Акцызны*

АЛ тур. 'ружовы', 'хітрасць', 'сям'я' (ТБР), тат. 'ружовы', 'пярэдні' (ТРС), кірг. 'сіла', (КРС).— *Алаў*

АЛАДКА.— *Аладка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Оладя* (БА, I, 214). Рус. у XV—XVI стст. *Оладко, Оладья* (Туп.). СРП *Аладын, Аладушкин, ?Аладьев*

АЛАЙ тур. 'полк', 'працэсія, шэсце' (ТБР), тат. 'так, гэтак' (ТРС), кірг. 'глухі', 'так, гэтак' (КРС), башк. устар. 'полк' (БаРС).— *Алай*. Рус. у XVI—XVII стст. *Алай* (Туп.). СРП *Алаев*

АЛАНЬ туркм. 'горка, узгорак, бугор' (ТуРС).— *Аланьей*. СРП *Аланин*. Параўн. каз. УІ *Алан* (Жануз.)

АЛБУЛ чув. 'пан' (Залатн.).— *Албул*

АЛДАН тат. 'спераду, спачатку' (ТРС), кірг. 'перад, пярэдняя частка' (КРС).— *Алданаў*. СРП *Алданов*. Каз. УІ *Алданазар* (Жануз.)

АЛЕЙ, памянш. АЛЕЙКА.— *Алейчанка*

АЛЕЙНІК 'той, які робіць алей'.— *Алейнік, Алейнікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Олейник* (БА, I, 241; Туп.). Укр. у XVII ст. *Олейник* (Туп.). СРП *Олейник, Олейников, Алейников; Алейничук*

АЛЕНЬ, памянш. АЛЕНІК, АЛЕНЬЧЫК, АЛЯНЕК, АЛЯНЕЦ.— *Аленіч; Аленікаў; Алёнчык; Алянёк; Алянцэвіч*. Магчыма ўтварэнне прыведзеных СБП і аджан. УІ *Алена* < *Елена*. Рус. у XVII ст. *Олень, Оленик* (Туп.). СРП *Оленев, Аленив, ?Оленин, ?Аленин, Оленичев, Аленичев, Олеников, Оленевский*

*АЛІТОЙЦЬ.— *Алітойць*

АЛПАТ тат. *алпат* 'пан' (Залатн.).— *Алпатаў*. СРП *Алпатов, Алпатов, Алпаткін*

АЛТЫН устар. 'грашовая адзінка'.— *Алтынаў*. СРП *Алтынов*

*АЛЫБА.— *Алыбін*. СРП *Алыбин*

АЛЫКА кірг. гіст. *алык* 'дань' (КРС), чув. *алык* 'дзверы' (Залатн.).— *Алыка*

АЛЬВАС рэг. 'альяс' (Дзярж.— М. Б.).— *Альвас*

*АЛЬД.— *Альдаў*

*АЛЬСА.— *Альсэвіч*

АЛЬХА рэг. 'алешына, вольха' (Дзярж.— М. Б.).— *Альхавіч, Альшук; Альхуйскі, Альшынскі, Алышуйскі, Альшойскі*. СРП *Ольхин, ?Ольхов, Ольховский, Ольшевский, Ольшинский, Ольшанский*

АЛЬХАВЕЦ 'той, які жыве ў альховым лесе ці каля яго?', 'жыхар вёскі Альха (Вольхі, Альховае)'? — *Альхавец*

АЛЬХАВІК, АЛЬХОВІК.— *Альхавік, Альхóвік, Альхóвікай*. Рус. у XVII ст. *Ольховик* (Туп.). СРП *Ольховиков*. Параўн. АЛЬХАВЕЦ

АЛЬХОВЫ.— *Альхóвы*. СРП *Ольховой*

АЛЬХОЎКА.— *Альхóўка*. Бел. у XVIII ст. *Ольховка* (Туп.). Параўн. АЛЬХАВЕЦ

*АЛЬЦЫВАН.— *Альцыванóвич*

АЛЬШАНІК рэг. 'алешнік' (Ст.-дар.— Э. Л.), ст. рус. *ольшаник* 'алешнік, альховы лес' (Ср.).— *Альша́нік, Альша́нікай*. Бел. у XVI ст. *Ольшаник* (БА, I, 241)

АЛЬШЫНЕЦ з в. Альха, Вольхі, Альховае, Альшына.— *Альшыне́ц*

*АМЕГА рэг. *воміга* 'перасол' (Нас.), *вомігам*. 'моцна, жорстка' (Нас.), рус. смал. *вомега, омега* 'горасць, нешта горкае, ядавітае' (Даль), смал. *омяга* 'стомленасць' (Дабр.).— *Аме́га*

АМІР, відаць, з *эмір*.— *Амірай*. Каз. УІ *Амір* (Жануз.)

*АМРОМА.— *Амрóмін*

АМФІТЭАТР.— *Амфітэáтр*

АНАДА ўкр. *онада* 'прыманка' (Грынч.).— *Ана́дзэнка*

*АНАР.— *Анарóвич*. Каз. УІ *Анар* (Жануз.)

АНГА ўзб. устар. *анга* 'ён, яна, яно' (УРС).— *Анжанкай*

*АНГОЛА.— *Ангóлай*

АНГУР параўн. кірг. *ангыр* аб прадметах 'вузлаваты, каравы', аб дарозе 'з выбоінамі, няроўная' (КРС).— *Ангур*

АНДАЛА кірг. *анда* 'разыходзіцца ў розныя бакі, кідацца ўрассыпную' (КРС), кірг. *андал* аб дарозе 'пакрыцца выбоінамі' (КРС).— *Анда́ла*

*АНДЗІЛА.— *Андзіло́вич, ?Андзюле́вич; Андзіле́ўка; Андзіле́ўскі*

*АНЗЕЛЬ.— *Анзэ́ль* у выніку асваення ЛП *Анзеліс*

*АНИП(А), памянш. АНИПКА.— *Ані́пка*

*АНКІН.— *Анкінóвич*. СРП *Онкин*

*АНКІП.— *Анкі́п*

*АНКУД, *АНКУДА.— *Анкі́д, Анкі́т* пры [д]>[т], *Анкі́да, Анкудо́вич; Анкудзі́най*. СРП *Анкудинов*

*АНОДА, памяш. АНОДКА. — *Ано́дчанка*. СРП *Анодин*

*АНОКА. — *Ано́ка; Ано́цкі*

*АНОП. — *Ано́п*

АНТРОП гр. *антропос* 'чалавек'. — *Антро́паў*. СРП *Антропов*

*АНЦЁТКА. — *Анцётка*

*АНЦІХОР. — *Анціхо́раў*

*АНЦУГАЙ. — *Анцуга́й*

АНЦЫБАЛ рус. курск. лаілівае слова 'чорт, сатана, д'ябал' (Хал. Сб. ОРЯС, т. 76, стр. 18; Кард. Уч. зап. Моск. обл. пед. инст., т. 35, вып. 3, стр. 195). — *Анцыба́лаў*

АПАЛЬКА, відаць, ад *апаліць* 'абпаліць, апячы' ці ст. рус. *опалиться* 'гневацца' (Ср.), г. зн. 'апечаны, абпалены' ці 'гняўлівы, успыльчывы' — *Апа́лька*. Бел. у XVII ст. *Опалько* (БА, I, 241). СРП *Апальков*

АПАНТАНЫ. — *Апанта́ны*

АПАРА, памяш. АПАРЭЦ ад *апа́рыць* ці ад *апора?* — *Апаро́віч, Апарэ́віч, Апарцо́ў*. Параўн. СЛП *Апарас*

АПЕНЬКА, рэг. АПЁНАК грыб 'апенька'. — *Апе́нька; Апе́нка, Апе́нкін, Апе́нчанка*. СРП *Опенкин*

*АПЕТ. — *Апéт, Апяцё́нак; Апéт, ?Апа́цкі*. СРП *Апетов*

АПЕК, АПЕЧАНЫ. — *Апячо́нак*

АПОКА рэг. 'гультай, лежабок' (Бяльк., Юрч., Краснап. — В. Л.) 'аб'ядала' (Нас.), рус. смал. тое ж (Дабр.), ст. бел. *опока* 'камень; каменная скала' (Нас., АУ), ст. рус. 'вапняк, белая гліна' (Ср.). — *Апо́ка*

*АПОЛЯ, памяш. АПОЛЬКА. — *Апо́лька; Апо́льскі, Апалі́нскі*. Рус. у XVI ст. *Ополя*. Бел. у XVII ст. *Аполко* (БА, I, 241)

АПРАНА ад *апра́нуць?*, г. зн. 'адзенне'? — *Апра́ніч*

АПУНА параўн. ст. рус. *опона* 'занавес, заслона, пакрывала' (Ср.). — *Апунéвіч*

АПУХА ў футры 'аблямоўка, абшыўка', рэг. 'закрыліна саламянай страхі, дошка над франтонам, якая трымае салому' (Дзярж. — М. Б.). — *Апухо́віч; Апухо́ўскі*

АРАБА тур. 'павозка, арба' (ТБР), кірг. тое ж (КРС), чув. *ораба* тое ж (Залатн.). — *Арабі́н*

АРАБЕЎ, памяш. АРАБЕЎКА рэг. 'верабеў'. — *Арабе́ў; Арабе́ўка*. Параўн. ВЕРАБЕЎ

АРАБІНА рэг. 'рабіна' (Янк., I). — *Арабі́на*. Параўн. РАБІНА

АРАБОК.— *Арабók*. Параўн. АРАБЕЇ

*АРАЙ.— *Ара́еў*. Каз. УІ *Арай* (Жануз.)

АРАКЧЭЇ, РАКЧЭЇ тат. *аракчы* 'п'яніца' (Труб. Этимология, 1968, стр. 46).— *Аракчэ́еў; Ракчэ́еў*. СРП *Аракчеев, Ракчеев*

АРБУЗ рэг., рус. 'гарбуз', з тат. *карбуз* (Дзмітр.)— *Арбуза́й*. Чув. УІ *Арбуз* (Магн.). Бел. у XVII ст. *Арбуз* (Туп.). СРП *Арбузов*. Параўн. ГАРБУЗ

АРГОН параўн. кірг. *аргун* 'помесь каровы і яка', 'помесь, гібрыд, метыс', 'ялаўка' (КРС).— *Аргона́й*. СРП *Аргунов*

АРДА 'арда', рус. смал. 'зборышча, натоўп', 'шум, бунства' (Дабр.), ст рус. *орда* 'стаянка, качэўе', 'полчышча' (Ср.), з тур. *орду* 'палатка хана' (Уш., ІІ).— *Арда́; ?Ардо́, Арды́цкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Орда* (БА, I, 241; Туп.). СРП *Ордин, ?Ордов, ?Ардов*

*АРДАТ.— *Арда́таў*

*АРДАШНІК параўн. тур. *ордаш* 'з таго войска' (Шынк.).— *Арда́шнікаў*

*АРДЗЯКА.— *Ардзя́ка*. Параўн. АРДА

АРДЫНЕЦ ст. рус. *ординьць, ордыньць* 'палоннік, выкуплены з ардынскага палону' (Ср.).— *Арды́нец*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ордынец* (БА, I, 241). СРП *Ордынецев*

АРЖАНИК, відаць, ад *аржаны*.— *Аржа́нік*

АРЖАНЫ рэг. РЖАНЫ 'аржаны, жытні'.— *Аржаны́, Аржа́наў, Аржано́віч; Ржаны́, Ржа́нскі*. СРП *Аржанов, Аржанков, Ржанов, Ржаных*

*АРЖАУТ.— *Аржа́ут*

*АРКУТ (А), памянш. *АРКУЦІК.— *Арку́цік*

АРЛЁНАК.— *Арлё́нак, Арлянкéвіч*. Параўн. АРОЛ

АРМОНІК параўн. казах. *орман* 'лес' (КРС), магчыма, фанетычна з *гармонік*— параўн. ст. бел. *орноста́й, осподарь* (Нас., АУ).— *Армо́нік*. Параўн. каз. УІ *Орман* (Жануз). СРП *Орманов*

АРОЛ, памянш. ОРЛІК.— *Аро́л, Арло́ў; Арлё́нак, Арлянкéвіч; Орлі́к*. Бел. у XVI ст. *Орел, Орол* (БА, I, 241). Рус. у XV—XVIII стст. *Орел, Орлик* (Туп.). СРП *Орлов, ?Орлин, Орловцев, Орловский*

*АРОЧКА.— *Аро́чка*. СРП *Орочко*

АРТЫШ, памянш. АРТЫШОК башк. 'ядловец' (БаРС), алт. тое ж (Залатн.), кірг. 'лішняе, лішак' (КРС).— *Арты́ш, Артышо́нак; Артышо́к*

*АРУШ, *АРУХ.— Арушóнак

АРХІРЭЙ.— Архірэ́ей. СРП Архиреев

АРЧАК, ВАРЧАК рэг. 'прыпражны конь' (Нас.); ст. рус. *арчакъ, орчак* 'драўляная аснова сядла' з таг. *арчак* 'сядзельная лука' (Фасм.), параўн. *ингырчак* 'падсядзёлак' (Ср.).— Арчакóй. СРП Арчаков, Арчаковский

АРШЫН.— Аршы́наў. СРП Аршинов

АРЫШ тат. 'жыта', 'аржаны' (ТРС).— Арышаў

*АРЭТ.— Арэ́таў. СРП Аретов

АРЭХ, памянш. АРЭШАК.— Арэ́х, Арэ́хаў, Арашóнкаў; Арэ́шка, Арашкóй, Арашкэ́віч; Аржахойскі з польск. *orzecz* 'арэх'. Рус. у XV—XVII стст. *Орех, Орешко* (Туп.). СРП Орехов, Орехович, Орешенков, Орешонков, ?Орешкин, Орешин, Орешков

*АРЭЦ.— Арэ́віч

АСАВЕЦ з в. Осава, Осаў.— Асаве́ц

АСАДЧЫ, памянш. АСАДЧЫК укр. *осадчий* 'асадынік, першапасалянец, заснавальнік паселішча' (Грынч.).— Аса́дчы, Аса́дчанка, Аса́дчых; Асадчу́к; Аса́дчык. Укр. у XVII ст. *Осадчий* (Туп.). СРП Осадчий, Осадченко, Осадчиев

АСАКА.— Асакá. Рус. у XV—XVII стст. *Осока* (Туп.). СРП Осокин

АСАН кірг. 'лёгкі, просты, нескладаны для выканання' (КРС), башк. аб чалавеку 'сухарлявы, хударлявы' (БаРС).— Аса́наў, Асанóвіч. Кірг., каз. УІ Асан (КРС, Жануз.). Рус. у XVI—XVII стст. *Осан, Асанчук* (Туп.). СРП Асанов

АСЕДА, відаць, ад *асядаць*.— Асе́да

*АСЕЙ, памянш. АСЕЙКА.— Асію́к; Асе́йка

АСЕЛ.— Аслю́к

АСІЛАК.— Асілак, Асілкін

АСІНА.— Асіненка; Асіно́ўскі. СРП Осинин, Осинкин, Осиновский

АСІНАВІК 'той, які жыве ў асінавым лесе ці каля яго?', 'жыхар вёскі Асіна (Асіны, Асінавае)?' — Асінавік

*АСКА.— Аскі́н. СРП Оскин

*АСКАБА.— Аскабóвіч; ?Васкабóвіч з прыстаўным [в], магчыма і ад *Васкабой* з суф. *-іч* і ўстаўным [в]

АСКЕР, памянш. АСКЕРКА араб. *аскер* 'войска', 'воін, салдат' засвоена многімі цюрк. мовамі (Дзмітр.): тур. 'воін', баец', 'ваяўнічы' (ТБР), кірг. 'войска', устар.

'салдат, воін' (КРС), у рускай мове з тур.— так звалі рускія турэцкіх салдат (Дзмітр.).—*Аскéраў; Аскéрка, Аскірка*. Каз. УІ *Аскер* (Жануз.). Бел. у XVII ст. *Оскерка*. СРП *Оскеров*

АСКОЛАК.—*Аско́лак, ?Аско́лкін*. Бел. у XVIII ст. *Асколак* (БА, I, 242). СРП *Осколков*

*АСКУНТ.—*Аскунто́віч*

АСМАК ст. бел. *осмакъ* 'манета ў восьмую частку гроша' (Нас., АУ), ст. рус. *осмакъ* тое ж (Дзюверн.).—*Асмако́віч; Асмако́ўскі*

*АСМЫК (А).—*Асмыко́віч*

АСОБА, памянш. АСОБІК.—*Асо́бік*

АСОҚА ст. бел. *осока* 'сабака-сышчык, які высочвае звера ці яго логава' (Нас., АУ), ст. рус. *осока, осокъ* 'аблава на звера' (Ср.).—*Асо́ка, Асо́кін*

*АСОМ, памянш. АСОМЧЫК.—*Асо́мчык; Асо́мскі*

*АСОН.—*Асо́наў*

АСТАТАК.—*Астатке́віч*

АСТРАВІК 'жыхар вострава ці в. Востраў?', параўн. ст. рус. *островникъ* 'жыхар вострава?' (Ср.).—*Астра-вік, Астравічэ́ня*

АСТРАВУХ, АСТРАВУШКА складанае са спалучэння *востры на вуха* 'які добра чуе, мае вострае вуха'?—*Астраві́х, Астраві́шка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Остроух* (БА, I, 242; Туп.). СРП *Остроухов, Остроушкин*

АСТРАК 'востры на язык?', 'дасціпнік, жартаўнік?', параўн. рус. *остряк*.—*Астрако́ў*. СРП *Остряков*

АСТРАЎНЫ.—*Астраўны́; Астраўля́нчык*. Апошняе магчыма ад АСТРАВІК (гл.) і ад айконіма *Востраў* як назва жыхара. СРП *Островнов*

АСТРАШАБ складанае са спалучэння *вострая шабля* 'які ўмела валодае шашкай, ліхі рубака'.—*Астраша́б*. Рус. і ўкр. у XVII ст. *Острая Сабля* (Туп.). СРП *Остро-саблин*

*АСТРОМ, *АСТРЭМ.—*Астрамо́віч*

АСТРОЎҚА рэг. 'піраміда з сукаватых калоў для сушкі снапоў' (Сл.—М. Б.), параўн. *астрова* 'ствол ёлкі з сукамі, своеасаблівая лесвіца' (Янк., I).—*Астро́ўка*

АСТРЭЙКА 'востры на язык?', 'дасціпнік, жартаўнік'.—*Астрэ́йка*. СЛП *Астрейка, Астрейкіс*. Параўн.

АСТРАК, ВОСТРЫ

*АСУЛА.—*Асуле́віч*

АСЦЮК.—*Асцю́к, Асцюке́віч*

АСЦЮЛЬКА рэг., памянш. ад *асцё*.— *Асціолькін*
АСЫКА, відаць, ад рэг. *асыкацца* 'рэзка адказваць
каму', г. зн. 'які асыкаецца'?— *Асычэнка*

АСЯДАЧ 'які асядае'.— *Асядач*. Бел. у XVIII ст. *Ася-
дач* (БА, I, 242)

АТАЙ башк. 'бацька' (БаРС).— *Атаей*. Рус. у XVI ст.
Атай (Туп.)

АТАМАН цюрк. складанае *ата* 'бацька, дзед' і *ман*
афікс для ўтварэння павелічальных імён (Дзмітр.).—
Атаманскі. Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Атаман*, *Вата-
ман* (Туп.). СРП *Атаманов*

АТАМАНЧУК 'сын атамана'— *Атаманчук*. СРП *Ата-
манчуков*

*АТАХЕЛЬ.— *Атахель*

АТВАЛКА ад рэг. *атваліць* 'адваліць'?— *Атвалка*

АТЛАН тат. каманда 'па конях, сядай на каня' з *ат*
'конь' і *лан* дзеяслоўны суфікс (Заянч., 37), *атлану* 'са-
дзіцца конна' (ТРС).— *Атланай*. Чув. УІ *Атлан* (Магн.)

АТЛІВАНЫ рэг. 'адліваны', г. зн. 'добра зложаны?',
'прыгожы'?— *Атліванай*; *Атліванчык*. Бел. у XVIII ст.
Атливаны, *Одливаны* (БА, I, 242). Рус. у XVII ст. *Отли-
ванный* (Туп.)

АТЛЫГА параўн. *зальгаць* 'злавіць, накінуўшы вя-
роўку', 'уцягнуць у якую-небудзь справу', рэг. 'запрэгчы';
праўдападобна існаванне дзеяслова *атлыгаць* з агуль-
ным значэннем 'вызваліць', ад якога *Атлыга 'які вызва-
ліўся'? ці 'якога вызвалілі'?— *Атлыгін*

*АТМАН параўн. АТАМАН.— *Атмановіч*. СЛП *Атмо-
найтіс*

*АТОКА.— *Атока*

АТОСА.— *Атоса*, *Атосін*

*АЎЗА.— *Аўзін*

АЎКШТОЛЬ літ. *aukštas* 'высокі'.— *Аўкштоль*, у выні-
ку асваення ЛП *Аукштоліс*, *Аукштуоліс*

АЎЛАН рэг. 'улан'.— *Аўланай*. Параўн. УЛАН

АЎРУНА параўн. рэг. *уруна* 'рунь' (Сл. — М. Б.).—
Аўрунін

*АЎСІШЧАР.— *Аўсішчар*

АЎСЮК бат.— *Аўсюк*, *Аўсюкевіч*

АЎСЯНІК бат., заал., 'аўсяны блін'.— *Аўсянік*, *Аў-
сяннік*, *Аўсянікай*. Бел. у XVI—XVII стст. *Овсяник*
(БА, I, 240). Рус. у XV—XVI стст. *Овсяник* (Туп.). СРП
Овсяников, *Овсянников*

АУСЯНЫ.— *Аўсяны, Аўсяно́віч*. Рус. у XVI ст. *Овсяной* (Туп.)

*АУХАЧ.— *Аўхачо́ў*

АУЦА рэг. 'авечка'. — *Оўчанка; Аўчу́к*. Рус. у XV—XVII стст. *Овца* (Туп.). СРП *Овцын, Овчуков*. Параўн. АВЕЧКА

АУЧАР.— *Аўчаро́ў, Аўчэрэ́нка*. Бел. у XVII ст. *Авчар* (БА, I, 241). СРП *Овчаров, Овчаренко*

АУЧЫНА, АУЧЫНКА.— *Аўчы́нка*. Бел. у XVII ст. *Овчинка* (Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Овчина* (Туп.). СРП *Овчинкин*

АУЧЫННІК.— *Аўчы́ннікаў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Овчинник, Авчинник* (БА, I, 241). Рус. у XV ст. *Овчинник* (Туп.). СРП *Овчинников*

*АХЛАМ рэг. 'хлам'?— *Ахламе́нак*

*АХЛЯБІНА.— *Ахлябі́нін*. СРП *Охлябинин*

АХОТНІК рэг. 'паляўнічы', 'ахвочы, ахвотны'.— *Ахо́тнікаў*. СРП *Охотников*

*АХПАШ.— *Ахпа́ш*

*АХПОЛ (А).— *Ахпо́лаў*. Чув. УІ *Ахпулат* (Магн.)

*АЧКАВЕЦ.— *Ачкаве́ц*

*АЧЫН (А).— *Ачыно́віч*. Чув. УІ *Ачин* (Магн.)

*АШАРАП.— *Ашара́п*

АШВІЛА параўн. літ. *ашва* 'кабыла' (Атр., II, 37).— *Ашві́лаў*

*АШҚАЛА.— *Ашқа́ла, ?Ашкяло́віч*

*АШМЯГА.— *Ашмя́га*. СЛП *Ашмега, Ашмегас*

АШМЯН, АШМЯНЕЦ 'жыхар г. п. Ашмяны'.— *Ашмян, Ашмя́нец, Ашмя́нскі*. Бел. у XVI ст. *Ошменец* (БА, I, 242). СЛП *Ашмена, Ашменас, Ашменавічюс*

*АШОМКА.— *Ашо́мка*

АШУЙКА 'правая рука'?— *Ашуй́ка*

АШУРАК, АШУРКА рус. смал. *ошурки* 'рвань, анучы' (Дабр.).— *Ашу́рак, Ашу́рка, Ашурке́віч*. Рус. у XV—XVI стст. *Ошурок* (Туп.). СЛП *Ошурка, Ошурко*

АШЭЕК, памянш. АШЭЙЧЫК рэг. 'ашыек'.— *Ашэ́йчык*

АШЭЙНІК рэг. 'нашы́йнік'.— *Ашэ́йнік*

БАБА.— *Ба́біч, Ба́бічаў, Бабо́віч, Бабэ́нка, Бабэ́ня; Бабяню́к; Бабі́нскі, Бабі́цкі*. Рус. у XV ст. *Баба* (Туп.). СРП *Бабин, Бабиц, Бабицев, Бабиченко, Бабенко, Бабенков, Бабинский, Бабицкий*. Параўн. БАБІЧ, БАБКА

БАБАВОЗ 'той, які возіць боб'? — *Бабавоз*

БАБАЕД 'той, які есць боб' — *Бабаэд*. Рус. у XVI ст.
Бобоед

БАБАЙ, памянш. БАБАЙКА тат. *бабай* 'стары', 'дзед, дзядуля', 'дзядзя', 'цесць', ветлівы зварот да старэйшага мужчыны (ТРС), кірг. 'стары' (КРС), башк. 'дзед, дзядуля', 'стары чалавек', рэг. рус. тое ж (Даль), рус. *бабайка* 'вясло', 'уключына' (Фасм.). — *Бабáей, Бабáйка*. Чув. УІ *Бабай* (Магн.). Рус. і ўкр. у XVI ст. *Бабайко* (Туп.). СРП *Бабаев, Бабайцев, Бабаевский*

БАБАК рэг. 'дурань, безгаловы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'байбак, стэпавы сурок', 'непаваротлівы чалавек, маруда, гультай, соня', укр. тое ж (Грынч.). — *Бабáк, Бабакóй, Бабачóнак*. Чув. УІ *Бабака* (Магн.). СРП *Бабак, Бабаков, Бабакин*

БАБАКА.— *Бабáка*. Параўн. БАБАК

*БАБАН, памянш. БАБАНКА.— *Бабáнаў; Бабáнка*. Рус. у XV ст. *Бабан* (Туп.). СРП *Бабанов, ?Бабанин*

*БАБАР.— *Бабарэ́нка*. Чув. УІ *Бабар* (Магн.). СРП *?Бабарин*

*БАБАРЫКА.— *Бабары́ка, Бабары́кін*. Рус. у XVI ст. *Бабарика* (Туп.). СРП *Бабарыкин, Боборыкин*

*БАБАРЭКА.— *Бабарэ́ка*

*БАБАРЭНЬ.— *Бабарне́ў*

БАБАХА рус. *бабахи* 'пышкі, аладкі', 'грэцкія бліны', 'перапечка, праснак' (Даль). — *Бабáхін*. Рус. у XVI—XVII стст. *Бабаха*. СРП *Бабахин*. Параўн. БАБАШ, БАБОХА

*БАБАШ з тат. *бабачы* 'той, які робіць абразанне дзецям' (Шынк.). — *Бабáш*. СРП *Бабашев, Бабашкин*

БАБЕЙ, памянш. БАБЕЙКА рэг. 'бабнік', рус. тое ж (Даль), укр. *бабій* тое ж, параўн. тат. *бэбэй* 'груднае дзіця' (ТРС). — *Бабéй, Бабі́й; Бабéйка*. Бел. у XVII ст. *Бабейка* (Туп.).

*БАБЕКА.— *Бабéкін*

БАБЕЦ размоўна-прастамоўнае ад *баба?* — *Бабцаў, Бабцоў*. Бел. у XVII ст. *Бабец* (БА, I, 197). Параўн. БОБ

БАБЁР, БОБР, БОБЕР, памянш. БОБРЫК, БАБРОК, БАБРУК, БАБЯРЭЦ.— *Бабёр, Бобр, Бóбер, Бабрóў, Бабрóвіч; Бабрўк, Бóбрык, Бóбрыкаў, Бабрыкóвіч; Бабракóў; Бабярэ́ц; Бабрóўскі, Бабрўцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Бобр, Бобер, Бобрик* (БА, I, 199; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Бобр, Бобер, Бобрик, Бобрище* (Туп.).

СРП *Бобров, Боброк, Бобриков, Боберко, Бобраков, Бобрецький, Бобринський, Бобровський*

БАБІЛА павеліч. ад баба?— *Бабіла*

БАБІНА 'адно зерне бобу',— *Бабіна, Бабініч, Бабіно́віч; Бабіно́к*. Бел. у XVI ст. *Бобина* (Туп.)

БАБІЧ рэг. 'дзіця, якое нарадзілася ў бабкі-павітухі ці ў старой жанчыны' (КСЧ, Янк., III), рус. 'бабнік' (Даль).— *Ба́біч, Ба́бічаў*. Магчыма, як патранімічныя формы ад БАБА (гл.)

БАБКА ў розн. знач., у тым ліку памянш. ад БАБА (гл.)— *Ба́бкін, Бабке́віч, Бабчо́нак, Бабчано́к; Бабко́ўскі, Бабчы́нскі*. Бел. у XVIII ст. *Бабка* (Туп.). СРП *Бабкевич, Бабкин*

*БАБКУН.— *Бабкуно́ў*

БАБОК рэг. бат. 'бабоўнік, вадзяны трохліснік', 'адно зерне бобу'.— *Бабо́к, Бабко́ў, Бабке́віч, Бабчо́нак, Бабчано́к; ?Бабко́, Бабко́ўскі, Бабчы́нскі*. СРП *Бобков*

*БАБОЛЯ.— *Бабо́ля*

БАБОУКА.— *Бабо́ўка*

*БАБОХА.— *Бабо́ха*

БАБОШКА рус. *бабошка* 'мучны выраб' (СРНГ, 3).— *Бабо́шка*. Рус. у XVI ст. *Бабошко*. (Туп.). СРП *Бабошкин, Бабошка, Бобошка*

БАБРАЎНІЧЫ.— *Бабраўнічы; Бабраўніцкі*

БАБРОВІК.— *Бабро́вік*. Параўн. БАБРОЎНІК

БАБРОЎНІК ст. бел. *бобровник* 'лавец баброў' (Нас., АУ), 'наглядчык над бабрамі', 'старшы над бабровымі старажамі' (Гарбач.), ст. рус. *бобровьникъ* 'лавец баброў' (Ср.), укр. *бобровник* 'паляўнічы на баброў', 'бабровы прамысловец' (Грынч.).— *Бабро́ўнік, Бабро́ўнікаў*. СРП *Бобровников*

БАБСКІ.— *Ба́бскі*

БАБУК рус. 'земляны заяц, тушкан' (Фасм.).— *Бабу́к, Бабуко́ў, Бабу́чэнка*

БАБУЛЬ.— *Бабу́ль*. Параўн. БАБУЛЯ

БАБУЛЯ 'маці бацькі ці маткі', 'старая жанчына'.— *Бабу́лін*. СРП *Бабулин*

БАБУН рус. *бобун* 'фасоль' (Мельн.), 'боб' (СРНГ, 3), 'базар, рынак' (Бурн.), параўн. тат. *бабунэ* 'рамонка' (ТРС), узб. *бабуна* тое ж (УРС).— *Бабу́н*. СРП *Бобунов*

БАБУНЯ, памянш. БАБУНЬКА рэг. 'бабуля'.— *Бабу́нька*. СРП *Бабунин*

БАБУРА, пам'яш. БАБУРКА 'макрыца, сараканожка' (Нас.), рус. *бабура, бабурка* 'бабачка, матыль', назва расліны 'страчок', 'галавастая рыбка, поп' (Даль).— *Бабўра, Бабўрай; Бабўрка, Бабўркін; Бабўрскі*. СРП *Бабурын, Бабуров*

БАБУРКА рус. *бабурина* 'матылёк' (Вал.), 'загнет, месца ў рускай печы, куды выграбаюць жар' (Даль).— *Бабўркін*. Бел. у XVI ст. *Бабурка* (Туп.). Параўн. БАБУРА

БАБУШКА рэг. 'бабуля'— *Бабушкін*. Параўн. БАБУЛЯ, БАБУНЯ

БАБСКІ.— *Бабскі*

БАБЧЫ параўн. тат. *бэбчи* 'пяро, пяро' (ТРС).— *Бабчы; Бабчынскі*

*БАБЫДА.— *Бабыдаў*

БАБЫЛЬ, пам'яш. БАБЫЛЕЦ.— *Бабыль, Бабылёў; Бабыльцоў*. Рус. у XV—XVII стст. *Бобыль*. СРП *Бобылев*

*БАБЫНА параўн. рус. *бабыня* 'самазадаволены чалавек' (Фасм.) — *Бабына*. Рус. у XV ст. *Бабыня* (Туп.)

БАБЫР, пам'яш. БАБЫРЫК кірг. 'гаварун, гаварлівы' (КРС), рус. *бобырь* 'пячкур' (Даль, СРНГ, 3), *бобырець* 'рыба з роду галаўнёў' (Даль), бел. рэг. *бабырка* 'пячкур' (КСЧ) туркм. *бабыр* 'пантэра' (ТурС).— *Бабыр; Бабырык*. Чув. УІ *Бобыря* (Магн.). СРП *Бобырёв*

БАВА ад *бавіць, бавіцца?*— *Бавá*. Рус. у XVI—XVII стст. *Бова* (Туп.). СРП *Бавин, Бовин*

*БАГА.— *Багін; Багінскі*. СРП *Багін*

*БАГАВЕЙ.— *Багавéенка*

БАГАДЗЕЛЬНЫ 'які жыве ці жыў у багадзельні'?— *Багадзэльны*

*БАГАДЗЯЖ.— *Багадзяж*

*БАГАДУХ, пам'яш. БАГАДУШКА.— *Багадўшка*

БАГАЙ рус. 'жалезны лом, якім вымаюць цвікі' (Фасм.) — *Багай; Багайчўк*. Чув. УІ *Багай, Богай* (Магн.). Каз. УІ *Багай* (Жануз.)

БАГАЛЕЙША.— *Багалéйша*. Параўн. БАГАЛЬ

*БАГАЛЬ.— *Багáль*. Чув. УІ *Багали* (Магн.). СРП *Багалея, СЛП Баголюнас*

БАГАМАЗ жарт. 'няўдалы мастак', рус. *богомаз* 'іканапісец' (СРЯ), 'гандляр іконамі, карцінамі', 'двудушны чалавек' (СРНГ, 3).— *Багамáз, Багамáзаў*. Рус. з XVII ст. *Богомаз* (Туп.). СРП *Богомазов*

БАГАМОЛ.— *Багамóлаў; Багамóльскі*

БАГАМОЛЕЦ.— *Багамольцаў*. У XVII ст. Богомолец — літоўскі пан (Туп.). СРП Богомолец

*БАГАМ'Я.— *Багам'я*

*БАГАРОДЗЬ.— *Багародзь*. СРП Богородский, ?Богородицкий

БАГАСЛОЎ.— *Багаслоў*; *Багаслоўскі*. Рус. у XVII ст. Богослов (Туп.). СРП Богословский

БАГАТКА, БАГАТКО рус. *богатка* 'багаты чалавек', 'кошка з шэрсцю трох колераў' (СРНГ, 3).— *Багáтка*, *Багаткó*, *Багаткевіч*. Бел. у XVI ст. *Богатко* (Туп.). СРП *Богатков*, *Богаткин*

БАГАТЫ.— *Багацэвіч*, *Багацэнка*, *Багацэнак*; *Багáцкі*. Рус. у XVI—XVII стст. *Богатой*, *Богатый* (Туп.). СРП *Богатин*, *Богатов*

БАГАТЫР 'багаты чалавек'.— *Багатыроў*. Рус. у XV ст. *Богатырь* (Туп.). СРП *Богатырёв*

БАГАЧ, рэг. БОГАЧ 'багаты чалавек' (БРС, КСЧ).— *Багáч*, *Бóгач*, *Багачоў*; *Багачу́к*. Рус. і ўкр. у XVII ст. *Богач* (Туп.). СРП *Богачёв*

БАГДАН рус. *богдан* 'назва дзяцей да хрышчэння' (Даль), старажытнае славянскае імя, прынятае праваслаўнай і каталіцкай царквой (БА, I, 35).— *Багдán*, *Бóгдан*, *Багдánaў*, *Багдановіч*, *Багдánе́ц*, *Багданкёвіч*; *Багданчу́к*; *Багдánчык*; *Багдáчыц*; *Багдáшаў*, *Богдашыч*; *Багдáшыц*; *Ба́гдзя*, *Багдзэ́віч*; *Багдзэ́й*. Хутчэй, аднак, СБП утвораны ад УІ *Богдан*, якое ў XVI—XVIII стст. было папулярным у Беларусі (БА, I, 35), у Расіі і на Украіне (Туп.). СРП *Богдан*, *Богданов*, *Богданович*, *Богдановский*, *Богданкевич*, *Богданчиков*, *Богдашкин*

*БАГДАСАР.— *Багдасараў*. СРП *Богдасаров*, *Багдасаров*

*БАГЕЛЬ.— *Багель*

БАГЛАЙ 'непаваротлівы мужчына, лежабок' (Нас.), рус. 'гультай, дармаед' (Даль), укр. 'лянота' (Піск.), 'гультай' (Яварн.), параўн. тат. *баглау* 'ускладаць', 'вязаць', 'звязаць', перан. 'уцягваць, ублытваць' (ТРС), магчыма, з бел. *богылай* 'богалай, той, хто лае бога' (Бяльк.).— *Багла́й*. СРП *Баглаев*, *Боглаев*

*БАГМЕТ.— *Багмёт*

БАГНА,— *Багню́к*; *Багнаве́ц*; *Багноўскі*

БАГОР рэг. 'бусак'.— *Багроў*. СРП *Багров*, *Богрос*

БАГРЭЙ укр. *багрій* 'светлабуры вол' (Піск.).— *Багрэ́й*. СРП *Багреев*

БАГРЭЦ ад багор ці багровы?— Багрэц, Баграцоў, Баграцэвіч, Багрыцэвіч. Бел. у XVIII ст. Багрец (БА, I, 197). СРП Багрецов, Богрецов

*БАГУЙ.— Багуйеў

БАГУМІЛА 'мілы богу'.— Багуміла

БАГУН, БОГУН — Багун, Бógун, Багунай. Укр. у XVII ст. Богун, Багун. СРП Богун, Богунов, Богунский

*БАГУС.— Багусэвіч

БАДАЙ тат. бодай 'пшаніца' (ТРС), магчыма, ад бадаць.— Бада́й. СРП Бадаев. Чув. УІ Бодай (Магн.). Параўн. БУДАЙ

БАДАК, БОДАК рэг. 'асот', 'вазон-сталетнік' (Стэц.), ст. рус. бодак 'лодка, барка' (Дзюверн).— Бада́к, Бо́дак. Бел. у XVII ст. Бодак (БА, I, 199)

БАДЗЕЙ, памянш. БАДЗЕЙКА ад бадаць ці бадзяцца? — Бадзе́й, Бадзееў; Бадзе́йка. СРП Бодеев. Чув. УІ Бадей (Магн.)

*БАДЗЕРКА.— Бадзе́рка

БАДЗІЛА рэг. 'бодлівая карова', рус. бодило 'рагаціна' (Даль).— Бадзілаў

БАДЗЮК ад бадаць ці бадзяцца?— Бадзю́к, Бадзюко́ў

БАДЗЮЛЯ, БАДЗЮЛЬКА рэг. 'што-небудзь маленькае, як зернетка, крупінка' (Дзярж.— М. Б.).— Бадзю́ля; Бадзіо́лін; Бадзюлькі́н

БАДЗЯ ўкр. бадя 'лянівы вол' (Грынч.). — Ба́дзіч

БАДЗЯЙ рэг. бат. 'бадзяга' (Р. Мурашка «Сын», 1957, стар. 87), магчыма, ад бадзяцца.— Ба́дзя́й, Ба́дзя́еў. СРП Бодяев

БАДЗЯКА рэг. 'той, які бадзяецца' (Чавус.— В. Л.), бат. 'бадзяга'.— Ба́дзя́ка. СРП Бодяко

БАДЗЯЛА, памянш. БАДЗЯЛІК 'той, які бадзяецца'?— Ба́дзя́ла, Ба́дзя́лін

БАДУК 'той, які бадаецца'?— Ба́ду́к

БАДУЛЯ 'той, які бадаецца'?— Ба́ду́лін. СРП Бодулин

БАДУН рэг. 'той, які бадаецца', рус. бодун 'бодлівая жывёліна' (Даль), 'незгаворлівы чалавек', 'чалавек з няцвёрдай паходкай' (СРНГ).— Ба́ду́н, Ба́дуно́ў. СРП Бодунов, Бодунов, Бодунков

БАДЫЛЬ рэг. 'сцябло', бел. літ. бадылле 'сцяблы', укр. бадиліна 'сцябло' (Грынч.).— Ба́дыль

*БАДЫТКА.— Ба́ды́тчык

*БАЕГА, памянш. БАЕЖКА.— *Баёжка; Баёшка*

БАЕК гл. БАЙ

БАЕР параўн. тат. *боеру* 'аддаваць загад' (ТРС).— *Баер*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Баёрас, Баерас*

БАЕЦ.— *Байцоў*. СРП *Бойцов*

БАЖАН, памянш. БАЖАНОК рэг. 'фазан' (Нас.), рус. *бжант* 'фазан' (Даль), магчыма, ад *бжаць* 'жадаць' г. зн. 'той, якога хацелі, жадалі' (параўн. *Ждан*), параўн. тат. *божан* 'шэршань' (ТРС).— *Бажан; Бажанок, Бажанкоў*. Каз. УІ *Бажан* (Жануз.). СРП *Бажан, Бажанов, Божанов*

БАЗ башк. 'яма пад падлогай, пограб' (БаРС), рус. 'крыты ці някрыты двор для скаціны' (Даль).— *Базін, Базэвіч, Базэнка; Базук, Базюк*. СРП *Базев, Базин, Базюков*

*БАЗАЙ.— *Базэев*. Каз. УІ *Базай* (Жануз.). СРП *Базаев*

БАЗАН рэг. 'фазан' (Нас.), рус. 'крыкун, хвалько' (Даль), параўн. *базанить* 'крычаць, плакаць' (Мельн.).— *Базан*. Рус. у XVII ст. *Базан* (Туп.). Каз. УІ *Базан* (Жануз.). СРП *Базанов*

БАЗАР.— *Базар, Базарэвіч*. Рус. у XV—XVII стст. *Базар, Базарко* (Туп.). СРП *Базаров, ?Базарьев*

*БАЗЕКА.— *Базэка*. СРП *Базекин*

*БАЗУЙ.— *Базуев*. Рус. у XV ст. *Базуй* (Туп.)

БАЗУЛА, памянш. БАЗУЛЬКА.— *Базулька*

*БАЗУН.— *Базун*. СРП *Базунов*

БАЙ, памянш. БАЙЧЫК, БАЕК, БАЙКО бел. 'гаварун, пустамеля' (Нас.), рус. 'гаварун, апавядач' (Даль), укр. 'казачнік' (Грынч.), тат., кірг. 'багаты, бай' (ТРС, КРС).— *Бай, Баёў; Байчык; Баёк; Байко, Байкоў, Байкевіч; Байчук; Байкоўскі*. Бел. у XV—XVII стст. *Бай, Байка, Байчик* (Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Бай, Байко* (Туп.). СРП *Баев, Байков, Баевский*

*БАЙБА, памянш. БАЙБІК.— *Байбікаў*

БАЙБАК тат. 'сурок' (ТРС), башк. тое ж.— *Байбак*. Чув. УІ *Байбака* (Магн.). СРП *Байбаков*. Параўн. БАБАК

БАЙБУС рэг. 'высакарослы няскладны чалавек' (Нас., КСЧ), абразлівае аб падростку (Нас.).— *Байбус*

*БАЙВЕР.— *Байвэр*

*БАЙГОТ.— *Байгёт*

БАЙДА ўстар. 'свая'; *бойды біць* 'нічога не рабіць, хадзіць без справы' (Нас.), укр. 'гуляка, бесклапотны чалавек', 'няскладная жанчына' (Грынч.), 'акраец хлеба' (Грынч., Піск.), параўн. кірг. *байда* 'прыбытак, карысьць, выгада' (КРС), параўн. бел. рэг *збайдаць* 'марна страціць, пусціць на вецер' (Дзярж.— М. Б.), рус. *байдать* 'бяздзельнічаць' (Кард., стр. 205), такім чынам для антрапоніма *Байда* маглі быць выкарыстаны значэнні 'бесклапотны чалавек, марнатраўца', 'няскладны, неваротлівы чалавек, слуп'.— *Байда, Байдаў, Байдоў; Байдўк*. СРП *Байдукоў*

БАЙДАК ст. бел. 'рачное аднамачтавае купецкае судна' (Нас., АУ), рус. 'рачное судна' (Дзюверн., Даль), 'тоўстая дошка для падлогі ці столі' (Дабр.), укр. 'рачное судна' (Піск.), параўн. тат. *буйдак* 'халасты, адзінокі' (ТРС), магчыма і ад *байдаць* — гл. БАЙДА.— *Байдак, Байдакоў*. СРП *Байдакоў*

БАЙДАЛА, відаць, ад *байдаць, збайдаць*, г. зн. 'той, які марна траціць, марнатраўца'.— *Байдалін*. СРП *Байдалін*

БАЙКАЧ параўн. рус. *байкаць* 'закалыхваць дзіця' (Дабр.).— *Байкачоў*

*БАЙКАШ.— *Байкаш*

БАЙЛА, магчыма, ад *баяць* г. зн. 'бай, апавядальнік'.— *Байлаў*

БАЙМАН башк. 'шчасце'.— *Байман*. Чув. УІ *Байманла* (Магн.). Каз. УІ *Баймен* (Жануз.)

БАЙРАМ ст. бел. 'магаметанскае свята — Новы год' (Нас., АУ), узб., башк. 'свята' (УРС), тат. *бэйрэм* тое ж (ТРС).— *Байрам*. Башк. УІ *Байрам* (СЛІ, 71)

*БАЙРАШ.— *Байраш, Байраш*. Чув. УІ *Байруш* (Магн.).

БАЙТУС, магчыма, ад *байтаць* (*байдаць*).— *Байтус*. Параўн. БАЙДА, БАЙДАЛА

*БАЙЦУН.— *Байцун*

БАК.— *Бакаў*

БАКА рус. 'страказа' (Мельн.), 'гаварун' (Даль), параўн. бел. *бакуліць* 'пустасловіць' (Нас.), тат., узб., башк., каз., кірг. 'лягушка' (ТРС, УРС, КРС), тат. 'драўляная засаўка' (ТРС), кірг. 'хударлявы, сухапары чалавек' (КРС).— *Бака, Бакаў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Бака* (БА, I, 197; Туп.). Чув. УІ *Бака* (Магн.). СРП *Бакин*

БАКАВЕЦ, відаць, ад айконіма *Бакі, Бакава*.— *Бакавец*

БАКАЙ рус. 'рачная пратока, праран у плаўнях, у камышах' (Даль), укр. 'яма ў балоце' (Піск.), 'глыбокая яма ў рацэ ці прудзе', 'выбоіна, лагчына, напоўненая вадой на дарозе' (Грынч.), башк. 'рачная пратока' (БаРС), кірг. 'бабка нагі каня' (КРС).— *Бакáй*. Чув. УІ *Бакай* (Магн.). Рус. у XVII ст. *Бакай* (Туп.). СРП *Бакаев*

БАКАН, БОКАН ст. рус. *бокaн* 'камень' (Ср.), рус., укр. *бакaн* 'барвовая фарба' (Даль, Грынч.), укр. *бокaнь* 'паўнабокi, бакасты' (Грынч.), магчыма, цюрк., параўн. кірг. *бакaн* этнагр. 'жэрдка, шэст, якім падымаюць верхнюю частку юрты', 'дубінка', 'каромысла' (КРС), башк. 'жэрдка, мачта, на якую ўзлазяць пры спаборніцтвах на сабантуях' (БаРС).— *Бакáн, Бóкaн, Бакáнаў, Бакaнóвiч; Бакaнóўскi*. СРП *Бакaнoв*

БАКАНАЧ.— *Бакaнáч*. Параўн. БАКАН

БАКАР 'з поўнымі, круглымі бакамі'?— *Бакaрэвiч*. СРП *Бакaрeв, Бакaрёв, Бoкaрёв*

БАКАТЫ прым. 'з поўнымі, круглымі бакамі'?— *Бакaцióк*

БАКАЎНЯ рэг. 'бакавы пакойчык'.— *Бакaўня*

БАКАЧ, БОКАЧ 'з поўнымі, круглымі бакамі'?— *Бакáч, Бóкaч*

*БАКАШ.— *Бакáш*

*БАКЕЙ.— *Бакéй, Бакiéвiч*. СРП *Бакeев*

*БАКЕР (А).— *Бакéранкa*. СРП *Бакeркин*

БАКЛАГА.— *Баклáгa*

*БАКЛАШ.— *Баклaшóў*

*БАКСАЛ.— *Баксал, Баксалаў*

*БАКСОЛ.— *Баксóлаў*

БАКУЛА 'ілгун, абманшчык' (Нас.), параўн. рус. *бакулить* 'гаварыць' (Даль), 'пустасловіць' (Мельн.).— *Бакiула, Бакулéнка*. СРП *Бакулин*

БАКУЛЬ.— *Бакiуль*. СРП *Бакулeв*. Параўн. БАКУЛА

*БАКУЛЬШАН.— *Бакульшáнаў*

БАКУН, памянш. БАКУНЧЫК 'просты папушны тытунь' (Даль), укр. 'моцны просты тытунь' (Грынч., Піск.), укр., памянш. *бакунець, бакунчик* (Грынч.). Магчыма, таксама ад УІ *Абакун* < *Абакум* < *Аввакум* (БА, I, 16—17).— *Бакiун, Бóкун, Бакунóвiч; Бакiунчык*, СРП *Бакун, ?Бакунiн, ?Бакуничев*. Бел. і рус. у XIV—XVI стст. *Бакун, Бакунец, Бакуня* (Туп.)

БАКУШ параўн. літ. *bakūše* 'старая хата, халупа' (Фрэнк.) — *Ба́кушаў*

БАКША рус. 'бахча, агарод у полі' (Фасм.) — *Бакша*. СРП ?*Бакшинов*, СЛП *Бакша*

БАКШТ(А) устар. *бакшта* 'гауптвахта, турма', 'башня' (Нас.), літ. *bokštas* 'башня' — *Бакшт*. СРП ?*Бакштаев*. СЛП *Бакштас*

*БАКШЭЙ. — *Бакшэей*. Рус. у XV—XVI стст. *Бакшей*, ?*Бакший* (Туп.). СРП *Бакшеев*, ?*Бакшиев*

БАЛА тат. *бэла* 'бяда, няшчасце' (ТРС), цюрк. *бала* 'дзіця' (Дзмітр.). — *Ба́ліч*, *Ба́ліцкі*. Чув. УІ *Бала* (Магн.), СРП *Балин*

БАЛАБА, памянш. БАЛАБКА, БАЛАБУША, БАЛАБУШКА, БАЛАБЫШКА, відаць, з тым жа агульным значэннем, што і БАЛАБАН (гл.), 'балбатун, пустазвон', 'бразготка'. — *Ба́лаба*, *Ба́лабін*, ?*Ба́лабаў*; *Ба́лабкін*; *Балабушэвіч*; *Ба́лабушка*; *Ба́лабышка*. СРП *Балабин*

БАЛАБАЙ рэг. 'балбатун' (Краснап.— В. Л.). — *Ба́лабаей*. Параўн. БАЛАБАН

БАЛАБАЙКА рэг. 'балалайка' (Нас., КСЧ), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.), магчыма, памянш. ад БАЛАБАЙ (гл.). — *Ба́лабайка*. СРП *Балабайкин*

БАЛАБАН, БАЛАБОН рэг. *балабан* 'пустамеля, балбатун' (Нас.), *балабон* тое ж (Краснап.— В. Л.), параўн. *балабаниць* 'стукаць, барабаниць', 'гучна гаварыць', 'гаварыць пустое', 'надаядаць' (Нас.), рус. *балабан* 'балван, дурань', 'грубы чалавек', 'балаўнік', 'няветлівы ці сарамлівы хлапец высокага росту' (СРНГ, 3), *балабон* 'балбатун, пустазвон' (Даль, Дабр., Кард. стар. 207); *балабончык* 'званочак, шаматунчык' (Даль), укр. *балабон* 'званочак, бразготка' (Грынч.); семантычна блізка і літ. *balabanas* 'бяздзельнік, павеса'; па Фасмеру: рус. *балабан* 'вялікі паляўнічы сокал' запазычана з тур., крым. тат. *balaban* 'з вялікай галавой', 'сокал', каз. *балапан* 'птушаня'. — *Ба́лаба́н*, *Ба́лаба́наў*, *Балаба́но́віч*; *Ба́лаба́наў*. Бел. у XVI ст. *Болобан* (БА, I, 199). Рус. і укр. у XV—XVII стст: *Болобан*, *Балабан* (Туп.). СРП *Балабан*, *Балабанов*, *Балабанцев*, *Балобанов*

*БАЛАБОУКА. — *Ба́лаба́ўка*

БАЛАБУША, БАЛАБЫШКА гл. БАЛАБА

*БАЛАДОН. — *Ба́ладо́н*

БАЛАЙ тат. *бала* 'дзіця' і *-ай* памянш. суф., — *Ба́лай*,

Балаёнак. Чув. УІ *Балай* (Магн.). СРП *Балаев*

БАЛАКА, памянш. БАЛАЧКА рэг. 'балагур, гаварун' (Нас.), рус. 'балбатун' (Даль), параўн. укр. *балакайло* 'балбатун' (Грынч.).— *Бала́ка; Балачу́к; Балачко́ў.*

Рус. і ўкр. у XV—XVII стст. *Балака* (Туп.). СРП *Балакин*

БАЛАКАН.— *Балака́н*. Тат. УІ *Балакан* (Сат. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 55).

БАЛАКІР.— *Бала́кір*. Параўн. БАЛАКА

БАЛАМУТ.— *Баламу́т*

БАЛАН, памянш. БАЛАНОК укр. 'белы вол' (Грынч.), тат. 'каліна' (ТРС), тат. *болан* 'алень', башк. рэг. 'алень', 'лось' з адначасовым указаннем на масць (Дзмітр).— *Балано́віч; Баланко́ў; Баланчу́к*. Рус. у XV ст.

Балан (Туп.). СРП *Баланин, Баланкин*. СЛП *Баланас*

БАЛАНДА рэг. *баландá* 'рэдкая, нясмачная ежа' (Вешт.), рус. 'бадзяга, шатун, бяздзельнік', параўн. *баландаца*, 'хадзіць без справы, бяздзельнічаць' (Даль), 'ежа з бацвіння з акрошкай', 'від лебяды, якую ўжываюць у страву' (Даль), 'бацвінне' (Бурнаш.), 'пусты чалавек', 'абрызглае малако' (Мірт.), *балáнда* 'балбатун' (Мельн.), укр. *балáнда* 'марудлівы, непаваротлівы, няспрытны чалавек', 'балбатун' (Грынч.), літ. *balandis* 'голуб' *balanda* 'лебяда' (Фрэнк.).— *Баландá*

Балáнда. Чув. УІ *Баланда, Баландай* (Магн.). Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Баланда, Болонда* (Туп.). СРП *Баландин*. СЛП *Баланда, Баландіс*

*БАЛАХ.— *Балахо́віч; Балахо́ўскі*

*БАЛАХАН.— *Балаха́н*. Тат. УІ *Балахан* з бала 'дзіця' і хан 'хан' (Сат. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 55). СРП *Балаханов*

БАЛАХНА рус. 'расчыненыя вароты', 'расшпіленае адзенне', 'неахайны чалавек', 'разява' (Даль), *балахня* 'мешкаватае адзенне' (Даль).— *Балахно́ў*

БАЛАХОН, памянш. БАЛАХОНКА.— *Балахо́наў; Балахо́нкін*

*БАЛАЦУН.— *Балацу́н*

БАЛАШ, памянш. БАЛАШКА кірг. *баалаш* 'ацэнка', 'лічыцца з кім-небудзь, прымаць да ведама' (КРС).— *Балаш, Балашо́ў, Балашэ́віч, Балашэ́нка; Бала́шка, Балашко́ў, Бала́шчанка*. Чув. УІ *Балаш*. Бел. у XVII ст. *Балаш* (БА, I, 197). Рус. і ўкр. у XV—XVII стст. *Балаш, Балашка* (Туп.). СРП *Балашев, Балашёв, Балашов*

БАЛБАТУН.— *Балбату́н*

*БАЛБЕКА.— *Балбэка*. СРП *Балбеков*

БАЛБУК рэг. *балбука* 'нароств на цэле пад скурай ці на кары дрэва' (Нас.), рус. *балбука, валбука* тое ж (Даль), *балбук* 'бурбалка на вадзе' (Даль).— *Балбукóй; Балбўцкі*

*БАЛБУН.— *Балбўн, Балбунóй*

БАЛВАКА.— *Балв́ака*. Параўн. БАЛВАН

БАЛВАН цюрк., па Коршу з *пехлеван* 'вулічны баец', 'статуя вулічнага байца' праз кіргізскае асяроддзе, дзе было *балұан/балбан* 'барэц' трапіла ў рускую мову спачатку для абазначэння статуі, а пасля ў метафарычным значэнні (Дзмітр.).— *Балв́ан, Бóлван, Балванóвіч, Балванéнка*. СРП *Болванцев*

БАЛГАН кірг. *балұан* 'барэц' (Дзмітр.), тат. *болгану* 'мутнец, станавіцца мутным' (ТРС).— *Балѓанай*. Параўн. БАЛВАН

БАЛДА прастамоўн. зневаж. 'дурань'. — *Балдзін, Балдзéнка, Балдэ́нка; Бóлдзін, Бóлдзенка; Балдойскі*. СРП *Балдин, Болдов, Болденков, Болдин, Болдов*

БАЛДЗЕС.— *Балдзэ́сай, Балдэ́сай; Бóлдзесай*. Параўн. БАЛДА

БАЛДУЙ рэг. зневаж. 'дурань' (Дзярж. — М. Б.) — *Балдўе́й*. Чув. УІ *Балдуй* (Магн.). СРП *Балдуев*. Параўн. БАЛДА

БАЛДЫШ.— *Бáлдышай, Балдышóнак; Бóлдышай*. Чув. УІ *Балдыш* (Магн.). Бел. у XVIII ст. *Болдыш* (БА, I, 199). СРП *Болдышев*. Параўн. БАЛДА

*БАЛЕБУС.— *Балéбус*

БАЛЕЙКА.— *Балéйка*. СРП ?*Балеев*

*БАЛЗАН, БОЛЗАН.— *Балз́ан, Бóлзан*

*БАЛІКА.— *Балі́ка*. Чув. УІ *Балік* (Магн.) СЛП *Балікас*

БАЛІТ кірг. 'брудны', 'дрэнны, гнюсны' (КРС).— *Балі́т*. СЛП *Баліта*

БАЛҚАШЫН параўн. кірг. *балкачы* 'каваль', 'ляснік' (КРС).— *Балкаш́ын, Балкаш́ынай*

*БАЛОБА.— *Балóбін*

*БАЛОБАХ.— *Балóбах*

*БАЛОГ (А).— *Балóга, Балóгай*. СРП *Бологов, Бологовский, Болозин*

*БАЛОНДЗЬ.— *Балóндзь* у выніку асваення ЛП *Балонд́іс*

БАЛОННІК рэг. 'шкляр?' параўн. рэг. *балона, бало-*

ніна, балонка 'аконнае шкло' (Нас., БРС), укр. болона тое ж (Грынч.), болонкаръ 'шкляр' (Грынч.).— *Балоннікаў*

БАЛОТА, памянш. БАЛОЦЬКА.— *Болоцін, Балацэвіч, Балатэвіч; Балоцька*, апошняе, відаць, магчыма, ад рэг. УІ *Бладзік* (Дзярж.— М. В.), як *Валодзька* ад *Уладзік*. Бел. у XVII ст. *Болото* (БА, I, 199). СРП *Болотин, Болотинов, Болотов, Болотский*

БАЛОТНІК назва некалькіх раслін (Кіс.), 'той, хто жыве ля балота?', рус. назва некалькіх раслін, 'кулік' (Даль).— *Балотнік, Балотнікаў*. Бел. у XVII ст. *Балотник*. СРП *Балотников*

*БАЛОЧКА.— *Балочка, Балачкоў*

*БАЛОШКА.— *Балошка*

БАЛТУН бел. рэг., рус. 'балбатун'.— *Балтуноў*. СРП *Болтунов*

БАЛТУШКА гл. БАЎТУШКА

БАЛУЙ.— *Балуеў*. СРП *Балуев*

БАЛУК кірг. *болук* 'таўстун', *боолук* 'перавясла' (КРС).— *Балук, Балукоў*

БАЛУНДА літ. *balū̃dis* 'голуб' (Фрэнк.)— *Балунда*

*БАЛУХА.— *Балуха*. СРП *Балухин, ?Балушкин*

*БАЛУХТА.— *Балухта, Балухцін*

*БАЛУШ.— *Балуш, Балушо́нак*

БАЛЬС.— *Бальс* у выніку асваення ЛП *Балсіс*

БАЛЬШАК 'старшы сын у сям'і' (Нас.), 'тракт, вялікая дарога' (Нас., БРС), рус. *большак* 'старшы ў сям'і' (Даль), 'галоўны распарадчык у сям'і' (Дабр.), 'старшы ў якой-небудзь справе' (СРНГ, 3), 'чорт' (Зел., Сб. ОРЯС, 76, 1904, стр. 29).— *Бальшак, Бальшакоў*. СРП *Большаков*

БАЛЬШУН 'старшы ў сям'і, большы', неадабр. 'вялікі хлопец, які вядзе сябе як малы' (БРС, Нас.), рус. *большун* 'падростак', 'старшы ў сям'і' (Даль).— *Большуноў*. СРП *Большунов*

*БАЛЫДКА.— *Балы́дка, Балы́тка* пры [д]>[т]

БАЛЫК башк., кірг., тат. 'рыба' (КРС, ТРС), узб. *балик* тое ж (УРС).— *Балы́ка, Балы́кін*. Укр. у XVI—XVII стст. *Балыка* (Туп.). СРП *Балык, Балыкин, Балыков*

БАЛЫШ кірг. *балыш* 'баліш, падушка ў выглядзе валіка' (КРС).— *Балы́ш, Ба́лышаў*. Параўн. чув. УІ *Балыч* (Магн.)

*БАЛЭНДА.— *Балэнда*. Чув. УІ *Балендай* (Магн.).
Параўн. БАЛАНДА

*БАЛЮЙ.— *Балюй*

*БАЛЮН.— *Балюнаў*

БАМБІЗА зневаж., разм. 'рослы, непаваротлівы, няскладны чалавек' (БРС, Нас.).— *Бамбіза, Бамбізаў*

БАНД, памянш. БАНДЗІК параўн. узб. 'дужка, ручка, чаранок' (УРС).— *Банд; Бандзік, Бандзікаў*. Параўн. чув. УІ *Бондай* (Магн.)

БАНДАЛЕТ польск *bandolet* 'партупея', 'род агнястрэльнай зброі' (Гарб.).— *Бандалэтаў*

БАНДЗЮК разм., рэг. 'бандыт' (Дзярж.— М. Б.).—
Бандзюк

*БАНДЗЮШ.— *Бандзюш*

*БАНДЫК.— *Бандык*

*БАНДЫКА.— *Бандыка*

БАНДАРУК, БАНДАРЧУК 'сын бондара?', укр. 'падмасцер у бондара' (Грынч.).— *Бандарук, Бандарчук*. СРП *Бондарчук*

БАНКАЛЬ параўн. укр. *баньки* 'вочы', *банькатий, банькач* 'лупаты' (Піск.).— *Банкалюк*. Параўн. БОНКА

*БАНКУЗ.— *Банкузаў*

БАНЫ 'які належыць да бані?', параўн. і ўкр. *банно* 'сумна, нудна' (Грынч.).— *Банноў*. СРП *Баннин*

*БАНУЗ.— *Банузаў*

*БАНЧАК.— *Банчак*. Параўн. БАНКАЛЬ

БАРАБАН.— *Барабан, Барабанаў*. Бел. у XVI ст. *Барабан* (Туп.)

БАРАБАШ, магчыма, складанае ад кірг. *бара* 'частка, кусок' і *баш* 'галава' (КРС).— *Барабаш*. Укр. у XVII ст. *Барабаш* (Туп.). СРП *Барабашев, Барабашов*. Параўн. БАРБАШ, БАРАБОШКА

БАРАБОШКА рус. 'той, хто хутка гаворыць' (Дабр.), 'земляны ці чортаў яблык', 'булачка, выкачаная ў муцэ' (Даль), *барабоша, барабошка* 'бесталковы чалавек', 'мармытун, чалавек, які невыразна гаворыць', 'пустаслоў, ілгун' (Даль), *барабош* 'бесталач, глупства' (Даль).— *Барабошкін*. СРП *Барабошкин, Барабошев*

*БАРАБУЛЯ параўн. рус., укр. *бараболя* 'бульба' (Даль, Грынч.).— *Барабуля*

БАРАВЕЦ з в. Бор, Баравое. — *Баравец, Бараўцоў, Бароўчанка*

БАРАВІК. — *Баравік, Баравікоў.* Бел. у XV — XVII стст. *Боровик* (Туп.; БА, I, 199). СРП *Боровик, Боровиков, Боровиковский*

*БАРАВУЛЯ. — *Баравуля, Бараўля*

БАРАВЫ. — *Баравы.* СРП *Боровой*

БАРАДАЎКА рэг. 'бародаўка'. — *Барадаўка, Барадаўкін.* Укр. у XVII ст. *Бородавка* (Туп.). СРП *Бородавкин, Бородавченко*

БАРАДАЧ. — *Барадач.* СРП *Бородачѐв*

БАРАДА, памянш. БАРОДКА, БАРАДУЛЯ, БАРАДУЛЬКА, БАРАДЗЮЛЯ, БАРАДУШКА. — *Барада, Барадзін, Бародзін, Барадзевіч, Бародзіч, Барадзэнка, Барадзёнак; Барадзэня; Барадзюк; Бародка, Бародкін; ?Бародзька; Бародзік; Барадуля, Барадулін, Барадуліч; Барадулькін; Барадушка; Барадзэцкі, Барадойскі, Барадульскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Бородуля, Бородюля* (БА, I, 200). Рус. у XV—XVI стст. *Бородуля* (Туп.). СРП *Бородин, Бороденко, Бородов, Бородкин, Бородулин*

*БАРАДЗЕЙ, памянш. БАРАДЗЕЙКА 'барадач'? — *Барадзэй. Барадзэйка*

БАРАДЗІНЕЦ з н. п. Барадзіно. — *Барадзінец*

*БАРАДЫНКА. — *Барадынка*

*БАРАДЫСЬ. — *Барадысэнка*

*БАРАЗЕННІК. — *Баразэннікаў*

БАРАЗНА. — *Баразнёнак.* Бел., укр. у XVII — XVIII стст. *Борозна* (Туп.). СРП *Бороздин, Борозденков*

БАРАЙ рус. *борай* 'мянушка курчавага чалавека' (СРНГ, 3), тат. *борай* 'полба' (ТРС). — *Барай.* Чув. УІ *Барай, Борай* (Магн.). СРП ?*Борийчук*

*БАРАЙША. — *Барайшук*

БАРАК бел. *бáрак* 'палка, на якой замацоўваюць пастромкі пры запраганні' (БРС), укр. *барок* тое ж (Грынч.), кірг., узб. *барак, барок* 'касматы, махнаты' (КРС, УРС). — *Барацэня.* СРП *Бараков, Баракин*

БАРАН, памянш. БАРАНОК, БАРАНЧЫК, БАРАНЕЦ. — *Бáран, Баранаў, Барановіч; Баранчук; Баранкевіч; Баранчык; Баранцэвіч; Баранойскі, Баранскі.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Баран* (БА, I, 197). Рус. у XV—XVII стст. *Баран, Боран* (Туп.). СРП *Баранов, Баранович, ?Баранин, Бараненков, Баранчиков, Баранцев, Баранцевич, Баранков, Баранецкий, Барановский, Баранский*

*БАРАНАЙ. — *Баранайеў*

БАРАНАЧНИК.— *Баранашик, Баранишик* пры [a] > [i]. Бел. у XVII ст. *Бараночник* (БА, I, 197)
 БАРАШ 'чалавек, які робіць шатры ці прыслужвае ў шатры' (Бурн.).— *Бараш, Барашиэнка*. Чув. УІ *Бораш* (Магн.). СРП *Бараш*
 *БАРАШКА.— *Барашка, Барашкаў, Барашкоў*. СРП *Барашкин*. Параўн. БАРАШ
 БАРБАК.— *Барбачэнка*
 БАРБАШ кірг. *барбаш* 'птушка саракапут' (КРС).— *Барбаш*. Укр. у XVII ст. *Барбаш* (Туп.). СРП *Барбашев, Барбашов, Барбашин*
 *БАРБЕЛКА.— *Барбёлка*
 *БАРБУК.— *Барбук*
 *БАРБУША.— *Барбушын*
 БАРДА, памянш. БАРДУШКА укр. *барда* 'акраец хлеба', 'сякера асобай формы' (Грынч.), тур. з італ. *barda* 'цясла' (ТБР), кірг. 'пакрывала', 'занавес' (КРС).— *Барда, ?Бардо, Бардовіч, Бардзінаў*. Бел. у XVI ст. *Барда* (БА, I, 197). Рус. у XVII ст. *Барда* (Туп.). СРП *Бардин, СЛП Барда, Борда, Бардіс*
 БАРДАШ укр. 'вялікая сякера' (Грынч.), кірг., узб. 'сіла, вынослівасць, цярплівасць' (КРС, УРС), кірг. *бардаш* 'блізкі сябар', 'любімы, каханы' (КРС).— *Бардашаў, Бардашоў*. Параўн. БАРДА
 *БАРДАШУН.— *Бардашун*. Параўн. БАРДАШ
 *БАРДЗЕЙ.— *Бардзееў*
 *БАРДЗІЛА.— *Бардзялюк* пры [i] > [я]; *Бардзілоўскі*. СЛП *Бардзіла*
 *БАРДЗІЛЬ.— *Бардзілеў*
 *БАРДЗІЯН.— *Бардзіян*. Параўн. БЕРДЗІГАН
 БАРДЗЮГ, БАРДЗЮК укр. *бордюг, бордюх* 'бурдюк', 'страўнік жывёліны' (Грынч.), цюрк. па Будагаву, з азерб. *бор-дук* 'мех для віна' (Дмітр.).— *Бардзюгоў; Бардзюкоў*. Параўн. БУРДЗЮК
 БАРДОН узб. *бордон* 'цыноўка з чароту' (УРС).— *Бардон*
 *БАРДУК.— *Бардук, Бардукоў*. Параўн. БАРДЗЮГ, БАРДЗЮК, БАРДА
 *БАРДУШКА.— *Бардушка*. Параўн. БАРДА
 *БАРДЫК.— *Бардык*. Параўн. БАРДУК
 БАРЗДУХА ад *борзды, борзда*.— *Барздуха*
 *БАРЗДЫКА.— *Барздыка*. Параўн. БАРЗДУХА
 БАРКА.— *Барчанка*. СРП *Баркин*

БАРКАВЕЦ з в. Баркі, Боркі.— *Баркавѣц*
БАРКАН 'ткань баркан' (Нас.), рэг. 'паркан' (Браг.),
рус. *баркан, боркан* 'шарсцяная ткань' (Даль), *баркан*
'морква' (Даль, СРНГ, 3), 'халодная страва з квасу і
дробна накрышаных буракоў' (СРНГ, 3), 'паркан' (Ціх.,
Сб. ОРЯС, 76, стр. 34), укр. *баркан* 'паркан' (Грынч.,
Піск.).— *Баркан*. СРП *Барканов*

*БАРКУЛА.— *Барку́лай*

БАРКУН рус. 'званок, які прывязваюць на шыю каню
ці карове' (СРНГ, 3).— *Барку́н, Баркуно́ў*

БАРЛО параўн. тат. *барлы* 'багаты, заможны'
(ТРС).— *Барло́ў*. Укр. у XV—XVII стст. *Барло, Берло*
(Туп.)

*БАРМУТА.— *Барму́та*

БАРОЎКА рэг. 'брусніцы', польск. *borówka* тое ж.—
Баро́ўчанка

*БАРОХА.— *Баро́ха*

БАРСТОК параўн. літ. *barstýti, bārsto* 'сыпаць, насы-
паць' (Фрэнк.).— *Барсто́к*. Параўн. СЛП *Барстайтіс,*
Барстіс

БАРСУК.— *Барсу́к, Бóрсук, Барсуко́ў*. Бел., укр. у
XVI—XVII стст. *Борсук* (Туп.). СРП *Барсук, Барсуко́ў*

*БАРСЯК.— *Барся́к*

*БАРУН ад *бароць* ці *бóрацца?*— *Бару́н*. СРП *Бору-*
нов. СЛП *Барунас*

*БАРУТА.— *Бару́та, Бару́цін, Баруце́нка*. СЛП *Бару-*
та, Борута

*БАРУШАГА.— *Баруша́га*

БАРУШКА рус. *борушка* 'жаночы галаўны ўбор',
'каўнерык з дробнымі складкамі ў жаночым адзенні',
'жаночая сарочка' (СРНГ, 3), параўн. бел. рэг. *боруш-*
катысь 'куражыцца, шумець' (Клімч.).— *Бару́шка*. Па-
раўн. БАРУН

БАРХАТ 'аксаміт'.— *Ба́рхатаў*. Рус. у XVI ст. *Бар-*
хат (Туп.). СРП *Бархатов*

БАРЧУК 'паніч, сын пана'— *Барчу́к*

*БАРЫБА, памянш. БАРЫБКА.— *Бары́бін; Бары́бкін*.
СРП *Барыбин, Барыбкин*

БАРЫЛА, памянш. БАРЫЛКА, БАРЫЛОК ст. бел.
барыла 'бочачка' (Нас., АУ), рэг. *барыла* 'бочачка', 'таў-
стун, пузан', 'дурны, пусты чалавек, прастак', укр. бари-
ло, барилка 'бочачка' (Грынч.).— *Бары́ла, Бары́лай, Ба-*
рыло́віч; Барылю́к; Бары́лка; Барыло́к

БАРЫН 'пан'.— *Бáрынаў*. СРП *Баринов*

БАРЫШ.— *Бáрышаў*. Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст.

Барыш, Бориш (Туп.). СРП *Барышев*

*БАРЭБА.— *Барэ́бін*

*БАРЭД(А).— *Барэ́даў*

БАРЭЙКА вядомы мянушкі *Барэ́йка* (в. Беразкі Краснап., г. п. Брагін).— *Барэ́йка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Борейко* (Туп.). СРП *Борейко*. СЛП *Барейкіс*

*БАРЭЙША.— *Барэ́йша*. Бел. у XVI ст. *Борейша* (Туп.). СЛП *Барейша, Барейшіс*

*БАРЭКА.— *Барэ́ка*

*БАРЭЛЬ.— *Барэ́ль, ?Бар'ялёў*

БАРЭЦ.— *Барэ́віч*. Рус. у XVI—XVII стст. *Борец* (Туп.)

БАСАВЕЦ з в. Басы, Басава.— *Басаве́ц*

БАС, памянш. БАСІК, БАСОК, павеліч. БАСІНА.— *Бас, Бáсаў, Басэ́віч, Басяно́к; Басю́к; Бáсік, Басіке́віч; Басо́к; ?Басіню́к; Басі́нскі*. СРП *Басов, Басевич, Басок*

БАСАК рэг. 'бусак, багор', польск. *bosak* тое ж (Гарб.).— *Басáк, Басакóвіч; Басáцкі*

БАСАЛАЙ 'нахабнік, жартаўнік, залётнік' (Нас.), рус. 'фарсун, франт' (Даль), 'залётнік', 'крыкун' (Мельн.), параўн. башк. *бысылый* 'няспрытны чалавек'.— *Басала́й, Бусула́еў* пры [а]>[у]. Рус. у XVI ст. *Басалай* (Туп.). СРП *Басалай*

БАСАЛБАС рэг. 'дурань, балбес' (Дзярж.— М. Б.), відаць, у выніку аб'яднання складоў *басал-бас?*, параўн. БАСАЛАЙ.— *Басалба́саў*

БАСАЛЫГА рус. 'франт, фарсун' (Даль), 'свавольнік, гарэза' (Мельн.).— *Басалы́га*. Параўн. БАСАЛАЙ

БАСАРАН.— *Басаранóвіч*. Параўн. чув. УІ *Басарай* (Магн.)

*БАСКО.— *Баско́, Баскі́н*. СРП *Баскевич, ?Баскин, ?Басков*. Параўн. БАС

*БАСЛАК.— *Басла́к*

БАСЛЫК туркм. 'тоўстая папярочная нітка ў дыванах' (ТурС).— *Баслы́к*

*БАСТ.— *Бáстаў; Басці́цкі*. СРП *Бастов*

БАСТРЫКА параўн. рус. *бастрык* 'няшлюбнае дзіця' (Фасм.), бел. *бастра* тое ж (Нас.), укр. *бастря* тое ж (Грынч.).— *Бастры́кін*

*БАСТУН Вяржб. збліжае з літ. *bastýtis* 'бадзяцца' (Вяржб., 105).— *Басту́н*

*БАСУРГА.— *Басургін*

*БАСЬКО.— *Басько́*. Параўн. БАСКО

*БАСЭЙКА.— *Басэйка*. Параўн. БАС

БАСЯК.— *Бася́к, Басяко́ў*

БАТ ст. бел. 'лодка, судно' (КСГБМ), рэг. 'прадмет, якім можна біць каго-небудзь — палка, дубец, папруга, пуга і інш'. (Дзярж.— М. Б.), польск. *bat* 'пуга, бізун'; параўн. кірг. 'крухмал' (КРС).— *Ба́таў; Бату́к; Батко́ўскі*. СРП *Батов*

БАТАЛ, памянш. БАТАЛКА рус. *боталы* 'вялікія боты', 'нязграбны абутак' (СРНГ, 3), параўн. кірг. *батала* 'брудна-шэры' (КРС).— *Бата́л, Бата́лаў; Бата́лка*. Каз., башк. УІ *Баттал* (Жануз.; СЛІ, 71). СРП *Баталин, Баталов*

БАТАН рус. *батан* 'каляіна на дарозе', 'глыбокае месца ў рацэ', 'набіліцы' (Мельн.), параўн. ст. рус. *ботати* 'біць' (Ср.).— *Бата́н*. СРП *Батанов*

*БАТНЫ.— *Батніч → *Ба́тнічаў*. Параўн. БАТ

*БАТОРА.— *Бато́ра*. СЛП *Баторас*

БАТОЎКА рус. *ботовка* 'бацвінне', 'пугаўё, рукаятка біча' (СРНГ, 3).— *Бато́ўкін*

БАТРАК бел., рус. 'наёмны работнік', тат. тое ж (ТРС), рус. 'халасты, нежанаты' (Бурн.).— *Батрачэ́нка*. Чув. УІ *Батрак* (Магн.). Рус. у ХVІ ст. *Батрак* (Туп.). СРП *Батраков*

*БАТУЛЯ.— *Бату́ля*. СЛП *Батуліс*. Параўн. БАТ

*БАТУН.— *Бату́н*. Параўн. БАТ

БАТУРА, памянш. БАТУРКА 'балагур, пустамеля' (Нас.), рус. 'башня, каланча, вышка', 'упарты, непаслухмяны' (Даль), укр. 'вялікі бізун, плётка, пуга' (Грынч.).— *Бату́ра, Бату́раў, Бату́рын, Батурэ́віч, Батуро́нак; Бату́рчык; Бату́рка; Батуры́цкі*. Бел. у ХVІІ, рус. у ХV—ХVІІ стст. *Батура* (Туп.). СРП *Батуров, Батурын, Батуркин, Батуринский*. СЛП *Батура, Батурас, Батуріс*

*БАТЫЙ.— *Баты́й*

*БАТЭНУС, БАЦЕНУС.— *Батэ́нус, Баце́нус*. СЛП *Батенас*

*БАЎБЕЛЬ, БОЎБЕЛЬ параўн. літ. *baĩbas* 'пудзіла, якім палохаюць дзяцей', *baĩbti* 'мычаць, бляяць' (Фрэнк.).— *Баўбэль, Боўбэль*. СЛП *Боубеліс*

*БАЎДЗЕЙ.— *Баўдзэй*. Параўн. БОЎДА

БАЎКАЛА, БОЎКАЛА рэг. 'балбатун, пустазвон', параўн. *бойкаць* 'адрывіста, невыразна гаварыць' (КСЧ), укр. *бовкало* 'язык звона', 'балбатун' (Грынч.).— *Баўкалаў*

БАЎКУН рэг. 'частка ярма', 'няўмека, недалёкі чалавек' (Стэц.), *бовкун* 'ярмо на аднаго вала', 'упражка з аднаго вала' (Ніканч.), рус. *бовкун* 'вол у адзіночнай запрэжцы' (Даль), укр. *бовкун* тое ж (Грынч., Піск.), 'вялікі сноп чароту' (Грынч.).— *Баўкунóвіч*

*БАУЛА.— *Баўлін*. СРП *Баулин*

*БАУМ.— *Баум*

*БАУРА.— *Баўрын*. СЛП *Баура, Баурас*

БАУС ст. рус. 'каштоўны камень' (Ср.).— *Баўсіюк*

БАЎТУН.— *Баўтунóў*

*БАЎТУТА.— *Баўту́та*

БАЎТУШКА рэг. БАЛТУШКА 'яечня' (БРС), рэг. 'жыдкая страва' (Дзярж.— М. Б.).— *Баўту́шкін, Балту́шка*. СРП *Болтушкин, Болтухин*

*БАХ.— *Ба́хаў; Бахаўчўк*

*БАХАНКО.— *Баханкó, Баханкóў*. Параўн. БОХАН

*БАХАНЬКО.— *Баханькó, Баханькóў*. Параўн. БАХАНКО

БАХАР рус. *бахарь* 'гаварун', 'хвалько' (Даль, Вал., Мельн.), 'казачнік' (Даль), 'святочныя тэатралізаваныя гульні, спектакль' (Дабр.), узб. *бахор* 'вясна' (УРС), тур. *bahar* (бахар) з перс. 'вясна', 'маладосць' (ТБР).— *Ба́хар, Ба́хараў*. Бел. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Бахарь* (Туп.). СРП *Бахарев*. Параўн. БАХІР, БАХУР

БАХІР ст. бел. этнонім, параўн. «Сут з ним... бахири, консирес, гиркани, егиопи, и иншого люду велми много» (КСГБМ), рус. *бахирь* 'гаварун', 'хвалько', 'казачнік' (Даль), тат. рэг., башк. *бахыр* 'няшчасны, бедны, бядак' (ТРС).— *Ба́хір*. Параўн. БАХАР, БАХУР

БАХМАТ ст. бел. 'татарскі маларослы конь' (Нас., АУ), рус. з тат. 'маларослы дужы конік' (Даль), укр. 'верхавы конь' (Грынч.).— *Бахма́т*. Чув. УІ *Бахмат* (Магн.). Бел. у XVI ст., а рус. у XVI—XVII стст. *Бахмат* (БА, I, 197; Туп.).

*БАХМЕТ.— *Бахме́т*. Параўн. БАХМАТ

*БАХНЯК.— *Бахня́к*

*БАХРАК.— *Бахра́к*

*БАХТА.— *Бахта*. Укр. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Бахта* (Туп.). СРП ?*Бахтинов, Бахтинский*

БАХУР *бáхур* 'залётник, валацуга, любоўнік', 'пузаты, таўстун', 'кныр' (Нас.), *бахúр* 'малое дзіця' (Стэц.), рус. *бáхурь*, *бахúра* 'галоўны распарадчык на святочных гульнях' (Дабр.), укр. *бáхур*, *бáхурь* 'залётник, валацуга, любоўнік' (Грынч., Піск), 'няшлюбнае дзіця', 'хлапчук' (Грынч.).— *Бáхúр*, *Бахурэвіч*. СРП *Бахурин*. Параўн. БАХАР, БАХІР

*БАХУТА.— *Бахúта*

*БАХЦЕЙ.— *Бахціеў*. СРП *Бахтеев*

БАЦАЛА ад *бацаць*, *бацнуць* 'гучна стукнуць па чым-небудзь' (Дзярж.—М. Б.), 'той, які бацае'? — *Бáцала*, *Бацалéнка*

*БАЦАН.— *Баца́наў*, ?*Баца́неў*. СРП *Бацанов*

*БАЦЕКА, БАЦЭКА.— *Баце́ка*, *Баце́ка*. Параўн. БАЦЬКА

*БАЦЕНУС.— *Баце́нус*

БАЦКАЛА.— *Бáцкала*, *Бацкалéвіч*. Параўн. БАЦАЛА

*БАЦУК.— *Бацукóў*. Параўн. БАЦАЛА

*БАЦУН.— *Бацунóў*. Параўн. БАЦАЛА

БАЦЬКА, памянш. БАЦЕЧКА, БАЦЯ, БАЦЕЙКА, БАЦЮНЯ.— *Бацько́*, *Бацько́ў*, *Бацько́віч*; *Бацю́к*, *Бацюко́ў*; *Бáцічкін* пры [e]>[i]; *Баце́віч*; *Бацю́ня*, *Бацю́нін*. СРП *Батенков*, *Батеньков*, *Батенин*, ?*Батехин*, ?*Батищев*, *Батюков*

БАЦЬЯН, памянш. БАЦЬЯНКА.— *Бацььянко́ў*. СРП *Батьян*

*БАЦЭКА гл. БАЦЕКА

БАЦЮШКА.— *Бáцюшка*, *Бáцюшкаў*. СРП *Батюшкин*, *Батюшков*

БАЦЯН, памянш. ?БОЦЬКА рэг. 'бусел' (Нас.).— *Баця́н*; ?*Боцька*; *Бацяно́ўскі*

БАЧАР рэг. 'бондар'.— *Бачарóў*. Бел. у XVI ст. *Бочар* (БА, I, 200). СРП *Бочарников*

БАЧКАР рэг. 'бондар'.— *Бачкарóў*. СРП *Бочкарёв*

*БАЧКО.— *Бачко́*, *Бачко́ў*, *Бачко́ўскі*. Параўн. БОК

БАЧЫЛА ад *бачыць*?— *Бачы́ла*

БАЧЭЙКА ад *бачыць*?— *Бачэ́йка*

*БАШАН.— *Баша́н*

БАШАРА, памянш. БАШАРКА кірг. 'фізіяномія, твар' (КРС).— *Баша́рын*; *Баша́ркін*, *Башарке́віч*. Башк. УІ *Башар* (СЛІ, 71). СРП *Башарин*

*БАШАРЫМ.— *Башары́май*

БАШКА ці БАШКО параўн. тат. *баш* 'галава' (ТРС), магчыма ў выніку аглушэння з *Бажко* ад *бажаць*, гл. БАЖАН. — *Башко́, Башко́ў. Башке́віч; Башчу́к.* СРП *Башкин, Башков*

БАШЛЫК.— *Башлыкóў, Башлакóў* пры [ы]>[а]

БАШМАК.— *Башма́к, Башмако́ў.* Рус. у XV—XVII стст. *Башмак* (Туп.). СРП *Башмаков, Башмаченков*

БАШМАЧНІК.— *Башма́чнікаў.* СРП *Башмачников, Башмашников*

БАШТА рэг. 'башня' (Нас.).—*Ба́шцін*

БАШУЙ параўн. тат. *баш(а)* 'галава' (ТРС).— *Башу́ей*

БАШУН.— *Башу́н.* СЛП *Башюнас*

БАШУРА.— *Башу́ра.* СРП *Башуров*

БАШЫЛА рус. *башила* 'свавольнік, гарэза, балаўнік' (Даль).— *Башы́лаў.* СРП *Башилов, Башилкин*

*БАЮС.— *Ба́юс.* Параўн. БАУС

БАЯН рус. 'палахлівы, баязлівы' (СРНГ, 3), кірг. 'расказ, апавяданне' (КРС).— *Бая́н, Бая́наў; Баяно́ўскі.* Рус. у XIII ст. *Боян* (Туп.), укр. у XVII ст. *Боянчук* (Туп.). СРП *Баянов*

БАЯР, памянш. БАЯРЧЫК тат., каз., туркм. *баяр* 'бояр, князь, дваранін' (Дзмітр.), тур. *baıar* 'высокі', вялікі (ТБР).— *Бая́раў, Баяро́віч, Баярэ́віч; Баярчу́к; Баярчы́к; Баяро́ўскі.* СРП *Бояров, Боярский*

*БАЯРАШКА.— *Баяршчо́нак*

*БАЯРУН.— *Баяру́н*

БАЯРЫН.— *Баяры́н.* Бел. у XVII—XVIII стст., рус. у XV ст. *Боярин* (БА, I, 200; Туп.). СРП *Боярин, Бояринов*

БЕБКА, БЭБКА, памянш. БЕБЧЫК параўн. рус. *бe-бик* 'баравік' (Мельн.), параўн. башк. *бэбэй* 'дзіця' (БаРС).— *Бе́бка, Бэ́бка; Бе́бчык.* Параўн. чув. УІ *Бe-бек* (Магн.). Параўн. СРП *Бeбчук*

БЕГА, БЭГА, памянш. БЕЖЫК укр. *бега* 'клявец, кірка для часання каменя' (Грынч.).— *Бе́га, Бэ́га; Бе́жык*

*БЕГАН.— *Бегано́віч*

БЕГАР укр. 'палка' (Грынч.), башк. *бэгер* 'сэрца, душа' (БаРС).— *Бе́гар*

*БЕГІНЬ.— *Бегі́нь.* СРП *Бегинин*

БЕГЛЫ, памянш. БЕГЛІК.— *Бягло́ў; Бяглю́к; Бэ́глік.* СРП *Беглов*

БЕГУНЕЦ.— *Бегунец*. Параўн. БЯГУН
 БЕДРАК укр. 'лічынка майскага жука' (Грынч.).—
Бэдрак
 *БЕДЧАР.— *Бэдчар*
 *БЕЖЫК гл. БЕГА
 БЕЗ тат. 'шыла' (ТРС), кірг. 'заноза' (КРС).— *Без*.
 Рус. у XVII ст. *Без* (Туп.)
 *БЕЗА.— *Бэза*
 БЕЗАК тур. *bezek* 'упрыгожанне' (ТБР), узб. *безак*
 тое ж (УРС).— *Бэзак*
 *БЕЗДА.— *Бэзда, Бяздэнка*
 БЕЗДЗЕЛЬ са спалучэння *без дзела* 'без справы, без
 занятку'.— *Бэздзель*
 БЕЗЗАБОТА з *без забот* 'бесклапотны'.— *Беззабóцін*
 БЕЗРУКАЎНЫ.— *Безрукáўны*
 *БЕЗУКОЙЦЬ.— *Безукóйць*
 БЕЙ тур. *bej* 'князь', 'багацей, багаты чалавек'
 (ТБР).— *Бей*
 *БЕЙЗАР.— *Бэйзар, Бэйзараў*. СЛП *Бейзарас, Бей-*
заріс
 БЕЙМАН кірг. *бейман* 'госць' (КРС), узб. *беймон*
 абразл. 'няверны, бязбожнік' (УРС).— *Бэйманаў*. СЛП
Беймоніс
 БЕЙНАР кірг. *беймар* 'хворы', *бейнаар* 'нашча, да
 яды' (КРС).— *Бейнарóвіч*. СЛП *Бейнарас*
 *БЕЙНЕР.— *Бейнярóвіч*. Параўн. БЕЙНАР
 *БЕЙНЯ.— *Бэйня*. СЛП *Бейніс, Бейнюс*
 БЕЙТА кірг. *бейт* 'магіла' (КРС), параўн. бел. рэг.
збейтаць, збэйтаць 'патраціць без карысці, згубіць, стра-
 ціць, сапсаваць' (Дзярж. — М. Б.).— *Бяйціюк*
 БЕЙШАР кірг. *бейшарым* 'бессаромны' (КРС).—
Бэйшар
 БЕКАР ст. рус. *бѣкаръ* 'мера вагі ці аб'ёму'— *бѣкаръ*
соли (Ср.), узб. *бекар* 'які не мае работы, бяздзейны'
 (УРС).— *Бекарэвіч*. СЛП *Бекере, Бекеріс*
 БЕКАС рус. *бекас* 'бакас' (Даль), укр. *бéкас* тое ж
 (Грынч.), узб. устар. *бекас* 'адзінокі, пакінуты' (УРС).—
Бéкас. СРП *Бекасов*. СЛП *Бекас*
 БЕКАЧ узб. устар. 'жонка ці дачка бека', устар. вет-
 лівы зварот да жанчыны (УРС).— *Бéкач*. Узб. жан. імя
Бекач (УРС)
 БЕКЕША, памянш. БЕКЕШКА ж. р., рэг. *бекеи*
 'доўгае мужчынскае адзенне з сукна' (Сакал.).— *Бека-*

шо́нак (к'а немагчыма); *Бекéшка*; *Бéкіш* пры [e]>[i].
Каз. УІ *Бекеш* (Жануз.). Укр. у XVII ст. *Бекеш* (Туп.)

*БЕКІС.— *Бéкіс*. СЛП *Бекіс*

БЕЛАБАРОДЫ.— *Белабарóды*, *Белабарóдаў*. СРП
Белобородов

БЕЛАБРОВЫ, памянш. БЕЛАБРОУЧЫК.— *Бела-*
брóвіч, *Белабрóўчык*

БЕЛАВЕЦ з в. *Белае*, *Бялова*.— *Белавéц*

БЕЛАВОКІ.— *Белавóкі*

БЕЛАВУС.— *Белавúс*, *Белавúсай*. Бел. у XVI ст., рус.
у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Белоус* (БА, I, 198; Туп.).

СРП *Белоусов*

БЕЛАВЫ.— *Белавы́*

БЕЛАГАЛОВЫ, БЕЛАГАЛОУ.— *Белагалóвы*, *Бе-*
лагалóў. СРП *Белоголов*, *Белоголово*

БЕЛАГЛАЗЫ, БЕЛАГЛАЗ.— *Белагла́зы*, *Белагла́з*,
Белагла́заў

БЕЛАГОРАЦ з в. *Белая Гара*.— *Белагóрцаў*

БЕЛАГРЫВЫ.— *Белагрывы́*

БЕЛАГУБА.— *Белагúба*

БЕЛАГУБЫ.— *Белагúбы*, *Белагúб*, *Белагúбаў*. СРП
Белогубов

БЕЛАДЗЕД.— *Беладзéд*. СРП *Белодедов*

БЕЛАЗЁР.— *Белазёраў*. Рус. у XVI ст. *Белозер*
(Туп.). СРП *Белозеров*. Параўн. БЕЛАЗОРЫ

БЕЛАЗОРЫ, БЕЛАЗОР, памянш. БЕЛАЗОРЧЫК,
укр. *білозорий* 'які мае светлыя вочы' (Грынч.), *білор*
'бландзін' (Піск.).— *Белазóр*, *Белазóраў*, *Белазарóвіч*;
Белазóрчык. Бел. у XVI—XVIII стст. *Белозор* (БА, I,
198; Туп.)

БЕЛАҚАЛЕННЫ.— *Белакалэны́*, ?*Белака́ленка*

БЕЛАҚАПЫТЫ.— *Белакапы́ты*, *Белакапы́таў*; *Бела-*
капы́цкі. Рус. у XVII ст. *Белокопыт*. СРП *Белоко-*
пытов

БЕЛАҚОЗЫ, БЕЛАҚОЗ.— *Белака́зы*, *Белака́з*, *Бела-*
казóвіч. Бел. у XVI ст. *Белокоз* (БА, I, 198)

БЕЛАКРЫЛЫ.— *Белакры́лы*, *Белакры́лаў*

БЕЛАМЫЗЫ.— *Беламы́зы*, *Беламы́заў*

БЕЛАНОГІ, БЕЛАНОГ, памянш. БЕЛАНОЖКА.—
Беланóгі, *Беланóг*; *Беланóжка*, *Беланóшка* пры [ж]>[ш].

Бел. у XVI—XVII стст. *Белоног*, *Белоножка* (Туп.). СРП
Белоногов

БЕЛАПУХІ.— *Белану́хі*, *Белану́хаў*

БЕЛАРУСКІ.— *Белару́скі*
БЕЛАХВОСТЫ, памянш. БЕЛАХВОСЦІК.— *Белакхвóсты, Белакхвóстай; Белакхвóсцік.* Бел. у XVI—XVII стст. *Белохвост* (Туп.). СРП *Белохвостов, Белохвостиков*

*БЕЛАХОН.— *Белакхóнаў*

БЕЛАШ укр. *білаш* 'белы хлеб' (Грынч.) — *Белашóў; Белашы́цкі.* СРП *Белашов*

БЕЛАШАПКА.— *Белаша́пка.* СРП *Белошапко, Белошапкин*

БЕЛАШТАНЫ.— *Белашта́ны*

*БЕЛАШТЭНТ.— *Белаштэ́нтаў*

БЕЛІК 'белай масці, белы?' — *Бéлік, Белічэ́нка.* Бел. у XVI ст. *Белик* (БА, I, 198). СРП *Белик, Беликов*

*БЕЛІС.— *Бéлісаў*

БЕЛКА, памянш. БЕЛАЧКА.— *Бéлкін; Бéлачкін.* Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Белка* (Туп.). СРП *Белкин*

БЕЛКАВЕЦ з в. Белкі, Белкава.— *Белкавэ́ц*

БЕЛЫ, памянш. БЯЛКО, БЯЛЬКО, БЯЛЕЦ.— *Бéлы, Бяло́ў, Бялэ́віч; Бялко́; Бялькó, Бялькэ́віч; Бялэ́ц; Бялэ́цкі, Бялко́ўскі, Бялькóўскі, Бяля́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Белый, Белко, Белец* (БА, I, 198; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Белко* (Туп.). СРП *Белый, Белов, ?Беленков, Белков, Бельцов*

БЕЛЯВЕЦ з в. Белае, Белі.— *Белявэ́ц, Беляўцо́ў*

БЕЛЯЗА рус. *белеза* 'жалезная канапатка, лапатачка ці долата для канапачання' (Даль).— *Беляза́, Белязо́*

*БЕЛЯЗЕКА, БЕЛЯЗЯК.— *Белязэ́ка; Белязя́к; Білізья́ка.* Параўн. БЕЛЯЗА

*БЕМБЕЛЬ.— *Бéмбель*

*БЕНДЗЯ.— *Бéндзя, Бéндзеў*

*БЕНЗА.— *Бéнза*

*БЕПЕРШЧ.— *Бéпершч, Бэ́першч*

БЕР укр. 'пешаходны мосцік шырынёю ў два бярвяны, кладка' (Грынч.), тат. 'адзін' (ТРС), магчыма, ад *браць*.— *Бер*

БЕРАГАВЫ.— *Берагавы́*

*БЕРАГЕЙКА.— *Берагэ́йка*

БЕРАГУЛЯ, памянш. БЕРАГУЛЬКА рэг. *бэрэгулька* 'берагавая ластаўка' (Ніканч.), укр. *берегуля, берегулька* 'стриж' (Грынч.).— *Берагу́лька*

БЕРАЖНЫ 'беражлівы, ашчадны' ці 'берагавы, які жыве на беразе ракі, возера'? — *Беражны́*. Рус. у XVII ст. *Бережной* (Туп.). СРП *Бережной, Бережнов*

БЕРАЗЕНЬ укр. *березень* 'месяц сакавік' (Грынч.). — *Бéразень, Бéразней, Беразнéвiч, Беразнёнак*

БЕРАЗІНЕЦ ад гідроніма ці айконіма *Беразіна*. — *Беразіне́ц*

*БЕРАЗНА. — *Беразнéвiч, Беразнёнак*

БЕРАЗНЯК рэг. 'бярэзнік, бярозавы лес' (Дзярж.— М. Б.). — *Беразня́к; Беразня́цкі*

*БЕРАЗУЙ. — *Беразу́ей*

*БЕРАНС, памянш. БЕРАНСОК. — *Беранскéвiч*

БЕРАСТ. — *Бéраст, Берасце́вiч*

БЕРАСЦЕНЬ 'гаршчок, аплецены бярастаю, бярозаваю карою' (Нас.), рус. *берестень* тое ж (Дабр.), 'рэч з бяросты' (Даль). — *Бéрасце́нь, Бéрасней, Берасне́ў, Берасне́вiч*. Бел. у XVIII ст., рус. у XVI ст. *Берестень* (БА, I, 198; Туп.). СРП *Берестнёв, Береснев*

БЕРАШ кірг. *берешан* 'шчэдры' (КРС). — *Берашэ́вiч*

БЕРБАШ тур. *бербаш* 'аднагаловы' (Шынк.). — *Бёрбаш*

БЕРДА рэг. 'бёрда' (Дзярж.— М. Б.). — *Бёрдзiн, Бярдóвiч*. СРП *Бердин, Бердов*

*БЕРДАШ, памянш. БЕРДАШКА. — *Бердашо́ў, Бердашэ́вiч; Бердашкéвiч*

БЕРДЗІГАН параўн. укр. *бардига* 'вялікі акраец хлеба' (Грынч.). — *Бердзіга́н*. Параўн. чув. *УІ Бартуган* (Магн.)

БЕРДНІК рэг. 'брадзячы гандляр бёрдамі' (Владз.), 'майстар, які вырабляе бёрды', укр. тое ж (Грынч.). — *Бёрднік, Бёрднікаў, Бердніко́вiч*. СРП *Бердников*

БЕРКА рус. 'ікра нагі' (Фасм.). — *Бёркін, Бёрчанка*. СРП *Беркин, Берков, Беркович*

БЕРНІК ад дзеясл. *браць?* — *Бёрнік, Берніко́вiч, Бернікэ́вiч*. СРП *Берников*

*БЕРЫБУЛА. — *Берыбу́лаў*

БЕС, памянш. БЯСКО, БЯСЬКО. — *Бéсаў; Бяско́; Бясько́*. Бел. і рус. у XV ст. *Бес, Беско, Бесок* (Туп.). СРП *Бесов*

*БЕСАЛБАС. — *Бесалба́саў*. Параўн. БАСАЛБАС

БЕСАРАБ, памянш. БЕСАРАБЧЫК рэг. 'гатунак тытуню-самасаду' (Дзярж.— М. Б.), магчыма, 'выхадзец з Бесарабіі'. — *Бесара́б, Бесара́баў; Бесара́бчык*

БЕСПРАЗВАННЫ 'які не мае прозвішча, мянушкі'? — *Беспразванны*

*Бех.— *Бех*

БЕХЦЕР ст. бел. *бехцер* (КСГБМ), ст. рус. *бехтерец* 'даспехі з металічных пласцінак' (Ср.).— *Бéхцераў*. СРП *Бехтерев*

БЕЦЬ, памянш. БЕЦІК укр. 'вялікая булка хлеба' (Грынч.).— *Бець; Бéцікаў*. СРП *Бетин*

*БЕШЧАНЬ.— *Бéшчань*

*БІБ, БІБА, памянш. БІБІК.— *Біб, Біба, Бібóў; Бібік, Бібікаў, Бібіцкі*. Бел. у XVII ст. *Бибик* (Туп.). СРП *Бибин, Бибигов*

*БІБЕТКА.— *Бібéтка*

*БІБЛЯ.— *Бібля*

*БІВОЙНА.— *Бівóйна*. СЛП *Бівайніс*

БІГАС рэг. *бігус* 'страва з мяса' (Нас.), укр. *бігос* 'страва з капусты, смажанага сала, каўбасы' (Грынч.), польск. *bigos* тое ж (ПБС).— *Бігасаў*. СРП *Бигусов*

*БІГЕЛЬ.— *Бігель*. СЛП *Бігеліс*

*БІГОЛЬ.— *Бігóль*

*БІГОРА.— *Бігóра*

*БІЁНЧЫК.— *Біёнчык*

БІЗА рус. *бизой* 'сляпы' (Мельн.), параўн. укр. *бизівний* 'надзейны' (Грынч.); літ. *bizas* 'авадзень' (Фрэнк.), башк. разм. *биза* 'бядя' (БаРС).— *Біза; Бізіўк, Бізіўк*. Бел. у XVI ст. *Бизь, Бизюк* (БА, I, 198; Туп.), укр. у XVII ст. *Бизюк* (Туп.). СРП *Бизев, Бизюков, Бизюкин*. СЛП *Бізас*

*БІЗНЯ.— *Бізня*

БІЗУН.— *Бізу́н, Бізунóў, Бізунóвіч*

БІЙ узб. гіст. 'старэйшына племені', 'тарантул' (УРС).— *Біёнак* → *Біёнчык*

*БІКАЦ.— *Бікац*

*БІКЕТА.— *Бікéта*

*БІКУЛА.— *Біку́ліч*

*БІЛІБА.— *Біліба*

БІЛКШТА, параўн. літ. *bilkšeti* 'стукаць, грукаць'.— *Білкшта*, відаць, у выніку асваення ЛП *Білкітіс*

*БІЛЬДЗІС.— *Більдзіс*. СЛП *Більдіс*

БІЛЬДЗЬ, памянш. БІЛЬДЗЕЙКА параўн. рус. *бильдюга* 'сукаватая палка, дубінка з камлём ці карнявішчам' (Даль), параўн. літ. *bildėti, bildinti* 'стукаць'

(Фрэнк.).— *Більдзь; Більдзіок, Більдзюкевіч; Бяльдзэй-ка пры [i]>[я]. СЛП Більджюкас, Більдюкас*

БІНДА рэг. 'чалавек з тоўстымі губамі', 'велікан' (Нас.), укр. *бинда* 'лента' (Грынч.), польск. *binda* 'павязка, лента, шарф', 'жаночы галаўны ўбор' (Гарб.).— *Біндзіч; Біндзюкоў*

БІНДЗЕЛЬ.— *Біндзель*. Параўн. БІНДА

БІНДЗЮК рэг. 'гультаяваты хлапец', 'балаўнік' (Нас.), укр. *биндюк* 'чмель' (Грынч.).— *Біндзюкоў*. Параўн. БІНДА

БІНЖУК укр. *бинджук* 'гультай, лежабок' (Грынч.).— *Бінжук*. Параўн. БІНДЗЮК

БІРАЛА ад дзеясл. *біраць* 'той, які бярэ?' — *Біра́ла*. Параўн. БІРЫЛА

*БІРАН.— *Біран*

БІРКА.— *Бірка*

*БІРҚОС.— *Біркос*

БІРУК рэг. 'воўк', 'чалавек, якога падазраюць у крадзяжы' (Нас.), рус. *бирюк* 'звер', 'воўк' (Даль), 'адзінокі воўк', 'адзінокі нелюдзімы чалавек' (СРЯ), цюрк. 'адзінокі воўк', 'зімовая шапка з воўчай футры' (Дзмітр.).— *Бірук, Бірукоў, Біруковіч; Бюрук, Бюрукоў, Бюруковіч* пры [i]>[ю]; *Бірукоўскі*. Бел. і рус. у XVI—XVII стст. *Бирук* (БА, I, 198; Туп.). СРП *Бируков*

БІРУЛЯ параўн. бел. *бірулька* 'падвеска на ланцужку кішэннага гадзінніка' (БРС), рус. *бирюля, бирюлька* 'дудка, дудачка', 'дробныя цацкі', 'упрыгожанні' (Даль).— *Біру́ля, Біру́лін*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Бируля* (Туп., БА, I, 198). СРП *Бирулин*

*БІРУТА.— *Біру́та*. СЛП *Бірута, Бірутіс*

БІРЫЛА ад дзеясл. *біраць* 'той, які бярэ?' — *Біры́ла; ?Бяры́ла* пры [i]>[я]. Параўн. БІРАЛА, БЯРЫЛА

*БІРЫНА, памянш. БІРЫНЧЫК.— *Біры́на; Бяры́нчык* пры [i]>[я]. Бел. у XVII ст. *Биринка* (Туп.)

БІРЫЧ рус. *бирич* 'клікун, вяшчальнік, чалавек, які абвяшчаў на плошчах пастановы' (Даль). — *Бірыч; Біры́цкі*. СРП *Биричев*

БІСКУП.— *Біскуп*. Рус. у XVII ст. *Бискуп* (Туп.)

БІСЮК параўн. укр. *біс* 'чорт'.— *Бісюкоў*

БІСЮРКА параўн. рэг. *бісюрынка* 'бісерынка', *бісюркі* 'бісер' (Нас.).— *Бісюрка*

БІТА наз., БІТЫ прым. ад дзеясл. *біць*, параўн. літ.

bite, дыял. *bita* 'пчала' (Фрэнк.).— *Біцін; Біціюк*. СРП *Битюков*

БІТНЫ параўн. *бітнік* 'пчаляр' у віленскіх беларусаў з літ. *bitinikas* 'той, які мае ці даглядае пчол' (Вяржб., 108, 112).— *Бітны*

*БІТУМ.— *Бітум*

*БІТУС.— *Бітус*

БІТЭЛЬ, БІЦЕЛЬ літ. *bitèle* 'пчолка' (Фрэнк.).— *Бітэль, Біцэль*, відаць, у выніку асваення ЛП *Бітеліс*. СРП *Бителёв*

*БІЦАР.— *Біцар*

БІЦЕЛЬ гл. БІТЭЛЬ

*БІЦЮТКА.— *Біціютка*. Параўн. БІТА

*БІЦЯЙ.— *Біцяй*. Параўн. БІТА

БІЧ, памянш. БІЧЫК.— *Біч; Бічык*

*БІЧАН, памянш. БІЧАНОК.— *Бічан, Бічанін; Бічанок, Бічанкоў*

*БІЧУН.— *Бічун*

БІЧЭЙКА рэг. 'вяровачка' (Нас.).— *Бічэйка*

*БІЧЭЛЬ.— *Бічэль*. Параўн. БІТЭЛЬ

*БІЮМЕН.— *Біюмён*

БЛАГАДАР са спалучэння *благі дар* 'добры дар' ці ад рус. *благодарить* 'дзякаваць'? — *Благадыр, Благадарны*. СРП *Благодаров*

БЛАГАДАРНЫ рус. *благодарный* 'удзячны'.— *Благадарны*

БЛАГІ, памянш. БЛАЖКО 'дрэнны'? — *Блажук; Блажко, ?Блашко, Блашкоў, Блашкэвіч* пры [ж]>[ш]

БЛАДЫКА.— *Бладыка*. Параўн. УЛАДЫКА

БЛАТУН рэг. 'валакіта, бабнік' (Маг.).— *Блатун*

БЛАХА, памянш. БЛОШКА рэг. 'блыха'.— *Блахá, Блахін, Блохін; Блошка, Блошкін; Блашко* з пераносам націску. Бел. у XV ст. *Блоха*, у XVII ст. *Блошка* (Туп.). Укр. у XVII ст. *Блоха* (Туп.). СРП *Блохин*

БЛАШКО, гл. БЛАЖКО, БЛАХА

БЛЕШЧ, памянш. БЛЕШЧЫК.— *Блешчык*. Параўн. БЛІШЧ

БЛІЗНЕЦ рэг. 'блізнюк'.— *Блізнéц*. Бел. у XVIII ст., рус. у XVI—XVII стст. *Близнец* (БА, I, 198; Туп.)

БЛІЗНІК ад *блізкі*.— *Блізнік, Блізнічэнка*

БЛІЗНЮК.— *Блізніок, Блызніок, Блізнюковіч*. СРП *Близнюк, Близнюков*

БЛІЗНЯК рэг. 'блізнюк'.— *Блізняк, Блізнякаў, Блез-
някаў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Близняк* (БА, I, 198).
СРП *Близняк*

БЛІН, памянш. БЛІНЕЦ, БЛІНОК.— *Блін, Блінаў,
Бліноў; Блінец, Бліноў; Блінкоў*. Укр. у XV ст. *Блин*
(Туп.). СРП *Блинов, Блинков, Блиновский, Блинцов-
ский*

БЛІНДЗЕР параўн. укр. *блиндарь* 'вол, у якога за-
плятаюцца ногі', 'жабрак' (Грынч.).— *Бліндзераў, Блін-
дзіраў* пры [e]>[i]

БЛІНЁР 'чалавек, які выпякае ці прадае бліны'? —
Блінёр

БЛІННІК 'чалавек, які выпякае ці прадае бліны',
рэг. 'той, які любіць бліны' (Краснап.— В. Л.), рус. тое
ж. 'чапяла', 'пасудзіна для цеста на бліны' (СРНГ, 3).—
Бліннікаў. СРП *Блинников*

*БЛІШУН.— *Блішўн*

БЛІШЧ, памянш. БЛІШЧЫК 'тое, што блішчыць'? —
Блішч; Блішчык, Блішчык з ацвярдзеннем [л]

*БЛУДЗЕНЬ.— *Блудзень*

*БЛУДЧЫ.— *Блудчы*

*БЛУН.— *Блўнаў*

*БЛЯДАЙ.— *Блядаў*

БЛЯХА.— *Бляха*

*БЛЯЦЬКО.— *Бляцько*

БОБ, памянш. БАБЕЦ, БОБІК, БОБЧЫК.— *Бобаў,
Бабоў, Бобіч, Бабовіч, Бабёнка, Бабёня, Бабянюк; Баб-
цоў* — 5 апошніх магчымы і ад БАБА (гл.); *Бобікаў;
Бобчык; Бабінскі, Бабіцкі*. СРП *Бобин, Бобиков, Бобов,
Бобович*

*БОБЕЛЬ.— *Бобель*. Параўн. БАЎБЕЛЬ

БОБЕР гл. БАБЁР

*БОБЕХ.— *Бобех*

БОБІК гл. БОБ

БОБКА 'адно зерне бобу, бабіна'.— *Бобка; Бабко* ў
выніку перамяшчэння націску. Укр. у XVI—XVII стст.
Бобко (Туп.). СРП *Бобкин, Бобков*

*БОБНІС.— *Бобніс*

БОБР гл. БАБЁР

*БОБРУС.— *Бобрус*

БОБРЫК гл. БАБЁР

*БОБЧА, памянш. БОБЧЫК.— *Бобча; Бобчык*, маг-
чыма і ад БОБ (гл.)

БОГ, памянш. БАЖОК.— *Бóгаў, Багóвiч, Бажóнак; Бажóк; ?Бажкó, Бажкóў; Бóжка; Багúк, Бóгук; Бажы́нскi, Багукóўскi.* Рус. у XVII ст. *Божко* (Туп.). СРП *Богов, Боженко, Божко, Божков*

*БОГАН.— *Бóган.* СРП *Боганов, Боганков*

БОГАЧ гл. БАГАЧ

БОГУН гл. БАГУН

*БОГУТ.— *Бóгут*

БОДА, памянш. БОДЗІК ад *бадаць?* — *Бóда; Бóдзікаў.* СРП *Бодин*

*БОДАК гл. БАДАК

*БОДАЛЬ ад *бадаць?* — *Бóдаль*

БОДРУСЬ.— *Бадрусёў.* Параўн. БОДРЫ

БОДРЫ рэг. 'бадзёры'.— *Бадрóў; Бадры́цкі.* СРП *Бодров*

БОЙ.— *Бóенка*

БОЙКА, памянш. БОЙЧЫК.— *Бóйка, Бóйчанка; Бóйчык.* Бел. і ўкр. у XVII ст. *Бойко*, рус. у XVI ст. *Бойчик* (Туп.). СРП *Бойко, Бойков, Бойченко, Бойчевский*

БОЙНЯ.— *Бóйніч*

*БОЙША.— *Бóйша*

БОК, памянш. БАЧОК, павеліч. БАЧЫШЧА.— *Бóкаў, Бачóнак, Бачанкóў,* хаця магчыма і ад *бачонак.*— *Бачóк, Бачкóў; Бачы́шча; ?Бачы́ла; ?Бачэ́йка, Бачы́нскi, Бачкóўскi.* Рус. у XVI—XVII стст. *Бок* (Туп.). СРП *Боков*

БОКАН гл. БАКАН

*БОКАЧ.— *Бóкач*

*БОКІ.— *Бóкі.* Бел. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Бокий* (Туп.). СРП *Бокий*

БОКУН гл. БАКУН

БОКУЦЬ.— *Бóкуць* у выніку асваення ЛП *Бакутіс*

*БОКША.— *Бóкша, Бóкшыц.* СРП *Бокшицкий*

*БОЛ.— *Болыч* → *Бóлычай*

*БОЛАБ.— *Бóлабаў.* Параўн. БАЛАБА

БОЛАЗЬ ад *балазе* 'добра'? — *Бóлазеў*

БОЛБАС рэг. 'балбатун' (Дзярж.— М. Б.).— *Бóлбас, Бóлбасаў*

БОЛБАТ рэг. 'балбатун' (Дзярж.— М. Б.).— *Бóлбат, Балбатóвiч; Балбатóўскi*

БОЛБАЧ рэг. 'балбатун' (Дзярж.— М. Б.).— *Бóлбач*

*БОЛБУЗЬ.— *Бóлбузеў*

БОЛВАН гл. БАЛВАН

БОЛДА гл. БАЛДА

БОЛДЗЕС гл. БАЛДЗЕС

БОЛДЫШ гл. БАЛДЫШ

БОЛЗАН гл. БАЛЗАН

БОЛМАТ рэг. 'балбатун' (Бяльк.), рус. 'гаварун'
(Дабр.).— *Бóлматаў*

БОЛСУН кірг. 'хай будзе' (КРС).— *Бóлсун*. Бел. у
XVII ст., рус., укр. у XVI *Болсун* (Туп.)

БОЛТ, памянш. БОЛЦІК, БАЛТОК.— *Болт; Бóлцік,*
Балткóў; Бóлцікаў; Балтóўскі, Балтýнскі

*БОЛТАЧ.— *Бóлтач*

БОЛТУЦЬ.— *Бóлтуць* у выніку асваення ЛП *Бал-*
тутіс

БОЛЯР.— *Бóляр*. Параўн. БАЯР

*БОМБЕР.— *Бóмбераў*

*БОНАК.— *Бóнакаў*. СЛП *Банакас*

*БОНАХ.— *Бóнахаў*

БОНДА ст. бел. 'абмалочаныя каласы, выціркі, мякі-
на', 'уласнасць селяніна', 'свіное сала' (Гарб.), 'зямель-
ны надзел, атрыманы за службу' (Нас., АУ), рэг. тое ж
'бочка, кадзь', 'печаны хлеб', рус. 'званок на шыі жывё-
лы' (Даль).— *Бóнда, Бóндзін*. СРП *Бондин, ?Бондигов*

*БОНДАЛ.— *Бóндал*

БОНДАР, памянш. БАНДАРОК, БАНДАРЫК, БАН-
ДАРЧЫК, БОНДАРЧЫК, БАНДАРЭЦ, БОНДАРАЦ.—
Бóндар, Бóндараў, Бандарóвіч, Бандарэ́віч, Бандарэ́нка,
Бандарóнак; Бандару́к, Бандарчук, хаця апошнія магчы-
мы і ад БАНДАРУК, БАНДАРЧУК (гл.), Бандарóк,
Бандаркóў; Бандары́к; Бандарчы́к, Бóндарчык; Бан-
дарэ́ц, Бóндарац, Бандарцо́ў. Бел. у XVII—XVIII стст.
Бондар, Бондорка (БА, I, 199). СРП Бондарь, Бондарев,
Бондаренко, Бондарчук, Бондаревский

*БОНКА.— *Банкэ́віч, *Бончын* → *Банчы́наў*. СРП *Бон-*
кин

*БОРАХ.— *Бóрахаў*

*БОРБАТ.— *Бóрбат*

*БОРБЕТ.— *Бóрбет*

БОРДАК тур. *bardak* 'чаша', 'гліняная пасудзіна для
вады, збанок' (ТБР).— *Бóрдак*

БОРЗДЫ.— *Барздóў*. Рус. у XVI ст. *Борздый* (Туп.)

БОРЗЫ рэг. 'борзды, хуткі'.— *Бóрзаў*. Рус. у XV—
XVII стст. *Борзой* (Туп.). СРП *Борзов, Борзенков*

*БОРҚАР.— *Бóркар*

БОРСУК гл. БАРСУК

БОРТНІК ст. бел., рэг. 'пчалаяр, які займаецца бортнымі пчоламі' (Нас., АУ; Гарб., Ніканч.).—*Бóртнік, Бóртнікаў*. СРП *Бортников*

*БОРХАТ.—*Бóрхат*

БОРЦЬ, памянш. БОРТКА.—*Бóрціч; Бóртка, Барткэвіч*. СРП *Борткевич*

*БОРЧЫК.—*Бóрчык*

БОРШЧ.—*Боршч, Баршчóў, Бóршчай; Баршчúк; Баршчэўскі*. Бел. у XVI ст. *Боршч* (БА, I, 200). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Боршч, Борсч, Борщишко* (Туп.). СРП *Борщ, Борщёв, Борщов, Борщуков*

БОСАК гл. БАСАК

БОСЫ.—*Бóсы*. Бел. у XVII ст. *Боско* (Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Босой, Боско* (Туп.). СРП *Босый*

БОТ, памянш. БОЦІК.—*Бóцік*. Рус. у XV ст. *Бот* (Туп.). СРП *Ботов, Ботиков*

БОЎБЕЛЬ гл. БАЎБЕЛЬ

*БОЎДА параўн. *боўдзіла* 'балда, дурань' (БРС).—*Бóўда*

БОУТ, памянш. БОЎЦІК рэг. 'мутоўка, якой узбоўтваюць вадкасць' (Нас.), 'прылада, якой заганяюць рыбу ў сетку' (Ніканч.).—*Бóўцік*

*БОУШ.—*Боўш, Бóўшыц*. СЛП *Баушис, Бауша*

БОХАН 'булка хлеба' (Нас., БРС), рус., укр. *бохон* тое ж (Даль, Грынч.).—*Бóхан, Бóханаў, Баханóвіч; ?Баханкó; ?Баханькóў, Быханькóў* пры [а]>[ы]. СРП *Боханов*

БОЦМАН.—*Бóцман*

БОЦЬКА гл. БАЦЯН

БОЧКА.—*Бóчка; Бачкóўскі*. СРП *Бочкин*

БОЯР гл. БАЯР

БРАГА.—*Бра́га; Бразúк; Бразэўскі*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Брага* (Туп.). СРП *Брагин, Бразевич, Бразкин*

БРАГІНЕЦ з н. п. Брагін.—*Бра́гінец*. Бел. у XVII ст. *Брагинец* (БА, I, 200)

БРАДЗІХА ад *брадзіць?*—*Брадзіхін*

БРАДЭНІК рэг. 'браднік'.—*Брадэ́нік*

БРАЖНІК.—*Бра́жнік*. Рус., укр. у XV—XVII стст. *Бражник* (Туп.). СРП *Бражник, Бражников*

БРАЗГУН ад *бразгаць* 'стукаць', 'той, які бразгае'.—*Бразгúн, Бразгунóў*

*БРАІМ.—*Браім*

БРАК, памянш. БРАЧОК.— *Брачэнка; Брачкóў. СРП Брачкóвскій*

*БРАЛКО.— *Бралкó*

БРАНАВЕЦ.— *Бранавéц*

БРАНДЗІЛА параўн. рэг. *брэндаць* 'хадзіць, бадзяцца, блукаць' (КСЧ), рус. *брендить* 'трусіць, адступаць ад справы', 'маніць', 'красці' (СРНГ, 3).— *Брандзілаў*

БРАНЕЦ ад *браць?*— *Бранцэвіч*

*БРАНТ.— *Брант*

БРАТ, памянш. БРАТКА, БРАТУЛЯ, БРАЦІШКА.— *Брацэнка, Брацянкóў; Братчэня; Братулэнка; Брацішка; Браткóўскі. Бел. у XV ст., укр. у XV—XVI стст. Братко (Туп.). СРП Братин, Братенков, Братенев, Братиценко, Братусь, Братухин, Братцев, Братченко*

БРАТАЛЮБ.— *Браталюбаў*

*БРАЦУК.— *Брацук*

*БРАШЧУК.— *Брашчук*

БРОДА, памянш. БРОДКА ад дзеясл. *брадзіць?*, магчыма, польск. *broda* 'барада'.— *Брóда; Брóдка; Брóдскі, Броцкі пры [дс]>[ц]*

*БРОЗГАЛЬ.— *Брозгаль. Параўн. БРАЗГУН*

*БРОЙДА.— *Бройда*

БРОЙКА, памянш. ад неўжывальнага слова *брой 'свавольнік, гарэза', *броіць* 'сваволіць', 'непрыстойна паводзіць' (Нас.), рус. *броить* 'кранаць, шавяліць' (Даль), укр. *броїти* 'сваволіць, гарэзнічаць' (Грынч.), *рабіць беспарадак* (Піск.).— *Брайко; Брайчук; Брайкоўскі*

*БРОКАР, *БРОКЕР.— *Бракарэнка; Брокер*

*БРОМБА.— *Бромбін*

*БРОН(А).— *Бронаў; Бронскі. СРП Бронин, Бронский*

БРОУКА.— *Броўка, Броўкін. Рус. у XVII ст. Бровка (Туп.). СРП Бровка, Бровкаин, Бровкаченко*

БРУЗГА рэг. 'бурклівы, брузглівы чалавек', рус. *брузга* тое ж (СРНГ, 3).— *Брузгін. СРП Брюзгин*

БРУЙ, памянш. БРУЕК, БРУЙКА 'той, хто мочыцца ў час сну' (Нас.), рус. *бруить* 'хутка цячы' (СРНГ, 3), *бруя* 'рабізна на вадзе' (Даль), укр. *бруя* 'моцная плынь ракі', 'скразняк' (Грынч.).— *Бруй, Бруей, Бруёў, Бруевич; Бруёк, Бруйка, Бруйко. СРП Бруев, Бруевич, Бруенков*

БРУКВА рэг., рус. *брюква* 'бручка' (Маг.— В. Л., Даль).— *Бруквянкóў*

БРУК.— *Брук; Брукóўскі, Бру́цкі*. СРП *Бруков, Бруковскій*

БРУЛЬ рэг. 'пісюн' (Маг.).— *Брулёвіч*. У Туп. у XVI ст. *Брулко*. Параўн. БРУЙ

БРУН параўн. рус. *брунеть* 'спець, паспяваць', 'бялець, сівецць', 'звінецць' (СРНГ, 3).— *Брун; Брунеўскі*

БРУНДУК рус. 'адна з вяровак парусных снасцей' (СРНГ, 3).— *Брундукóў*

БРУС 'брус, бярвяно', рэг. 'здаравяка, вярзіла' (Чавус.— В. Л.).— *Бру́саў, Брусевіч, *Брусэня → Брусянэнка*. СРП *Брусов, Брусин*

*БРУСЕЛЬ.— *Брусель*

БРУСНІЦА.— *Брусніцын*. СРП *Брусніцын, Бруснікин*

БРУСОК, памянш. БРУСОЧАК.— ?*Брусóчкін* СРП *Брусков*

БРУШКА ад *бруха?*— *Брушкó, Брушкóў, Брушкэвіч*

*БРЫГА.— *Бры́га*

БРЫЗГАЛА параўн. рэг. *брызгаць* 'абдаваць вадой, пырскаць' (Талач.).— *Брызга́лаў*. СРП *Брызгалов*

БРЫЗГАЛЬ 'той, які брызгае'?— *Брызгалёў*

БРЫЗГУН 'той, які брызгае'?— *Брызгунóў*

БРЫК, відаць, для абазначэння асобы па дзеянню *брыкаць, брыкнуць*, рус. *брика* мянушка чалавека па паходцы (СРНГ).— *Бры́каў*. Бел. у XVI ст. *Брык* (Туп.). СРП *Брыков, Брыкин*

БРЫКАЧ ад *брыкацца*, 'той, які брыкаецца'?— *Бры́кач*

*БРЫКЕТ.— *Брыкёт*

БРЫКУН.— *Брыку́н*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Брыкун* (БА, I, 200; Туп.)

БРЫЛЬ, памянш. БРЫЛЁК 'брыль шапкі', 'капялюш' (БРС), рэг. 'карніз, палічка' (КСЧ), 'ілгун, абманшчык' (Чавус.— В. Л.), рус. *бриль* 'саломенны капялюш'. 'брыль у шапцы' (СРНГ, 3).— *Брыль, Бры́леў, Брылёвіч, Брылёнка, Брылёнак; Брылёк, Брылькóў; Брылёўскі*. Бел. у XVII ст. *Бриль* (Туп.). Укр. у XVI ст. *Брилик* (Туп.)

БРЫНДА рэг. 'гультай' (Нас.), параўн. рэг. *брындаць* 'хадзіць' (БРС), 'хадзіць па гразі', 'хадзіць з месца на месца без справы' (Дзярж.— М. Б.), рус. *бриндзик* 'гультай' (Дабр.), 'франт, фрак' (Даль).— *Брындзэнка, Брындзянкóў; Брындзіюк*. СРП *Брындин*

БРЫНЬ, БРЫНЬКО, БРЫНКО параўн. *брыняць* 'раздавацца ад вільгаці' (БРС), рэг. *брыніты* '(аб ране) зудзець' (Клімч.), рус. *бринеть* 'цямнець пры паспяванні', *брыня* 'мянушка рыжага чалавека'. (СРНГ, 3).— *Брыневіч; Брынько; Брынкевіч*. СРП *Брынкин*

БРЫНЯВЕЦ з в. Брыні.— *Брынявэц*

БРЫСЬ рэг. 'здоровы, але гультаяваты чалавек' (Юрч.), 'здоровы чырванатвары чалавек' (Стэц.), 'слова для адгону ката'.— *Брысь; Брысюк*. СРП *Брысин, Брыскин*

БРЫТВА.— *Брытвіч*. Рус. у XV ст. *Бритва* (Туп.). СРП *Бритвин, Бритвенко*

БРЫЦЬ, памянш. БРЫЦІК, БРЫЦЬКО, БРЫТКО рус. *брить* 'голены ці коратка пастрыжаны чалавек' (СРНГ, 3), *бритик* 'астрыжаны пад грэбень' (Даль).— *Брыцэнка→*Брыцянкаў; Брыцікаў; Брыцько; Брыткін*. СРП *Бритиков, Бритов*

БРЫЧ, памянш. БРЫЧЫК 'парог на рацэ' (СРНГ, 3).— *Брычыкаў*

БРЫШ рэг. *брыж* 'востры край' (Нас.), *брыжы* 'зборкі' (БРС), рус. *брыжи* тое ж (Даль), укр. *брижі* тое ж (Грынч.).— *Брыш*

*БРЫШТЭЛЬ.— *Брыштэль*

*БРЫШЦЕН.— *Брышцэн*

*БРЫШЧУК.— *Брышчук*

*БРЭВУС.— *Брэвус*

*БРЭЕР.— *Брэер*

БРЭЗЕНЬ параўн. польск. *brzezien* 'жнівень'.— *Брэзень*

*БРЭЙВА.— *Брэйва*

БРЭЙКА рус. 'бойкая, гаварлівая жанчына' (СРНГ, 3).— *Брэйка*. Укр. у XVII ст. *Брейко* (Туп.)

БРЭК, памянш. БРЭЧКА рэг. 'спакой' (КСЧ), рус. *брекать* 'грэбаваць' (Дабр., СРНГ, 3).— *Брэчка; Брэцкі*

*БРЭЛЬ.— *Брэль*

БРЭНДА, памянш. БРЭНДЗІК.— *Брэндзікаў*. Параўн. БРАНДЗІЛА

БРЭНЬ, памянш. БРЭНЬКА параўн. рус. *брень* 'звінець, гудзець, брэнькаць' (СРНГ).— *Брэнька*. Рус. у XV ст. *Бренько*, укр. у XVII ст. *Брен* (Туп.)

*БРЭУДА.— *Брэўда*

БРЭХУН ад брахаць?— *Брэхун*

БУБА, БУБКА бел. дзіцяч. зборн. 'зярняты', 'ягады'

(КСЧ), рус. 'гуля, гузьяк' (Даль), укр. зборн. 'зярняты' (Грынч.).— *Бубо́віч; Бубка*. Укр. у XVI ст. *Бубу* (Туп.)

*БУБАЛА.— *Буба́ла*

*БУБЕЛЬ.— *Бубе́ль*

*БУБЕКА.— *Бубе́ка*. Параўн. БУБА

БУБЕН, памянш. БУБЕНЧЫК, БУБНІК.— *Бубен. Бубно́ў, Бубно́віч; Бубёнчык; Бубнік; Бубно́ўскі*. Бел., рус. у XVI—XVII стст. *Бубен* (Туп.). СРП *Бубенцов, Бубенчиков, Бубнов*

БУБЕНКА бел. 'бубновая карта' (Нас.).— *Бубёнка; Бубе́нька*

БУБКА рэг. 'што-небудзь круглае, велічынёй з гарошыну' (Дзярж.— М. Б.).— *Бубка*. Параўн. БУБА

БУБЛІК рэг. 'абаранак' (Нас.), 'што-небудзь круглае, велічынёй з гарошыну' (Дзярж.— М. Б.), 'пупышкі на дрэвах' (Дзярж.— М. Б.).— *Бублікаў*. Укр. у XVI ст. *Бублик* (Туп.). СРП *Бубликов*

*БУБЛІС.— *Бубліс*. СЛП *Бубліс*

БУБЛЯ рэг. *бубля* 'біблія' (Нас.).— *Бублёвіч; Бублёйчык*. СРП *Бублин*

БУГАЙ.— *Буга́й, Бугаёў. Бугае́віч*. Укр. у XV—XVII стст. *Бугай* (Туп.). СРП *Бугаев, Бугаенко, Бугаевский, Бугайский*

*БУГАК.— *Буга́к, Бугако́ў*. СРП *Бугаков*

БУГАН рэг. 'дух — апякун дамашняй жывёлы' (Нас.).— *Буга́н, Буга́наў*. Рус. у XVII ст. *Буганка* (Туп.)

БУГАР польск. *bugar* 'авадзень, усякая муха, якая кусае жывёлу' (Карл.).— *Бугар*. Магчыма, ад БУГОР (гл.)

БУГЛАК параўн. тат. *бугалак* 'сіло' (ТРС).— *Бугла́к*

БУГОР рэг. 'узгорак' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.).— ?*Бугар, Бугры́н*. Рус. у XVII ст. *Бугор* (Туп.). СРП *Бугров, Бугорков*

*БУГУК.— *Бугу́к*

БУДА, памянш. БУДЗІК.— *Буда, Будзіч, Будзе́віч, Будо́віч; Будзік*. СРП *Будин*

*БУДАВЕЙ.— *Будаве́й*

БУДАЙ кірг. *бууда* 'пшаніца', 'веташ' (КРС).— *Буда́й, Буда́еў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Будай, Будаец* (Туп.). СРП *Будаёў*

БУДАК кірг. *буудак* 'клубы пылу ці дыму' (КРС), тур. *bidak* 'галіна, сук' (ТБР), укр. *будак* назва расліны

(Грынч.), рус. 'рыба галец', 'жыдкая страва' (СРНГ, 3), будаки 'былыя будныя, майданныя сяляне' (Даль).— Будак, Будакóй. СРП Будаков

БУДАРА, памянш. БУДАРКА рус. 'рачное ці азёрнае судна', 'лодка', 'высокі даўганогі чалавек', 'тоўсты чалавек' (СРНГ, 3), укр. 'фургон, крытая павозка' (Грынч.).— Бударкэвіч. СРП Бударин

*БУДЗЕЙ, памянш. БУДЗЕЙКА.— Будзэйка

БУДЗІК ад будзіць? — Бúдзік. Параўн. БУДА

БУДЗІЛА рус. будило 'хто будзіць, не дае спаць' (Даль).— Будзілóвіч. Бел. у XVI—XVII стст. Будило (БА, I, 200; Туп.), рус. у XVII ст. Будило, Будилко (Туп.). СРП Будилов, Будилович, Будилин

БУДЗІШКА параўн. рус. будиха 'дух, які будзіць дзяцей' (Даль).— Будзішчанка

БУДЗЬКА рэг. 'той, хто будзіць, не дае спаць' (Нас.).— Бúдзька; Будзькó, ?Буцькó пры [дз'] > [ц']

БУДЗЮХА ад будзіць? — Будзюхін

БУДКА.— Бúдкін, Будкэвіч, Буткэвіч пры [д] > [т]; Будкóйскі, Буткóйскі

БУДНІК ст. бел. 'рудакоп' (Ревизия Кобр. экон. стр. 285), рус. бúдник, буднік 'будзённае адзенне' (СРНГ, 3), будники 'былыя будныя, майданныя сяляне' (Даль), укр. будник 'работнік на паташным заводзе' (Грынч.).— Бúднік, Бúднікай, Буднічэнка; Будніцкі. Бел. у XVII ст. Будник (БА, I, 200). СРП Будник, Будников, Будницкий

БúДНЫ бел. літ., БУДНЬЇ рэг. 'звычайны, несвяточны' (Дзярж.—М. Б.), укр. будний тое ж (Грынч.), польск. *widny* тое ж (Карл.).— Бúдны; Буднёцкі, Будніцкі; Будняцкі. Бел. у XVII ст. Будны (Туп.). СРП Буднев, Будневич

*БУДОЛЬ.— Будóль

БУДРА, памянш. БУДРЬІК рус. 'плюшч', 'зарніца звычайная, лянок' (СРНГ, 3), укр. будра назва расліны (Грынч.).— Будрэвіч; Бúдрык. СРП Будрин. СЛП Будра, Будріс

БУДЧАН(Ы) укр. будчаний прыметнік ад будка (Грынч.).— Будчán, Будчánін

*БУЕЛЬ.— Буéль

*БУЖАН.— Бужán

БУЗА.— Бузá, Бузó; Бузюк. Бел. у XVI ст., рус. у XVII ст. Буза (Туп.)

БУЗАК кірг. *бузакы* 'баламут, падбухторшчык' (КРС), магчыма і ад *бузаваць*.— *Бузак*. Чув. УІ *Бузак* (Магн.)

БУЗУК кірг., узб. 'разбураны, сапсаваны', 'разбэшчаны' (КРС, УРС), кірг. *бузуку* 'баламут' (КРС), узб. *бузуки* 'звяднік, сплетнік' (УРС), магчыма, і ад *бузаваць*.— *Бузук*. СРП *Бузуков*

БУЗУН рус. 'самаасадная соль' (Мірт.), 'чарназём', 'забіяка, буян' (СРНГ, 3), 'ніжэйшы гатунак солі' (Даль), укр. тое ж (Грынч.), магчыма, ад *бузаваць*.— *Бузун*. СРП *Бузунов*.

БУЗЬКО укр. 'бусел' (Грынч.).— *Бузько*

*БУЗЫКАН.— *Бузыканаў*. СРП *Бузыканов*

БУЙ 'буян', 'адкрытае для вятроў высокае месца' (Нас.), рус. 'буй' (Даль), укр. 'адкрытае месца' (Грынч.).— *Буй*, ?*Буйн*, *Буйвіч*; *Буйко*, *Буйка*, *Буйкёвіч*, *Буйчо́нак*; *Буйок*; *Буйскі*. Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Буй*, *Буйко* (Туп.). СРП *Буйев*, *Буйевич*, *Буйко*

*БУЙВА.— *Буйвіч*. СЛП *Буйве*

БУЙВАЛ.— *Буйвал*. Бел. у XVII ст. *Буйвол* (Туп.)

БУЙВІД ст. літ. складанае імя, у якое ўваходзяць кампаненты *vui* — *vid*.— *Буйвід*, *Буйвідовіч*. СЛП *Буйвідас*, *Буйвідіс*

БУЙДА рус. *буйда* 'непаваротлівы' (СРНГ), кірг. *буйда* 'прытулак, сховішча' (КРС).— *Буйда*, *Буйдзёнка*, *Буйдзянкóў*

БУЙЛА рус. 'буйвал', 'лось', 'высокі здаровы чалавек' (СРНГ, 3).— *Буйла*

БУЙНЫ.— *Буйны*, *Буйно́*; *Буйніч*, *Буйнёвіч*; *Буйніцкі*. Бел. у XVII ст. *Буйно* (БА, I, 200)

БУЙНЯК ад *буйны*? — *Буйнякóў*

*БУЙХА.— *Буйха́*, *Буйшэ́нка*, *Буйшанкóў*

БУКА бел. дзіцяч. 'мошка' (Нас.), рус. 'пудзіла, якім палохаюць дзяцей', 'нелюдзім, суровы, пануры чалавек' (Даль).— *Бука*, *Букó*, *Букін*, *Букініч*, *Букёвіч*. Чув. УІ *Бука* (Магн.). Рус. у XIV—XVI стст. *Бука* (Туп.). СРП *Букин*

БУКАЛА рус. *букало* 'званочак, які падвешваюць жыўэле на шыю' (СРНГ, 3), магчыма, і ад *букаць* 'невывразна ці адрывіста гаварыць'.— *Букала*

БУКАН рус. 'пахожы на буку' (Даль), 'нелюдзімы, пануры чалавек' (СРНГ, 3), 'насякомае' (Мельн.).— *Букановіч*. СРП *Буканов*

БУКАТА рэг. *букатка* 'булка хлеба' (Нас.), рус. *буката* тое ж 'кузурка' (Даль, Дабр.), укр. *букат м., буката ж. 'кусок'* (Грынч.).— *Букáта, Букáтай, Букáціч, Букацэвіч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Буката, Букат* (БА, I, 200; Туп.). СРП *Букатов*

БУКАТАЙ, магчыма, з тат. *бука* 'бык' і *атай* 'бацька', параўн. тат. УІ *Бука-оглан* з *бука* 'бык' і *оглан* 'сын' (Сат. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 57).— *Букатай*

БУКАТЫ рус. *букатый* 'тоўсты, пузаты' (Дабр., СРНГ, 3).— *Букáты*. Параўн. БУКАТА

*БУКАЧ.— *Букáч*

*БУКБАРА.— *Букбáра*

*БУКЕЙ.— *Букéй*

*БУКЕЛЬ.— *Букéль* у выніку асваення ЛП *Букеліс*

БУКЕТ.— *Букéтай*

БУКЛЕЙ рус. *буклей* 'двухколерны сацін' (СРНГ).— *Буклэй*. СРП *Буклеев*

*БУКЛЯР.— *Буклярэвіч*. СЛП *Буклерюс, Буклеріс*

*БУКРАБА.— *Букрáба*. Бел. у XVI ст. *Букраба* (БА, I, 200)

БУКРЭЙ параўн. узб. *букри* 'гарбаты, сутулы' (УРС).— *Букрэй*. СРП *Букреев*

БУКС(А) параўн. рус. *букс* 'самшыт' (Даль), польск. *biksa* тэхнічн., 'букса', 'бязрогая карова' (Карл.).— *Буксоў*. Рус. у XVII ст. *Букса* (Туп.)

БУКТА кірг. 'спрытны, лоўкі', 'дужы, каранасты', 'цвёрды характарам' (КРС).— *Бўкта*

БУҚШТА параўн. літ. *būkštus* 'палохаць' (Фрэнк.).— *Бўкшта*. СЛП *Букшта*

*БУҚШТЫН.— *Букштýнаў*. Параўн. БУҚШТА

*БУЛА.— *Булá, Бўліч, Булэвіч, Булénка, Булянкóў; ?Буляк; Булэйчык; Буліцкі*

*БУЛАБЯС.— *Булабýсай*

БУЛАВА, памянш. БУЛАЎКА.— *Булавá; Булаўка; Булаўскі, Булавáцкі, Булавéцкі*. Рус. у XV ст. *Булава*, укр. у XVII ст. *Булавка* (Туп.). СРП *Булавин, Булавкин*

БУЛАЙ, памянш. БУЛАЙЧЫК узб. 'такі, гэтакі' (УРС), кірг. 'паказвацца, высоўвацца' (КРС).— *Булáй; Булáйчык*. Чув. УІ *Булай* (Магн.). Бел. у XVII ст. *Булай* (БА, I, 200). СРП *Булаев, Булаевский*

БУЛАК кірг., каз. 'крыніца, ручаёк' (КРС).— *Булáк; Булáцкі*. Бел. у XVII ст. *Булак, Булака* (Туп.)

БУЛАНЫ, памяш. БУЛАНЧЫК.— *Була́ны, Була́най, Буланóвич; Була́нчык*. Бел. у XVIII ст. Булан (БА, I, 200). СРП Буланов, Буланкин, Буланенков, Буланцев

*БУЛАНДО.— *Буландó*

*БУЛАС.— *Була́сай*

БУЛАТ.— *Бу́лат*

БУЛАТЫ польск. *bulaty* 'прышчаваты' (Карл.).— *Була́ты*

БУЛАХ параўн. кірг. *булаха* 'плашка, тоўстая дошка' (КРС), параўн. таксама БУЛАК (гл.).— *Бу́лах, Бу́лахай*. Бел. у XVI—XVII стст. Булах (Туп., БА, I, 201). СРП Булахов, Булаховский

*БУЛАЧ.— *Була́ч*. Параўн. БУЛАТЫ

БУЛАШ параўн. тат. *булашу* 'спрабаваць', 'вазіцца, карпець, рабіць што-небудзь без карысці' (ТРС).— *Бу́лаш, Бу́лашай, Булашэ́нка*

БУЛВА рус. 'земляная груша' (Даль, СРНГ), укр. *бульва* 'цыбуліна' (Грынч.), польск. *bulwa* 'караняплод, бульбіна', 'бурбалка на вадзе' (Карл.).— *Бу́лва*

БУЛГАК параўн. рус. *булга* 'склока, мітусня, трывога' (Даль), *булгачить* 'трывожыць' (Хал. Сб. ОРЯС, 76, стр. 19), цюрк. *булгак* прым. 'узбуджаны, мяцежны' (Дзмітр.).— *Булга́к, Булгако́й*. Бел. у XVI—XVII стст. Булгак, Болгак (Туп., БА, I, 201). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XV ст. Булгак (Туп.). СРП Булгаков

БУЛДА параўн. тат. *булды* 'досыць, даволі', 'гатова, усё зроблена' (ТРС).— *Булда́, Булдзі́н*

БУЛДЫГА рус. 'забулдыга, п'яніца' (Даль, Дабр., СРНГ, 3), 'масол, костка' (Даль, СРНГ, 3), 'дубіна, булава' (Там жа).— *Булды́гін*

*БУЛДЫК.— *Булды́к*

БУЛКА.— *Бу́лка; Булко́ўскі*

*БУЛОЙ, памяш. БУЛОЙЧЫК.— *Булóйчык*

*БУЛУНДА.— *Булунда́*. Параўн. БАЛАНДА

БУЛЬГА рус. 'дубіна, сукаватая палка', 'валун, круглы камень' (Даль, Мельн.).— *Бульга́, Бульгі́н*. Укр. у XVI—XVII стст. Бульга (Туп.). СРП Бульга, Бульгін

БУЛЬКА рус. 'грубы, неадукаваны чалавек, дубіна' (СРНГ, 3).— *Булька́*. Бел. у XVI—XVII стст. Булька, Булык (Туп.)

БУЛЬІНА, памяш. БУЛЬІНКА.— *Бульі́на; Бульі́нка*. Параўн. БУЛЬІНЯ

БУЛЫНЯ рус. 'гандляр, перакупшчык' (Даль, СРНГ, 3), параўн. *булыничать* 'скупліваць, перапрадаваць' (Даль, Бурн.). — *Булы́ня*

БУЛЬБА, памянш. БУЛЬБАЧКА. — *Бу́льба, Бульбе́нка, Бульбянко́ў, *Бульбе́ня* → *Бульбяніок; Бу́льбачкін*. СРП *Бульба, Бульбенко*

*БУЛЬБАЧ. — *Бульбачо́ў*

*БУЛЬКО. — *Булько́; Бульчу́к* Параўн. БУЛА

БУЛЯК гл. БУЛА

*БУМА. — *Бумін → *Буміно́віч*

*БУМАЙ. — *Бумай*

*БУМАСТРА. — *Бума́стра*

*БУМБЕЛЬ. — *Бу́мбель*

*БУН, памянш. БУНЕЦ. — *Бунéвіч; Буницéвіч*

*БУНАС. — *Бу́нас*. СЛП *Бунас*

БУНДА рэг. 'сарафан' (Ніканч.), 'старынная прамае сукенка', 'дзіцячая сукенка' (Сакал.), укр. 'верхняе адзенне — від суконнага паліто' (Грынч.), польск *bunda* 'бурка, бурнос', 'кароткі кажушок без рукавоў' з венг. *bunda* літаральна 'футра' (Карл.). — *Бундо́віч; Бундзіюк, Бундзіюко́ў*. Рус. у XV ст. *Бундо* (Туп.). СРП *Бундин, Бундюков*

*БУНДЗЕЛЬ. — *Бундзэ́ль* у выніку асваення ЛП *Бунделіс*

*БУНДУР. — *Бунду́р*

*БУНТА. — *Бунта, ?Буницéвіч*

БУНЧУК бел., рус., укр. 'конскі хвост на дрэўку — сімвал улады гетмана, пашы', рус. 'жэмчуг', тур. 'бусы, пацеркі, якія адзявалі на шыю каню' (Уш., Дзмітр.). — *Бунчу́к*. СРП *Бунчук, Бунчуков*

БУРА. — *Бу́ра, Бу́рай, Бу́рын, Бурынóў, Бурэ́нка, Буранка, Буранко́ў; Бура́ўскі, Бу́рскі*. Усе вытворныя магчымы і ад БУРЫІ (гл.). Укр. у XVI ст. *Бура* (Туп.). СРП *Бурин, Буров*

БУРАВЕЦ з в. Буры, Бура. — *Буравéц*

*БУРАГА. — *Бурáгін*. СЛП *Бурага, Бурагіс*

БУРАК, памянш. БУРАЧОК. — *Бурáк, Бурако́ў, Бурачо́нак; Бурачо́к; Бурако́ўскі, Бурачэ́ўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Бурак* (БА, I, 201; Туп.). СРП *Бураков*

БУРАН — *Бура́н*

БУРАЎ, памянш. БУРАЎЧЫК, БУРАВОК.— *Бурáўчык; Бурáўкін*

*БУРБА рус. дзіцячая мянушка (СРНГ, 3). — *Бурба*. Бел. у XVI ст. *Бурба* (Туп.). СЛП *Бурба, Бурбайтис*

*БУРВАН.— *Бурв́ан*

БУРГА рус. *бурга*, 'лука ў сядле', 'шалаш паляўнічых', *бургá* 'шырокая і глыбокая яма ў рацэ', 'арцель паляўнічых' (СРНГ, 3), магчыма, з літ. *búrgas* (*burgá*) 'пазыка' (Фрэнк.), магчыма, з цюрк., узб. *бургá* 'блыха' (УРС). — ?*Бургута → *Бургúцін*

БУРДА ст. бел. 'мяцеж, беспарадак' (Нас., АУ), параўн. рус. *бурдеть* 'шумець, звінець' (Дабр.), рэг. *бурда* 'мутная вадкасць' (Нас.), рус. 'мутны напітак', 'дрэнная сумесь яды ці пітва' (Даль) з тат. *бурда* 'мутны напітак, сумесь розных вадкасцей' (Фасм.). — *Бурда́, Бурдо́, Бурдзэ́нка; Бурдзэ́цкі*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Бурда* (Туп.). СРП *Бурдин, Бурденко, Бурденков, Бурдовский*

БУРДЗЕЙ, памянш. БУРДЗЕЙКА рус. 'цыганскі шалаш ці зямлянка' (Даль), укр. 'зямлянка', 'курная хата' (Грынч.). — *Бурдзэ́йка*. Параўн. БУРДА

*БУРДЗЕЛЬ.— *Бурдзэ́ль*. Параўн. БУРДА

*БУРДЗІЛА.— *Бурдзі́лаў*. Бел. у XVII ст. *Бурдило* (БА, I, 201). Параўн. БУРДА

*БУРДЗІЛЬНЫ.— *Бурдзі́льны*. Параўн. БУРДА

*БУРДЗЬ, памянш. БУРДЗІК.— *Бурдзь, Бурдзэ́нка; Бурдзі́к*. Параўн. БУРДА

БУРДЗЮК.— *Бурдзі́юк*

БУРДУК рус. 'страва з аржаной мукі' (Даль) 'мука', 'мучная каша, мучны кісель', 'кіслае аржаное цеста', 'пойла для жывёлы' (СРНГ, 3). — *Бурду́к*. Рус. у XV ст. *Бурдук* (Туп.)

*БУРДУН.— *Бурду́н*. СРП *Бурдун*

*БУРДЫКА.— *Бурды́ка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Бурдыка* (Туп.). СРП *Бурдыкин*

БУРКА.— *Бурка́*. СРП *Буркин*. Параўн. БУРКО

БУРКАЛА рэг. 'буркун, той, хто бурчыць' (Нас.), рус. *буркало* тое ж (Даль), укр. тое ж (Грынч.). — *Бурка́ла*

БУРКАН рус. 'морква' (Даль, СРНГ, 3). — *Бурка́наў*

БУРКО, памянш. БУРЧЫК рус. 'конь бурай масці' (Мельн., СРНГ, 3), магчыма, ад *буркаць*. — *Бурко́, Бурке́віч; Бурчу́к; Бурчы́к; Бурко́ўскі*. Бел. у XVI ст., рус. у XV—XVI стст. *Бурко* (Туп.). СРП *Бурков, Бурковский*. Параўн. БУРЫ, БУРКАЛА

БУРКУН.— *Буркун*

*БУРЛАЙ.— *Бурлаей*. Параўн. БУРЛО

БУРЛАК.— *Бурлак, Бурлакоў*. Рус. у XVII ст. *Бурлак*. СРП *Бурлак, Бурлаков, Бурлаченко*. Параўн. БУРЛО

*БУРЛАТ тат., 'баваўняна-папяровая ткань, кумач' (Фасм).— *Бурлат*

БУРЛО рус. 'самы вялікі звон на званіцы', 'гарлапан, крыкун', 'мянушка паўнатварага чалавека' (СРНГ, 3), укр. 'лаянка, нараканне' (Грынч.).— *Бурло; Бурліцкі*. СРП *Бурлин, Бурлов, Бурлюк*

*БУРЛЫКА.— *Бурлыка*. Параўн. БУРЛО

БУРМА параўн. рэг. *бурмаваць* (аб чалавеку) 'бушаваць, шумець' (Нас.), рус. 'прыказчык, бурмістр, войт' (Дабр.), 'самы нізкі гатунак тытуню' (Даль).— *Бурма*

БУРМАК укр. 'бурчун' (Грынч.).— *Бурмак, Бурмакоў* (Магн.). СРП *Бурмакин*

БУРМАКА.— *Бурмака*. Параўн. БУРМАК

БУРМЕЛЬ.— *Бурмель*. Бел. у XVIII ст. *Бурмель* (БА, I, 201). Параўн. БУРМА, БУРМАК

БУРМІСТР.— *Бурмістраў*. СРП *Бурмистров*. Бел. у XVI ст. *Бурмистр* (БА, I, 201)

БУРНЕЙКА рэг. *бурнэйка* бат. 'чубатка пустая' (Бейл.).— *Бурнэйка*

*БУРНО.— *Бурно́віч; ?Бурнэйка*

БУРНОС бел. устар. 'плашч' (БРС), рэг. 'доўгі кажух, доўгае адзенне з сукна' (Сакал.), рус. *бурнус* 'накідка, верхняе адзенне' (Даль).— *Бурно́с, Бурно́сай, Бурнасэ́нка*. Бел. у XVI ст. *Бурнос* (БА, I, 201)

БУРС, БУРСА рус. *бурса* 'персідская шаўковая тканіна', удм. *буртсин* 'шоўк' (Фасм.) — *Бурс, Бурсай, Бурсе́віч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Бурса* (Туп.). СЛП *Бурса, Бурсік*

БУРТ, памянш. БУРЦІК 'куча буракоў ці бульбы' (Даль), укр. 'паз у слупах', 'поручні агароджы ля млынавых камянёў', *бурта* 'прадаўгаватая куча', 'насып, бугор' (Грынч.).— *Бурцік*

*БУРТЫЛЬ.— *Буртыль, Буртылёў*

*БУРТЫС.— *Буртыс*. СЛП *Буртыс*

БУРУН рус. 'водны вал', 'буран, мяцеліца', 'аднагадовы бычок' (Даль), 'ілгун, пустамеля' (Мельн.), укр. 'водны вал', 'гурба снегу' (Грынч.).— *Буруноў; Бурунцік*. Рус. у XVI ст. *Бурун* (Туп.)

БУРУНЧУК польск. *buruiński* 'татарскае празрыстае палатно' (Гарб.).— *Бурунчук*. Параўн. таксама БУРУН

БУРХУН параўн. укр. *бурхати* (аб ветры) 'парывіста дзьмуць', (аб вадзе) 'хвалявацца' (Грынч.).— *Бурхун*

БУРШ, памянш. БУРШКО польск. *bursz* 'студэнт, ма-лады чалавек, які вядзе вясёлае жыццё, элегант' з ням. *Bursche* літаральна 'хлапец' (Карл.), параўн. літ *buršas* 'хлапец' з ням. *Bursche* (Фрэнк.).— *Бурш; Буршкó*. СРП *Буршин*. СЛП *Буршіс*

БУРШТЫН 'янтар'.— *Бурштынóвіч*

БУРЫ, памянш. БУРҚО, БУРЭЦ (гл.).— *Бұры, Бұ-рай, Бұрын, Бурынóй, Бурэнка, Бұранка, Буранкóй, Бу-рэння, Бурэнін*; усе вытворныя магчымы і ад БУРА (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Бурый, Бурь* (БА, I, 201; Туп.). Рус. у XVII ст. *Бурой* (Туп.). СРП *Буренко, Буренков*

*БУРЫКА.— *Бурьікін*. СРП *Бурикин*. СЛП *Бурікас*. Параўн. БУРЫ

БУРЫЛА ад *бурьіць?*— *Бурьіла, Бурьілаў*. СРП ?*Бу-рылицев*

*БУРЫМ.— *Бурьім; Бурьімскі*. СЛП *Бурімас*

*БУРЭЙКА.— *Бурэйка*. СЛП *Бурейка*. Параўн. БУРЫ

*БУРЭНЬ.— *Бурэнь, Бурэнін*. СРП *Буренин*. Параўн. БУРЫ

БУРЭЦ.— *Бурэц, Бұрцаў*. СРП *Бурцев, Бурцов*. Па-раўн. БУРЫ

*БУР'ЯК.— *Бур'як*

*БУР'ЯКА.— *Бур'яка*

БУС(А), памянш. БУСІК ст. бел. *буса* 'барка, судна' (Нас., АУ), параўн. рэг. *бусаваць* 'п'янстваваць, буша-ваць, шумець' (Нас.), рус. *бус* 'імжака, дробны дождж, мокры туман, дробны сняжок, крупа' (Даль), 'мучны пыл у млыне' (Бурн.).— *Бұсай, Бусэнка; Бұсік*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Буса, Бус* (Туп., БА, I, 201)

БУСАР рус. *бусырь, бусор* 'лом, непатрэбныя рэчы', 'глупства, прыдур' (Даль), *бусара, бусара́* 'неспакойны, скандальны чалавек' (СРНГ, 3), *бұсарь* 'дурнаваты, не-разумны' (Хал., Сб. ОРЯС, 76, стр. 364).— *Бусараў*. СРП *Бусаров*

БУСЕЛ.— *Бұсел, Бұслаў, Буслóвіч*

БУСЕНЬ, БУСЬКО укр. 'бусел' (Грынч.).— *Бұсень; Буськó*

*БУСЛА.— *Бұсла*. Параўн. БУСЕЛ

*БУСЛАК.— *Буслак*. СРП *Буслакое*

БУСУЛАЙ гл. БАСАЛАЙ

*БУСУРА.— *Бусурын*

БУСЬКО гл. БУСЕНЬ

БУТ, памянш. БУТКО 'сляпень, авацзень', 'цыбуля' (Даль), укр. 'маладая зялёная цыбуля', 'бот' (Грынч.).— *Бут, Бўтыч, Бутэнка; Буткэвіч; Бутóўскі, Буткóўскі*. Укр. у XVI—XVII стст. *Бут* (Туп.). СРП *Бутович, Бутко, Бутков, Буткевич, Бутовский*. Параўн. БУД

БУТА, памянш. БУТКО польск. *bita* 'пыха, фанабэрыстасць' (Карл.), укр. тое ж (Грынч.), магчыма, з цюрк., тат. 'верблюдзяня' (ТРС), узб. 'кустарнік' (УРС).— *Бўта, Бўтыч, Бутэнка; Буткэвіч; Бутóўскі, Буткóўскі*. СРП *Бутин*. Параўн. БУТ

БУТАК каз. 'прыток ракі'.— *Бутак, Бутакóў*. Бел. у XVI ст. *Бутак* (БА, I, 201). СРП *Бутаков*

БУТАН рус. 'адзінокі ўзгорак у стэпе, курган' (Даль), 'кратавіна, бугарок, нарыты кротам' (СРНГ, 3), магчыма, цюрк., узб. аб вадзе 'мутны' (УРС).— *Бутан, Бутанаў*. СРП *Бутанов*

БУТАР рус. *бўтор, бўтар* 'трызненне', 'крык, шум, гам', 'унутранасці жывёліны' (Даль, СРНГ, 3), 'хлам, непатрэбныя рэчы' (СРНГ, 3).— *Бутар, Бутараў*. Рус. у XVII ст. *Бутор, Буторко* (Туп.). СРП *Буторин*

БУТКО гл. БУТ, БУД, БУДКА

БУТОЛА рус. 'род сумкі' (СРНГ, 3).— *Бутóленка*

*БУТРА, памянш. БУТРЫК.— *Бутрóвіч; Бўтрык*

*БУТРАЛЕЙ.— *Бутралéеў*

БУТУРЛЯ рус. *бутурла* 'балбатун, пустазвон' (Даль).— *Бутурля*

БУТЫЛА.— *Буты́ла, Буты́лін*

БУТЭЛЬ рэг. 'бутля' (Нас.).— *Бутэ́лін*

БУХАЛ, БУХАЛА, памянш. БУХАЛКА рэг. 'бусел' (Ніканч.), параўн. рус. *бухало* 'балотная птушка бугай' (Даль), 'п'яніца', 'чалавек з нізкім голасам, які любіць спрачацца' (СРНГ, 3), укр. 'няскладны чалавек, цяльпук' (Грынч.).— *Бўхал, Бўхалаў; Бўхалка*. Бел. у XVII ст. *Бухало* (БА, I, 201; Туп.)

БУХАЛАВЕЦ з в. Бухалы.— *Бухалавэ́ц*

БУХАРА рус. *буха́ра* 'запольная, пустошная зямля, на якой кожныя 3—4 гады сеюць жыта', 'сенакос у лесе' (Даль), 'чмель', 'пчала' (Мельн.), *бухарá* 'лгун, абманшчык' (СРНГ, 3).— *Буха́рын*. СРП *Бухарин*. Рус. у XVI—XVII стст. *Бухара* (Туп.)

БУХАЎКА рэг. 'балотная птушка бугай' (Дзярж.—М. Б.).— *Бўхайўка*

БУХВОСТ параўн. рус. *бухвост* 'хвалько' (СРНГ, 3), *бўхваст* тое ж (Багар.), *бухвостень*, *бухвостник* 'пляткар, сплетнік' (Даль).— *Бухвóстай*. СРП *Бухвостов*

БУХТА рус. *бухта́* 'канат, скручаны кольцамі' (Бурн.), *бўхта* 'выгін, прагнутае месца', 'лгун' (СРНГ, 3).— *Бух-та́*. СРП *Бухтин*

БУХТАР параўн. рэг. *бухто́рыць* 'непамерна ліць', 'многа піць' (Нас.), *бўхтарыць* 'ліць' (Дзярж.—М. Б.).— *Бухтарэ́віч*

*БУХЦІЛА.— *Бухці́лай*

БУЦ, памянш. БУЦКО.— *Буцэ́віч; Буцкэ́віч; Буцаві́цкі*. Бел. у XVI ст. *Буцко* (Туп.)

БУЦАЛЬ параўн. укр. *буцати* (аб авечцы, баране) 'біць ілбом' (Грынч.).— *Буцаль*

*БУЦАНЬ.— *Буцнэ́віч*

БУЦЕР польск. *bucarz* 'зазнайка' (Карл.).— *Бўцер*

БУЦЫНЕЦ з в. Буцыны, Буцы.— *Буцыне́ц*

БУЦЬКАВЕЦ з в. Буцькі.— *Буцькаве́ц*

БУЦЬКО гл. БУДЗЬКО

БУЦЯ, памянш. ?БУЦЮТА параўн. укр. *буць* 'хлеб, што пры выпечцы не ўдаўся' (Грынч.).— *Бўця; Буці́юта*

БУЦЯН.— *Буцяно́ў*. Параўн. БАЦЯН

БУЧА, памянш. БУЧКА, БУЧКО, БУЧЫК рус. 'шум, крык, сварка' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Бўча, Бу-чэ́нка; Бўчка; Бучко́; Бўчык; Бучы́нскі*. СРП *Бучин, Бу-ченков*

БУЧАЛЬ, БУЧЭЛЬ.— *Бўчаль, Бучэ́ль*. Параўн. БУЧА

БУЧЫЛА, памянш. БУЧЫЛКА.— *Бучы́лка*. Параўн. БУЧА

БУШ, памянш. БУШКО, БУШЧЫК тат. 'пусты, парожні, слабы, не тугі' (ТРС).— *Буш, Бўшаў; Бушўк; Бушко́, Бушко́ў, Бушкэ́віч; Бўшчык*. СРП *Бушев*

БУША укр. *буша* 'цыліндрычная пасудзіна для засолу рыбы' (Грынч.), параўн. таксама рус. *бушить* 'шумець' (СРНГ, 3).— *Буша́, Бушўк*. Бел. у XVIII ст. *Буша* (Туп.). СРП *Бушин, Бушинский, Бушков*

БУШЛЯК параўн. рус. *бушла* 'шэрая цапля' (Фасм.), укр. *бушля* 'самка бусла', 'цапля' (Грынч.).— *Бушляко́ў*

БУШМА рус. *бушма* 'бручка', 'таўстуха, тоўстая жанчына' (Даль), 'рэпа', 'тоўсты чалавек' (СРНГ, 3).— *Буш-ма́, Бушмі́ч; Бушмі́нскі*

БУШМАК рус. 'аднагадовая цялушка' (СРНГ, 3).—
Бушма́к

БУШМАР рус. *бушмарь* 'драўляны молат, якім выбі-
ваюць гліняную печ' (СРНГ, 3).— *Бушма́р*. СРП *Буш-*
марин

*БУШТРУК.— *Буштру́к*

БУШЫЛА параўн. рус. *бушити* 'шумець' (СРНГ, 3).—
Бушы́ла

БУЯВЕЦ з в. Буй, Буі.— *Буяве́ц*

БУЯК параўн. *буякі* 'ягады-дурніцы' (БРС).— *Буя́к*,
Буяко́ў, *Буяке́віч*. Рус. і ўкр. у XVII ст. *Буяк* (Туп.)

БУЯЛА ад *буяць?*—*Буя́ла*, *Буя́ліч*, *Буя́льскі*. СРП
Буялов

БУЯН 'буян, дэбашыр' (БРС), рэг. 'бык' (М. Б.), рус.
'грубіян, забіяка, дэбашыр' (Даль), укр. 'непаслухмяны,
упарты вол' (Грынч.).— *Буя́н*, *Буя́наў*. Укр. у XVII ст.
Буян, *Буянко* (Туп.). СРП *Буянов*

*БЫБ, памянш. БЫБІК.— *Быб*; *Бы́бік*. Параўн. БІБ

БЫК.— *Бык*, *Бы́каў*, *Быко́віч*, *Бычэ́нка*, ?*Бычанко́ў*;
Быко́ўскі, *Бычы́нскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Бык* (БА,
I, 201; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Бык*
(Туп.). СРП *Бык*, *Быков*

БЫЛІНА.— *Былі́на*, *Быліно́віч*; *Былі́нскі*. Бел. у
XVI ст. *Былина* (Туп.). СРП *Былинин*, *Былинкин*

БЫЛЬ, памянш. БЫЛЕК, БЫЛЬКО, БЫЛЕЙ-
ЧЫК.— *Быль*, *Бы́ліч*; *Былю́к*; *Былё́к*; *Былько́*, *Былько́ў*;
Былейчы́к; *Быльчы́нскі*

*БЫЛЫМ.— *Былы́м*

БЫЛЬНІК.— *Быльні́к*

БЫНДА ўкр. *бинда* 'лента, стужка' (Піск.), польск.
bynda 'стужка для валасоў' з ням. *Vinde* (Карл.).—
Бында

*БЫРДА.— *Бы́рда*. СРП *Бырдин*

БЫСІК, БЫСКА рэг. ад падзыўнога для бычкоў *бысь-*
бысь?, *быська* памянш. 'бычок' (Нас.).— *Бысі́к*; *Бы́ска*

БЫСТРЫ, памянш. БЫСТРОК, БЫСТРЫК.— *Быст-*
ро́к, *Бы́стрык*. Рус. у XVII ст. *Быстрой* (Туп.). СРП
Быстров, *Быстряков*, *Быстрицкий*

*БЫСТРЫМ.— *Быстрымо́віч*

БЫЎШЫ.— *Быўшы́х*

*БЫЦЬ, *БЫЦЯ, *БЫЦ, памянш. БЫЦЬКО, БЫЦКА,
БЫЦКО.—*Быцю́к*; *Быцько́*; *Бы́цка*, *Бы́цко́*, *Быцке́віч*;
Быці́нскі, *Бытко́ўскі*

БЫЧАНОК рэг. 'бычэчак' (Дзярж.— М. Б.).— *Бычанок, Бычанкоў*. СРП *Быченков*

*БЫЧКО.— *Бычко*. Бел. у XVI—XVII стст. *Бычко* (БА, 1, 201; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Бычко* (Туп.). СРП *Бычко*

БЫЧКУН.— *Бычкун, Бычкуноў*

БЫЧОК.— *Бычок, Бычкоў; Бычак; Бычкоўскі*. СРП *Бычков*

*БЫШ, памянш. БЫШКО, БЫШЫК.— *Бышко; Бышык*. Бел. у XVI ст. *Бышко* (Туп.). СРП *Бышов*

БЭБКА гл. БЕБКА

*БЭГА гл. БЕГА

БЭЗ.— *Бэз*. Рус. у XVII ст. *Без* (Туп.)

*БЕЙЗАР гл. БЕЙЗАР

*БЭЛТ, памянш. БЭЛЦІК.— *Бэлцік*

*БЭПЕРШЧ гл. БЕПЕРШЧ

БЭЦМАН укр. *бецман* 'непаваротлівы чалавек, нявывалака, доўбня, балбес' (Грынч.).— *Бэцман*

БЮРУК гл. БІРУК

*БЯГЕБА.— *Бягэба*

БЯГЛЯК.— *Бяглярк, Беглякоў*

*БЯГОНЬ.— *Бягонь*

БЯГУН ст. рус. 'уцякач' (Ср., I), бел. 'уцякач, той, хто ўцякае адкуль-небудзь ці ад справы' (БРС, Нас.), 'стаўпец, на якім паварочваюцца вароты' (Янк., I), рус. і ўкр. тое ж (Даль, Грынч.).— *Бягун, Бегуноў, Бегуноўвіч*. СРП *Бегун, Бегунов, Бегунков, Бегунцов*

БЯГУЧЫ.— *Бягучай*

БЯДА.— *Бэдзін; Бядоўскі*. Рус. у XV ст. *Беда* (Туп.).

СРП *Бедин*

БЯДУН, памянш. БЕДУНОК, БЯДУНЬКА рэг. 'той, хто бядуе' (Нас.), рус. 'той, хто прыносіць бяду' (Даль).— *Бядулька; Бедункэвіч*. У XV ст. *Бедун* (Туп.)

*БЯЖАКА ад *бегчы?*— *Біжака пры [e]>[i]*

*БЯЖОК ад *бегчы?*— *Бяжок*

*БЯЗАК.— *Бязак*

БЯЗБАБЫ са спалучэння без бабы 'які не мае бабы, жонкі'?— *Бязбабіч*

БЯЗБОЖНЫ.— *Бязбожны*

БЯЗБОРШЧЫ.— *Бязборшчы*

БЯЗВЕРБНЫ.— *Бязвэрбны*

БЯЗВЕРХІ.— *Бязверхай*. Укр. у XVII ст. *Безверхий* (Туп.)

БЯЗВУХІ, памянш. БЯЗВУШКА.— *Бязвўшка*
 *БЯЗДА.— *Бяздэнка*
 БЯЗДОМНЫ.— *Бяздóмны*
 БЯЗДУШНЫ.— *Бяздўшны*
 БЯЗЗУБЫ.— *Бяззўбы, Бяззўбін, Бяззўбенка, Беззубёнак.* Рус. у XVI ст. *Беззуб* (Туп.). СРП *Беззубов*
 БЯЗЛЮДЫ са спалучэння *без люду, без людзей?*—
Бязлюдаў
 БЯЗМЕН.— *Бязмэн, Бязмэнаў.* Бел. у XVI—XVII стст. *Безмен* (БА, I, 197; Туп.). СРП *Безменов*
 БЯЗНОСЫ, памянш. БЯЗНОСІК.— *Бязно́с; Бязно́сік.* Бел. у XVII ст. *Безносы* (БА, I, 197). Рус. у XVII ст. *Безнос*, укр. у XV—XVI стст. *Безносой, Безнос, Безноско* (Туп.). СРП *Безносов, Безносиков*
 БЯЗРОДНЫ.— *Бязродны.* СРП *Безроднов*
 БЯЗРУКІ, памянш. БЯЗРУЧКА.— *Бязрўкаў, Бязрўчанка, Безручо́нак; Бязрўчка.* Бел. у XVII ст. *Безруки* (БА, I, 197). Рус., укр. у XVII ст. *Безрукой* (Туп.). СРП *Безруков, Безрученко*
 БЯКАС рэг. 'бакас'.— *Бяка́саў.* Параўн. БАКАС
 *БЯКЕТА.— *Бяке́та.* Қаз. УІ *Бекет, Бекетай* (Жануз.). СРП *Бекетов*
 БЯКРЭНЬ рус. *бекрень* часцей з прыназ. на 'бок, адзін бок' (Даль).— *Бякрэ́нь.* СРП *Бекренев*
 БЯЛАН укр. *білан* 'бландзін', 'белы вол, сабака', 'белы хлеб' (Грынч.).— *Бяла́н, Беланóвіч; Беланчўк; Беланóўскі.* Бел. у XVI ст. *Белан* (БА, I, 198). СРП *Беланов, Белановский*
 БЯЛЕЙ, памянш. БЯЛЕЙЧЫК.— *Бяле́йчык, Біле́йчык* пры [e]>[i]. Бел. у XVI ст. *Белей* (БА, I, 198)
 *БЯЛЕНІК.— *Бяле́нік, ?Бяле́нчанка;* апошняе магчыма і ад БЕЛЫ (гл.)
 БЯЛЕСЫ бел. рэг. і рус. *белёсый* 'бялявы' (РБС).— *Бяле́саў, ?Бёлісаў* з пераносам націску і пры [e]>[i]. СРП *Белесов, Белёсов*
 БЯЛЕЦ, БЯЛҚО, БЯЛЬҚО, гл. БЕЛЫ
 *БЯЛІГА.— *Беліжэ́нка*
 *БЯЛІМ.— *Бялімаў*
 *БЯЛТ.— *Бялт*
 БЯЛУГА.— *Бялу́га, Бялу́гін.* СРП *Белугин*
 БЯЛУН.— *Бялу́н*
 БЯЛУСЬ польск. *biały* 'белы' і суф.— *у́с?*— *Бялу́сь*
 БЯЛУША, памянш. БЯЛУШКА.— *Бялу́ша; Бялу́шка*

*БЯЛЦЯК.— *Бялцяк, Белцякоў*

*БЯЛЬДА, памянш. БЯЛЬДЗЕЙКА.— *Бяльдзэйка*

БЯЛЬМАЧ параўн. *бяльмо* (БРС), рэг. *бельмы* лайлівае 'вочы', рэг. *бяльматы* 'сляпы' (Дзярж.— М. Б.).— *Бяльмач, Бельмач*

БЯЛЮГА.— *Бялюга*

БЯЛЮК 'белай масці, белы?', назва расліны,— *Білюк пры [e] > [i]*

БЯЛЯЙ 'белай масці, белы?'— *Бяляй Бяляеў, Бяляін.* Бел. у XVII ст., рус. у XV—XVII стст. *Беляй* (Туп.). СРП *Беляев*

БЯЛЯК, памянш. БЕЛЯЧОК 'белай масці, белы?'— *Бяляк, Белякоў, Бялячыц, Белякоўч, Белячо́нак; Белячо́к, Белячкоў; Белякоўскі, Бяляцкі.* Рус. у XVI ст. *Беляк* (Туп.). СРП *Беляк, Беляков*

БЯЛЯН, БЯЛЯНА, памянш. БЯЛЯНКА, БЕЛЯНОК, БЕЛЯНЕЦ 'белай масці, белы?'— *Бялянаў, Беляно́віч; Бельяно́віч; Бялянка; Беляно́к, Белянкоў, Белянке́віч; Белянцоў.* У XVI ст. *Беляна* (Туп.). Бел. у XVII ст. *Белянка* (БА, I, 198). Рус. у XVII ст. *Белянко* (Туп.). СРП *Белянов, Белянин, Белянцев, Белянчиков*

БЯЛЯС.— *Бялясай.* Параўн. БЯЛЕСЫ

*БЯНАС, памянш. БЯНАСІК.— *Бяна́сік*

*БЯНДАЛА.— *Бянда́ла, Бянда́лаў*

*БЯНДЗЕЛА, памянш. БЯНДЗЕЛІК.— *Бяндзэ́лік*

*БЯРБЕГА.— *Бярбе́га*

БЯРДЗІЧАВЕЦ з г. *Бярдзічаў.*— *Бярдзічавец*

БЯРЛО польск. *berlo* 'жазло'.— *Бярло́віч*

БЯРНО 'бервяно'?— *Бярню́к, Бернюке́віч.* Параўн.

БЯРНЯК

БЯРНЯК параўн. польск. *biegny* 'абыякавы', магчыма, ад *бярно* 'бервяно'.— *Бярня́к, Берняке́віч.* СРП *Бернов*

БЯРОЗА, рэг. БЯРЭЗА, памянш. БЯРОЗКА.— *Бяро́за, Бяро́зін, Беразо́віч; Бярэ́за, Бярэ́зін; Беразю́к; Бяро́зка, Бяро́зкін; Беразо́ўскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Береза, Березка, Бероска* (БА, I, 198; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Береза* (Туп.). СРП *Берёзин, Березин, Берёзов, Березко, Берёзкин, Березинский*

БЯРОСТА.— *Берасце́віч; Берасто́ўскі*

БЯРЫЛА ад дзеясл. *браць*, г. зн. 'той, які бярэ'.— *Бяры́ла.* Параўн. БІРЫЛА

*БЯРЫНА, памянш. БЯРЫНЧЫК.— *Бяры́нчык*

БЯРЭЛА.— *Бярэла*
 *БЯРЭЙША, памянш. БЯРЭЙШЫК.— *Бярэйшык.*
 Параўн. БАРЕЙКА
 *БЯСАН.— *Бясан*
 БЯСЕДА.— *Бясэда; Бясэцкі пры [дс]>[ц]*
 БЯСКО гл. БЕС
 БЯСКРОЎНЫ.— *Бяскроўны*
 БЯСПАЛЫ, памянш. БЯСПАЛЬКА.— *Бяспалы, Бяспалаў, Бяспалых; Беспалюк; Бяспалька.* Бел. у XVII ст. *Беспалчик*, укр. XVII ст. *Беспалой* (Туп.). СРП *Беспалый, Беспалов*
 БЯСПАМЯТНЫ.— *Бяспамятны*
 БЯССМЕРТНЫ.— *Бяссмертны.* Укр. у XVII ст. *Бессмертный* (Туп.). СРП *Бессмертный, Бессмертнов*
 БЯССОН.— *Бяссонаў.* Рус. у XV—XVII стст. *Безсон, Безсонко*, укр. у XVI ст. *Безсон* (Туп.). Рус. *Безсонный* (Дзюверн., стар. 3). СРП *Бессонов*
 БЯСЬКО гл. БЕС
 *БЯЦЕНЬ.— *Бяцень*
 *БЯША ці *БЕША, памянш. БЯШЭЙКА.— *Бяшэйка.* Бел. у XVI ст. *Бяша* (БА, I, 201)

*ВАБЕЛЬ ад *вабіць?*—*Вабель*
 ВАБІШКА ад *вабіць?* — *Вабішчэвіч*
 ВАВЕР польск. *wawer* назва расліны, 'пустазелле, зелле' (Карл.), магчыма, і ад *вавёрка*.— *Вавёраў*
 *ВАВОЙША.— *Вавойша*
 *ВАВУЛА.— *Вавула, ?Вавува.* СРП *Вавулин*
 *ВАВУТА.— *Вавуткін*
 ВАГА.— *Вага.* Рус. у XVII ст. *Вага* (Туп.).— СРП *Вагин*
 ВАГАН рэг. 'высокі, здаровы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'мужык, селянін' (Даль, Мельн.), 'валёк' (Даль), укр. 'міска ў выглядзе карытца' (Піск.), *вагани* 'прадаўгаватая драўляная міска для яды', 'ночвы' (Грынч.).— *Ваганай.* У XVI ст. *Ваганец* (Туп.). СРП *Ваганов*
 *ВАГЕР.— *Вагер*
 *ВАДЗЮТА.— *Вадзюцін*
 ВАДАДОХ са спалучэння *дыхаць вадой?* — *Вададбахай*
 ВАДАНОС ст. рус. *водонос* 'вядро' (Ср.), бел., рус. 'той, хто носіць ваду'.— *Ваданосай*

*ВАЕР.— *Ваер*

ВАЕНЧЫК гл. ВАЙНА

ВАЖНІК 'вагаўшчык'?, параўн. бел. *важніца, важня* 'свіран, у якім важаць' (Нас.) ці 'той, хто важнічае'?, параўн. *важніца* 'важнасць' (Нас.).— *Важнік*. Укр. у XVI ст. *Важный* (Туп.). СРП *Важнов*

*ВАЖЭЙКА.— *Важэйка*

ВАЗАВІК рус., укр. *возовик* 'ламавік, конь для грузавых перавозак' (Даль, Грынч.).— *Вазавікоў*. Бел. у XVIII ст. *Возовик* (БА, I, 203). СРП *Возовик*

ВАЗІЛА рус. устар. *возило* 'павозка' (Даль.).— *Вазіла*. Бел. у XVII ст. *Вазилко* (БА, I, 203)

ВАЗОК.— *Вазкоў*

ВАЙДА параўн. рэг. *вайдаваць* 'спрачацца' з літ *vaidyti* 'спрачацца' (Вяржб., 145), рус. *вайда* рыбал. 'верша', бат. 'фарбоўнік' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Вайда*. Укр. у XVII ст. *Войда* (Туп.). СРП *Вайдов*. СЛП *Вайда, Вайдас*

*ВАЙКО.— *Вайко, Войка, Войчанка; Вайчук*. Укр. у XVII ст. *Войко* (Туп.)

*ВАЙКУЛЬ.— *Вайкуль*. Параўн. СЛП *Вайкус*

ВАЙЛУН параўн. укр. *вайло* 'цяльпук, маруда, непаваротлівы', *вайлуватий* 'непаваротлівы, няспрытны' (Грынч.).— *Вайлуноў*

ВАЙНА.— *Вайна, Война, Войніч, Вайно́віч; ?Ваенчык*. Бел. у XV—XVI стст., рус., укр. у XVI—XVII стст. *Война* (БА, I, 203; Туп.). СРП *Войнов, Войницкий*

*ВАЙНЕР.— *Вайнер, Вайняро́віч*. СРП *Вайнер, Вайнеров, Войнаровский*. СЛП *Вайнора*

ВАЙНІЛА, памянш. ВАЙНІЛКА.— *Вайніла, Вайніло́віч; Вайнілка*. Параўн. ВАЙНА

*ВАЙСЕТ.— *Вайсёт*. СЛП *Вайсета*

ВАЙСТРАТ.— *Вайстра́ценка; магчыма, ад УІ Евстратий*

*ВАЙТКУН.— *Вайткун*

ВАЙША гл. ВОЙША

*ВАЙШТАЙ.— *Вайшта́віч*. Параўн. ВАШТАЙ

ВАЙШЭЛЬ.— *Вайшэ́ль*. Параўн. ВОЙША

ВАКУШКА.— *Вакўшка*

ВАҚАР рус. *вакарь* 'карчага, корч, сукаваты пень' (Даль), укр. *вакар* 'карові пастух' (Грынч.), літ. *vaķaras* 'вечар' (Атр., II, стар. 20).— *Вақар*. Рус. у XVI ст. *Вакара, Вакора* (Туп.). СРП *Вакарёв*. СЛП *Вакарас*

ВАКУЛА, памянш. ВАКУЛЬЧЫК рус. 'абманшчык' (Мельн.).— *Вакўла, Вакўліч; Вакулюк; Вакўльчык.* СРП *Вакулин, Вакуленка*

ВАКУША, памянш. ВАКУШКА рус. 'лягушка' (Фасм.) — *Вакўшка*

*ВАЛАБУЎ.— *Валабўеў.* СРП *Волобуев*

ВАЛАВІК, ВАЛОВІК рэг. *валóвік* 'кармавы бурак' (Дзярж.—М. Б.), рус. *валóвик* 'паганяты валоў' (Даль), укр. *воловик* 'пастух валоў' (Грынч.), 'той, хто даглядае валоў' (Піск.).— *Валавік, Валóвік, Валавікоў.* СРП *Воловик*

*ВАЛАНЕЦ.— *Валанцобў, Валанцэвіч.* Параўн. ВА-

ЛАНЫ
ВАЛАНЫ, памянш. ВАЛАНОК, прым. ад *валаць* 'зваць, клікаць'? (Нас.).— *Валанок, Валанко́віч; Валан-чўк*

ВАЛАСАЧ.— *Валасач*

ВАЛАХ ст. бел. 'конь' (Нас., АУ), рус. *валах, валух* 'пакладаны баран', 'пакладаны бычок', *валах* бат. назва некалькіх раслін (Даль), *валах* 'парсюк' (Дабр.), укр. *валах* 'пакладаны баран', 'той, хто пакладае' (Грынч.), параўн. бел. *валашыць* 'пакладаць' (Нас.).— *Валáх, Валáха, ?Вóлах, Валóшын, Валáшанка; Валашчўк; Валашы́нскі*

ВАЛАХАН укр. 'скапец' (Грынч.).— *Валаханóвіч*

ВАЛЕЙКА.— *Валéйка, Валэйка.* СЛП *Валейка, Валейкіс.* СРП *Валеев*

ВАЛЕЙНЯ.— *Валéйня* ў выніку асваення СЛП *Валейніс*

ВАЛЁК рэг. 'пранік' (БРС).— *Валёк, Валькоў, Валько́віч, Валькэ́віч, Вáльчанка; Вальчўк; Валько́; Вáльчык.* СРП *Вальков*

*ВАЛЕНДА.— *Валéнда*

*ВАЛЕНТА.— *Валéнта, Валянтóвіч,* магчыма, ад УІ *Валянцін*

ВАЛЕТ.— *Валéтаў, ?Валеціёнак.* СРП *Валетов*

*ВАЛЕЎКА.— *Валéўка.* СРП *Валевский*

*ВАЛЁХА.— *Валёха*

ВАЛНІСТЫ рэг. рус. *волнистый* 'хвалісты',— *Валністы*

ВАЛОВІК гл. ВАЛАВІК

ВАЛОГА рэг. 'рэдкая пахлёбка з малака і канаплянага семя' (Вешт.), ст. рус. *волога* 'скорам' (Ср.), 'роз-

ныя тлушчы', 'скаромная страва, варыва', 'прыправа, скаромнае' (Даль), 'харчы' (Мельн.), укр. *волога* 'вільгаць' (Грынч.).—*Вало́га*

ВАЛОКА, памянш. ВАЛОЧКА ўстар. 'надзел зямлі ў 18, 20 і 30 дзесяцін' (КСЧ), магчыма, і ад *валачыць*.—*Вало́чка*

ВАЛОЧНІК устар. 'уладальнік валокі зямлі' (КСЧ).—*Вало́чнік, Валошнік* пры [чн]>[шн], апошняе, магчыма, і ад *валашыць*, гл. ВАЛАХ. Параўн. ВАЛОКА

*ВАЛУЗА.—*Валузе́нка*

ВАЛУЙ 'грыб валуй' (БРС), 'дзікі, непрыдатны для яды грыб' (КСЧ), 'поўны, непаваротлівы чалавек' (Дзярж.—М. Б.).—*Валу́й, Валу́еў, Валу́евіч*. Рус. у XIV—XVI стст. *Валуй, Валуйка* (Туп.). СРП *Валуев, Валуїцев, Волуйский*

ВАЛУША, памянш. ВАЛУШКА рус. 'сукнавальня' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).—*Валу́шка*

ВАЛЫНЕЦ 'выхадзец з Валыні'.—*Валыне́ц, Валыніць*. Бел. у XVI—XVII стст. *Волынец* (БА, I, 204). СРП *Волынцев*

ВАЛЫНКА.—*Валы́нка, Валы́нчыц; Валы́нчык*, хаця, магчыма, і ад *Валынь*. СРП *Волынкин*

*ВАЛЬВАТЫ—*Вальва́цэнка*. Параўн. ВАЛЯВАТЫ

*ВАЛЬВАШ.—*Вальвашэ́нка*

*ВАЛЬМУС.—*Ва́льмус* у выніку асваення ЛП *Вальмусас*

*ВАЛЬША.—*Вальшо́нак*

ВАЛЭЙКА гл. ВАЛЕЙКА

ВАЛЮШ, памянш. ВАЛЮШКА, ВАЛЮШЧЫК рэг. 'будынак, у якім захоўваюцца прылады для валяння сукна' (Вяржб., 151), *валюша* 'сукнавальня' (Владз.), магчыма, 'валяльшчык сукна', параўн. таксама рэг. *валюхацца* 'ісці, перакачваючыся з нагі на нагу' (КСЧ), *валюшыты* 'абвальваць у муцэ' (Клімч.), параўн. рус. *валюшка* 'гультай, лежабока', *валюша* 'прылада, якой валяюць лямец' (Даль), укр. *валюш* 'вальдшнэп' (Грынч.).—*Ва́люшаў; Валю́шка, Валю́шчык*. СЛП *Валюшіс, Валюшкас*

ВАЛЯВАТЫ рэг. аб птушцы 'з вялікім валлём', аб чалавеку 'з поўным падбародкам' (Дзярж.—М. Б.).—*Валява́ты*

ВАЛЯК рэг. 'валлэ' (КСЧ).—*Валя́к*. СРП *Воляков*

ВАЛЯЎКА рус. *валявка* 'неахайная, няўмелая жанчына' (Мельн.), 'гультай, лежабока' (Даль).— *Валяўка*
ВАЛЯШКА рус. *валяшка* 'гультай, лежабока' (Даль).— *Валяшка, Валяшкэвіч*. СРП *Валяшко*

*ВАНГУЛ.— *Вангу́л*

ВАНДА рус. 'пляцёнка з дубцоў для лоўлі рыбы' (Даль, Мірт.)— *Вандзіч*. Рус. у XVI ст. *Ванда* (Туп.)

ВАНДЫШ рус. 'рыба корушка' (Фасм.) — *Вандыш*. СРП *Вандышев*

*ВАНЖА.— *Ванжа*

*ВАНЗА.— *Ванзонак*

*ВАНІД.— *Ванідовіч*

ВАПРУК, памянш. ВАПРУЧОК рэг. 'вяпрук'.— *Вапрукóў*

ВАРАБЕЙ гл. ВЕРАБЕЙ

ВАРАВА, памянш. ВАРАЎКА.— *Вара́ва, Вара́він; Вара́ўка*, магчыма, ад УІ *Варнава*. СРП *Варавін*

ВАРАЖУН 'той, які варожыць?'— *Варажун*

ВАРАЖБІТ.— *Варажбітоў; Варажбіцкі*

ВАРАКСА рус. 'пэцкаль, хаўтуршчык' (Фасм.), параўн. рус. *вараксаться* 'пэцкацца, вазіцца' (Мірт.)— *Вара́кса*. СРП *Варакса*. СЛП *Вараксас*

ВАРАНКО, ВАРАНЬКО, ВАРОНЬКА рус. *воронко* 'клічка варанога каня' (Даль).— *Варанко́ў, Варанко́віч, Варанкэ́віч, Варончанка; Варанько́, Варонька*; магчыма і ад *воран* ці *варона*. Бел. у XVI—XVII стст. *Воронко* (Туп.). СРП *Воронков*. Параўн. ВОРАН, ВАРОНА

*ВАРАНЯЙ.— *Вараняеў*

ВАРАПАЙ рэг. 'сляпы чалавек' (Нас.)— *Варапа́й, Варапа́еў*. Бел. у XVI ст. *Воропай*, рус. у XV—XVI стст. *Воропай, Воропайко, Воропаец*, укр. у XVII ст. *Воропай* (Туп.). СРП *Воропаев*

ВАРАХОБКА рус. *варахоба* 'неразважлівы, легкадумны чалавек' (Даль), параўн. укр. *ворохобити* 'бунтаваць, паўставаць', *ворохібнік* 'мяцежнік' (Грынч.), польск. *wogochobić* 'вабіць, прыцягваць' (Карл.)— *Варахобка*

ВАРАШУХА ад рэг. *варашыць* ці рус. *ворошить?* — *Варашу́ха, Варашу́хін*

ВАРАШЫЛА рус. *ворошила* 'хто варушыць, чапае тое, да чаго ён не мае справы' (Даль).— *Варашы́ла, Варашы́лай, Варашы́лін*. Рус. і ўкр. у XV—XVII стст. *Ворошило* (Туп.). СРП *Ворошилов, Ворошилин*

*ВАРАШЭНЬ ад рэг. *варашыць*, рус. *ворошить?* —
Варашэнь

*ВАРВАН.— *Варванóвiч*

*ВАРВАШ.— *Варвашэ́вiч, Варвашэ́ня*

ВАРГАН рус. *варган* 'простанародны музыкальны інструмент' (Даль), укр. *варган* 'музыкальны інструмент, на якім іграюць губамі' (Грынч.), параўн. ст. бел. *варганиста* 'арганіст' (КСГБМ).— *Варга́най*. Рус. у XVI ст. *Варган* (Туп.). СРП *Варганов*

ВАРОНА, памянш. ВАРОНКА.— *Варóна, Варóнін, Варóніч, Варанóвiч, Варóненка; Варóнкiн, Варанкóвiч, Варанкéвiч, Варóнчанка; Варанчу́к, Варанчукóй; Варанецкі, Варані́цкі*. Бел., рус., укр. у XV—XVII стст. *Ворона* (Туп.). СРП *Воронин, Воронинский*

ВАРОША, памянш. ВАРОШКА ад рэг. *варашыць?*— *Варóшка, Варашкéвiч*. Укр. у XVI ст. *Вароша* (Туп.). СРП *Ворошин*

*ВАРПУЛЬ.— *Варпу́ль, Варпулёў* на аснове ЛП *Варпуліс*

*ВАРСЛАВАН.— *Варславáн*

т 1

*ВАРСОБА.— *Варсо́ба*. Бел. у XVI ст. *Ворсоба* (БА, I, 204). СРП *Варсобин*

ВАРТАЧ параўн. рус. *вартачить* 'гаспадарыць, ухаджвацца па гаспадарцы' (Даль), польск. *wartaczka* 'прасліца, якое адзяваюць на верацяно' (Карл.).— *Вартач*

ВАРУШКА 'той, хто варушыць?'.— *Варушка, Варушчанка*

ВАРУШЫЛА 'той, хто варушыць?', укр. *ворушило* 'рычаг' (Грынч.).— *Варушыла*. Параўн. ВАРАШЫЛА

ВАРХОЛ польск. *warchoł* 'сварка, калатня, неспакой', 'бунтаўнік, сварлівы, неспакойны чалавек' (Карл.).— *Вархол*

ВАРЧУН рэг. 'буркун'.— *Варчун*

*ВАРЫКАШ са спалучэння *варыць кашу*, 'кашавар'? — *Варыкаш*

ВАРЭНІК.— *Варэ́нік*. Бел. у XVII ст. *Вареник* (БА, I, 201)

*ВАРЭЦ.— *Варэ́ц, Вараце́вiч*

*ВАСКАБА гл. *АСКАБА

ВАСКАБОЙНЫ.— *Васкабо́йны*

ВАСПЯК рэг. 'чалавек са знакамі воспы на твары' (Дзярж.—М. Б.).— *Васпяко́ў*

- ВАСЬМЯРЫК.— *Васьмерыкóў*
 *ВАТАЙ.— *Ватáей*. Параўн. АТАЙ
 ВАТКА.— *Ваткéвiч, Ваткóвiч*
 ВАЛКАГОН рус. *волкогон* 'ваўкагон'.— *Валкагóн, Валкагóнаў*
 ВАЎНЕЙ.— *Ваўнéй*
 ВАЎНЕЙКА рус. *волнейка* 'грыб ваўнянка' (Дабр.).— *Ваўнéйка*
 ВАЎЧОНАК.— *Ваўчóнак, Ваўчанкóў*
 *ВАХ.— *Вах, Вáхавiч*. СРП *Вахов*
 ВАХМЯНІН з в. Вахмяны, Вахма.— *Вахмянін*
 ВАХРУШ.— *Вáхрушаў*. СРП *Вахрушев, Вахрушин, Вахрушкін*
 *ВАХУЛЬ.— *Вахúль*
 ВАШАН рэг. 'маленькая вош' (Янк., I).— *Вашáнаў*
 ВАШАЦЬ, ВАШЭЦЬ, ВАШЭЦ устар. *вашаць* ветлівая форма звароту да больш знатных ці старых 'Вы, ваша чэсць, ваша міласць' (Нас.), *вашэць* тое ж (Дзярж.— М. Б.), рус. *вашеть* тое ж (Даль), укр. *вашець* тое ж (Грынч.).— *Вашэц, Вашцóў; Вашацькóў, Вашэцькаў*
 *ВАШКО.— *Вашкó, Вáшчанка, Вашчэнка; Вашчýнскі*
 ВАШТАЙ рэг. 'хлопчык-канявод' (Пол.— М. Судн.).— *Ваштáй*
 ВАШЧАБОР са спалучэння браць *вашчыну* 'той, хто збірае вашчыну'.— *Вашчабрóвiч*. Параўн. ВАШЧЫЛА
 ВАШЧУЛА.— *Вашчúла*. Параўн. ВАШЧЫЛА
 ВАШЧЫЛА, памянш. ВАШЧЫЛКА рэг. 'збіральнік вашчыны', насмешлівая назва жыхароў Крычава (Нас.).— *Вашчýла, Вашчýлаў; Вашчýлка*
 *ВАШЫЛА павеліч. ад *вош?* — *Вашылюк*
 *ВАШЫНА 'вош'? — *Вашына*
 ВАЯВОДА.— *Ваявóдаў*. СРП *Воеводин, Воеводкин, Воеводский*
 ВЕВЕЛЬ укр. *вевекати* 'гаварыць нечленападзельна, незразумела' (Грынч.).— *Вéвель*
 ВЕВЕР польск. *wiewiór* 'белка, вавёрка' (Карл.).— *Вéвер*
 *ВЕГЕЛЕЙ.— *Вегелéй*. СЛП *Вегеле, Вегеліс*
 ВЕДА.— *Вядзэнка*
 *ВЕЕЎНІК.— *Вéейнік, Вéяўнік*
 ВЕЖА.— *Вéжа, Вяжэвiч*
 *ВЕЖАЛЬ.— *Вéжаль*

- ВЕЖНАВЕЦ, з в. Вежнава.— *Вежнавэц*
 *ВЕЙГУРА.— *Вейгура*. Параўн. *Велігура*
 ВЕК.— *Век*
 ВЕКА.— *Вэка*
 ВЕКАВЫ.— *Векавы*
 *ВЕКЛА.— *Вяклэнка*
 ВЕКША рэг. 'белка, вавёрка', рус. тое ж 'сарока',
 'блок' (Даль).— *Вэкша, Вэкшын*. У XV ст. *Векша*
 (Туп.). СРП *Векшин*
 ВЕЛЕС, памянш. ВЯЛЕСЬКА параўн. ст. рус. *Велес*
 імя паганскага бога, па Фасм. з вел 'вялікі' + *ес*, як
 бел 'белы' + *ес*.— *Велясэвіч, Велісэвіч* пры [e]>[i]; *Вя-*
лэська
 ВЕЛІГАЙ, магчыма, з вел 'вялікі' + *іг/а/* + *ай*, г. зн.
 'велікан'? — *Велігаей*
 ВЕЛІГАН, магчыма, з вел 'вялікі' + *іг/а/* + *ан*, г. зн.
 'велікан'? — *Веліган*
 ВЕЛІГУРА рэг. *велегура, велегур* 'велікан, вялікі ча-
лавек' (Нас.), *вілігур* 'самаўпэўнены чалавек'
 (Бяльк.).— *Велігура, Велігурай*
 ВЕЛІКАБОРАЦ з в. Вялікі Бор.— *Велікабóraц*
 ВЕЛІКАН.— *Веліканаў*. СРП *Великанов*
 ВЕЛІКАСЕЛЕЦ з в. Вялікае Сяло.— *Велікасэлец*
 ВЕЛЯДЗЕЙ з *веле* 'многа' і *дзеі*.— *Велядзееў*
 ВЕНЕРАЛ 'генерал'?— *Венералаў*
 ВЕНЖЫК польск. *wężuk* 'змейка'. *Вэнжык*
 ВЕНЦАЛЬ.— *Вэнцаль* у выніку асваення ЛП *Вен-*
целіс
 ВЕНЧЫК.— *Вэнчык*
 ВЕРАБЕЙ, рэг. ВАРАБЕЙ.— *Верабей, Вераб'ей; Ва-*
рабей, Вараб'ей. Бел., укр. у XVII ст., рус. у XV—
 XVII стст. *Воробей* (Туп.). СРП *Воробьев, Воробейчик,*
Воробков, Воробкевич, Воробушкин
 ВЕРАС.— *Вэрас, Вэрасаў; Вераскоўскі*. СРП *Вересов*
 ВЕРАСНЁВЫ.— *Вераснёвы*
 ВЕРАТ, памянш. ВЕРАЦЁК, ВЯРЭЦІК рус. *верета*
 'дзяруга, радно', 'палотнішча для сушкі збожжа' (Даль),
 укр. 'дзяруга' (Грынч.).— *Вэрат; Верацькоў; Вярэцікаў*
 ВЕРАЦІЛА.— *Вераціла*
 *ВЕРАШНЯ.— *Верашня*
 ВЕРАШЧАКА 'мачанка' (БРС, Нас.), укр. *верещака*
 'крыкун' (Грынч.).— *Верашчака*. Бел. у XV—XVII стст.,
 укр. у XVII ст. *Верещака* (БА, I, 202; Туп.)

ВЕРАЯ, памянш. ВЯРЭЙКА рэг. 'шула' (Сл.—М. Б.), рус. *веря*, укр. *веря* тое ж, параўн. і рус. *верейка* 'шлюпка, парусная лодка, баржа' (Фасм.).— *Вярэйка*. Бел. у XVIII ст. *Веря* (БА, I, 202)

*ВЕРБАШ.— *Вёрбаш*

*ВЕРБЕЛЬ.— *Вёрбель* у выніку асваення ЛП *Вербеліс*

ВЕРЖБАЛ польск. *wierzbał з літ. *virbalas* 'палачка'.— *Вержбаловіч*

*ВЕРТАХ.— *Верташо́нак*. Бел. у XVI ст. *Вертошка* (Туп.)

*ВЕРТЛІБ.— *Вёртліб*

ВЕРХ.— *Вёрхайў, Вярхоў, Вершаня, Вяршэня, Вяршыцкі*. У XIII ст. *Верх* (Туп.). СРП *Верховский*

ВЕРХАВЕНЬ укр. *верхівень* 'коннік' (Грынч.). *Верхавэнь*

ВЕРХАВЕЦ з в. *Верхава, Вярхі*.— *Верхавец, Вёрхайцоў* !81

ВЕРХАВОДКА.— *Верхаводка*

ВЕРХАЧУБ.— *Верхачуб*

ВЕРШАК бел. *вяршак* 'верхавы, коннік' (Нас.), укр. *вершак* 'верхавіна дрэва' (Грынч.).— *Вёршак*

ВЕСНАВЫ.— *Веснавы*

ВЕСЯЛУХА.— *Весялуха*

ВЕТКА.— *Вётчанка*. СРП *Веткин*

ВЕЦЕР.— *Вэцер, Вётраў, Вятроў; Вятрык, Ветрукоў*.

СРП *Ветров*

ВЕЧАР.— *Вэчар; Вячорскі*

ВЕШНІ рэг. 'веснавы'.— *Вешней*

*ВЕШТАРТ, ВЕШТАР.— *Вештарт, Вештар* у выніку асваення ЛП *Вештартас*

ВЕЯЛКА.— *Вэялка, Вэялкін*

*ВІГУРА.— *Вігура*. Параўн. ВЕЙГУРА

ВІДЗІШ ад *відзецъ?*— *Відзішаў*

ВІДЗЯЙЛА.— *Відзяйла*

*ВІДНІК.— *Віднікэвіч*

*ВІДНІЛА.— *Віднілэвіч*

ВІДРА ўкр. *видра* 'выдра'? — *Відрэнка; Відрік*

ВІДУК.— *Відук*

ВІЖ, памянш. ВІЖЫК ст. бел. *вижь, виж* 'служыць пры старажытных судах у Літве, які дастаўляў у суд абвінавачваемых, вёў рассядаванні і наогул ажыццяўляў выкананне прыгавораў' (Гарб., Нас., АУ), рэг.

'той, хто падглядае, незаметна выведвае сакрэты, шпіён, хітрун' (Янк., I).— *Віжык*

ВІЛЕНКА, памянш. ВІЛЕНЧЫК.— *Віленчыц; Віленчык*. СРП *Виленкин*

*ВІЛІМ.— *Вілім* у выніку асваення ЛП *Вілімас*

*ВІЛІТА, памянш. ВІЛІТКА.— *Віліткэвіч*

ВІЛЫ.— *Віловіч, Вілёвіч*

*ВІЛЬ.— *Віль, Вілёвіч*. СЛП *Віліс, Вілас*

*ВІЛЬБА, памянш. ВІЛЬБІК.— *Вільбік*. Бел. у XVI ст. *Вилбик* (БА, I, 202). СЛП *Вільба, Вільбікас*

*ВІЛЬГУС.— *Вільгусэвіч*

ВІЛЬК польск. *wilk* 'воўк'.— *Вількоў, Вільковіч; Вількіцкі, Вількоўскі, Вільчкоўскі, Вільчынскі*. СРП *Вилькович, Вилькицкий*

*ВІЛЬКОТА.— *Вількота*

ВІЛЬНА.— *Вільнёвіч*

ВІЛЬЧЫК.— *Вільчык*

ВІЛЮГА, ВІЛЮХА рэг. *вілюга* 'чалавек, які віляе, выкручваецца' (Янк., III).— *Вілюга, Вялюга, Вялюгін* пры [i] > [я]?; *Вілюха*

ВІНА ці ВІНО.— *Вініч; Вінік, Вінічэнка; Вінкэвіч; Вінеўскі, Вініцкі, Віняцкі*. СРП *Винов, Виновский, Винецкий*

ВІНАГРАД.— *Вінаград, Вінаградаў*. СРП *Виноградов*

*ВІНАК.— *Вінакоў*

ВІНАКУР.— *Вінакур, Вінакураў*. СРП *Винокур, Винокуров*

*ВІНЕЛЬ.— *Вінеэль*

ВІННІК, памянш. ВІННІЧАК 'прадавец віна' (Гарб., Нас., АУ).— *Віннік, Віннікаў; Віннічак; Вінніцкі; ?Вінік*. Бел. у XVIII ст. *Винник* (БА, I, 202) СРП *Винник, Винников, Винниченко*

*ВІНЦІЗ.— *Вінцізэнка*

*ВІРБАЛ.— *Вірбал* у выніку асваення ЛП *Вірбалас, Вірбаліс*

ВІРГЕЙ параўн. рэг. *віргаца* (пра коней) 'брыкаца', *вірглівы* 'брыклівы' (Стэц.) з польск. *wirgać* 'брыкаца' (Карл.).— *Віргэй, Віргееў*

*ВІРТ.— *Вірт*

*ВІРЭКА.— *Вірэкін*

ВІСЛОУС са спалучэння *віслыя вусы*, з *віслымі вусамі*.— *Віслоўс, Віслаўс*

ВІСЛОУХ са спалучэння *віслыя вушы, з віслымі вушамі.*— *Віслоух.* Бел. у XVI—XVII стст. *Вислоух* (БА, I, 202; Туп.). Рус. у XVI ст. *Вислоух* (Туп.)

ВІСЛЫ.— *Віслоў, Вісло́віч.* Рус. у XVI ст. *Вислой* (Туп.)

*ВІТАР.— *Вітарчўк; Віто́рскі*

ВІТКА 'пярэвітка' (БРС, Бяльк.), рэг. 'вяха, тычка' (Бяльк.).— *Вітка, Вітко́, Віткін; Віткоўскі.* Бел. у XVI ст. *Витка* (БА, I, 202). СРП *Виткин, Витковский*

*ВІТОЛЯ.— *Віто́лін*

*ВІТОШКА.— *Віташкэ́віч, Віто́шкін.* Параўн. ВЯТОХА

*ВІТУХА 'вітушка'? — *Вітушэ́нка.* СРП *Витухин*

ВІХАР.— *Віхраў.* СРП *Вихров, Вихрев, Вихрин*

*ВІЦЕНЬ.— *Віцень*

ВІЦЯЗЬ.— *Віцязь.* Укр. у XVII ст. *Витязь* (Туп.)

ВІШНЯ, памянш. ВІШАНЬКА.— *Вішанька; Вішнёўскі, Вішнявэ́цкі.* Бел. у XVII ст. *Вишенка* (Туп.). СРП *Вишня, Вишнев, Вишнёв*

ВІШНЯК.— *Вішня́к, Вішняко́ў.* Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Вишняк* (Туп.). СРП *Вишняков*

*ВІЮК.— *Вію́к*

ВОБАД, памянш. АБАДОК.— *Обадаў, Абодзі́ч, Абадэ́нка; Абадко́ў; Абадо́ўскі*

ВОБЛІК 'знешні выгляд'? — *Воблікаў*

ВОГАР рэг. *вогір* 'зух, хват, хлюст, задавака' (Юрч.), *вогер* 'жарабец' (Нас., Бяльк.), рус. *огер* з тат. *айгыр* 'жарабец' (Даль), укр. *огер, огир* тое ж (Грынч.).— *Вогар*

ВОДКА.— *Водчы́ц*

ВОЖЫК.— *Вожы́к.* Бел. ці ўкр. у XIV ст. *Вожик* (Туп.)

ВОЗНЫ, памянш. ВОЗНІЧАК ст. бел. *возный* 'служыцель, які ў старажытны час замяняў выканаўчую паліцыю: уручаў павесткі на суд, вёў раследаванні, уведзіў ва ўладанне новых гаспадароў' (Гарб., Нас., АУ), укр. *возний* 'род судовага прыстава' (Грынч.), польск. *woźny* тое ж (Карл.).— *Возны, Вазно́віч; ?Вазня́к; Вазні́чак,* хаця магчыма і ад *вознік*

ВОІН.— *Воі́наў.* Бел. у XVI ст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Воин* (БА, I, 203; Туп.). СРП *Воинов*

*ВОЙКА гл. ВАЙКО

*ВОЙКУЦЬ.— *Вóйкуць*, відаць, у выніку асваення ЛП *Вайкутіс*

*ВОЙНЮШ.— *Вóйнюш*. Бел. у XVII ст. *Войнюша* (Туп.)

ВОЙТ, памянш. ВОЙЦІК, ВОЙТКА, ВОЙТУЛЬ, ВОЙЦЮЛЬ ст. бел. 'старшыня мяшчанскага ці магдэбургскага суда', 'начальнік гміны' (у Польшчы), 'наглядчык за прыгоннымі, прыганяты, прызначаны з сялян памешчыкам' (Гарб.), усе ўтварэнні магчымы і ад УІ *Войтех*.— *Вóйтаў*, *Вайтóвіч*, *Вóйценка*, *Вайцэнка*, *Вайцянкóў*; *Вайтúк*, *Вайтукéвіч*; *Вайціок*; *Вóйтка*, *Вайткó*, *Вайткéвіч*; ?*Вóйтуль*; *Вайціюль*, *Вайцюлéвіч*; *Вóйцік*, *Вúйцік* пры [o]>[y]; ?*Вайткúн*; *Вайтанéц*; *Вайтавéц*; *Вайтэцікі*. Бел. у XVI ст. *Войт* (БА, I, 203). СРП *Войтов*, *Войтович*, *Войтенков*, *Войтинский*, *Войтковский*

*ВОЙША, ВАЙША.— *Вóйша*, *Вайшэ́віч*. СЛП *Вайша*, *Вайшіс*, *Вайшас*. СРП *Войшин*

ВОЛ, памянш. ВОЛІК.— *Вол*, *Валóў*, *Валóвіч*; *Вóлікаў*. У XV ст. *Вол* (Туп.). Укр. у XVI ст. *Вол* (Туп.)

ВОЛАС.— *Вóлас*, *Валасéвіч*, *Валасэ́віч*; *Валасю́к*. Бел. у XV ст., рус. у XV—XVI стст. (Туп.). СРП *Волосов*, *Волосенков*, *Волосюк*, *Волосков*

ВОЛАТ, памянш. ВАЛАТОК.— *Вóлат*, *Валатóвіч*; *Валатóк*, *Валаткéвіч*, *Валаткóвіч*

ВОЛАХ рус. *волох* 'юшка', 'крышка на пасудзіне' (Мельн.).— *Вóлах*. Бел. у XVI—XVII стст. *Волошка* (БА, I, 204; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Волох* (Туп.). Параўн. ВАЛАХ

ВОЛГА.— *Вóлгін*; *Вóлжскі*. У XVII ст. *Волга* (Туп.). СРП ?*Волжин*, *Волженский*

ВОЛЕ рэг. 'валлэ' (Нас., Бяльк.), менш праўдападобна ад *воля*.— *Вóлін*, *Валéвіч*; *Валю́к*, *Валюкéвіч*; *Вóльскі*. СРП *Волин*

ВОЛК гл. ВОЎК

ВОРАК, памянш. ВОРАЧАК рэг. 'мяшок' (Нас.), укр. *ворок* тое ж (Грынч.).— *Вóрачкаў*

ВОРАН, памянш. ВАРАНЕЦ, ВАРАНОК.— *Вóран*, *Вóранаў*, *Варанóвіч*; *Варанéц*, *Варанціóў*; *Варанкóў*, *Варанкóвіч*, *Варанкéвіч*; *Варанчúк*, *Варанчукóў*. Бел. у XVI ст. *Ворон* (Туп.), у XVII ст. *Воронец* (БА, I, 204), укр. у XIV ст., рус. у XV—XVII стст. *Ворон* (Туп.). СРП *Ворон*, *Воронов*, *Воронович*, *Воронец*, *Воронков*, *Воронковский*

ВОРАХ 'шолах, шум', 'пераварот, нарушэнне парадку' (Нас.), рус. *ворох*, 'куча', 'муравейнік', 'шолах камыша, травы' (Даль), укр. 'куча' (Грынч.).— *Вóрах*. СРП *Ворох*

*ВОРАШАНЬ.— *Вóрашань*. Параўн. ВАРАШЭНЬ, ВАРАШЫЛА

ВОРВУЛЬ 'ворвань'?— *Вóрвулеў*. СРП *Ворвулёв*

*ВОРЛА.— *Вóрла*

ВОРНІК 'араты'?— *Вóрнік*

ВОРЧЫК.— *Вóрчык*

ВОСТРЫ, рэг. ОСТРЫ, памянш. ВОСТРЫК.— *Вóстры, Остры, Астрóў, Астранкóў; Вóстрык, Вóстрыкаў; ?Астрэйка*. Рус. у XVI—XVII стст. *Острой, Вострой* (Туп.). СРП *Востров, Востриков, Острый*

ВОЎК, рэг. ВОЛК, памянш. ВАЎЧОК, ВАЛЧОК, ВОЎЧЫК, ВОЛЧЫК.— *Воўк, Вóўкаў, Ваўкóвич, Вóўчанка, Ваўчóнак, Ваўчанкóў; Ваўчóк, Ваўчкóў; Вóўчык; ?Вóўчак; Волк, Вóлкаў, Валкóвич, Вóлчанка; Валчóк, Валчкóў; Вóлчык; ?Валкавэц, Валчáнін, Валкавяк, Валчэцкі*. Бел. у XV—XVII стст. *Волк, Волчок, Волчко* (Туп., БА, I, 203—204). Рус. у XV—XVII стст. *Волк, Волчок* (Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Волк, Вовчок, Волчко* (Туп.). СРП *Вовченко, Вовчок, Волков, Волкович, Волковский, Волчек, Волченков, Волчков*

ВОЎНА.— *Вóўна*

*ВОЎЧАК.— *Вóўчак*. Параўн. ВОЎК

ВОШ.— *Вашóк*

*ВОЮШ.— *Вóюш*

ВРАГ рэг. 'вораг'.— *Врагóў*

*ВРАНКО.— *Вранкó*

ВРУБЕЛЬ польск. *wróbel* 'вєрабєй' (Карл.).— *Врúбель; Врублэўскі*

ВТОРОЙ 'другое па ліку дзіця ў сям'і'? — *Втóрых*. Рус. у XVI—XVII стст. *Второй, Вторец, Вторушко, Вторко* (Туп.). СРП *Второв*

ВУГАЛЬ.— *Вугалéў*

ВУЗКІ.— *Вúзкі*. Рус. у XVI—XVII стст. *Узкой, Уской, Уский* (Туп.). СРП *Узков*

ВУЗЕЛ.— *Вузлэнка*. СРП *Узлов, Узликов*

ВУЙ польск. *wój* 'дзядзька, брат маткі'.— *Вуевіч*

ВУЙЦІК польск. *wójsik*, памянш. ад *wójt* 'войт'.— *Вуйцік*. Параўн. ВОЙТ

*ВУЛА, *ВУЛЬ.— *Вулэвіч*

*ВУРГАЛ.— *Вургалай*

ВУС, рэг. УС, памянш. ВУСІК, УСІК, павеліч. УСІЛА.— *Вус, Вўсай; Вўсік; Ус, Усай, Усэвіч, Усóвіч, Усэня; Усюкэвіч; Усік, Усікай; Усіла, Усілёнак; Вусóўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Ус, Вусок* (БА, I, 267; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Ус, Усок, Усик*, укр. у XV—XVII стст. *Ус, Усок* (Туп.). СРП *Ус, Усов, Усиков, ?Усков*

ВУСНЫ, рэг. УСНЫ прым. ад *вусны* 'непісьмовы' ці наз. *вусны* 'губы'? — *Вўсніч, Усніч*

ВУТКА, рэг. УТКА, памянш. УТАЧКА 'качка'.— *Вўткін; Уткін; Утачкін*. Бел. у XVIII ст. *Вуточка* (БА, I, 268). Укр. у XV—XVII стст. *Утка* (Туп.). СРП *Уткин*

*ВУТТА.— *Вўтта*

ВЫБАРНЫ.— *Вўбарны*

ВЫБІРАНЕЦ.— *Вўбірáнец*. Параўн. ВЫБРАНЕЦ

ВЫБРАНЕЦ ст. бел. 'выбраны ці рэкрут, узяты на ваенную службу' (Гарб.), 'выбраны'.— *Вўбрáнец*

ВЫДРА.— *Вўдра, Вўдрýн, Выдрэнка, Выдранкоў; Выдрўіцкі*. Бел. у XVII ст. *Выдра* (БА, I, 204). Укр. *Выдра* (Туп.).

*ВЫЛЕЎКА параўн. бел. *вылівак* (БРС).— *Вўлеўка*

ВЫНЯ, ВЫНЬ, памянш. ВЫНЁК, рус. *вынь* 'пояс' (Даль).— *Вўнькóў*

ВЫРАСТАК рэг. 'падростак', рус. *выросток* тое ж (Даль, Мірт.), укр. тое ж (Грынч.), *выросток* 'вырабленая цялячая шкура' (Піск.).— *Вўрастак*

ВЫРВА параўн. рэг. *вырвас* 'вісельнік, сарвігалава' (Нас.), укр. *вирва* 'узятка', 'насільны пабор' (Грынч.).— *Вўрва, Вўрвіч*. Укр. у XVII ст. *Вырва* (Туп.)

*ВЫРКО.— *Вўркó; Вўркóўскі*

*ВЫРШЧЫК.— *Вўршчыкаў*

ВЫСЕЎКА.— *Вўсеўка*

ВЫСКВАРКА.— *Вўскварка*. СРП *Выскворкин*

ВЫСОКІ.— *Высакóў, Высóкіх; Высóцкі, Высóцкіх*. Рус. у XIV—XVII стст. *Высокой, Высокий* (Туп.)

ВЫСТАЎКА.— *Вўстаўка*. СРП *Выставкин*

*ВЫЧЫК.— *Вўчыкаў*. СРП ?*Вычков*

*ВЫШАДКА.— *Вўшадка*

ВЫШНІК рэг. (картачнае) 'дама' (Нас.), укр. *вишник* тое ж (Грынч.).— *Вўшнікаў*

*ВЫШЭЛА.— *Вўшэлаў*

*ВЭЙКУЦЬ.— *Вўйкуць* у выніку асваення ЛП *Вэйкутіс*

ВЯГЕРА ўкр. *вегеря* 'род танца' (Піск.). — *Вягэра*
 *ВЯГУРА.— *Вягўра*
 ВЯДЗЕРКА.— *Вядзёрчык*
 ВЯДЗЕРНІК.— *Вядзёрнікаў*. Рус. у XV—XVI стст.
Ведерник (Туп.)
 *ВЯДУТА.— *Вядўта*
 *ВЯЖ.— *Вяжэвіч*
 ВЯЗ.— *Вязовіч, Вязавіч, Везянók, Везянкоў; Вязіцкі*.
 СРП *Вязов, Вязиков, Вязков*
 *ВЯКЛА.— *Вяклéнка*
 *ВЯЛЕЙЧЫК.— *Вялэйчык*. Параўн. ВЯЛЬ
 *ВЯЛЕСЬКА гл. ВЕЛЕС
 *ВЯЛЕШКА.— *Вялéшка*
 ВЯЛІКАБОРАЦ з в. Вялікі Бор.— *Вялікабóрац*
 ВЯЛІКІ, памянш. ВЯЛІЧКА.— *Вялікі, Вялікéвіч; Вя-*
лічка. Бел. у XVII ст. *Великий, Величко* (Туп., БА, I, 202).
 Рус. у XIII—XVII стст., укр. у XVII ст. *Великой* (Туп.).
 СРП *Величко, Величкин, Величковский, Великовский*
 ВЯЛЫ.— *Вя́лаў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Вялой*
 (Туп.). СРП *Вялов*
 *ВЯЛЬ.— *Вяль; ?Вялэйчык; ?Вяльчынскі*. У XVI ст.
Вялец (Туп.). СРП *Вяльцев*
 ВЯЛЮГА гл. ВІЛЮГА
 *ВЯРАКСА.— *Вяра́кса, Вяра́ксіч*. Параўн. ВАРАКСА
 *ВЯРАКША.— *Вяра́кша*
 ВЯРБА.— *Вярба́, Вёрбін, Вёрбінаў, Вярбóвіч; Вяр-*
біцкі
 *ВЯРБІЛА.— *Вярбі́ла*
 *ВЯРБОВІК.— *Вярбóвік*
 ВЯРГЕЙ, памянш. ВЯРГЕЙЧЫК параўн. рус. *вер-*
гать, вергнуть 'кідаць, кінуць' (Даль), укр. *вергати* тое ж
 (Грынч.).— *Вяргéй; Вяргéйчык*
 ВЯРГУН укр. *вергун* 'хруст, хворац, салодкае пачэн-
не' (Грынч.).— *Вяргўн*. Чув. УІ *Вергун* (Магн.). Укр. у
 XVII ст. *Вергун* (Туп.). СРП *Вергун*. Параўн. ВЯРГЕЙ
 ВЯРОЎКА.— *Вяроўка, Вяроўкін*. Рус., укр. у XVI ст.
Веревка (Туп.). СРП *Верёвка, Верёвкин*
 ВЯРСТАК рэг. 'варштат' (Нас.).— *Вярста́к*
 *ВЯРЦЕЙКА.— *Вярце́йка*. Бел. у XVI ст. *Вертейко*
 (Туп.). Параўн. ВЯРЧУН
 ВЯРЧУН рэг. 'бойкае, рухавае дзіця, непаседа'
 (Дзярж.— М. Б.).— *Вярчўн*
 ВЯРШОК.— *Вяршо́к; Вяршкóўскі*. СРП *Вершков*

*ВЯРШЫЛА.— *Вяршы́ла; Вершыло́ўскі*

ВЯРЫГА, памянш. ВЯРЫЖКА ст. рус. *верига* 'ланцуг' (Ср.).— *Вяры́га; Вяры́жка, ?Вяры́шка* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVI ст. *Верига* (БА, I, 202). Рус. у XVI—XVII стст. *Верига* (Туп.). СРП *Вериго, Веригин*

ВЯРЭНЯ, памянш. ВЯРЭНЬЧЫК 'пастушыная каробачка з бяросты' (КСЧ), 'торба для ежы?', 'кемлівы, мешкаваты чалавек' (Янк., I), *вярэні* 'лапці з вяровачак' (Сакал.), укр. *вереня* 'маленькая вярэта, дзяруга' (Грынч.).— *Вярэ́ніч; Вярэ́нчык*. У Туп. у XVI ст. *Вереня*

ВЯСЁЛКА.— *Вясё́лка*. СРП *Весёлкин*

ВЯСЁЛЫ, памянш. ВЯСЕЛІК.— *Вясё́лік*. СРП *Веселов, Весельков*

ВЯСНА.— *Вясно́ў*. Бел. у XIV ст. *Весна* (Туп.). СРП *Веснин*

*ВЯТКА.— *Вя́ткін, Вятке́віч*. Рус. у XIII—XVII стст. *Вятка, Вятко* (Туп.)

ВЯТОХ рэг. 'ветах, луна ў апошняй чвэрці' (Нас.).— *Вятóх*

ВЯТОХА, памянш. ВЯТОШКА рус. *ветоха, ветошка* 'ануча для падціркі, абрываак адзення' (Даль).— *Вятóха, Вятóхін; Вятóшка, Вятóшкін, ?Віташкё́віч, ?Вітóшкін* пры [e]>[i], *?Вятúшка* пры [o]>[ô]>[y]. Бел. у XVI ст. *Ветошка, Ветошко* (БА, I, 202; Туп.). Рус. у XVII ст. *Ветошка* (Туп.). СРП *Ветошкин*

ВЕХАЦЬ, памянш. ВЯХОТКА.— *Вяхóтка*

*ВЯЧОРКА параўн. бел. *вячоркі*.— *Вячо́рка; Вечарко́вец*. Бел. у XVII ст. *Вечорко*, укр. у XVI ст. *Вечорка, Вечурка* (Туп.)

ВЯЧЭРА.— *Вячэ́ра; Вячэ́рскі*

ГАБА, памянш. ГАБІК, ГАБЕЦ ст. бел. 'тоўстае турэцкае сукно' (Гарб.), укр. тое ж (Грынч., Піск.), параўн. таксама ст. рус. *габати* 'прыгнятаць, уціскаць' (Ср.), бел. рэг. *габаць* 'браць, хапаць, чапаць' (Нас.), укр. *габати* 'хватаць, хапаць' (Грынч.), польск. *gabać* 'чапаць', літ. *gabti* 'хапаць, красці, грабіць' (Атр., II, 223).— *Га́ба; Га́бік; Габéц*. СРП *Габов, Габович*

*ГАБАЛА, *ГАБАЛЬ.— *Габалéнка*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Габалис*. Параўн. ГАБА

*ГАБЕЛА, памянш. ГАБЕЛКА параўн. рус. *габёлок* 'цялячая шкура' (Даль), укр. *габелок* 'бычок', 'цяля' (Фасм.), 'стары чалавек' (Вашч.).— *Габéлка*

*ГАБЕРНІК.— *Габёрнік*

*ГАБІС.— *Габіс*. СЛП *Габіс*. Параўн. ГАБА

*ГАБЛА.— *Габлюк*, магчыма, ад ГЭБАЛЬ (гл.)

ГАВА, памянш. ГАВЕНЬКА ўкр. 'варона' (Грынч., Піск.), 'адлегласць, прамежак паміж двума зубамі пілы' (Грынч.), польск. *gawa* 'казка' (Карл.).— *Гавэнька*. СЛП *Гавеніс*

*ГАВАКА.— *Гавака*. Параўн. ГАВА

ГАВАРАКА 'гаварун, той, хто любіць гаварыць'? — *Гаварака*

ГАВАРКО.— *Гаварко*. СРП *Говорков*. Параўн. ГАВАРАКА

ГАВАРУШКА рэг. 'летняя апенька' (Юрч., Бяльк.), параўн. таксама рус. *говоруша* 'разгаворлівы чалавек' (Мельн.).— *Гаварушка*, *Гаварушкін*. Бел. у XVII ст. *Говорушка* (БА, I, 206). Рус. у XVII ст. *Говоруха* (Туп.)

*ГАВІНА.— *Гавіна*. Параўн. ГАВА

ГАВОРКА.— *Гаворка*

ГАВЯДА, памянш. ГАВЯДОК рэг. 'жывёла, скаціна' (БРС).— *Гавядкаў*. СРП *Говядин*

ГАВЯЗА параўн. рэг. бат. *гавэз* 'жывако́ст лекавы' (Бейл.), рус. *гавяз*, укр. *гав'яз* тое ж (Фасм.).— *Гавязá*

ГАГАН польск. *gagan* 'каганец, свяцільнік' (Карл.).— *Гагáн*, *Гагáнаў*. СРП *Гаганов*

*ГАГУН.— *Гагунóў*

ГАДУН рэг. 'падгадаванае дзіця' (Дзярж.— М. Б.), 'маладая жывёліна, якая корміцца малаком маткі' (Нас., КСЧ), *гадунец* 'прыёмнае дзіця' (Нас., Бяльк.), магчыма, ад польск. *gadać* 'гаварыць'.— *Гадун*. Бел. у XVII—XVIII стст., укр. у XVI ст. *Годун* (БА, I, 206; Туп.). СРП *Годунов*, *Гадунов*

*ГАЕЛЬ.— *Гаéль*

ГАЗДА ўкр. 'гаспадар' (Грынч.), польск. *gazda* 'гаспадар', 'гультай, бяздзельнік' з венг. *gazda* (Карл.).— *Га́зда*, *Газдэ́віч*. СЛП *Газдіс*, *Газдас*

*ГАЗУКА.— *Газу́ка*

ГАЙ, памянш. ГАЙКО рус. 'крык, гам, шум' (Даль), відаць, не звязана з бел. *гай* 'ліставы лес', бо няма СБП і ад іншых назваў лесу (*лес*, *бор*).— *Гай*; *Гайко́*, *Гайко́ў*, *Гайко́віч*, *Гайке́віч*; *Гайчу́к*; *Гае́ўскі*, *Гайко́ўскі*. Бел. у XVI ст. *Гайко* (Туп.). СРП *Гайков*

*ГАЙБУТ.— *Га́йбут*

ГАЙДА ўкр. *гайда* 'залётнік, валакіта', 'флейта', *гайда* 'пастушкова жалейка; валынка', 'дрэнны сабака', 'нягоднік, дрэнны чалавек' (Грынч.), польск. *gajda* 'кабза, дуда', 'дудар, кабзар', 'жарты, кпіны', 'нязграбны чалавек', 'галіна, сук дрэва', 'пазуха, запазуха' (Карл.), літ. *gaidas* 'спявак' (Атр., II, 32), амаль усе значэнні звязаны з цюрк. *гайда* тур. 'валынка' (Будаг.), тат. 'ідзі, пайшоў' (Даль), магчыма, ад *гайдаца*, па асаблівасці паходкі.— *Га́йда*. СРП *Гайдин, Гайденков, Гайдовский*. СЛП *Гайдіс*

ГАЙДАЙ рэг. 'чалавек, якога наймаюць для перагону скаціны' (Кобр.— Выгон.), 'той, хто працуе на конях, ездавы' (Маз.— Выгон.).— *Га́йда́й*. СРП *Гайдай*. Параўн. ГАЙДА

*ГАЙДАЛЬ.— *Га́йдалёнак*, відаць, у выніку асваення ЛП *Га́йдаліс*. Параўн. ГАЙДА

ГАЙДАР рэг. *гайда́р* 'пагоншчык, чалавек, які параняе скаціну на месца назначэння' (Калінк., Малар.— Выгон.), укр. *гайдар* 'авечы пастух' (Грынч.), 'аўцавод' (Піск.), польск. *gajdar* 'дудар, кабзар'. (Карл.).— *Га́йда́р, Га́йдаро́віч*. СРП *Гайдар, Гайдаров*

*ГАЙДАШ.— *Га́йда́ш, Га́йдашо́ў*. Параўн. ГАЙДА, ГАЙДАЙ, ГАЙДАР

ГАЙДУК, памянш. ГАЙДУЧЫК ст. рус. 'лёгка ўзброены воін' (Ср.), ст. бел. 'пешы, лёгка ўзброены салдат' (Гарб.), 'слуга ў вяльмож для парадных выездаў' (Нас., АУ).— *Га́йду́к, Га́йдуко́ў, Га́йдукéвіч, Га́йдучэ́нка, Га́йдучо́нак, Га́йдучэ́ня; Га́йду́чык; Га́йдуко́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Гайдук* (БА, I, 205). СРП *Гайдуков*

*ГАЙКО гл. ГАЙ, ГОЙ

ГАЙЛА рус. *га́йло, гайло́*, 'шырокае горла, пашча, зяпа' (Даль), літ. *gaila* 'жаданы, пажаданы' (Фрэнк.), тат. *гаилэ* 'сям'я' (ТРС).— *Га́йла*. СРП *Гайлевіч*

*ГАЙЛЕШ.— *Га́йлеш*. Параўн. ГАЙЛА

ГАЙН параўн. укр. *гайнар* 'работнік, што прыганяе на ярмарку скот' (Грынч.).— *Га́йн, Га́йнаў*. СРП *Гайнов*. СЛП *Гайна*

ГАЙНІК бел., рус. *гайник* назва некалькіх раслін (БРС, Даль), укр. *гайник* 'лясник' (Грынч.).— *Га́йнік*

ГАЙС.— *Га́йс, Га́йсэ́нка, Га́йсёнак*. Тат. УІ *Гайса* (СЛІ, 161). СЛП *Гайсас*

ГАЙШМАН параўн. укр. *гайшан, гайша* 'дрэнны чалавек, забіяка, разбойнік' (Вашч.).— *Га́йшманаў*

ГАЙШУН параўн. літ. *gàišùs* 'капун, маруда' (Фрэнк.).— *Гайшўн, Гайшунóў*. СЛП *Гайша*. Параўн. ГАЙШМАН

ГАК.— *Гачэня*. Магчыма і ад ГАЧА (гл.). СРП *Гаков, Гаченков*

*ГАКЕЛЬ.— *Гакель*

*ГАКУЦЬ.— *Гакуць* у выніку асваення ЛП *Гакуціс, Гакутіс*

ГАЛА рус. *гáло* 'прыстасаванне для гнуцця дуг, абадоў' (Фасм.), польск. *gało* 'тоўстае сасновае дрэва' (Карл.), узб. *гала* 'чарада птушак', 'натоўп' (УРС).— *Гáла, Галó*. У Туп. у XV ст. *Гала*. СРП *Галин*

ГАЛАБУРДА ўкр. 'дэбош, буянства', 'дэбашыр, буян' (Грынч.).— *Галабурда, Гарабурда* пры [л]>[р]. Бел. у XVI—XVII стст. *Галабурда, Гарабурда* (БА, I, 206). СЛП *Галабурда*

ГАЛАВА, памянш. ГАЛОУКА, ГАЛАВОК, ГАЛАУКО, ГАЛОУЧЫК, ГАЛАВАША, ГАЛАВАШКА, ГАЛАВЕЦ.— *Галава́, Галавін, Галаве́нка, Галаве́нчык; Галóўка, Галóўкін, Галóўчыц; Галаво́к, Галаўко́, Галаўко́ў; Галаўчу́к; Галóўчык; Галава́шын; Галава́шка; Галава́цкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Голова, Головка, Головчик*. Рус. у XIV—XVII стст. *Голова, Головка, Головка* (Туп.). СРП *Головін, Головинов, Головенко, Головкин, Головко, Головченко, Головашин, Головашкин, Головенкин, Головинский, Головкинский*

ГАЛАВАН 'галаваты'.— *Галава́наў*. СРП *Голован, Голованов, Голованенко*

ГАЛАВАСТЫ 'галаваты'.— *Галава́сты*. СРП *Головастов*

ГАЛАВАТЫ.— *Галава́ты; Галава́цкі*. СРП *Голова-тый, Головацкі*

ГАЛАВАЧ 'галаваты'.— *Галава́ч; Галава́цкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Головач* (БА, I, 206; Туп.). СРП *Головачёв, Головачевский*

ГАЛАВЕЙ, памянш. ГАЛАВЕЙКА 'галаваты'?— *Галаве́й; Галаве́йка*

ГАЛАВЕНЬ рэг. 'рыба-бычок' (КСЧ), 'галаваты?', магчыма і ад ГАЛАУНЯ (гл.).— *Галаўнёў, Галóўніч, Галаўнёнка*

ГАЛАВЕЦ.— *Галаве́ц, Галаўцо́ў*. Параўн. ГАЛАВА

ГАЛАВЕШКА.— *Галаве́шка*

*ГАЛАВІЧЭР.— *Галавічэ́р*

ГАЛАВОК.— *Галавóк, Галайкóў*. Параўн. ГАЛАВА

*ГАЛАГАЙ.— *Галага́й, Галага́еў*

ГАЛАГАН рэг. назва пароды курэй і гусей (Ніканч.), укр. 'іскра, галавешка', 'вялікі медны гаршчок', 'старая медная манета', 'ікра белай рыбы', 'паплавок на рыбацкіх сетках' (Грынч.).— *Галага́наў; Галаганіок*. У Туп. у XVIII ст. *Галаган*

ГАЛАГУТ рэг. 'певень з густым пер'ем на нагах' (Клімч.), параўн. ст. бел. *калакут* 'індык' з літ. *kalakūtas* 'індык' (Вяржб.).— *Галагу́т, Галагу́цкі*

ГАЛАДЗЕД.— *Галадзéд*

ГАЛАЗУБЫ.— *Галазу́бы, Галазу́б, Галазу́бай*. У Туп. у XV ст. *Голозуб*

ГАЛАЙ укр. *галай* 'крыкун' (Грынч.).— *Гала́й*. СРП *Галаев*

ГАЛАЙДА рэг. 'назва гатунку ячменю' (Выг.), укр. *галайда* 'бадзяга, бяздомны' (Грынч.).— *Галайда́*

*ГАЛАЙША.— *Галайша*. Параўн. ГАЛАЙ

ГАЛАК параўн. рэг. *галакаты* 'голасна гаварыць' (Ніканч.), укр. *галакаты* 'крычаць' (Грынч.).— *Гала́каў*

ГАЛАЛОБ.— *Галало́б, Галало́бай*. СРП *Гололобов*

*ГАЛАМАКА.— *Галама́ка*

ГАЛАН рус. данск. 'рыбалоўная снасць з кручкамі для лоўлі бялугі' (Мірт.), параўн. рус. *галанить* 'гарлаціць, крычаць, спорыць' (Даль).— *Гала́н, Гала́наў*. СРП *Галан, Галанов, Галанин, Голанов*

*ГАЛАНЦЭР, памянш. ГАЛАНЦЭРЧЫК.— *Галанцэ́рчык*

ГАЛАПУП.— *Галапу́пенка*. Бел. у XVIII ст. *Голопупок* (БА, I, 206)

*ГАЛАПУРА.— *Галапу́ра*

ГАЛАПЯТ.— *Галапя́цін*

*ГАЛАСКОК.— *Галаско́к*

ГАЛАСУЙ параўн. *галас* 'крык, лямант' (БРС, Нас.), г. зн. 'крыкун?', магчыма з гол, 'голы' і соваць.— *Галасу́й*

ГАЛАЎКО.— *Галаўко́, Галаўко́ў*. Параўн. ГАЛАВА

ГАЛАЎНЯ рэг. 'галавешка', 'сажа (хвароба збожжавых культур)'.— *Галаўня́, Галаўня́ў, ?Галоўня́ч* — два апошнія магчымы і ад ГАЛАВЕНЬ, ГАЛОЎНЫ (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Головня* (БА, I, 206; Туп.). СРП *Головня, Головнин*

*ГАЛАХ, памянш. ГАЛАШКА параўн. укр. *галахура* насмешлівае аб асобах духоўнага звання і аб членах іх

сям'і (Грынч.).— *Галáх; Галáшка; Галашэўскі*. СРП *Галах, Галахов, Галашин*

*ГАЛАЦ.— *Галацэвіч*

ГАЛБЕКА параўн. ст. рус. *голбец* 'перагародка, загародка' (Ср.), рус. *голбец, голбчик* 'каморка ля печы ў сялянскай хаце' (Даль).— *Галбэка*

ГАЛГАН рус. 'індык' (Фасм.), польск. *gałgan* 'лахман, парванае адзенне', 'гультай, абдзіранец', 'непрыдатная рэч' (Карл.).— *Галгáнаў*

ГАЛДА, ГОЛДА рус. *галда* 'крыклівы чалавек' (Мірт.), укр. *галда* 'узятка, хабар' (Грынч.), параўн. бел. *галдаваць* 'прыслужваць', 'патураць' (Нас.), *галдзець* 'шумець, без парадку гаварыць' (Дзярж.— М. Б.), *га(о)лдить* 'шумець' (Даль), літ. *gáldyti* 'церці, ачышчаць' (Фрэнк.).— *Галдóвіч, ?Галдук, Галдукéвіч; Галдóўскі, Галдóўскі*. СРП *Галдин*

ГАЛДЗЕЙ.— *Галдзэеў*. СРП *Галдеев*. Параўн. ГАЛДА

ГАЛДУК.— *Галдукéвіч*. Параўн. ГАЛДА

ГАЛЕГА рус. бат. 'казлятнік лекавы' (Фасм.).— *Галéга*

*ГАЛЕЗНІК.— *Галéзнік*

ГАЛЕЙ рус. *галей* 'безікровы селядзец' (Даль).— *Галéй, Галéеў, ?Галіénка* пры [ee]>[ie]; *?Галіéўскі*. СРП *Галеев*

*ГАЛЕНДА.— *Галéнда*

ГАЛЕРА, памянш. ГАЛЕРКА.— *Галéрка, Галéркін*

ГАЛЕТА.— *Галéта*

ГАЛЕЦ рыба 'галец', 'стары венік, дзяркач', 'бедны чалавек, бядняк'.— *Галéц; Галéцкі*. У Туп. у XV ст. *Галец*. СЛП *Гольцев*

*ГАЛЕНА.— *Галёнаў*. Параўн. ГАЛЕНКА

ГАЛЕНКА, памянш. ГАЛЕНЧЫК.— *Галёнка, Галёнка, Галёнчанка; Галянкó, Галёнчык*. СРП *Голенкин*

*ГАЛЁТА.— *Галёта*

ГАЛІМ(А) тат. *галим* 'вучоны чалавек' (ТРС).— *Галім, Галімаў; Галімскі*. Тат. УІ *Галим* (ТРС). СРП *Галимов*

ГАЛІНА.— *Галіна, Галіневіч; Галіноўскі, Галінскі*. СРП *Галинов*

ГАЛІЦА рус. *голицы* 'скураныя рукавіцы' (Мельн.).— *Галіца*. У Туп. у XV ст. *Галица*. СРП *Голицын, Голицин*

ГАЛІЧЫН 'галічанін'?— *Галічын*

ГАЛКА.— *Гáлка, Галкó, Галкóў, Гáлкін; Галкóўскі.*
Рус. у XVI—XVII стст. *Галка* (Туп.). СРП *Галкин, Галкович*

*ГАЛО гл. ГАЛА

ГАЛОДНЫ.— *Галаднiок.* У Туп. у XVI—XVII стст.
Голодной. СРП *Голодный, Голоднов*

*ГАЛОМЗА, памянш. *ГАЛОМЗІК.— *Галóмзік*

*ГАЛОНКА.— *Галóнчанка*

ГАЛОТА, памянш. ГАЛОЦІК.— *Галóта; Галóцік.*
Укр. у XVII ст. *Галота* (Туп.)

ГАЛОУНЫ.— *Галóўніч, ?Галаўнénка* магчыма і ад.
ГАЛАВЕНЬ, ГАЛАУНЯ (гл.)

ГАЛОУЧЫК.— *Галóўчык.* Параўн. ГАЛАВА

ГАЛУБ гл. ГОЛУБ

ГАЛУБЕЦ рэг. 'голуб' (Бяльк.), бел. кулінарнае 'галубец'. — *Галубéц, Галубцiоў.* Бел. у XVII ст., рус. у XVI—XVII стст. *Голубец* (Туп.). СРП *Голубцов.* Параўн. ГОЛУБ

ГАЛУЗА, памянш. ГАЛУЗКА 'гарэза, свавольнік' (Нас., Юрч.), 'дурны, неразумны' (Нас.), 'бедны, але фарсісты чалавек' (КСЧ), рус. 'гарэза, свавольнік' (Фасм.), параўн. рус. *галузатъ* 'гарэзіць, сваволіць, балавацца' (Даль), укр. *галуза*, памянш. *галузка* 'галіна' (Грынч.), *галуза* 'балаўнік', 'дурнаваты, бесталковы' (Піск.). — *Галúза, Галузóвіч; Галúзка, Галуска* пры [з] > [с]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Галуза* (Туп., БА, I, 205). Рус. у XV ст. *Галуза* (Туп.), укр. у XVII ст. *Галузка* (Туп.). СРП *Голузин*

ГАЛУН.— *Галунóвіч.* Укр. у XVI ст. *Голунок* (Туп.)

*ГАЛУЦ.— *Галуц*

ГАЛУХА рус. 'дасціпны жарт' (Фасм.), укр. 'вялікая галушка' (Грынч.). — *Галúха.* СРП *Галушин*

ГАЛУШКА.— *Галúшка, Галúшкін, Галúшчанка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Галушка* (БА, I, 205; Туп.). СРП *Галушка, Галушкин, Голушкин, Голушков*

*ГАЛЦЕЙ.— *Галцéей.* СРП *Галтеев*

*ГАЛЫГА.— *Галы́га, Галы́гін*

ГАЛЫН, памянш. ГАЛЫНЕЦ, ГАЛЫНОК, ГАЛЫНЧЫК.— *Галынóў; Галынéц; Галынóк, Галынкóў; Галынчык; Галынскі.* Укр. у XVII ст. *Галын* (Туп.)

ГАЛЫНА, ГАЛЫНЯ.— *Галы́на, Галы́ня, Галы́нін.* СРП *Галынин, Голынин, Голынский*

ГАЛЬ рус. 'насмешка, здзек' (Фасм.). — *Галь*

*ГАЛЬКО.— *Галько́, Гальке́віч, Гальчэ́ня*. Параўн. ГАЛЯК

ГАЛЬМАК параўн. рус. *гальмовать* 'тармазіць' (Даль), *гальма* 'тормаз у павозцы, млыне' (Мірт.), укр. *гальмо* тое ж, пераносн. 'перашкода', 'недахоп, вада' (Грынч.).— *Гальма́к, Гальмако́ў*

*ГАЛЬША, *ГОЛЬША.— *Гальшэ́віч*

ГАЛЮГА 'голы, бедны чалавек'? — *Галю́гін, Галю́жын*

*ГАЛЮД.— *Галю́даў*

ГАЛЮК укр. 'бядняк' (Грынч.).— *Галю́к, Галюке́віч*. СРП *Галюков*. Параўн. ГАЛЯК

*ГАЛЯГУЗ.— *Галягу́заў*

ГАЛЯК.— *Галя́к, Галяке́віч, Галя́чанка*; ?*Галько́, Гальке́віч, Гальчэ́ня*. Бел. у XVI ст. *Голяк* (БА, I, 207). Укр. у XVII ст. *Голяк* (Туп.). СРП *Голяков*

*ГАЛЯН, памянш. ГАЛЯНЕК.— *Галянóвіч*; ?*Галянкó; Галянько́ў*. Бел. у XVII ст. *Голян* (Туп.). СРП *Голянов*

*ГАЛЯС.— *Галя́с*

ГАМАЛА літ. *gāmala* 'снежка, снежны камяк', 'кусок хлеба, мяса' (Фрэнк.), магчыма і ад *гамаць* 'есці'.— *Га́мала; Гамалі́цкі*

*ГАМЕЗА параўн. рус. *гамаза* 'той, хто надакучвае' (Мірт.).— *Гаме́за*. Параўн. СРП *Гомозов*

*ГАМЕЗАН.— *Гамеза́н*

ГАМЗА, ГОМЗА рэг. 'нехайны, той, хто камечыць адзенне' (Юрч.), параўн. *гамзіць* 'мяць, камячыць адзенне', 'лаяць, бэсціць' (Юрч.), 'марна траціць' (Бяльк.), *гамзаць* 'павольна есці', *гамзаць* 'гаварыць у нос, гугнявіць' (БРС, КСЧ), рус. *гамза* 'бумажнік', 'грошы' (Даль), 'прыбытак' (Даль), параўн. *гамзатъ* 'гугнявіць', *гомзатъ* 'вазіцца, шавяліцца, мітусіцца', (Даль).— *Гамза́, Го́мза; Гамзю́к*. Бел. у XVII ст. *Гомза* (БА, I, 207)

*ГАМОЛКА параўн. рэг. *гамоляты* 'есці, умінаць, жаваць' (Клімч.).— *Гамо́лка*

ГАМУЛА рэг. 'бульбяная клёцка' (Бяльк.), укр. 'каша з яблыкаў з мёдам', 'занадта густая страва' (Грынч.), польск. *gamiła* 'дурань, балван, варона', 'бязрогая жывёліна' (Карл.), літ. *gamilas* 'цюк, кіпа, куча' (Фрэнк.).— *Гаму́лёнка*. СЛП *Гамула*

*ГАМУС.— *Га́мус*

ГАН, памянш. ГАНЬКО рэг. 'загана, вада', 'пляма, дрэнны бок чаго-небудзь' (Нас.), параўн. *ганіць* (БРС),

укр. *гана* 'ганьбаванне, вымова, ганьба' (Грынч.), літ. *ganas* 'пастух' (Атр., II, 32).—*Ган, Гáніч; Ганіюк, Ганько́; Ганчу́к*. СЛП *Ганас, Ганіс*

*ГАНАК.—*Ганакóў*

*ГАНДАР.—*Гандарóвіч*. СРП *Гандер*

*ГАНДЗЕЛЬ.—*Гандзель*

*ГАНДЫШ.—*Гáндыш*

ГАНЕБНЫ.—*Ганéбны*. Бел. у XVIII ст. *Ганебны* (БА, I, 205)

ГАНЖА ўкр. *ганжа, ганджа* 'загана, хіба' (Грынч.), узб. *ганж* 'багацце, скарб' (УРС).—*Ганжа, Ганжын*. Укр. у XVII ст. *Ганжа* (Туп.)

*ГАНЖУРА.—*Ганжу́ра, Ганжурóў*

ГАНЗА рус. *ганза* 'мангольская ці кітайская люлька' (Даль).— *Ганзіюк*. СЛП *Ганзин*

ГАНУС параўн. рэг. *ганусавы* 'анісавы' (Нас.), рус. *ганус* 'аніс', 'чарнушка' (Даль), укр. 'аніс' (Грынч.), літ. *gapis* 'пастух' (Атр., II, 32).— *Гáнус, Ганусéвіч*

*ГАНУШ, памянш. ГАНУШКА.—*Гануш; Гану́шчанка*

*ГАНЦ.—*Ганц*

ГАНЧАР, памянш. ГАНЧАРЫК бел. 'той, хто вырабляе гліняную пасуду' (БРС), устар. 'пячнік', 'чарапічнік' (Гарбач.).— *Ганча́р, Ганчарóў, Ганчарэ́віч, Ганчарэ́нка, Ганчарóнак; Ганчару́к; Ганча́рык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Гончар, Ганчар* (БА, I, 207). Рус. у XVII ст. *Гончар, Гончаров, Гончарёв, Гончаренко, Гончарук*

*ГАНЧУРА.—*Ганчу́рын*

*ГАНЭЛЯ.—*Ганэ́лін*

ГАПАК.—*Гапакóў*

ГАПТА параўн. рэг. *гаптачка* 'гафтачка, пятля для кручка' (КСЧ), *гаптаваць* 'вышываць' (КСЧ), укр. *гаптувати* тое ж (Грынч.).— *Гапце́нак*

*ГАПЦАР.—*Гапца́р*

*ГАПША.—*Гапшэ́ня*. СЛП *Гапшіс*

ГАРА.—*Гара́; Гара́нскі, Гараўскі, Гара́цкі*. Укр. у XVI ст. *Гора, Горка* (Туп.). СРП ?*Горин, ?Гориц, ?Горичев, ?Горкин*

ГАРАВЫ 'той, хто жыве на гары, на высокім месцы'.— *Гаравы́, Гаравэ́нка; Гаравы́х*. Бел. у XVI ст. *Горевы* (БА, I, 207)

ГАРАВЕЦ 'жыхар вёскі Гара', 'той, хто жыве на гары, на высокім месцы'.— *Гараве́ц, Гараўцо́ў*

*ГАРАГЛЯД.— *Гарагляд*. Бел. у XVI ст. *Горегляд* (БА, I, 207).

ГАРАДНІЧЫ.— *Гараднічы*. Рус. у XVII ст. *Городничий* (Туп.)

ГАРАДНЯК.— *Гараднякóў*

*ГАРАЙ.— *Гарáй, Гарáеў*. Рус. у XV—XVII стст. *Горай* (Туп.). СРП *Горяев, ?Гараев*

*ГАРАЙМА.— *Гараймóвіч*

*ГАРАЛЬ 'які жыве на гары'? — *Гаралёў*

*ГАРАН.— *Гаранóвіч, Гаранéнкаў; Гаранчóк; Гарáнскі*. СРП *Горанов, Горанков, Горанский, Горянов, Горянчиков, Гаранкин*

ГАРАНІН 'той, хто жыве ў в. Гара', 'той, які жыве на гары, на высокім месцы'.— *Гарáнін*. СРП *Горанин, Горянин, Горянинов, ?Гаранин*

*ГАРАПЕКА.— *Гарапéка*

*ГАРАСТ.— *Гараст* у выніку асваення ЛП *Гарастас, Гараста*

ГАРАЧКА.— *Гарáчка*. Бел., укр. у XVI ст. *Горячка* (Туп.). СРП *Горячкин*

ГАРАЧУН 'гарачы, нястрыманы'? — *Гарачóўн*

ГАРАЧЫ.— *Гарáчы*. Рус. у XVI ст. *Горячий* (Туп.). СРП *Горячев, Горяченков, ?Горячин*

*ГАРАША, памянш. ГАРАШКА, магчыма, ад УІ *Гарасім* < *Герасим*.— *Гарашкéвіч, Гарáшчанка, Гарашчэ́ня; Гарашчóк* — некаторыя магчымы і ад *гарошка*, гл. ГАРОХ. Рус. у XVI ст. *Горяша, Горяшка* (Туп.). СРП *Горященко, Гарашин*

ГАРБАЛЬ, ГОРБАЛЬ 'гарбаты, гарбун'? — *Гарбáль, Гóрбаль, Гарбалéня*

ГАРБАР.— *Гарбáр; Гарбарчóк*

ГАРБАТЫ, ГОРБАТ.— *Гóрбат, Гарбатóвіч, Гарбацэ́віч* (магчыма і ад *гарбач*), *Гарбацэ́нка, Гарбацэ́ня; Гарбатóўскі*. Бел. у XVIII ст. *Гарбат* (БА, I, 207). Рус. у XV—XVI стст. *Горбатой* (Туп.). СРП *Горбатов, Горбатенко, Горбатенков*

ГАРБАЧ, памянш. ГАРБАЧЫК 'гарбаты'.— *Гарбáч, Гóрбач, Гарбачóў, Гарбачóнак; Гарбáчык; Гарбачэ́ўскі, Гарбáцкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Горбач, Горбачик* (БА, I, 207; Туп.). Укр. у XVII ст. *Горбач* (Туп.). СРП *Горбачёв* ¹⁶¹

ГАРБЕЛЬ, памянш. ГАРБЕЛІК 'гарбаты'.— *Гарбéль, Гóрбель; Гарбéлік*

ГАРБУЗ, памяш. ГАРБУЗОК.— *Гарбу́з*; *Гарбузо́к*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Гарбуз* (БА, I, 205; Туп.). СРП *Гарбузов*

ГАРБУЛЬ 'гарбаты'.— *Гарбу́ль*. СРП *Горбулёв, Горбулин*

ГАРБУН.— *Гарбу́н, Гарбуно́й*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Горбун* (БА, I, 207; Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Горбун* (Туп.). СРП *Горбун, Горбунов, Горбунков, Горбунцов, Горбунчиков*

ГАРГАРА рэг. 'вялікая грамоздая рэч' (БРС), 'сварлівы чалавек' (Юрч.) 'высокага росту жывёліна, напрыклад, конь, карова' (Дзярж.— М. Б.), параўн. літ. *gar̃gas* 'конь, кляча' (Фрэнк.).— *Гарга́рын*

*ГАРГОНЬ.— *Гарго́нь* у выніку асваення ЛП *Гаргонас*

*ГАРГУН гл. ГОРГУН

*ГАРДЗЕЛЬ 'горды'? — *Гардзэ́ль*

*ГАРДЫНА, *ГАРДЫНЯ, памяш. *ГАРДЫНЕЦ 'горды', магчыма, 'той, які жыве ў в. Гардыні'.— *Гардыне́ц*. Бел. у XVI ст. *Гардына* (БА, I, 205). Укр. у XV—XVII стст. *Гордыня* (Туп.)

ГАРКАВЫ 'картавы'.— *Гарка́вы*. Бел., укр. у XVII ст. *Горкавый, Гаркавый* (Туп.)

ГАРКАЛЬ рэг. 'горкі' (Дзярж.— М. Б.), 'картавы'? — *Гарка́ль, Гарка́лін; Гаркалю́к*. Параўн. ГОРКІ, ГАРКАВЫ

ГАРКАЧ рэг. 'горкі' (Дзярж.— М. Б.), 'картавы'? — *Гарка́ч*. Параўн. ГОРКІ, ГАРКАВЫ

ГАРКУН рус. 'крыкун, гарлапан' (Даль), укр. 'буркун, бурчун' (Грынч.).— *Гарку́н*. Бел. у XVIII ст. *Гаркун* (БА, I, 205). СРП *Гаркунов*. Параўн. ГАРКАВЫ.

ГАРКУША, памяш. ГАРКУШКА рэг. 'яблыня, на якой растуць горкія яблыкі' (Бяльк.), *гаркуш, гаркушка* 'горкі грыб' (Нас.), рус. *гаркуша* 'крыкун, гарлапан' (Даль), *горькуша* 'гаротнік, бядняк' (Дабр.).— *Гарку́ша, Гарку́шын; Гарку́шка*. Бел., укр. у XVII ст. *Гаркуша, Горкуша* (Туп.)

*ГАРЛА.— *Гарла*. СЛП *Гарла*

ГАРЛАН 'гарлапан, крыкун'.— *Гарла́н, Гарла́наў*. Рус. у XVII ст. *Горлан* (Туп.). СРП *Горланов*

ГАРЛАЧ рэг. 'той, хто бярэ горлам, гарлапан' (Стэц.), 'збанок' (РБС), рус. тое ж (Даль), укр. заал. (Грынч.).— *Гарла́ч, Гарлачо́ў*. СРП *Горлачёв*

*ГАРЛЕЙКА.— *Гарле́йка*

ГАРЛЯНКА рэг. 'горла' (Дзярж.— М. Б.), назва расліны (БРС); рус. назва некалькіх раслін (Даль), укр. 'горла', назва дзвюх раслін (Грынч.).— *Гарлянкó* пры змене месца націску

ГАРМАЗА ўкр. *гармиза* 'гарнізонны салдат' (Грынч.).— *Гармаза́*. СЛП *Гармасас*

ГАРМАШ укр. 'артылерыст, пушкар' (Грынч.), параўн. таксама данск. *гармаши* 'вілы для саломы' (Мірт.).— *Гармашу́к*. СРП *Гармаши*

*ГАРМЕЛЬ.— *Гарме́ль*

*ГАРМІН.— *Гармінóвіч*

ГАРМОНШЧЫК 'майстар, які робіць гармонікі'? — *Гармóнишчыкаў*

ГАРНАК 'той, хто вырабляе зброю'? параўн. ГАРНАШ, магчыма, ад укр. *гарний*, параўн. *гарнюк* 'прыгажун' (Грынч.).— *Гарна́к*, *Гарнако́ў*

ГАРНАСТАЙ.— *Гарнаста́й*, *Гарнаста́еў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Горноста́й* (БА, I, 207; Туп.). СРП *Горностаев*

ГАРНАШ, памянш. *ГАРНАШКА 'рыцарскае ўзбраенне' (Гарбач.).— *Гарна́ш*, *Гарнашэ́віч*; *Гарна́шка*, *Гарнашкэ́віч*

ГАРНЕЦ — *Га́рцаў* пры спрашчэнні [рнц] у [рц]. Укр. у XVII ст. *Гарнец* (Туп.). СРП *Гарцев*

ГАРНЫ рэг. 'прыгожы, добры', укр. *гарний* 'добры, ладны, прыгожы' (Грынч.).— *Га́рны*, *Гарно́ў*; *Гарні́цкі*, *Гарно́ўскі*. СРП *Гарнов*

ГАРОДНІК 'агароднік'.— *Гаро́днік*. Параўн. АГАРОДНІК

ГАРОХ, памянш. ГАРОШКА.— *Гаро́х*, *Гаро́хаў*; ?*Го́рах*, *Го́рахаў*; *Гаро́шка*, *Гаро́шкін*, *Гарашкэ́віч*, *Гаро́шчанка*, *Гарашчэ́ня*; *Гарашчу́к*. Бел. у XVIII ст. *Горош-ко* (БА, I, 207). Рус. у XVI ст. *Горох* (Туп.). СРП *Горохов*, *Горошкин*, *Горошков*, *Гороховский*

ГАРОХАВЕЦ з в. Гарохава.— *Гаро́хавец*, *Гарахаве́ц*. СРП *Гороховцев*

ГАРОХАВІК 'той, хто жыве ў в. Гарохава'? — *Гаро́хавік*

*ГАРОШ.— *Гаро́ш*, *Го́раш*

*ГАРСТ, памянш. ГАРСЦІК.— *Га́рсцік*

*ГАРУДА, памянш. ГАРУДКА.— *Гару́дка*, *Го́рудка*

ГАРУЛЯ ад *гараваць*?— *Гару́ля*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Горуліс*

ГАРУН рэг. 'гаротнік', рус. *горюн* тое ж (Даль).— *Гару́н, Гаруно́ў, Гаруно́віч*. Бел. у XVII ст. *Горунко*, укр. у XVI ст. *Горунец* (Туп.). СРП *Горюнов, Горюнков, Горюнцев*

ГАРУПА ўкр. *горуна* 'свірэпа' (Грынч.).— *Гару́па*

ГАРУС.— *Га́рус, Га́русай*

*ГАРУСТ параўн. рэг. *гарусціць* 'прыграбаць да сябе, прыбіраць да рук' (КСЧ), рус. *гарустить* 'надаядаць, наводзіць сум' (Мельн.).— *Гарусто́віч*

ГАРУЧКА 'гарачы, нястрыманы'.— *Гару́чка*

*ГАРЦУЙ.— *Гарцу́ей*

ГАРЧАК рэг. бат. 'драсён змяіны' (Бейл.).— *Гарчако́ў*. У Туп. *Горчаков*

ГАРЧУН ад *горкі?*—*Гарчу́н*

ГАРШКАЛЬ 'ганчар'.— *Гаршкале́ў*

*ГАРШУН.— *Гаршуно́ў*. СРП *Горшунов*

ГАРШЧАР, памянш. ГАРШЧАРЫК 'ганчар'.— *Гаршча́рык*

ГАРШЧОК.— *Гаршчо́ў*. У Туп. у XVI—XVII стст. *Горшек*. СРП *Горшков*

ГАРЫД.— *Гары́д, Гарыдаве́ц*

*ГАРЫН.— *Га́рын, Гарыно́віч*. СРП *Гарин, Гарынов*

ГАРЫСЛАЎ, памянш. ГАРЫСЛАЎКА.— *Гарысла́ўка*

*ГАРЫСТ.— *Гары́ст*

*ГАРЭЙКА.— *Гарэ́йка*. СЛП *Гарейка*

ГАРЭЛІК.—*Гарэ́лік, Гарэ́лікаў*. СРП *Гореликов*

ГАРЭЛЫ, памянш. ГАРЭЛЬКА, ГАРЭЛЬЧЫК.— *Гарэ́лай, Гарэ́ленка; Гарэ́лька; Гарэ́льчык; Гарэ́льскі*. Бел. у XVII ст. *Горелый* (БА, I, 207), рус., укр. у XVII ст. *Горелой* (Туп.). СРП *Горелов, Горелин, Горелкин*

ГАРЭЛЫШ, 'гарэлы'.— *Гарэ́лышаў*. СРП *Горельшев*

ГАСПАДАР, памянш. ГАСПАДАРЧЫК.— *Гаспада́рай, Гаспадаро́ў; Гаспада́рчык*. СРП *Господарёв*

ГАСПОДА рэг. 'гаспадарка', 'двор' (БРС).— *Гаспа́дзёнак*

*ГАСПАДУРА.— *Гаспаду́ра*

ГАСПАДЫНЯ.— *Гаспады́ніч*

ГАСЦІЛА.— *Гасці́ла, Гасці́ло́віч; Гасці́лоўскі*. Бел., укр. у XVI ст. *Гостило* (БА, I, 208; Туп.)

*ГАСЫХА.— *Гасы́ха*

*ГАСЮК.— *Гасю́к*

*ГАСЮЛЬ.— *Гасю́ль* у выніку асваення ЛП *Гасюліс*

ГАТАЛЯК параўн. рэг. *гаталяй* 'гультай' (КСЧ), укр. *гатала* 'наўскач, наўгалоп', *гаталати* 'ездзіць, бегчы наўскач, наўгалоп' (Грынч.).— *Гаталяк; Гатальскі*

ГАТОЎКА, памянш. рэг. ГАТОЎЧЫК 'наяўныя грошы' (Нас.).— *Гатойка, Гатойчыц; Гатойчык, Гатойчыкаў*

*ГАЎДЗЕЛЬ.— *Гаўдзэль*

*ГАЎДЗІС.— *Гаўдзіс*. СЛП *Гаудіс*

*ГАЎЛА, памянш. ГАЎЛІК.— *Гаўлікаў*. СЛП *Гауле*

*ГАЎЛАС.— *Гаўлас*. СЛП *Гаулас*

ГАЎРОН ст. рус. *гаврон* 'воран' (Ср.), укр. *гавран* тое ж (Грынч.).— *Гаўрэн; Гаўрэнскі*

*ГАЎША.— *Гаўшын*

*ГАЦ, памянш. ГАЦКО, ГАЦЬКО параўн. рэг. *гацаць* 'бегаць, падскокваючы', 'хутка ехаць конна' (КСЧ), польск. *гасас* 'хутка ісці' (Карл.).— ?*Гацук; Гацко, Гацкэвіч; Гацько*

ГАЦАК укр. *гоцак* назва танца (Грынч.).— *Гацак*.
Параўн. ГАЦ

*ГАЦІЛА.— *Гаціла*. Параўн. ГАЦ

*ГАЦІХ, *ГАЦІХА.— *Гаціх, Гаціха, Гаціха*. Параўн.
ГАЦ

*ГАЦУК.— *Гацук*. Параўн. ГАЦ

*ГАЦУРА.— *Гацўра*. Параўн. ГАЦ

ГАЧА ўкр. *гача* 'жарабя' (Грынч.).— *Гачэня*, магчыма, ад ГАК (гл.). СРП *Гаченков*

ГАША параўн. укр. *гашка* 'змяя' (Грынч.).— *Гашын; Гашінскі*

*ГАЯН параўн. укр. *гаянка* 'затрымка', *гаяння* 'марудлівасць' (Грынч.), 'маруда'?.— *Гайяновіч*. Башк., тат. УІ *Гаян* (СЛІ, 72, 163)

ГВАЗДЗЮК бел. рэг. 'гваздзіка, гваздзік' (Дзярж.— М. Б.).— *Гваздзюкэвіч*

*ГВАЙ.— *Гвай*

*ГВАРДЗІЯН параўн. укр. *гвардионець* 'гвардзеец' (Грынч.), рус. *гвардион* 'ніжні чын каранціннай службы ў партах' (Даль).— *Гвардзіян*

ГВОЗД.— *Гвозд, Гваздóвіч; *Гваздзюк → Гваздзюкэвіч; Гваздóўскі*. СРП *Гвоздов, Гвоздков*

ГВОЗДЗЬ, памянш. ГВОЗДЗІК.— *Гвоздзь, Гваздзёў, Гвóздзей; *Гваздзюк → Гваздзюкэвіч; Гвóздзік*. Бел. у XV ст. *Гвоздь*, рус. у XV—XVI стст. *Гвоздь*, укр. у XVI ст. *Гвоздик* (Туп.). СРП *Гвоздёв, Гвоздиков, ?Гвоздин*

- *ГВОЗДЫР.— *Гвóздыраў*
ГВЯЗДА польск. *gwiazda* 'звезда' (Карл.).— *Гвязда*
- *ГЕВАД.— *Гéвад*
- *ГЕГОЛА.— *Гегóла*
ГЕДА, памянш. ГЕДЗЬКА літ. *gėda* 'с̄арамлівасць' (Фрэнк.), *gedetis, gėdytis* 'саромецца' (Фрэнк.).— *Гéда, Гéдзіч; Гéдзька*. СРП *Гедин*. СЛП *Геда, Гедас, Гедіс*
- *ГЕДЗЮН.— *Гéдзюн*. Параўн. ГЕДА
ГЕДРАВЕЦ з в. Гедра, Гедрава.— *Гедравéц*
ГЕДРОЙЦЬ, ГЕДРОІЦЬ.— *Гедрóйць, Гедрóіць* у выніку асваення ЛП *Гедрайціс, Гедрайтіс*
- ГЕЗ польск. *giez* 'авадзень, гіз' (Карл.).— *Гез*
- ГЕЙБА літ. *gėiba* 'хворы', *gėiba, gėiba* 'слабы, няспрытны, няўмелы' (Фрэнк.).— *Гéйба* ў выніку асваення ЛП *Гейба, Гейбіс*
- ГЕЙДА польск. *giejda* 'глуханямы' (Карл.).— *Гéйда, Гейдэка*. СЛП *Гейда*
- *ГЕЙЖАН.— *Гéйжан*
- *ГЕЛА.— *Гéлін, Гéліч*
- *ГЕЛАХ, ГЕЛАШ.— *Гéлах, Гéлаш*
- *ГЕЛЕЙША.— *Гелейша*
- ГЕМБАР параўн. польск. *gęba* 'губа' (Карл.).— *Гэмбар*
- ГЕМЗА польск. *gęza* 'дзікая каза', 'шкура дзікай казы' (Карл.).— *Гэмза; ?Гэмскі*
- *ГЕН, памянш. ГЕНЕЦ — *Гéнаў, Гéніч; Гéнец*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Геніс*
- *ГЕНЕС.— *Гéнесаў, Гэнесеў*, відаць, у выніку асваення ЛП *Геніс*
- *ГЕНЕТ.— *Генетаў*
- ГЕНЗАЛЬ.— *Гензаль* у выніку асваення ЛП *Гензэліс*
- *ГЕНИС.— *Геніс*. СЛП *Геніс*
- ГЕР, памянш. ГЕРЫК, ГЕРҚА польск. *ger* батан., заал. (Карл.).— *Гер, Гэрыч; Гэрык; Гэрка*
- *ГЕРАЙМ(А).— *Гераймóвіч*
- *ГЕРАЛ параўн. літ. *gėralas* 'напітак, пітво' (Атр., II, 110).— *Гералóвіч*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Гереліс*
- *ГЕРАЛЬНЫ.— *Геральнóвіч*. Параўн. ГЕРАЛ
- ГЕРАНЬ.— *Герáнін*. СРП *Геранин; ?Геранкин*
- *ГЕРБАК, памянш. ГЕРБАЧЫК.— *Гербáчык*
- *ГЕРБАЛЬ.— *Гэрбалеў*. Параўн. СРП *Гербель*

*ГЕРВЕЛЬ.— *Гéрвель* у выніку асваення ЛП *Гервеле*, *Гервеліс*

*ГЕРДА літ. *gerdauti* 'жартаваць' (Атр., II, 225), параўн. польск. *girda* 'узор са шклярусу' (Карл.). — *Гéрда*, *Гéрдзі*. Параўн. СЛП *Гердайтіс*

*ГЕРС(А).— *Герсэня*

*ГЕРТ.— *Герт* у выніку асваення ЛП *Герта*, *Гертас*

*ГЕРТМАН.— *Гéртман* у выніку асваення ЛП *Гертманас*

*ГЕРУС.— *Гéрус*

*ГЕРУЦЬ.— *Гéруць*; *Геру́цкі* ў выніку асваення ЛП *Герутіс*

ГЕРЦЫК бел. 'мантач, марнатравец, хітрун, ашуканец' (Нас.).— *Гéрцык*, *Герцыко́віч*. Укр. у XVII ст. *Гéрцык* (Туп.)

*ГЕРШОН, памянш. ГЕРШАНОК. — *Гершано́к*. СРП *Гершановіч*

*ГЕСЦЬ.— *Гесць*

*ГЕСЬ, памянш. ГЕСІК.— *Гесь*, *Гéсіч*; *Гéсік*

ГЕТМАН.— *Гéтманец*; *Гéтманскі*. Укр. у XVI ст. *Гетман* (Туп.). СРП *Гетманов*

*ГЕУТ.— *Гéут*

*ГЕЦ, памянш. ГЕЦІК.— *Гец*, *Гéцаў*, *Гяцэ́віч*; *Гéцік*, *Гéцікаў*

*ГЕЦМАН.— *Гецманчу́к*

*ГІБ, памянш. ГІБОК, ГІБЧЫК ад *гібаць*, *гібкі?* — *Гібо́к*; *Гібчык*; *Гібо́ўскі*

*ГІВОІН.— *Гіво́ін*

*ГІГА.— *Гігéвіч* у выніку асваення ЛП *Гіга*

*ГІГЕЛЬ.— *Гігель* у выніку асваення ЛП *Гігеліс*

*ГІГОЛА.— *Гіго́ла* ў выніку асваення ЛП *Гігуоліс*

ГІДРА.— *Гідрэ́віч*, *Гідрын → *Гідрынóвіч*

*ГІЗАЙ ад *гізаваць?* — *Гіза́й*

ГІЗУН ад *гізаваць?* — *Гізу́н*

ГІҚАЛА ўкр. *гикало* 'заіка' (Грынч.).— *Гіка́ла*

*ГІЛІС.— *Гіліс*. СЛП *Гіліс*

*ГІЛУЦЬ.— *Гілуць* у выніку асваення ЛП *Гілутіс*

ГІЛЬ, памянш. ГІЛЁК.— *Гіль*, *Гілё́віч*; *Гілёк*, *Гілько́ў*; ?*Гыль* з [г'] > [г]; *Гілёўскі*. СРП ?*Гилян*

*ГІМ, памянш. ГІМІК.— *Гімік*

*ГІМАН.— *Гіманаў*

*ГІМБАТ.— *Гімбат, Гімбатаў* у выніку асваення ЛП *Гімбута, Гімбутас*, якія ўзыходзяць да ст. літ. двухчленнага УІ *Гімбутас* (Атр., II, 14)

*ГІНАК.— *Гіна́к*

ГІНДА рэг. лайл. 'гніда' (Бяльк.).— *Гіндзіч*

ГІНЕТ.— *Гіне́таў* у выніку асваення ЛП *Гінега, Гінетіс, Гінетас*

ГІНТАЎТ, ГІНТАФТ.— *Гінтаў; Гінтафт* у выніку асваення ЛП *Гінтаутас, Гінтоўтас, Гінтаўтис*, якія ўзыходзяць да ст. літ. двухчленнага УІ *Гінтаутас*

*ГІНЬ.— *Гінь; Гіню́к; Гінько́*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Гінюс*

ГІНЧ літ. *gĩńčas* 'сварка, лаянка' (Фрэнк.).— *Гінч, Гінчанка* ў выніку асваення ЛП *Гінчас, Гінчис*

*ГІПАЦЬ.— *Гіпаць*

ГІРА, памянш. ГІРКА, ГІРАШКА.— *Гіра, Гіро́, Гірын, Гірынаў; ?Гірко́; ?Гіра́шчанка; Гіры́нскі*. Бел. у XVI ст. *Гира*, укр. у XVI—XVII стст. *Гира, Гиря, Гирка* (Туп.). СРП *Гира, Гирин, ?Гирев*. СЛП *Гіра*

ГІРАВЫ, памянш. ГІРАЎКА рус. *гирявый* 'стрыжаны', 'безвалосы, лысы' (Даль), укр. *гирявый* 'нізка пастрыжаны', (аб прадмеце) 'сапсаваны, дрэнны' (Грынч.).— *Гіра́вы; Гіра́ўка*

*ГІРАС.— *Гірас*. СЛП *Гірас*

*ГІРГЕЛЬ.— *Гіргель*

ГІРДЗЬ, памянш. ГІРДЗЮШКА параўн. літ. *girdetĩ* 'слухаць, чуць', *girda* 'слых, здольнасць чуць' (Фрэнк.).— *Гірды́; Гірды́юк; Гірды́юшка, Гірды́юшкін*, відаць, у выніку асваення ЛП *Гірдіс, Гірдас*

*ГІРЖОН.— *Гіржо́н* у выніку асваення ЛП *Гірджёніс*

ГІРСА.— *Гірсá, Гірсіч, Гірсе́нак*

*ГІРУЦЬ.— *Гіруць, Гіру́цкі* ў выніку асваення ЛП *Гірутис, Гіруте*

*ГІРШОН.— *Гіршо́н*

*ГІРЫС.— *Гірыс*. СЛП *Гіріс*.

*ГІРЭЛЬ.— *Гірэ́ль*

*ГІС.— *Гісіч*, відаць, у выніку асваення ЛП *Гісас*

*ГІСАК.— *Гіса́к*

ГІТАЛЬ, памянш. ГІТАЛЁК укр. *гиталь* 'сцябло, тоўсты пражылак ліста' (Грынч.).— *Гіталёк, Гіталько́ў*

*ГІТАР.— *Гітар*

ГІЧ, памянш. ГІЧЫК, параўн. бел. *гічан* 'бацвінне, цяўнік' (БРС); рус. *гич* тое ж (Даль), укр. *гич, гича*

тое ж (Грышч.).— *Гіч, Гічобу, Гічай, Гічэвіч; Гічык; Гічанскі*. СРП *Гичев*

ГІЧАН.— *Гічан; Гічанскі*

ГЛАБАЖ, ГЛОБАЖ параўн. рэг. *глабаць* 'заграбаць, забіраць' (Нас.), 'мацаць' (Стэц.), польск. *głabać* забіраць, прысвойваць' (Карл.).— *Глабáж, Глóбáж*

ГЛАВА, памянш. ГЛАУКА польск. *gława, głowa* 'галава' (Карл.).— *Глаўка; Главáцкі, Главінскі*. СРП *Гловацкі*

ГЛАГОЛЬ.— *Глагóлев*. Бел., рус. у XVI ст. *Глаголь* (БА, I, 205; Туп.). СРП *Глаголь, Глаголев, Глагольев*

ГЛАДКІ.— *Гладкі, Гладкоў, Гладкіх, Гладчанка; Гладкоўскі*. Рус., укр. у XV—XVII стст. *Гладкой, Гладкий* (Туп.). СРП *Гладкий, Гладков, Гладких, Гладченко*

ГЛАДУН назва расліны (БРС), укр. тое ж (Піск.), рус. *гладун* 'той, хто грызе ці агрызаецца' (Даль).— *Гладун*. Укр. у XVII ст. *Гладун* (Туп.)

ГЛАДЫШ 'збанок без ручкі' (БРС, КСЧ).— *Гладыш, Гладышай*. Бел. у XVII—XVIII стст., рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Гладыш* (БА, I, 205; Туп.). СРП ?*Гладышев*

ГЛАЗ, памянш. ГЛАЗКО бел. рэг., рус., укр. 'вока', польск. *głaz* 'вялікі камень на полі' (Карл.).— *Глаз; Глазюк; Глазко, Глазкоў, Глазкін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Глаз, Глазко* (Туп.). СРП *Глазов, Глазко, Глазков*

ГЛАЗУН рус. 'разявака, той, хто без справы ходзіць і разглядвае', 'чалавек з выпуклымі вачыма' (Даль).— *Глазун, Глазуну*. Рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVI ст. *Глазун* (Туп.). СРП *Глазунов*

ГЛАСКА параўн. польск. *głaskać* 'гладзіць рукой, ласкаць' (Карл.).— *Гласка, Гласковіч*. Бел. у XVII ст. *Гласко* (Туп.). СРП *Гласко*

*ГЛАСТ(А).— *Гласцёнак*

*ГЛАТ(А).— *Глацёнак*

ГЛАУДЗЕЛЬ параўн. літ. *glaudas* 'забава, пацеха', *glauda* 'жарт, балагурства' (Фрэнк.).— *Глаўдзэль* у выніку асваення ЛП *Глауделіс*

*ГЛЕБУС.— *Глебус*. СЛП *Глебус*

*ГЛЕЗА, параўн. рус. *глезкий* 'гладкі, слізкі' (Фасм.).— *Глеза, Глезаў*. СРП *Глезин*

ГЛЕК рэг. 'гляк'.— *Глекаў*

*ГЛЕЦ.— *Гляцэвіч, Гліцэвіч* пры [e] > [i]

ГЛІНА, памянш. ГЛІНКА.— Глінка; Глінскі, Гліноўскі. Бел. у XVIII ст. Глинко (БА, I, 205). СРП Глинка, Глинкин, Глинков, Глинский

ГЛІНІСТЫ.— Гліністы

ГЛОБА ст. бел. 'правінцыяльны саноўнік', 'грашовы штраф' (Гарб.), рус. *глоба* 'перакладзіна, жэрдка, якая ляжыць на чым-небудзь' (Даль), укр. *глоба* 'сцезка' (Мельн.), 'сагнутае ад прыроды дрэва', 'жалезны клін' (Грынч.), літ. *glóba*, *globá* 'ахова, абарона, апека' (Фрэнк.).— Глоба. СРП Глобов. СЛП Глоба

ГЛОБАЖ гл. ГЛАБАЖ

*ГЛОБУЗ.— Глобуз

ГЛОБУС.— Глобус

ГЛОД рус. 'глог, баярышнік' (Даль), укр. *глід*, *глот* тое ж (Грынч.), польск. *głód* 'голад', магчыма, ад *гладаць* 'грызці'.— Гладзэвіч, ?Гладзюк; Глот пры [д]>[т]

ГЛОТ, памянш. ГЛОЦЬКА ад *глытаць*? — Глот; Глоцька. У Туп. Глот у XVI ст. СРП Глотов

ГЛУЗДАК параўн. *глуздаць* 'біць па галаве', *глузды* 'мозг', 'памяць' (Нас.), рус. *глузд* 'розум, памяць', 'мозг', *глуздаць* 'біць па галаве', укр. *глузд* 'розум, сэнс', *глуздить* 'біць, сцябаць' (Грынч.).— Глуздакоў

ГЛУСЕЦ.— Глусцоў, магчыма, ад ГЛУШЭЦ (гл.)

ГЛУХІ, памянш. ГЛУХЕНЬКІ, ГЛУШКО, ГЛУШОК, ГЛУШЧЫК.— Глўхай, Глухоўіч, Глушо́нак, Глушэ́ня; Глушанок, Глушанкоў; Глушук; Глухэнькі; Глушко, Глушок, Глушкоў, Глўшкін, Глўшчанка, Глушчо́нак, Глушчук; Глўшчык; Глўхайскі, Глухоўскі. Бел. у XVI—XVIII стст. Глухой, Глухи, Глух (БА, I, 205), рус. у XV—XVII стст. Глухой, Глух (Туп.). СРП Глухов, Глухих, Глушенков, Глуховский, Глушков, Глущенко

ГЛУША 'глухі'? — Глўшын

ГЛУШАЙ 'глухі'? — Глушай, Глушаеў. СРП Глушаев

ГЛУШАК рэг. 'глухі' (Дзярж.— М. Б.).— Глушак, Глушаккоў. СРП Глушаков

ГЛУШАНІН з в. Глуша.— Глушанін. Бел. у XVI ст. Глушанин. СРП Глушанин

ГЛУШАНЬ, ГЛУШЭНЬ рэг. 'глухі' (Дзярж.— М. Б.); рус. *глушень* 'глушэц' (Даль). — Глўшань, Глушэнь, Глушнёў

ГЛУШКО, ГЛУШОК гл. ГЛУХІ

ГЛУШУК 'глухі'.— Глўшук

ГЛУШЭЦ 'глухі', заал. 'глушэц'.— Глушэц, ?Глушэцой пры [шц]>[сц]

ГЛЫБА.— Глыбін

ГЛЫБАВЕЦ з в. Глыб, Глыбава.— Глыбавец

ГЛЯД, памянш. ГЛЯДКО ад глядзець? — Гляд; Глядчанка. Бел. у XV—XVII стст. Гляд, Глядко (Туп.)

ГЛЯК.— Гляк

ГМЫРАК параўн. рэг. *гмыра* 'чалавек суромага выгляду', 'той, хто жмурыцца, прыжмурвае вочы' (Нас.), рус. *гмыра* 'пануры чалавек', 'вялы, непаваротлівы' (Даль). — Гмыра́к. СРП Гмырёв

ГНЕДЫ, ГНЯДЫ, памянш. ГНЕДЧЫК, ГНЕДЗЬКА, ГНЯДЗЬКО рус. *гнедко* 'клічка гнядога каня' (Даль). — Гняды́, Гнеда́й, Гнедзей, Гнядзёнак; Гнедчык, Гнедзька, Гнядзько́; Гнядзько́й; Гнядо́ўскі. Бел. у XVIII ст. Гнедзько (БА, I, 206). Укр. у XVII ст. Гнедой (Туп.). СРП Гнедой, Гнедов, Гнедич, Гнедин, Гнеденко, Гнедых

ГНЕНЬІ рэг. 'гнуты', укр. *гнений* 'гнуты', 'непрыдатны, непрыгодны' (Грынч.). — Гне́ны

ГНЕЎКА, ГНЯЎКО 'той, хто гневаецца'? — Гне́ўка, Гняўко́

ГНІБ параўн. рэг. *гнибіць* 'прыгнятаць' з літ. *gnýbti* 'трапіць у бяду', 'прычыніць бяду, прыціснуць' (Вяржб., 207), параўн. літ. *gnýbti* 'шчыпаць, ушчыпнуць' (Фрэнк.). — Гніб

ГНІДА.— Гнідзін. Бел. у XVII ст. Гнидка (БА, I, 206). Укр. у XVII ст. Гнида (Туп.). СРП Гнидин

*ГНІЗА.— Гніза

ГНІЛАЗУБ са спалучэння *гнилыя зубы*. — Гнілазуб. Укр. у XVII ст. Гнилозуб (Туп.)

ГНІЛАМЁД са спалучэння *гнилы мёд*. — Гніла-мёдаў

ГНІЛАРЫБ са спалучэння *гнилая рыба*. — Гніла-ры́бай

ГНІЛЯК.— Гнілякёвіч. Бел. у XVIII ст. Гниляк (БА, I, 206)

*ГНОТ.— Гнот

ГНУС рэг. 'скнара, жмінда, сквапны' (Юрч.), рус. зборн. 'гады, машкара' (Даль). — Гні́сін. СРП Гнусов

*ГОВАР.— Гобараў

ГОВАР 'гаварун, які любіць гаварыць'? — Гóвар; Га-варо́ўскі. Рус. у XV—XVII стст. Говор (Туп.). СРП Говоров, Говоренков

*ГОГА.— *Гóга*. Рус. у XVII *Гога* (Туп.). СРП *Гогин*
ГОГАЛЬ рэг. 'смелы, адважны чалавек', *гагалёк*
'франт, фарсун' (Нас.), рус. 'адзін з родаў качак', 'франт
валакіта' (Даль), укр. 'род дзікай качкі' (Грынч.).—
Гóгалеў; Гагалюк; Гагалінскі, ?Гагалімскі. Бел. у XV—
XVII стст. *Гогаль* (БА, I, 206; Туп.). Рус. у XVI ст., укр.
у XVII ст. *Гогаль* (Туп.). СРП *Гоголь, Гоголев*

ГОЖЫ 'прыгожы' (БРС), рэг. 'здатны для ўжытку',
'паважаны' (Нас.), укр. *гожий* 'прыгожы', 'спрыяльны',
'зручны', 'патрэбны' (Грынч.).— *Гóжук*. Бел. у XVII ст.
Гожий (БА, I, 206)

ГОЙ, памянш. ГОЙКА, ГОЙЧЫК рэг. 'высокі, рослы,
храбрэц, герой' (Нас.), укр. з яўр. 'неяўрэй, хрысціянін'
(Грынч.), польск. *goj* 'усякі неяўрэй', 'высокі, няскладны
чалавек, нязграба' (Карл.).— *Гой, Гóеў; Гóйка; Гóйчык*.
СРП *Гоев, ?Гойкин*

*ГОЙГЕЛЬ.— *Гóйгель*

*ГОЙДЗЬ.— *Гойдзь*

*ГОЙЛА, памянш. ГОЙЛІК.— *Гóйла; Гóйлік*. СРП
Гойлов

*ГОЙША, памянш. ГОЙШЫК.— *Гóйша; Гóйшык*

*ГОЙШАК.— *Гóйшак*

ГОЛАД, памянш. ГАЛАДОК, ГАЛАДЗЕЦ, ГАЛА-
ДУШКА.— *Гóлад, Галадзэнка; Галадзюк; Галадо́к; Га-
ладзэ́ц; Галаду́шка*. Бел. у XVI ст. *Голад* (БА, I, 206),
укр. у XVI ст. *Голод* (Туп.). СРП *Голод, Голодов, Голод-
ков, Голодушкин*

ГОЛАС, памянш. ГАЛАСКО, ГАЛОСКА.— *Гóлас,
Гóласаў; Галаско́; Гало́ска*. У Туп. у XVI ст. *Голас*. СРП
Голосов, Голосков

*ГОЛАХ.— *Гóлахаў, Гóлухаў* пры [а]>[у]

*ГОЛЕР.— *Гóлер*

ГОЛУБ, рэг. ГАЛУБ, памянш. ГАЛУБОК, ГАЛУБКО,
ГАЛУБЕЦ.— *Гóлуб, Галу́б, Гóлубаў, Гóлубеў, ?Галу́бін,
Галубо́віч, Галубэ́нка; Галубо́к, Галубко́ў, Галубко́віч;
Галубко́; ?Галубе́ц, Галубцо́ў; Галубі́цкі, Галубо́ўскі*.
Бел. у XV—XVII стст. *Голубь, Голуб, Голубчик*, укр. у
XVI—XVII стст. *Голубь, Голуб* (Туп.). СРП *Голуб, Голу-
бев, Голубов, Голубович, Голубенко, Голубенков, Голуб-
ков*

ГОЛЫ, памянш. ГОЛІК.— *Гóлеў, Гóленка; Гóлік, Гó-
лікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Голый* (БА, I, 206; Туп.).
Рус., укр. у XVII ст. *Голый* (Туп.). СРП *Голый*

*ГОЛЫШ.— *Гóлыш*. СРП *Гольшев*

*ГОЛЬЦ.— *Гольц*

*ГОЛЯС.— *Гóляс*

ГОМАН, *памянш. ГАМАНЁК*.— *Гóман, Гóманаў; Гаманёк; Гаманчўк*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Гомон, Гомонка* (БА, I, 207; Туп.)

ГОМЕЛЬ.— *Гóмель*

ГОМЗА гл. ГАМЗА

ГОНКА.— *Гóнка, Гóнчанка*

ГОНТА.— *Гóнта*

*ГОНЦА.— *Гóнца*

*ГОПТА.— *Гóпта*

ГОПША польск. *gorza* 'высокая, нязграбная, няскладная, поўная жанчына' (Карл.).— *Гóпша, Гапшэня*

ГОРА.— *Гóра, Гóраў, Гóрын*

ГОРАД.— *Гарадóвич, *Гарадзенка → Гарадзёнчык; Гарадзэцкі, Гарадэцкі, Гарадкóўскі, Гарацкі*

ГОРАН.— *Гóран*

ГОРАХ.— *Гóрахаў. Параўн. ГАРОХ*

ГОРАЦ.— *Гóрцаў*

*ГОРАШ.— *Гóраш. Параўн. ГАРОШ*

ГОРБ, *памянш. ГОРБІК, ГАРБОК*.— *Гóрбіч; Гарбўк, Гарбукóў; Гóрбік; Гарбóк; Гарбэцкі, Гарбавіцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Горб, Горбик*, рус. у XVII ст. *Горб* (Туп.). СРП *Горбов, Горбин*

ГОРБАЛЬ гл. ГАРБАЛЬ

ГОРБАТ гл. ГАРБАТЫ

ГОРБАЧ гл. ГАРБАЧ

ГОРБЕЛЬ гл. ГАРБЕЛЬ

ГОРГУН, ГАРГУН польск. *gorgun* 'мастацкае выкананне голасам трэлей' з італ. *gorga* 'горла' (Карл.), *horgotać* 'выдаваць грубы перарывісты голас' (Карл.).— *Гóргун, Гаргўн*

ГОРДЫ.— *Гóрдзін*. Бел. у XVI ст. *Гордой* (Туп.). СРП *Гордин*

ГОРКІ.— *Гарчэнка, Гóрчанка, Гарчóнак; Гарчанюк*

ГОРЛА.— *Гóрленка, Гарлэнка; Гарлóўскі*. Бел. у XVI ст. *Горло, Горлышко* (БА, I, 207; Туп.). Рус. у XV ст. *Горло* (Туп.). СРП *Горлин, Горленко, Горлов*

*ГОРНИК 'які жыве на гары, на высокім месцы'? — *Гóрнік*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Горник* (БА, I, 207; Туп.). СРП *Горницкий*

ГОРНЬІ 'які жыве на гары, на высокім месцы'?—*Горны*. СРП *Горный, Горнов*

*ГОРУДА гл. ГАРУДА

*ГОСЦІШ.—*Госцішаў*

ГОСЦЬ.—*Гасцэвіч*. Бел. у XVII ст. *Гость*, рус. у XVI—XVII стст. *Гость, Гостька* (Туп.). СРП *Гостев*

*ГОТА, памянш. ГОЦЬКА.—*Гота, Готаў, Гоцін; Гоцька; Гоцькі*

ГОТАВЕЦ з в. Готава.—*Готавец*

*ГОЎЦЬ.—*Гоўць*

*ГОЎШ, ГОЎША.—*Гоўш, Гоўша*

ГОЦ, памянш. ГОЦЬКА, магчыма, рэг. выклічн. ад *гоцаць, гоцькаць* (БРС, Нас., КСЧ), польск. *gos* 'кій, палка' (Карл.).—*Гоц, Гоцін; Гоцька; Гоцькі* — вытворныя магчымы і ад ГОТА (гл.). СРП *Готский*

ГРАБ, памянш. ?ГРАБЧЫК.—*Граб, Грабэня; Грабчык, Грабчыкаў; Грабёўскі, Грабскі, Грабінскі*. СРП *Грабов, Грабин, Грабовский*

ГРАБАЙЛА 'той, які грабе да сябе, хапае'? — *Грабайла*

ГРАБАР.—*Грабарай, Грабарэнка*. Рус. у XVII ст. *Грабар* (Туп.). СРП *Грабарь*

ГРАБЕЖ.—*Грабяжбў*

ГРАБЕЛЬНІК 'майстар, які робіць граблі'.—*Граббельнік*

ГРАБЕЦ 'той, хто грабе, зграбае сена, салому'.—*Грабэц, Грабцоў*

ГРАБЁНКА рэг. 'рашчоска', 'грэбень, якім чэшуць лён' (Краснап.— В. Л.) — *Грабёнкін*. СРП *Грабёнка, Грабёнкін*

ГРАБКО, памянш. ГРАБЧЫК ад *грэбці?* — *Грабко, Грабчанка; Грабчык, Грабчыкаў*

ГРАБЛІ.—*Граблюк; Граблёўскі*

ГРАБУН.—*Грабун*

ГРАБЯШОК рэг. 'грэбень, які жанчыны носяць у валасах' (Краснап.— В. П.).—*Грабяшкбў*. СРП *Гребешков*

ГРАД.—*Град, Градаў, Градóвіч*, апошняе магчыма і ад ГРАДА (гл.). Рус. у XVI ст. *Град* (Туп.). СРП *Градодов*

ГРАДА, памянш. ГРАДЗЮШКА.—*Градóвіч; Градзіошка*

*ГРАДОЎКА.—*Градóўкін*

*ГРАДУЛЬ.—*Градулёнка*

ГРАЖУЛЬ літ. *gražūlis* 'прыгожанькі'.— *Гражўль* у выніку асваення ЛП *Гражюліс*

ГРАЗНЫ.— *Гразноў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Грязной* (Туп.). СРП *Грязнов*

ГРАК, ГРАЧ, памянш. ГРАЧОК, ГРАЧЫК.— *Грак*, *Гра́каў*, *Гракóў*, *Гракóвіч*; *Грач*, *Грачóў*; *Грачóнак*; *Грачóк*; *Гра́чык*. Рус. у XVI ст. *Грач*, укр. у XVI ст. *Грачко* (Туп.). СРП *Гракин*, *Грач*, *Грачёв*

ГРАМАДА, памянш. ГРАМАДКА.— *Грама́дка*

ГРАМАК рэг. 'грымак, удар' (Дзярж.— М. Б.).— *Грама́к*

*ГРАМУЗ.— *Гра́музаў*

ГРАМЫКА ад *гром*, *грымець*, г. зн. 'чалавек з гучным голасам'? — *Грамы́ка*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Громыка* (БА, I, 208; Туп.). Укр. у XVII ст. *Громыка* (Туп.). СРП *Громыка*

ГРАНКА, памянш. ГРАНЧЫК, рус. 'гронка арэхаў' (Даль), укр. 'чашачка, у якой сядзіць арэх', 'гатунак ячменю' (Грынч.).— *Гра́нчык*, *Гранкóўскі*. СРП *Гранкин*

ГРАНЬ ст. бел. 'граніца, рубеж' (Нас., АУ), рус. тое ж (Даль), укр. тое ж, назва раслін (Грынч.).— *Грань*. СРП *Гранин*

*ГРАС.— *Грасéвіч*

ГРАЦ, памянш. ГРАЦКО рэг. 'матыка' (Бяльк.).— *Грацкóў*; *Гра́цкі*

ГРАЧ гл. ГРАК

ГРАЧАНІК 'грэцкі блін', 'жук кузька' (БРС), укр. *гречанік* 'хлеб з грэцкай мукі' (Грынч.).— *Грача́нік*. Укр. у XVII ст. *Гречаник* (Туп.)

ГРАЧОНАК.— *Грачóнак*. Рус. у XVII *Граченко* (Туп.)

ГРАЧУХА рус. *гречуха* 'грэчка' (Даль).— *Грачу́ха*. СРП *Гречуха*, *Гречухин*

ГРАЧЫХА рэг. 'грэчка'.— *Грачы́ха*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Гречиха*, *Грячиха* (БА, I, 208)

*ГРОДА.— *Гро́да*

*ГРОДАЛЬ.— *Гро́даль*

*ГРОДЗЬ.— *Гродзь*

ГРОЗА ад *гразиць*.— *Гро́заў*; *Гро́заўскі*. У Туп. у XV ст. *Гроза*. СРП *Грозовский*

ГРОМ, памянш. ГРОМІК.— *Гром*, *Гро́маў*, *Грамóвіч*; *Грымóвіч* пры [о]>[ы]; *Гро́мік*; *Грамічу́к*; *Грамчу́к*. Бел. у XVI—XVII стст. *Гром*, *Грома* (БА, I, 208). Укр. у XVI ст. *Гром* (Туп.). СРП *Громов*

ГРОМАЗД, ГРАМАЗДА рэг. 'хлам', 'той, хто награвашчвае, няўмека' (Юрч.), *грамазда* 'куча грамоздкіх прадметаў' (Нас.), рус. *громозда* 'той, хто награвашчвае' (Даль), літ. *gramōzdai* 'хлам, рухлядзь' (Фрэнк.).—*Грамаздóй*

ГРОН параўн. рус. *грона* 'гронка' (Даль), укр. *гроно* тое ж (Грынч.).—*Грон; Грónскі*

ГРОНДА, ГРУНДА параўн. укр. *грундаль* 'грубы чалавек' (Грынч.), польск. *grąd, grond, gronda* 'узвышша між балот, астравок сярод вады' (Карл.).—*Грónда, Грýнда*

*ГРОТУС.—*Грótус*. СЛП *Гротусас*

ГРОШ.—*Грóшаў*. Укр. у XVI ст. *грош* (Туп.). СРП *Грошев, Грошиков, Грошков*

ГРУБЫ.—*Грýбін, Грýбінаў, Грубénка*. СРП *Грубич*

ГРУДА.—*Грýда, Грудó, Грудóвіч* магчыма і ад *груд*. У Туп. у XVII ст. *Груда*

ГРУДАВІК 'той, хто жыве на грудзе, на высокім месцы'.—*Грудавік, Грудóвік*

ГРУДЗЕНЬ укр. *грудзень* 'снежань' (Грынч.), польск. *grudzień* тое ж.—*Грудзянёў*

ГРУДЗІНА, памянш. ГРУДЗІНКА.—*Грудзіна; Грудзінкін; Грудзінскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Грудина* (БА, I, 208; Туп.). СРП *Грудинин, Грудинский*

ГРУДЗЬКО.—*Грудзькó*

*ГРУЗАК.—*Грузакóў*

ГРУЗД.—*Грузд*

ГРУЗІНСКІ.—*Грузінскі*

ГРУК.—*Грук, Грýкаў*

*ГРУЛЬ.—*Груль*

*ГРУМ.—*Грýмаў*

*ГРУНДА.—*Грýнда*. СЛП *Грунда*

ГРУНТ рэг. 'усадыба, сядзіба' (Дзярж.—М. Б.).—*Грунтóў*

ГРУНЬКО параўн. рэг. *груніць* 'прымушаць' (КСЧ), 'ушчуваць' (Бяльк.), рус. *грунь* 'ціхая конская рысь' (Даль).—*Грунькó*

ГРУЦА рэг. 'тоўчаны ячмень' (Нас.), 'густая крупня, каша з пярловых круп' (Бяльк.), 'ячныя крупы' з літ. *grūse*, якое з ням. *Grütze*.—*Грýца, Груцó*

ГРУША, памянш. ГРУШКА.—*Грýша, Грýшын, Грушэвіч; Грýшка, Грушкó, Грушкэвіч; Груша́цкі, Грушынскі, Грушэўскі, Грушэцкі*. Бел. у XV—XVII стст. *Груша*

(БА, I, 208; Туп.). Укр. у XVII ст. *Груша, Грушка* (Туп.).
СРП *Грушко, Грушкин, Грушевский, Грушецкий*

*ГРУЩЧ.— *Грущч*

ГРЫБ, памянш. ГРЫБОК.— *Грыб, Грыбаў, Грыбó-віч; Грыбóк, Грыбкó, Грыбкóў; Грыбóўскі, Грыбóўцкі*.
Бел. у XVI ст. *Гриб* (БА, I, 208; Туп.). Укр. у XV—XVII стст. *Гриб* (Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Грибуша, Грыбышек* (Туп.). СРП *Грибов, Грибин, Грибков*

*ГРЫБАЙЛА.— *Грыбаўла*. Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫБАН, ГРЫБАНЬ.— *Грыба́наў; Грыба́нь*. У Туп. у XVI—XVII стст. *Грибан, Грибанко*. СРП *Грибанов, Грибанков*. Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫБАЧ рэг. 'губаты, губач'.— *Грыба́ч*. Бел. у XVIII ст. *Грибач* (БА, I, 208). СРП *Грибачёв*

ГРЫБЕЛЬ.— *Грыбе́ль*. Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫБУН.— *Грыбу́н*. Бел. у XVI—XVII стст. *Грибун* (БА, I, 208). СРП ?*Грибунин*. Параўн. ГРЫБАЧ

ГРЫВА.— *Гры́ва; Гры́венскі*. У Туп. у XVI ст. *Грива*.
СРП *Гривков*

*ГРЫЗДРА.— *Грыздрэ́нка*

ГРЫКА рэг. 'грэчка'.— *Гры́ка, Гры́чын, Грычо́нак; Грычо́нскі*. СРП *Грикин*. СЛП *Грикас*

ГРЫКЕНЬ.— *Грыке́нь* у выніку асваення ЛП *Грыке-ніс*

*ГРЫК'ЯН.— *Грык'я́н*

ГРЫКЯСЬ.— *Грыкя́сь*

ГРЫМАЙЛА ад *грымець* 'гучна, басавіта гаварыць'? — *Грымáйла*

ГРЫМОЦЬ рэг. 'грымак, удар кулаком' (Дзярж.— М. Б.).— *Грымóць*

*ГРЫНАС.— *Гры́нас*

*ГРЫСЬ, памянш. ГРЫСЬКО.— *Грыськóў*

*ГРЫХАН.— *Грыхáнаў*

*ГРЫХУЦЬ, памянш. ГРЫХУЦІК.— *Грыху́цік*

*ГРЫЧЭЛЬ.— *Грычэ́ль* у выніку асваення ЛП *Грычелюс*

ГРЭБЕНЬ, памянш. ГРАБЯНЕК.— *Грэбе́нь, Грабне́ў, Грабяно́к; Грабяню́к; Грабяне́к, Грабянькóў; Грабянчу́к*.
Бел. у XVIII ст. *Гребеньчик* (БА, I, 208). У Туп. у XV ст. *Гребень*. СРП *Гребень, Гребнёв, Гребенюк*

ГРЭВА літ. *gréva* 'нязграбны, няскладны чалавек' (Фрэнк.).— *Грэ́ва* ў выніку асваення ЛП *Гревас, Грече*.
СРП ?*Гревцев*

*ГРЭЙБА.— *Грэйба* ў выніку асваення ЛП *Грейбіс*, *Грейбус*

ГРЭК.— *Грэк*, *Грэкаў*, *Грэчыц*. Укр. у XVI—XVII стст. *Грек* (Туп.). СРП *Греков*, ?*Греченко*

ГРЭМЗА параўн. рус. *грымза* 'сварлівая старая жанчына' (Мельн.).— *Грэмза*

ГРЭНАДЗЁР.— *Грэнадзёр*

ГРЭСЬ, памянш. ГРЭСЬКА, ГРЭСЬЧЫК.— *Грэсь*; *Грэська*, польскі варыянт *Гжэська*; *Грэшчык*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Гресюс*

ГРЭХ, памянш. ГРАШОК.— *Грашо́к*, *Грашко́ў*, *Грашчанка*. У Туп. *Грех* у XV ст. СРП *Грехов*

ГРЭЦКІ 'з грэчкі'.— *Грэцкі*. СРП *Грецкий*

ГРЭЧКА.— *Грэчка*. Укр. у XVI—XVII стст. *Гречка* (Туп.). СРП *Гречко*, *Гречкин*

ГРЭЧНІК 'блін ці хлеб з грэцкай мукі'.— *Грэчнікаў*. СРП *Гречников*. Параўн. ГРАЧАНІК

ГРЭЧНЫ рэг. 'з грэчкі, грэцкі'.— *Грэчны*. СРП ?*Гречнев*

ГУБА, памянш. ГУБКА, ГУБЧЫК, ГУБАША 'губа', рэг. 'грыб'.— *Губін*, *Губэнка*, *Губянкаў*; *Губка*, *Губко*, *Губкін*; *Губчык*; *Губашын*; *Губскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Губа*, *Губка* (БА, I, 208; Туп.). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Губа*, *Губка* (Туп.). СРП *Губин*, *Губенко*, *Губенков*, *Губкин*, *Губочкин*

ГУБАН рус. *губан* 'губаты' (Даль), укр. *губань* тое ж (Грынч.).— *Губанаў*. Рус. у XVI ст. *Губан* (Туп.). СРП *Губанов*, *Губанков*

ГУБАР рэг. 'губач, губаты', рус. *губарь* тое ж (Даль).— *Губар*, *Губараў*, *Губарэвіч*. Бел. у XVI ст. *Губар* (БА, I, 209). Рус. у XV—XVI стст., укр. XVII ст. *Губарь* (Туп.). СРП *Губарь*, *Губарёв*

ГУБАША 'губач, губаты'.— *Губашын*. Параўн. ГУБА

ГУБЕЙКА 'губач, губаты'.— *Губейка*. Параўн. башк. УІ *Губей* (СЛІ, 72)

ГУБЕРНЫ.— *Губэрны*

ГУГАЛЬ, ГУГЕЛЬ рэг. *гугель* 'крэндзель' (БРС), 'пірожнае на гусіным тлушчы' (Нас.), *гугаль* з тат. 'кукаль' (Нас.), *гугыль* 'кукаль', '(страва) морква і лапша з маслам і яйкамі' (Бяльк.), 'страва з дранай бульбы, бабка' (Вешт.), рус. *гугаль* 'булачкі' (Даль), польск. *gugieł* 'печыва ў яўрэяў на шабас' (Карл).— *Гугаль*; *Гугельчўк*

ГУГНЯ параўн. рэг. *гугна* 'гугнявы' (Нас.), *гугняць* 'гаварыць у нос' (БРС, КСЧ, Бяльк.).— *Гугня́, Гугнін*. Рус. у XVII ст. *Гугня* (Туп.)

ГУГУН.— *Гугуноў*. Параўн. ГУГНЯ

ГУД, памянш. ГУДОК, ГУДКО 'гудзенне, гул' (БРС), літ. *gudas* 'беларус'.— *Гуд, Гудóвіч; Гудóк; Гудко́, Гудко́ў*. Бел. у XVIII ст. *Гудко* (БА, I, 209). Укр. у XVII ст. *Кгуд* (Туп.). СРП *Гудов, ?Гудин, Гуденко, Гудзенко, Гудков, Гудкевич, Гудовский*. СЛП *Гудас*

*ГУДАР'ЯН.— *Гудар'ян*

*ГУДАЧ параўн. укр. *гудак* 'музыкант, скрыпач' (Грынч.).— *Гудáч*

ГУДВІЛА, відаць, са ст. літ. двухчленнага УІ *Gudvilas параўн. *Gedvilas* (Атр., II, 14).— *Гудвіла, Гудвілóвіч*

ГУДЗЕНЬ ад *гудзець?*—*Гудзень*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Гуденас*

*ГУДЗЬ.— *Гудзь* у выніку асваення ЛП *Гудіс*

*ГУДОЙЦЬ.— *Гудóйць* у выніку асваення ЛП *Гудайтіс*

ГУДЫМА параўн. укр. *гудимець* 'воўк' (Грынч.).— *Гуды́ма, Гудымéнка*. Укр. у XVII ст. *Гудима* (Туп.)

ГУДЫНА укр. *гудина, огудина* 'сцяблы кавуноў, дынь, агуркоў, гарбузоў' (Грынч.).— *Гуды́на*

ГУЗ, памянш. ГУЗОК, ГУЗІК 'гуз, гузак' (БРС), рэг. 'вузел', 'завязаная верхняя частка мяшка', 'гузыр, тупы канец снапа' (Нас.).— *Гуз, Гу́заў, Гузёнак; Гузіюк; Гузко́ў; Гу́зік, Гу́зікаў; ?Гус*. Бел. у XVIII ст. *Гуз* (БА, I, 209). СРП *Гузенко, Гузиков, Гузовский*

ГУЗАВЕЦ з в. Гузы, Гузава.— *Гузавец*

*ГУЗАВЯКА.— *Гузавя́ка*

*ГУЗАР.— *Гузарэ́віч*

*ГУЗЕЙ.— *Гузéй*. Бел. у XVI ст. *Гузей* (БА, I, 209).

СРП *Гузеев*

*ГУЗЕНЬ.— *Гузéнь*

ГУЗІК.— *Гу́зік, Гу́зікаў*. СРП *Гузиков*

*ГУЗІЛА.— *Гузі́лэвіч*. СРП *Гузилов*

ГУЗНЕЙ параўн. рэг. *гузно* 'ніжняя частка чаго-небудзь, напр. меха' (Нас.). — *Гузне́й*

*ГУЗЬ.— *Гузь; Гузіюк*

*ГУЙДА.— *Гу́йда, Гуйдо́*

ГУК, памянш. ГУЧОК.— *Гук, Гу́каў; Гучо́к*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Гук* (БА, I, 209; Туп.). СРП *Гук, Гучкоў, Гуковский*

ГУЛА, памянш. ГУЛАЧКА рэг. гула 'глупства, бяз-
глуздзіца, драбніца' (Нас.), 'сухі вырас на краях булкі
хлеба' (Вешт.).— *Гу́ла, Гуло́, Гу́ліч, Гуле́віч, Гуле́нка,*
Гулянкóў; Гу́лачкін; Гуле́цкі, некаторыя і ад ГУЛЬ (гл.),
ГУЛЯ (гл.). Бел. у XV ст. Гула (БА, I, 209). СРП ?*Гу-*
лин, Гулевич, Гулевский

*ГУЛАК.—*Гула́к, Гулакóў*. Укр. у XVII ст. Гулак
(Туп.). СРП *Гулак, Гулаков*

*ГУЛЕЙ, памянш. ГУЛЕЙЧЫК.—*Гулéй; Гуле́йчык*

ГУЛЕЦ.—*Гулéц, Гульцо́ў*. СРП ?*Гульцев*

*ГУЛИДА.—*Гулі́да, Гулі́даў*. СРП *Гулидов*

ГУЛЬ, памянш. ГУЛІК, ГУЛЬКО ад гуляць?, рус.
'вясёлы шум' (Дабр.).—*Гуль, Гу́леў, Гу́ліч, Гуле́віч, Гу-*
ле́нка, Гулянкóў; Гу́лік, Гу́лікаў; Гулько́, Гульке́віч; Гу-
ліцкі. СРП *Гулёв, Гулевич, Гулевский, Гулько, Гульков,*
Гуликов

ГУЛЬБА.— **Гульбін → Гульбінóвіч*

ГУЛЯ.—*Гу́ліч, Гуле́віч, Гуле́нка, Гулянкóў; Гуле́цкі*
ўсе магчымы і ад ГУЛА (гл.), ГУЛЬ (гл.). Бел. у XVI—
XVIII стст. Гуля (БА, I, 209). СРП *Гулин, Гулевич, Гу-*
левский

ГУЛЯЙ 'гуляка'?—*Гуля́й, Гуля́еў*. СРП *Гуляев*

ГУЛЯКА.—*Гуля́ка, Гуляке́віч*. СРП *Гулякін, Гуля-*
коў

*ГУЛЯР.—*Гуля́р*

ГУЛЯШ.—*Гуляшо́ў*

ГУМАР.—*Гу́мар*. Параўн. тат., башк. УІ *Гумер*
(СЛІ, 71, 163)

ГУМЕН укр. *гумен* 'ігумен' (Грынч.), польск. *huten*
'ігумен' (Карл.).— *Гу́мен, Гу́мэн; ?Гумінскі* пры [e]>[i]

ГУМЕННІК бел. уст. 'наглядчык пры гумне' (Нас.),
укр. *гуменник* тое ж (Грынч.).— *Гумéннік*

ГУМНО.—*Гумно́віч, *Гумненка → Гумнянкóў*. СРП
Гумницький

ГУНДАР рэг. 'нягоднік, гультай' (Нас.), з ням. *Hund*
'сабака'.— *Гу́ндар, Гу́ндараў*. Рус. у XV ст. *Гундор*
(Туп.). СРП *Гундарёв, Гундаров, Гундоров, Гундарцев*

*ГУНДЗЕЛЬ.—*Гундзéль*

*ГУНДЗІЛА.—*Гундзіло́віч*. Рус. у XVII ст. *Гундило*
(Туп.)

*ГУНДЫШ.—*Гу́ндыш*

ГУНЯ, памянш. ГУНЬКА рэг. 'пакрывала на каня',
'посцілка' (Нас.), рус. 'шуба', 'мямля, рохля, бездапа-

можны, дурнаваты' (Мельн.).— *Гўня, Гўнін, Гўніч; Гунь-кó, Гункéвiч; Гунéц, Гунцóў.* Укр. у XVII ст. *Гуня, Гунка, Гунец* (Туп.). СРП *Гунін, Гунёв*

*ГУПА.— *Гўпiч*

ГУПАЛА ўкр. *гупало* 'птушка бугай'.— *Гупалóвiч*

ГУПІНЕЦ з в. Гупы, Гупіна.— *Гупiнéц*

ГУРА, памянш. ГУРКА, ГУРЫК, ГУРЭЦ 'сумёт, гурба' (БРС), польск. *góra* 'гара'.— *Гўрын, Гурынóў, Гурынóвiч, Гурэнка; Гурэнчык; Гурынчúк; Гурýнчык; Гўрка, Гуркó, Гуркóў, Гурчóнак; Гўрыкаў; Гурэўскi, Гурэцкi, Гўрскi, Гуршчанкóў* (Гурск+енк+ов). СРП ?*Гуров, ?Гуровiч, Гурскiй*

ГУРБА.— *Гурбá, Гурбó*

ГУРБАН рэг. 'гурба, сумёт снегу' (Дзярж.— М. Б.).— *Гурбáн, Гурбанóвiч*

ГУРКАЧ параўн. укр. *гуркати* 'стукаць' (Грынч.).— *Гуркáч*

*ГУРКО.— *Гуркóў, Гуркéвiч, Гўрчанка; Гуркóўскi.* СРП *Гурко, Гуркевич, Гурков*

ГУРЛО параўн. рус. *гурлитъ* 'балбатаць, доўга разказваць; хваліцца' (Даль).— *Гурлó, Гўрла, Гурлénка, Гурлénя*

ГУРМАН 'аматар добра паесці' (БРС, СРЯ), укр. *гурман* 'слупок солі' (Грынч.).— *Гурмáн.* СРП *Гурман*

*ГУРНО.— *Гурнó, Гурнóвiч.* СРП *Гурнов*

*ГУРПА.— *Гурпа*

*ГУС.— *Гус*

ГУСАК, памянш. ГУСАЧОК.— *Гусáк, Гусакóў; Гусачóк.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Гусак* (БА, I, 209; Туп.). Укр. у XVII ст. *Гусак, Гусачек* (Туп.). СРП *Гусаков*

ГУСАР.— *Гусáр, Гусáраў.* Бел. у XVIII ст. *Гусар* (БА, I, 209). СРП *Гусаров*

ГУСЕНАК.— *Гусёнак*

ГУСЛІ.— *Гўслеў.* СРП *Гуслин*

ГУСТЫ прым. ГУСТА наз.— *Гусцін→*Гусцінóвiч.* У Літве ў XVII ст. *Густа* (Туп.). СРП *Густов*

*ГУСТЫР.— *Густýр*

ГУСЬ, памянш. ГУСЬКО.— *Гусь, Гўсеў, Гусёнак; Гуськó; Гусiнскi.* Рус. у XV—XVII стст. *Гусь* (Туп.). СРП *Гусев, Гуськов, Гускин*

ГУТ, памянш. ГУТКО польск. *gut* 'крывое сукаватае дрэва, непрыгоднае дрэва' (Карл.).— *Гўтаў; Гуткó, Гўткiн; Гутóўскi.* СРП ?*Гуткин, Гутковский, Гутовский*

ГУТАР, памянш. ГУТАРЧЫК параўн. *гутарыць* (БРС), рус. *гутор* 'гутарка, размова' (Даль).— *Гўтар, Гўтараў, Гутаровіч, Гутарэнка; Гўтарчык*. Бел. у XVI ст., рус., укр. у XVII ст. *Гутор* (Туп.). СРП ?*Гутаров*

ГУТНІК.— *Гўтнік, Гўтнікаў*

ГУЦ, памянш. ГУЦІК, ГУЦЬКО.— *Гўцаў, Гўцін, Гўціч, Гуцэнка, Гуцянкoў; Гўцік, Гўцікаў, Гуцькo; Гўцікі*. СРП *Гуцков*

*ГУЦАЛ, ГУЦОЛ.— *Гуцал, Гуцол, Гуцалэнка*

*ГУЦАН.— *Гуцановіч*

*ГУШЛЯК.— *Гушляк*

ГУШЧА.— *Гўшча, Гўшчын, Гўшчанка, Гушчэня*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Гуща* (БА, I, 209; Туп.). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Гуща* (Туп.). СРП *Гущин*

*ГЫЛЬ.— *Гыль*. Параўн. ГІЛЬ

ГЭБАЛЬ.— ?*Габлюк*

*ГЭЙСА, памянш. ГЭЙСІК.— *Гайсёнак; Гэйсік*

*ГЭРУЙ.— *Гэруй*

ГЭТЫ, памянш. ГЭЦІК.— *Гэцікаў*

*ГЯРОДНІК.— *Гярoднік*

ДАБРАВОЛЕЦ.— *Дабравoльцаў*

ДАБРАДЗЕЙ.— *Дабрадзэй*. У Туп. у XVII ст. *Добродеяшко*. СРП *Добродеев*

ДАБРАДЗЕРАВЕЦ з в. *Добрае Дзерава*.— *Дабрадзэравец*

ДАБРАЛЁТ са спалучэння *добра лятаць*.— *Дабралёт*

ДАБРАСОЛЕЦ з в. *Дабрасолы, магчыма, памянш. ад дабрасол*.— *Дабрасолец*

ДАБРАЎЛЯНІН, відаць, з *Дубраўлянін*, з в. *Дуброва, Дубрава*.— *Дабраўлянін*

ДАБРЫДЗЕНЬ рэг. прывітанне 'добры дзень' (БРС).— *Дабрыдзень, Дабрыднёў*

ДАБРЫЛА, памянш. ДАБРЫЛКА 'добры чалавек'.— *Дабрыла, Дабрыловіч, Дабраловіч* пры [ы]>[а]; *Дабрылка; Дабрылінскі, Дабролінскі*. У Туп. *Добрило* ў XII ст.

ДАБРЫНЯ *дабрыня* 'дабрата, добрасць' (БРС).— *Дабрыця; Дабрынец; Дабрынеўскі*. Бел. у XVIII ст. *Добрыня, Добрыня* (БА, I, 210; Туп.). Рус. у XI—XVII стст. *Добрыня, Добрыня, Добрынка, Добрыша* (Туп.). Укр. у XII—XVII стст. *Добрыня, Добрынка* (Туп.). СРП *Добрынин*

*ДАБРЫЯН.— *Дабрыян, Дабрыянаў*

ДАБЭРА рэг. 'гатунак бульбы' (Бяльк.), параўн. польск. *dabera* 'гатунак бульбы' (Карл.).—*Дабэра, Дабэрын*. СЛП *Дабарас*

ДАГА тат. 'падкова' (ТРС), параўн. літ. *dāgas, dagà* 'гарачыня, спёка', *dagūs* 'чартапалох, асот' (Фрэнк.).—*Дагавіч*. СРП *Дажин*

ДАГАДА 'той, хто дагадваецца, здагадлівы'?—*Дагадаў, Дагадзін*. СРП *Догадин*

*ДАГАЧ.—*Дагач*

ДАГЕЛЬ, ДАГІЛЬ параўн. літ. *dagilis* 'шчыгол, чыжык' (Фрэнк.).—*Дагель, Дагіль*, відаць, у выніку асваення ЛП *Дагеліс, Догеліс*. Бел. у XVI ст. *Догиль* (БА, I, 210). СРП *Догель*

ДАГОДА, памянш. ДАГОДЗЬКА 'той, хто дагаджае'? — *Дагодзькін*

*ДАГУРА.—*Дагура*

*ДАДАЛА, памянш. *ДАДАЛКА.—*Дадалка*

*ДАДЗЕКА.—*Дадзэка*

*ДАДЗЕРА, памянш. *ДАДЗЕРКА.—*Дадзэрка, Дадзэркін*. СРП *Дадеркин*

*ДАДОН.—*Дадонаў*. СРП *Дадонов, Додонкин*

*ДАДУРА.—*Дадура*

*ДАДУШ.—*Дадуш*

*ДАДЫКА, памянш. ДАДЫЧКА.—*Дадыка, Дадычын, ?Дадышка* пры [чк]>[шк]. СРП *Дадыкин*

*ДАДЭКА.—*Дадэка*

*ДАЙГАРОД.—*Дайгародаў*

ДАЙКА, памянш. ДАЙЧЫК, укр. 'дар, ахвяраванне' (Грынч.).—*Дайко; Дайчык*

ДАЙЛІД, памянш. ДАЙЛІДКА, ДАЙЛІДЧЫК ст. бел. *дойлід* 'цясляр, будаўнік' (Нас., АУ; БРС) з літ. *dailide* 'цясляр' (ЛРС).—*Дайлід, Дайлідаў, Дайлідовіч, Далідовіч* пры выпадзенні [й]; *Дайлідка; Далідчык* пры выпадзенні [й]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Дойлід* (БА, I, 210)

*ДАЙНАК, *ДАЙНЯК.—*Дайнак, Дайняк*

*ДАЙНЕКА.—*Дайнека*

ДАКУКА.—*Дакўка, Дакўчыц*. Укр. у XVI—XVII стст. *Дакука* (Туп.). СРП *Докукин, Дакукин*

*ДАКУРНО.—*Дакурно*

*ДАЛАБЕЙ.—*Далабей*

ДАЛБЕШКА гл. ДАЎБЕШКА

ДАЛГУК гл. ДАЎГУК

ДАЛІВАЙЛА.— *Даліва́йла*
ДАЛЕНГА польск. *dołęga* 'дужы, здатны чалавек'
(Карл.).— *Далéнга*

*ДАЛЕНДА.— *Далéнда*

ДАЛІД гл. ДАЙЛІД

*ДАЛІКАТ 'далікатны'.— *Даліка́т*

*ДАЛІКАТАР 'далікатны'? — *Даліка́тар*

ДАЛІКАТНЫ.— *Даліка́тны*

ДАЛМАТ, ДОЛМАТ, ДАЎМАТ, ДОЎМАТ 'далмаці-
нец?', магчыма, УІ *Далмат* (гл. БА, I, 57—58). — *Дал-
ма́т, До́лмат, Далма́тай, Далматóвiч; Даўма́т, Доўма́т.*
Бел. у XVI ст. *Далмат* (БА, I, 57). Рус. у XIII—XVII стст.,
укр. у XVI ст. *Далмат* (Туп.). СРП *Далматов, Долматов,*
Долматовский

ДАЛУБЕЙ параўн. бел. *далубаць* 'длубаць, дзяўбці,
калупаць' (Нас.), укр. *долубати* 'калупаць', *долубай, до-
лубайка* 'агурок, выедзены курамі' (Грынч.).— *Да-
лубéй*

ДАЛЬ, памянш. ДАЛЁК, ДАЛЬКО 'далечыня, даля-
чынь'? — *Даль, ?Да́ля; Далёк, Далько́, Далько́ў; Да́ль-
скі, Далéўскі, Далéцкі.* СРП ?*Далин, ?Дальцев,*
?Дальцов

*ДАЛЯДУТКА.— *Даляду́тка*

*ДАЛЯКА.— *Даля́чын*

ДАМАКУР 'дымакур'? — *Дамаку́р пры [ы]>[а]*

*ДАМАН, *ДОМАН.— *Дамана́ў, Даманóвiч, Дамá-
наўскі, Даманéўскі,* магчыма, з УІ *Дамиан* (гл. БА, I, 58).
СРП *Доманов, Доманевич*

*ДАМАР.— *Дамарóнак.* СРП *Домарёв*

*ДАМАРАД.— *Дамара́д; Дамара́цкі.* СРП *Домо-
рацкі*

*ДАМАРОД.— *Дамарóд*

*ДАМАСКАН.— *Дамаска́наў.* Бел. у XVIII ст. *Домо-
скан* (БА, I, 210)

ДАМАТКАН рэг. *домоткан* 'андарак' (Сакал.).— *Да-
матка́н*

*ДАМАШ, памянш. ДАМАШЫК.— *Дамáш, Дамá-
шóў, Дамашéвiч; Дамáшык.* СЛП *Дамашас, Домашас*

ДАМІНА.— *Дамі́на*

*ДАН, памянш. ДАЊІК, ДАНКО, ДАНЕЦ.— *Дан,
Да́наў, Данéвiч, Данóвiч; Даню́к; Да́нік; Да́нькін; Да́н-
кін; Данцо́ў, Да́нчанка, ?Данскі.* СРП ?*Данев, Данко,*
Данков, Данкин, Данченко, Данькевич

- * ДАНЕКА.— *Данéка*
 * ДАНУС.— *Данусéвич*
 * ДАНЮШ.— *Даню́шын*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Данюшас*. СРП *Данюшевский*
 ДАРАГАКУПЕЦ са спалучэння *дарагі купец?*— *Дарагакупéц*
 ДАРАГІ.— *Даражэ́віч*, магчыма, ад ДАРОГА (гл.). Рус. у XVII ст. *Дорогой* (Туп.). СРП *Дорогов*
 ДАРАГОНЬКА.— *Дарагóнька*
 ДАРАГУШ.— *Дарагúш*
 ДАРАСІНЕЦ з в. *Дарасіно*.— *Дарасіне́ц*
 ДАРГЕЛЬ.— *Даргéль* у выніку асваення ЛП *Даргеле*, *Даргеліс*
 * ДАРДАР, памянш. * ДАРДАРКА.— *Дардарчэ́нка*
 * ДАРМАН, памянш. * ДАРМАНОК.— *Дарманко́ў*. Каз. УІ *Дармен* (Жануз.)
 ДАРМЕЛЬ, ДАРМЕЛЯ ад *дарма*.— *Дарме́ль*, *Дарме́ля*
 ДАРОГА, памянш. ДАРОЖКА, ДАРОЖАК.— *Даражэ́віч*; *Даро́жка*, *Даро́жкін*; *Даро́жак*. Бел., рус. у XII—XVII стст. *Дорожка* (Туп.). СРП *Дорожко*, *Дорожкин*
 ДАРОЖНЫ.— *Даро́жны*
 * ДАРОНДА.— *Даро́нда* ў выніку асваення ЛП *Даранда*, *Даронда*
 * ДАРОНЯ, памянш. ДАРОНЬКА.— *Даро́нін*; *Даро́нька*. СРП *Доронин*, ?*Дороничев*, *Доронкин*
 * ДАРОЎКА.— *Даро́ўка*
 * ДАРУСА.— *Дару́сін*
 * ДАС, памянш. ДАСЬКО.— *Дасэ́віч*; * *Дасюк* → *Дасюке́віч*; *Дасько́*. СЛП *Дасас*, *Дасюкас*
 * ДАСТАНКА.— *Даста́нка*. Каз. УІ *Дастан* (Жануз.)
 ДАЎБЕШКА, рэг. ДАЛБЕШКА.— *Даўбе́шка*, *Даўбе́шкін*; *Далбе́шкін*. СРП *Долбешкин*
 ДАЎБНЯ гл. ДОЎБНЯ
 * ДАЎБУЛ.— *Даўбу́л*
 ДАЎБУН укр. *довбун* 'хто дзяўбе што-небудзь', 'дзяцел', 'чалавек, які гаворыць адно і тое ж' (Грынч.).— *Даўбу́н*
 ДАЎГАВЕЧНЫ.— *Даўгавéчны*
 ДАЎГАЛАПАЦЬ са спалучэння *доўгія лапці*.— *Даўгала́пцеў*
 ДАЎГАЛА, ДАЎГЯЛА, ДАЎГАЙЛА 'высокі чалавек'.— *Даўга́ла*, *Даўгалéвіч*, *Даўгалёнак*; *Даўгя́ла*; *Даў-*

гайла, Даўгайлаў. Бел. у XVI ст. *Даўгяла* (БА, I, 210).
Параўн. ДАЎГАЛЬ, ДАЎГЕЛЬ, ДАЎГУЛЬ

ДАЎГАЛЬ, ДОЎГАЛЬ 'высокі чалавек', укр. *довгаль* 'высокі худы чалавек', 'кавальскі молат з доўгім вострым носам' (Грынч.).— *Доўгаль, Даўгалёў, Даўгалёвіч, Даўгалёнак.* Укр. у XVII ст. *Довгаль* (Туп.). СРП *Довгалеvский.* Параўн. ДАЎГАЛА, ДАЎГЕЛЬ, ДАЎГУЛЬ

ДАЎГАЛЯВЕЦ з в. *Даўгалі, Даўгалёва.*— *Даўгальявёц*

ДАЎГАПАЛЕЦ са спалучэння *доўгія пальцы.*— *Даўгапалец, Доўгапалец*

ДАЎГАПАЛЫ.— *Даўгапалаў, Доўгапалаў.* Параўн. ДАЎГАПАЛЕЦ

ДАЎГАПОЛ, ДАЎГАПОЛЫ са спалучэння *доўгія полы.*— *Даўгапол, Даўгаполы, Даўгаполаў, ?Даўгапольскі.* Бел., укр. у XVII ст. *Долгополой* (Туп.). СРП *Долгополов, ?Долгопольский*

ДАЎГАРУКІ.— *Даўгарукі.* Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Долгорукой* (Туп.). СРП *Долгорукый, Долгоруков*

ДАЎГАЦЯЛЕСЫ параўн. укр. *довготелесий* 'даўгацелы' (Грынч.).— *Даўгацёлес*

ДАЎГАШЭІ рэг. 'даўгашы'.— *Даўгашэй.* Бел. у XVI ст. *Долгая шия* (БА, I, 210). СРП *Долгошеин*

ДАЎГАЧ 'высокі чалавек'.— *Даўгач*

ДАЎГЕЛЬ, ДОЎГЕЛЬ рэг. 'высокі чалавек' (Стэц.).— *Даўгэль, Доўгэль, Даўгіл'овіч пры [e]>[i].* Укр. *Довгеля* (Туп.). СЛП *Даўгеля, Даўгеляс, Даўгеліс.* Параўн. ДАЎГАЛА, ДАЎГАЛЬ

ДАЎГУЛЬ 'высокі чалавек'.— *Даўгуль, Доўгуль, Даўгулёў, Даўгулёвіч.* Параўн. ДАЎГАЛА, ДАЎГАЛЬ, ДАЎГЕЛЬ

ДАЎГУН, ДАЛГУН 'высокі чалавек'.— *Даўгун, Далгун*

ДАЎЖЫНЕЦ.— *Даўжынёц* Дж

ДАЎЖЫНЯ.— *Даўжынюк*

ДАЎКША.— *Даўкша* ў выніку асваення ЛП *Даукша, Даукшіс, Даукшас,* якія ўзыходзяць да скарочанай формы двухчленных ст. літ. УІ тыпу *Daugvydas, Daugvilas* (Атр., II, 224)

*ДАЎЛЮД.— *Даўлюд*

ДАЎЛЯШ.— *Даўляш, Даўляшэвіч*. Параўн. цюрк. УІ *Давлеш* з араб. *девлет* 'багацце', 'шчасце' і *шах* (Шынк.)

*ДАЎТА.— *Даўта, Даўцін, *Даўтанок* → *Даўтанкоў*, відаць, у выніку асваення ЛП *Даутас, Даутіс*

*ДАЮГА.— *Даюжэнак*

ДВАЕШКА.— *Дваэшка, Дваэшкін*

ДВАРЭЦКІ.— *Дварэцкі*

ДВАРАК, ДВОРАК рэг. *дварак* 'шляхціч' (Бяльк.), рус. *дворяк* 'дваровы чалавек' (Дабр.), укр. *дворак* тое ж (Грынч.), польск. *dworak* 'прыдворны', 'слуга, парабак у панскім двары' (Карл.).— *Двóрак, Дварáк, Дваракóў, Дварачэнка; ?Двóрка; Дваракóўскі*

ДВОРНІК.— *Двóрнік*. Бел. у XVII ст. *Дворник* (БА, I, 209). СРП *Дворников*

ДВУЖЫЛЬНЫ.— *Двужыльны*

ДЖАК тат. *джаг* 'спіца ў коле' (ТБР).— *Джáкаў*

*ДЖАКАЙЛА.— *Джакáйла*

ДЖУМ, памянш. *ДЖУМОК узб. *жума* (джума) 'пятніца' (УРС).— *Джумóк*. Узб. УІ *Джума* (УРС)

*ДЖУР.— *Джур*

*ДЖУРЫЛА.— *Джурýла*

*ДЖЫГ рэг. *джигонуть* 'сцебануць' (Ніканч.).— *Джыг*

*ДЖЭГАЙЛА ад рэг. *джэгацца* 'гайдацца, гушкацца'? — *Джэгайла*

ДЗЕБА, параўн. рэг. *дзэб* 'дзюба' (Нас.).— *Дзéбай, Дзябéнка*. СРП *Дебов, Дебец*

ДЗЕВУШКА рус. 'дзяўчына'.— *Дзéвушкін*. СРП *Девушкин*

ДЗЕВЯТКА 'дзевятае па ліку дзіця, дзевяты сын'.— *Дзевя́тка, Дзевя́ткін, Дзевяткóвіч, Дзевя́тчанка; Дзевяткóўскі*. Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Девятко, Девятка* (Туп.). СРП *Девяткин*

ДЗЕВЯТУХА.— *Дзевятúха*. Параўн. ДЗЕВЯТКА

*ДЗЕВЯЦЕНЬ — *Дзéвяцэнь*

ДЗЕД, памянш. ДЗЯДОК, ДЗЕДЗІК, ДЗЯДУЛЬ, ДЗЯДУЛЬКА.— *Дзéдаў, Дзядóў; Дзядóвіч; Дзядúк; Дзядóк; Дзядóкоў; Дзядуль, Дзедуль; Дзядулька*. Бел. у XVI ст. *Дед*, рус. у XV—XVII стст. *Дед*, укр. у XVI—XVII стст. *Дид, Дидко* (Туп.). СРП *Дедов, Дединский, ?Дедюкин*

ДЗЕДАВЕЦ з в. Дзяды, Дзедава.— *Дзедавéц*

ДЗЕДУШКА рус. *дедушка* 'дядуля, дядуня'.—
Дзэдушкін. СРП Дедушкин
 ДЗЕЖКА.— *Дзэжка; Дзяжко́* з пераносам націску;
Дзэшка, Дзяшко́, Дзэшчыц, Дзяшко́віч, Дзяшкэ́віч, Дзэ-
шчанка, Дзяшчэ́ня пры [ж]>[ш]
 ДЗЕЙ, памянш. ДЗЕЕЦ, ДЗЕЙКА.— *Дзее́ў; Дзэй-*
цаў; Дзэйка, Дзяйко́ з пераносам націску, *Дзэйчанка.*
 СРП *Деев, Дейкин. СЛП Дейка, Дейкас, Дейкіс*
 ДЗЕЙКАЛА, ДЗЯЙКАЛА параўн. *дзейкаць* 'пускаць
 плёткі, абгаворваць' (БРС, КСЧ, Бяльк.).— *Дзэйкала,*
Дзяйка́ла, Дзяйка́лаў; Дэйкала
 ДЗЕКАВЕЦ з вв. *Дзекі, Дзекава.*— *Дзекаве́ц*
 *ДЗЕКАН.— *Дзэкан; Дзэкань*
 *ДЗЕЛЯНДА, ДЗЯЛЕНДА, памянш. ДЗЯЛЕН-
 ДЗІК.— *Дзэлендаў; Дзялёндзік. СЛП Делінда*
 *ДЗЕЛІС.— *Дзелісе́віч*
 *ДЗЕНДАР.— *Дзэндар*
 *ДЗЕНДЗЕЛЬ.— *Дзэндзель*
 ДЗЕНЕЖКА рус. *денежка* 'грошык'.— *Дзенежкін*
 ДЗЕНЬДОБРЫ прывітанне 'добры дзень'.— *Дзень-*
добры
 ДЗЕРАВЯГА, памянш. ДЗЕРАВЯЖКА.— *Дзеравя-*
га; Дзеравя́жка, Дзеравя́шкін пры [ж]>[ш]. Рус. у XV ст.
Деревяга (Туп.). СРП Деревягин
 ДЗЕРАВЯНЫ, памянш. ДЗЕРАВЯНКА, ДЗЕРА-
 ВЯНЧЫК, ДЗЕРАВЯНЕЦ рэг. 'драўляны', *дэрэв'янка*
 бат. 'дуброўка прамастаячая' (Бейл.).— *Дзеравя́нка;*
Дзеравя́нчык; Дзеравя́нец. Рус. у XVII ст. Деревянный,
Деревяной (Туп.). СРП Деревянко, Деревянский
 *ДЗЕРАЖУН.— *Дзеражун*
 *ДЗЕРАХ.— *Дзэрах*
 *ДЗЕРАШ.— *Дзэраш, Дзэрышаў пры [e]>[ы]. Бел. у*
XVI ст. Дереш (Туп.), Дереш
 ДЗЕРБА ўкр. *дерба* 'дзёран' (Грынч.).— *Дзэ́рбін;*
Дзэ́рбу́к. СРП Дербинов
 *ДЗЕРБАН.— *Дзэ́рбан*
 *ДЗЕРБЕНЬ.— *Дзербяне́ў. СРП Дербенёв*
 ДЗЕРВАЕД рэг. 'дрэваед'.— *Дзервае́д, Дзервае́даў.*
 Бел. у XVI—XVII стст. *Деревоед (Туп.)*
 ДЗЕРВАН 'дзірван'.— *Дзэ́рван; Дзервано́ўскі*
 *ДЗЕРВІС.— *Дзэ́рвіс*
 ДЗЕРЖАН польск. *dzierzan* назва расліны (Карл.).—
Дзержано́віч

- *ДЗЕС.—*Дзясюк→Дзесюкэвіч
 ДЗЕСЯТЫ.—Дзесятаў. Рус. у XVI—XVII стст. Десятый, Десятой (Туп.)
- *ДЗЕЎБЕЛЬ.—Дзэўбелеў.
- *ДЗЕЎКШ.—Дзеўкш
- *ДЗЕЧКА.—Дзэчка
- *ДЗЕШ.—Дзяшук
- *ДЗЕРАН, памянш. ДЗЕРАНОК.—Дзеранок; Дзеранчук. СРП Деренков
- ДЗЁРН рэг. 'дзёран'.—Дзярнóвіч; Дзярнэйка; Дзярнóўскі. СРП Дернов
- ДЗІБРОВА ўкр. діброва 'дуброва' (Грынч.).—Дзібрóва
- *ДЗІБУН.—Дзібунóў
- ДЗІВА.—Дзівін; Дзівінчук. СРП ?Дивов, Дивенков
- ДЗІВАК.—Дзівак, Дзівакóў, Дзівакóвіч; Дзівакóўскі. СРП Диваков
- *ДЗІВАШ.—Дзіваш
- *ДЗІВЕЛЬ.—Дзівель. СРП ?Дивлев
- *ДЗІВОНЯ.—Дзівóнін
- ДЗІДА ст. бел. 'кап'ё, піка' (Нас., БРС).—Дзідó з пераносам націску?, Дзідзэвіч, Дзідзэнка. СРП Диденко, Дидюков
- *ДЗІДЗЮЛЬ, *ДЗІДЗЮЛЯ.—Дзідзюль; Дзідзюля, відаць, у выніку асваення ЛП Діджюліс
- *ДЗІЙ.—Дзіёнак. СРП Диев
- ДЗІК.—Дзік, Дзікэвіч, магчыма і ад ДЗІКІ (гл.). Рус. у XV—XVI стст. Дичко, Дичок, укр. у XVI—XVII стст. Дик, Дичок (Туп.). СРП Диков
- *ДЗІКАЛА ад дзікі? — Дзіка́лаў
- *ДЗІКАН ад дзікі? — Дзіка́н. СРП Диканов, Диканский
- ДЗІКАР.—Дзікарэвіч. СРП Дикарев
- ДЗІКІ.—Дзікі, Дзікэвіч, магчыма і ад ДЗІК (гл.). СРП Дикий, Диков, Дикой
- *ДЗІКЛЫ прым., *ДЗІКЛА наз.—Дзіклаў
- ДЗІКУН.—Дзікун. Рус. у XIII ст. Дикун (Туп.). СРП Дикунов
- ДЗІНГАЛЬ укр. дзингель 'шчыгляня', назва расліны (Грынч.).—Дзінгалёў
- ДЗІНДА ўкр. динда 'бадзяга, валацуга' (Грынч.).—Дзіндзіок

*ДЗІНДЗІЛЬ. — Дзіндзілёў, Дзіндзілёвіч. Параўн. ДЗІНДА

*ДЗІНЯГУБ.— Дзінягуб

*ДЗІРДА.— Дзірдзіок. СЛП Дірда. Параўн. ДЫРДА

*ДЗІСКО.— Дзіско́, магчыма, са стараславянскага УІ Здислав

ДЗІЧКА.— Дзічка; Дзічкоўскі. Параўн. ДЗІКІ

ДЗЫГА рэг. 'хто пазбягае справы, уцякае ад справы' (Нас.), параўн. *дзыга́ты* 'высокі ростам, з доўгімі нагамі' (КСЧ).— Дзы́га

ДЗЮБА, памянш. ДЗЮБКА.— Дзюба, Дзюбай, Дзюбёнка, Дзюбянкоў; Дзюбка, Дзюбкоў, Дзюбкін. СРП Дюбин, Дюбюк

ДЗЮБАЙЛА 'насаты, з вялікай дзюбай'? — Дзюба́йла, Дзюба́йлаў

ДЗЮБАН 'насаты, з вялікай дзюбай'? — Дзюба́н, Дзюба́наў

*ДЗЮГАН.— Дзюга́наў

*ДЗЮЙ.— Дзюе́ў

ДЗЮК, ДЗЮКА рус. *дюка* 'маўклівы, пануры, хмурны чалавек' (Даль). — Дзюк, Дзюкаў; Дзюко́. Бел. у XVI ст. *Дюка* (БА, I, 212). Рус. у XV ст. *Дюка* (Туп.). СРП Дюков, Дюкин

*ДЗЮКАЧ.— Дзюкачо́ў. Параўн. ДЗЮК

*ДЗЮЛЯ.— Дзюлі́н; Дзюлю́к

ДЗЮНДЗЯ, памянш. ДЗЮНДЗІК рэг. 'п'яніца', 'гультай' (Нас.), рус. *дюндик* 'нізкарослы чалавек' (Даль).— Дзю́ндзік, Дзю́ндзікаў. СРП Дюндин

ДЗЮРА рэг. 'дзірка'.— Дзю́рыч. Бел. у XVIII ст. *Дюра, Дюрка* (БА, I, 212)

*ДЗЮС.— Дзюса́ў

*ДЗЮЦЬКА.— Дзю́цькін

*ДЗЯБЕЛА.— Дзябе́ла

*ДЗЯБУРА.— Дзябу́ра

ДЗЯВОЧКА 'дзевачка'.— Дзяво́чка, Дзяво́чкін, відаць, у выніку пераносу націску. Бел. у XVI ст. *Девочка* (Туп.). СРП Девочкин

ДЗЯВУЛЯ рэг. павеліч.-зневаж. аб дзяўчыне-пад-ростку.— Дзявю́ля; Дзявю́льскі

ДЗЯГІЛЬ, ДЗЯГЕЛЬ.— Дзя́гіль, Дзя́гель, Дзя́гілеў, Дзягі́лёвіч, Дзягелё́віч, Дзігі́лёвіч пры [я]>[і]. Бел., рус. у XVI ст. *Дягил* (Туп.). СРП Дягилев

ДЗЯГНО рэг. 'малако з канапельнага семя'
(Бяльк.).— Дзягно́

ДЗЯГЦЯР, памянш. ДЗЯГЦЯРЫК.— Дзягця́р,
Дзяхця́р пры [г]>[х], Дзегцяро́ў, Дзехцяро́ў, Дзегцярэ́н-
ка, Дзехцяро́нак; Дзехцяру́к, Дзягця́рык. Бел. у XVII—
XVIII стст. Дзегця́р, Дзехця́р (БА, I, 209). Рус. у XV—
XVII стст. Дегтярь (Туп.). СРП Дегтярёв, Дегтерёв

*ДЗЯДЗЕКА, памянш. ДЗЯДЗЕЧКА.— Дзядзэ́ка;
Дзядзэ́чка, Дзядзэ́чкін, магчыма, памянш. з пераносам
націку ад ДЗЯДЗЯ (гл.). Укр. у XVII ст. Дядечко (Туп.)

*ДЗЯДЗЁЛА.— Дзядзёла

ДЗЯДЗЯ, памянш. ДЗЯДЗЕЧКА, ДЗЯДЗЮШКА,
ДЗЯДЗЮЛЯ.— Дзя́дзеў, Дзя́дзэ́нка, Дзя́дзі́ок; ?Дзя́дзэ́ч-
ка з пераносам націску, Дзя́дзі́чкін пры [e]>[i]; Дзя́-
дзі́юшка з пераносам націску; Дзя́дзі́юля. Рус. у XV—
XVI стст. Дядя (Туп.). СРП Дядин, Дяденко, Дядченко,
Дядюшкин, Дядьковский

ДЗЯДУЛЬ, ДЗЯДУЛЬКА гл. ДЗЕД

*ДЗЯДУН.— Дзяду́н. Бел. у XVI ст. Дзедун (Туп.)

ДЗЯЙКАЛА гл. ДЗЕЙКАЛА

ДЗЯЙКУН.— Дзяйку́н. Параўн. ДЗЕЙКАЛА

ДЗЯК, памянш. ДЗЯЧОК.— Дзяк, Дзя́каў, Дзяко́віч,
Дзячэ́нка; Дзячу́к, Д'ячэ́нка; Дзячо́к, Дзя́чак з перано-
сам націску, Дзячко́ў; Дзячко́ўскі. Бел. у XV—XVII стст.
Дьяк, рус. у XVI ст. Дьяк, укр. у XV—XVII стст. Дьяк,
Дяк (Туп.). СРП Дьяков, Дьяченко, Дьячков, Дяченко

ДЗЯЛЕНДА гл. ДЗЕЛЯНДА

ДЗЯЛЕЦ рус. делец 'дзялок'.— Дзяле́ц

*ДЗЯЛУН.— Дзялу́н

*ДЗЯЛІГА.— Дзеліжо́нак

ДЗЯРАБА рус. деряба 'птушка уюрок' (Мельн.), укр.
'соя' (Грынч.), параўн. рус. дерябнуть 'выпіць', 'узяць
чужое' (Дабр.).— Дзяра́ба, Дзе́раба

*ДЗЯРБЕЙ.— Дзярбе́еў

ДЗЯРГАЙ.— Дзяргáй. Рус. у XV ст. Дергай. СРП
Дергаев. Параўн. ДЗЯРГУН

ДЗЯРГАЧ 'птушка драч', 'дзяркач', 'абдзірала, пера-
купшчык' (Нас.).— Дзяргáч, Дзергачо́ў. Рус. у XV ст.
Дергач (Туп.). СРП Дергачёв

ДЗЯРГУН рэг. 'чалавек з сутаргавымі рухамі'
(Дзярж.— М. Б.).— Дзяргáун

ДЗЯРЖАВЕЦ ст. бел. державца 'правіцель вобла-
сці', 'часовы ўладальнік' (Нас., АУ).— Дзяржа́вец

ДЗЯРКАЧ.— Дзяркач, Дзёркач, Дзеркачóў. Укр. у XVII ст. Деркач (Туп.)

ДЗЯРКО 'той, хто дзярэ'? — Дзярко, Дзяркоў. СРП Дерковский

*ДЗЯРНЕЙКА.— Дзярне́йка. Параўн. ДЗЁРН

ДЗЯРУГА.— Дзяру́га, Дзяру́гін, Дзяру́жын. Бел. у XVI—XVII стст. Дерюга, Деруга, Дерюжка (БА, I, 210; Туп.). Укр. у XVI ст. Деружка (Туп.). СРП Дерюгин

*ДЗЯРУК, *ДЗЯРУКА 'той, хто дзярэ'? — Дзяру́к, Дзяру́ка. СРП Дерюков

*ДЗЯРЫБА параўн. рус. дерибать 'драць нагцямі, чухаць, абдзіраць' (Даль).— Дзяры́ба. СРП Дерибин

*ДЗЯРЭКА, ДЗЯРЭЧА.— Дзярэ́чыц; Дзерачу́к; Дзерачы́нскі. Бел. у XVII ст. Дереча (Туп.)

ДЗЯТКА, ДЗЯТКО з польск. 'дзетка, дзіцятка'? — Дзя́тка, Дзя́тко, Дзя́ткоў, Дзя́тчэ́ня. СРП Дяткин

ДЗЯЎБІЛА 'той, хто дзяўбе'? — Дзяўбі́лаў

*ДЗЯЎГА, ДЗЯЎГО.— Дзяўго́, Дзяўга

ДЗЯЦЕЛ, памянш. ДЗЯТЛІК.— Дзя́цел, Дзя́тлаў; Дзя́тлік; Дзя́тлоўскі. Бел. у XVII ст. Дзяцел (БА, I, 212). Рус. у XVI ст. Дятел (Туп.). СРП Дятлов

ДЗЯЦЮК.— Дзяці́юк

ДЛІННЫ рэг., рус. длинный 'доўгі'.— Длі́нноў. Рус. у XVII ст. Длинной (Туп.). СРП Длиннов

ДМУХАЙЛА 'той, хто дзьмухае'? — Дмуха́йла

ДОБКА, памянш. ад ст. слав. УІ Добеслав. — До́бка

*ДОБЫШ.— До́быш; Дабыш́ук; До́буш пры [ы]>[у]. Бел. у XVII ст. Добыш (БА, I, 210; Туп.). Рус. у XVII ст. Добышко, укр. у XVII ст. Добыш (Туп.)

*ДОВАЛЬ.— До́валь. СРП Довальцов

*ДОГЕЛЬ.— До́гель, До́гіль пры [e]>[i] у выніку асваення ЛП Догеліс. Бел. у XVI ст. Докгиль (БА, I, 210). СРП Догель

*ДОДА, памянш. 'ДОДЗІК, ?ДОДЗЬ.— До́дзін; До́дзік; Додзь. СРП Додин, Додзин. СЛП Дода, Додікас

*ДОДАЛЬ.— До́даль, До́далеў

ДОЙКА.— До́йка, Дайко́

ДОЙЛІД гл. ДАЙЛІД

*ДОКАШ.— До́каш, Дакашэ́нка

*ДОКІШ.— До́кіш

ДОКТАР.— До́ктараў. СРП Докторов, Докторенко

ДОЛ.— До́лаў, До́ліч, магчыма і ад ДОЛЯ (гл.). СРП Дольский

ДОЛАТА.— *Дóлатаў*. СРП *Долотов*
 ДОЛБІК гл. ДОЎБА
 ДОЛМАТ гл. ДАЛМАТ
 ДОЛЯ.— *Дóля, Дóліч* магчыма і ад ДОЛ (гл.). Бел.
 у XVI ст. *Доля* (БА, I, 210). СРП *Доля, Долин, Доль-*
ский
 ДОЛЬНІК устар. 'удзельнік у долі' (БРС).— *Дóль-*
нік, Дóльнікаў
 ДОМАН гл. ДАМАН
 *ДОМАСЬ.— *Дóмась, Дамасéвіч*, магчыма, у выніку
 асваення ЛП *Дамасас*
 *ДОМКА.— *Дóмка, Дóмкін, Дóмчанка*
 *ДОМУЦЬ.— *Дóмуць*
 ДОН назва ракі, узб. *дон* 'зерне' (УРС).— *Дон*. СРП
Донцов, Дончик
 ДОНДА рэг. 'бяздзельнік, шалапай' (Ніканч.).—
Дóнда. Бел. у XVIII ст. *Донда* (БА, I, 210)
 *ДОРАС.— *Дóрас, Дарасéвіч*. СРП *Доросев*
 *ДОРДАЛЬ.— *Дóрдаць*
 ДОСА рэг. 'даволі, досыць' (Нас.).— *Дóсін*. СРП
Досин
 ДОСТА ўкр. *доста* 'даволі, досыць' (Грынч.).— *Дóста*
 ДОЎБА, памянш. ДОЎБІК ст. бел. *довба* 'яма, роў,
 лагчына' з літ. *daiba* тое ж (Вяржб., 236, 239).— *Дóўба,*
Даўбэнка; Дóўбік, Дóлбік
 *ДОЎБАР.— *Дóўбар*
 ДОЎБНЯ, ДАЎБНЯ, памянш. ДАЎБЕНЬКА.— *Дóўб-*
ня, Даўбня; Даўбэнька. Бел. у XVI ст. *Долбня, Довбень-*
ка (БА, I, 210). Укр. у XVII ст. *Долбня* (Туп.). СРП
Долбня
 *ДОЎБЫШ.— *Дóўбыш*
 ДОЎГАЛЬ гл. ДАЎГАЛЬ
 ДОЎГЕЛЬ гл. ДАЎГЕЛЬ
 ДОЎГІ, ДОЛГІ, памянш. ДОЎЖЫК.— *Дóўгі, Дóўгіх,*
Даўжанóк, Даўжэнка, Даўжанкóў; Даўжук; Даўгук,
Даўгучыц; Далгóў; Далгук, Далгучыц; Дóўжык; Даў-
жынскі, Далгіцкі. Бел. у XVI ст., рус. у XII—XVII стст.,
 укр. у XV—XVII стст. *Долгой, Долгий* (Туп.). СРП *Дол-*
гий, ?Долгин, ?Долгов, Долгих, Долженко, Долженков
 *ДОЎГЕР, ДОЎГІР 'высокі чалавек'— *Дóўгер, Дóўгір*
 ДОЎГУЛЬ гл. ДАЎГУЛЬ
 ДОЎЖЫК гл. ДОЎГІ
 ДОЎМАТ гл. ДАЛМАТ

*ДОУНАР, *ДОУНЕР.— *Доўнар, Доўнер* у, выніку асваення ЛП *Даунарас, Даўнора*, якія ўзыходзяць да двухчленнага ст. літ. УІ *Даўгнорас*

*ДОЦНІК.— *Доцнік*

ДРАБ, ДРАБА ўкр. *драб* 'абарванец, бядняк' (Грынч.), параўн. бел. *драбы* (БРС, Нас.).— *Драба, Драбóвіч, Драбéня*, вытворныя магчымы і ад ДРОБ (гл.) Укр. у ХVІ ст. *Драб* (Туп.). СРП *Драбов*

*ДРАБУДЗЬКА.— *Драбўдзька*

*ДРАБУН.— *Драбўн*

ДРАБЯЗА, памянш. ДРАБЯЗКА.— *Драбязка*

ДРАБНІЦА.— *Драбніца*

*ДРАВІЛЬ.— *Дравіль*

*ДРАВІЦА.— *Дравіца*

ДРАГАВЕЦ з в. Драгі, Драгава.— *Драгавец*

*ДРАГАН.— *Драган*. СРП *Драганов*

ДРАГАЦЭННЫ рус. *драгоценный* 'дарагі, каштоўны'.— *Драгацэнны*

*ДРАГУЛЬ.— *Драгўль, Драгулёнка*

ДРАГУН.— *Драгўн, Драгунóў*. Бел. у ХVІІ ст. *Драгун* (БА, I, 211). СРП *Драгунов, Драгункин, Драгунский*

*ДРАВЕЦ.— *Драйцаў*

*ДРАЖАН.— *Дражан*

ДРАЖНЮК ад *дражніць?* — *Дражнюк*

*ДРАК, *ДРАКА 'той, хто дзярэ?' — *Драк, Драка, Дракó, Дракін*. СРП *Дракин*

*ДРАЛА.— *Дралóў*

*ДРАМКО, *ДРАМОК ад *драмаць?* — *Драмкóў*

*ДРАНЕЙКА — *Дранейка*

*ДРАНЕЦ.— *Дранец*

ДРАНІК.— *Дранік. Дранікаў; Драніцкі*

ДРАНІЦА.— *Драніца; Драніцкі*. Бел. у ХVІІ ст. *Драніца* (БА, I, 211). Рус. у ХІV—ХVІ стст. *Драница* (Туп.). СРП *Драницын, Драницкий*

ДРАНЬ рэг. 'драніца' (КСЧ).— *Дрань, Дранёў, Драніч, Драневіч; Дранюк; Драніцкі*. Бел. у ХVІІ ст. *Дрань* (Туп.)

ДРАП.— *Драп*

ДРАПАК.— *Драпак, Драпакóў*

*ДРАПЕЗА.— *Драпéза*

*ДРАПЕЙ.— *Драпéй*

ДРАПУН 'той, хто драпае, дзярэ?' — *Драпўн*

*ДРАЦ.— *Драцэвіч; Драцкі*. СРП *Драценко*

ДРАЧ, памянш. ДРАЧЫК 'птушка дзяргач' (БРС, КСЧ), рэг. 'плотніцкі інструмент для абазначэння лініі паза' (КСЧ).— *Драч, Драчоў; Драчык, Драчыкаў*. Бел. у XVI ст. *Драч* (БА, I, 211). У Туп. у XVI ст. *Драч*. СРП *Драчѳв*

*ДРАЧАН.— *Драчан*

ДРОБ, памянш. ДРАБОК 'малая частка чаго-небудзь раздробленага, крупінка' (Нас., КСЧ).— *Дроб, Дробай, Дробін, Драбóвіч, Драбёня, Драбяно́к; Драбкоў*. СРП *Дробин, Дробков, Дробинский*

ДРОБАТ параўн. рус. *дроботун* 'скорагаворка', 'конь, які бяжыць «у тры нагі», збіўчывай рыссю', (Даль).— *Дробат, Дробатаў, Драбатóвіч; ?Дробіт пры [o]>[i]*. СРП ?*Дроботько*

*ДРОБАШ.— *Дробаш*. Бел. у XV ст. *Дробаш* (Туп.). Параўн. ДРОБЫШ, ДРОБУШ

ДРОБНЫ.— *Дробны*. Бел. у XVII ст. *Дробны* (БА, I, 211)

*ДРОБУШ.— *Дробуш, Драбушэвіч* у выніку асваення ЛП *Дробушас, Дробушіс*

*ДРОБЫШ.— *Дробыш, Дробышаў; Драбышэўскі ў* выніку асваення ЛП *Дробішас*. Бел. у XVI ст. *Дробіш* (БА, I, 211), укр. у XV—XVI стст. *Дробыш* (Туп.). СРП *Дробышев*

ДРОЖЖА 'дрождзы'? — *Дрожжа, ?Дрожын пры [жж]>[ж]*. Бел. у XVI ст. *Дроздча, Дрозча* (БА, I, 211). Рус. у XVI ст. *Дроздча, Дрозжа* (Туп.). СРП *Дрожжин, Дрожжов, Дрожжинов, Дроздин*

ДРОЖНІК, польск. *drozńik* 'той, хто дрыжыць, баіцца', 'купец, які дорага прадае' (Карл.).— *Дрожнікаў*

ДРОЗД.— *Дрозд, Драздоў, Драздо́віч; Драздоўскі*. Бел. у XV—XVII стст. *Дрозд* (БА, I, 211; Туп.). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Дрозд* (Туп.). СРП *Дрозд, Дроздов, Дроздов, Дроздовский*

ДРОН, ДРОНЬ, памянш. ДРОНКА.— *Дрон, Дронаў, Драноў; Дронь, Дранёвіч, ?Дранюк, Дронка, Дранкоў, Дранке́віч, Дрончанка*. СРП *Дронов, Дронин, Дроневиц*

ДРУГ, памянш. ДРУЖОК.— *Дружкоў, ?Друшчыц пры [ж]>[ш]*. Рус. у XV—XVI стст. *Друг, Дружко* (Туп.). СРП *Другов, Дружков, Дружкин, Друженков*

ДРУГАК рэг. 'жарабя-двухгодак' (Нас.), 'другі роў пчол' (Ніканч.), рус. 'што-небудзь другога гатунку, другое па чарзе, двухгадовае' (Даль), укр. 'двухгадовае'

цяля ці жарабя', 'другі роі пчол за адно лета з таго ж вулля' (Грынч.), магчыма, 'другое дзіця ў сям'і'.—*Другак, Другачэнка*

ДРУГАЛЬ параўн. польск. *dragal* 'высокі няскладны чалавек' (Карл.).— *Другаль*. Параўн. **ДРУГАН**

ДРУГАН, польск. *drugan* 'другі роі пчол' (Карл.).— *Друган*. Рус. у XVI—XVII стст. *Друган, Друганко* (Туп.). Параўн. **ДРУГАК**

ДРУЖЫК.— *Дружыкаў*

ДРУЗ, памянш. **ДРУЗІК** 'шчэбень' (БРС), рэг. 'бой, бітая цэгла' (Дзярж.— М. Б.), 'кусочки засохшай зямлі', 'смецце з зямлёй' (КСЧ).— *Друзік*

ДРУК разм. 'дубіна' (БРС), укр. *дрюк* 'тоўстая палка, дубіна' (Грынч.).— *Друк, Дручыц; Друцкі*

ДРУНК з польск. *drąg* 'доўгі прут, кол', 'высокі нязграбны чалавек' (Карл.).— *Друнчанка*

ДРУСЬ.— *Друсь*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Друсіс, Друсас*

***ДРУШЧ**.— *Друшчык*. Параўн. **ДРУГ**

ДРЫБІНЕЦ з *Дрыбіна*.— *Дрыбінцаў, Дрыбенцаў* пры [i]>[e]

***ДРЫВЕНЬ**.— *Дривень*

ДРЫГА ад *дрыгаць?* — *Дрыга, Дрыго, Дрыгін*. СРП *Дрыгин, Дриженко, ?Дризин*

***ДРЫГАНТ**.— *Дрыгант*

***ДРЫЗГАЛА** ад *дрызгаць?* — *Дрызгаловіч*

***ДРЫК**.— *Дрык, Дрычыц*. СРП ?*Дрыкин*

***ДРЫЛА**.— *Дрыла*

***ДРЫМУК** ад *драмаць?* — *Дрымук*. Параўн. **ДРЭМАЧ**

ДРЫН, памянш. **ДРЫНЕК**. — *Дрынюк; Дрынёўка, Дрынёўскі*. СРП *Дринов, Дрынов*

***ДРЫЯК**.— *Дрыяк*

ДРЭВА.— *Дрэвіц* з суф. -іц ці пры [ч]>[ц]

***ДРЭВАЦЕНЬ**.— *Дрэвацень*

***ДРЭДУН**.— *Дрэдун*

***ДРЭЙ**, памянш. ***ДРЭЙКА**.— *Дрэйка*

ДРЭК, **ДРЭКА** параўн. рэг. *дрэматы* 'картавіць', 'няўмела крыкліва спяваць, апавядаць' (Клімч.).— *Дрэк, Дрэка*

***ДРЭМАЧ** ад *драмаць?* — *Дрэмач*. Параўн. **ДРЫМУК**

ДРЭНЬ.— *Дрэнь*

***ДРЭТ**.— *Дрэтаў*

ДУБ, памянш. ДУБІК, ДУБОК, ДУБКО.— Дуб, Дубаў, Дубавэнка, Дубін, Дубінаў, Дубовіч, Дубяно́к; Дубі́к; Дубі́к, Дубі́каў; Дубко́, Дубко́ў, Дубке́віч, Дубчо́нак; Дубіко́ўскі, Дубі́нскі, Дубі́цкі, Дубо́ўскі. Бел. у XVI—XVIII стст. Дуб, Дубок, Дубко (Туп.; БА, I, 211). Рус. у XV—XVI стст. Дуб, Дубко (Туп.). СРП Дубов, Дубин, Дубков, Дубовский, Дубовской, Дубинский

ДУБАВЕЦ з в. Дубы, Дубава.— Дубавэ́ц, Дубаўцо́ў.
СРП ?Дубовцев

ДУБАВЫ 'дубовы'.— Дубавы́, Дубавэ́нка. СРП Дубовой, Дубовицкі

*ДУБАДЗЕД.— Дубадзе́д

*ДУБАДЗЕЛ.— Дубадзе́лаў

ДУБАЙ кірг. 'прывет' (КРС).— Дуба́й. Чув. УІ Дубай (Магн.). СРП Дубаев

*ДУБАК.— Дуба́к. Бел. у XVII ст. Дубак (Туп.). СРП ?Дубакін. СЛП Дубакас, Дубакіс

*ДУБАЛЬ, *ДУБАЛА.— Дубале́нка

*ДУБАН.— Дуба́н, Дуба́наў, Дубане́віч

ДУБАНОС бел., рус. дубонос назва птушкі (БРС, Даль), рус. 'насаль, насаты чалавек' (Даль).— Дубано́с, Дубано́саў. Бел. у XVII ст. Дубонос (БА, I, 211). Укр. у XVI ст. Дубанос (Туп.)

ДУБАС рэг. дубас 'вялікі тупы нож' (Нас.), укр. тое ж (Грынч.), параўн. таксама бел. дубасіць 'біць'.— Дуба́саў. Туп. у XVI ст. Дубас. СРП Дубасов. СЛП Дубас

ДУБАТОУКА рус. дуботолк 'хто таўчэ дубовую кару для дублення', 'асталоп, дурань' (Даль).— Дубато́ўка, Дуба́таўка. Бел. у XVI—XVIII стст. Дуботовка, Дуботол, ?Доботовка (БА, I, 212; Туп.)

ДУБЕНЬ, памянш. ДУБЕНІК 'дубовая кара для афарбоўкі і дублення' (Даль).— Дубе́нь, Дубяне́ў, Дубяне́віч; Дубе́нік

*ДУБЕШКА.— Дубе́шка

ДУБИНА, памянш. ДУБІНКА, ДУБІНЧЫК.— Дубі́нін, Дубі́ніч, Дубіно́віч; Дубі́нка; Дубі́нчык; Дубі́нскі, Дубі́не́цкі. Бел. у XVI—XVIII стст. Дубина, Дубинка (БА, I, 211; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. Дубина (Туп.). СРП Дубинин, Дубинкин, Дубинчик, Дубинский

*ДУБНЕЛЬ.— Дубне́ль

ДУБНІК рус. 'дубняк' (Даль).— Дубні́к

ДУБОВІК рэг. 'рулявы на лодцы пльтагонаў, якая называецца 'дуб' (Бяльк.), рус. *дубовик* 'лодачнік, перавозчык', назва грыба (Даль), укр. *дубовик* 'гаспадар лодкі «дуба»', 'вярнідуб, асілак' (Грынч.).— *Дубо́вік, Дубо́вікаў*. Укр. у XVII ст. *Дубовик* (Туп.). СРП *Дубовиков*

ДУБОЎКА ст. бел. 'судна, лодка з дубу' (Нас., АУ).— *Дубо́йка*

ДУБРАВЕЦ з в. Дубрава.— *Дубраве́ц*

*ДУБРО.— *Дубро́*. СРП ?*Дубров*. СЛП *Дубра, Дубрас*

ДУБРОВА рэг. ДУБРАВА.— *Дубро́він; Дубра́ва; Дубро́ўскі, Дубра́ўскі*. Бел. у XVI ст. *Дуброва* (Туп.). СРП *Дубравин, Дубровин, Дубровинский, Дубровский, Дубровкин*

*ДУБРУСЬ.— *Дубрусёў*

*ДУБЯГА.— *Дубя́га*. Укр. у XVII ст. *Дубяга* (Туп.). СРП *Дубяго*

ДУБЯНЕЦ з вв. Дубы, Дубяны.— *Дубяне́ц, Дубяне́цкі*

ДУДА.— *Ду́даў, Ду́дзін, Ду́дзіч, Дудзэ́віч, Дудо́віч, Дудзэ́нка, Дудзянко́ў, Дудзяно́к, Дудзэ́ня, Дудзэ́ніч; ?Дуду́к; Дудзі́нскі, Дудзі́цкі*. У Туп. у XV—XVI стст. *Дуда*. СРП *Дудин, Дудов, Дудинский*. Параўн. ДУДКА

ДУДАК рэг. 'драфа' (БРС, Нас.), рус. тое ж (Мірт.).— *Дуда́к*. СРП *Дудаков*

ДУДАЛЬ 'дудар'? — *Ду́даль, Ду́далеў*. СРП *Дудалёв*

ДУДАР, памянш. ДУДАРЧЫК.— *Дуда́р, Ду́дараў, Дударо́ў, Дударэ́віч, Дударэ́нка, Дударо́нак; Ду́дарчык*. Бел. у XVIII ст. *Дудар* (БА, I, 211—212)

ДУДКА, памянш. ДУДКО, ДУДЗЬКО, ДУДЧЫК.— *Ду́дка, Дудко́, Дудко́ў, Ду́дкін, Дудке́віч, Ду́дчанка; Дудзько́; Ду́дчык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Дудка, Дудко* (БА, I, 212; Туп.). Укр. XVI—XVII стст. *Дудка, Дудочка* (Туп.). СРП *Дудко, Дудкин, Дудченко, Дудкевич*. Параўн. ДУДА

ДУДНІК укр. 'дудар' (Грынч.).— *Ду́днік; Дудні́цкі*. СРП *Дудник, Дудников*

ДУДУК узб. 'заіка' (УРС).— *Дуду́к*.

ДУЖЫ, памянш. ДУЖЫК.— *Ду́жын; Ду́жык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Дужий, Дужы* (Туп., БА, I, 212)

ДУЙНЫ ўкр. *дуйний* ' (аб ветры), які моцна дзьме' (Грынч.).— *Ду́йны, Ду́йноў*

ДУК рус. 'ямка, лунка, у якую заганяюць шар ці мяч пры гульнях' (Даль), укр. тое ж, 'агароджанае месца, дзе збіраецца моладзь' (Грынч.).— *Дук, Дўчыц; Дучьінскі*. СРП *Дуков, Дучков, Дучинский*

ДУКА рус., укр. 'знатны чалавек, багаты, багатыр' (Даль, Грынч.).— *Дукó, ?Дук, Дўчыц, Дучьінскі*. СРП *Дукин, Дучинский*

*ДУКЕЛЬ.— *Дўкель*

ДУКСА літ *dùksas* 'уздых' (Фрэнк.).— *Дўкса, Дўксін*. Параўн. СЛП *Дукстас, Дукста*

*ДУКШЭЙ.— *Дукшэй; Дукшьінскі*

*ДУЛАЙЦІС.— *Дулэйціс* у выніку асваення ЛП ?*Дулайціс*

ДУЛЕБЕНЕЦ з в. Дулебы.— *Дулéбенец*

*ДУЛЕЙЧЫК.— *Дулéйчык*

ДУЛЯ, памянш. ДУЛЬКА.— *Дўля, Дўлеў, Дулэвіч; Дулькó; Дўльскі, Дульчэйскі*. Бел., укр. у XVI ст. *Дуля* (Туп.). СРП *Дулин, Дулькин, ?Дульчин*

*ДУЛУБ.— *Дулуб*

*ДУЛУН.— *Дулун*

ДУМА.— *Дўмай*. Бел. у XVI ст. *Дума* (БА, I, 212). У Туп. у XV—XVI стст. *Дума*. СРП *Думин, Думенко, Думенков*

*ДУМАН.— *Думан*. Каз. VI *Думан* (Жануз.)

ДУМНЫ рэг. 'ганарысты, фанабэрысты' (Нас.), укр. *думник* 'задумлівы, які думае', 'горды' (Грынч.).— *Дўмны, Думноў*. СРП *Думнов*

*ДУН, памянш. ДУНЕЦ, ДУНЧЫК, ДУНЬКО.— *Дунéц; Дўнчык; Дўнька, Дунькó, Дунькэвіч*. СРП *Дунцев, Дуньков, Дунский*

ДУНАЙ, памянш. ДУНАЙКА ўкр. 'разліў вады' (Грынч.), назва ракі.— *Дунаёў; Дунáйка; Дунáйскі*. СРП *Дунаев, Дунаевский*

*ДУНЯК.— *Дуняк*. СРП *Дуняков*

*ДУПАН.— *Дупáнаў*

ДУР.— *Дўрай, Дурóвіч*. СРП *Дуров*

ДУРАК рус. 'дурань'.— *Дурáк*. СРП *Дураков*

*ДУРАН 'дурань'?— *Дурáнаў*

ДУРКО.— *Дуркó*

*ДУРОНДА параўн. рус. *дуринда* 'дурань' (Дабр.).— *Дурóнда*

ДУРЫЛА 'дурань'.— *Дурьíла, Дурьíлаў*. СРП *Дурылин*

*ДУРЭЙКА 'дурань'— *Дурэйка*

ДУРЫНЯ 'дурань'? — *Дурьнін*. Рус. у XVII ст. *Дурыня* (Туп.)

*ДУСЬ.— *Дусь, Дусянók*

ДУТКА, памянш. ДУТЧЫК рэг. 'трубка гусінага ці курынага пярэ' (Сл.— М. Б.).— *Дутчык; Дуткóўскі*. У Туп. у XVII ст. *Дутка*. СРП *Дуткин*

*ДУТНЫ.— *Дутны*

*ДУТЫ.— *Дутаў*. Бел. у XVI ст. *Дутый* (БА, I, 212). Укр. у XVI ст. *Дутый*, рус. у XVI ст. *Дутой* (Туп.). СРП *Дутов*

*ДУФАЙЛА.— *Дуфайла*

ДУХ, памянш. ДУШКО.— *Духóвіч; Душкó, Душкэвіч*. Бел. у XVII ст. *Дух* (Туп.). СРП *Духов, Духин, Духовский, Духовской, Душков, Душкевич*

*ДУЦ.— *Дуцаў*

*ДУЧ.— *Дучыц; Дучынскі*. Параўн. таксама ДУК, ДУКА

*ДУШЭЙКА.— *Душэйка*

*ДУЮН.— *Дуюн*

*ДХАС.— *Дхасаў*

ДЫБА, памянш. ДЫБКА, рус. *дыбо* 'жэрдка, якою дастаюць ваду са студні' (Мельн.), параўн. бел. *дыбаць* 'павольна ісці' (Нас.).— *Дыба, Дыбін; Дыбкó*. СРП *Дыбин, Дыбенко*

ДЫБАЛЬ 'той, хто павольна ходзіць?', 'даўганогі, няскладны'? — *Дыбаль*. Бел. у XVII ст. *Дыбаль* (БА, I, 212). Параўн. ДЫБА

ДЫГАЙЛА рэг., 'які мае няскладную, непрыгожую паходку', 'даўганогі' (Нас.), параўн. рус. *дыгаць* 'гнуцца, шатацца пад цяжарам' (Даль).— *Дыгайла*

ДЫГУН.— *Дыгун*. Параўн. ДЫГАЙЛА

*ДЫДА, памянш. ДЫДКА, ДЫДЗЬКО, ДЫДЗІК.— *Дыда, Дыдó; Дыдзік; Дыдка, Дыдкó, Дыдзькóў*

*ДЫДЫШКА.— *Дыдышка*

*ДЫЛЕЙКА.— *Дылейка*

ДЫЛЯ, памянш. ДЫЛЬКО 'тоўстая дошка' (РБС), рэг. 'адна з дзвюх рам ткацкага варштата' (Стэц.), рус. 'нага' (Даль), літ. *dyła* 'маруда' (Атр., II, 42).— *Дылянók; Дылькó; Дылэўскі*

ДЫМ, памянш. ДЫМОК.— *Дым; Дымкóў*. У Туп. у XVI ст. *Дымко*. СРП *Дымов, Дымков, Дымченко*

ДЫМАР.— *Дыма́р; Дамаро́нак пры [ы]>[а]*

ДЫМКАВЕЦ з в. Дымкі, Дымкава.— Дымкавец

ДЫМНІК 'дымар'? — Дымнікаў

*ДЫМША.— Дымша, Дымшыц. СРП Дымшиц

*ДЫННІК.— Дыннікаў, Дыннічэнка

ДЫНЯ.— Дынін. СРП Дынин

ДЫРА, ДЫРКА.— Дыро; Дырко

ДЫРДА рэг. 'дзевачка-свавольніца, якая выйшла з дзіцячага ўзросту', 'высокі даўганогі чалавек' (Нас.), 'худы вялікі конь' (Дзярж.— М. Б.).— Дырда

*ДЫРМАН.— Дырман

*ДЫТКА.— Дыткó

*ДЫЧКО.— Дычкó, Дычкóў, Дычкін, Дычкóўскі. СРП Дычкин

ДЫШАЛЬ.— Дышлэвіч. СРП Дышлевский

ДЭЙКАЛА гл. ДЗЕЙКАЛА

*ДЭЙНАР.— Дэйнар у выніку асваення ЛП Дейнеріс

*ДЭЛДА.— Дэлда

*ДЭМАШ.— Дэмаш

*ДЭНЮШ.— Дэнюш у выніку асваення ЛП Денюшас, Денюшіс

ДЭРАШ, памянш. ?ДАРОШКА, ?ДАРОШАК.— Дэраш, Дарашэвіч, Дарашэнка; Дарóшка, Дарóшак, Дарашкóў, Дарашкэвіч, Дарóшчанка, Дарашчóнак; Дарашчúк, усе вытворныя магчымы і ад УІ Дорофей (гл. БА, I, 63—64)

*ЕДАЛА 'той, хто многа есць'?—Едала

*ЕДЗЬ 'яда'.— Едзь

ЕДНАЧ параўн. едначык, едначка 'адзіны сын, адзіная дачка' (Нас.).— Еднач, Еднацэвіч

*ЕЖГУР.— Ежгурóў

ЕЗАВІТ параўн. польск. *jezuwita* 'езуіт' (Карл.).— Езавіт, Езавітаў

*ЕЗУБ, *ЯЗУБ, памянш. ЕЗУБЧЫК, ЯЗУБЧЫК.— Езубчык, Язубчык

*ЕЛАК.— Елак

ЕЛЕЦ з в. Ель.— Ельцаў. Бел. у XVIII ст. Елец (БА, I, 212). Укр. у XVI—XVII стст. Елец (Туп.). СРП Ельцов

ЕЛЬ рэг. 'елка'.— Елін; Еленскі, Ельскі. Параўн. ЕЛКА

*ЕМА, памянш. *ЕМКА.— Емчанка. Параўн. рус. у XIII—XVII стст. Емин (Туп.). СРП Емков

- *ЕМЦЬ.— *Емцеў*
 ЕН, ЕНА. — *Енін; Енка*. СРП *Енин, Енов, ?Еников*
 ЕНЗА рэг. 'востры на язык чалавек, які любіць ука-
 лоць', 'задзіра' (Нас.), параўн. польск. *jędza* 'ведзьма,
 баба-яга', 'злосная жанчына' (Карл.).— *Енза*
 ЕРКА, памянш. ЕРЧЫК параўн. польск. *jerk* назва
 расліны (Карл.)— *Ерчык*. СРП *Еркин, Ерченко*
 ЕРЛІК польск. *jerlik* 'ярлык, пісьмовы дазвол'
 (Карл.).— *Ерлік*
 *ЕСАЛЬНІК. — *Есальнік*
 *ЕСМАН.— *Есман*. Каз. УІ *Есман* (Жануз.).
 *ЕУГА, памянш. ЕУЖЫК.— *Еўжанка; Еўжык*
 ЕУЗА, памянш. ЕУЗІК, укр. *евза* 'ліхаманка'
 (Грынч.).— *Еўзікаў*
 ЕУПАК.— *Еўпак*
 ЕЧМАН.— *Ечман*
 *ЕШМАН.— *Ешман* у выніку асваення ЛП *Ешмантас*
 *ЕДКА, памянш. ЕДЧЫК, ?ЕТЧЫК.— *Едка, Едчык;*
 ?*Етчык*. СЛП *Едка, Етка*
 ЕЖЫК рэг. 'вожык'.— *Ежыкаў*. СРП *Ежиков*. Па-
 раўн. ВОЖЫК
 ЕЛКА рэг. 'елка'.— *Елкін*. СРП *Елкин*. Рус. у XVI ст.
Елка (Туп.)
 ЕРШ.— *Ерш, Яршóў, Яршэвіч*. Рус., укр. у XVI—
 XVII стст. *Ерш, Ерш, Ершик* (Туп.). СРП *Ерш, Ершов,*
Ершик
 ЕЧ параўн. рэг. *ёчы* 'глузды, жыццёвая сіла' (Пол.—
 М. Судн.).— *Еч*. СЛП *Ечас*
 ЕШКА, памянш. ЕШЧЫК.— *Ешчык*. СРП *Ешков*
- *ЖАБА, памянш. ЖАБКА, ЖАБЧЫК, павеліч. ЖА-
 БЫКА.— *Жабін; Жабкó; Жабкін; Жабчык; Жабыка*. Бел.
 у XVI—XVII *Жаба, Жабка* (БА, I, 212—213; Туп.). СРП
Жабин, Жабченко, Жабинский, Жабицкий
 *ЖАБАНОС.— *Жабанóс*
 *ЖАБРОН.— *Жабрón*. Параўн. ЖАБРУН
 *ЖАБРУН, *ЖЭБРУН 'той, хто жабруе'? — *Жабрун,*
Жэбрун. Параўн. ЖЭБРАК
 *ЖАБУРДА.— *Жабурдзёнак*
 ЖАБУРОНАК 'жабяня, жабка'? — *Жабурóнак*
 *ЖАБЫКА.— *Жабыка*. Параўн. ЖАБА
 ЖАВАРАНАК, ЖАУРАНАК.— *Жаваранак, Жава-*
ранкаў; Жаўранак. Бел. у XVI ст. *Жаворонок* (БА, I,

213). У Туп. у XVI—XVII стст. *Жаворонок*. СРП *Жаворонкин, Жаворонков*

*ЖАГОЛА, памянш. ЖАГОЛКА.— *Жагóлкін*. Бел. у XVIII ст. *Жоголь* (БА, I, 213). СРП *Жеголкин*

ЖАГОРА параўн. *žagaras* 'куст, кустарнік', кірг. *жогор* 'верх' (КРС).— *Жагóра*

*ЖАГУЛА.— *Жагúла*

*ЖАГУЛЬ.— *Жагúль*. СРП *Жегулёв*

*ЖАГУН, ЖАГУНЬ.— *Жагúн, Жагúнь*, відаць, у выніку асваення ЛП *Жагуніс, Жёгунас*

ЖАД, ЖАДЗЬ, памянш. ЖАДЗЬКА, ЖАДЗЕЙКА ад *жадаць*, рэг. *жадны* 'прагны'? — *Жа́дзька; Жадзэ́йка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Жадко, Жадей*, рус. у XVII ст. *Жадка*, укр. у XVI ст. *Жадко* (Туп.). СРП *Жадов, Жадаев, Жадовский*

ЖАК ст. бел. 'служыцель у касцёле' (Нас., АУ), 'нерат з двума крыламі' (БРС, Бяльк.). — *Жак; Жачко*. Бел. у XVI ст. *Жак* (БА, I, 213). СРП *Жаков*

*ЖАКУН.— *Жакúн*. Каз. УІ *Жакан* (Жануз.)

ЖАЛАВАК, памянш. ЖАЛАВАЧЫК 'жаўлак'. — *Жалавáчык*. Бел. у XVIII ст. *Жалвачык* (БА, I, 213). СРП *Желваков*. Параўн. ЖАЎЛАК

*ЖАЛАК кірг. 'падліза', *жалаак* 'лізун' (КРС).— *Жалакóвіч*

ЖАЛДАК, ЖОЛДАК рус. *желдак* 'салдат, воін, службылы' (Даль), якое з польск. *żołdak* 'наёмнік' ад *żołnierz* (Фасм.).— *Жалда́к, Жо́лдак*

ЖАЛЕЗНЫ.— *Жалéзны, Жалязнóў; Жалязніóк; Жалязні́цкі*

ЖАЛЕЙКА.— *Жалéйка*

ЖАЛНА гл. ЖАЎНА

ЖАЛНЕР гл. ЖАЎНЕР

ЖАЛУД гл. ЖОЛУД

ЖАЛЯЗНЯК рэг. 'лапата'.— *Жалязні́к, Жалезнякóў*. СРП *Железняков*

*ЖАМЕУКА.— *Жамéўка*

ЖАМОЙТА, ЖАМОЙДА, ЖАМОЙЦЬ літ. *žemaitis* 'літовец, жыхар Жамайціі, жмудзін' (Фасм.).— *Жамóйтa; Жамóйда, Жамóйдзін* пры [т]>[д] пад уплывам *жмудзін; Жамóйць*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Жемайтис, Жемайтайтис*

ЖАМЧУЖНЫ.— *Жамчúжны*. СРП *Жемчужный. Жемчужнов*

- *ЖАНЧАК параўн. кірг. *жанчык* 'кішэнь' (КРС). —
- Жанчак*
 ЖАНДАР.— *Жандараў*. СРП *Жандаров*, ?*Жандарёв*
 ЖАР, памяш. ЖАРКО, ЖАРЫК.— *Жарын*, *Жараў*,
Жарынаў, *Жарыч*, *Жаранка*, *Жаранкоў*; *Жарко*, *Жар-*
коў, *Жаркін*, *Жаркевіч*, *Жарчанка*; *Жарык*, *Жарыкаў*;
Жарскі, *Жаркоўскі*. СРП *Жаров*, *Жарин*, ?*Жаринов*,
Жарков, *Жариков*
 ЖАРАБЕЦ.— *Жарабэц*, *Жарабцоў*; *Жарабэцкі*.
 Бел. у XVI—XVIII стст. *Жеребец* (БА, I, 213). Рус. у
 XV—XVI стст. *Жеребец* (Туп.). СРП *Жеребцов*, ?*Жереб-*
ченко
 ЖАРАБИЛА.— *Жарабіла*. Бел. у XVI ст. *Жеребила*,
Жеребило (БА, I, 214; Туп.). Укр. у XVII ст. *Жеребило*
 (Туп.). СРП *Жеребилов*
 ЖАРАБОК.— *Жарабок*. СРП ?*Жеребченко*
 *ЖАРАВЕНЬ.— *Жаравень*
 ЖАРАЛО.— *Жарало*. Бел. у XV ст. *Жерло* (Туп.)
 ЖАРНАВЫ.— *Жарнаві*
 ЖАРНАКЛЁЎ 'жарнасек'? — *Жарнаклёў*
 ЖАРНАСЕК.— *Жарнасек*. Бел. у XVII—XVIII стст.
Жорносек, *Жарносек* (Туп., БА, I, 214)
 *ЖАРТУН ад *жартаваць*? — *Жартун*
 *ЖАРУЛА ад *жэрці*? — *Жарула*
 *ЖАРУН ад *жэрці*? — *Жарун*
 *ЖАРЫЙ.— *Жарый*
 ЖАЎЛАК.— *Жаўлакоў*, *Жаўлаковіч*. СРП *Желва-*
ков
 ЖАЎНА, ЖАЛНА.— *Жаўноў*, *Жаўнін*; *Жалноў*,
Жалнін. СРП *Желнин*
 ЖАЎНЕР, рэг. ЖЭЎНЕР, ЖАЛНЕР, памяш. ЖАЎ-
 НЕРЧЫК, ЖАЎНЕРКА.— *Жаўнярковіч*; *Жаўнярук*; *Жаў-*
нярчук; *Жаўнёрчык*; *Жаўнёрка*; *Жэўнераў*; *Жалня-*
рэвіч. Бел. у XVI—XVIII стст. *Жолнер*, *Жолнерик*
 (БА, I, 214)
 ЖАЎНЕРЫС.— *Жаўнэрыс*. СЛП *Жаўнерыс*?
 ЖАЎНЯК параўн. рэг. *жаўнаць* 'гаварыць бязглуз-
дзіцу' (Тур.—Выгон.). — *Жаўняк*
 ЖАЎРАНАК гл. ЖАВАРАНАК
 ЖАЎРЫД.— *Жаўрыд*
 ЖАЎТАНОСЫ.— *Жаўтаносаў*
 ЖАЎТОК.— *Жаўток*, *Жаўтко*
 ЖАХ.— *Жахаў*; *Жахоўскі*

ЖАХАВЕЦ з в. Жахі.— *Жахавец*

ЖБАНОК рэг. 'збан, збанок' (Нас., КСЧ).— *Жбан-коў.* СРП *Жбанов*

ЖВАЛЬ параўн. рэг. *жваць* 'жаваць' (Дзярж.— М. Б.).— *Жвалевіч; Жвалейскі*

*ЖВІК параўн. рус. *жвукнуть* 'стукнуць, выцяць, сцэбануць' (Даль), *жвукать*, 'выплёўваць сліну праз зубы' (Дабр.).— *Жвік, Жвікаў,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Жвікас, Жвікіс*

*ЖВІРКО.— *Жвірко*

ЖВІРБЛЯ літ. *zvīrblys* 'верабей'.— *Жвірбля; Жвірблінскі,* магчыма, і ў выніку асваення ЛП *Жвірбліс*

*ЖГІР.— *Жгір, Жгіраў, Жгіроў; Жгіроўскі*

ЖГУН рус. 'стручковы перац' (Даль).— *Жгун*

ЖГУТ.— *Жгут, Жгутаў.* СРП *Жгутов*

ЖДАН, памянш. ЖДАНКО, ЖДАНОК старажытнае славянскае імя ва ўсходніх славян, ад *ждаць* 'чакаць', г. зн. 'дзіця, якога чакаюць, хочуць'.— *Ждан, Жданаў, Ждановіч, Жданеня; Жданюк; Жданко, Жданкоў, Жданкоўвіч; Жданок.* Бел. у XV—XVII стст. *Ждан, Жданец* (Туп., БА, I, 213). Рус. у XII—XVII стст. *Ждан, Жданко* (Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Ждан, Жданец* (Туп.). СРП *Жданов*

*ЖЛОБА.— *Жлоба, Жлобіч*

ЖЛУКТА, памянш. ЖЛУКЦІК 'пасудзіна для выварвання бялізны' (БРС), 'абжора' (КСЧ).— *Жлукта, Жлукто; Жлукцік; ?Жлутка* пры перастаноўцы [к] і [т]. Бел. у XVI—XVII стст. *Жлукта* (БА, I, 214)

ЖМАЙДЗЯК 'жамайдзяк, жыхар Жамайціі'.— *Жмайдзяк.* Параўн. ЖМУДЗЯК, ЖАМОЙТА

ЖМАЙЛА, памянш. ЖМАЙЛІК рэг. 'скупы, хто жме, зажымае'.— *Жмайлік.* СРП *Жмайло*

ЖМАКА рэг. 'скупы, той, хто жме, зажымае', параўн. таксама рус. *жмаки* 'выжымкі канापель ці семя, макуха' (Даль), укр. *жмаки* 'выжымкі' (Грынч.).— *Жмака; Жмачынскі.* Бел., укр. у XVI ст. *Жмака* (БА, I, 214; Туп.). СРП *Жмакин*

ЖМЕЙДА рэг. 'скупы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Жмейда*

ЖМЕНЬКА.— *Жменька*

ЖМІНДА, памянш. ЖМІНДЗІК рэг. 'скупы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), *жміндзіць* 'есці' (Стэц.).— *Жмінда; Жміндзік, Жміндзікаў*

ЖМУДЗЯК 'жыхар Жмудзі, Жамайціі'.— *Жмудзяк*
ЖМУЛЯ 'скупы, той, хто жме, зажымае'? — *Жмўля*.

СРП *Жмулин*

*ЖМЫРА.— *Жмўра*

ЖОГ, ЖОГА рэг. жога 'пякотка' (Бяльк.), рус. *жег*,
жог 'гарачыня ад агню', 'прайдзісвет', *жега*, жога 'су-
матоха, лаянка' (Даль).— *Жог, Жога*. Рус. у XVI ст.
Жог (Туп.). СРП *Жогов*. СЛП *Жёгас, Жёгіс*

*ЖОГАЛЬ.— *Жогаль*, магчыма, у выніку асваення
ЛП *Жёгеліс*. Бел. у XVIII ст. *Жоголь* (БА, I, 213)

*ЖОГАТ.— *Жогат*

ЖОГЛА рэг. 'ашуканец, круцель' (КСЧ), рус. *жегло*
'нагрэтае да чырвані жалеза для выпальвання дзірак
на дрэве', 'жала' (Даль).— *Жогла, Жоглич*. СРП *Жег-*
лов

*ЖОЙДА параўн. літ. *žaidas, žaidis* 'печ', 'комін'.—
Жойда

*ЖОЙДЗЕНЬ.— *Жойдзень*

*ЖОЛА, памянш. ЖОЛІК.— *Жолік*

ЖОЛАБ, памянш. ЖАЛАБОК.— *Жалабокóвiч*. Бел.
у XVI ст. *Жолоб* (БА, I, 213). Рус. у XVI ст. *Желоб*, укр.
у XVII ст. *Жолобка* (Туп.). СРП *Жолобов*

ЖОЛДАК гл. ЖАЛДАК

ЖОЛУД, рэг. ЖОЛУДЗЬ, ЖАЛУД, памянш. ЖА-
ЛУДОК, ЖАЛУДКО.— *Жолуд, Жалудóй, Жалудóвiч;*
Жалудкó, Жалудкóй; Жолудзь, Жолудзей. Бел. у XVI—
XVII стст. *Жолудь* (Туп., БА, I, 213). Укр. у XVI ст.
Жолудь (Туп.). СРП *Жолудев*

ЖОРАЎ 'журавель'.— *Жорай, Жоравiн, Жаравóвiч*.
Бел. у XVI—XVIII стст. *Жоров* (БА, I, 214)

ЖОРДКА, памянш. ЖОРДАЧКА рэг. 'жэрдка'.—
Жордачкiн. СРП *Жёрдошкин*

ЖОСТКІ рэг. 'жорсткі'? — *Жосткiн*. СРП *Жестков*

*ЖОЎДА, памянш. ЖОЎДЗІК.— *Жоўдзiк*. Параўн.
ЖОЙДА

*ЖУБАРТ гл. ЖЫБУРТ

*ЖУГАР.— *Жугар, Жугарóй*

*ЖУГЕР.— *Жугер*

*ЖУДРО.— *Жудрó*

*ЖУДРЫД.— *Жудрыд*

*ЖУЖОМА.— *Жужóма*

ЖУЙКА бел., рус., укр. 'жвачка' (Нас., Даль,
Грынч.).— *Жуйка*. СРП *Жуйков*

ЖУК, памянш. ЖУЧОК, ЖУЧЫК.— *Жук, Жўкаў, Жукóвич; Жучóк, Жучкéвич; Жўчык; Жукóўскі, Жучынскі.* Бел. у XV—XVIII стст. *Жук, Жучек* (Туп., БА, I, 214—215). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Жук* (Туп.). СРП *Жук, Жуков, Жукович, Жучков, Жучкин, ?Жучин, Жуковский*

ЖУКАВЕЦ з в. Жукі, Жукава.— *Жукавéц.* Бел. у XVIII ст. *Жукавец* (БА, I, 215). СРП *Жуковец*

*ЖУЛЕГА.— *Жулéга*

*ЖУЛЬ, ЖУЛЯ.— *Жуль, Жўля, Жўлеў,* магчыма, у выніку асваення ЛП *Жуліс.* СРП *Жулёв*

*ЖУМАРА.— *Жумáра, Жумáрын*

ЖУПІК параўн. рэг. *жупіць* 'гаварыць, размаўляць' (БРС).— *Жўпікаў.* СРП *Жупиков*

ЖУР, памянш. ЖУРЫК, ЖУРОК, ЖУРКО.— *Жур, Жўраў, Журóвич, Журанóк; Жўрык; Журóк; Журкó, Журкóў, Журкéвич, Журкóвич; Жўрскі.* СРП *Журов, Журенко, Журков, Журкин*

ЖУРА, памянш. ЖУРЫК, ЖУРОК, ЖУРКО рэг. *жура* 'страва з сырой вады, крышанага хлеба, алею' (КСЧ), рус. *жура* 'журавель' (Даль), укр. *жура, джура* 'казацкі слуга-збраяносец', *жура* 'журба' (Грынч.).— *Жўра, Жўрын, Журóвич, Журанóк; Журь́к, Журóк.* СРП *Журин, Журенко, Журков, Журкин*

ЖУРАВЕЛЬ.— *Журавéль, Жураўлёў, Жураўлéвич; Журкó, Журкóў, Журкéвич, Журкóвич.* Рус. у XVI—XVII стст. *Журавль* (Туп.). СРП *Журавлёв*

ЖУРАВЕЦ з в. Журы, Журава.— *Журавéц*
ЖУРАЎ, памянш. ЖУРАВОК, ЖУРАВЕЦ рэг. 'журавель'.— *Журавéнка; Журавóк, Жураўкóў, Жураўкін, Жураўкевич; Журавéц; Жураўскі.* У Туп. у XVI ст. *Журав.* СРП *Журавков, Журавкин, Журавский*

ЖУРБА.— *Журба́*

ЖУРКА. рус. 'журавель' (Мірт.).— *Журкó, Журкóў, Журкéвич, Журкóвич.* Параўн. ЖУРА

*ЖУРНЯ.— *Журня́, Журнéвич*

*ЖУРЫБА.— *Журь́ба*

*ЖУРЫД.— *Журь́д, Журь́даў.*

ЖУРЫХА ад *журыца?* — *Журь́ха*

*ЖУСЕЛЬ.— *Жусель*

ЖУТКІ ад *жудасць?* — *Жўтчанка пры [д]>[т]?*

*ЖУШМА.— *Жушма*

*ЖЫБА, памянш. ЖЫБКО.— *Жыбкó*

*ЖЫБУЛЯ, ЖЫБУЛЬ літ. *žibùlis* 'тое, што блішчыць, бліскучае'.— *Жыбу́ля, Жыбу́ль, Жыбуле́віч; Жыбулеўскі*

*ЖЫБУРТ, *ЖЫБАРТ.— *Жы́бурт, Жыбурто́віч, Жабурто́віч, Жы́барт, Жыбарто́віч* у выніку асваення ЛП *Жібуртас, Жібертавічюс*

*ЖЫБУЦЬ.— *Жы́буць* у выніку асваення ЛП *Жі-бутіс*

ЖЫВАГЛОД.— *Жывагло́д*

*ЖЫВАДАР.— *Жывада́раў*

ЖЫВАДЗЁР.— *Жывадзё́раў*. СРП *Живодёров*

*ЖЫВЕЛЬ.— *Жыўлю́к*

*ЖЫВЕНЬ.— *Жыве́нь*. Бел. у XVII ст. *Живень* (Туп.)

*ЖЫВЕТА.— *Жыве́та*

ЖЫВІЦА 'яловая смала' (БРС), рэг. 'сапожная смала' (КСЧ), 'палоска з нявырабленай скуры' (КСЧ), 'раменная ці пяньковая пуга' (Дзярж.—М. Б.).— *Жыві́ца; Жыві́цкі*

*ЖЫВОР (А).— *Жыво́р, Жыво́раў*. СРП *Живоровский*

ЖЫВОТ, памянш. ЖЫВОТКА, ЖЫВАТОК.— *Жыво́тка, Жыватко́ў, Жыватке́віч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Животко* (Туп., БА, I, 214). СРП *Животов, Животков, Животковский*

ЖЫВУЛА, ЖЫВУЛЬКА рус. *живуля, живулька* 'вош, блыха, усякае насякомае, што кусае' (Даль).— *Жыву́ла; Жывулька*. СРП *Живулин*

ЖЫВУШКА рус. *живушка* 'фастрыга' (Даль).— *Жыву́шкін*

ЖЫГА рэг. 'жвавы, спрытны, борзды', 'хто ўмешваецца ў чужыя справы', 'хто настройвае аднаго чалавека супраць другога' (Нас.), рус. *жига* 'лаянка, пострах, пакаранне' (Даль).— *Жыга́ў; Жыго́цкі*

ЖЫГАЛА, ЖЫГАЙЛА, ЖЫГАДЛА, памянш. ЖЫГАЛКА рэг. 'металічны прут, якім кавалі выпальваюць дзіркі ў дрэве', 'нагайка' (Нас.), 'жала' (Нясв., Пол.—М. Б.), рус. *жигала, жигало* 'металічны прут', 'жала' (Даль, Дабр.), укр. *жигало* 'металічны прут' (Грынч.).— *Жыга́ла, Жыга́лаў; Жыга́лка, Жыга́йла; Жыга́дла; Жыгалко́ўскі*. СРП *Жигалов, Жигалин, Жигалкин*

ЖЫГАЛКА рус. *жигалка* 'кусучая муха' (Мірт.) — *Жыга́лка, Жыгалко́віч*. Параўн. ЖЫГАЛА

ЖЫГАН рус. *жиган* 'работнік на вінакурным ці цукровым заводзе', 'худы, паджары чалавек', 'прайдзісвет, прайдоха' (Даль), параўн. бел. *жыга* 'борзды, спрытны', 'той, хто ўмешваецца ў чужыя справы', 'хто зводзіць, падзуджвае' (Нас.).— *Жыгáн, Жыганóвіч*. СРП *Жиганов*

ЖЫГАР ад *жыгаць*? — *Жыгáр, Жыгáраў, Жыгарэ́віч*. СРП *Жигарёв, Жигарьков*. Параўн. ЖЫГАН, ЖЫГУН

ЖЫГАЧ ад *жыгаць*? — *Жыгáч, Жыгачóў*. СРП *Жигач, Жигачёв*. Параўн. ЖЫГАН, ЖЫГУН

ЖЫГУН рэг. 'хто любіць падглядаць', 'жвавы, спрытны, борзды', 'нагаворшчык, паклёпнік' (Нас.), рус. *жигун* назва расліны (Даль), укр. *жигун, джигун* 'залётнік' (Грынч.).— *Жыгу́н, Жыгунóў; Жыгунóўскі*. СРП *Жигунов*

ЖЫГЛО 'жала'?—*Жыглéвіч*. СРП *Жиглов*. Параўн. ЖЫГАЛА

ЖЫД, памянш. ЖЫДКО, ЖЫДОК, ЖЫДЗІК.— *Жы́дзін, Жыдо́віч; Жы́дкó, Жы́дкóў, Жы́дкóвіч, Жы́дкэ́віч*, якія магчымы і ад *жы́дкі*; *Жы́до́к, Жы́дзік*. Бел. у XVII ст. *Жидко* (Туп.), у XVI—XVIII стст. *Жидкий* (БА, I, 214), укр. у XV—XVII стст. *Жид, Жидок, Жидик* (Туп.). СРП *Жидов, Жидков, Жидкий*

*ЖЫДАЛА.— *Жыдалóвіч*

ЖЫЖА, памянш. ЖЫЖКО, ЖЫЖЫК рэг. дзіцяч. 'агонь' (Нас., КСЧ), 'запальчывы чалавек', 'той, хто ўмешваецца ў чужыя справы', 'нагаворшчык, паклёпнік' (Нас.), 'жыжка з гною' (КСЧ), рус. *жижа* 'жыжка' (Даль), укр. *жижа* 'агонь', 'запальчывы чалавек' (Грынч.).— *Жы́жа, Жы́жóў, Жы́жэ́нка; Жы́жкó; Жы́жык*. СРП *Жижин*

ЖЫЖКА.— *Жы́жкó*. Бел. у XVI—XVII стст. *Жы́жка, Жижчик* (Туп.)

ЖЫЖАЛЬ укр. *жижель* 'месца, адкрытае для ветру' (Грынч.).— *Жы́жаль*

ЖЫЛА, памянш. ЖЫЛКА, ЖЫЛКО, ЖЫЛЬЧЫК.— *Жы́ла, Жы́лін, Жы́ліч, Жы́лэ́віч, Жы́лінка* з *Жыленка* пры [e]>[i], *Жыляно́к; Жылю́к; Жы́лка, Жы́лкó, Жы́лкэ́віч; Жы́льчык; Жы́лінскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Жила, Жыла, Жылка* (Туп., БА, I, 214). Рус. у XIV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Жила, Жилка* (Туп.)

*ЖЫЛАЧ.— *Жылач*

*ЖЫЛУН.— *Жылу́н, Жылуно́віч; Жылуно́ўскі*

ЖЫЛЯК параўн. рус. *жилак* 'той, хто жыліць, махлюе ў гульні' (Мірт.).— *Жыляк*. СРП *Жиляков*

*ЖЫМАЙЛА.— *Жыма́йла*

*ЖЫН, памянш. ЖЫНКО.— *Жыно́віч; Жынкó*

*ЖЫНГЕЛЬ.— *Жы́нгель*

ЖЫР, памянш. ЖЫРКО, рэг. 'тлушч'.— *Жы́рай, Жыро́нак; ?Жыро́нкін; Жыркéвіч*. Бел. у XVI ст. *Жирка*, рус. у XVI ст. *Жирок* (Туп.). СРП *Жиров, Жирков, ?Жиронкин*

*ЖЫРНЕЛЬ.— *Жырне́ль*

ЖЫРНЫ рэг. 'тлусты', 'поўны ў целе'.— *Жырне́віч*. СРП *Жирнов*

ЖЫТА, памянш. ЖЫТКО, ЖЫЦЬКО. — *Жыткó, Жыткóў, Жыткóвіч, Жыткéвіч; Жыцькó; Жыткóўскі*; усе магчымы і ад ЖЫД (гл.) пры [д]>[т]. Бел. у XVI—XVII стст. *Житко*, рус. у XV—XVII стст. *Жито* (Туп.). СРП *Житов, Житков*

ЖЫТЛА ўкр. *житло* 'жыццё, пражыванне', 'жыллё' (Грынч.).— *Жы́тла*

*ЖЫХ, памянш. *ЖЫШКО.— *Жых, Жыхóвіч; Жышкó, Жы́шкін, Жышкéвіч* — тры апошнія прозвішчы магчымы і ад ЖЫЖКА (гл.) пры [ж]>[ш]. У Туп. у XVI ст. *Жиха*

ЖЫХАР, памянш. ЖЫХАРКА.— *Жы́хар, Жы́хараў; Жы́харка*. Бел. у XVI ст. *Жихарь*, рус. у XV—XVII стст. *Жихарь, Жихор* (Туп.). СРП *Жихарёв*

ЖЫЧКА рэг. 'чырвоная істужка, лента' (БРС), укр. *жицка* тое ж, 'чырвоная суконная нітка' (Грынч.).— *Жы́чка*. СРП *Жицкин, Жицков*

ЖЫШКО гл. ЖЫХ

ЖЭБІТ параўн. літ. *žebitas*, 'які складаецца з невялікіх кускоў'.— *Жэ́біт*

ЖЭБРАК 'жабрак'?.— *Жэ́брак*. СРП *Жебрак*

ЖЭБРУН гл. ЖАБРУН

*ЖЭГА, памянш. ЖЭЖКА.— *Жэ́жка, ?Жэ́шка* пры [ж]>[ш]

*ЖЭГАД.— *Жэ́гад*

*ЖЭГЗДРА.— *Жэ́гэдра, Жэ́гэдрын*. Параўн. СЛП *Жегзда*

*ЖЭДА, ЖЭДЗЬ, памянш. ЖЭДЗІК.— *Жэ́дзь; Жэ́дзік*

*ЖЭКА польск. *rzeka* 'рака'— Жэка

*ЖЭНКА.— Жэнка

ЖЭРАБ укр. *жероб* 'жарабя', 'жарабец' (Грынч.).—
Жэраб, Жэрабай. СРП Жеребов, ?Жеребин

*ЖЭРАД.— Жэрад

*ЖЭРБАК.— Жэрбак, Жэрбакай

ЖЭРДЗЬ рэг. 'жэрдка'.— Жэрдзенка; Жардзэцкі

*ЖЭРКА ад *жэрці?* — Жэрка

ЖЭЎЖЫК 'свавольнік, гарэза' (БРС, Нас., КСЧ),
рус. *жевжик* 'невялікі, але вельмі рухавы, жвавы,
спрытны' (Дабр.), 'маларослае дзіця' (Даль), укр. *жев-*
жик 'верабей', 'ветрагон, шалахваст' (Грынч.).— Жэў-

жык

ЖЭШКА гл. ЖЭГА

ЗАБАБУРА. *Забабура, Забабурын.* СРП *Забабурин*

ЗАБАЛОТНЫ, ЗАБАЛОТНІ 'які жыве за балотам'—
Забалотны, Забалотні; Забалотней. СРП *Забалотный.*

ЗАБАЛОТНІК 'які жыве за балотам'.— *Забалотнік.*
СРП *Забалотников*

ЗАБАЛОЦЕЦ 'які жыве за балотам ці ў в. Забалоц-

це'.— *Забалоцец*
*ЗАБАРА.— *Забара, Забаронак.* СРП *Забарский*
ЗАБАЎКА, памянш. ЗАБАЎЧЫК.— *Забайка; Забай-*
чык; Забайскі

*ЗАБЕЙДА.— *Забейда*

ЗАБЕЛА 'смятана для прыправы яды' (Нас.), рус.
тое ж, 'забеленае месца на сцяне' (Даль), укр. *забіл,*
забілка тое ж (Грынч.).— *Забела, Забелін; Забэльскі.*
Бел. у XVI—XVII стст. *Забела* (БА, I, 215; Туп.). Укр.
у XV—XVIII стст. *Забела* (Туп.). СРП *Забела, Забелин,*
Забелинский

*ЗАБЕНЯ.— *Забеня, Забелін; Забенька, Забянькоў*

ЗАБЕРМАХ гл. ЗАБІРМАХА

ЗАБІРАН ад *забіраць* 'той, каго забіралі'?— *Забіран*

*ЗАБІРМАХА.— *Забірмаха; Заберма́х*

ЗАБІЯКА.— *Забіяка.* СРП *Забиякин*

ЗАБОРА рэг. 'складка на адзенні' (КСЧ), 'маршчак
на твары' (Дзярж.— М. Б.).— *Забора, Забораў.* СРП
Заборин

ЗАБОТА.— *Забоцін.* СРП *Заботин*

*ЗАБЯЛЕНДА.— *Забялэндзін*

ЗАВАДА 'недахоп, вада', 'перашкода' (БРС, Нас.), 'непаразуменне, валакіта' (КСЧ), рус. 'недахоп, вада' (Дабр.), укр. 'перашкода, цяжкасць' (Грынч.).— *Завáда, Завáдзіч; Завáдзкі; Завáцкі*. СРП *Завадский, Завадовский*

*ЗАВАДЭЎКА 'завадатар, завадатай'?— *Завадэўка*
ЗАВАЖАНЕЦ.— *Заважáнец*

ЗАВАЛЕЙ укр. *завалій* 'непаваротлівы чалавек, цяльпук, мяла' (Грынч.).— *Завалéй, Завалéеў*. Укр. у XVI—XVII стст. *Завалей* (Туп.)

ЗАВАЛІХА ад *заваліць*.— *Завалішын*. СРП *Завалихин, Завалишин*

ЗАВАЛОКА ўкр. *завалока* 'захожы, бадзяга, чужы чалавек' (Грынч.).— *Завалóкін*. СРП *Заволокин*

ЗАВАРА рэг. 'загартоўка' (Нас.), рус. 'густая каша з грубай жытняй мукі' (Даль).— *Завáрын*. СРП *Заварин, ?Заваров*

ЗАВАРОТНІ, ЗАВАРОТНЫ.— *Заварóтні, Заварóтны*

*ЗАВАРЫКА ад *заварыць*?— *Завары́ка*. Бел. у XVIII ст. *Заварыко* (БА, I, 215)

ЗАВІД(А) ад рэг. *завідаваць*, 'зайздросціць?', рус. *завида* 'зайздрасць', 'зайздросны чалавек' (Даль), укр. *завида* 'зайздросны' (Грынч.).— *Заві́д(а), Заві́даў, Заві́дóўскі*. Рус. у XII ст. *Завид* (Туп.)

ЗАВІДЗЕЙ.— *Заві́дзéй, Заві́дзéеў?, Завядзéеў* пры [i]>[я]. Параўн. ЗАВІД(А)

ЗАВІЛЕНЧЫК.— *Заві́лэ́нчык*

*ЗАВІРАХА 'той, хто завіраецца, ілгун'.— *Заві́ра́хін*

ЗАВІРУХА.— *Заві́ру́ха*

ЗАВУЛАЧНЫ ад *завулак?* — *Заву́лачны*

ЗАВЯДЗЕЙ гл. ЗАВІДЗЕЙ

ЗАВЯЛЫ, памянш. ЗАВЯЛІК.— *Завя́лэ́віч; Завя́лік*. Рус. у XVII ст. *Завьял, Завьялко* (Туп.). СРП *Завьялов*

ЗАВЯРТАЙЛА.— *Завя́ртáйла*

*ЗАГАРУЙ, памянш. ЗАГАРУЙКА.— *Зага́ру́йка*

*ЗАГАРУЛЯ.— *Зага́ру́ля, Зага́ру́льскі*

*ЗАГДАЙ.— *Загда́й*

ЗАГЛАДА польск. *zagłada* 'знішчэнне», 'смерць', 'згуба' (Карл.).— *Загла́да, Загла́дзін*. СРП *Загладин*

ЗАГНЕТ.— *Загне́таў*

ЗАГОРА 'той, хто жыве за гарой'?— *Заго́рын, Заго́ранка; Заго́рскі*. СРП *Загорский*

- ЗАГОРАЦ 'той, хто жыве за гарой ці ў в. Загор'е'.—
Загóraц
 *ЗАГРЫВА.— *Загрыва*
 ЗАГРЭБА ўкр. *загреба* 'месца, дзе штосьці загрэбе-
 на, закопана', 'корж, які пры выпечцы заграбаюць у
 жар', 'прагны чалавек' (Грынч.).— *Загрэба*. СРП *За-
 грэбин*
 ЗАГРЭБЕЛЬНЫ 'той, які жыве за грэбляй'.— *Загрэ-
 бельны*
 *ЗАГРЭБЕНЬ, *ЗАГРАБЕНЬ.— *Загрэбень, Загра-
 бень, Загрэбней*. Параўн. ЗАГРЭБА
 *ЗАГРЭК (А).— *Загрэкаў*
 *ЗАГУЗ (А).— *Загузаў*
 *ЗАГУЛА ад *гуляць?*— *Загула*
 ЗАГУМЕННЫ 'той, хто жыве за гумном'.— *Загу-
 мэнны, Загумённы, Загумёнка, Загумёнкін*. Укр. у
 XVII ст. *Загуменной* (Туп.)
 *ЗАГУСТА.— *Загуста*
 ЗАД.— *Задаў*. СРП *Задов*
 *ЗАДАЛЯ.— *Задаля*
 ЗАДАРОЖНЫ 'той, хто жыве за дарогай'.— *Зада-
 рожны*. СРП *Задорожный*
 ЗАДЗІРКА рэг. 'зачэпка, прыдзірка' (Нас.), рус.
задирка тое ж (Даль), укр. *задирка* тое ж, 'завусеніца'
 (Грынч.).— *Задзірка*
 ЗАДЗЁРНЫ параўн. рэг. *задзёра* 'задзіра' (Нас.).—
Задзярніок
 ЗАДОРА параўн. рэг. *задор* 'сварка, спор' (Нас.).—
Задора. Рус. у XVI ст. *Задора* (Туп.). СРП *Задорин,
 Задоров*
 *ЗАЕРКА.— *Заёрка*
 ЗАЖЭКА параўн. польск *rzeka* 'рака', магчыма, 'той,
 хто жыве за ракой'.— *Зажэка; Зажэцкі*
 *ЗАЗЕКА, ЗАЗІКА.— *Зазэка, Зазіка*
 *ЗАЗІТ.— *Зазіт*
 *ЗАЗОН.— *Зазон*
 *ЗАЗЫБА.— *Зазыба*. Бел. у XIV—XVII стст. *Зазыба*
 (Туп., БА, I, 215)
 ЗАІКА, памянш. ЗАІЧКА.— *Заіка; Заічка, Заічкін,
 Заічкаў*. Бел. у XVII ст. *Заика* (БА, I, 215). СРП
Заикин
 ЗАЙ 'заяц'?— *Заёнка*, магчыма, рэг. і рус. памянш.
Заенка ад Заяц. СРП *Заев*

ЗАЙКА, ЗАЙЧЫК гл. ЗАЯЦ

*ЗАК.—*Зак.* СРП *Заков*

ЗАКАБЛУК укр. *закоблук* сапожн. 'заднік' (Грынч.).—
Закаблук, Закаблукóў

ЗАКРУТА параўн. *закрутка* (БРС), рус. *закрут*
'хвароба, вар'яцтва' (Дабр.).—*Закрута*

ЗАКУРДАЙ рус. 'франт, валацуга, залётнік'
(Дабр.).—*Закурдаёў.* СРП *Закурдаев*

ЗАКУСІЛА ад *закусиць?*—*Закусілаў.* Бел. у XVII ст.
Закусило, укр. у XVI—XVII стст. *Закусило, Закусилко*
(Туп.)

ЗАЛАМАЙ рус. *заломай* 'хто дорага просіць пры
прадажы, абдзірала' (Даль).—*Заламаў.* У Літоў-
скім кн. у XVII ст. *Заломай* (Туп.)

*ЗАЛАН 'хто жыве за ланамі'?—*Залан*

ЗАЛАТАР ст. бел. 'залатых спраў майстар' (Нас.,
АУ).—*Залатár, Залатарóў, Залатарэ́віч.* Бел. у XVI ст.
Золотар (БА, I, 217). СРП *Золотарёв, Золотаренко*

ЗАЛАТУХА.—*Залатуха, Залатухін.* СРП *Золотухин*

ЗАЛАТЫ.—*Залаты́.* Укр. у XVI ст. *Золотой,* рус. у
XVI ст. *Золотой* (Туп.). СРП *Золотой, Золотых*

*ЗАЛБА.—*Залба.* СЛП *Залба*

ЗАЛЕСНЫ.—*Залесны*

ЗАЛЕТА, памянш. ЗАЛЕТКА.—*Залётка; Зале́цкі.*
СРП *Залёткін, Залётов.* Параўн. ЗАЛЯЦІЛА

*ЗАЛЕШЧ.—*Залешчанка*

ЗАЛІВАКА параўн. рэг. *заліваха* 'п'яніца' (КСЧ).—
Залівака. Бел. у XVI ст. *Заліва́ка* (БА, I, 215). СРП
Заливакин

ЗАЛОГА рэг. 'зalog, заложнік' (Нас.), 'заложнік'
(Дабр.), рус. *залога* 'што-небудзь заложнае', 'аблога,
залезж' (Даль), укр. *залога* 'гарнізон', 'ахоўны пост'
(Грынч.).—*Залóга.* Укр. у XVII ст. *Залога* (Туп.). СРП
Залогин

ЗАЛТАН.—*Залта́н.* Параўн. *Салтан*

ЗАЛУЖНЫ.—*Залужны*

ЗАЛУЦКІ 'які жыве за лукою ці ў в. Залукі, За-
лучча'.—*Залу́цкі.* СРП *Залуцкий*

ЗАЛЯЦІЛА 'той, хто заляцеў, перасяленец'.—*Заля-*
ціла. Параўн. бел. у XVI—XVII стст. *Залетельый, Залете-*
лой (БА, I, 215; Туп.)

ЗАМАРА ад *замараць?*—*Замара́.* Рус. у XV—
XVII стст. *Замарай, Замарайко* (Туп.). СРП *Замарин*

*ЗАМАСЦЯН.— *Замасціянін* з устаўкай [i], *Замасціновіч* пры [я]>[i]

*ЗАМАТАЙЛА ад *заматаць*.— *Заматайла*

ЗАМОК.— *Замкóвіч*

ЗАМКАВЕЦ 'хто пражывае ў замку'?— *Замкавэц*

ЗАМОСТА, памянш. ЗАМОСЦІК 'хто жыве за мастом' ці ад *замасціць*.— *Замóсцін; Замóсцік*

ЗАМУЛА, памянш. ЗАМУЛКА ад *замуляць*.— *Заму́лка*

ЗАМЫКА ад *замыкаць*?— *Замы́ка*. СРП *Замычкин*

ЗАМЯТА параўн. рэг. *замятня*, 'замяшанне' (Нас.), рус. *замята* 'снежны занос' (Дабр.), укр. *зам'ятня* 'замяшанне, суматоха' (Грынч.).— *Замя́цін*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Замятка* (Туп., БА, I, 215). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Замятня* (Туп.). СРП *Замятин, Замятнин*

ЗАНЕМАНЕЦ, 'які жыве за Неманам'.— *Занéманец, Занімо́нец* з пераносам націску і пры [e]>[i]

ЗАНЗУБЕЛЬ рэг. 'плотніцкая прылада зензубель'.— *Занзубель*

ЗАНОЗА рэг. 'стрэмка'.— *Занóза*

*ЗАПАРАЖАН, відаць, з *запаражанін*, выхадзец з *Запарожжа*.— *Запаража́н*

*ЗАПАРОВАНЫ.— *Запарóваны*

*ЗАПАРТЫКА параўн. рус. *запарток* 'сапсаванае яйцо' (Фасм.).— *Запарты́ка*

ЗАПАСКА ўкр. *запаска* 'від спадніцы — палотнішча, кусок матэрыялу, які захінаецца спераду', 'фартух' (Грынч.).— *Запа́ска, Запа́скін*

*ЗАПАСНІК параўн. *запасны* (БРС).— *Запа́снік*. Бел. у XVI ст. *Запасник* (БА, I, 215)

ЗАПАТЫЛАК.— *Запаты́лак*

*ЗАПЕКА параўн. рэг. *запéкаць* 'забіць тупым ударам', 'засадзіць у турму' (Нас.), укр. *запекати* 'запраторыць, захаваць' (Грынч.).— *Запéка*. Рус. у XVI ст. *Запека* (Туп)

ЗАПЛАТА бел. 'плата', 'адплата, помста' (БРС, Нас.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.), рус. 'латка, лапкі'.— *Запла́цін*. СРП *Заплатин*

ЗАПОЙКА рэг. 'выпіўка пасля куплі-продажу ці закнчэння якой здзелкі' (Нас.), рус. 'запоіны, заручыны' (Даль).— *Запо́йка*

ЗАПОЛЬНЫ 'які жыве за полем'.— *Запо́льны*

*ЗАПРАГАЙ ад *запрагаць*.— *Запрага́еў*

ЗАПРАГАЙЛА ад *запрагаць*.— *Запрагайлаў*
 ЗАПРУДНЫ 'хто жыве за прудам', 'які мае адносіны да запруды, жыве ля яе ці працуе'.— *Запрудны*
 *ЗАПРЫВАРА.— *Запрыварын*
 ЗАРАНКА, *ЗАРАНОК.— *Заранка, Заранкоў, Заранкін; Заранчук; Заранок*. Бел. у XVI—XVII стст. *Заранко* (БА, I, 215—216; Туп.). СРП *Зарянка*
 *ЗАРАЙ.— *Зарай*
 *ЗАРАНИК.— *Заранік*
 ЗАРОЖНЫ 'які жыве за рогам вуліцы, дарогі'?— *Зарожны*
 *ЗАРОУКА.— *Зароўкін*
 ЗАРУБА, ЗАРУБКА бел. *зарубка* 'прарэз-адзнака', рус. 'рубец, адзнака на бірцы' (Дабр.).— *Заруба; Зарубкін; Зарубіцкі*. Рус. у XVI ст. *Заруба* (Туп.). СРП *Зарубин, Зарубинский*
 ЗАРЫХТА.— *Зарыхта*
 ЗАРЭМБА польск. *zaręba* 'зарубка' (Карл.).— *Зарэмба*. Бел. у XVI ст. *Заремба* (БА, I, 216)
 ЗАРЭЧНЫ 'які жыве за ракой'.— *Зарэчны*
 ЗАСАДА.— *Засадыч, Засадзіч*. Укр. у XVII ст. *Засадка* (Туп.)
 ЗАСЕКА рус. *засека* 'знак, засечка ад нажа ці тапара' (Даль), параўн. бел. *засечка*.— *Засэка*. У Туп. у XV ст. *Засека*. СРП *Засекин, Засецкий*
 ЗАСТРЭЛ.— *Застрэлаў*
 ЗАСТУПЕНЬ укр. *заступень* 'ручка лапаты' (Грынч), магчыма, ад *заступацца*.— *Заступнёвіч*
 ЗАСЯДАЦЕЛЬ.— *Засядацелей*
 ЗАТОРА 'затор, перашкода'? — *Затора*
 ЗАТУЛА рэг. 'скураны фартух у рыбака' (Пол.— Баханьк.), параўн. рус. *затул* 'месца, дзе што-небудзь можна схваць, затуліць' *затулка* 'затычка', 'фартух' (Даль), укр. 'абарона, пакрыццё', 'капюшон адзення' (Грынч.).— *Затула*
 ЗАТУРАН рус. *затуран* 'мука, падсмажаная на масле, сале', 'нахабнік, забіяка, буян' (Даль), параўн. бел. *затурыць* 'загнаць' (БРС, Нас.), *затурыць* 'занесці' (Стэц.), рус. *затуривать* 'гнаць, паганяць' (Даль).— *Затуранаў*
 ЗАТЫКА 'тое, чым затыкаюць'? — *Затыка, Затычын*
 ЗАУТУРА.— *Зайтура*

ЗАХВАТАЙ 'той, хто захватває'? — *Захватáеў; Зафатáеў* пры [хв]>[ф]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Захватай, Зафатай* (БА, I, 216; Туп.). СРП *Захватаев*

*ЗАХВІТА ці ЗАХВІЦА.— *Захвіцáвiч*

ЗАХІЛА, памянш. ЗАХІЛЬКА ад *захіліць*.— *Захілька*

ЗАХОДА рус. 'злосны, успыльчывы' (Дабр.), параўн. бел. *заходзень* 'зайшлы' (Нас.), рус. *заходень* тое ж (Даль).— *Захóдзiн*

ЗАХОДНЫ 'зайшлы'.— *Захóдны*. Параўн. ЗАХОДА

ЗАХОЖЫ 'зайшлы'.— *Захóжы*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Захожы* (БА, I, 216). Укр. у XVII ст. *Захожий* (Туп.)

*ЗАХЯЛА.— *Захя́лаў*

*ЗАЦЕЙ ад рэг. *зацяваць*, рус. *затевать* 'пачынаць, задумваць', г. зн. 'выдумшчык, пачынальнік'.— *Зацэ́еў*. СРП *Затеев*

*ЗАЦЫРКЛЯНЫ.— *Зацыркля́ны*

ЗАЦЭПА рэг. 'зачэпа, зачэпка'.— *Зацэ́пiн*. Бел. у XVII ст. *Зачэпа* (Туп.). СРП *Зацепин, Зацепов*

*ЗАЦЮПА параўн. рэг. *зацюпаць* 'заплюхаць, абпаляць (адзенне)', перан. 'затуркаць, забіць' (Юрч.), укр. *затюпати* 'пабегчы трушком' (Грынч.).— *Зацю́па*

ЗАЯРНЫ 'той, хто жыве за ярам'.— *Зая́рны*

ЗАЯЦ, памянш. ЗАЙКА, ЗАЙЧЫК, ЗАЕНКА.— *Зая́ц, Зая́цаў; Зая́ка, Зая́ко, Зая́кiн, Зая́кэ́вiч, Зая́чанка; Зая́чўк; Зая́чык; За́енка; Зая́цкi, Зая́коўскi, Заянкоўскi, Заенчукоўскi, Заянчкоўскi* — два апошнія, відаць, ад польск. *zajac* 'заяц'. Бел. у XVI—XVIII стст. *Заяц, Заец, Заяка* (БА, I, 216). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Заяц, Заец, Заяка, Заяко* (Туп.). СРП *Зайцев, Зайценко, Заяко, Заяков, Заякин, Заячик, Заячиков, Заяковский*

*ЗАЯШ.— *Зая́ш*

ЗБАН, ЗБАНОК.— *Збан, Збанóк*

ЗБОЙЦА ці ЗБОЙ, памянш. ЗБОЙЧЫК рэг. *збойца* 'разбойнік', 'чалавек, які любіць біцца' (Нас.).— *Збóйчык*

ЗБОРА рэг. *зборка* 'складка'.— *Збóрын*

*ЗБРОЛ ці ЗБРАЛА.— *Збралéвiч*

ЗБРОД 'зброд', параўн. *збродаваць, збродлівы* (БРС).— *Збрóдаў*

*ЗБРЫЖАР.— *Збры́жар*

ЗВАНАР.— *Званарóў*. СРП *Звонарёв*

ЗВАНЕЦ назва рослины (БРС, КСЧ), рус. *звонец* тое ж (Дабр.), *Званцоў*. СРП *Звонцов*

ЗВАНOK.— *Званок, Званко*. СРП *Звонков*

*ЗВАРЫКА.— *Зварыка, Зварыкін, ?Зварыцэвіч, Зварычэнка*. Рус. у XV—XVI стст. *Зворыка* (Туп.). СРП *Зворыкин*

ЗВЕР, памянш. ЗВЯРОК, павеліч. ЗВЯРУГА.— *Звэрай; Зваровіч; Зварок, Зварко, Зваркоў; Зваруга; Зварынскі*. Бел., рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Зверь, Звер* (Туп.). СРП *Зверев, Зверьков, Зверков*

ЗВОННІК 'званар?', 'майстар-звоналітчык'?— *Звоннікаў*

ЗВЯЗДА.— *Звязда*. СРП *Звездин, Звёздкин, Звёздошкин*

*ЗГОЛА.— *Зголіч*

ЗДАН ад *ждан* 'той, якога чакалі'.— *Здановіч, Зданевіч*. СРП *Здановіч*

ЗДАРАВЕЦ рэг. 'здаравяк, здаравяка' (Дзярж.— М. Б.).— *Здаравец, Здараўцоў*

ЗДАРОВЫ.— *Здаравэнка*

ЗДЗЕСЬ.— *Здзесеў*

ЗДОЛЬНІК устар. 'прыняты ў сям'ю чалавек з роўнай доляй' (КСЧ).— *Здольнікаў*

ЗДОР.— *Здор, Здоранка, Здаранок, ?Здурай* пры [o]>[y]

*ЗДОН, памянш. ЗДОНЧЫК.— *Здончык*

ЗДРОК, ЗДРУК рэг. *здрок* 'авадзень' (БРС).— *Здрок, Здрук*

*ЗДУН, памянш. ЗДУНКО.— *Здункевіч*

ЗЕВА параўн. *зяваць* 'зяваць', 'крычаць, гучна гаварыць'.— *Зевін*. СРП *Зевин*

ЗЕЛЕН.— *Зэлен*

*ЗЕЛЮД, памянш. ЗЕЛЮДОК.— *Зелюдкоў*

*ЗЕЛЯК.— *Зэляк*

ЗЕЛЯНЯК, ЗЕЛЯНЯКА рус. *зеленяк* 'зеленаваты гад', 'яшчарыца', 'лягушка' (Даль), укр. *зеленяк* (насякомае) 'залаты жук', (птушка) 'зелянуска' (Грынч.).— *Зеляняк, Зеляняка*

*ЗЕЛЯНОК, ЗЕЛЯНЕК.— *Зелянок, Зелянокў, Зелянкевіч; Зелянокў; Зелянокўскі*

ЗЕМЕЦ.— *Зэмец, Зэмцаў; Зямец, Зямцоў*. Бел., укр., рус. у XVI ст. *Земец* (Туп.). СРП *Земцов*

*ЗЕМЛЯНІК.— *Землянік*

- *ЗЕРАНІН.— *Зеранін*. СРП *Зеренинов*
 ЗЕРНЕ рэг. ЗЯРНО.— *Зёрне, Зярно́, Зярно́ў; Зяр-
 ніцкі*. СРП *Зернов, Зёрнов*
 ЗІЗІКА параўн. укр. *зиз, зизоокій* 'касавокі'
 (Грынч.).— *Зізіка*
 *ЗІКЕЙІ параўн. рус. *зик* 'бзік, гіз, неспакой жывёлы
 ад аваднёў' (Дабр.), укр. *зик* 'крык', *зикати* 'крычаць'
 (Грынч.).— *Зіке́й, Зіке́еў*. СРП *Зикеев, Зикеин*
 *ЗІКУН.— *Зіку́н, Зікуно́ў*. Параўн. ЗІКЕЙІ
 *ЗІЛГАЛА.— *Зілга́лаў*
 *ЗІЛЬ.— *Зіль, Зіле́віч*. СРП *Зильков, Зилюкин*
 ЗІМА, памянш. ЗІМКО.— *Зіма́, Зімін, Зіміч; Зімчо́-
 нак; Зімчу́к*. Бел., рус. у XVII ст. *Зима* (Туп.). СРП *Зи-
 мин, Зимичев, Зименков*
 ЗІМНІ.— *Зімні*. СРП *Зимнюков, Зимницкий*
 *ЗІМАК.— *Зіма́к, Зімако́ў; Зіма́цкі*. СРП *Зимаков*
 ЗІМЯНЕЦ з в. *Зімы*.— *Зімянцо́ў*
 ЗІМЯНІН гл. ЗЯМЯНІН
 *ЗІНГАР.— *Зінга́рэнка*
 ЗІПУН рус. 'бравэрка', 'світка'.— *Зіпуно́ў*
 *ЗІРНЯ.— *Зірня*
 *ЗЛАТА.— *Зла́цін*. СРП *Злацин*
 ЗЛОБА рус. *злоба* 'злосць, гнеў'.— *Зло́бін, Зло́біч*.
 Бел. у XV—XVIII стст. *Злоба, Злоб, Злобок* (Туп., БА,
 I, 216). Рус. у XV—XVI стст. *Злоба, Злобка, Злобица*
 (Туп.). СРП *Злобин, Злобов, Злобинский*
 ЗЛОТА, памянш. ЗЛОТКА польск. *złoto* 'золата'.—
Зло́цін; Зло́тка
 *ЗЛЫДА параўн. рэг. *злыдзень* 'шкодны чалавек'
 (КСЧ), укр. *злидарь* 'бядняк' (Грынч.).— *Злыдзёнка*
 ЗМЕЙ.— *Зме́еў; Змяе́ўскі*. Бел. у XVIII ст. *Змей*
 (БА, I, 216). СРП *Змеев*
 ЗМУДЗЯК са *жмудзяк* 'жыхар Жмудзі, Жамайці'.—
Змудзя́к. Параўн. ЖАМОЙТА, ЖМАЙДЗЯК
 ЗМУШКА параўн. рэг. *змушаць* 'прымушаць' (Нас.),
 укр. *змушати* тое ж (Грынч.).— *Зму́шка, Змушко́*
 ЗНАК.— *Знак*
 *ЗНОР, памянш. ЗНАРКО.— *Знарко́*
 *ЗНОС.— *Зно́сінка* пры [e]>[i]
 *ЗОЗАН.— *Зо́зан*
 *ЗОЙЛЯ.— *Зо́йля*
 *ЗОЛА.— *Зо́ла*. СРП *Золин*
 ЗОНТ.— *Зо́нтаў*

ЗОРА.— *Зораў, Зорын, Зорыч, Зорычай, Зарэнка.*
СРП *Зорин, Зорич, Зоров, Зоренков*

ЗОРКА, памянш. ЗОРАЧКА.— *Зорка, Зоркін; Заркэвіч; Зорацкін.* СРП *Зорькин*

ЗОРНЫ.— *Зорны*

*ЗОРЫШ.— *Зорыш*

ЗУБ, памянш. ЗУБІК, ЗУБОК, ЗУБЕЦ.— *Зуб, Зубаў, Зубовіч, Зубэнка, Зубэнкаін, Зубэня; Зубік, Зубок, Зубко, Зубковіч, Зубкэвіч, Зубчанка, Зубчонок; Зубец, Зубцоў; Зубоўскі, Зубкоўскі.* Бел. у XV—XVIII стст. *Зуб, Зубок, Зубец, Зубко* (Туп., БА, I, 217). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Зуб, Зубко* (Туп.). СРП *Зубов, Зубин, Зубок, Зубков, Зубченко, Зубцов*

ЗУБАК, ЗУБАКА 'зубаты'?— *Зубак; Зубакін.* Бел. у XVIII ст. *Зубака* (БА, I, 217). Рус. у XV—XVI стст. *Зубака* (Туп.). СРП *Зубакин, Зубаков*

ЗУБАЛЬ 'зубаты'? — *Зубалэвіч; Зубалэўскі*

ЗУБАР, памянш. ЗУБАРЫК 'зубаты'? — *Зубар, Зубараў; Зубарэвіч.* Рус., укр. у XV—XVI стст. *Зубар* (Туп.). СРП *Зубарёв*

ЗУБАХ, ЗУБАХА 'зубаты'?— *Зубах, Зубаха.* Бел. у XV ст. *Зубаха* (Туп.)

ЗУБАЧ 'зубаты'? — *Зубач, Зубачоў.* СРП *Зубачёв*

ЗУБЕЛЬ, памянш. ЗУБЕЛІК 'зубаты'? — *Зубэль, Зубялэвіч; Зубелік*

*ЗУБІЛЕНДА, памянш. ЗУБІЛЕНДЗІК. — *Зубілендзік*

ЗУБР, памянш. ЗУБРОК.— *Зубр, Зубрыч, Зубрэвіч; Зуброк, Зубракоў; Зубрыновіч, Зубрыцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Зубер, Зубрик* (Туп., БА, I, 217). Укр. у XV—XVII стст. *Зубр, Зубрик* (Туп.) СРП *Зубрев, Зубров, Зубрицкий*

*ЗУЗА.— *Зуза, Зузін, Зузёнак.* СРП *Зузенко.* СЛП *Зуза*

ЗУЎІ рэг. 'рослы хлапец з паводзінамі дзіцяці, недарэка' (Чавус.— В. Л.), рус. агульная назва невялікіх кулікоў (Даль).— *Зуй, Зуей, Зуёнак; Зуйко, Зуйкоў, Зуйкэвіч; Зуеньчык; Зуейскі.* Рус. у XV—XVII стст. *Зуй* (Туп.). СРП *Зуев, Зуенков, Зуйкин, Зуйков, Зуевский*

*ЗУНДА.— *Зунда.* СЛП *Зунда, Зунде*

*ЗУСЬ, памянш. ЗУСЁК.— *Зуськоў.* СРП *Зусин, Зуськов*

*ЗЫБАЎЛА ад *зыбаць, зыбацца.*— *Зыбаўла*

*ЗЫБЕЛЬ.— *Зыбѣль*. СРП *Зыбелин*. Параўн. ЗЫБАЙЛА

ЗЫГ параўн. рус. *зыга* 'непаседлівы чалавек' (Фасм.).— *Зыг*

*ЗЫДАЛЬ.— *Зыдлеў*

*ЗЫЗНІК.— *Зызнік*

ЗЫК 'гук', 'крык, шум' (БРС, Нас.), 'гул, гудзенне' (Нас.), рус. 'крык, шум, стук' (Даль), 'бліз, гіз, неспакойны стан жывёлы ад аваднёў', 'з'яўленне аваднёў', 'гудзенне, гуд' (Дабр.), укр. 'крык' (Грынч.).— *Зык, Зыкаў, Зыко́віч*. Бел., рус. у XVI ст. *Зык* (Туп.). СРП *Зыков*

ЗЫКУН 'крыкун'?— *Зыку́н*

*ЗЫЛЬ, памянш. ЗЫЛЁК.— *Зыль, Зылёвіч; Зылёк, Зылькой*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Зыль, Зылица* (БА, I, 217; Туп.)

*ЗЫНЬ, памянш. ЗЫНЁК.— *Зынёк*

*ЗЫСКУН параўн. ст. бел. *зыск* 'сыскванне, забіранне', 'абследаванне, пошук', 'прыбытак, выгада' (Нас., АУ), рэг. *зыск* 'выгада, карысць, прыбытак' (КСЧ), з польск. *zysk* 'прыбытак, барыш'.— *Зыскуноў*

*ЗЭДА.— *Зэдзін*

*ЗЭК.— *Зэкаў*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Зекас*

*ЗЮБА.— *Зюба*

*ЗЮЗЕЛЬ.— *Зюзель*

ЗЮЗЯ, ЗЮЗЬКО *зюзь* 'п'яніца', *зюзька* 'той, хто баіцца холаду', *зюзя* дзіцяч. 'холад, мароз' (Нас.), рус. *зюзя, зюзила* 'чалавек у мокрым адзенні', 'плакса', 'п'яніца' (Даль), укр. *зюзя* дзіцяч. 'кузурка, казяўка' (Грынч.).— *Зюзя, Зюзін, Зюзёнак; Зюзькін, Зюзьке́віч*. Бел. у XVII ст. *Зюзька* (Туп.). СРП *Зюзин*

*ЗЮКА, ЗЮК параўн. рус. *зюкать* 'гаварыць', *зюк* 'размова', 'шум, гукі' (Дабр.).— *Зюкін*. СРП *Зюков*

*ЗЮЛЬ, памянш. ЗЮЛЁК.— *Зюль; Зюлькой*

*ЗЯБКО, *ЗЯБЧЫК ад *зябнуць?* — *Зябко, Зябкой, Зябчо́нак; Зябчык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Зябко, Зябка* (БА, I, 217; Туп.). СРП *Зябкин, Зябков*

ЗЯБЛІК.— *Зяблік, Зяблікаў*. СРП *Зябликов*

*ЗЯБОРА.— *Зябо́ра*

ЗЯВАЛА ад *зяваць?* — *Зява́ліч*. Параўн. ЗЕВА

*ЗЯЗЕТА, памянш. *ЗЯЗЕТКА.— *Зязётка*

ЗЯЗЮЛЯ, памянш. ЗЯЗЮЛЬКА, ЗЯЗЮЛЬЧЫК рэг. ЗАЗУЛЯ.— *Зязюля, Зязю́лін, Зезюлё́віч; Зязю́лька, Зя-*

зюлькін; Зязюльчык; Зазуля; Зазулінскі. Бел. у XVIII ст. Зезюля (БА, I, 216). СРП Зезюлин

ЗЯЛЕПУХА рэг. 'зялёныя, недаспелыя ягады, вішні, яблыкі і інш.' (Нясв.—Араш., Чавус.—В. Л.).—Зеляпуга. Бел. у XVI—XVII стст. Зеляпуга, Зеляпуг, Залепуга (БА, I, 216)

ЗЯЛЁНКА бел. 'зялёная сыраежка' (БРС), зялёнкі 'недаспелыя, зялёныя каноплі' (Нас.), рус. зеленка назва расліны, 'зелень, трава' (Даль), укр. зеленка 'гатунак дыні' (Грынч.).—Зялёнка, Зелянкéвіч. Бел. у XVI—XVII стст. Зеленко (БА, I, 216; Туп.). СРП Зеленка, Зеленкевіч

ЗЯЛЁНЫ.—Зялёны, Зеляно́ў; Зеляне́ўскі, Зеляно́ўскі, Зялёнскі, Зіляні́цкі пры [e]>[i]. Рус. у XV—XVII стст. Зеленой, Зеленый (Туп.). СРП Зелёный, Зеленов, Зеленский

*ЗЯЛЮТА, памянш. ЗЯЛЮТКА.—Зяліо́ткін

*ЗЯМЛЮК.—Зямлю́к

ЗЯМЛЯК.—Зямля́к, Земляко́ў. СРП Земляков

*ЗЯМНОХА.—Зямно́ха. Параўн. СРП Земнухов

ЗЯМЯНІН ст. бел. землянин 'карэнны жыхар краіны' (Нас., АУ), 'дваранін, памешчык' (Нас., АУ; Гарб.).—Зімя́нін пры [e]>[i]. СРП Зимянин

*ЗЯРНЯК.—Зярня́к

ЗЯЦЬ, памянш. ЗЯЦЁК.—Зяцько́ў. Рус. у XVII ст. Зять (Туп.)

ІВА, памянш. ІВАЧКА рус. 'вярба'.—Івін; Івачкі́н; Іві́цкі. СРП Ивин, Ивенков, Ивкин

ІГОЛКА.—Іго́лка, Иго́лкін. Бел. у XV—XVI стст., рус. у XV—XVII стст. Иголка (Туп.). СРП Иголкин

*ІГРАЙ ад іграць? — Ігра́еў

*ІЁДА, *ІЮДА, памянш. ІЁДКА, ІЮДКА.—Іёда, Іода, Іётчанка, Іётчанка пры [д]>[т]; Іадко́ўскі. СРП Иодчин

*ІЖОХА.—Іжо́хін

*ІЖЫК.—Іжы́к. СРП Ижик, Ижигов

*ІЗАФАТ.—Ізафа́таў

*ІЗВАЛ.—Ізва́лаў

ІЗВОЗЧЫК бел. рэг., рус. извозчык 'рамізнік'.—Ізво́зчыкаў. СРП Извозчиков

ІЗНІК рус. изник, изника 'знікненне' (Даль).—Ізні́к

*ІЗОХ.—Ізо́х

*ІЗРА.— *Ізрын*. СРП *Изрин*
 *ІКАН 'той, хто ікае, ікун'?— *Ікán, Іканóвіч*, апошняе
 магчыма і ад ІКОНА (гл.)
 ІКОНА.— *Іканóвіч*. СРП *Иконин*
 *ІМПЕР.— *Імлярóвіч*
 ІМХОВІК.— *Імхóвік*
 ІМЯННЫ.— *Імянны́*
 ІНАЗЕМЕЦ 'іншаземец'.— *Іназémцаў*. СРП *Ино-*

земцев

ІНДЗЮК рэг., рус. *индюк* 'індык'.— *Індзю́к, Ін-*
дзюко́ў

*ІНЕША.— *Інэшы́н*
 ІНТАРЭС.— *Інтарэ́саў*
 ІНШАК.— *Іншакóў*
 ІОДА гл. ІЕДА
 *ІОЗА.— *Іозі́н*
 *ІОК.— *Іока́ў*
 *ІОКША.— *Іо́кша*
 *ІРУПА.— *Іру́пін*

ІРХА 'аблямоўка з футры на адзенні' (БРС), рэг.
 'палоска аўчыны без воўны, якая нашываецца на кажух
 ці ўшываецца ў швы' (КСЧ), рус. 'мягкая чорная скура
 ці саф'ян' (Дабр.).— *Ірха́*. СРП *Ирхин*

*ІСАР.— *Іса́р*. СРП *Исаров*

*ІСҚАР ад іскра?— *Іскарóў*

ІСКРА.— *Іскра; Іскры́цкі*. Укр. у XVII ст. *Искра*
 (Туп.)

ІСТОМА гл. СТОМА

КАБ, памянш. КАБІК, КАБКО, ?КАБУШКА тат. *каб*
 'мяшок' (Будаг.), параўн. таксама тат. *каба* 'пралка',
 'чэкмень' (ТРС), каз. 'бледны, буры, жаўтаваты' (Бу-
 даг.), тур. 'тоўсты, поўны', 'буйны, вялікі', 'прастак, ня-
 выхаваны' (ТБР).— *Кабай, Кабэ́нка, Кабэ́нкін; Ка́бік,*
Кабко́, Кабко́ў; ?Кабушкі́н. Частка СБП магчыма і ад
 КОБА (гл.). СРП *Кабин, Кабков*

КАБАДЗЕЕЦ з в. Кабада.— *Кабадзэ́йцаў*

КАБАЙ алт. 'калыска' (Будаг.).— *Кабáеў*. Каз. УІ
Кабай (Жануз.). СРП *Кабает*

*КАБАЙДА.— *Кабайд*

*КАБАЙЛА.— *Кабáйла*. СЛП *Кабайла*

КАБАК рэг. рус. 'карчма, шынок', рус. рэг. 'гарбуз'
 (Мірт.), тат. 'гарбуз', 'карчма' (ТРС), тур. 'гарбуз',

'прастак, невук' (ТРБ).—*Кабак, Кабакóй, Кабакóвіч; Кабачэўскі*. У Туп. у XV ст. *Кабак*. СРП *Кабаков, Кабачков*
*КАБАЛАЙ, памянш. КАБАЛАЙЧЫК.—*Кабалайчык*

КАБАН, памянш. КАБАНЕК рэг. рус. 'вяпрук, парсюк', рус. рэг. 'гарбуз' (Мірт.).—*Кабан, Кабанаў, Кабанін, Кабанóвіч; Кабанёк, Кабанькóй; Кабанчўк*. Бел. у XVI ст. *Кобан* (БА, I, 217). СРП *Кабанов, Кабанков*

КАБАРДА рус. 'выдра' (Фасм.), магчыма, 'кабардзінец'? — *Кабарда, Каборда*. СЛП *Кабарда*

КАБАРДЗЕЕЦ 'кабардзінец'? — *Кабардзэйцаў*

КАБЁЛ, памянш. КАБЁЛКА рус. 'сухастоіна на беразе' (Фасм.).— *Кабёлка*. СЛП *Кабелка*

*КАБЕЛЬКА.— *Кабелька*. СЛП *Кабелка*

*КАБЕРНА.— *Кабёрна*

КАБЕРНІК параўн. бел. *каберац* 'дыванок' (БРС, Нас.), укр. *кобер* 'дыван' (Грынч.).— *Кабёрнік*

КАБЗАР.— *Кабзар*. СРП *Кобзарёв*

*КАБЗУН.— *Кабзўн*

*КАБИШ, КАБЫШ, памянш. КАБЫШКА.— *Кабішаў; Кабыш, Кабышаў; Кабышка*

*КАБЛАШ.— *Каблаш*

*КАБОТ.— *Кабот*

КАБУШ, памянш. КАБУШКА рус. *кабушка, кабушек* 'круглы сырок, шарык з сыру ці тварагу' (Даль).— *Кабушаў; Кабушкін*. Параўн. СЛП *Кабушаітіс*

КАБЫЛА, памянш. КАБЫЛКА.— *Кабылка; Кабылянец; Кабылінскі, Кабыльскі*. Бел. у XVI ст. *Кобылец*, рус. у XIV—XVII стст. *Кобыла, Кобылка, Кобылица*, укр. у XVI ст. *Кобылка* (Туп.). СРП *Кобылин*

КАБЫЛЬНІК рэг. назва грыба (Нас.), зневаж. аб падростку, які паводзіць сябе як дзіця (Дзярж.—М.Б.).— *Кабыльнік*. СРП *Кобыльников*

*КАБЫЛЯК.— *Кабыляк*. Параўн. КАБЫЛЬНІК

КАБЫЛЯНЕЦ з в. Кабыляны.— *Кабылянец*

КАБЫРА, памянш. КАБЫРКА параўн. чув. *кабыр* 'модны, франтаваты, франт' (Залатн.), кірг. 'магіла' (КРС), тат., кірг. *кабырга* 'рабрына', 'схіл, касагор' (ТРС, КРС).— *Кабыркін*

*КАБЯК.— *Кабяк*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кобяк* (Туп.). СРП *Кобякин*

КАВАДНЫ, КАВЭДНЫ параўн. рус. *ковадня, ковадні* 'нядаўна надоечы' (Даль).— *Каваднóвіч*

*КАВАКА ад каваць?— *Кавáка*. СРП *Ковако*
КАВАЛЕР.— *Кавалéраў*. СРП *Кавалераў*
КАВАЛЬ, памянш. КАВАЛІК, КАВАЛЕК, КАВА-
ЛЕЦ.— *Кавáль*, *Кóваль* з пераносам націску, *Кавалёў*,
Кавалéвіч; *Кавалёнка*, *Кавалёнак*, *Кавалёня*; *Кавалюк*;
Кавáлік; *Кавалёк*, *Кавалькó*, *Кавалькóў*; *Кавальчўк*;
Кавалéц; *Кавалéўскі*, *Кавáльскі*. Бел. у XVI—XVIII стст.
Коваль (БА, I, 221; Туп.), рус. у XVI ст., укр. у XVII ст.
Коваль (Туп.). СРП *Коваль*, *Ковалёв*, *Коваленко*, *Кова-*
ленков, ?*Ковалин*, *Ковалик*, *Ковальков*, *Ковальчик*, *Ко-*
вальчук, *Ковальчуков*, *Ковалевский*, *Ковальский*

*КАВАЎКА.— *Кавáўка*

КАВЕНЬКА гл. КАВЯНЯ

*КАВЕРА, памянш. КАВЕРЧЫК — *Кавéрын*, *Кавéр-*
чык. Рус. у XVI ст. *Коверя* (Туп.). СРП *Каверин*. СЛП
Кавера, *Каверас*, *Каверіс*

КАВЕРЗНІК бел., рус., укр. 'той, хто робіць каверзы'
(БРС, Даль, Грынч.), параўн. бел. рэг. *каверзні* 'лапці'
(БРС), рус. *каверза* 'плётка, сплетня' (Дабр.), *коверзень*
'лапаць'. (Даль, Дабр.).— *Кавéрзнікаў*

КАВЁР, памянш. КОЎРЫК.— *Каўроў*, *Кóўрык*. СРП
Ковров

*КАВОКА.— *Кавóкін*. СРП *Кавокин*

КАВУЛЯ, памянш. КАВУЛЬКА укр. *кавулька* 'зя-
зюля, кукушка' (Грынч.), параўн. бел. рэг. *кавуліць* 'ад-
разаць вялікі кусок хлеба' (КСЧ).— *Кавулькін*

КАВЯЗА рус. *кавяза* 'зборышча, шайка' (Дабр.),
укр. *ковіза* 'інструмент для вырабу драўляных абручоў',
ковизка 'палка з загнутым канцом' (Грынч.).— *Кавязá*.
Бел. у XVII ст. *Кавеза* (БА, I, 221).

КАВЯНЯ, памянш. КАВЕНЬКА рэг. *кавяня*, *камяня*
'качарга', *кавенька* 'палка з кривулькай' (Маз., Люб.),
укр. *ковінька* тое ж (Грынч.).— *Кавяня́*, *Кавéнькін*

*КАГОЦЬКА.— *Кагóцька*

КАДАК тат. 'цвік' (ТРС), кірг. устар. 'фунт' (КРС).—
Кадакóў. Чув. УІ *Кадакай* (Магн.). СРП *Кадакин*. СЛП
Кадакас

КАДАШ рус. *кодаш* 'таварыш', *кадаш*, *кадыш*, 'ба-
чар' (Даль), укр. *кодаш* 'фурман, вознік (у Букавіне) на
вяселлі' (Грынч.), з цюрк., уйг. 'таварыш' (Фасм.), ст.
тур. 'брат, блізкі чалавек' (Шынк.).— *Када́ш*, *Кадашэвіч*

КАДЗЕТ 'кадэт'.— *Кадзéт*, *Кадзéтаў*, ?*Кадзéдаў* пры
[т]>[д]. СРП *Кадетов*

КАДЗЬ, памянш. КАДЗЬКА, КАДЗІК 'бочка, кадуш-ка' (БРС, КСЧ).— *Кадзэвіч; Кадзька, Кадзькой; Кадзік*. СРП *Кадин, Кадочкин*

КАДЛУБ ст. бел. *кадлуб* 'пасудзіна, зробленая з цэлага куска дрэва, кадоўб' (Гарб.), польск. *kadlub* тое ж (Гарб.), параўн. КАДОЎБА.— *Кадлубовіч*. СРП *Кадлубцев*

*КАДЛУБАЙ.— *Кадлубай*. Параўн. *Катлабай*

КАДОЛ, КАДОЛА, памянш. КАДОЛКА рус. *кодола, кодол* 'вярыгі, ланцугі', 'жэрдка ці вяроўка пры студні', 'вужышча, канат, таўстая вяроўка' (Даль), укр. *кодола* 'канат', *кодолі* 'вяроўкі, прывязаныя да крылляў невада' (Грынч.).— *Кадол, Кадола, Кадоліч; Кадолка*

КАДОЎБА рэг. *кадоўб* 'выдаўбленае дрэва, устаўленае ў зямлю для сцёку вады, асабліва крынічнай' (Нас.), *кадуўба* 'пасудзіна, выдаўбленая з камля дрэва' (Бяльк.), *кадолба* тое ж, што ў Нас., *кадолб, кадолбь* 'кадушка, выдаўбленая з дрэва' (Даль), укр. *кадівб* 'вялікая кадушка для захавання збожжа, мукі ці капусты', 'чан', тое ж, што ў Нас. (Грынч.).— *Кадойба*

*КАДУН.— *Кадун, Кадунь*, відаць, у выніку асваення ЛП *Кадунас*

КАДУШКА.— *Кадушка, Кадушкін, Кадушкэвіч*

КАДЫШ рус. *кадыш, кадаш* 'бачар, абручнік, бондар' (Даль).— *Кадыш*. СРП *Кадышев, Кадышевич*

*КАДЭШКА.— *Кадэшка*. Параўн. КАДЫШ

*КАЖА.— *Кажын*

КАЖАДУБ 'дубільшчык скур'.— *Кажадуб*. СРП *Кожедуб*

КАЖАМЯКА ўстар. 'аўчыннік, майстар, які вырабляе шкуры' (БРС, КСЧ).— *Кажамяка, Кажымяка* пры [e] > [ы], *Кажамякін, Кажамячанка*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Кожемяка, Кожамяка* (БА, I, 222; Туп.). СРП *Кожемякин*

КАЖАН 'лятучая мыш' (БРС, КСЧ), 'нізкага росту слабасільны чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Кажан, Кажанай; Кажанейскі*, магчыма і ад польск. *korzeń* 'корань'. Бел. у XVIII ст. *Кажан* (БА, I, 218). СРП ?*Кожанов, Кожанчиков*

КАЖАРА, памянш. КАЖАРКА рэг. *кажарка* 'кароткі кажух' (КСЧ).— *Кажара; Кажарка, Кажаркой; Кажарскі*. У Туп. у XVI ст. *Кожара* СРП *Кожаров*. СЛП *Кажарас*

*КАЖДАН.— *Кáждан*

КАЖУКАЛА ад казаць? — *Кажу́кала*

КАЖУН ад казаць? — *Кажу́н*

*КАЖУРА.— *Кажу́ра*. СЛП *Кажюра*.

КАЖУХ.— *Кáжух, Кóжух; Кажу́шка, Кажушкэ́віч; Кажухо́ўскі*. Рус. у XV—XVI стст. *Кожух* (Туп.). СРП *Кожухов, Кожушкин*

КАЖЭКА ад казаць? — *Кажэ́ка, Кажэ́кін; Кажэ́цкі*

КАЖЭУНІК рэг., рус. *кожевник* 'гарбар'. — *Кажэ́ўнік, Кажэ́ўнікаў*. Рус. у XVI ст. *Кожевник* (Туп.). СРП *Кожевников*

КАЗА, памянш. КОЗІК.— *Казá, Кóзін, Кóзінаў, Кóзіч, Казэ́нка, Казянкóў; Казю́к, Казюко́ў; Кóзік, ?Кóзык; Казі́нскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Коза* (Туп., БА, I, 222). Рус. у XIV—XVII стст. *Коза, Козка* (Туп.). СРП *Козин, Козицкий*

КАЗАДОЎ назва птушкі.— *Казадóў, Казадóеў*. СРП *Козодоев*

КАЗАК, памянш. КАЗАЧОК.— *Казáк, Кóзак, Казаке́віч, Казачэ́нка, Казачо́нак; Казачу́к; Казачо́к, Казачко́ў; Казáча; Казакóўскі, Казачэ́ўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Казак* (БА, I, 218). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Козак, Козачок* (Туп.). СРП *Козаков, Козакевич, Козачковский, Казаков, Казачков, Казаченко*

КАЗАЛУП.— *Казалу́п*. СРП *Козолупов*

КАЗАН, памянш. КАЗАНИК, КАЗАНЕЦ 'казан, кацёл', рус. рэг. 'прылада для лоўлі рыбы' (Дабр.). — *Казáн, Казанэ́віч; Казáнікаў; Казанцэ́віч; Казáнскі* магчыма і ад *Казань*. Чув. УІ *Казан* (Магн.). Бел. у XVI—XVII стст. *Казан, Козан* (Туп., БА, I, 222). Рус. у XVI ст. *Казан* (Туп.). СРП *Казанов*

КАЗАРОВЕЦ з в. *Казары, Казарова*. — *Казаро́вец*

КАЗАРЭЗ.— *Казарэ́з, Казарэ́заў*. Бел. у XV—XVI стст. *Козорез, Козарез* (БА, I, 223). СРП *Козорезов*

*КАЗБЕР.— *Казбяру́к, Казбіру́к* пры [e] > [i]. СРП *Казберов*. СЛП *Казберас*

КАЗЕЙ рус. *козей, казейка*, 'шчыкалатка, коштачка нагі' (Даль). — *Казе́й, Казе́йка*. Чув. УІ *Казей* (Магн.). Укр. у XVI ст. *Казейко* (Туп.). СРП *Казеев*

КАЗЕКА рус. рэг. *казека* 'вош' (Дабр.), ад *казаць* ці *казіць*? — *Казе́ка, Казе́цкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Казека, Козека* (БА, I, 218; Туп.). Укр. у XV—XVII ст. *Козека, Козика* (Туп.)

*КАЗЕЛА, памянш. ?КАЗЕЛЬКА.— *Казéла; Казéлька*. СЛП *Казела, Казеле, Козела*

*КАЗЕХА.— *Казéха*. Параўн. КАЗЕКА

*КАЗЕЦ.— *Казéц*

КАЗЁЛ.— *Казёл, Кóзел* з перастаноўкай націску, *Казлоў, Казлэвіч, Казлóвіч, Казлénка, Казлёнак, Казлénя, Казлянóк; Казéльскі, Казлоўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Козел, Козёл* (БА, I, 222; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Козел* (Туп.). СРП *Козлов, Козлевич, Козленков, Козлин, Козлинский, Козловский*

КАЗІНЕЦ 'падагра' (БРС), рус. *казинец* 'матэрыял, якім пакрываюць курткі' (Дабр.).— *Казіне́ц*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Козинец, Казинец* (БА, I, 222; Туп.)

КАЗЛЁНАК рэг. 'казляня'.— *Казлёнак*. Параўн. КАЗЕЛ

КАЗЛЯК назва грыба.— *Казля́к, Казлякéвіч*

КАЗНАДЗЕЙ ст. бел. *казнодей, казнодея* 'прапаведнік' (Нас., АУ), рэг. *казнадзея* тое ж (Нас.), рус. *казнодей* 'спрытны, працавіты чалавек' (Даль).— *Казнадзéй*

КАЗНАЧЭЙ.— *Казначéей*. СРП *Казначеев*

*КАЗУБАЙ.— *Казубáй*. Параўн. Чув. УІ *Казыбай* (Магн.)

КАЗУЛЯ, памянш. КАЗУЛЬКА 'дзікая каза' (БРС). *Казу́ля; Казу́лька*. Бел. у XVI ст. *Козуля* (Туп.). СРП *Козулин*

*КАЗУН, памянш. КАЗУНКА.— *Казу́н, Казунóў; Казу́нка*. Бел. у XVI ст. *Козун* (Туп.)

КАЗУРА ўкр. *козура* памянш. і ласк. ад *казак* (Грынч.), параўн. бел. *казурка* 'казяўка', 'вош' (БРС).— *Казу́ра*. Бел. у XVIII ст. *Козурка* (БА, I, 223)

*КАЗУСЬ.— *Кáзусь, Казусёў, Казусёнак; ?Казу́шчык*

*КАЗУТА.— *Казу́цін*

*КАЗЮКА.— *Казю́ка*

КАЗЮЛЯ рус. *казюля* 'змяя', 'вош' (Дабр.), бел. *казюлька, казюля* 'казяўка' (БРС, Нас.).— *Казюлэ́віч*. СРП *Козюлин, Казюлин*

*КАЗЮТА.— *Казю́цін, ?Казю́чыц*

*КАЗЯБА.— *Казя́ба*

*КАЗ'ЯНЯ.— *Каз'я́нін*

КАЙ, памянш. КАЙКО, КАЕШКА рус. 'зарок, дагавор, абяцанне' (Даль), тур. 'бура, вецер' (Будаг.), тат. 'які, каторы', 'іншы' (ТРС).— *Кáей; Кáйка, Кайкó; Каéшка*. СРП *Каешков*

КАІН бел. лайл. 'пракляты, акаянны' (Нас.).— *Кайнаў*. СРП *Каинов*

*КАЙДА тат., кірг. 'дзе' (ТРС, КРС).— *Кайдой*

*КАЙДАН.— *Кайданаў*. СРП *Кайданов*

*КАЙДАНІК.— *Кайданікаў*

*КАЙСАР кірг. 'рашучы, смелы, дужы', 'легкадумны, дурнаваты' (КРС).— *Кайсарэнка*. Каз. УІ *Кайсар* (Жануз.). СРП *Кайсаров*

*КАКА(В)УЛЯ.— *Какавілін, Какаўлін*. Параўн. КА-КОУКА

*КАКОЙКА.— *Какойчанка*

КАКОРА, КОКАР рэг. *кокора* 'дэталі абшыўкі лодкі, шпангоўт' (Масл.), рус. *какора, кокорь, кокорыга* 'бервяно з карнявішчам, дрэва з каранем' (Даль, Дабр.).— *Какора, Какорын, Какорыч; ?Кобкар* з пераносам націску. Рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Кокора* (Туп.). СРП *Кокорин, Кокоринов, Какорин*

КАКОУКА рус. *коковка* 'булдавешка, галоўка', 'палка-крывуля, кульба, кульбака' (Даль).— *Какойка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Коковка* (БА, I, 223). У Туп. у XVI ст. *Коковка*. СРП *Каковкин*

КАКУРА рус. *кокура, кокурка* 'вясельны праснак', 'абаранкі', *кокур* 'грош, грошы' (Даль), 'аржаны праснак' (Мельн.), *какурка* 'ватрушка' (Мірт.).— *Какюра*. СРП *Кокурин, Кокуркин*

КАЛАДЗЕЙ ст. бел. *колодей* 'калеснік' (Нас., АУ), рус. *колодей* 'хто працуе абы-як', 'поварскі нож' (Даль), укр. *колодій* 'калеснік', 'вялікі нож' (Грынч.).— *Каладзэй*. У Туп. у XVI ст. *Колодей*. СРП *Колодиев*

КАЛАКОЛЬНІК 'звоннік, той, хто робіць званы'?— *Калакольнікаў*. Рус. у XVII ст. *Колокольник* (Туп.). СРП *Колокольников*

*КАЛАЛА.— *Кала́ла*

КАЛАМАР устар. *каламар* 'чарніліца' (Нас.), рус. *каламарь* тое ж (Даль), укр. *каламарь* тое ж (Грынч.).— *Калама́р*

КАЛАМІЕЦ укр. *коломиець* 'жыхар Каламійскай акругі', 'хто здабывае соль' (Грынч.).— *Каламіец*. Бел. у XVII ст. *Коломиец*, укр. у XVI—XVII стст. *Коломиец, Коломыец* (Туп.). СРП *Коломийцев, Калломейцев*

КАЛАН тат. *колан* 'дзікі конь' (ТРС), алт. *калан* 'дань, подаць' (Будаг.).— *Каланчук*. Чув. УІ *Калан* (Магн.)

КАЛАНТАЙ параўн. цюрк. *кулунтай* 'жарабя', узб. *кулунтаі*, уйгур. *кулантаі* 'дзікі асёл'. (гл. падрабязны разбор прозвішча ў Труб. Этимология, 1966, стр. 42—44).— *Каланта́й*. Бел. у XVI ст. *Колонтай* (БА, I, 224)

КАЛАНЦАР ст. рус. *калантарь* 'безрукаўны панцыр' (Ср.), параўн. таксама бел. рэг. *калантырыць* 'прасіць, выпрошваць' (Нас.), укр. *калантарити* 'гучна гаварыць' (Грынч.).— *Каланца́р*. Параўн. СРП *Калантар*, *Калантаров*, ?*Каланты́ров*

КАЛАТУХА 'калатуша, жыдкая гразь' (Дзярж.— М. Б.).— *Калату́хін*. СРП *Колотухин*

КАЛАТУША.— *Калату́ша*

КАЛАУР рэг. *калавур* 'каравул' (Нас.).— *Калау́р*, *Калаву́р*. Бел. у XVI—XVII стст. *Калаур*, *Калавур* (БА, I, 218; Туп.). Рус. у XVI ст. *Калаур* (Туп.)

*КАЛАЦЕЙ ад *калаціць*?—*Калаце́й*, *Калаце́й*

КАЛАЧ, памянш. КАЛАЧЫК.— *Калачо́ў*; *Калачы́к*; *Калачы́нскі*. СРП *Калачов*, *Калачёв*, *Колачевский*

КАЛАЧНІК 'той, хто выпякае ці прадае калачы'.— *Калашні́каў* пры [чн]>[шн]. Бел. у XVI *Колачник* (БА, I, 223). СРП *Калашников*

КАЛАШ кірг. 'бедны, бездапаможны, сірата' (Будаг.).— *Калаш*; *Калашу́к*

*КАЛАШЭЙН.— *Калашэ́йнаў*

КАЛБЕКА параўн. кірг. *келбек* 'балбатун' (КРС), параўн. літ. *kalberti* 'гаварыць' (Фрэнк.).— *Калбе́ка*. Чув. УІ *Калбекей* (Магн.)

*КАЛБУН.— *Калбун*. Параўн. КАЛБЕКА

КАЛГАН, КАЎГАН рэг. зневаж. *калган*, *каўган* 'дурная галава', 'дурань' (Дзярж.— М. Б.), рус. *калган* назва расліны, *колган*, *калган* 'грубая, непрыгожая пасуда' (Даль), укр. *калган* назва расліны (Грынч.), тат. *калган* 'адкладзены', 'астатні' (ТРС).— *Калга́наў*; *Каўга́наў*; *Коўганаў*; *Каўганчы́к*. Чув. УІ *Калган* (Магн.). Укр. у XVII ст. *Ковган* (Туп.). СРП *Калганов*, *Қолганов*

КАЛДАЙ кірг. гіст. 'назва аднаго з чыноў адміністрацыі манголаў', 'маленькая перапечка' (КРС).— *Калда́еў*. СРП *Колдаев*

КАЛДУН.— *Калдуно́ў*

*КАЛДУШКА.— *Калду́шка*. Параўн. КАЛДЭКА

КАЛДЫБА рэг. 'кульгавы, крываногі' (Нас.), *колдыба*, *калдыбай* 'храмы, кульгавы' (Дабр.).— *Калды́бай*. СРП *Калдыбин*

ҚАЛДЭҚА параўн. рэг. *калдыка* 'кульгавы' (Маг.— В. Л.), *калдыга* 'кульгавы криваногі' (Нас.), рус. *колдыка* 'хто вымаўляе колды замест когды', 'храмы, кульгавы' (Даль), параўн. таксама кірг. *калдык* 'астатак, рэшта', 'патомак' (КРС).— *Калдэка*

ҚАЛЕГА, памянш. ҚАЛЕЖҚА.— *Колэшка* пры [ж]>[ш]. СРП *Колегов*. Параўн. ҚАЛІГА

*ҚАЛЕДНІК.— *Калэднік*

ҚАЛЕЙ, памянш. ҚАЛЕЙҚА, ҚАЛЕЙЧЫК рэг. *калей*, *калея* 'чарга' (Нас.).— *Калэй*, *Калеей*; *Калэйка*; *Калэйчык*

*ҚАЛЕЙНІК.— *Калэйнік*. Бел. у XVI ст. *Колейник* (БА, I, 223).

ҚАЛЕКА, памянш. ҚАЛЕЧҚА.— *Калэка*, *Калэчыц*, *Калэчыц*, ?*Калэчка*, якое магчыма і ад ҚАЛЬЦО (гл.). Бел. у XVIII ст. *Калека* (БА, I, 218). Рус. у XIV—XVI стст., укр. у XVI ст. *Калека* (Туп.). СРП *Калекин*

ҚАЛЕНА, параўн. ҚАЛЕНҚА, ҚАЛЕНЬКА, ҚАЛЕНІК.— *Калэна*, *Калянэвіч*; *Калэнка*, *Калянкóвіч*, *Калэныц*, *Калэнанка*, *Каленціёнак*; *Калянчўк*; *Калэнька*; ?*Калэнік*. Бел. у XVI ст. *Колено* (БА, I, 223). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVI—XVII стст. *Колено*, *Коленко* (Туп.). СРП *Коленко*, *Коленков*

ҚАЛЕНДА.— *Калэнда*

*ҚАЛЕСНЫ ад кола?— *Калэсны*

*ҚАЛЕТА параўн. кірг. *калет* 'памылка, няпраўда' (КРС).— *Калэта*. СРП *Калетин*

*ҚАЛЕТНІК.— *Калэтнік*. СРП *Колетников*

*ҚАЛЕХТО.— *Калэхто*

ҚАЛІБЕР рэг. *калібір* 'калібр' (Нас.), рус. *калибер* тое ж (Даль).— *Калібер*, *Калібераў*

*ҚАЛІБЕРДА.— *Каліберда*, *Калібярда*

ҚАЛІВА.— *Кáлива*

ҚАЛІГА ст. рус. *калига* 'башмак' (Ср.), рус. *калига* 'калега, каляга', 'мокры снег, халепа', 'бручка' (Даль, Мельн.).— *Калігін*; У Туп. у XVII ст. *Калига*

ҚАЛІҚШТА параўн. літ. *kalikštyli* 'кляпаць касу, вастрыць нож' (Фрэнк.).— *Калікшта*

ҚАЛІЛА рус. *калило* 'нагрэты металічны прут, якім прапальваюць дзіркі' (Даль), укр. *калило* 'гразь' (Грынч.).— *Калілец*, магчыма, ад назвы н. п. *Калілы*

*ҚАЛІМАС.— *Калімасаў*

КАЛІНА, памянш. КАЛІНКА, КАЛІНОК, КАЛІНІК, КАЛІНЕЙКА, КАЛІНЕЦ. — *Каліна, Калінін, Каліне-нак; Калінка, Калінкін, Калінчанка; Калінкюў; Калінік, Калінічэнка; Калінейка; Калінец; Каліноўскі, ?Калінскі; усе магчымы ад УІ Каліна, Калінік < Калиник. СРП Калинин, Калининко, Калинов, Калинович, Калининчев, Калининкин, Калиночкин, Калининцев, Калинычев, Калиновский, Калининский*

КАЛІННІК.— *Каліннікаў, магчыма, з УІ Калінік < Калиник. СРП Колинников*

*КАЛІНША.— *Калінішын*

КАЛІТА ст. бел. 'сумка, мяшочак на грошы'.— *Калі-та́. Бел., рус. у XVI—XVII стст. Калита (Туп.). СРП Калитин*

КАЛІТНІК рус. *калитник* 'валакіта, ухажор' (Даль).— *Калітнік. Бел. у XVI ст. Калитник (БА, I, 218). Параўн. КАЛІТА*

*КАЛІТУХА.— *Каліту́ха*

*КАЛІХ.— *Калі́х, Калішэ́віч; Калішчэ́ўк*

*КАЛІШ.— *Калішэ́віч. СЛП Калишюс*

КАЛМЫК 'калмык', рэг. 'касмыль' (Дзярж.—М. Б.), рус. *калмык* 'чорная ці чорна-бурая аўчына з кароткай воўнай' (Даль).— *Калмы́к, Калмычэ́нка. Рус. у XVI—XVII стст. Колмык, Калмык (Туп.). СРП Калмыков*

КАЛОДА, КАЛОДКА.—*Кало́да; Кало́дка; Кало́дзь-ка; Каладо́к; Каладзі́нскі, Каладзі́нскі, Каладні́цкі. Бел. у XVI—XVII стст. Колодка, Колодко, Клода (БА, I, 224; Туп.). Рус., укр. у XVI ст. Колодка, Колотка (Туп.). СРП Колодин, Колодкин, Колодков*

КАЛОДЗЕЖНЫ.— *Кало́дзежны*

КАЛОДНІК устар. рэг. 'вязень, закаваны ў калодкі' (БРС).— *Кало́днік; Каладні́цкі*

КАЛОНЬ кірг. *колон* 'доўгая каса ў жанчыны' (КРС).— *Кало́нь. СЛП Калонас*

КАЛОША, памянш. КАЛОШКА 'калоша, штаніна', рэг. устар. 'анучка, абмотка, якою жанчыны абмотвалі нагу' (КСЧ), 'панчоха без «ступака»' (Дзярж.—М. Б.).— *Кало́ша, Кало́шын, Кало́шыч; ?Кало́шк пры апушчэнні канцавога [а] з мэтай адштурхоўвання ад апелятыва; Кало́шка, Кало́шкін. Бел. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. Калоша (Туп.). СРП Колошин, Калошин*

КАЛПАК гл. КАЎПАК

КАЛТАН рус. арх. *калтан* 'дробны пływучы лёд са

снегам, шарош' (Даль); параўн. кірг. 'вёрткі, мітуслівы' (КРС).— *Калта́н*

КАЛТУН гл. КАЎТУН

КАЛТЫГА рэг. *калтыга* 'скупы, сущяга, сущяжнік', 'абманшчык, карцёжнік' (Нас.), параўн. літ. *kaltas* 'вінаваты каму што-небудзь, даўжнік' (Фрэнк.).— *Калты́га, Калты́гін*

КАЛУГА параўн. *калюга* 'выбоіна на дарозе, лужа' (БРС, Нас.), рус. *калуга* 'багна, балота' (Даль).— *Калі́га, Калі́гін, Калі́жанка, Калужо́нак*. Чув. УІ *Калуга* (Магн.). Бел. у XVIII ст. *Калуга* (БА, I, 218). Рус. у XV—XVII стст. *Калуга, Колуга, Калужка* (Туп.). СРП *Калугин*

КАЛУЖНЫ.— *Калужны*. Параўн. КАЛУГА

КАЛУН 'сякера, якою колюць дровы', рэг. 'тупая сякера', 'недалёкі чалавек' (Дзярж.— М. Б.), параўн. тат. *колун* 'дзікі конь' (ТРС).— *Калі́н, Калуно́ў*

КАЛУП(А) ад *калунаць?*— *Калупо́віч*. Параўн. КАЛУПАЙ

КАЛУПАЙ рус. *колупай* 'капун, маруда, мяла' (Даль), параўн. бел. *калунаца* 'павольна рабіць'.— *Калупа́й, Калупа́еў, ?Калупа́еў*. Бел. у XVIII ст. *Колупай* (БА, I, 224). Рус. у XV—XVI стст. *Колупай* (Туп.). СРП *Колупаев*

КАЛУПАХА ад *калунаць, калунаца*.— *Калупа́ха, Калупа́хін*. Параўн. КАЛУПАЙ

*КАЛХУТА.— *Калхі́та*

КАЛЫБА параўн. тат. *калыб* 'мерка' (Будаг.).— *Калыбе́нка*

КАЛЫГА рус. *колыга* 'скупы, скупердзяй' (Даль).— *Калы́га, Калы́гін*. СРП *Калыгин*

КАЛЫСКА.— *Калы́ска*

*КАЛЫХА, памянш. КАЛЫШКА ад *калыхаць*.— *Калы́шка, параўн. КАЛЫХАН*

КАЛЫХАН ад *калыхаць* 'калыханы'?— *Калы́хан*

*КАЛЬ, *КАЛЯ, памянш. КАЛЬКА.— ?*Калю́к, Калько́, Ка́льчанка*. Рус. у XVII ст. *Каля* (Туп.). СЛП *Калюкас*

*КАЛЬВА.— *Ка́львін*. Параўн. СЛП *Кальвайтіс*

*КАЛЬМАК.— *Кальма́к, Кальмако́ў*. Бел. у XVIII ст. *Кальмак* (БА, I, 218)

КАЛЬНІК укр. *кальник* 'перапечка' (Грынч.).— *Ка́льнік; Кальні́цкі*. СРП *Кальницький*

КАЛЬЦО, памянш. КАЛЕЧКА рэг., рус. *кольцо* 'кольца', 'пярсцёнак'.— *Кальцоў, Калечкін; Кальчэйскі.*
СРП *Кольцов*

КАЛЮЖНЫ.— *Каліужны.* Укр. *Коліужный.* Параўн.
КАЛУГА, КАЛУЖНЫ

*КАЛЮПАН.— *Калюпанаў*

КАЛЮЧЫ.— *Каліючы*

*КАЛЯГА.— *Каляга.* У Туп. у XVII ст. *Коляга.* СЛП
Каляга

КАЛЯДА.— *Каляда, Калядзін; Калядзіч, Калядзёнак; Калядзіок; Калядка; Калядзінскі.* Бел., укр. у XVI—XVII стст. *Коляда, Коледа* (Туп.). СРП *Колядин, ?Колядов, Коледин*

КАЛЯК, КАЛЯКА, памянш. КАЛЯЧКА бел. *коляк* 'кол' (Нас.), укр. *коляка* тое ж (Грынч.), параўн. таксама бел. рэг. *калякаць* 'гаварыць, гутарыць' (Дзярж.—М. Б.).— *Калякоў; Калячо́нак; Калячка.* СРП *Калякин*

*КАЛЯНЦЁН, памянш. КАЛЯНЦЁНАК.— *Калянциёнаў, Каленціёнак*

КАЛЯНЫ, памянш. КАЛЯНКО.— *Калянёвіч; Калянко́віч; Калянчўк; Каляніок;* усе магчымы і ад КАЛЕНА (гл.)

*КАЛЯСЕНЬ, памянш. *КАЛЯСЕНЬКА 'каляснік'?— *Калясень, Кóлесень* з перастаноўкай націску, *Каляснёў; Калясенька.* СРП *?Колеснев*

КАЛЯСНІК.— *Каляснік; Калёснік* з перастаноўкай націску, *Калёснікаў, Калеснікёвіч; Калеснікóвіч; Калясніцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Колесник* (БА, I, 224). СРП *Колесник, Колесников*

КАЛЯСО 'кола'.— *Кóлесаў.* Укр. у XVII ст. *Колесо* (Туп.)

*КАМАДЗЕЙ.— *Камадзэй*

КАМАЙ тат. *комай* бат. 'маннік' (ТРС), кірг. *кумай* 'спакойны конь', 'гончы сабака' (Будаг.).— *Камай.* Чув. VI *Камай* (Магн.). У Казані ў XVII ст. *Камай* (Туп.)

КАМАНДА, памянш. ?КАМАНДЫШКА.— *Камандзёнка; Камандышка.* СРП *Командин*

КАМАНДЗІР.— *Камандзіраў.* СРП *Командиров*

КАМАР.— *Камар, Кóмар* з пераносам націску *Камароў, Камарóвіч, Камарэ́нка; Камаро́ўскі, Камарэ́ўскі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Комар* (БА, I, 224; Туп.). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Комар, Комарко* (Туп.).

СРП *Комар, Комаров, Комаровский, Камаровский, Камаринский, Камарицкий*

КАМАЧ тат. *комач* 'кумач' (ТРС).— *Камáч, Камачо́нак*

КАМАШКА рус. *комашка* 'камарык, мошка, казюлька' (Даль), укр. *комашка* *памянш.* ад *комаха* 'насякомае', 'муравей' (Грынч.).— *Камáшка; Камашы́нскі*

*КАМБАЙ параўн. кірг. *кембай* 'канвой' (КРС).— *Камбаёў*

*КАМЕДА.— *Камéда, Камéдзін*

*КАМЕЙКА.— *Камéйка.* СРП *Камейко*

*КАМЕЙША.— *Камéйша*

*КАМЕКА.— *Камéка*

КАМЕЛЬ, *памянш.* КОМЛІК.— *Камéль, Камлëй, Камлэ́нка, Камлянкóў, Камлэ́нак; Камліок; Кóмель* з перастаноўкай націску; *Кóмлік.* Бел. у XVII ст. *Комлік* (БА, I, 224). Рус. у XVI ст. *Комель* (Туп.). СРП *Комлев*

КАМЕННЫ, КАМЕНКА, КАМЕНКА.— *Камéнны, Камя́нны; Ка́менка, Камё́нка, Камя́нкóў; Камя́нчўк.* Бел. у XVIII ст. *Каменка* (БА, I, 218; Туп.). Рус. у XVII ст. *Каменной* (Туп.). СРП *Каменкин, Каменков*

КАМЕНЬ, *памянш.* КАМЯНЁК.— *Ка́менеў; Камя́нчўк; Камя́нчўк; Камéнскі, Камéнскіх, Камя́нэцкі.* Рус. у XVII ст. *Камень* (Туп.). СРП *Каменев, Каменевич, Каменцев, Каменецкий, Каменский*

КАМЕРА.— *Ка́мера*

*КАМЕШ.— *Камеш*

КАМЗОЛ.— *Камзóлаў.* СРП *Камзолов*

КАМИСАР, *памянш.* КАМИСАРЧЫК ст. бел. *комисар* 'чыноўнік для разгляду спрэчных спраў' (Нас., АУ).— *Каміса́раў; Каміса́рчўк; Каміса́рчык; Каміса́рчўк.* Бел. у XVII ст. *Комисар* (БА, I, 224). СРП *Комисаров, Комиссаров*

*КАМИШКА.— *Камішчанка*

КАМКАР кірг. 'снежныя крупы' (КРС).— *Камка́р*

КАМЛАЧ 'калмач, калматы'.— *Камла́ч*

КАМЛЫК, *памянш.* КАМЛЫЧЫК рэг. 'касмыль'.— *Камлы́чык*

КАМЛЮК рэг. 'камель' (КСЧ) 'невысокі дзябёлы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Камлю́к*

КАМОДА.— *Камóдзін*

КАМОК рэг., рус. *комок* 'камьяк'.— *Камóк; ?Камко́; Камóцкі?* У Туп. у XVI ст. *Комок.* СРП *Комков, Камков*

КАМОРА, памянш. КАМОРКА.— *Каморчанка*
КАМОРНІК.— *Каморнік, Каморнікаў*
*КАМОСА, памянш. *КАМОСКА.— *Камоска*. Бел. у
XVI ст. *Комоса* (БА, I, 224)
КАМПАН.— *Кампан*
КАМПАНИЕЦ 'член кампаніі'?— *Кампаніец*. СРП
Компанеец
КАМЧАТНЫ ст. рус. *камчатый* 'зроблены з камкі'
(Ср.)— *Камчатны*. Рус. у XVII ст. *Камчатой* (Туп.)
*КАМШЫЛА.— *Камшылаў*
*КАМЫНЯ.— *Камынін*. СРП *Камынин*
КАМЫШ 'чарот'.— *Камыш; Камышко, Камышкін*.
СРП *Камышин, Камышков*
КАМЯГА ст. бел. 'лодка, выдаўбленая з калоды'
(Нас., АУ), рэг. 'карыта' (Бяльк.), рус. *комяга* 'выдаўб-
ленае з бервяна карыта' (Дабр.).— *Камяга, Камягін*.
СРП *Комягин*
КАМЯК.— *Камяк, Камяковіч*
КАНАВА, памянш. КАНАЎКА.— *Канайка; Канаўчук*.
СРП *Канавин*
КАНАВАЛ, памянш. КАНАВАЛІК, КАНАВАЛЬ-
ЧЫК.— *Канавал, Канавалаў, Канаваленка, Канавалё-
нак; Канавалюк; Канавалік; Канавальчук; Канавальчык*.
Бел. у XVII—XVIII стст. *Коновал* (БА, I, 224). Рус. у
у XVII ст. *Коновал* (Туп.). СРП *Коновалов*
КАНАВОД.— *Канавод*
КАНАПЛЯ, памянш. КАНАПЕЛЬКА.— *Канапля,
Канапляў, Канаплін, Канопліч; Канапелька, Канапель-
кін*. Бел. у XVI ст. *Конопелька* (БА, I, 224; Туп.). Укр.
у XVI ст. *Конопля* (Туп.). СРП *Коноплин, Коноплёв*
КАНАПЛЯНІК.— *Канаплянік, Канапляннік*
*КАНАТОП.— *Канатопай*
КАНДАК рус. *кондак* рэліг. 'песня ў гонар Хрыста,
Багародзіцы ці іншага святога' (Даль), укр. тое ж
(Грынч.), тат., тур. *кондак* 'пялёнка' (Будаг.).— *Кондак,
Кандакоў*. У Туп. у XV ст. *Кондак*. СРП *Кондаков, Кан-
даков*
КАНДАЛ параўн. кірг. *кандала* 'клоп' (КРС), маг-
чыма, форма адз. л. ад *кандалы*?— *Кондал, Кондаль,
Кандалевіч*. СРП *Кандалин, Кондалов*
КАНДЗЕР, КАНДЗЕРА, рэг. *кандзер* 'ячная ці пша-
нічная каша' (Бяльк.), рус. *кандёр* 'крупнік' (Дабр.),
'пахлёбка з пшана', 'нясмачная страва, баланда' (Ціх.),

укр. *кандьор* 'жыдкая кашка з круп ці пшана, кулеш' (Грынч.).— *Кандзёр, Кóндзера, Кандзэраў; Кандзярэшка*. Чув. УІ *Кондеряк* (Магн.). СРП ?*Кондиоров*. СЛП *Кандерас*

*КАНДЗІНЕР.—*Кандзінераў*

*КАНДЗІРАНДА.—*Кандзіра́нда*

*КАНДЗЮРА.—*Кандзіо́рын*

КАНДЗЮХ рэг. 'трыбух', 'пузаты чалавек' (Мсцісл.), 'страўнік жывёліны' (Бяльк.), рус. *кандюх* 'кішкі жывёліны' (Дабр.).— *Кандзіо́х, Кандзюхо́ў*

*КАНДУХ.—*Кандухо́віч*. Параўн. КАНДЗЮХ

КАНДЫБА 'кульгавы, храмы' (БРС, Нас., Бяльк.), 'маруда', 'павольны ў хадзе' (Нас.), укр. *кандыба* 'дрэнны конь, кляча' (Грынч.).— *Канды́ба, Кандыбо́віч*. Укр. у XVI—XVIII стст. *Кандиба, Кондиба* (Туп.). СРП *Кандыба*

КАНДЫБАЙЛА. — *Кандыба́йла*. Параўн. КАНДЫБА

КАНДЫДАТ.—*Кандыда́таў*

*КАНДЫЛЬ.—*Кандылёў*

КАНЕЦ.—*Кане́ц; Кане́цкі*. СРП *Концов*

*КАНОДА.—*Кано́да*

*КАНОЙКА.—*Кано́йка*

*КАНОКАР.—*Кано́караў*

КАНОНІК, памянш. ?КАНОНЧЫК, ?КАНОНАК.—*Кано́нік; Кано́нчык; Кано́нак*, усе магчымы і ад УІ *Конон*

КАНОПА, памянш. КАНОПКА параўн. літ. *копю́ра* 'конскі капыт' (Фрэнк.), параўн. таксама рус. *конопь* 'каноплі' (Даль).— *Кано́пка*. СЛП *Конопа, Конопас*

КАНТАР 'бязмен', 'спявак у сінагозе' (БРС), рэг. 'фартух' (Камян.—Шат.), ст. рус. *контарь* 'бязмен' (Дзюверн.), рус. *кантар* тое ж (Дабр.).— *Ка́нтар; Кантарі́к*. СРП *Кантор, Канторов, Канторович, Конторович*

КАНТОРШЧЫК.—*Канто́ршчыкаў*

*КАНТУЗОР.—*Кантузо́раў*

*КАНТЫЛЬ.—*Кантылёў*

*КАНУС.—*Канус*

КАНЦАВЫ.—*Канцава́ы, Канцава́енка*

КАНЦАН 'канцавы, канчанін'?—*Канца́н*

КАНЦЫЛЯРЧЫК.—*Канцыля́рчык*

*КАНЦЯВА.—*Канця́ва*

КАНЧАК параўн. кірг. *канчык* 'сука' (КРС).— *Канча́к*

КАНЧАНІН 'канцавы'.— *Канчанин*

КАНЧЫНА рэг. 'смерць' (Дзярж.— М. Б.), рус. *кончина* тое ж (Даль), укр. 'край, канец', 'смерць' (Грынч.).— *Канчына*

*КАНЫГА.— *Каныгін*. Рус. у XVII ст. *Коньга* (Туп.). СРП *Каныгин*

*КАНЫШ, памянш. КАНЫШКА.— *Канышаў; Канышка*. Каз. УІ *Каныш* (Жануз.). У Туп. у XV ст. *Коныш*. СРП *Конышев*

*КАНЮЦКА.— *Канюцка*

КАПА, памянш. КАПКА, КАПІЦА, КАПЧЫК.— *Капіч; Капко́* з пераносам націску; *Капіца; Капчык; Капскі, Капчынскі*. СРП *Капица, Капицин, ?Капкин*

КАПА, памянш. КАПІЦА.— *Капіца*

*КАПАНАЙКА.— *Капанайка*. Параўн. КАПАНЫ
КАПАНЫ, памянш. КАПАНЕЦ, КАПАНОК.— рэг. *капаны* (ад *капаць*) 'вельмі падобны, як дзве каплі вады' (Нас.), укр. *капаний* 'вышыты, пакрыты вышыўкай' (Грынч.), магчыма, *капаны* (ад *капаць*).— *Капановіч; Капанец, Капанцоў; Капанок*. Параўн. каз. УІ *Капан* (Жануз.)

КАПАРЫХА параўн. укр. *капарити* 'дрэнна рабіць, капаць, пэцкаць', 'жыць у беднасці, у жабрацтве' (Грынч.).— *Капарыха*

*КАПАРЭЙКА.— *Капарэйка*. Каз. УІ *Капар* (Жануз.). Параўн. КАПАРЫХА

КАПАЦІЛА ад *капацца* 'марудна рабіць'?— *Капаціла*. Параўн. КАПАШЫЛА, КАПАРЫХА

КАПАЧ, памянш. КАПАЧОК.— *Капач, Капачоў, Капачэня; ?Капацкэвіч* пры [ч]>[ц]; *Капачкі, Капачэйскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Копач* (БА, I, 225). Укр. у XIV ст. *Копач* (Туп.)

*КАПАЧЭЛЬ.— *Капачэль*

КАПАШЫЛА рэг. 'капун, маруда, чалавек, які павольна працуе', 'конь, што бяжыць дробнай рыссю' (Нас.).— *Капашыла, Капашылаў*

КАПЕЙКА.— *Капэйка, Капэйкін*. СРП *Копейко, Копейкин*

КАПЕКА ад *капацца* 'марудна рабіць'?— *Капэка*. Параўн. КАПАШЫЛА, КАПАРЫХА

КАПЕЦ.— *Капэц, Капцоў, Капцэвіч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Копец* (Туп., БА, I, 225). СРП *Копцов*

КАПИТАН, памянш. КАПИТАНЧЫК.— *Капітан, Капітанаў; Капітанчык*. Бел. у XVIII ст. *Капитан* (БА, I, 218). СРП *Капитанов, Капитанский*

КАПИТУЛА рус., бел. устар. 'капітул, калегія духоўных асоб у каталіцкай царкве' (СРЯ).— *Капітула*

*КАПИТУРА, памянш. КАПИТУРКА.— *Капітурка*

КАПИЦА гл. КАПА

КАПКА, памянш. КАПЧЫК рэг. 'капля', укр. тое ж (Грынч.).— *Капко* з пераносам націску; *Капчык; Капчы́нскі*; магчыма і ад КАПА (гл.). Параўн. КАПЛЯ

КАПЛАН, КАПЯЛЯН рэг. 'капелан' (Нас.).— *Каплан; Капяля́н, Капяля́н*. СРП *Каплан, Капланов, Капланский*

КАПЛУН бел., рус., укр. 'пакладаны певень' (Нас., Даль, Грынч.), бел. рэг. *каплун* 'ежа з вады і накрышаных кусочкаў хлеба, з соллю ці цукрам' (Вешт.), укр. назва хітрага вала (Грынч.).— *Каплун, Каплуноў*. СРП *Каплунов, Каплунцев, Каплуновский*

КАПЛУНАТ 'пакладаны', параўн. рус. *каплунить* 'пакладаць пеўняў' (Даль), укр. *каплунити* 'пакладаць' (Грынч.).— *Каплунат*

КАПЛЯ, памянш. КАПЕЛЬКА.— *Капля, Капліч, Каплёнак; Капелька*. Бел. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Капля*, укр. у XVII ст. *Каплюк* (Туп.). СРП *Каплин, Капелькин*

КАПНА рэг. 'капа'.— *Капнін*. СРП *Копнин*. Параўн. КАПА

КАПОТА, памянш. КАПОТКА жарт. 'хламіда' (БРС), рэг. 'верхняе адзенне дзяцей, пальто' (Дзярж.—М. Б.).— *Капаткоў*, магчыма і ад КОПАТ (гл.)

*КАПОЦЯ 'капота'?— *Капо́ця*

КАПРАЛ, КАПРАЛЬ.— *Капра́лаў; Капралёў*

*КАПРОН.— *Капро́ненка*

*КАПРЭЦ.— *Капра́цэвіч*

КАПТАН гл. КАФТАН

КАПТУР 'жаночы і дзіцячы галаўны ўбор', рэг. 'самая высокая прырэдняя частка печы', 'абжур' (Бяльк.).— *Капту́р, Каптуро́віч; Каптурэ́ўскі*. У Туп. у XVII ст. *Каптур*

КАПУЗА рэг. 'вялікая шапка' (Сцяшк.), магчыма, ад *капаца* 'марудна рабіць'?— *Капу́за*. Параўн. КАПАРЫХА, КАПАШЫЛА

*КАПУЛ.— *Капу́л*

*КАПУР.— *Капур, Капурай*. Бел. у XVIII ст. *Капур* (БА, I, 218)

КАПУРА 'капун, маруда'?— *Капура*

КАПУСТА.— *Капуста, Капустацін; Капустціок; Капустцінскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Капуста* (БА, I, 218; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Капуста* (Туп.). СРП *Капуста; Капустин, Капусткин, Капустинский*

КАПУШ параўн. рус. *копуша* 'капун, маруда' (Даль), укр. *капуш* назва насякомага (Грынч.).— *Капуш, Капушаў*

*КАПЦЕЛЬ ад *капціць, капцець*.— *Капцялёў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Коптель* (БА, I, 225). Рус. у XVII ст. *Коптел* (Туп.). СРП *Коптелин, Коптелов, Каптелин, Каптелов*. Параўн. КАПЦІЛА

КАПЦІЛА параўн. бел. рэг. *капцець* 'дымець, курыць', 'цяжка працаваць, многа працаваць' (Дзярж.— М. Б.), рус. *коптить* 'дыміць, курыць', 'вэндзіць' (Даль), укр. *коптити* 'збіраць грошы, скупіцца, скнарнічаць' (Грынч.).— *Капціла, Капціловіч*. СРП *Каптилин*

*КАПЦЮГ.— *Капцюг, Капцюх* пры [г]>[х], *Капцюгоў*

КАПШАЙ параўн. бел. *копша* міфал. 'магільны дух' (Нас.), рус. *капшивый* 'худы, маларослы, замораны', *капшак* 'дажджавы чарвяк' (Даль), укр. *капшивий* 'нехайны, брудны' (Грынч.), тат. *капшау* 'мацаць, абмацаваць' (ТРС).— *Капшай*

КАПШУК 'мяшочак для тытуню' (БРС, Бяльк.), рэг. насмешл. 'тоўсты мужчына' (КСЧ), рус. 'мяшочак для тытуню' (Дабр.), з цюрк., кірг. *капчык* 'мяшочак, кашалёк', 'пуза' (КРС).— *Капшук, Капшукоў*

*КАПШУЛЬ.— *Капшўль*

КАПЫЛ, памянш. КАПЫЛЕЦ.— *Капылоў, Капылёнка; Капылёц*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Копыл* (Туп., БА, I, 225). Рус., укр. у XVI—XVIII стст. *Копыл, Копылко* (Туп.). СРП *Копылов, Копыленко*

КАПЫР, памянш. КАПЫРКА ад *капацца* 'марудна рабіць?', параўн. таксама рус. *копырятъ, копырнуть* 'піхнуць, штурхнуць' (Даль), укр. *копырати* 'калупаць' (Грынч.), параўн. і кірг. *капыр* 'іншавер, паганец, немусульманін' (КРС).— *Капырка, Капыркин*. Рус. у XVI ст. *Копыря* (Туп.). СРП *Копырин, Капырин*

КАПЫТ, памянш. КАПЫТОК, КАПЫТКА.— *Капытоў; Капыток, Капыткоў; Капытка; Капытоўскі, Капыцкі*. Бел. у XVI ст. *Капытко*, рус. у XV—XVII стст. *Копы-*

то, укр. у XVI ст. *Копытко* (Туп.). СРП *Копытов, Копытин*
КАПЫТНІК бел., рус. *копытник*, укр. *копитник* наз-
ва расліны (БРС, Даль, Грынч.).— *Капы́тнік*

*КАПЫШ, памянш. КАПЫШКА ад *капацца* 'маруд-
на рабіць?', параўн. рус. *копошиться* 'шавяліцца, вару-
шыцца, кішэць' (Даль), укр. *копиш* 'капачка'
(Грынч.).— *Капыш, Капышаў; Капышка; ?Копиш*. СРП
Копышев

КАПЯЛЮШ.— *Капялюш*

КАРА, КАРА.—*Карэнка*, магчыма ад КАРЫ (гл.);
Карыцкі, магчыма і ад КАРЫТА (гл.). Бел. у XVI ст.
Кора (БА, I, 225). Рус. у XVI—XVII стст. *Кора, Корка*
(Туп.)

КАРАБА параўн. рэг. *карабаць* 'браць непаслухмя-
нымі пальцамі, перагортваць', *карабкацца* 'лезці, чап-
ляцца' (БРС), рус. *карабить* 'баранаваць', *карабкацца*
'лезці, чапляцца' (Даль), укр. *карабуниться* 'карабкац-
ца, лезці' (Грынч.), параўн. літ. *karabà* 'хвароба', з
польск. *chogoba* (Фрэнк.).— *Карáба; Карабіцкі*. СЛП
Караба. СРП *Карябкин, Корябочкин*

КАРАБАН ад *карабаць?* — *Карабáн, Карабáнаў; Ка-
рабáнь; Карабанюк*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Карабан,*
Коробан, Коробанко, Коробанько (Туп.; БА, I, 225). СРП
Карабанов; Коробанов. Параўн. КАРАБА

КАРАБАЧ параўн. тат. *карабаш* бат. 'рагоз' (ТРС),
тур. 'манах' (ТБР).— *Карабáч*. Укр. у XVII ст. *Коробач*
(Туп.)

КАРАБЕЙНІК.— *Карабéйнік*. Рус. у XV—XVII стст.
Коробейник (Туп.). СРП *Коробейников*

КАРАБЕЛЬНІК.— *Карабéльнікаў*. СРП *Карабель-
ников*

КАРАБЕЦ гл. КОРАБ

КАРАБОК 'скрыначка для запалак'.— *Карабóк, Ка-
рабкóў; Карабчóк*. СРП *Коробков*

КАРАВАЙ, памянш. КАРАВАЙКА, КАРАВАЙ-
ЧЫК.— *Каравáй, Каравáеў; Каравáйчанка; Каравáй-
чык; Каравáйскі*. Бел. у XVI ст. *Коровай* (БА, I, 226).
Рус., укр. у XV—XVII стст. *Коровай* (Туп.). СРП *Коро-
ваев*

КАРАВЫ.— *Карáвы, Карáвін; Каравáцкі*. СРП *Ко-
рявин*

КАРАВЯК бел. 'каровін гной' (БРС), рус. *коровяк*
тое ж (Дабр.), 'дрэнны і непрыгожы чалавек'

(Мельн.).— *Каравякоў*. Рус. у XIII ст. *Коровьяк* (Туп.). СРП *Коровяков, Коровякин*

ҚАРАГА рэг. 'корч, карчага'.— *Карáга*. СРП *Корягин*

ҚАРАГАЙ тат. 'лістоўніца', 'сасна' (ТРС), кірг. 'елка' (КРС), башк., каз. 'сасна'.— *Карагай*. СРП *Карагаев*

ҚАРАГОДА 'карагод'?— *Карагóда, Карагóдай; Карагóдскі*. СРП *Корогодов, Корогодский, Карагодский*

ҚАРАГОДНЫ.— *Карагóдны*

ҚАРАЕД.— *Караéд, Караéдай*

ҚАРАК тат. *карак* 'злодзей, жулік' (ТРС), чув. *корак* 'воран' (Залатн.).— *Каракóй*. Бел. у XVIII ст. *Корак* (БА, I, 225). СРП *Караков, Коряков*

ҚАРАКА рус. *каряка, коряка* 'раздвоенае дрэва, развіліна', 'раскірака' (Даль), 'крывое дрэва', 'незгаворлівы чалавек' (Мельн.), укр. *караки* 'месца, дзе раздвойваецца ствол дрэва' (Грынч.).— *Карáка, ?Каракóй*. Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Карака, Коряка* (Туп.). СРП *Карякин, Корякин, Коряковский*

ҚАРАКУЛЬКА рус. *каракулька* 'крывуля, крывое дрэва' (Даль).— *Каракулька*

*ҚАРАКУШЭЙ тур. *каракуш* 'арол' (ТБР), параўн. тат. *каракош* тое ж (ТРС), кірг. *каракаш* 'баклан' (КРС), параўн. таксама рус. *каракушки, каракушком* 'карачкі, на карачках, на чацвярэньках' (Даль).— *Каракушэй, Каракушэей*

*ҚАРАМЫШ.— *Карáмыш, Карáмышай*. Рус. у XVI ст. *Карамыш* (Туп.)

ҚАРАНДЗЕЙ параўн. кірг. *карандай* 'чысты' (КРС).— *Карандзэй*. Чув. VI *Карандей* (Магн.). СРП *Карандеев*

ҚАРАНИК рэг. 'пчаліны вулей з кары' (Бяльк.).— *Каранік*

ҚАРАНИХА.— *Караніха*

ҚАРАНЯКА.— *Караняка*. Параўн. КОРАНЬ

*ҚАРАС.— *Карас*. Каз. VI *Карас; Карасай* (Жануз.)

ҚАРАСЬ, памянш. ҚАРАСІК.— *Карáсь, Карасёй, Карасёвіч; Карасюк; Карасік*. Рус. у XV ст., укр. у XVI—XVII стст. *Карась* (Туп.). СРП *Карась, Карасёв, Карасевіч, ?Карасин*

ҚАРАТАЙ рус. *коротай* 'кароткі кафтанчык', 'чалавек у кароткім адзенні' (Даль), цюрк. *кара* 'чорны' і *тай* 'жарабя' (Фасм.).— *Каратáй, Каратáей*. Каз VI *Каратай* (Жануз.) У Туп. у XVI ст. *Коротай, Коротайко*. СРП *Коротаев, Каратаев*

КАРАТЫШ рэг. 'малы, нізкага росту чалавек' (Нас.), рус. *коротыш* тое ж, 'кароткая рэч' (Даль).— *Каратыш; Каратышэўскі*

*КАРАЦЕЦ.— *Каратцоў*. Параўн. КАРАТЫШ

КАРАЧ ст. бел. 'чыноўнік, саветнік пры татарскім хане' (Нас., АУ), параўн. рус. *карача, каряча* 'упарты, незгаворлівы чалавек' (Даль), параўн. тат. *карача* 'чорненькі' (ТРС), кірг. 'чорны', 'прасталюдзін' (КРС).— *Карач*. Бел. у XV ст., рус. у XVII ст. *Карач* (Туп.). СРП *Караченков*

*КАРАЧАН.— *Карачан*. Параўн. чув. УІ *Карачом* (Магн.). Параўн. КАРАЧ

КАРАЧУН рэг. 'курч, сутарча', 'нечаканая смерць у маладым веку', 'нядобры дух, які скарочвае жыццё' (Нас.), рус. *корочун* 'перадсмертныя сутаргі', 'смерць' (Дабр.), *карачун, карочун* 'канец, смерць, пагібель' (Даль).— *Карачун*

КАРАШОК рэг., рус. *корешок* 'каранёк, карэньчык'? — *Карашкоў*

*КАРБАЙ з цюрк. *кара* 'чорны' і *бай*?— *Карбаеў*

*КАРБАЛЬ.— *Карбалевіч*

КАРБАН рус. *карбан* 'малы, нізкарослы чалавек, каратыш' (Даль), параўн. тат. *корбан* 'ахвяра' (ТРС).— *Карбан, Корбан, Карбановіч*

КАРБАНАР гіст. 'карбанар'.— *Карбунар* пры [o]>[y]

*КАРВЕЛЬ літ. *karvėlis* 'глухі', 'голуб?' (Фрэнк.).— *Карвель* у выніку асваення ЛП *Карвеліс*

КАРВІГА рус. *корвца* 'булка хлеба' (Даль), *корвижка* 'булачка', 'пернік' (Дабр.).— *Карвіга*

КАРГА бел. зневаж. 'старая баба' (БРС, Нас.), рус. *корга, карга* тое ж 'пень у вадзе' (Даль), 'воран' (Мірт.), тат. *карга* 'барона', 'разява' (ТРС), башк., казах., кірг. *корга* 'варона' (КРС), кірг. 'дзіця' (КРС).— *Каргін; Каргальскі*. Рус. у XVII ст. *Карга* (Туп.). СРП *Каргин*

КАРДА, памянш. КАРДЗІК 'шчотка, на якой чэшуць воўну і бавоўну', *карда* 'загарода для скаціны ў полі', 'агарод у полі' (Даль), укр. *карда* 'шчотка, на якой чэшуць воўну ці лён' (Грынч.), параўн. літ. *karđá* (Фрэнк.), параўн. таксама каз. *кард* 'сварлівы чалавек, споршчык' (Будаг.).— *Кардовіч; Кардзіок; Кардзюкоў; Кардзюкевіч; Кардзік*. Бел. у XVIII ст. *Карда* (БА, I,

225). СРП *Кардовский, Кордюков, Кордецкий*. Параўн. КОРДА

*КАРДАБЕНЬ.— *Кардабнёў*

*ҚАРДАС літ. *kárdas* 'меч, шашка, шпага', *kařdas* 'эха' (Фрэнк.).— *Кáрдас*. СЛП *Кардас*

ҚАРДАШ тат. *кордаш* 'равеснік, аднагодак' (ТРС), 'брат' (Будаг.), тур. тое ж (ТБР).— *Кардаш*. СРП *Кардашев*

*ҚАРДЗЮН, памянш. ҚАРДЗЮНОК.— *Кардзюнкóў*

*ҚАРДЫМОН.— *Кардымóн*. Параўн. СЛП *Кардімас*

ҚАРДЭЛЬ рус. *кардель* 'парусная снасць' (Фасм.).— *Кардэ́ль*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Карделіс, Корделіс*

ҚАРЖАВЫ рус. *коржавый* 'іржавы, пакрыты асадкам, нягладкі, шурпаты', (аб пладах, чалавеку) 'замораны, недарослы, вялы' (Даль), 'сухі, зморшчаны' (Фасм.), укр. *коржавий* (аб скуры) 'высахлы і цвёрды' (Грынч.), параўн. бел. рэг. *каржавіць* (аб хлебе) 'засушваць у печы, перапячы, прыпаліць' (Нас.).— *Каржавін*. СРП *Коржавин*

ҚАРЖАК бел. 'карчага' (БРС), рэг. (аб чалавеку) 'заморак, недаростак' (Дзярж.— М. Б.), 'сухая перапечка' (КСЧ), рус. *коржак* 'малое дзіця з вялікім жыватом, рахіцік' (Дабр.).— *Каржак, Каржакóў*. У Туп. у XV—XVI стст. *Коржак*

ҚАРЖОЎНІК 'той, хто выпякае ці прадае каржы'? — *Каржóўнік*

ҚАРЖУЙ параўн. кірг. *каржай* 'быць худым' (КРС).— *Каржіеў*. СРП *Коржуев*

ҚАРЖЭНЬ рэг. 'сухар, засушаная перапечка' (Нас.), рус. *коржень* 'сухар' (Дабр.).— *Каржэ́нь, Каржане́віч; Каржане́ўскі*, магчыма таксама з польск. *korzeń* 'корань'

*ҚАРЗЕЙ.— *Карзяёнак*. Параўн. КОРЗА

*ҚАРЗОН.— *Карзóн*. Параўн. КОРЗА, КОРЗУН

ҚАРК рэг. 'карак' (Дзярж.— М. Б.).— *Каркó, Каркін*

*ҚАРКАНИЦА.— *Карканица*

*ҚАРКАШУП.— *Каркашўп*

*ҚАРҚОЗ.— *Каркóз, Каркóзай*

ҚАРКОТА, памянш. ҚАРКОТҚА рус. *коркота* 'курчы, сутаргі, спазмы', зневаж. 'старызна, старая карга' (Даль).— *Каркóта; Каркóтка; Каркóцкі*

*КАРКОШ, памянш. ҚАРКОШКА параўн. кірг. *каркеш* 'помслівы, зласлівы' (КРС).— *Каркóшка*. Укр. у XVI ст. *Каркошка, Каркушка* (Туп.)

*КАРМАЗ, *КАРМАЗА.— *Карма́з, Кóрмаз, Кармаза́*. СРП *Кармазин*. Параўн. ҚАРМАЗІН

ҚАРМАЗІН, рэг. ҚАРМАЗЫН 'ярка-чырвонае сукно' (Нас.), рус. *кармазин* тое ж (Даль), укр. *кармазин* тое ж (Грынч.), з араб. *кырмизи* тое ж (Ср.).— *Кармазін, Кармазінаў; Кармазы́н*. СРП *Кармазинов*

ҚАРМАН рэг. 'кішэнь' (Мсцісл.— В. Л.).— *Карма́н, Карма́наў*. Чув. УІ *Карман* (Магн.). Каз. УІ *Карман* (Жануз.). Бел. у XVI ст. *Корман* (БА, I, 225; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Корман, Корманко, Корманец* (Туп.). СРП *Карманов*

ҚАРМАЧ 'той, хто корміць?', параўн. рэг. *кармачык* 'нож з адламаным канцом' (Нас.), параўн. кірг. *кармаш* 'схватка' (КРС).— *Кармачоў*

ҚАРМЫЗ (А).— *Кармы́заў*. Параўн. каз. УІ *Кармыс* (Жануз.). Параўн. ҚАРМАЗІН, ҚАРМАЗ

ҚАРНАВУХ, ҚАРНАУХ, памянш. ҚАРНАВУШКА, ҚАРНАУШКА рэг. 'карनावухі, з кароткімі вушамі' (КСЧ).— *Карнаву́х, Карнаву́хай, Карнаву́шанка; Карнаўх, Карнаўшанка; Карнаву́шка; Карнаўшка*. Бел. у XV—XVIII стст. *Корноух, Карнаух* (БА, I, 225). Укр. у XVII ст. *Корноух* (Туп.). СРП *Карнаухов, Карнаушкин, Корнаухов, Корноухов*

ҚАРНАК рус. *корнак* 'пагоншчык слана' (Даль), параўн. таксама рэг. *карнаць* 'адразаць, рабіць кароткім'.— *Карнако́ў; Карна́цкі*. СРП *Корнаков*. Параўн. ҚАРНАЧ

ҚАРНАЧ рэг. 'нож з адламаным канцом' (Юрч.), параўн. рэг. *карнаць*.— *Карна́ч, Карна́цэвіч; Карна́цкі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Корнач, Карнач* (Туп., БА, I, 225). У Туп. у XV—XVI стст. *Корнач*. СРП *Карначёв*

ҚАРНАШ параўн. рэг. *карнаць*.— *Карнашо́ў; Карнашо́ўскі, Карнашы́цкі*

ҚАРОБКА, памянш. ҚАРОБАЧКА, ҚАРОБУШКА.— *Карóбка, Карóбкін, Карóбчыц; Карóбачка; Карóбушкін, Карабу́шчанка*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Коробка* (БА, I, 225). Рус. у XV ст., укр. у XV—XVII стст. *Коробка* (Туп.). СРП *Коробко, Коробкин*

ҚАРОВА, памянш. ҚАРОУКА.— *Карóвін; Каро́ўкін*. Бел. у XV ст. *Корова*, рус., укр. у XV—XVII стст.

Корова, Коровка (Туп.). СРП *Коровин, Коровкин, Коровушкин*

ҚАРОГВА, ҚАРОГАУ ст. бел. *корогва 'харугва'* (Нас., АУ), рус. *корогва* тое ж (Даль), укр. *корогва, корогов* тое ж (Грынч.).— *Каро́гвіч; Каро́гавіч*

ҚАРОЗА рус. *корёза 'сойка', 'задзіра, капрызны чалавек'* (Дабр.).— *Каро́за*. СЛП *Карозин*

ҚАРОЛЬ, памянш. ҚАРАЛЁК, ҚАРАЛЕЦ, ҚАРОЛІК, ҚАРОЛЬЧЫК, ҚАРОЛЬКА.— *Каро́ль, Каралёў, Каро́ліч, Каралёвіч, Каралёнка, Каралёнак, Каралёня; Каралюк; Каралёк, Каралькоў; Каральчук; Каралёц; Каро́лік; Каро́льчык; Каро́лька; Каралінскі; усе магчымы ад УІ Кароль* (БА, I, 94). СРП *Король, Королёв, Короленко, Королько, Корольков, Королук, Корольчук, Королицкий*

*ҚАРОН, памянш. ҚАРОНЧЫК.— *Каро́нчык*. СРП *Коронов*

ҚАРОСТА, памянш. ҚАРОСЦІК (хвароба) 'караста', рэг. 'кастрыца' (Камян.— Шат.).— *Каро́сцік*

ҚАРОТКІ, памянш. ҚАРОЦЬКА, ҚАРАЦЬКО, ҚАРОТЧЫК.— *Каро́ткі, Караткоў, Каро́ткін, Караткевіч, Каро́тчанка, Каратчэня; Каро́цька, Карацько; Каро́тчык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Короткий, Коротки, Каротки* (БА, I, 226; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Короткий, Короткой* (Туп.). СРП *Короткий, Коротков, Короткин, Короткевич, Коротченко*

ҚАРП, памянш. ҚАРПІК.— *Карп, Ка́рпаў, Карпо́віч, Карпіёвіч, Карпёнка, Карпянкоў, Карпіёня; Карпіюк; Карпук, Карпучо́нак; Карпучык; Карпучо́к; Ка́рпік; Карпіцкі; Карпо́ўскі, Карпёцкі* — усе магчымы ад УІ *Карп* (БА, I, 94—95). СРП *Карпов, Карпин, Карпович, Карпенко, ?Карпичёв, Карнейский, Карпецкий, Карпинский, Карповский*

ҚАРПАВЕЦ з в. Карпава.— *Карпавёц*

ҚАРПАЧ разм. 'партач, капун' (БРС), рэг. 'рагач, якім скідаюць гной з воза', 'лянівы работнік, маруда' (Нас.), 'кірпач' (Дзярж.— М. Б.).— *Карпа́ч, Карпачо́ў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Карпач, Корпач* (БА, I, 218; Туп.). Укр. у XVI ст. *Корпач* (Туп.). СРП *Карпачёв*

ҚАРПАШ параўн. рэг. *карпаты, 'кірпаты'* (Дзярж.— М. Б.), параўн. таксама *корпаца 'павольна рабіць што-небудзь'*.— *Карпашо́віч*, магчыма, ад УІ *Карп*

- *ҚАРПЕЗА.— *Карпéза*. Параўн. ҚАРПАШ
- *ҚАРПЕЙ, памянш. ҚАРПЕЙКА.— *Карпéй, Карпéйка*. СРП *Карпейский*. Параўн. ҚАРПАШ
- ҚАРПЕКА, памянш. ҚАРПЕЧКА, рус. *корпека* 'той, хто карпее' (Даль).— *Карпéка, Карпéчанка; Карпéчкін*. Магчыма, ад УІ *Карп* (Нас.). Укр. у XVII ст. *Корпеко* (Туп.). СРП *Карпеко*
- *ҚАРПИЗА, *ҚАРПЫЗА.— *Карпíза, Карпы́за*. Параўн. ҚАРПАШ
- *ҚАРПИЛА.— *Карпíлаі, Карпілóвіч*, Параўн. ҚАРПАШ
- *ҚАРПОЛЬ.— *Карпóль*. Параўн. ҚАРПАШ
- *ҚАРПОТА, памянш. ҚАРПОТКА.— *Карпóтка*
- ҚАРПУЗ тур. *капуз* 'кавун', 'шарападобны, круглы' (ТБР).— *Карпузóвіч*
- ҚАРПУН рэг. 'лянівы работнік' (Нас.).— *Карпúнін, Карпунéнка*. СРП *Карпун*. Параўн. ҚАРПАШ
- *ҚАРПУХА.— *Карпúхін*. СРП *Карпухин, Карпушин*. Параўн. ҚАРПАШ
- *ҚАРПУЦЬ.— *Кáрпуць*
- ҚАРСАК, ҚОРСАК рус. *корсак, корсук* 'ліса ў кіргізскіх стэпах', 'сялянская футравая шапка' (Даль), кірг. *карсак, корсак, хорсак* 'стэпавая лісіца' (Будаг., КРС), 'агульная назва звяроў — ваўкоў, лісіц' (КРС), тур. *карсак* 'стэпавая лісіца' (ТБР), тат. *карсак* тое ж 'каратыш, нізкарослы', *корсак* 'чэрава, вантроба, унутранасць' (ТБР).— *Карсáк, Карсакóй; Кóрсак, Кóрсакай*. Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XVIII ст. *Корсак* (Туп.). СРП *Корсак, Корсаков*
- *ҚАРСЕКА.— *Карсéка*. СРП *Корсекин*
- ҚАРСЮК гл. КОРС
- *ҚАРТ.— *Карт*
- ҚАРТАВЫ.— *Картáвы, Картáвенка*. Бел. у XVII ст. *Картавы* (БА, I, 218). Рус. у XVIII ст., укр. у XI ст. *Картавой* (Туп.). СРП *Картавов, Картавых*
- ҚАРТОН рус. 'кардон'.— *Картанóвіч*, магчыма і ад УІ *Картон* < *Харитон*
- ҚАРТОШКА рэг. 'бульба'.— *Картóшкін*. СРП *Картошкин*
- ҚАРТУЗ.— *Картúзаі*. СРП *Картузов*
- *ҚАРТУЛЬ 'картавы'? — *Картúль*
- *ҚАРТУН 'картавы'? — *Картúн*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Картунас*. СРП *Картунов*

*КАРТЫЖ.— *Картыжоў*

*КАРТЫННІК.— *Картыннік*

КАРТЭЛЬ гл. КАРЦЕЛЬ

*КАРУЖЭЛЬ.— *Каружэль*. Параўн. СЛП *Каружа, Каружас*

КАРУНА, памянш. КАРУНЕЦ, КАРУНЧЫК ст. бел. *коруна* 'карона', 'каралеўства' (Нас., АУ), параўн. польск. *koróna* 'карэнная Польшча'.— *Карунін; Карунец, Карунцоў; Карунчык*

КАРУННЫ ст. бел. *корунный* 'які належыць каралеўству', 'польскі'.— *Карунны*. Параўн. КАРУНА

*КАРУСЕЇ 'карусель'? — *Карусееў*

КАРЦЕЛЬ, КАРТЭЛЬ рус. *кортель* 'летнік з футравай падшыўкай на зіму' (Даль).— *Карцэль, Картэль*. Бел. у XVII ст. *Кортель* (Туп.)

КАРЧАГА, памянш. КАРЧАЖКА рэг. 'вялікі корч' (Дзярж.— М. Б.), рус. *корчага, корчажка* 'частка сукаці караня з кручком', 'скурчаная нага' (Дабр.).— *Карчагін; Карчажка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Корчага* (Туп.). СРП *Корчагин, Карчагин*

КАРЧМАР.— *Карчмар*. СРП *Корчмарёв*

КАРЧМІТ ст. бел. *корчмит* 'карчмар' (Нас., АУ), ст. рус. тое ж (Дзюверн.).— *Карчміт, Карчмятовіч* пры [i]>[я]. Бел. у XVI ст. *Корчмит* (БА, I, 226)

КАРЧНЫ 'які жыве ля карчоў?', параўн. *корч* 'пень з каранямі', 'карчажына', рэг. *карчы* 'кусты' (Петр., Лельч.— М. Б.).— *Карчны*

КАРЧЭЎНЫ.— *Карчэўны*. Параўн. КАРЧНЫ

КАРШАК гл. КОРШАК

КАРШУК рэг. 'коршак'.— *Каршук, Коршук, Каршукоў*

КАРШУН, КОРШУН.— *Коршун, Коршунаў, Каршуноў*. Бел. у XV—XVII стст. *Коршун* (Туп., БА, I, 226). СРП *Коршунов*

КАРЫ прым. 'цёмна-каштанава, цёмна-карычневы', магчыма, рэг. наз. (толькі мн. л.) 'параконная павозка з драбінамі' (Дзярж.— М. Б.), укр. *кари* 'вадавозныя дрогі' (Грынч.).— *Караў, Карэнка; Караўскі, Карскі*. Бел. у XVII ст. *Карей*, рус. у XVII ст. *Карий*, укр. у XVI ст. *Карой* (Туп.)

*КАРЫБА.— *Карыба*. Параўн. чув. УІ *Карыбай* (Магн.)

*КАРЫЗНА.— *Карызна*. СЛП *Карызна*

ҚАРЫНА рэг. *карына* 'кусок кары' (Дзярж.— М. Б.), укр. *корина* 'кара' (Грынч.).— *Карына*
ҚАРЫТА, памянш. ҚАРЫТКА, ҚАРЫЦЬКА.— *Карытка, Карыткін; Карыцька; Карыцькі.* Бел. у XVII ст. *Корыто*, рус. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Корытко* (Туп.).
СРП *Корытов, Корытин*

*ҚАРЭБА.— *Карэба.* Параўн. ҚАРЫБА

ҚАРЭВА, памянш. *ҚАРЭВІК.— *Карэва; Карэвік.*
СЛП *Карева.* Параўн. ҚАРЭЙВА

*ҚАРЭЙ, памянш. ҚАРЭЙКА.— *Карэйка.* СЛП *Карэйка.* СРП *Корейко, Кареев*

ҚАРЭЙВА літ. *karėiva* неадабр. 'ваяка'.— *Карэйва.*
СЛП *Карейва, Карейвас.* СРП *Корейво*

ҚАРЭЛЫ.— *Карэлы, Карэлін.* СРП *Карелов, Карелин, Корелин*

*ҚАРЭНДА.— *Карэнда.* СЛП *Коренда*

ҚАРЭТА, памянш. ҚАРЭТКА.— *Карэтка.* СРП *Каретин, Кареткин, Каретов*

ҚАРЭУКА рэг. зневаж. 'каравы, брудны'.— *Карэйка*

ҚАРЭЦ ст. бел. *корец* 'мера збожжа ў 20 гарцаў' (Нас., АУ), бел. 'карец' (БРС).— *Карэцаў; Карэцькі.* СРП *Карцев, Карцов, Корцов*

ҚАСА, памянш. ҚОСКА, ?ҚОСІК.— *Касá, Кóсай, Касéвич, Касéнка; Касяно́к, Касяно́ў; Касюк; Касянчўк; Кóска, ?Каско́, Каскэ́вич; Кóсік, Кóсікаў; Касінскі, Каскавэ́цкі* — усе прозвішчы магчымы і ад ҚОСЫ (гл.).
СРП *Косин, ?Косинов, Косенко, Косенков, ?Косиков, Коскин, ?Косков, Касенков*

ҚАСАБОКІ.— *Касабо́ка, Касабо́каў.* СРП *Кособок*

*ҚАСАБУКА параўн. рэг. насмешл. *касабуцькі* 'касавакі' (Нас.)— *Касабу́ка; Касабу́цькі*

ҚАСАВЕЦ з н. п. *Қосава.*— *Касавэ́ц*

*ҚАСАЙ 'косы'?— *Касáй.* Қаз. УІ *Косай* (Жануз.)

ҚАСАК укр. *косак* 'вялікі нож, якім сякуць капусту' (Грынч.).— *Касáк; Касакóўскі*

ҚАСАЛАПЫ.— *Касала́паў. Касала́пенка.* СРП *Косолопов*

ҚАСАРУКІ.— *Касару́каў.* СРП *Косоруков*

ҚАСАР рэг. 'касец', рус. *косарь* 'вялікі нож, якім шчапаюць лучыну' (Мельн.).— *Касарэ́вич; Касарэ́ўскі, Касары́цькі.* У Туп. у XV ст. *Косар.* СРП *Косарев*

ҚАСАТҚА рус. 'ластаўка касатка' (РБС).— *Касаткін*. Бел. у XVII ст. *Касатик* (Туп.). СРП *Касаткин, Касаточкин*

*ҚАСАТЫ.— *Касатых*. Бел. у XVII ст. *Косатый* (Туп.)

ҚАСАЧ.— *Касач, Касачоў; Касачу́к*. СРП *Косачёв*

ҚАСІЕЦ з в. *Касія*.— *Касіе́ц*

*ҚАСІЛА, памянш. ҚАСІЛҚА ад *касіць?*— *Касіла, Касіло́віч; Касілка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Косило, Косилко* (Туп., БА, I, 226). СРП *Косилов, Косилин*

ҚАСІНЕЦ з в. *Косіна*.— *Касіне́ц*

ҚАСМАЧ.— *Касма́ч, Касмачоў*. Бел. у XVI ст. *Космач* (БА, I, 226). СРП *Космачёв*

ҚАСМУЛЯ рэг. 'касматы, нястрыжаны чалавек', 'касматыя жывёліна' (Дзярж.— М. Б.).— *Касму́ля*

*ҚАСНАР.— *Каснарэ́віч*

*ҚАСТОРНЫ.— *Касто́рны*

ҚАСТРА рэг. 'кастрыца' (Нас., Бяльк.), 'прыдзірлівы чалавек' (Бяльк.), рус. *костра* 'кастрыца' (Даль, Дабр.).— *Каструко́ў; Кастро́ўскі*

ҚАСТРАМА рус. *кострома* 'нізкі гатунак мыла', 'абрадавае чучала з саломы і рагожы', 'розгі' (Даль).— *Кастрама́*. Чув. УІ *Кострома* (Магн.). Рус. у XIV ст. *Кострома* (Туп.)

ҚАСТРУБА параўн. *каструбаваты* 'шурпаты, шорсткі' (БРС, Нас.), рус. *кострубатель* 'шурпаты, шорсткі', 'упарты' (Даль), укр. *коструб* 'ястраб', 'веснавы дзявочы харавод', 'нехайны чалавек'; *каструбань* 'кудлаты, з лахматымі валасамі'; *кострубатель* 'кудлаты, касматы', 'шурпаты, шорсткі', *каструбач* 'кудлаты, узлахмачаны' (Грынч.).— *Каструба́, Каструби́н*

ҚАСТРУБАВЕЦ з в. *Каструбава, Каструбы*.— *Кастру́бавец*

ҚАСТРЫЦА.— *Кастры́ца; Кастры́цкі*. Бел. у XVII ст. *Кострыца* (Туп.). СРП *Кострицын, Кострицкий*

*ҚАСТЫҚА.— *Касты́ка*. СРП *Костыков*

ҚАСТЫЛЬ.— *Кастыле́ў; Кастылю́к*. СРП *Костылёв, Костыльков*

ҚАСУХА рус. *косуха* 'трохкутная палічка ці столік' (Даль).— *Касу́ха*

ҚАСЦЁР, ҚАСЦЕР, памянш. ҚОСТРЫК рэг. бат. 'каласоўнік' (Нас., Кісял.), 'мошка, з'яўленне якой служыць прыкмегай, што пара сеяць жыта' (Нас.), бел. *касцёр* 'укладка дроў', 'стажок бліноў' (БРС), назва раслі-

- ны (Даль).— *Касцёр, Касцяроў; Кóстрык, Кóстрыкаў.*
 Укр. у XVII ст. *Костер* (Туп.). СРП *Костеров, Костерин*
- *КАСЫН (А).— *Касыніок.* Каз. УІ *Косын* (Жануз.)
- КАСЫНКА.— *Касынкін.* СРП *Косынкин*
- *КАСЮДЗЕКА.— *Касюдзэка*
- КАСА.— *Касіч*
- КАСЯК.— *Касяк, Касякоў.* У Туп. у XV ст. *Косяк*
- *КАТАВОД 'хто даглядаў катой'? — *Катаводаў.* Параўн. Бел. у XVII ст. *Кот Годовник* (БА, I, 227)
- *КАТАВЫ.— *Катавы*
- *КАТАЙ.— *Катаей.* Каз. УІ *Катай* (Жануз.)
- *КАТАКА.— *Катакін*
- *КАТАСОН.— *Катасонаў.* СРП *Катасанов*
- *КАТАШ параўн. бел. *каташок* памянш. ад *катахі* (на вярбе, бярозе) 'коцік' (БРС).— *Каташ, Каташэвіч,* Укр. у XIV—XV стст. *Коташ* (Туп.). СРП *Каташов*
- *КАТГУН.— *Катгуноў*
- КАТЛАБАЙ з тат. *котлы* 'шчасце' і *бай* 'багаты', тат. УІ *Котлыбай* (Сант. Ономастика Поволжья. Ульяновск, 1969, стр. 57). — *Катлабай*
- *КАТЛАДАЙ.— *Катладай*
- *КАТЛЯНІК 'катляр'? — *Катлянік*
- КАТЛЯР ст. бел. 'майстар, які вырабляе катлы' (Нас., АУ), рэг. тое ж (Бяльк.).— *Катляр, Катляроў, Катлярэнка; Катлярчук.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Котляр* (Туп., БА, I, 227). Рус., укр. у XVII ст. *Котляр* (Туп.). СРП *Котляров, Котляренко, Котляревский.* Параўн. КАЦЕЛЬНІК
- КАТОЛІК.— *Католикаў*
- КАТОМКА рус. *котомка* 'кайстра, клумак'.— *Катомкін.* СРП *Котомкин*
- КАТУГА ст. рус. *котуга* 'хітон, рубашка, рыза' (Ср.).— *Кату́га, Кату́гін*
- *КАТУЛА, памянш. КАТУЛЬКА.— *Катулька.* СРП *Катулин, Катульский*
- КАТУН ст. рус. 'воінскі стан, размяшчэнне войска' (Ср.).— *Катуноў.* СРП *Котунов*
- КАТУНЯ рус. 'татарка' з цюрк., параўн. тур. *кадын* 'пані, гаспадыня' (Фасм.).— *Кату́нін.* У Туп. у XVII ст. *Катуня.* СРП *Катунин*
- *КАТУШ.— *Катуш, Катушэнка, Катушо́нак.* СРП *Катушев, Катушин*
- *КАТЫРЛА.— *Катырла*

КАЎБАСА, рэг. КАЛБАСА, КІЛБАСА, памянш. КАЎБАСКА, КАЛБАСКА.— *Каўбасá, Каўбасіок; Калбасá, Калбáсаў, Калбáсіч, Калбасéнка, Калбасéнкаў; Калбáска, Калбáскін.* Бел. у XVI—XVII стст. *Колбаса, Келбаса, Келбас* (БА, I, 223). СРП *Колбасин, Колбасов, Колбасьев.* Параўн. КЕЛБАС

КАЎБЕНЯ гл. КОЎБ

КАЎГАН гл. КАЛГАН

*КАЎЖУН.— *Каўжун*

КАЎЗУН, КОЎЗУН рэг. 'дзіця, якое лазіць, коўза-еца па каленях' (Нас.), укр. *ковзун* 'паўзун, малое дзіця, якое поўзае' (Грынч.).— *Кóўзун, Каўзунóвіч*

КАЎКА рэг. 'сівая варона, галка' (Нас., Бяльк.), рус. *кавка* 'лягушка, жаба' (Даль), 'галка' (Даль, Дабр.), параўн. і бел. рэг. *каўкаць* (пра ката), 'мяўкаць' (КСЧ).— *Кáўка, Каўкó, Каўкóў, Каўцэ́віч, Кáўчанка.* Бел. у XVI—XVII стст. *Кавка* (БА, I, 217; Туп.)

*КАЎЛА літ. *káulas* 'костачка ў вішнях' і інш., *kaules* 'калючка, шып', *kaulys* 'надакучлівы чалавек', 'папрашайка' (Фрэнк.).— *Каўліок, Каўлюкóў*

*КАЎПАЙ 'калупай, той, хто калупае'? — *Каўпáеў*

КАЎПАК, рэг. КАЛПАК.— *Каўпáк; Калпáк, Калпакóў.* Бел. у XVII ст., рус. у XV ст., укр. у XVI ст. *Колпак* (Туп.). СРП *Колпаков, Ковпак*

*КАЎРУС.— *Кáўрус*

КАЎРЫГА рэг. 'вялікая булка хлеба' (Нас.), 'акраец, скіба' (Бяльк.), *коврига* тое ж (Даль, Дабр.).— *Каўрýга.* Рус. у XVII ст. *Коврига* (Туп.). СРП *Ковригин, Коврижкин, Коврыжкин*

КАЎТУН 1. параўн. рэг. *коўтаць* 'глытаць з натугай', 'піць вялікімі глыткамі' (Дзярж.— М. Б.), укр. *ковтати* 'глытаць' (Грынч.) — *Каўтунóў.* Параўн. КАЎТУН 2, КОВТА, ?КОВТУР

КАЎТУН 2. рэг. КАЛТУН, памянш. КАЛТУНЧЫК.— *Каўтунóў; Калтун, Калтунóў, Калтунóвіч; Калтунчык.* Укр. у XVI—XVII стст. *Ковтун, Колтун* (Туп.). СРП *Кавтунов, Ковтунов, Ковтуненко, Колтунов*

*КАЎТУХА.— *Каўтýха*

КАЎШАЙ.— *Каўшáéнка.* Параўн. КАЎШАР

КАЎШАР, КАЎШЭР, КОЎШАР устар. бел. *ковшарь* 'майстар, які вырабляе каўшы' (Вяржб., 393).— *Каўшáр, Каўшарóў; Каўшэ́рай; Каўшы́рка* пры [e] > [ы]? СРП *Ковшаров*

КАЎШОВІК параўн. устар. бел. *ковшовник* 'майстар, які вырабляе каўшы' (Вяржб., 393).— *Каўшо́вік*. Бел. у XVI ст. *Ковшовик* (БА, I, 221)

*КАЎШЭЛЬ, ҚОЎШАЛЬ.— *Каўшэ́ль*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Каўшеліс*.

КАФАН узб. 'саван' (УРС).— *Кафа́наў*. СРП *Кофанов*

КАФТАН, рэг. КАПТАН, памянш. КАПТАНЧЫК.— *Кафта́нюк; Капта́нчык*. СРП *Кафтанов*

*КАХАЙ параўн. *кахаць* 'любіць' (БРС), рус. *кохатъ* тое ж (Даль), укр. *кохати* тое ж (Грынч.).— *Каха́еў*

КАХАНЫ, памянш. КАХАНЧЫК.— *Каха́ны, Кахано́віч; Кахані́юк; Каха́нчык; Кахано́ўскі*, некаторыя магчымы і ад ҚОХАН (гл.). СРП *Каханов*

*КАХНО.— *Кахно́, Кахне́нка, Ко́хна, Кахні́юк*. Параўн. КАХАНЫ, ҚОХАН

*КАХОЎКА.— *Кахо́ўка*

*КАХРО.— *Кахро́*

*КАЦАБ.— *Каца́баў*. Параўн. КАЦУБА

КАЦАЛАПЫ рэг. 'касалапы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кацала́паў*. Параўн. КАСАЛАПЫ

*КАЦАН.— *Каца́наў*

КАЦАР, КАЦЕР, КАЦУР, КАЦОРА ст. бел. *кацер* 'ератык' (КСГБМ).— *Ка́цар, Ка́цараў; Ка́цер; Ка́цур, Кацу́ра; Кацо́ра; Кацуро́ўскі*. Бел. у XVIII ст. *Кацар* (БА, I, 218)

*КАЦЕЙКА.— *Каце́йка*. У Туп. у XV ст. *Котейко*. СЛП *Катейкіс*

КАЦЕЛЬНІК 'майстар, які робіць катлы'.— *Каце́льнікаў*. Бел. у XVI ст. *Котельник* (БА, I, 227). Рус. у XVII ст. *Котельник* (Туп.). СРП *Котельников, Котельницький*

КАЦЕЛЯВЕЦ з в. *Кацялі, Кацялёва*.— *Кацелявэ́ц*

*КАЦЕНЬ.— *Катне́ў*. Чув. УІ *Котень* (Магн.). СРП *Котенев, Котенин, Катенин*

КАЦЕР, параўн. ст. рус. *котера* 'сварка, спор' (Ср.).— *Ка́цер*. СРП ?*Котеров, Катеров*, Параўн. КАЦАР

*КАЦЕЦ.— *Катцо́ў*

*КАЦЕБА.— *Каце́ба*. Параўн. КАЦУБА

КАЦЁЛ.— *Каце́л, Катло́ў, Катло́віч; Катло́ўскі, Катлі́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Котел* (БА, I, 227; Туп.). СРП *Котлов, Котловиц, Котликов*

*КАЦІЛА ад *каціць?* ці павеліч. ад наз. *кот?*, параўн. літ. *kātilas* 'кацёл, кацялок, чыгун' (Фрэнк.).— *Каціла, ?Кацяловіч* пры [i]>[я]. СРП *Катилов, Катилин*

*КАЦІНЁЛЬ.— *Кацінёль*

*КАЦКЕЛЬ.— *Кацкель*

КАЦОРА гл. КАЦАР

КАЦУБА рэг. 'качарга' (Камян.— Шат.), 'той, у каго з рук ўсё валіцца' (Стэц.).— *Кацуба; Кацубінскі*

*КАЦУПЭРА.— *Кацупэра*

КАЦУР гл. КАЦАР, КОЦУР

*КАЦЭМБА, відаць, польск. агласоўка рэг. КАЦУБА (гл.).— *Кацэмба*

*КАЦЯН ад *каціць?* — *Кацян*

*КАЦЯШ.— *Кацяшбуй*

*КАЧАЙ.— *Качаеў*. Чув. УІ *Качай* (Магн.). СРП *Качаев*. Параўн. КАЧАЙЛА

КАЧАЙЛА ад *качаць, качацца*.— *Качайла*

КАЧАЛКА.— *Качалка*. СРП *Качалкин*

КАЧАЛА.— *Качалюк*. Бел. у XVI ст. *Качало* (Туп.). СРП *Качалов, Качалин, Кочалов*. Параўн. КАЧАЙЛА

КАЧАН, памянш. КАЧАНОК.— *Качан, Качанай, Качанбуй, Качанбівіч; Качанок, Качанкбуй; Кбчан* з пераносам націску; *Качанбуйскі*. Бел. у XVI—XVII стст., рус., укр. у XVII стст. *Качан* (Туп.). СРП *Качанов, Качановский, Кочанов, Кочановский*

КАЧАРГА.— *Качарга, Качаргін; Качэрга* з пераносам націску. Бел. у XVIII ст. *Качерга, Качарга* (БА, I, 227). Укр. у XVI—XVII стст. *Кочерга, Кочережка* (Туп.). СРП *Кочерга, Кочергин, Кочергинский*

КАЧКАЛДА параўн. тат. *кашкалдак* 'лысуха, вадзяная курыца' (Даль), кірг. тое ж (КРС).— *Качкалда*

КАЧКАН тат. *качкын* 'бягляк, дэзертыр, бадзяга' (ТРС), кірг. тое ж 'бежанец' (КРС).— *Качкан, магчыма, у выніку асваення ЛП Качканас*

КАЧКАР, памянш. КАЧКАРЫК рус. *кочкар* 'маркач, племянны непакладаны баран' (Даль), з тур. *кочкар* 'баран' (Шынк., Фасм.).— *Качкар, Качкарык*. Укр. у XVI ст. *Кочькар* (Туп.). СРП *Кочкарёв, Кочкаринов*

*КАЧКО.— *Качко, Качкбуй; Качкбуйскі*. У Туп. у XVI ст. *Качко*. СРП *Качков, Качковский*

КАЧУЛКА рэг. 'качалка, валёк' (Нас.), 'кацёлка, драўляны кружок' (БРС).— *Качулка*

КАЧУР, памянш. КАЧУРКА бел. рэг., рус. 'качар' (БРС, Даль), укр. *качур* тое ж, 'рабочы, які перавозіць груз на тачцы' (Грынч.).—*Качу́р; Качу́рка*. У Туп. у XV—XVI стст. *Кочур*. СРП *Кочуров*

КАЧУРА, памянш. КАЧУРКА рус. *качура, кочура* 'мэндлік, мэдлік', 'бамбіза' (Даль).—*Качу́ра*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Качура* (БА, I, 219). СРП *Качурин, Кочурин*

*КАЧЫНА.—*Качы́на; Качы́нскі*

КАЧЭНЯ рэг. 'качаня', рус., укр. *каченя* тое ж (Даль, Грынч.).—*Качэ́ня*

КАША, памянш. КАШКА.—*Ка́шын, Ка́шыц, Кашэ́ня; Кашко́, Кашке́віч; Кашы́цкі, Кашы́нскі, Кашэ́ўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Каша, Кашка* (БА, I, 219; Туп.). СРП *Кашин, Кашкин, Кашков*

КАШАВАР.—*Кашавáр*. СРП *Кошеваров*

КАШАЕД.—*Кашаéд*

КАШАК рус. *кошак* 'рашотка з жэрдак упоперак ракі для затрымкі рыбы', 'жэрдкі' (Даль), параўн. тат. *кашык* 'лыжка', 'ядун', *кашак* 'узлесе, край лесу' (ТРС), кірг. 'сляпы', 'гультай, маруда' (КРС).—*Каша́к, Кашакóў*

*КАШКАН.—*Кашка́н*. Параўн. КАЧКАН

КАШКАР тат. *кашкар* 'зорачка на лбе жывёліны', 'астра' (ТРС).—*Кашкарóў, Кошкарэ́віч*. СРП *Кашкаров, Кошкарёв, Кошкаров*

КАШКУР кірг. (аб кані) 'храпці', *кашкыр* 'воўк' (КРС).—*Кашкурэ́віч*

*КАШЛАЧ параўн. бел. *кашлаты* 'махнаты, касматы' (БРС), укр. *кошлатий* тое ж (Грынч.).—*Кашла́ч, Кашлачóў*

КАШЛЯВІК 'той, хто кашляе'?—*Кашляві́к*

КАШЛЯЙ.—*Кашля́еў*. СРП *Кошляев*. Параўн. КАШЛЯВІК

*КАШЛЯН.—*Кашля́н*. Параўн. КАШЛЯВІК

*КАШМЕЛЬ.—*Кашме́ль*

*КАШНІР.—*Кашні́рўк*

*КАШПАН.—*Кашпа́наў*

КАШТАЛЯН, памянш. КАШТАЛЯНЧЫК ст. бел. *каштелян* 'камендант цытадэлі' (Нас., АУ).—*Кашталя́н, Кашцелья́н; Кашталя́нчык*

КАШТАН.—*Кашта́н, Кашта́наў*. СРП *Каштанов*

КАШУБА 'кашуб' (КСГБМ).—*Кашу́ба*

КАШУРА, памянш. КАШУРКА параўн. рус. *кошурка* 'кошка' (Даль, Дабр.).— *Кашу́ра; Кашу́рка*. Бел. у XVII ст. *Кошура, Кашура* (БА, I, 227). У Туп. у XVI ст. *Кошура, Кошурка*. СРП *Кашуричев*

КАШЧЭЙ ст. рус. *кощей* 'хлапчук, падростак', 'палоннік, раб' (Ср.), усх. слав. 'казачны персанаж'.— *Кашчэ́й, Кашчэ́ей; Кашчэ́ій* пры [e]>[ы]. Рус. у XV ст. *Кощей* (Туп.). СРП *Кащев*

КАШЭЛЬ.— *Кашэ́ль, Кóшаль* пры пераносе націску, *Кóшале́й, Кашале́віч; Кашальчэ́ўк*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Кошель, Кошил* (БА, I, 227; Туп.). Рус., укр. у XV—XVII стст. *Кошель* (Туп.). СРП *Кошелёв*

КАШЭЛЬНІК 'той, хто робіць кашалі'.— *Кашэ́льнік*

*КАШЭРА.— *Кашэ́ра, Кашэ́рын*. СРП *Кашеренков*. Параўн. КАШЭРНЫ

КАШЭРНЫ з яўр. 'ачышчаны, чысты', параўн. рэг. *кошэрыць* 'ачышчаць розныя бытавыя прадметы' (Нас.), *кошэрыца* кплівае 'старанна мыцца, ачышчацца' (КСЧ), рус. з яўр. *кошерный, коширный* 'ачышчаны, чысты' (Даль).— *Кашэ́рны*

*КАЮКАЛА параўн. *каюк* 'канец, смерць' (БРС, КСЧ), рус. тое ж (Дабр.), параўн. рус. *каюка* 'прастак, бядняк', *каюкаты* 'калякаць, балбатаць' (Даль).— *Каюка́ла*. СРП *Каюков*

КАЯЛА параўн. *каяца* 'шкадаваць, раскайвацца' (БРС), рус. *каять* 'ганіць, ганьбіць', 'прымушаць каяца' (Даль).— *Кая́ла*. СРП *Каялов*. СЛП *Кояла, Кояліс*

КАЯН рус. *каян* 'сініца' (Даль).— *Кая́н*

*КАЯТ.— *Кая́т*

КВАКУХА рус. смал. 'курыца з куранятамі', 'сварлівая жанчына' (Дабр.), параўн. бел. *квакаць*.— *Квакэ́ўха, Квакэ́ўхін*

КВАРТАЛЬНЫ ўстар. 'паліцэйскі чын'.— *Кварта́льны*

КВАС, памянш. КВАСОК.— *Ква́сай; Кваско́ў*. СРП *Квасов, Квасков*

КВАСАВАР.— *Квасавэ́рай*

КВАСОЎКА рус. смал. *квасоўка* 'булка хлеба з прэснага цеста для вырабу квасу' (Дабр.).— *Квасо́ўка*

КВАЧ.— *Квач, Квачо́нак*. Бел. у XVI ст. *Квач* (БА, I, 219; Туп.)

КВАША рэг. 'кіслае малако', 'кісла-салодкая страва з мукі' (Вешт.), рус. 'што-небудзь заквашанае' (Даль),

укр. 'варане жыдкае кісла-салодкае цеста', 'плакса' (Грынч.).— *Ква́ша; Кваши́к*. Укр. у XVI—XVII стст. *Кваша* (Туп.). СРП *Квашин*

КВАШНЯ рус. 'дзяжа' (Даль, Дабр.) 'тоўстая, непаваротлівая жанчына' (Дабр.).— *Квашнін*. Рус. у XVI ст. *Квашня* (Туп.). СРП *Квашнин*

КВЕТКА.— *Квётка, Квятко́* з пераносам націску, *Квятко́ў; Квятке́віч; Квятко́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Кветка, Квиточка*, укр. у XVII ст. *Квитка, Квиточка* (Туп.). СРП *Квятко, Квятковский*

КВЕЦЕНЬ 'цвет, цвіценне' (БРС), рэг. назва месяца 'красавік' (Нас.), укр. *квічень* тое ж (Грынч.).— *Квэ́цень*

КВІНТА бел., рус. муз. 'пятая нота', 'апошняя, самая тонкая струна ў смычковых інструментах' (Даль).— *Квінто́* з пераносам націску

КВІТ.— *Квіт*

*КВІТУН параўн. бел. *квітнець*.— *Квіту́н*

КЕБА, памянш. КЕБЕЦ укр. *кеба* 'здольнасць, уменне' (Грынч.), параўн. кірг. *кебе* 'худое ягня' (КРС), параўн. літ. *kėbti* (Фрэнк.).— *Кэ́ба, Кэ́біч, Кэ́бец*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кебас*

КЕВЕЙША літ. *keveiša, keveišis* 'нягоднік, ашуканец, абманшчык', *kevaiša* 'вялы, слабы чалавек' (Фрэнк.).— *Кевэ́йша*

КЕВІШ тат. *кевеш* 'мяккія скураныя галёшы' (ТРС), кірг. *кевиш* тое ж (КРС).— *Кэ́виш*

*КЕД, КЕДА параўн. літ. *kedė, kėde* 'стул' (Фрэнк.), кірг. *кедей* 'бедны, бядняк', 'жабрак' (КРС).— *Кед, Кэ́да, Кэ́дыч*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кеда, Кедас, Кедіс*

КЕДР, памянш. КЕДРЫК.— *Кэ́драў; Кэ́дрык*. СРП *Кедров, Кедрин, Кедровский*

КЕДЫК параўн. кірг. *кедик* 'худое ягня' (КРС).— *Кэ́дык*

*КЭДЫШКА.— *Кеды́шка*

КЕЖА, памянш. КЕЖКА параўн. рус. *кежь* 'піццэ з аўсянай мукі на халоднай вадзе', *кежь, кежина* 'шарачак' (Даль), укр. *кежінь* 'цяжар' (Грынч.), параўн. і літ. *kėža* 'бядро, ляжка', *kėža(s)* 'сыр, тварог' (Фрэнк.), параўн. кірг. *кеж* 'крывы' (КРС).— *Кэ́жа, Кэ́жка*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кежа, Кежас, Кежіс*

*КЕЖУН.— *Кэ́жун, Кя́жун*. Параўн. КЕЖА

*КЕЖУЦЬ.— *Кэ́жуць* у выніку асваення ЛП *Кежутіс*

КЕЗ, памянш. КЕЗІК, параўн. рус. *кезево* 'пуза, живот' (Даль), тат. *кез* 'дзёран' (ТРС), кірг. 'аршын' (КРС).— *Кез, Кéзік, Кéзікай*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кезіс*

*КЕЗАР.— *Кéзар*. Параўн. КЕЗ, КЕЗІК

КЕЗІК рус. смал. *кезик* 'нізкарослы чалавек' (Дабр.), параўн. кірг. *кезик* 'гарачка' (Будаг.), 'цяжкая хвароба' (КРС).— *Кéзік, Кезікай*. Бел. у XVII ст. *Кезик* (БА, I, 219). Параўн. КЕЗ

*КЕЗЛА.— *Кéзла, Кéзля*. Параўн. КЕЗ, КЕЗІК

КЕЙЗЕР параўн. кірг. *кезээр, кезер* 'адчуваць голад', 'скупіцца' (КРС).— *Кéйзерай*. СРП *Кейзеров*

*КЕЙКА параўн. літ. *kėikti* 'лаяцца, лаяць, праклінаць' (Фрэнк.).— *Кéйка*

*КЕЙПАШ параўн. літ. *kėipti* 'чахнуць, хірэць' (Фрэнк.).— *Кéйнаш*

*КЕЙША.— *Кéйша*

КЕКЕР, параўн. літ. *kėkars* 'вінаград, гронка вінаграду' (Фрэнк.), параўн. кірг. *кекире* 'васілёк', *кекирей* 'важнічаць' (КРС).— *Кéкер*

*КЕКІШ.— *Кéкішай*

*КЕКУХ, тат. *кеккух* 'кукушка' (ТРС).— *Кéкух*

КЕЛБАС, КІЛБАС польск. *kiełbas* 'каўбаса'.— *Кéлбас, Кялбáсіч; ?Кéльбас; Кілбас*. Параўн. КАЎБАСА

*КЕЛЬНІК параўн. рэг. *кельня* 'кош у павозцы' (Камян.— Шат.), г. зн. 'майстар, які робіць кельні'?— *Кéльнік*

КЕМЕЖ параўн. *кеміць* 'разумець, цяміць'.— *Кемяжук*, хутчэй у выніку асваення ЛП *Кемежа, Кемежіс*

*КЕМЕН.— *Кéмен*

*КЕМКА параўн. КЕМКІ, КЕМЛІВЫ, КЕМНЫ.— *Кéмка*

*КЕНДЗІС.— *Кéндзіс*

*КЕНДРА.— *Кéндра*. СЛП *Кендаріс*

*КЕНДЫСЬ.— *Кéндысь*

*КЕНДЫШ.— *Кéндыш*

КЕНЯ, памянш. КЕНІК параўн. літ. *kėnis* 'смалістае дрэва', 'сасна, піхта' (Фрэнк.), параўн. і кірг. *кене* 'кleshч' (КРС).— *Кéня; Кéнік*

КЕП, памянш. КЕПЧЫК рэг. 'дурань, дурны' (Нас.), рус. смал. *кеп, кепа* тое ж (Даль, Дабр.), 'ніт у кроснах' (Даль), укр. *кеп* 'дурань' (Грышч.), параўн. рэг. *ке-*

піць 'жартаваць, падсмейвацца' (Дзярж.— М. Б.).— *Кé-
паў; Кéпчык*. СРП *Кепов*

*КЕПЕЛЬ.— *Кéпель*. Параўн. КЕП

*КЕПЦЮХА.— *Кéпцюха*

КЕР, памянш. КЕРКА ўстар. бел. 'пень, калода', 'куст'
з літ. *kēras* 'куст' (Вяржб., 353), рус. *керь* 'вёсачка, пасё-
лак' (Даль), параўн. таксама тат. *кер* 'бялізна', 'бруд.
гразь' (ТРС), кірг. (масць каня) 'кары', 'глухі' (КРС).—
Кéрка

*КЕРАЗ параўн. тат. *кэрэз* 'соты' (ТРС), кірг. *кerez*
'завяшчанне', 'дзіця-сірата' (КРС), параўн. літ. *kēras*
'куст'.— *Кéраз*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Керас*

*КЕРДОЛЬ.— *Кердóль*

КЕРНЕЙ кірг. *керней* 'музыкальны інструмент, тру-
ба', 'металічная труба (самавара)' (КРС).— *Керне́й*

*КЕРУЛЬ.— *Керу́ль* у выніку асваення ЛП *Керуліс*

*КЕРУС.— *Кéрус*. СЛП *Керус*

*КЕТРЫС.— *Кётрыс*. Параўн. СЛП *Кетраліс, Кет-
ронас*

*КЕЎДА.— *Кéўдзін*. СРП *Кевдин*

*КЕЎЛЯ параўн. літ. *kiaĩle* 'свіння' (Атр., II, 226).—
Кéўля, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кевеле, Кев-
ленас*

*КЕЎРА.— *Кéўра*

*КЕФЕР.— *Кéфераў*

*КЕЦ.— *Кец*

КЕЦКА рэг. у выразе *кецка грошай* 'сума' (Дзярж.—
М. Б.), укр. *кецка, кицка* 'кавалак дзёрну, пласт зямлі'
(Грынч.).— *Кéцка, Кецко́, Кяцко́, Кéцкін*

КЕЧКА рус. 'каза' з цюрк. (Фасм.).— *Кéчка, Кечко́*.
СРП *Кечкин*

КЕЧЫК параўн. тат. *кечек* 'малы, маленькі', 'малод-
шы, меншы' (ТРС), узб. *кеч* 'вечар', *кечик*, 'брод, пера-
права' (УРС).— *Кéчык*

КЕША, памянш. КЕШКА параўн. тат. *кеше* 'чалавек,
асоба', *кеш* 'собаль' (ТРС).— *Кéша; Кéшка*. Бел. у
XVIII ст. *Кеша* (БА, I, 219)

*КЕШКА параўн. бел. *кешкаца* 'павольна рабіць,
важдацца' (БРС), 'мітусіцца', 'бадзяцца' (Нас.).— *Кéш-
ка*. Параўн. КЕША

КІБАЛКА бел. 'жаночы галаўны ўбор — шапачка пад
навязку' (Фасм.), рус. *кибалка* тое ж (Даль), укр. *ки-
балка, кибалиця* 'род галаўнога жаночага ўбору'

(Грынч.), польск. *kibałka* 'жаночы галаўны ўбор — абруч для завівання валасоў' (Гарл.).— *Кіба́лка*

*КІБАЛЬНІК.— *Кіба́льнік*. СРП *Кибальников*

*КИБАР тат. *кибар* 'фанабэрыстасць, ганарыстасць' (ТРС), тур. 'благародны, знатны', 'элегантны' (ТБР).— *Кіба́р, Кіба́раў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Кибар, Кибир* (Туп.). СЛП *Кибарас, Кибаріс*

*КИБЕЛ.— *Кібел, Кіблоў*. СРП *Кибель*

КІБІС літ. *kibis* 'лопух' (Фрэнк.).— *Кібіс, Кібісай*. СЛП *Кібіс*

КІБІТКА.— *Кібі́тка*

*КИБУС.— *Кібус*

КІВА ад *ківаць, ківацца?*— *Ківа*. СРП *Кивин*. Параўн. КІВАКА, КІВАЧ

КІВАКА 'той, хто ківаецца пры хадзьбе'?— *Ківа́ка*. Укр. у XVI ст. *Кивак* (Туп.)

КІВАЧ.— *Ківа́ч*. Параўн. КІВАКА

*КІВЕЙША параўн. літ. *keveša* 'хваравіты чалавек' (АТР., II, 225).— *Ківе́йша*

*КІВЕР.— *Ківер, Ківераў*

КІДАЙЛА ад *кідаць, кідацца*, параўн. рус. *кидала* 'той, хто што-небудзь кідае' (Даль).— *Кіда́йла*. Бел. у XVII ст. *Кидала* (Туп.).

*КІДАЛЬ.— *Кідаль; Кідалінскі*. СЛП *Кідолюс*. Параўн. КІДАЙЛА

КІЖА рус. *кижа* 'чарада' (Мельн.).— *Кіжук*. Рус. у XV ст. *Кижа* (Туп.)

КІЖЛА параўн. *кіжлай* 'цяльпук, цюхцяй, непаваротлівы'.— *Кіжла*. СЛП *Кіжла*

*КІЗЕЙ.— *Кізе́еў*

*КІЗЛЯЙ параўн. тат. *кизлә* 'крыніца' (ТРС).— *Кізляй, Кізляеў*. Укр. у XV ст. *Кизлей* (Туп.)

*КІЗЯ, памянш. *КІЗІК параўн. тат. *кизу* ўстар. 'эпідэмія' ўстар. 'дзяжурства' (ТРС).— *Кізя, Кізе́віч, Кізе́нка, Кізянкоў; Кізіюк, Кізік; Кізіцкі*

КІЙ, памянш. КІЙКО.— *Кій, Кіе́віч, Кіе́ня; Кійко́, Кійкоў; Кіе́ўскі*. Бел. у XVI ст. *Кий* (БА, I, 219)

*КІКАР параўн. ст. рус. *кикати* 'крычаць' (Ср.), бел. рэг. *кікаць* 'стрымліваючыся паціху смяцца, хіхікаць' (Нас.).— *Кікар*

*КІКЛА.— *Кіклéвіч*

*КІКУН.— *Кіку́н*. Параўн. КІКАР

КІЛБАС гл. КЕЛБАС

*КІЛЕСА.— *Кілэса*

КІЛЬ, памянш. КІЛЁК 'кіль', тур. з перс. 'глина' (ТБР).—*Кількоў; Кільчыцкі*. Бел. у XVII ст. *Киля* (Туп.)

КІМСА літ. *kimśá* 'мох', параўн. узб. 'асоба, чалавек' (УРС).— *Кімса́, Кімсэвіч*, відаць, у выніку асваення ЛП *Кімсас, Кімса*

*КІМСАК.— *Кімса́к*. Параўн. КІМСА

*КІМСТАЧ.— *Кімста́ч*

*КІНДАР, параўн. яўр. *кіндэр* 'дзіця', тат. *киндер* 'каноплі', 'палатно', *киндерэ* 'вяровачка' (ТРС).— *Кіндар; ?Кіндрўк*. У Туп. *Киндырь* у XIV ст. літоўскі князь. Параўн. СЛП *Кіндаравічюс*

КІНДЗЮК.— *Кіндзю́к*

*КІНЯ, памянш. КІНҚО параўн. тат. *кинә* 'злапамятнасць, варожасць' (ТРС).— *Кіне́віч; Кінчын*. У Туп. у XV ст. *Киня*

КІПА.— *Кіпéнка*

КІПАР рус. *кипор, кипер* 'усякая кіпарная тканіна, у якой косы уток' (Даль).— *Кіпарўк*. СРП *Кипаренко*

*КІПЕЛЬ.— *Кіпéль*. Параўн. КІПЕНЬ

КІПЕНЬ.— *Кіпенё́*

КІПЕЦЬ, рэг. КІПЯЦЬ, памянш. КІПЦІК.— *Кіпяць, Кіпціч, Кіпці́віч; Кіпцік*

*КІПКЕЙ параўн. тат. *кипкәи* 'абсохлы, высахлы', 'сухі, чахлы', 'сухарлявы, худы чалавек' (ТРС).— *Кіпкееў*

*КІПНІС.— *Кіпні́с*

КІРАСІР.— *Кірасі́раў*

*КІРБА літ. *kirba* 'балота, балоцістае месца', *kirbas* 'футра, шкурка' (Фрэнк.).— *Кірбіц*

*КІРБАЙ кірг. *кирбиш* 'быць заморышам' (КРС).— *Кірба́й*

*КІРБУЦЬ.— *Кірбу́ць*. СЛП *Кірбутас*

КІРД, памянш. КІРДЗІК укр. *кирд* 'чарада авец', *кирдик*, памянш. (Грынч.), параўн. кірг. *кірде* 'забруджвацца' (КРС), літ. *kirdyti* 'разбуджваць' (Фрэнк.).— *Кірді́к*. СЛП *Кірда*

*КІРДЗЕЙ, памянш. КІРДЗЕЙКА 'пастух авечак'?— *Кірді́эй; Кірді́эйка*. Чув. УІ *Кирдей* (Магн.). Бел. у XVI—XVII стст. *Кирдей, Кердей* (Туп.). СЛП *Кірдеюс, Кірдейка, Кірдейкіс*. Параўн. КІРД

*КІРДУН.— *Кірду́н*. Параўн. КІРД, КІРДЗЕЙ

*КІРЖА.— *Кіржа́*. СЛП *Кіржа*

*КІРЗЕЙ.— *Кірзяёнак*

*КІРКІЛА.— *Кіркілёвіч* у выніку асваення ЛП *Кіркила, Кіркилас, Кіркиліс*

*КІРКО.— *Кірко́, Кіркéвіч, Кірчанка; Кірчу́к, Кіркоўскі*. СРП *Кирко*. СЛП *Кірка*

*КІРМЕЛЬ літ. *kirtelias* 'чарвяк, гліст'.— *Кірмéль, магчыма, у выніку асваення ЛП Кірмеля, Кірмеляс*

КІРНОГІ.— *Кірно́гі; Кірнажы́цкі*

КІРНОЗ, КІРНОС бел. рэг. і рус. 'кныр, храк, непакладаны парсюк' (Даль, Сцяшк.).— *Кірноз, Кірнос*

КІРПІЧ.— *Кірпі́ч, Кірпічо́ў, Кірпічэ́нка, Кірпячэ́нка* пры [i]>[я], *Кірпічо́нак*. Рус. у XVII ст., укр. у XVIII ст. *Кирпич* (Туп.). СРП *Кирпичов, Кирпичёв*

*КІРПЛЯ.— *Кірплю́к; Кірплéўскі*, відаць, у выніку асваення ЛП *Кірпліс, Кірплюкас*

КІСА, памянш. КІСЬКО рус., укр. *киса* 'кашалёк, машна', 'мех, мяшок' (Даль, Грынч.).— *Кісько́, Кіскéвіч*. СРП *Кисин, Кискин*

КІСЕЛЬ, памянш. КІСЯЛЕК.— *Кісéль, Кісялёў, Кісялё́віч; Кісялько́ў; Кісялёўскі*. Бел. у XVII ст. *Кисель* (БА, I, 219; Туп.), рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Кисель* (Туп.). СРП *Кисель, Киселёв, Киселевич, Киселевский*

*КІСІС.— *Кісіс*

*КІСЛА.— *Кісла; Кісліюк*. Рус. у XVI—XVII стст. *Кисла, Кисло* (Туп.). СРП *Кислин, Кислов*. Параўн. *Кіслы*

*КІСЛЕЙ, памянш. КІСЛЕЙКА.— *Кіслéйка*. Бел. у XVI ст. *Кислей* (БА, I, 219). Параўн. КІСЛА, КІСЛЫ

КІСЛЫ.— *Кіслы, Кісло́ў; Кісліюк; Кісло́ўскі, Кіслі́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кислый* (БА, I, 219; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Кислой*, укр. у XVII ст. *Кислый* (Туп.). СРП *Кислов, Кислин, Кисловский*

КІСЛЯК 'кіслае, кісяціна' (БРС), рэг. 'незадаволены, кіслы на від чалавек' (Дзярж.—М. Б.), 'стары грыб', 'хворы, хваравіты мужчына' (Нас.), 'кіслае малако', 'кіслая страва на квасе' (Вешт.), рус. *кисляк* 'незадаволены, кіслы на від чалавек' (Даль), укр. 'кіслы хлеб', 'кіслае малако' (Грынч.).— *Кісля́к, Кісляко́ў; Кіслячу́к*. Бел., рус. у XVI ст. *Кисляк* (Туп.). СРП *Кисляков*

*КІСТЭРНЫ.— *Кістэ́рны*

КІТ, памянш. КІЦІК 'аконная замазка', 'кіт'.— *Кіто́ў, Кіто́віч; Кіцік*. Бел. у XIV—XVII стст. *Кит, Китко* (Туп.). СРП *Кит, Китов, ?Китиченко*

КІТА польск. *kita, kitka* 'султан, пучок пер'яў на галаўным уборы' (Гарб.), бел. *кітка* 'вязка сена' (Нас.), рус. *кита* 'сцябло гароху', 'клопаты' (Мельн.).— *Кіта*. СРП ?*Киценко*

КІТАВЕЦ з в. *Кітава, Кіты*.— *Кітавец*

КІТАЙ, памянш. КІТАЙКО, КІТАЕЦ устар. бел. *китай* 'тонкае баваўнянае палатно' (Гарб.).— *Кітаеў, Кітаеў*. Рус. у XV—XVII стст. *Китай; Китайко; Китаец* (Туп.)

*КІТАС.— *Кітас*

*КІТУН.— *Кітун, Кітуновіч*

*КІТЫК.— *Кітык*

*КІХНО.— *Кіхно*

*КІЦЕЛЬ.— *Кіцель*

*КІЧ, памянш. КІЧЫК, КІЧКО тат. *кич* 'вечар' (ТРС), кірг. *кичик* 'маленькі, меншы, малодшы' (КРС).— *Кіч; Кічык; Кічко*. СРП *Кичин*. Параўн. КІЧЫК, КІЧКА

КІЧКА рус. *кичка* 'род жаночага галаўнога ўбору' (Даль), укр. *кичка* 'пасма льну, заплеценая ў валасы нявесты', 'валік са льну ці гарусу, які жанчыныносяць пад галаўным уборам' (Грынч.).— *Кічко* з пераносам націску

*КІЧКАЙЛА.— *Кічкайла*

КІЧЫК кірг. *кичик* 'малы, маленькі, малодшы' (КРС).— *Кічык*

КІШ рус. *киша, киш* 'тое, што кішыць' (Даль), параўн. кірг. *киш* 'собаль' (КРС), літ. *kišá* 'лэх, адтуліна' (Фрэнк.).— *Кіш*. Чув. УІ *Кіш* (Магн.). Укр. у XVII ст. *Киша* (Туп.)

*КІШАН параўн. кірг. *кишен* 'кандалы' (КРС).—

Кішан

КІШКА.— *Кішко, Кішкоў, Кішкёвіч, Кішковіч, Кішчыц, Кішчанка; Кішчук*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кишка* (БА, I, 219; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Кишка* (Туп.). СРП *Кишкин*

*КІШКЕЛЬ.— *Кішкель* у выніку асваення ЛП *Кішкеліс*

КІШКУН укр. 'парсюк з адным ядром' (Грынч.).— *Кішкун, Кішкунёў*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кішкунас*

*КІШКУРНА.— *Кішкурна, Кішкурно*

*КІШКУРНЫ.— *Кішкурны*

*КІШЦЕР.— *Кішцер*

*КІШЭЛЬ.— *Кішэль*

КІЯВЕЦ з г. Кіеў ці з в. Кій.— *Кіявэц*

КІЯНКА рэг. 'малаток для апрацоўкі камянёў' (Ветр.— М. Судн.), укр. *киянка* 'кіяўлянка', 'багамолка, якая ідзе ў Кіеў', 'невялікі драўляны малаточак у столяра' (Грынч.).— *Кіянка*

КІЯХ, памянш. КІЯШКА.— *Кіяшка*. Укр. у XVII ст. *Кияшко* (Туп.)

КЛАБУК.— *Клабук*. У Туп. у XV—XVI стст. *Клобук*. СРП *Клобуков*

*КЛАВУС параўн. літ. *klausyti* 'падпарадкоўвацца, слушацца', *kláusti* 'пытаць, задаваць пытанні' (Фрэнк.)— *Кла́вус*, *Клавусэ́нка*; *Клаўсёк*, ?*Клаўз*. СЛП *Клауса*

*КЛАГІШ.— *Кла́гіш*

КЛАК, рэг. КЛОК, памянш. КЛАЧОК, КЛАЧКО.— *Клак*, *Клок*, *Кло́каў*, *Клакэ́віч*; *Клачко́*, *Кло́чка*, *Клачко́ў*; *Клачко́ўскі*, *Клачко́цкі*, *Клачко́ўскі*. У Туп. у XVI ст. *Клок*. СРП *Клоков*, *Клочко*, *Клочков*

КЛАДКА.— *Кладке́віч*

*КЛАЎСУЦЬ.— *Клаўсуць*. Параўн. КЛАВУС

*КЛАЧАН.— *Клача́н*. СРП *Клочанов*

КЛЕБАН, рэг. КЛІБАН 'ксёндз' з літ. *klebonas* 'ксёндз'.— *Кле́бан*, *Клебано́віч*, *Кліба́наў* пры [e]>[i]

*КЛЕБЧА.— *Кле́бча*, *Кле́пча*

КЛЕВА, памянш. КЛЕЎКА параўн. устар. бел. *клев* 'клён' з літ. *klėvas* 'клён' (Вяржб., 367), магчыма, ад *кляваць*.— *Клёва*; *Клёўка*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Клевас*

*КЛЕВУС.— *Клевусэ́нка*. Параўн. КЛЕВА

*КЛЕКЕЛЬ.— *Кле́кель*

*КЛЕМЕЗЬ.— *Кле́мезь*

*КЛЕМЗА, памянш. КЛЕМЗІК.— *Кле́мзікаў*

*КЛЕПА, памянш. КЛЕПІК, параўн. рус. смал. *кляпать* 'ілгаць, нагаварваць' (Дабр.).— *Кле́пік*. СРП *Клепков*

*КЛЕПАНОСЫ.— *Клепано́сай*

КЛЕПАЧ бел. рэг. *кляпач* 'няўдалае печыва' (Вешт.), рус. *клепач* 'заклёпшык', 'кляпальны малаток', укр. *кляпач* 'малаток', 'лапатка для вастрэння касы' (Грынч.).— *Кле́пач*; *Кляпа́цкі*. Бел. у XV—XVII стст. *Клепач* (Туп., БА, I, 220). Параўн. КЛЕПА

*КЛЕПУС параўн. літ. *klepūs* 'задзіра, задзірака' (Фрэнк.).— *Клепучэ́віч*

*КЛЕПЧА.— *Кле́пча*

*КЛЕР.— *Кляронак*

*КЛЕС.— *Клес* у выніку асваення ЛП *Клесас*

*КЛЕЎЖА.— *Клёўжыц*

КЛЕЦ, памянш. КЛЯЦКО рэг. *клёц* 'зуб бараны' (Нас., Юрч.), 'кол на вяроўцы, за якую прывязваецца жывёла для пасьбы' (Юрч.), рус. *клец* 'зуб бараны ці грабель' (Даль), укр. *клец* 'абрубак, цурбан' (Грынч.).— *Клец, Кляцэвіч; Кляцко, Кляцкоў*. Бел. у XVIII ст. *Клёц, Клоц* (БА, I, 220)

КЛЕШЧ.— *Кляшчой, Клёшчанка, Кляшчонок; Кляшчук*; магчыма, таксама *Клішч, Клішчанка* пры [e] > [ê] > [i]. Укр. у XVII ст. *Клешч* (Туп.). СРП *Клец, Клещев, Клецов*

КЛЕН.— *Клёнай, Клянóвіч; Клянiцкі, Кляннiцкі, Клянóўскі, Клёнiцкі*. Рус. у XVII ст. *Клен* (Туп.). СРП *Клёнов, Кленков, Кленцов, Кленовский*

КЛЕЦКА.— *Клёцка; Кляцко, Кляцкоў* з пераносам націску. СРП *Клёцкин, Клецко*

КЛИЕНТ.— *Кліентаў*

КЛИКУН, памянш. КЛИКУНЕЦ ст. бел. 'начны страж' (Нас., АУ; Гарб.), устар. 'той, хто склікае на папскую работу' (Нас.).— *Клікун; Клікунец*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Кликун* (БА, I, 220; Туп.). СРП *Кликунов*

КЛИН, памянш. КЛИНЕЦ.— *Клінцоў; Клініцкі*. СРП *Клинов, Клинцов, Клинков, Клинковский*

*КЛИНДЗЮК.— *Кліндзіук*. Параўн. КЛИНДУХ

КЛИНДУХ рэг. зневаж. без пэўнага значэння (Маг.— В. Л.), рус. данск. *клиндух* 'дзікі голуб' (Мірт.).— *Кліндух, Кліндухоў*. Бел. у XVIII ст. *Клиндух* (БА, I, 220)

*КЛИНС.— *Клінс*

*КЛИНТ.— *Клінт*

*КЛИЦ.— *Кліцук*, відаць, у выніку асваення ЛП *Кліцас*

КЛИША параўн. літ. прым. *klišas* 'крываногі чалавек', наз. *klišis, klišys* 'крываножка, крываногі', *klišas* 'клюшня' (Фрэнк.).— *Клішаў, Клішэвіч; Клішко, Клішкоў, Клішчанка, Кляшкоў* пры [i] > [я]; усе магчымы ад УІ *Клиш* < *Климент* (БА, I, 98—99). Бел. у XVI—XVII стст. *Клиш, Клишко* (БА, I, 98—99). Укр. у XVII ст. *Клиш, Клишко* (Туп.). СРП *Клишин*

КЛИШАНЕЦ з в. *Клішаны, Клішы*.— *Клішанец*

*КЛИШЧ.— *Клішч, Клішчанка*. Параўн. КЛЕШЧ

КЛОК гл. КЛАК

ҚЛОП, памянш. ҚЛАПОК.— *Кло́пай; Клапко́ў.*
У Туп. у XV—XVI стст. *Клопко*

ҚЛОПАТ.— *Кло́патаў.* Бел. у XVI ст. *Клопот* (БА, I, 220; Туп.)

*ҚЛОШНИК.— *Кло́шнік*

*ҚЛУЙША.— *Клу́йша*

*ҚЛУНДУҚ параўн. рэг. *клундзюк*: 'яму клундзюк язык аттачыў' (Пол.—М. Судн.).— *Клундўк.* Параўн.

ҚЛІНДУХ, ҚЛІНДЗЮК

*ҚЛУНША.— *Клу́ншын*

ҚЛУС рус. 'шут, паяц, клоун', 'свавольнік, жартаўнік, пракуда' (Даль), укр. *клус* (бег) 'рысь' (Грынч.).— *Клус.* СРП *Клусов*

ҚЛУША рус. *клуша, клушка* 'курыца-квактуха' (Даль, Мельн.).— *Клу́шын.* Бел.—XVI ст. *Клуша* (БА, I, 220). СРП *Клушин*

*ҚЛУШАК.— *Клушакóў.* Параўн. ҚЛУША

ҚЛЫБА, памянш. ҚЛЫБІК параўн. рэг. *клыбаць* 'клычаць, клыпаць' (Стэц.).— *Клы́бік*

ҚЛЫГА рус. 'брага, дрэннае піва' (Фасм.), параўн. бел. *клыгаць.*— *Клы́гін.* Бел. у XVI ст. *Клыга* (БА, I, 220). СРП *Клыгин*

ҚЛЫК.— *Клыкóвіч; Клыкóўскі.* У Туп. у XVI ст. *Клык.* СРП *Клыков, Клычков*

*ҚЛЫНДА.— *Клындзю́к*

ҚЛЫПА, параўн. *клыпаць.*— *Клы́па.* СРП *Клыпін, Клыпкін*

ҚЛЫШ, памянш. ҚЛЫШКО рэг. *клыш* 'кульгавы, криваногі', 'клышавы, клышаногі' з літ. *klišas, klišis* 'касалапы, криваногі' (Вяржб., 369), укр. *клиша* 'чалавек, у якога пры хадзьбе адна нага чапляецца за другую' (Грынч.).— *Клышэ́віч; Клышкó.* Параўн. бел. у XVI ст. *Клыха* (Туп.)

*ҚЛЫШПАЧ, магчыма, у выніку кантамінацыі *клыша і клыпач?*— *Клышпáч*

*ҚЛЫШЭЙҚА.— *Клышэ́йка.* Параўн. ҚЛЫШ

ҚЛЮБА, памянш. ҚЛЮБКА параўн. рэг. *клубы, клубки* 'ціскі' (Нас.), укр. *клуба* 'выкапаннае з карэннем дрэва', 'ціскі' (Грынч.).— *Клю́бка, Клюбкó*

ҚЛЮЙ, рэг. ҚЛЮЙКО рэг. 'дзюба' (Ганц.—М. Б.).— *Клюй, Клюе́ў; Клю́йка, Клюйкó, Клюйкóў.* Бел. у XVIII ст. *Клюй* (БА, I, 220). СРП *Клюев, Клюйков*

КЛЮК укр. *клюк* 'драўляны гвозд для прымацавання жэрдак пры будаўніцтве' (Грынч.).— *Клюк, Клюкэвіч; Клюкóўскі*. СРП *Клюков, ?Клюкин*

КЛЮКА параўн. рэг. *ключка* 'палка з гнутаю ручкай' (Дзярж.— М. Б.) рус. *клюка* тое ж, 'кручок, крук' (Даль), укр. *клюка* тое ж (Грынч.).— *Клюка́, Клюкэ́віч; Клюкóўскі*. Бел. у XVII ст. *Клюка* (Туп.). СРП *Клюкин*

*КЛЮНЯ.— *Клюня*. СРП *Клюнин, ?Клюнков*

*КЛЮС параўн. ст. рус. *клюся* 'жарабя', 'конь' (Ср.), укр. *клюдасак* 'крывы нож, разак' (Грынч.).— *Клю́сай, магчыма, у выніку асваення ЛП Клюдас*

*КЛЮТ, памянш. КЛЮТКА.— *Клю́тка, Клю́тчанка*

КЛЮЧ, памянш. КЛЮЧЫК.— *Ключ, Клю́чай, Ключэ́нка, Ключанко́ў, Ключэ́ня; Клю́чыкаў; Ключы́нскі*. СРП *Ключёв, Ключевский*

КЛЮЧНИК.— *Клю́чник*. Бел. у XVII ст. *Ключник* (БА, I, 221). СРП *Ключников*

*КЛЯВА, памянш. *КЛЯУКО.— *Кля́ва, Кля́він; Кляўко́*. СРП *Клявин*. СЛП *Клявас*

КЛЯВЕЦ.— *Клявэ́ц, Кляўце́віч, Кляўчэ́ня*. Бел. у XVI ст. *Клевец* (Туп.). СРП *Клевцов*

*КЛЯЗ.— *Клязо́віч, відаць, у выніку асваення ЛП Клязас*

КЛЯЙМО.— *Кляйму́к*

*КЛЯРО.— *Клярó, Клярóнак*

*КЛЯСО.— *Клясо́*. СРП *Клесов*

КЛЯСТОРНЫ гл. КЛЯШТОРНЫ

*КЛЯУДА.— *Кляўда* ў выніку асваення ЛП *Кляўдіс*

*КЛЯУЗ, *КЛЯУЗО.— *Кляўз, Кляўзо́*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Кляўзас*. Параўн. КЛАВУС

*КЛЯУС.— *Кляўс* у выніку асваення ЛП *Кляусас, Кляўсіс*. Параўн. КЛАВУС

*КЛЯЦУН.— *Кляці́н*

КЛЯЧА, памянш. КЛЯЧКО.— *Клячко́; Клячко́ўскі*. СРП *Клячин, Клячко, Клячкин*

*КЛЯШНЯК параўн. рэг. *кляшня* 'клюдня'.— *Кляш-ня́к*

КЛЯШТОРНЫ, КЛЯСТОРНЫ рэг. 'кляштарны, манастырскі' (Нас.).— *Кляшторны, Клясторны*

КМЕЦЬ ст. рус. *кметь* 'віцязь' (Ср.), ст. бел. 'прыгонны селянін' (Нас., АУ), рус. 'хлопец, селянін', 'воін, ратнік' (Даль), укр. 'селянін', 'знаходлівы чалавек, хітрэц' (Грынч.), польск. *ktieś* 'селянін' (Гарб.).— *Кмець*

*КМІТ, *КМІТА.— *Кміт, Кміта*

*КНАК параўн. літ. *knākis* 'гугнявы', *knakéti* 'гугнявіць' (Фрэнк.).— *Кнак*

КНЕБЕЛЬ ст. бел. 'кароткая завостраная палачка для вязкі снапоў' (Гарб.), рэг. *кнебіль* тое ж (Камян.—Шат.), параўн. літ. *knèbti* 'курчанец, нахіляцца, схіляцца, апускацца' (Фрэнк.).— *Кнебель, Кнэбель*

КНІГА.— бел., рус., укр. 'кніжка', укр. яшчэ 'чайка' (Грынч.).— *Кніга*. Бел. у XVII ст. *Книга* (БА, I, 221)

*КНІТАР.— *Кнітар*

КНОРАЗ.— *Кно́разаў, Кні́разаў* пры [o]>[i]. Бел. у XVII ст. *Кнороз, Кнорос* (Туп., БА, I, 221).

КНОТ, памянш. КНОЦЬКА.— *Кно́цька, Кнацько́*

КНУР рэг. 'кныр' (Нас.).— *Кнур, Кну́рай*. СРП *Кну-ров*

КНЫР, памянш. КНЫРКА.— *Кны́рай; Кнырко́*

КНЫШ рус. *кныш* 'перапечка з маслам, здобная булачка', 'маларослы чалавек' (Даль), укр. *кныш* 'род хлеба', зневаж. аб папу ці дзяку (Грынч.).— *Кныш, Кны́шаў, Кнышэ́віч*. СРП *Кнышев*

КНЯЖА 'князь'.— *Княжэ́віч*. СРП *Княжэ́віч*. Параўн. КНЯЗЬ

КНЯЖЫЦА.— *Кня́жыца*

КНЯЗЬ, памянш. КНЯЗІК, КНЯЗЁК.— *Князь, Кня́зей; ?Княжэ́віч; Князі́ок; Князі́к; Князько́ў*. Бел. у XV—XVIII стст. *Князь, Князик* (Туп., БА, I, 221). Рус. у XV—XVII стст. *Князь, Князик, Князец* (Туп.). СРП *Князь, Князьков, Князькин*

КОБА, памянш. КОБІК, КОБЕЦ рус. 'кол, пень', 'карчага' (Даль), укр. 'капюшон, башлык у адзенні' (Грынч.), параўн. кірг. *коба* 'курносы' (Будаг.), тат. *коба* (масць жывёлы) 'бледна-буры' (ТРС).— *Коба, Коба́ў; Коба́йкаў; ?Коба́ец, Коба́цаў*, магчыма, ад КОБЕЦ (гл.). Укр. у XVII ст. *Коба* (Туп.)

*КОБАЗ параўн. рэг. *кабызіца* 'задавацца' (Маг., Віц.—В. Л.).— *Коба́заў*. СРП *Кобазев*

*КОБАТ тур. *кобат* 'грубы, бясформенны' (ТБР), параўн. устар. бел. *кабат*.— *Коба́т*

КОБЕЛЬ рэг., рус. 'сабака'.— *Коба́бель; Кабяльчу́к*. Бел. у XVI ст. *Кобель* (БА, I, 221). Рус. у XV—XVI стст. *Кобель, Кобелька* (Туп.) СРП *Кобелев*

КОБЕР, памянш. КОБЕРАЦ *каберац* 'дыванок на падлозе' (БРС, Нас.), 'дыван' (Нас.), укр. *кобер* 'дыван',

памянш. *коберець* (Грынч.). — *Кóбер; Кóберац*
КОБЕЦ укр. *кобець* (птушка) 'кобчык, шулёнак'
(Грынч.). — *Кóбец, Кóбцаў*. Бел. у XVII ст., рус. у
XVI ст. *Кобец* (Туп.)

КОБЗА. — *Кóбзаў*. Бел. у XVII ст. *Кобза* (Туп.).
СРП *Кобзев*

КОБЛА рус. *кобло* 'яма' (Даль), укр. 'куст чароту'
(Грынч.). — *Каблоў*. СРП *Коблов, Кобликов*

*КОБЛЯ. — *Кóбля*

КОБРА, памянш. КОБРЫК рус. *кобра, кобарка*
'прыгаршчы' (Даль). — *Кóбрын; Кóбрык; Кóбрынскі*.
СРП *Кобрин, Кобринский, Кобрынский*

КОБРЫНЕЦ 'жыхар Кобрына'. — *Кóбрынец*

*КОБУСЬ. — *Кóбусь*

*КОБЫШ. — *Кóбыш*

*КОВЕЛЬ. — *Кóвель* у выніку асваення ЛП *Ковеліс*

*КОГАЛЬ, памянш. КОГЛІК. — *Кóгаль, Кóгалеў*;
Кóглик у выніку асваення ЛП *Когеліс*

*КОДА, памянш. *КОДЗІК тат. *кода* 'кум', 'сват'
(ТРС). СРП *Кодин*

*КОДЗІС. — *Кóдзіс; ?Кóдзік*. СЛП *Кодіс*

КОЖА рэг., рус. 'скура'. — *Кожыч*. Бел. у XVI ст.
Кожа (БА, I, 222; Туп.). Рус. у XVII ст. *Кожа* (Туп.).
СРП *Кожин, Кожинов*

КОЖАН(Ы) 'скураны'? — *Кóжанаў*. СРП *Кожанов,*
Коженов

*КОЖАР. — *Кóжар*. СРП *Кожаров; ?Кожаринов*. Па-
раўн. КАЖАРА

КОЗІК гл. КАЗА

КОЗУБ рэг. 'кубачак з кары асіны для ягад' (Стэц.),
укр. 'лубяная каробка, кошык-лубянка' (Грынч.). — *Кó-*
зуб, Казубóвіч; Казубóўскі, Казубскі

КОЗЫР, КАЗЫРА, памянш. КАЗЫРКА. — *Кóзыр,*
Кóзыраў, Казырэнка; Казыра; Казырка, Казыркóвіч; Ка-
зыр'янцаў; Казырскі, Казырыцкі, Казырэўскі. Бел. у
XVI—XVII стст. *Козырь, Козыря* (Туп., БА, I, 223).
Укр. у XVI ст. *Козыра* (Туп.). СРП *Козырь, Козырев,*
Козырин, Козырьков, Козыревский

КОЎДАН гл. КАЎДАН

*КОЎПІШ. — *Кóўпіш*

*КОЎРА параўн. тат. *койрык* 'хвост' (ТРС). — *Кóйра,*
хутчэй у выніку асваення ЛП Коіра, Коіріс

*КОЎТА тат. рэг. *койты* 'дрэшы' (ТРС). — *Кóйта*

КОК.— *Кок*, ?*Кóкіц*. Бел. у XVII ст. *Кока* (БА, I, 222). СРП *Кокин*, *Коков*

*КОКАЛА.— *Кóкала*

КОКАН.— *Кóканаў*

*КОКАНЬ.— *Кóкань*

КОКАР рус. *кокор* 'патранташ' (Фасм.).— *Кóкар*. Параўн. КАКОРА

КОКАШ, КАКОШКА ст. рус. *кокошь* 'курыца-сядуха' (Ср.), рус. тое ж (Даль), 'певень' (Фасм.), укр. *кокош* 'певень', *кокошка* 'курыца' (Грынч.).— *Кóкаш*, *Какóшын*; *Какóшка*; *Какашынскі*. СРП *Кокошин*, *Кокошкин*

*КОКТЫШ.— *Кóктыш*

КОКША рус. 'карчага' ствол дрэва на дне ракі, 'курыца', 'крук, які падтрымлівае столь' (Даль), 'матыка' (Мельн.), параўн. чув. 'лысы' (Залатн.), тур. 'гниласць, гніль', 'смурод' (ТРБ).— *Кóкша*

КОЛ, памянш. КОЛІК, КАЛОК.— *Калóвіч*, *Калéвіч*; *Кóлік*; *Калкóў*; *Калчóўк*; *Калкóўскі*. Укр. у XVI ст. *Кол* (Туп.). СРП *Колов*, *Коликов*

КОЛА, памянш. КОЛҚА 'кола, калясо', тат. *кола* 'буланы' (ТРС).— *Кóлін*, *Калóвіч*, *Калéвіч*; *Кóлка*, *Калкóў*; *Калчóўк*. СРП *Колин*, *Колкин*

КОЛАБ рус. *колоб* 'шар, скачаны з чаго-небудзь', 'круглая булка хлеба' (Даль).— *Кóлаб*, *Кóлабаў*. Рус. у XV—XVII стст. *Колоб* (Туп.). СРП *Колобов*

КОЛАКАЛ, памянш. КАЛАКОЛЬЧЫК рус. 'звон'.— *Калакóлаў*; *Калакóльчыкаў*. СРП *Колоколов*, *Колокольчиков*, *Колокольцев*

КОЛАС, памянш. КАЛАСОК, КАЛОСКА.— *Кóлас*, *Кóласаў*, *Каласóвіч*; *Каласóк*, *Каласкóў*; *Калóска*; *Калóська*; *Каласóўскі*. Бел. у XVII ст., рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Колос* (Туп.). СРП *Колосов*, *Колосовский*

КОЛАТ 'жардзіна з папярочнай перакладзінкай на канцы, якою заганяюць рыбу ў сеці, боўтка' (Дзярж.— М. Б.), укр. *колот* 'сварка, спор, сумяціца' (Грынч.).— *Калатóў*; *Калаткóў*. СРП *Колотов*

*КОЛАШ.— *Кóлаш*

*КОЛЬ, памянш. *КОЛЫК.— *Колб*; *Кóлбик*. Бел. у XVI ст. *Колб* (БА, I, 223). СРП ?*Колбин*. СЛП *Колба*, *Колбас*. Параўн. КОЎБ

КОЛБАН, КОЎБАН параўн. рэг. *калбанец* 'збан, збанок' (Нас.).— *Кóлбан*, *Кóўбан*. Параўн. КОЎБАН

КОЛБІК параўн. рэг. *коўбік* 'зельц дамашняга вырабу' (Вешт.), рус. *колбик* 'пукаты вузкагорлы збанок для алею' (Даль).— *Кóлбік*

*КОЛЗУН.— *Кóлзун*

*КОЛТА.— *Калтóвіч*

КОЛТУН гл. КАЎТУН

КОЛЧА рус. *колча* 'храмы, крываногі' (Даль).—

Кóлчын. СРП *Колчин*

*КОЛЫЧ.— *Кóлычай*. СРП *Колычев*

*КОЛЬЗУН.— *Кóльзун*

*КОЛЬНЕТ.— *Кóльнет*

*КОЛЬЧА.— *Кóльчай*, *Кóльчанка*. Параўн. КОЛЧА

КОМ, памянш. КОМІК.— *Ком*, *Кóмай*; *Кóмік*. СРП *Комов*, *Комков*

*КОМАН.— *Кóман*; *Камáнскі*. СРП *Команов*

КОМСА рэг. 'той, хто камечыць адзенне', параўн. *комсаць* 'камячыць адзенне' (Маг.— В. Л.), 'хутка ціскаць зубамі' (Нас.).— *Кóмса*; *Камсіок*

КОНДА, памянш. КОНДЗІК рус. 'сасновае бервяно' (Фасм.).— *Кóндзік*

*КОНДАЛ параўн. кірг. *кандала* 'клоп' (КРС), магчыма, форма адз. л. ад *кандалы?*— *Кóндал*, *Кандалéвіч*. СРП *Кандалин*, *Кандалов*

*КОНДАЛЬ.— *Кóндаль*. Параўн. КОНДАЛ

КОНДЗЕР гл. КАНДЗЕР

*КОНТУР.— *Кóнтураў*

*КОНТУСЬ.— *Кóнтусь* у выніку асваення ЛП *Контусіс*

*КОНТЫШ.— *Кóнтышаў*

*КОНЦУБ.— *Кóнцуб*

*КОНЧ.— *Кóнчыц* у выніку асваення ЛП *Кончіс*, *Кончас*

*КОНЧАС.— *Кóнчас*. СЛП *Кончас*

*КОНЧЫС.— *Кóнчыс*. СЛП *Кончіс*

КОНЬ, памянш. КОНІК, КАНЬКО, КАНЕЦ, КАНЯШКА.— *Кóней*; *Каніок*; *Кóнік*; *Канькó*, *Канькóў*; *Канéц*; *Каняшкін*; *Канéўскі*, *Канéцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Конь*, *Коник*, *Конище*. СРП *Конев*, *Коненков*, *Конёнков*, *Конин*, *Коников*

КОНЮХ, памянш. КОНЮШКА.— *Кóнюх*, *Кóнюхаў*; *Коніюшка*; *Канюшэўскі*. Рус. у XVI ст. *Конюх* (Туп.). СРП *Конюхов*, *Конюшков*

*КОПАС параўн. рус. *копоский* 'разборлівы, прыдзірлівы' (Даль).— *Кóпас, Кóпасаў*. Рус. у XV—XVII стст. *Копос* (Туп.). СЛП *Копас, Копасас*

*КОПАТ, памянш. ҚАПАТОК, *КОПЦІК.— *Капат-кóў; Кóпцік; Капацкéвіч; Капáцкі*

КОПАЦЬ, памянш. КОПЦІК рэг. 'сажа, куродым' (Нас.), рус. *копоть* тое ж (Даль).— *Кóпаць; Кóпцік*. Бел. у XVI ст. *Копоть* (БА, I, 225)

*КОПЕЛЬ.— *Кóпелеў*. СРП *Копелев*

*КОПІШ.— *Кóпіш*

*КОПЫЧ.— *Кóпыч*. Параўн. ҚАПАЧ

КОРАБ, памянш. ҚАРАБЕЦ.— *Кóраб, Кóрабаў; Карабéц, Карабцóў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Короб* (Туп.). СРП *Коробов, Коробцов*

КОРАНЬ, памянш. ҚАРАНЁК, ҚАРАНЕЦ, ҚАРЭНІК, ҚАРЭНЬКА, павеліч. ҚАРАНЯКА.— *Кóрань, Кóрнеў, Каранéвіч; Каранёк, Каранькóў; Каранкéвіч; Каранéц; ?Карэнік; ?Карэнька; Караньчúк; Караняка; Каранéўскі; Каранéцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Корень, Коренец* (БА, I, 225; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Корень, Коренко* (Туп.). СРП *Коренев, Кореньков, Кореневский*

КОРАСЦЕЛЬ рус. *коростель* 'птушка драч' (Даль).— *Кóрасцелеў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Коростель* (Туп.). СРП *Коростелёв*

КОРБА рэг. 'ручка сячкальні і веяльных машын', (Дзярж.— М. Б.), рус. *корба* 'сырая нізіна пад ельнікам, гушчар' (Даль), укр. *корба* 'ручка вората, кола ў машыне' (Грынч.), параўн. літ. *kārbas* 'кораб, кашэль, карзіна', 'зарубка, надрэз, знак' (Фрэнк.).— *Кóрбін; Карбóўскі*

КОРБАВЕЦ гл. ҚАРБАВЕЦ

КОРБАН гл. ҚАРБАН

*КОРБУТ.— *Кóрбут* у выніку асваення ЛП *Корбутас, Карбутас*, якія ўзыходзяць да УІ *Kaributas* (Атр., II, 14)

*КОРБЫШ.— *Кóрбыш, Кóрбышаў*

КОРДА, памянш. КОРДЗІК ст. бел. 'вяроўка' (Нас., АУ), 'вяроўка, на якой ганяюць каня вакол слупа пры аб'ездцы' (Даль).— *Кóрда, Кардóвіч, Кóрдавіч; Кардзіóк, Кардзіюкóў, Кардзіюкéвіч; Кóрдзік, Кóрдзікаў*. Бел. у XVIII ст. *Корда* (БА, I, 225). СРП *Кордюков, Кордецкий*. Параўн. ҚАРДА

*КОРДАК.— *Кóрдак*

*КОРДАН.— *Кордан*

*КОРДЗІС.— *Кордзіс*

КОРЖ.— *Корж, Каржобу, Каржэвіч, Коржыц; Коржык, Коржыкай, Каржук, Каржукобу; Каржыцкі, Каржэўскі. Укр. у XVII ст. Корж (Туп.). СРП Коржов, Корженко, Коржиков, Коржинский*

*КОРЖАЛЬ.— *Коржаль*

КОРЗА рус. *корза* 'карга, старая баба' (Даль).— *Корза, Карзэвіч; Корзюк; Корзюк, Карзюкобу. У Туп. у XV—XVI стст. Карза, Корзо (Туп.). СРП Корзин. СЛП Корза*

*КОРЗАК.— *Корзак*

КОРЗУН рус. *карзун* 'без пярэдніх зубоў, шчарбаты' (Даль).— *Корзун, Корзунай; Карзунобу. Бел. у XVI—XVIII стст. Корзун (БА, I, 225; Туп.)*

*КОРКУС.— *Коркус*

*КОРКУШ.— *Коркуш. Укр. у XVI ст. Каркушка (Туп.). Параўн. КАРКОШ*

КОРМАЗ гл. КАРМАЗ

*КОРП, памянш. *КОРПІК.— *Корп; Корпік*

КОРПУС.— *Корпус. СРП Корпусов*

*КОРС, памянш. *КОРСІК.— *Корс, Корсюкай; Корсік, магчыма, у выніку асваення ЛП Корса*

КОРСАК гл. КАРСАК

*КОРУЦ.— *Коруц*

КОРХ устар. бел. 'кулак', 'удар кулаком', 'мера велічынёй у кулак' (БРС, Нас.), рус. 'кулак', 'мера велічынёй у кулак', 'коўш', 'горб' (Даль, Дабр.), укр. 'мера на шырыню далоні' (Грынч.).— *Корх. Бел. у XVIII ст. Корх (БА, I, 226). Укр. у XVII ст. Корх (Туп.). СРП Корхов, Корхин*

КОРЧ, памянш. КОРЧЫК.— *Корчык; Карчэўскі. Бел. у XVI ст. Корч (БА, I, 226). СРП Корчевский*

КОРШАК, КАРШАК.— *Коршак, Каршакэвіч; Коршык пры [а]>[ы], Коршыкай. У Туп. у XV ст. Коршак*

КОРШУК гл. КАРШУК

КОРШУН гл. КАРШУН

КОРШЫК гл. КОРШАК

*КОРЫК.— *Корык*

КОСМА 'касматы'?— *Космін, Касмобіч, Косміч, Касмёнка; Касмянцік; ?Касмінка пры [e]>[i]*

*КОСМУН 'касматы'?— *Космун*

КОСТКА, памянш. КОСТАЧКА.— *Костка; Костацка*

КОСТЫР, памянш. ҚОСТРЫҚ ст. бел. *костырь* 'заядлы ігрок, асабліва ў косці' (Нас., АУ), параўн. рэг. *кастырнік* 'карцёжнік' (Нас.), рус. *костырь* 'ігрок у косці' (Даль), укр. *костирник* тое ж (Грынч.).— *Кóстыр; Кóстрык; Кóстрыкаў*, магчыма, памянш. ад КАСЦЁР, КАСЦЕР (гл.). Укр. у XVII ст. *Костырь, Костырка, Костыря* (Туп.). СРП *Костырев*

*КОСЦЕЖ.— *Кóсцеж*

КОСЦЬ.— *Кóсцін, Касцёвіч* і інш. магчымы і ад УІ *Косця* < *Константин* (БА, I, 101—102).

КОСЫ, памянш. ҚОСКА, КОСІК.— *Кóсаў, Кóсых, Касёвіч, Касёнка; Касюк; Кóска, Каскó, Каскёвіч; Кóсік, Кóсікаў; Касянóк, Касянкóў; Касянчўк; Касінскі, Каскавёцкі*, магчымы і ад ҚАСА (гл.). Бел. у XVII—XVIII стст. *Косы, Косый* (БА, I, 226; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Косой* (Туп.). СРП *Косой, Косов*

КОТ, памянш. ҚАТОК, КОЦІК, ҚАЦЬКО, ҚАЦЮРА.— *Кот, Кóтаў, ?Кацін, Катóвіч, Катэвіч, Кацёнка; Катóк, Каткóў, Каткёвіч, Кóтчанка; Кóцік, Кóцікаў; Кацькó; Каціора; Каткóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кот, Котек, Котко, Котик* (БА, I, 227). Рус. у XV—XVI стст. *Кот*, укр. у XVI—XVII стст. *Кот, Котя* (Туп.). СРП *Котов, Котович, Коток, Котков, Котиков, Котин, Котовский*

*КОТАР.— *Кóтар*

КОТКА рэг. 'кошка' (БРС).— *Кóтка, Каткёвіч, Кóтчанка*. СРП *Коткин*

*КОТЛЯ.— *Кóтля*

КОТЫШ параўн. рус. *катыш* 'скачаны з чаго-небудзь шарык' (Даль).— *Кóтыш*

*КОЎБ.— *Коўб. Каўбэня*. Параўн. КОЛБ

КОЎБАН укр. *ковбан* 'калода, на якой сякуць дровы', 'калодка, на якой сядзяць' (Грынч.).— *Кóўбан*. Параўн. ҚОЛБАН

КОЎГАН гл. ҚАЛГАН

*КОЎГАР, *КОЎГЕР.— *Кóўгар, Кóўгер, Каўгарэня*

*КОЎЗА, памянш. *КОЎЗІК ад *коўзацца?*— *Кóўза; Кóўзік, Кóўзікаў*. Параўн. КАЎЗУН

*КОЎЗАН ад *коўзацца?*— *Кóўзан*. Бел. у XVII ст. *Ковзан* (БА, I, 221). Параўн. КАЎЗУН

КОЎЗЕЛЬ рэг. *каўзель* 'коўзанка, месца для коўзан-ня, лёд', 'кусок лёду, на якім коўзаюцца дзеці' (Нас.).— *Кóўзель, Кóўзелеў*. Параўн. КАЎЗУН

КОЎЗУН гл. КАЎЗУН

*КОЎЗУС, *КОЎЗУСЬ ад *коўзацца?*— *Кóўзус, Кóўзусь*. Параўн. КАЎЗУН

КОЎНЕР 'каўнер'?— *Кóўнер*

*КОЎТА.— *Кóўта, Кóўцеў*. Параўн. КАЎТУН

*КОЎТУР.— *Кóўтур*. Параўн. КАЎТУН

*КОЎЧУР.— *Кóўчур*

КОЎШ, памянш. КОЎШЫК.— *Коўш, Каўшóк; Кóўшык*. Бел. у XVI ст. *Ковш* (БА, I, 221). СРП *Ковшов, Ковшев*

КОЎШАЛЬ гл. КАЎШЭЛЬ

КОЎШАР гл. КАЎШАР

КОХ ад *кóхаць* ' (аб *курыцы-куранятніцы*) *квахтаць*, 'вохкаць, мітусіцца' (Нас.), *магчыма*, ад *кахáць*.— *Кохóвіч; Кохóўскі, Кохóцкі*. Бел. у XVII ст. *Кох* (Туп.). Параўн. КОХАН, КАХАНЫ

КОХАН.— *Кóхан, Кóханаў, Каханóвіч; Каханóк; Каханóўскі*. Бел. у XVI ст. *Кохан* (БА, I, 227; Туп.). Укр. у XVII ст. *Кохан* (Туп.). Параўн. КАХАНЫ

КОХНА гл. КАХНО

КОЦ устар. 'лямец, дыван' (Гарб.), рэг. 'шарсцяная коўдра' (Стэц.), рус. *коц, коца* 'стрыжаны дыван' (Даль), параўн. укр. *коцарювати* 'рабіць дываны', *коцарка* 'дываншчыца' (Грынч.).— *Коц, Кацэ́віч; Кóцкі*

КОЦУР, КАЦУР, КАЦУРА ўкр. *коцур* 'кот' (Грынч.).— *Кóцур, Кацóр, Кацóра; Кацурóўскі*. Укр. у XVII ст. *Коцарь* (Туп.). СРП *Коцарев*

КОЧКА рус. 'купіна' (Даль).— *Кóчкін*. У Туп. у XVI ст. *Кочка*. СРП *Кочкин*

КОШ 'кашэль', 'коўш' (БРС), тат. *кош* 'птушка' (ТРС).— *Кош, Кóшыч*. СРП ?*Кошин*

КОШАЛЬ гл. КАШЭЛЬ

КОШАР з яўр. 'ачышчэнне бытавых прадметаў па прадпісанню яўрэйскай рэлігіі', 'дазволеныя яўрэйскай рэлігіяй прадукты харчавання' (Нас.).— *Кóшар*. СРП *Кошарев*. Параўн. КАШЭРНЫ, КАШЭРА

КОШКА.— *Кóшка, Кóшкін, Кашкэ́віч, Кóшчыц, Кóшчанка; Кашкó* пры [а]>[о] і з пераносам націску. Бел. у XVI—XVIII стст. *Кошко* (БА, I, 227; Туп.). Рус., укр. у XVI ст. *Кошка* (Туп.). СРП *Кошкин*

*КОШЛЯ.— *Кóшля*

КРАВЕЦ, памянш. КРАЎЧЫК.— *Кравéц, Краўцóў, Краўцэ́віч, Краўчанка, Краўчóнак, Краўчэ́ня; Краўчóк;*

Краї́чык; Краї́чынскі. Бел. у XVI—XVII стст. *Кравец* (БА, I, 227; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Кравец, Кравчик* (Туп.). СРП *Кравец, ?Кравцев, Кравцов, Кравченко, Кравчук, Кравчинский*

КРАГЕЛЬ параўн. літ. *kràgti* 'узвышацца, вылучацца' (Фрэнк.) — *Кра́гель.* Параўн. СЛП *Крагас*

КРАЖ 'калода' (БРС). — *Краж, Кра́жаў.* СРП *Кряжев, Кряжиков*

КРАЙ, памянш. КРАЙКО. — *Крайко́; Крае́ўскі.* СРП *Краев, Краевский*

КРАЙНІ. — *Кра́йні, Кра́йнеў.* У Туп. у XVI ст. *Крайнов.* СРП *Крайнев, Крайнов, Крайнюков*

*КРАЙНІК 'крайні'. — *Кра́йнік*

КРАКА, памянш. КРАЧКО, параўн. бел. *кракаць,* рус. *крякать,* укр. *крякати,* укр. *кряка* 'лягушка' (Грынч.). — *Крачко́, Кра́чкін; Крачко́ўскі*

КРАКУН, КРОКУН рус. *крякун* 'той, хто кракае, крэкча' (Даль), укр. *кракун* 'воран' (Грынч.). — *Кракі́н, Крoкун* з пераносам націску. Параўн. КРАКА

КРАМА. — *Кра́міч; Краме́нка, ?Крамінкін* пры [e] > [i]; *Кра́мскі.* СРП *Крамин, ?Крамов*

*КРАМАК. — *Крамáк*

КРАМАР ст. бел. *крамарь* 'крамнік, лавачнік' (Даль), укр. *крамар* тое ж (Грынч.). — *Крамарэ́нка.* Укр. у XVI—XVII стст. *Крамар* (Туп.). СРП *Крамаренко*

КРАМНІК 'прадавец у краме, лаўцы' (Нас., БРС). — *Кра́мнік*

КРАНЕЦ польск. *kranięc* 'край, бераг, канец, акраіна' (Карл.). — *Кранцэ́віч*

КРАПІВА, памянш. КРАПІЎКА. — *Крапіва́, Крапіві́н; Крапі́ўка; Крапі́ўніцкі.* Бел. у XVII ст. *Кропива, Кропивка,* рус. у XIV—XVI стст. *Крапива* (Туп.). СРП *Крапива, Крапивин*

КРАСА, памянш. КРАСІК. — *?Кра́саў, Кра́сін, Крася́нкоў; Кра́сік, Кра́сікаў; Красі́нскі, Красі́цкі, Красі́ўскі, Красо́ўскі, Красо́цкі, Красі́цкі.* СРП *?Красов, Красин, Красовский, Красинский*

КРАСАВА рус. *красава* 'прыгожы чалавек, прыгажун' (Даль). — *Краса́він; Красаві́цкі.* СРП *Красавин*

КРАСКА, памянш. КРАСАЧКА 'кветка'. — *Кра́ска, Краско́* з пераносам націску, *Краско́ў; Красо́чка; Крашчúк; Краско́ўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Краска, Краско* (Туп.)

КРАСКО, КРАСЬКО рэг. *красько* 'чырвонашчокі здаровы чалавек' (Стэц.), 'прыгожы' параўн. рэг. *красівы*.—
Краско, Краскоў; Красько

*КРАСНАГІР.— *Краснагір*

КРАСНАПЁРКА рус. *краснопёрка* рыба 'чырвонапёрка' (Даль), укр. *краснопірка* тое ж (Грынч.).—
Краснапёрка. У Туп. у XVII ст. *Красноперка*

КРАСНАШЧОКІ 'чырвонашчокі'. — *Краснашчокін*.
СРП *Краснощёков*

КРАСНЕЙ.— *Красней*

КРАСНІК ад *красны* 'прыгожы, чырвоны'?—*Краснік, Краснічэнка; Красніцкі*

КРАСНОВЕЦ з в. *Краснае, Краснова*.— *Красновец, Красноўцаў, Краснаўцоў*

КРАСНЫ.— *Красноў, Краснейскі, Красноўскі*. Бел. у XV—XVI стст., рус. у XVII ст., укр. у XV ст. *Красной* (Туп.). СРП *Красный, Краснов, Красных, Красновский, Краснянский*

*КРАСНЯК.— *Краснякоў*. Параўн. КРАСНІК

КРАСЦЬЯНІН, памянш. КРАСЦЬЯНЧЫК рус. *крестьянин* 'селянін'.— *Красцьянчык*. Рус. у XVI ст. *Крестьянин* (Туп.). СРП *Крестьянинов*

*КРАЎЖУЛЬ.— *Краўжўль*. Параўн. СЛП *Краўжа, Краўжліс*

*КРАФТО.— *Крафтó*

КРАХМАЛ рэг. 'крухмал' (Дзярж.— М. Б.).— *Крахма́лаў*. СРП *Крахмалов*

*КРАЦ.— *Крац*

КРОКАС літ. *krakas* 'смех, рогат', 'стары, заезджаны конь' (Фрэнк.), параўн. *крокус* 'дзікі шафран' (Нас., БРС), рус. *крокос, крокус* тое ж (Даль), укр. *крокіс, крокус* тое ж (Грынч.).— *Кро́кас, Кракасéвіч*. СЛП *Крокас*

КРОКУН гл. КРАКУН

КРОЛЬ, памянш. КРОЛІК, КРАЛЬКО, ст. рус., ст. бел. 'кароль' (Ср., Нас., АУ), бел. рэг. 'трус'.—*Кроль; ?Крол; Кро́лік; Кралько́*. Бел. у XVII ст. *Кролик* (Туп.)

*КРОМАН.— *Кро́ман*

*КРОМКАЛЬ параўн. укр. *кромкати* '(аб вароне) кармаць' (Грынч.).— *Кро́мкаль*. Параўн. СЛП *Кромкус*

*КРОН.— *Крон* у выніку асваення ЛП *Кронас*

*КРОНДА.— *Кро́нда*

КРОП.— *Кроп*

КРОПАТ рус. *кропот* 'буркатня, бурчанне, лаянка' (Даль).— *Крѡпат, Крѡпатаў*. Рус. у XVI ст. *Кропот* (Туп.). СРП *Кропотов*

*КРОПИС.— *Крѡпис*. СЛП *Кропис, Крупис*

КРОТ.— *Крот, Крѡтаў, Кратѡвич, Крацѣнка, Кратѣнка, Крацѣнак, Крацянок; Крацюк; Краткоўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Крот* (БА, I, 228; Туп.). Укр. у XVI ст. *Крот* (Туп.). СРП *Кротов, Кротков*

*КРОХ.— *Крох; Крашук*

КРОХА рус. 'крошка'.— *Крѡхин; Крашук; Крашукі*. Рус., укр. у XVII ст. *Кроха* (Туп.). СРП *Крохин*

КРОХАЛЬ рус. від качкі (Фасм.).— *Крахалёў*. СРП *Крохалёв, Крохолев*

КРОХМАЛЬ укр. *крохмаль* 'крухмал', 'кісель' (Грынч.), польск. *krachtal* 'крухмал' (Карл.).— *Крѡхмаль*. Параўн. КРАХМАЛ

КРОШКА.— *Крѡшка; ?Крашчук*, магчыма і ад КРАСКА (гл.). Укр. у XVII ст. *Крошка* (Туп.)

КРУГАВЕЦ з в. Круг, Кругава.— *Кругавец*

*КРУГАЛЬ.— *Кругаль*

*КРУГЛЕЙ.— *Круглей*

КРУГЛІК рус. *круглик* 'прэсны круглы торт' (Даль).— *Крѡглік, Крѡглікаў*. Бел. у XVII ст. *Круглик* (Туп.). СРП *Кругликов*

КРУГЛЫ, памянш. КРУГЛІК.— *Крѡглы, Круглоў, Круглѣня; Круглѣнін; Крѡглік, Крѡглікаў; Круглоўскі*. У Туп. у XVII ст. *Круглый*. СРП *Круглов, Кругленин*

КРУГЛЯНІН з в. Круглае.— *Круглянін*

*КРУЖЫК.— *Крѡжыкаў*

КРУЖЫЛА.— *Кружылін*. СРП *Кружилин*

*КРУЗО.— *Крузо*. СРП *Крузин*

КРУК, памянш. КРУЧОК 'крук, кручок' (БРС), рэг. *крук* 'воран' (Нас., Стэц.), 'скупец, скупы чалавек' (Нас.).— *Крук, Крѡкаў, Крукѡвич, Кручо́нак; Кручо́к; Кручкоў; Крукѡўскі, Кручкоўскі, Кручынскі*. Бел., укр. у XVII—XVIII стст. *Крук* (Туп.). СРП *Крюков, Крюкин, Крюченков, Крючков, Крюковский, Круковский*

*КРУКАЧ.— *Крукач*

КРУЛЬ польск *król* 'кароль'.— *Круль; Крулікоўскі*. СРП *Крулёв*

*КРУМІН параўн. літ. *krūtas* 'куст' (Фрэнк.).— *Крѡмін* у выніку асваення ЛП *Крумніс, Крумінас*

КРУМКАЧ.— *Крумкач, Крумкачоў*

*КРУМЛЯ, памянш. КРУМЛІК.— *Кру́млікаў; Крум-плёўскі. Параўн. СЛП Крумліс*

КРУПА, памянш. КРУПКА, КРУПІЦА, КРУПЕЦ.— *Крупá, Крупóвіч, Кру́ніч, Крупéнка, Крупянко́ў, ?Крупéня; Кру́пка, Крупко́, Крупко́ў, Кру́пкін; Крупіца; Крупе́ц; Кру́пскі, Кру́пскіх, Крупе́цкі. Бел. у XVI—XVII стст. Крупа, Крупка. Рус. у XV ст. Крупа (Туп.). СРП Крупин, Крупкин, Крупченко, ?Крупов, Крупицын, Крупицкий, Крупский*

КРУПАВЕС.— *Крупавэс*

КРУПАДЗЁР.— *Крупадзёраў. СРП Круподёров*

*КРУПЕЙКА.— *Крупейчанка*

КРУПЕНЬ, КРУПЕНЯ, памянш. КРУПЕНЬКА, КРУПЕНЬЧЫК бел. *крупеня* 'крупяны суп' (БРС, Нас.), рус. тое ж (Дабр.), 'кашыца', 'пахлёбка з крупамі' (Даль), бел. рэг. *крупень* 'крупяны суп' (КСЧ).— *Крупéня, Крупéнін; Крупéнь; Крупéнька, Крупянько́ў; Крупéньчык. СРП Крупенин, Крупеников*

КРУПЕЦ з в. Крупа, Крупы.— *Крупéц. Параўн. КРУПА*

КРУПНІК 'крупяны суп' (БРС, Нас.), устар. 'гарэлка, звараная з мёдам, брусніцамі і пранымі карэннямі, пунш' (Нас.), укр. *крупник* 'жыдкая кашыца з круп' (Грынч.).— *Кру́пнік, Кру́пнікаў. СРП Крупник, Крупников*

*КРУПТА.— *Кру́пта*

*КРУС.— *Крус*

КРУТ, памянш. КРУЦІК, КРУЦЬКО рэг. 'хват, скрытны, пракідкі' (Нас.).— *Крут, Кру́тай; Кру́цік, Кру́цікаў; Кру́цька, Круцько́. Укр. у XVI—XVII стст. Крутко (Туп.). СРП Крутов, Крутиков, Круткин, Крутицкий*

КРУТАВЕЦ з в. Круты, Крутава.— *Крутавэ́ц, Крутайцо́ў*

КРУТАГАЛОУЎ укр. заал. 'круцігалоўка' (Грынч.), магчыма, са злучэння *круціць галаву*.— *Крутагалóў. СРП Крутоголов*

*КРУТАЛЬ.— *Круталéвіч*

КРУТЫ, памянш. КРУЦІК, КРУЦЬКА.— *Круты́, Кру́тай, Круты́х; Кру́цік, Кру́цікаў; Кру́цька, Круцько́. СРП Крутов, Крутиков, Круткин*

КРУЦЕЛЬ.— *Круце́ль, Круцялёў, Круцялёнка. СРП Крутелёв*

КРУЦЕНЬ рус. *крутень* 'віхор, завіруха, мяцеліца', 'вір (у рацэ)', 'круты чалавек', 'паспешлівы чалавек' (Даль), укр. 'скручаны пук саломы', 'вяроўка, скручаная з саломы' (Грынч.).— *Креце́нь, Круцяне́й*

КРУЦІК рус. смал. *крутик* 'абманшчык, ашуканец' (Дабр.).— *Круцік, Круцікай*. Параўн. КРУТ

КРУЦІЛА рус. *крутила* 'які круціць што-небудзь', *крутило* 'якая-небудзь прылада для кручэння' (Даль), укр. 'вір, вадаварот' (Грынч.).— *Круціла, Круцілін*. СРП *Крутилин, Крутилёв*

КРУЦЬКА, КРУЦЬКО гл. КРУТ, КРУТЫ

КРУЧКА рэг. 'бручка' (Нас.). з літ. *kručka* 'бручка'.— *Кручка*. СЛП *Кручкас*

КРУЧОК гл. КРУК

КРУШНЫ рус. *крушной* 'крохкі, ломкі' (Даль), укр. *крушний* тое ж (Грынч.).— *Крушны*

КРЫВАЗУБЫ.— *Кривазуба́й*

КРЫВАЛАПЫ.— *Кривала́п, Кривала́пай*

КРЫВАЛЕС.— *Кривале́сай*

КРЫВАЛЕЦ з в. Кривалі.— *Кривальце́віч*

КРЫВАЛЬ, памянш. КРЫВАЛЕЦ 'крывы'.— *Крива́ль, Кривальце́віч*. Параўн. КРЫВЫ, КРЫВЕЛЬ

КРЫВАНОСЫ, КРЫВАНОС.— *Кривано́с, Кривано́сай*. Укр. у XVI—XVII стст., рус. у XVII ст. *Кривонос* (Туп.). СРП *Кривонос, Кривоносов*

КРЫВАПАЛЫ са спалучэння *крывыя пальцы*, з *крывымі пальцамі*.— *Кривапа́ленка*. СРП *Кривопа́лов*

КРЫВАПІША.— *Кривапі́шын*. Бел. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Кривопиша* (Туп.)

КРЫВАПУСТ са спалучэння *пусціць кроў*.— *Кривапу́ст*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кривопуст, Кривопуск, Кривопуск* (БА, I, 228; Туп.) Укр. у XVI—XVII стст. *Кривопуст, Кривопуск* (Туп.)

КРЫВАРОТЫ, КРЫВАРОТ.— *Криваро́т, Криваро́тай*

КРЫВАРУКІ, памянш. КРЫВАРУЧКА.— *Кривару́чка; Кривару́цкі*. СРП *Криворучко*

*КРЫВАШ 'крывы'.— *Крива́ш, Кривашо́нак*. Параўн. КРЫВЫ, КРЫВЕЛЬ

КРЫВАШАПЫ са спалучэння *крывая шапка*.— *Криваша́пай*. СРП *Кривошапов, Кривошапка, Кривошапкин*

КРІВАШЧОКІ.— *Кривашчóкі*. Рус. у XV ст. *Кривые Щёки* (Туп.)

КРІВАШЫ, КРІВАШЭІ, КРІВАШЫЙ, КРІВАШЭЙ, КРІВАШЭЯ.— *Кривашый, Кривашыенка; Кривашэй, Кривашэя, Кривашэей, Кривашэін*. Бел. у XVI ст. *Кривоший*, рус. у XVI—XVII стст. *Кривошея* (Туп.). СРП *Кривошеев, Кривошеин*

КРІВЕЛЬ рэг. 'крывы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кривель*. СРП *Кривелёв, Кривелев*

КРІВЕНЬ, памянш. КРІВЕНЬКА ад *крывы*.— ?*Крыўніок; Кривенька; Кривянчук*. Параўн. КРІВЫ, КРІВЕЛЬ

КРІВЕЦ гл. КРІВЫ

*КРІВІЦА, памянш. КРІВІЧКА 'крывы'?— *Кривіца; Кривічкін; Кривіцкі*

КРІВІЧАНІН з в. *Кривічы*.— *Кривічанін*

*КРІВОЛЬ 'крывы'?— *Криволь*. Укр. у XVI ст. *Криволев зять* (Туп.). Параўн. КРІВЫ, КРІВЕЛЬ

КРІВУЛЕЦ з в. *Кривулі*.— *Кривулець*

КРІВУЛЯ, памянш. КРІВУЛЬКА.— *Кривулька*. Бел. у XVII ст. *Кривулина Матруна*, укр. у XVII ст. *Кривулка* (Туп.). СРП *Кривулин*

КРІВУША 'крывы'.— *Кривуша*. Бел. у XVII ст. *Кривуша* (Туп.). СРП *Кривушин*

КРІВЫ, памянш. КРІВЕНЬКІ, КРІУКО, КРІВЕЦ.— *Кривы, Криваў, Кривоў, Кривенка, Кривянок, Кривянокў, Кривёнак; Кривенькі; Крыўко, Кривука, Кривянокў, Кривёнак; Кривенькі; Крыўко, Кривука, Кривянокў, Кривёнак; Крыўцой; Кривіцкі; Кривуцкі*. Бел. у XV—XVII стст. *Кривой, Кривый, Кривец* (Туп., БА, I, 228), рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Кривой, Кривцов, Кривко* (Туп.). СРП *Кривов, Кривин, Кривенко, Кривенков, Кривченко, Кривицкий, Кривский*. Параўн. КРІВЕЛЬ, КРІВАШ, КРІВЕЛЬ, КРІВЕНЬ, КРІВІЦА, КРІВОЛЬ, КРІВУЛЯ, КРІВУША.

КРІЖ, памянш. КРІЖЫК.— *Кривж, Кривжэвіч; Кривжык; Кривжэйскі*. Рус. у XVI ст. *Кривж* (Туп.). СРП *Кривжевский, Кривжецкий*

*КРІЖАН.— *Кривжан; Кривжанойскі*. СРП *Кривжановский, Кривжановский, Кривжанский*

КРІКАЛА 'крывун'.— *Кривкала*

КРІКУН.— *Кривкун, Кривкуной*. СРП *Кривкунов*

КРІЛО.— *Кривлоў, Кривлович*. У Туп. у XVI ст. *Криво*. СРП *Кривлов, Кривленко, ?Кривлин, Кривлушкин*

*КРЫМАЧ параўн. рэг. *крамач* 'стары нож, нож з адламаным канцом' (Дзярж.— М. Б.).— *Крымачоў*

*КРЫМСАК параўн. рэг. *крымсаць* 'рваць, рэзаць, крамсаць'.— *Крымсакоў*

КРЫНЕЦ з в. Крыны, Крына.— *Крынёц*

КРЫНІЦА.— *Крыніца, Крыніцын; Крыніцкі*. СРП *Криницин, Криницкий, Крыницын*

КРЫНКА рэг. 'збан, гладыш'.— *Крынка*. Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Кринка* (Туп.). СРП *Крынкин*

*КРЫНЯК.— *Крыняк*. Параўн. КРЫНЕЦ

*КРЫПАН.— *Крыпан*

*КРЫПЕЛЬ.— *Крыпель*

КРЫСА, памянш. КРЫСІК, КРЫСКО, КРЫСЬКО рус. 'пацук'.— *Крысёвіч, Крысёнка, Крысянкоў, Крысёнак; Крысюк; Крысікаў; Крыскёвіч; Крыська, Крысько*. Бел. у XVII ст. *Крыса*, укр. у XVII ст. *Крыса, Крыска* (Туп.). СРП *Крысин, Крысов, Крысков*

КРЫСЕНАК рус. *крысёнок* 'пацучаня'.— *Крысёнак*. Параўн. КРЫСА

КРЫСКАВЕЦ з в. Крыскі, Крыскава.— *Крыскавец*
КРЫСО, рэг. КРЫСА магчымы тыя ж утварэнні, што і ад КРЫСА (гл.)

КРЫСТАЛЬ гл. КРЫШТАЛЬ

*КРЫСТАПАТ, памянш. КРЫСТАПАЦІК.— *Крыстапацік*

*КРЫТ.— *Крыт, Крыцкі*. СРП *Критов, Критский*

КРЫЎДА.— *Крыўда, Крыўдзёнка; Крыўдзіук*

КРЫЎКО гл. КРЫВЫ

*КРЫХУН ад *крыха, крыху* 'невялікая колькасць, нямнога'? — *Крыхун*

КРЫЦ(А), памянш. КРЫЦЬКО рэг. 'назва дробнай агароднай травы' (Дзярж.— М. Б.), рус. *крица* 'балванка свежавыплаўленага жалеза', 'назва гатунку польскага жыта' (Даль), укр. *криця* 'чыстая сталь' (Грынч.).— *Крыцук; Крыцько; Крыцкі*. СРП *Крицкий*

КРЫЧАЛА 'крыкун'.— *Крычалаў*

*КРЫЧКА, *КРЫЧКО 'крыкун'.— *Крычка, Крычко*

КРЫЧУН 'крыкун'.— *Крычун*

*КРЫШАНЬ, КРЫШЭНЬ 'крышан'?— *Крышнёў*

КРЫШКА рэг. памянш. ад *крыха* 'нямнога', 'вечка, якім закрываюць што-небудзь, пакрыўка' (Дзярж.— М. Б.), укр. *кришка* тое ж (Грынч.).— *Крышка, Крышко* з перастаноўкай націску; *Крышчык*

КРЫШТАЛЬ, КРЫСТАЛЬ.— *Крыштáль, Крышталёў, Крышталéвіч; Крысталéнка*. СРП *Кристаловский*

КРЫШЧОНЫ, КРЫШЧОН 'хрышчоны'.— *Крышча-но́віч*. Укр. у XV ст. *Крищен* (Туп.). Параўн. ХРЫШЧОНЫ

*КРЭЕР.— *Крэер* у выніку асваення ЛП *Креерас*

*КРЭЗ.— *Крэз, Крэза*

КРЭЙДА, памянш. КРЭЙДЗІК.— *Крэйдзіч; Крэйдзікаў*. СРП *Крейдин*

*КРЭЙЗА.— *Крэйза*

*КРЭКА, памянш. КРЭЧКА, КРЭЧЫК параўн. *крак-таць* (БРС, Нас.), укр. *крекатень* 'крактун' (Грынч.).— *Крэчка; Крэчык*

*КРЭЛА.— *Крэленка*

КРЭМ, памянш. КРЭМКА ст. бел. *крем* 'дрэва, прыгоднае для бортнага пчалярства' (КСГБМ), польск. *kręm* тое ж (Карл.).— *Крэмка, Крамко́* з перастаноўкай націску і пры [a]>[o]

*КРЭМЕЗ параўн. укр. *кремезний* 'моцны, здаровы', 'цвёрды, няўступчывы' (Грынч.).— *Крэmez, ?Крэміс* пры [e]>[i] і [z]>[c]

*КРЭМЕЛЬ параўн. літ. *kr̃emel̃is*.— *Крэмель* у выніку асваення ЛП *Кремеліс*

КРЭМЕНЬ.— *Крэмень; Крамянчўк*. Рус. у XVII ст. *Кремень* (Туп.). СРП *Кремнёв, ?Кремнин*

КРЭМЗА параўн. *крэмзаць*.— *Крэмза; Крамзіюк*

КРЭМКА гл. КРЭМ

*КРЭНТ, памянш. КРЭНЦІК польск. *kręć* 'крот' (Карл.).— *Крэнт; Крэнцик*

КРЭНЬ рус. *кренъ* 'гнутае дрэва', 'санны полаз ці калёсны вобад', 'скупец' (Даль).— *Крэнь*

КРЭПА, КРЭП, памянш. КРЭПЕЦ 'назва шоўкавай тканіны', рус. *креп* тое ж (Даль), укр. *креп* 'моц, сіла' (Грынч.), параўн. бел. рэг. *крэпкі*, рус. *крепкий*.— *Крапўк; Крапучо́к; Крэпец, Крапéц; Крапíцкі, Крэпскі*

КРЭС, памянш. КРЭСІК уст. бел. *крес* 'мяжа, граніца, крайняя грань' (Нас., АУ), устар. бел. 'курок ці крэмень стрэльбы', 'сам удар крэменя аб вогніва' (Нас.), рус. *крес* назва расліны (Даль).— *Крэс, Крэсаў; Крэсік*. Бел. у XVII ст. *Крес* (Туп.). СРП *Кресов*

*КРЭСКИЯН.— *Крэскіян*

КРЭСЛА.— *Крэсла*

КРЭСТА рэг. (масць карты) 'хрэсці' (Дзярж.—М. Б.), параўн. таксама рус. *крестить* 'хрысціць'.— *Крэсцін*

*КСЕНДА, *КСЕНДА.— *Ксэнда Ксэнда*

*КСЕНДЗ, КСЕНЗ.— *Ксяндзoў; Ксянзoў*. СРП *Ксен-308*

КУБ, памянш. КУБЕЦ.— *Кубец*. У Туп. у XVI ст. *Куб*
КУБАЙ укр. *кубай* 'выдаўбаны з дрэва кубак' (Грынч.).— *Кубай; Кубаёўскі*. Чарам. УІ *Кубай* (Магн.)

КУБАН, памянш. КУБАНОК уст. бел. і ўкр. *кубан* 'узятка, хабар' (Нас., Грынч.), рус. *кубан* 'вялікі збанок, гарлач' (Даль), кірг. *кубан* 'светла-жоўты, жаўтаваты' (КРС).— *Кубанаў, Кубанкоў*. Каз. УІ *Кубан* (Жануз.). СРП *Кубанов, Кубанков*

КУБАР ст. рус. *кубара* 'карабель' (Ср.), устар. бел. у мн. л. *кубары* 'узятка, хабар' (Нас.), рус. *кубар* 'дзіцячая забаўка) ваўчок' (Даль Мірт.), кірг. *кубар, кубаар* 'продак' (КРС).— *Кубар; Кубарскі*. Бел. у XVI ст. *Кубар* (Туп.). СРП *Кубарев, Кубаркин*

КУБАЧ рус. 'вязка хвораству' (Фасм.).— *Кубач*

*КУБАШ.— *Кубаш, Кубашoў*. Каз. УІ *Кубаш* (Жануз.)

КУБРАК *кубрак* 'зборшчык паданняў на царкву' (Нас.), укр. 'бядняк, небарака' (Грынч.).— *Кубрак, Кубракoў*. СРП *Кубрак, Кубряков*

КУБРЫК укр. *кубрык* 'бочачка' (Грынч.), параўн. бел. *кубрыць* 'жартаваць, падсмейвацца з каго-небудзь' (Нас.), рус. *кубра* 'балаўнік, жартаўнік, пракуда' (Даль).— *Кубрык*. СРП *Кубриков*

*КУБЯК.— *Кубяк*

*КУВАШ.— *Кувашoў*

*КУВЕКА.— *Кувэка*

*КУГАЙДА.— *Кугайдá*

*КУГАН ад *кугакаць?*— *Кугán*. Параўн. КУГАЧ

КУГАЧ укр. *кугач* 'сыч' (Грынч.), магчыма, ад *кугакаць*.— *Кугач, Кўгач*

КУГЕЛЬ параўн. рэг. бел. *кукгель* 'пірожнае, якое ў яўрэяў пяклі к субоце' (Нас.), магчыма, ад *кугакаць*.— *Кўгель*, магчыма і ў выніку асваення ЛП *Кугеліс*. Параўн. КУГАЧ

*КУДА, памянш. КУДЗЕЙКА.— *Кўдзін, Кудзёвіч, Кудзёнак; Кудзёйка; Кудзінoўскі*. СРП *Кудин, Кудинов*

*КУДАКА.— *Кудака, Кудакін*. СРП *Кудачкин*

КУДАКТА параўн. рэг. *кудактаць* 'кудахтаць' (КСЧ), рус. *кудакаць* тое ж (Даль).— *Кудакцін*

*КУДАН.— *Кудановіч*

КУДАР літ. *kūdaras* (Фрэнк.).— *Кударэнка*, відаць, у выніку асваення ЛП *Кударіс*

КУДАСА 'мяцеліца' (БРС, Нас.), магчыма, літ. *kūdaš* 'недарэчны, неразумны; нізкі якасцю' (Фрэнк.).— *Кудасаў*

*КУДАЧ.— *Кудач*

*КУДАШ, памянш. КУДАШКА параўн. літ. *kūdas* 'худы' (Атр., II, 227), параўн. ст. тур. *кадаш* 'брат, блізкі чалавек' (Шынк.).— *Кудаш*; *Кудашкін*. Рус., укр. у XVI ст. *Кудаш* (Туп.). СРП *Кудаш*, *Кудашев*

*КУДЗЕЙКА.— *Кудзейка*. Параўн. КУДА

КУДЗЕЛЯ, памянш. КУДЗЕЛЬКА.— *Кудзеля*, *Кудзеліч*, *Кудзялёвіч*; *Кудзелька*. у Туп. у XVI ст. *Куделя*. СРП *Куделин*

*КУДЗЁЛКА.— *Кудзёлка*

*КУДЗЫША.— *Кудзышын*

*КУДЗЯН.— *Кудзян*

КУДЛАЙ рэг. 'кудлаты, кудлач', (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль), укр. тое ж, 'клічка калматага сабакі' (Грынч.).— *Кудлай*, *Кудлаеў*, *Кудлаеў*

*КУДЛАС 'кудлаты, кудлач'?— *Кудласевіч*

КУДЛАЧ.— *Кудлач*, *Кудлачоў*. Параўн. КУДЛАЙ, КУДЛАС, КУДЛАШ

*КУДЛАШ 'кудлаты, кудлач'?— *Кудлаш*

КУДРА, памянш. КУДЗЕРКА параўн. рэг. *кудры* 'кучаравыя валасы' (Маг.— В. П.).— *Кудрэвіч*; *Кудранок*; *Кудрык*; *Кудзерка*; *Кудрыцкі*. Бел., укр. у XVII ст. *Кудра*, *Кудря* (Туп.). СРП *Кудрин*, *Кудров*, *Кудринский*

КУДРАВЫ, памянш. КУДРАВЕЦ рэг. 'кучаравы' (Маг.— В. Л.).— *Кудравы*, *Кудравец*, *Кудрайцаў*; *Кудравіцкі*. Бел. у XVII ст. *Кудрявой*, рус. у XVII ст. *Кудрявой*, *Кудрявый* (Туп.). СРП *Кудрявый*, *Кудрявов*, *Кудрявцев*, *Кудрявчиков*, *Кудрявский*. Параўн. КУДРА

КУДРАЧ 'кучаравы'.— *Кудрач*, *Кудрачоў*. Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

КУДРАШ 'кучаравы'.— *Кудраш*, *Кудрашоў*. СРП *Кудряш*, *Кудряшов*. Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

*КУДРЫС 'кучаравы'? *Кудрыс*. СЛП *Кудріс*

КУДРЫСТЫ 'кучаравы'.— *Кудрысцёнак*. Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

*КУДРЭЙ 'кучаравы'.— *Кудрэей*. Параўн. КУДРА, КУДРАВЫ

КУЖАЛЬ, рэг. КУЖЭЛЬ.— *Кіжаль, Кужэль, Кужа-лёвіч*

*КУЖАН.— *Кужанаў*

КУЖОЎНЫ, памянш. КУЖОЎНІК рэг. *кужоўны*, 'кужэльны'.— *Кужоўнік*

*КУЖЫР.— *Кіжыр*

*КУЖЭЛА, памянш. КУЖЭЛКА.— *Кужэлка*

КУЖЭЛЬНЫ.— *Кужэльны*

КУЗАЎ, памянш. КУЗАВОК, КУЗОЎКА рус. *кузов* 'каробка, кораб, кош', *кузовка* 'кошык' (Даль).— *Куза-вók, Кузаўкóў; Кузóўка*. СРП *Кузов, Кузовков, Кузовкин*

КУЗНЕЦ рэг. рус. 'каваль'.— *Кузнéц, Кузняцóў*. Бел. у XVI ст. *Кузнец* (БА, I, 228; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Кузнец* (Туп.). СРП *Кузнец, Кузнецов, Кузнеченко, Кузнецкий*

КУЗНЕЧЫК рус. *кузнечик* заал. 'конік'.— *Кузнéчык*. СРП *Кузнечик, Кузнечиков*

КУЗОЎКА гл. КУЗАЎ

КУЗУБ укр. *кузуб, кузоб, козуб* 'каробка, кошук з лубу' (Грынч.).— *Кузуб*

КАЗУРА параўн. *кузурка* 'мошка, казяўка' (БРС).— *Кузўра*

*КУІЛА параўн. літ. *kuilys* 'дзік, дзікі кабан' (Фрэнк.).— *Куіла*, відаць, у выніку асваення ЛП *Куіліс*

*КУІС.— *Куіс* у выніку асваення ЛП *Куісіс*

*КУІШ.— *Куіш* у выніку асваення ЛП *Куішіс*

*КУЙДА.— *Кійдзін*

*КУЙКА.— *Кійкó*

*КУКА.— *Кук, Кікін, Кукéвіч*. СРП *Кукин, Кукинов*

*КУКАБАКА параўн. рэг. *кукобіць* 'гадаваць, выхоўваць, няньчыць' (Нас.), рус. *кукобить* 'збіраць, капіць, дбаць', *кукоба* 'беражлівы чалавек, скнара, жмінда' (Даль), укр. *кукобити* 'старанна збіраць', 'клапаціцца аб кім' (Грынч.).— *Кукаба́ка*

*КУКАБАЛКА.— *Кукабалка*. Параўн. КУКАБАКА

КУКАЛЬ, КУКЕЛЬ рэг. 'куколь' (КСЧ), ст. рус. *куколь* тое ж, 'плашч, верхняе адзенне' (Ср).— *Кікаль,*

Кукель. Бел. у XVIII ст. *Кукель* (БА, I, 228). СРП *Куколев, Кукалевский*

КУКАН рус. 'шпагаціна, на якую нанізваюць рыбу' (Фасм.).— *Куканёнка*. СРП *Куканов*

КУКАР, КУКАРА параўн. рус. *кукорач, кукарач* 'на кукішках, на чацвярэньках', *кукоркі* 'заплечча, паясніца' (Даль).— *Кўкар; Кукара, Кукарэвіч*. СРП *Кукарин, Кукаркин*. Параўн. КУКРА

КУКАРЭКА ад *кукарэкаць*.— *Кукарэка, Кукарэкавіч*

КУКАЎКА рус. *куковка* 'доўбня, дубіна' (Даль), укр. *куковка* 'зязюля' (Грынч.).— *Кўкаўка*. СРП *Куковин, Куковкин*

КУКІШ.— *Кўкіш*. Бел. у XVII ст. *Кукиш* (Туп.). СРП *Кукишев*

КУКЛА рэг. 'мера ільну ў 6 ручаек' (КСЧ), 'валасы, сабраныя ў пучок на патыліцы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кўкла, Кўклін; Куклінскі, Кукліцкі*. СРП *Куклин*

КУКОТКА рус. 'кудзеля' (Даль).— *Кукотка*

КУКРА рус. *кукры* 'заплечча, паясніца' (Даль), параўн. тат. *кукраю* 'важнічаць, хваліцца' (ТРС).— *Кўкра*. Параўн. КУКАР

КУКРАК. тат. *кукрэк* 'грудзі' (ТРС). *Кукрак*. Параўн. КУКРА

КУКРАШ.— *Кўкраш*. Параўн. КУКРА

КУКСА, памянш. КУКСІК.— *Кўкса, Кўксаў, Кўксін, Куксёнак, Куксяно́к; Куксіок; Кўксік; Куксёўскі*. СРП. *Куксин*

*КУКСАР.— *Кукса́раў*

КУКУЛЯ 'зязюля'.— *Кукўля*

*КУКУЦЬ параўн. літ. *kikutis* 'парася' (Фрэнк.).— *Кўкуць* у выніку асваення ЛП *Кукутіс*

КУКУШКА рэг., рус. 'зязюля'.— *Кукўшкін*. СРП *Кукушкин*

КУКША рус. 'унутранасць рыбы' (Даль), 'валлё ментуза' (Фасм.).— *Кўкшын, Кукишы́най*. СРП *Кукишин*

*КУК'ЯН.— *Кук'ян*

КУЛАГА, памянш. КУЛАЖКА рэг., рус., укр. 'страва з мукі' (Вешт., Даль, Грынч.), рус. 'сыракваша' (Мельн.), бел. рэг. 'непаваротлівы, няскладны, павольны ў рабоце чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Кула́га, Кула́гін, Кула́жын, Кула́жанка, Кула́жо́нак; Кула́жкін*. Бел. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Кулага* (Туп.). СРП *Кулагин, Кулаженко*

КУЛАЙ рус. заходн. *кулай* 'род нажа' (Даль), укр. *кулай* 'вялікі кулак' (Грынч.), параўн. тат. 'зручны, лёгкі' (ТРС), кірг. 'зручны' (КРС).— *Кула́й*. Тат. УІ *Кулай* (Магн.). СРП *Кулаев*

КУЛАК.— *Кула́к, Кулакóў, Кулакéвіч, Кулакóвіч; Кулакóўскі, Кула́цкі*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI—XVII стст. *Кулак* (Туп.). СРП *Кулаков, Кулаковский*

КУЛАН 'дзікі асёл' з цюрк., кірг. тое ж (КРС).— *Кула́н*. Чув. УІ *Кулана* (Магн.)

*КУЛАШ, памянш. КУЛАШЧЫК.— *Кула́шчык*

*КУЛЕЙ.— *Куле́й*

*КУЛЕНЬ ад *куляца, куляць?* — *Кульне́віч*. СРП *Кульнев*. Каз. УІ *Кулен* (Жануз.)

КУЛЕШ.— *Куле́ш, Куляшо́ў, Куляшэ́віч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кулеш* (Туп.). СРП *Кулешов*

*КУЛЕША.— *Куле́ша*. СРП *Кулеша*. СЛП *Кулеша, Кулешас*. Параўн. КУЛЕШ

*КУЛІБ(А).— *Куліба́ў*. СРП *Кулибин*

КУЛІК, памянш. КУЛІЧОК.— *Кулі́к, Кúлік, Кúлікаў; Кулічкóў; Кулікóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кулик* (БА, I, 228; Туп.). Укр. у XVII ст. *Кулик* (Туп.). СРП *Кулик, Куликов, Куличенко, Куликовский*

*КУЛІН, *КУЛІНА, памянш. КУЛІНЧЫК, КУЛІНКА.— *Кúлін, Кулі́на, Куліні́ч; Кулі́нчык; Кулі́нкін*. СРП *Кулинов, Кулинцев*

*КУЛІПА.— *Кулі́па*

КУЛІШ.— *Кулі́ш*. СРП *Кулиш, Кулишев, Кулишов*

КУЛТЫГА, памянш. КУЛТЫЖКА рус. *култыга, култыжка, култыш*, 'рука ці нага без пальцаў, кукса' (Даль).— *Култы́шкін*. СРП *Култыгин*

КУЛЫБА параўн. укр. *кулибка* 'род печанага хлеба' (Грынч.).— *Кулы́ба*. СРП *Кулыбин*

*КУЛЫГА.— *Кулы́га; Кулы́жскі*. СРП *Кулыгин*

КУЛЬ, памянш. КУЛЁК.— *Куль, Кулё́ў, ?Кúлін, Куле́віч, Кúліч; Куле́нка, Кулянкóвіч; Кулькóў; Куле́ўскі, Куле́цкі, Кулі́цкі* — амаль усе ад КУЛЯ (гл.). Бел. у XV—XVI стст. *Куль* (БА, I, 228; Туп.). СРП *Кульков*

КУЛЬБА, памянш. КУЛЬБІК.— *Кúльба, Кúльбін, Кульбяно́к; Кúльбікаў; Кульбі́цкі*. СРП *Кульбин*

КУЛЬБАКА 'палка з ручкай-кывулькай' (БРС), бел. рэг., рус., укр. 'сядло' (Нас., Даль, Грынч.). — *Кульба́ка, Кульба́кін; Кульба́цкі*. Укр. у XVI—XVII стст. *Кульбака* (Туп.). СРП *Кульбакин*

*КУЛЬБЕДА.— *Кульбе́да*

*КУЛЬБЕЙ.— *Кульбе́й*

КУЛЬГА ад *кульгаць* 'кульгавы'.— *Кульга́*. СРП
Кульгин, Кульженко

КУЛЬГАВЫ.— *Кульга́вы, Кульгаве́ня; Кульгайчу́к*

КУЛЬГАН 'кульгавы'.— *Кульга́н*

КУЛЬГУН 'кульгавы'.— *Кульгу́н*

*КУЛЬНІС.— *Ку́льніс*

КУЛЬПА рус. *кульпа* 'бязрукі ці з пакалечанай рукою', 'пакалечаная рука, кукса' (Даль).— *Ку́льпа, Ку́льпін, Кульпінóў*

*КУЛЬЧЫХА.— *Кульчы́хін*

КУЛЬША 'сцягно' (БРС), рэг. 'тоўстая нага' (КСЧ), рус. заходн. 'косць сцягна' (Даль), укр. 'сцягно, клуб' (Грынч.).— *Кульша́, Кульшы́н; Кульшы́цкі*

КУЛЯ, памянш. КУЛЬКО, КУЛЕК 'куля' (БРС), параўн. бел. рэг. *куляць* 'кульгаць', *кулявы* 'кульгавы, храмы' (Нас.), укр. тое ж. 'шар', 'мыліца' (Грынч.).— *Ку́лін, Куле́віч, Ку́ліч; Куле́нка, Кулянкóвіч; ?Кулёк, Кулько́ў; Куле́ўскі, Куле́цкі, Кулі́цкі*,— амаль усе магчымы ад КУЛЬ (гл.)

КУЛЯБА, памянш. КУЛЯБКА параўн. укр. *кулеба* 'густы, перавараны кулеш' (Грынч.).— *Куля́бкін*. СРП
Куляба, Кулябин, Кулябко

КУЛЯВЫ, памянш. КУЛЯВЕЦ рэг. 'кульгавы, храмы' (Нас.).— *Куля́вец*. СРП *Кулявин*

*КУЛЯЙ.— *Куля́й*. Чув. УІ *Куляй* (Магн.). СРП *Куляев*. Параўн. КУЛЯВЫ

*КУЛЯМА.— *Куля́мін*

*КУЛЯН.— *Куляно́віч*. Параўн. КУЛЯВЫ

КУМ, памянш. КУМЕЦ, КУМКО, КУМАНЬКО, павеліч. КУМІШЧА.— *Куме́ц; Куманько́; Кумко́; Кумішча*. У Туп. у XV—XVI стст. *Кумец*. СРП *Кумов, ?Кумин*

КУМАГЕР яўр. *кум а гер* 'ідзі сюды'.— *Кумаге́р, Кумаге́р*

*КУМЕЙКА.— *Куме́йка*

*КУМЕЙША.— *Куме́йша*

*КУМПІНЬ.— *Ку́мпінь*

*КУМПЯК.— *Кумпя́к*

КУНА, памянш. КУНЕЦ, КУНЬКО, КУНКО рэг. 'шкурка куніцы', 'шуба з куніцы' (Нас.), рус. *куна* 'прыгаршчы', *куна* 'куніца' (Даль), укр. *куна* 'куніца', 'шкурка куніцы' (Грынч.).— *Ку́на, Куне́віч, Кунáвіч, Ку-*

но́віч; *Кунéц, Кунько́; Кункéвіч; Кунóўскі, Куня́ўскі, Кўнскі.* У Туп. у XV ст. *Кунко.* СРП *Кунин, Кунцевич, Кунькин*

*КУНАЙ.— *Кунáй.* Туп. у XVII ст. *Кунай.* СРП *Кунаев*

КУНАК рус. з тат. 'сябар, знаёмы' (Даль), тат. 'госць' (ТРС).— *Кунáкин.* СРП *Кунаков*

КУНАКОВЕЦ з в. *Кунакі, Кунакава.*— *Кунакавэц*

*КУНАХ, памянш. КУНАШКА.— *Кунáх, Кунáшка, Кунашкéвіч.* Бел. у XVI ст. *Кунах* (Туп.). СРП *Кунахович, Кунаховин*

*КУНАШ, памянш. КУНАШКА.— *Кунáш; Кунáшка, Кунашкéвіч.* Бел. у XVII ст., укр. у XV—XVII стст. *Кунаш* (Туп.)

*КУНГЕР, *КУНЬГЕР.— *Кўнгер, Кўньгер*

КУНДА тат. *кунда* 'від павука' (ТБР), параўн. рэг. *кундосіць* 'драць, цягаць за валасы' (Нас.), рус. *кундоситься* 'мець клопат' (Даль), укр. *кундосити* 'тузаць, торгаць' (Грынч.).— *Кўнда, Кундо́* з перастаноўкай націску, *Кўндзін, Кундзяно́к*

КУНДАЛЬ, КУНДЗЕЛЬ, КУНЗЕЛЬ рэг. *кундыль* 'мянушка калматага сабакі, калмач' (Нас.), укр. *кундель* 'сабака аўчарка' (Грынч.), польск. *kundał* 'сабака'.— *Кундалéвіч; Кўндзелеў; Кўнзелеў*

*КУНДАС.— *Кўндас*

*КУНДРА.— *Кўндра*

*КУНЕЙ, памянш. КУНЕЙКА.— *Кунéй; Кунéйка.* Бел. у XVI ст. *Куней* (БА, I, 228; Туп.)

*КУНИГЕЛЬ.— *Кунігéль*

КУНИЦА, памянш. КУНИЧКА.— *Куніца; Кунічкін; Куніцкі.* Бел. у XVI ст. *Куніца* (БА, I, 228). У Туп. у XV—XVI стст. *Куніца.* СРП *Куніцын, Кунічкін*

КУНТЫШ параўн. рэг. *кунтуш* 'доўгае верхняе адзенне', рус. *кунтуш, кунтыш* 'верхняе мужчынскае адзенне' (Даль), укр. *кунтуш* 'верхняе мужчынскае і жаночае адзенне' (Грынч.).— *Кўнтыш*

КУНЦ параўн. рус. *кунца* 'птушка сініца' (Даль).— *Кунц, Кунцэ́віч*

*КУНЧАР.— *Кунча́р*

КУПА ст. бел. 'куча' (Нас., АУ).— *Кўпа; Купі́нскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Купа* (Туп.)

КУПАВА рус. *купава, купавка* бат. 'белы ці жоўты гарлачык' параўн. *купавый* 'белы, чысты' (Даль).— *Купа́ва.* СРП *Купавин*

*КУПАГА.— *Купага*

КУПАР рус. *купор* 'бондар' (Фасм.).— *Купарэнка*

*КУПАРЭЙКА.— *Купарэйка*. Параўн. КУПАР

КУПЕР, 'памянш. КУПРЫК рус. *купёр, кўпер, куприк* 'заканчэнне крыжавой косці', 'месца, на якім расце хваставое апярэне (у птушак)' (Даль), укр. тое ж 'канцы хусткі ў жаночай павязцы' (Грынч.).— *Кўпер; ?Кўпрык*. СРП *Куприков*

КУПЕЦ.— *Купец, Купцоў, Кўпчанка, Купчэня; Купчўк; Кўпчык*. СРП *Купцов, Купчик*

КУПЧЫН ст. бел. 'купец'.— *Купчын, Купчынаў*

*КУПШТА літ. *kupstas* 'купіна'.— *Кўпшта*

КУР ст. бел. 'певень' (Нас., АУ).— *Кур, Кўрыч, ?Кўрыц*. Бел. у XV—XVI стст., рус. у XV—XVII стст. *Кур* (Туп.). СРП *Куров, Куровский*

*КУРАД, 'памянш. КУРАДЧЫК, параўн. тур. *курада* 'стары, слабасільны', 'вынашаны, зношаны' (ТБР).— *Курад; Курадчык*

КУРАЕД.— *Кураедаў*. Бел. у XVI ст. *Куроед* (БА, I, 228). Рус. і ў Жмудзі ў XVI—XVII стст. *Куроед, Куроедка* (Туп.). СРП *Куроедов*

КУРАК укр. *куряк* 'гной для паліва' (Грынч.), кірг. *курак* 'харч, корм, запас' (Будаг.), 'шматок, абрэзак' (КРС).— *Курак, Куракóў, Куракéвіч*. СРП *Кураков*

КУРАКА, 'курэц'? ці ад цюрк. *курак* (Баск., Ономастика. М., 1969, стр. 13).— *Курাকা, Куракін, Куракéвіч*. СРП *Курако, Куракин*

*КУРАЛЬ.— *Куралэнка, Куралэня*. Параўн. Чув. УІ *Куралей, Кураля* (Магн.), каз. УІ *Курал* (Жануз.)

КУРАН, 'памянш. КУРАНОК рус. 'індык' (Даль), кірг. 'дзікі казёл' (КРС).— *Куранаў; Куранок, Куранкóў*. СРП *Куранов*

КУРАПАТА, КУРАПАТКА.— *Курапата, Курупата* пры [o]>[y]; *Курапата, Курапатакін*. СРП *Куропатов, Куропаткин*

КУРАС літ. *kuras* 'топка', 'паліва' (Фрэнк.).— *Кўрас*. СРП *Курасов*

КУРАТНІК 'той, хто даглядае курэй'? — *Куратнік, Куратнікаў*. Рус. у XV ст. *Курятник* (Туп.). СРП *Курятников*

*КУРАЦ(Ь). — *Курац; Курацёў*

КУРАЧ рэг. 'курыца, якая не нясецца і мае выгляд пеўня' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'курэц' (Грынч.), тат. *ку-*

рач '(аб адзенні) кароткі, цесны' (ТРС).— *Курáч, Курачэ́нка, Курачо́нак; Курачы́цкі*

*КУРАШ параўн. рэг. *курашыца* 'тлець, дыміца, дрэнна гарэць', (КСЧ), тат., узб. *кураш* 'барацьба' (Шынк., УРС).— *Курáш*. Чув. УІ *Кураш* (Магн.). Бел. у ХVІ ст. *Кураш* (Туп.). СРП *Курашов, Курашев*

КУРБАКА кірг. 'жаба' (КРС).— *Курба́ка*. СРП *Курбаков*

КУРБАН рус. *курбан* 'збанок', 'нізкарослы чалавек, каратыш' (Даль), кірг. 'ахвяра' (КРС).— *Курба́н*. СРП *Курбанов, Курбановский*

КУРБАТ параўн. рус. *курбатый, курбатик* 'нізкарослы чалавек, карапузік, таўстунок' (Даль).— *Курба́т, Курба́тай; Курба́цкі*. Бел. у ХVІІ ст. *Курбат*, рус. у ХV—ХVІІ стст. *Курбат, Курбатко* (Туп.). СРП *Курбатов*

*КУРБАЧ.— *Курба́ч, Курбачо́ў*

*КУРБЕКА.— *Курбе́ка*

*КУРБЫКА.— *Курбы́ка*

КУРГАН.— *Курга́н, Курга́най; Курганскі*. У Літве ў ХVІ ст. *Курган* (Туп.). СРП *Курганов*

*КУРГЕЙ.— *Курге́й*

*КУРДА ст. рус. *курдь* на аснове ілюстрацыі 'элемент узбраення' (Ср.), параўн. літ. *kurdinti* 'асноўваць, пасяляць' (Фрэнк.).— *Курда́, Курдо́, Курдзёнак, Курдзянкóў; Курду́к; Курдукóў*. СРП *Курдов, Курдин, Курденков*

*КУРДЗЕКА.— *Курдзэ́ка*

*КУРДЗЮК.— *Курдзі́ок*. Рус. у ХVІ—ХVІІ стст. *Курдюк* (Туп.). СРП *Курдюк, Курдюков*

*КУРДЗЮМ.— *Курдзі́ом, Курдзі́омай*. Рус. у ХVІІ ст. *Курдюм* (Туп.). СРП *Курдюмов*

*КУРДЗЯВА, памянш. КУРДЗЯУКА.— *Курдзя́ўка*

*КУРДУН.— *Курду́н*

*КУРДЫКА, памянш. КУРДЫЧКА.— *Курды́чка*

*КУРДЫЛА.— *Курдылі́ок*

*КУРЗА кірг. *курзу* 'булава, паліца' (КРС).— *Курза́й, Курзо́ў, Курзі́н, Курзе́нка, Курзянкóў*. СРП *Курзин, Курзенков*

*КУРЗАН.— *Курза́н, Курза́най*. Чув. УІ *Курзан* (Магн.)

КУРКА.— *Курка́, Курко́* з пераносам націску, ?*Курко́ў, Куркі́н, Курко́віч, Курчанка*. СРП *Курко, Курков, Куркин, Курковский*

*КУРКАЙ.— *Курка́й*

*КУРКАЧ.— *Куркач*

*КУРКЕЗ.— *Куркѣз*

КУРКУЛЬ параўн. літ. *kurkulaĩ* 'жабурынне, жабіна ікра', 'балбатун' (Фрэнк.), укр. 'прышлы чалавек, які пасяліўся для сталага пражывання', 'мянушка, якою мяшчане называлі казакоў' (Грынч.), 'кулак'.— *Куркуіль, Куркулѣнка*

*КУРЛА літ. *kurlas* 'глухі' (Фрэнк.).— *Курлѳвiч, Курлѣня*

*КУРМАЗ.— *Курмаз*. Укр. у XVI ст. *Курмаз* (Туп.)

КУРМАН укр. 'вяроўка' (Грынч.), кірг. 'ахвяра' (КРС).— *Курман*. Каз. УІ *Курман* (Жануз.). Рус. у XVII ст. *Курман* (Туп.)

*КУРМАТ кірг. 'павага' (КРС).— *Курма́т*

*КУРМАЦЬ.— *Курмацѣў*

*КУРМАШ.— *Курмашѳў*. СРП *Курмашев*

*КУРМЕЛЬ.— *Курмѣль, Курмялѣў*

*КУРМЫЗА.— *Курмы́за*

*КУРМЫСА.— *Курмы́са*

КУРНА рэг. 'кацінае мурлыканне' (Нас.).— *Курне́вiч*. СРП *Курнин*

КУРНОСЫ.— *Курно́сы, Курно́сай, Курнасѣнка*. СРП *Курносов, Курносенков*

*КУРНЫШ.— *Курныш*

*КУРПАН.— *Курпа́н*

КУРПЕЛЬ літ. *kurpēlé* 'башмак' (ЛРС), польск. *kurpiele, kurple* 'скураны абутак без халяў' (Гарб.).— *Курпель*

КУРПЯК рус. 'ягнячая аўчынка, смушак' (Даль).— *Курпякоў*

*КУРС літ. *kūrsti* 'глухнуць' (ЛРС).— *Курс, Курсѣвiч*

*КУРСАК кірг. 'чэрава, жывот, вантробы' (КРС).— *Курсакѳў*. СРП *Курсаков*

*КУРСІШ.— *Курсіш*

КУРТА рэг. 'куртка' (Нас.), 'нізкарослы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), рус., укр. 'куртка' (Даль, Грынч.).— *Курта, Куртай, Курцін*. Бел. у XVII ст. *Курта* (Туп.). СРП *Куртов, Куртин*

*КУРУС.— *Курусѣнак*

*КУРУТА.— *Курі́та*

*КУРЦ.— *Кури́ц, Кури́цѳвiч*

КУРЧ, памянш. КУРЧЫК.— *Курч, Курчай, Курчоў,*

Кі́рчанка; Кі́рчык; Курчы́цкі, Курчэ́ўскі. СРП *Курчевский*

*КУРЫКА параўн. літ. *kurikas* 'качагар' (Фрэнк.).—
Куры́ка

*КУРЫКША.— *Куры́кша*

КУРЫЛА рус. *курила, курилка* 'п'яніца, гуляка' (Даль), магчыма і ад УІ *Курыла* < *Кирилл* (БА, I, 97—98).— *Куры́ла, Куры́лай, Курыло́віч, Курыле́нка, Курыле́нак; Куры́лка, Куры́лкін; Куры́льчык; Курылю́к; Курыло́ўскі.* СРП *Курилов, Курилин, Курилович, Куриленко, Курилкин, Курильчик, Курильчиков, Курильцев*

КУРЫНЫ.— *Куры́ны; Куры́нскі*

*КУРЫТА.— *Куры́та*

*КУРЫЦ.— *Кі́рыц*

ҚУРЭЙ, памянш. ҚУРЭЙЧЫК укр. *курій* 'курэц' (Грынч.).— *Курэ́йчык*

ҚУРЭНЬ рус. *курень* 'часовае прыстанішча ў лесе ці полі, шалаш, зямлянка' (Даль), укр. *курінь* 'шалаш', 'усякае жыллё', 'частка вёскі ці горада' (Грынч.).— *Курэ́нь; Курэ́нскі.* У Туп. у XV ст. *Курень.* СРП *Куренёв*

ҚУРЭПА параўн. рэг. *курапа* 'жаба' (Бяльк.), укр. *куріпка* 'курыца', 'курапата' (Грынч.).— *Курэ́пін*

ҚУРЭЦ.— *Курэ́ц, Курце́віч.* Бел., рус. у XVI ст. *Курец* (Туп.)

*КУР'ЯН.— *Кур'я́н, Кур'я́най, Кур'яно́віч.* Бел. у XV—XVII стст. *Курян, Курьян, Куръянко.* У Літве ў XVI ст. *Курян* (Туп.). СРП *Курьянов*

КУС рэг. 'адкушанае за адзін раз', 'кусок', 'яда' (Нас.), рус. *кус* тое ж (Даль), укр. *кус* 'кусок', 'крыха' (Грынч.).— *Кі́сай, Кусе́нка, Кусянка́ў.* СРП *Кусов*

КУСАН параўн. рэг. *кусаннік* 'надкушаны кусок хлеба' (Нас.), рус. *кусанец* 'частка чаго-небудзь адкушаная за адзін раз' (Даль).— *Куса́н, Куса́най*

КУСОК.— *Куско́ў, Куске́віч.* У Туп. у XVI—XVII стст. *Кусок.* СРП *Кусков*

КУСТ.— *Куст, Кі́стай, Кусто́ў; Куціо́к; Кусто́ўскі.* У Туп. у XV—XVI стст. *Куст.* СРП *Кустов*

*КУСТАЧ.— *Кустачо́ў*

КУСЬКАЛА параўн. рэг. памянш. *куська* 'кусака' (Дзярж.— М. Б.).— *Кі́ськала*

КУТ, КУТОК.— *Куце́віч, Куце́нка; Кі́цікаў; Кутко́ў; Кутко́ўскі.* СРП *Кутов, Кутенков, Кутков*

КУТАВЫ ад *кут.*— *Кутавы́*

*КУТАЙ параўн. рэг. *кутаць?*— *Кутай*

*КУТАН кірг. 'чапля' (КРС), магчыма, ад рэг. *кутаць*.— *Кутанай*. СРП *Кутанов*.

КУТАС.— *Кутас, Кутасаў*. СРП *Кутасов, Кутасин*

КУТНІ ад *кут*.— *Кутнёвіч*

КУТНІК рэг. 'бабыль, які жыве з сям'ёй у чужым доме', 'арандатар участка зямлі з домікам, такі ўчастак называюць кут' (Нас.), рус. *кутник* 'палок, нары, дзе спяць у сялянскай хаце' (Даль).— *Кутнік*

КУТУЗ рус. *кутуз* 'падушка, на якой плятуць карункі', 'клумак' (Даль).— *Кутузаў*

*КУТЫНКА.— *Кутынка*

*КУТЫШ.— *Кутыш*

КУУШЫННІК 'ганчар, які робіць збанкі', параўн. рус. *кувшин* 'збанок'.— *Куйшынікаў*. СРП *Кувшинников*

*КУФАЙ, памянш. КУФАЙКА.— *Куфайкін*. СРП *Куфаев*

КУХАР, памянш. КУХАРЧЫК 'повар' (Нас., БРС), рэг. 'куфар' (КСЧ).— *Кухар, Кухарэвіч, Кухарэнка, Кухаронак; Кухарчык; Кухарчук; Кухарскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кухар* (Туп.). СРП *Кухарев, Кухаренко, Кухаренков, Кухарков*

КУХМАР рэг. 'чалавек, павольны ў працы', параўн. *кухмарыць* 'доўга рыхтаваць страву, доўга паліць у печы' (Дзярж.— М. Б.).— *Кухмар*

КУХТА рэг. устар. 'прыслужнік, вучань повара', *кухцік* 'хлопчык, які дапамагае повару на кухні' (Нас.), 'пакалечаная рука без пальцаў ці без кісці' (Дзярж.— М. Б.), рус. *кухта* 'касматы іней на дрэвах' (Даль), укр. *кухта* 'паваронак' (Грынч.).— *Кухта; Кухцік, Кухцікаў; Кухцінскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кухта* (Туп.) СРП *Кухтин, Кухтенков, Кухтичев*

КУЦ, КУЦА ст. рус. *куца* 'шалаш, хаціна' (Ср.).— *Куц, Кутцаў, Кутцын, Куцэвіч, Куцэня, Куцік; Куцко*. Бел. у XV—XVII стст. *Куцко, Куцок* (Туп.). СРП *Куцев, Куцын, Куцков*

*КУЦАЙ.— *Куцаеў*

КУЦАК укр. 'чорт' (Грынч.).— *Куцак, Куцакоў*

*КУЦАЛАЙ.— *Куцалай*

КУЦАН, памянш. КУЦАНОК рус. *куцан* 'маркач, нялегчаны баран' (Даль), укр. *куцан, куцак* 'чорт' (Грынч.).— *Куцанай; Куцанкоў*

КУЦАПАЛЫ, КУЦАПАЛ.—*Куцапáлы, Куцапáл, Куцапáла, Куцапáлаў, Куцапáленка*

*КУЦАРА.—*Куца́ра, Куцарэ́нка*

*КУЦЕЙ.—*Куце́й, Куце́еў*

*КУЦЕКА.—*Куце́ка*

*КУЦЕПА.—*Куце́паў. СРП Кутепов*

*КУЦЕРА.—*Куце́ра*

КУЦЕБА параўн. рэг. *куцобка* 'кукса' (Юрч.).—*Куце́ба*

*КУЦИМ.—*Куци́м*

*КУЦИШКА.—*Куци́шка*

*КУЦКЕЛЬ — *Куцке́ль*

КУЦЦЯ 'вечар перад калядамі', 'рытуальная страва з круп' (БРС), рэг. 'каша з ячных круп', насмешл. 'непаваротлівы чалавек' (КСЧ), 'суп з круп' (Дзярж.—М. Б.).—*Куцця́. СРП Кутьин*

КУЦЬ, КУЦЯ, памянш. КУЦЬКО параўн. рус. *кутя, кутька* 'шчаня' (Даль).—*Куць, Кі́ця, Куце́віч, Куце́нка; Куцько́, Куцько́ў, Кі́цькін. СРП Кутьков*

*КУЦЯН.—*Куця́н.*

КУЧА, памянш. КУЧКА.—*Кі́чка, Кучко́. Бел., рус., укр. у XVI—XVII стст. Куча* (Туп.). СРП *Кучин, Кучкин, Кучинский*

КУЧАР.—*Кі́чар, Кі́чараў. СРП Кучер, Кучеров*

КУЧАРАВЫ.—*Кучара́вы, Кучара́венка*

*КУЧАРАГА 'кучаравы'? — *Кучара́гін*

КУЧМЕЛЬ параўн. *кучма* 'шапка з футры, папах' (Нас., БРС), '(аб валасах) грыва, чупрына' (БРС), рус. *кі́чма* 'шапка з футры', *кучма́* 'растропа, нячэсаны' (Даль), укр. *кучма́* 'шапка з футры', 'нячэсаныя валасы' (Грынч.).—*Кучме́ль*

*КУЧУК тур. *кучук* 'малы, дробны', 'малады, юны', 'дзіця' (ТБР, Будаг.), кірг. *кучук* 'шчаня', 'ваўчаня, ціграня' (КРС).—*Кучу́к. Чув. УІ Кучук* (Магн.). Бел. у XVI ст. *Кучук* (БА, I, 228). Укр. у XVI—XVII стст. *Кучук* (Туп.)

*КУЧУН.—*Кучу́н*

КУЧУР, КУЧУРА параўн. рус. *кучурый* 'курносы, кірпаты' (Даль).—*Кучу́р, Кучу́ра. Бел. у XVI ст. Кучур* (Туп.)

КУЧЭРА параўн. *кучары* 'кучаравыя валасы' (БРС), рус. *кучери* тое ж (Даль), укр. *кучерь, кучері* тое ж (Грынч.).—*Кучэ́ра. СРП Кучерский*

*КУШ, *КУША ад рус. *кушать?*—*Куш, Кіша, Кішын*. СРП *Кушев, Кушкин, Кушков*

КУШАК рус. 'падпяразка — пояс ці папруга' (Даль), з тат. *кушак* 'пояс, паясок' (ТРС). — *Кушакóй*. СРП *Кушаковскій*

*КУШАЛЬ. — *Кішаль*. СРП *Кушелёв*

*КУШАНЯЙ.— *Кушаняеў*

*КУШМАР.— *Кушма́р*

КУШНАР.— *Кушнара́нка*. СРП *Кушнаре́в, Кушнаренко*. Параўн. КУШНЕР

КУШНЕР, памянш. КУШНЕРЫК ст. бел. 'скарняк'.— *Кішнер, Кушняро́й, Кушнярэ́віч, Кушнярэ́нка; Кушне́рык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Кушнер* (БА, I, 228; Туп.). Укр. у XVI ст. *Кушнер* (Туп.). СРП *Кушнер, Кушнеров, Кушнерик*

КУШЧ(А) ст. бел. *куща* 'шалаш, хаціна' (Нас., АУ), укр. *кущ* 'куст', 'невялікі статак авец, частка атары' (Грынч.).— *Кішчанка, Кушчанко́й*. СРП *Кущев, Кущевскій*

*КУШЧАНЯЙ.— *Кушчаняеў*

*КУШЭР(А), памянш. КУШЭРКА параўн. рэг. *кушэрка* 'акушэрка'.— *Кушэ́ркін*

КШТАЛТНЫ польск. *kształtny* 'зграбны, з добрай фігурай' (Карл.), параўн. бел., укр. *кшталт* 'від, выгляд' (Нас., Грынч.).— *Кштáлтны*

*КЫТКА.— *Кы́ткін*

*КЭНДЗЯК параўн. укр. *кендя, кенді* 'валёнкі, вале-ныя галёшы', насмешл. 'вялікія боты' (Грынч.).— *Кэ́ндзяк*

*КЯЖНЯ.— *Кяжня́*. Параўн. КЕЖА

*КЯЖУН гл. *КЕЖУН

*КЯЖУРА.— *Кяжу́ра*. Параўн. КЕЖА

*КЯПУРА параўн. рэг. *кєпiць* 'падсмейвацца з каго' (Дзярж.— М. Б.).— *Кяпу́ра*

ЛАБА, памянш. ЛАБІК рус. 'сычуг, кіндзюк' з ням. (Фасм.).— *Лабёнак; Ла́бікаў*. Рус. у XVII ст. *Лаба* (Туп.). СРП *Лабин*

ЛАБАДА, ЛОБАДА ст. рус. *лобода* 'лебедка' (Ср.), рус. тое ж (Мельн.), укр. *лобода* тое ж (Грынч.).— *Ла́бада, ?Лóбадаў; Лабадзі́нскі, Лабод́скі*. Укр. у XVI—XVII стст. *Лобода* (Туп.). СРП *Лободовскій*

ЛАБАЗА, ЛОБАЗА параўн. рус. *лабоз* 'падліза, падхалім, абманшчык' (Фасм.).— *Лабáза, Лóбáзаў, Лабазé-віч*. Параўн. ЛАБЗА

ЛАБАЙ.— *Лабáй*. Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАКА.— *Лабáка*. Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАН, ЛОБАН, памянш. ЛАБАНОК рус. *лобан* 'чалавек ці жывёліна з вялікім ілбом' (Даль), *лобанок* 'дошка над акном, да якой прыбіваюць фіранкі' (Мельн.).— *Лабáн, Лóбан, Лабáнаў, Лабанóвіч; Лабаню́к; Лабанóк, Лабанкóў; Лабанóўскі, Лабані́цкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Лобан* (БА, I, 230; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Лобан, Лобанко, Лобанка* (Туп.). СРП *Лобанов, Лобановский*. Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАР, ЛОБАР рус. *лобар, лобыр* 'чалавек ці жывёліна з вялікім ілбом' (Даль).— *Лабáр, Лóбар, Лóбараў; Лóбыр* пры [а]>[ы]. СРП *Лобарёв*. Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБАТРАС рус. *лоботряс* 'дурань, зубаскал' (Даль).— *Лабатра́саў, Лабатрэ́саў*

ЛАБАТЫ.— *Лабáты, Лабаце́нка; Лабáцкі*

ЛАБАЧ, ЛОБАЧ.— *Лабáч, Лóбач, Лабачóў; Лабачэ́ўскі, Лабáцкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Лобач, Лабач* (БА, I, 230). СРП *Лобачов, Лобачёв, Лобачевский*. Параўн. ЛАБАЙ, ЛАБАКА, ЛАБАН, ЛАБАР, ЛАБЕЙКА, ЛАБЕКА, ЛАБОХА, ЛАБУЛЬ

ЛАБЕЙКА.— *Лабéйка*. Бел. у XVIII ст. *Лабейко* (БА, I, 230). Параўн. ЛАБАЧ

ЛАБЕКА.— *Лабéка*. Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБЕР, памянш. ЛАБЕРКА.— *Лабéрка*. СРП *Лаберков*

*ЛАБЖАНИЦА.— *Лабжані́ца*

ЛАБЗА, ЛОБЗА рус. *лабза* 'падліза, падхалім, абманшчык' (Даль), 'лоб' (Дабр.), укр. *лабза* 'папрашайка, проська' (Грынч.), параўн. бел. *лабзень* 'чалавек з вялікім ілбом' (Нас.).— *Лабзá, Лабзó, з пераносам націску; Лóбзікаў*. СРП *Лабзин, Лабзов, Лобзин, Лобзов, Лобзев*. Параўн. ЛАБАЗА

ЛАБКО гл. ЛОБ

*ЛАБОУКА.— *Лабóўкін*

*ЛАБОХА.— *Лабóха*. Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБУДЗЬ 'лебедзь'? — *Лабудзь, Лáбуць* пры [дз']>[ц']

ЛАБУЗ, ЛОБУЗ укр. *лабуз* 'сцяблы пустазелля', 'лісткі, якімі абгорнуты кукурузны пачатак' (Грынч.),

польск. *łobuz* 'гарэза, свавольнік, хуліган' (Карл.). — *Лáбузей; Лóбузей*

*ЛАБУЛЬ.— *Лабўль*. Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБУН, памянш. ЛАБУНЬКА.— *Лабўн, Лабунóвіч; Лабўнька; Лабўнскі*. СРП *Лабунский*. Параўн. ЛАБАЧ

*ЛАБУС, *ЛОБУС.— *Лáбус, Лáбусаў; Лóбус, ?Лóбусь*. СРП *Лабусов*. Параўн. ЛАБУЗ

*ЛАБУЦЬ.— *Лáбуць*

*ЛАБЫЗНЫ.— *Лабьízны*

*ЛАБЫНДА.— *Лабьíндаў*

*ЛАБЫНЯ, памянш. ЛАБЫНЬКА.— *Лабьíнька*

ЛАВА, памянш. ЛАВІК.— *Лáвік; Лáўскі, Лавіцкі*. Бел. у XVII ст. *Лавка* (Туп.). СРП *Лавин, Лавинский*

ЛАВЕЙКА.— *Лавéйка*. Бел. у XVI ст. *Ловейко* (БА, I, 231). СРП *Лавейкин, Ловейко*

*ЛАВЕР.— *Лáвер*

ЛАВЕЦ, памянш. ЛОУЧЫК.— *Лаўцóў, Лаўцэ́віч; Лóўчык; Лавéцкі*. Бел. у XVIII ст. *Ловец, Ловчок* (БА, I, 231). У Туп. у XVI ст. *Ловец*. СРП *Ловцов, Ловчиков, Ловецкий*

*ЛАВОР, памянш. ЛАВОРЧЫК.— *Лавóр, Лавóранка; Лавóрчык*

ЛАВУШКА рус. *ловушка* 'пастка'. — *Лавўшчанка*

*ЛАВЫГА.— *Лавьíгін*. СРП *Лавыгин*

*ЛАВЫШ, памянш. ЛАВЫШОК.— *Лáвыш; Лавышóк*

ЛАГАВЫ 'які жыве ля логу'? — *Лагавьí*

*ЛАГАЙКА.— *Лага́йка*. Параўн. ЛАГОЙКА

*ЛАГАЧ.— *Лагачóў; Лага́цкі*. СРП *Логачёв*

ЛАГЕЗА параўн. рэг. *лагіза* 'няскладны, непаваротлівы чалавек' (БРС), тое ж толькі аб жанчынах (Дзярж.— М. Б.), 'гультай' (КСЧ), рус. 'ласун, лакамка' (Даль). — *Лагéза*

ЛАГІР ст. рус. *лагирь* 'сякера' (Ср.), рус. 'невук, грубіян' (Даль). — *Лагір, Лагіра*. У Туп. у XV ст. *Лагирь*

ЛАГОДА.— *Лагóда, Лагóдзіч*. Укр. у XVI ст. *Лагода* (Туп.)

*ЛАГОЙКА.— *Лагóйка*. Укр. у XVII ст. *Лагойка* (Туп.)

*ЛАГОНДА.— *Лагóнда; ?Лагóнскі*

*ЛАГОТА.— *Лагóцін*

ЛАГОША, ЛАГОШ рэг. часцей мн. л. 'лагожы'.—
Лагóша, Лагóш, Лагашэ́нка. СРП *Лагошин, Логашёв*
*ЛАГОШНЫ.— *Лагóшны*. Параўн. ЛАГОША

ЛАГУН тат. 'невялікая бочачка з двума днамі'
(ТРС), рус. 'бочка, бачонак' (Даль), укр. 'пасудзіна для
дзэгцю', 'адно бервяно ў гаці ці на дарозе, вымашчанай
бярвеннем' (Грынч.).— *Лагúн, Лагунóй, Лагунóвіч, Ла-*
гунёнак; Лагунóўскі. Бел. у XVI ст. *Лагун* (БА, I, 228).
Рус. у XVI—XVII стст. *Лагун* (Туп.). СРП *Лагунов,*
Лагунцов, Логунов

ЛАГУТА, памянш. ЛАГУТКА, ЛАГУЦІК, ?ЛАГУЦЬ,
ЛАГУТЧЫК параўн. рус. данск. *лагутей* 'дурнаваты, ка-
лека', *лагутка* 'прастак, дурань' (Мірт.).— *Лагúта, Ла-*
гúцін, Лагúцэ́нка, Лагуцёнак, Лагúтка; Лагúтчык; Ла-
гúцік; Лáгуць. Бел. у XV—XVII ст. *Лагута*, рус. у
XVII ст. *Лагутка* (Туп.). СРП *Лагутин, Лагутенков*

*ЛАДЗЕС, *ЛАДЗІС.— *Ладзэ́саў, Лáдзіс, Лáдзісаў*
ЛАДНЫ.— *Ладнóў; Ладнюк* Туп. у XVI ст. *Ладной*.
СРП *Ладнев*

ЛАДО, памянш. ЛАДЗІК ст. рус. *лада* 'муж' (Ср.),
укр. *ладо* 'пяшчотная назва аднаго з закаханых'
(Грынч.).— *Ладó; Лáдзік* (Грынч.). Укр. у XVII ст. *Лада*
(Туп.). СРП *Ладов, Ладиков*

*ЛАДОДА.— *Ладóда*

ЛАДОХА.— *Ладóха, Ладóхін*, Параўн. ЛАДОШКА
ЛАДОШКА рус. памянш. 'далонька'.— *Ладóшкін,*
Ладóшчанка

*ЛАДУТА, памянш. ЛАДУЦЬКА.— *Ладúцька*

*ЛАДЫКА.— *Лады́ка; Ладычúк*

*ЛАДЫСЬ.— *Ладысіóк*

ЛАДЫШ рэг. *ладыш* 'круг з цэменту для студні', *ла-*
дышка 'гладыш' (Стэц.).— *Лáдыш*

*ЛАЖАН.— *Лажáнаў*

ЛАЖЭЧНІК рэг. 'месца для захавання лыжак, план-
ка з проразямі, у якія ўстаўляюцца лыжкі' (РБС),
рус. *ложечник* 'лыжачнік' (Даль), укр. *ложечник* тое ж,
'футляр для лыжкі, які запарожцы насілі пры поясе'
(Грынч.).— *Лажэ́чнік*

ЛАЗА, памянш. ЛОЗКА.— *Лóза* з пераносам націску;
Лазіóк; Лóзка, Лазкóвіч; Лазбóўскі, Лазінскі, Лазі́цкі.
Бел. у XVI ст. *Лозка, Лозька* (БА, I, 231). Укр. у XVI ст.
Лоза, Лозка (Туп.). СРП *Лозин*

ЛАЗАВІК, ЛАЗОВІК 'што-небудзь зробленае з лазы, параўн. бел. *лазавікі* 'лазовыя лапці' (БРС), 'той, які знаходзіцца ў лазе ці каля лазы', параўн. рус. смал. *лозовик* 'салавей, што спявае ў лазе' (Дабр.).— *Лазавік, Лазовік, Лазавікоў*. Бел. у XVII ст. *Лозовик* (Туп.). СРП *Лозовик, Лозовицкі*

ЛАЗАВЫ 'лазовы'.— *Лазавы*. СРП *Лозовой*

*ЛАЗАК.— *Лазаківіч*

ЛАЗБЕНЬ, ЛОЗБЕНЬ рэг. *лазбень* 'кадушачка з лубу ці выдаўбленая з ліпавага дрэва для мёду' (Нас., Бяльк.), 'чалавек з вялікім ілбом' (Нас., Бяльк.), 'поўны, здаровы чалавек' (Бяльк.), рус. *лазбень* 'збан', 'кадушачка з крышкай, своеасаблівы сундучок' (Даль).— *Лазбень, Лозбень, Лазбянёў*

*ЛАЗДА.— *Лаздзін; Лаздбійскі*

*ЛАЗДАН.— *Лаздан*

ЛАЗЕБНЫ 'які адносіцца да лазні', параўн. рэг. *лазбнік* 'лазеншчык'.— *Лазэбны*. Укр. у XVII ст. *Лазебный* (Туп.). Параўн. бел. у XVI ст. *Лазебник* (БА, I, 228). Параўн. СРП *Лазебник, Лазебников*

ЛАЗІЧНЫ 'лазовы' ці 'які знаходзіцца ў лазе або каля лазы'? — *Лазічны*

*ЛАЗКО, *ЛАЗЬКО 'той, хто лазіць'? — *Лазковіч; Лазько*. Укр. у XVII ст. *Лазко* (Туп.)

*ЛАЗНУХА, *ЛАЗНЮХА.— *Лазнуха, Лазнюха*

*ЛАЗУК, *ЛАЗЮК ад *лазіць?* — *Лазук, Лазуковіч; Лазюк*. СРП *Лазуков*. Параўн. ЛАЗКО, ЛАЗА

*ЛАЗУКА.— *Лазука*. Укр. у XVII ст. *Лазука* (Туп.). Параўн. ЛАЗУК

ЛАЗУРКА 'сіняя фарба, лазур' (Нас.), рус. *лазурь* ка назва расліны (Даль). --- *Лазуркін*. Рус. у XVII ст. *Лазуря* (Туп.). СРП *Лазуркин, Лазурский*

*ЛАЗУТА параўн. рус. *лазутка* 'лаз у агароджы', 'лазутчык' (Даль), 'пралаза, прайдоха' (Даль, Мірт.).— *Лазута, Лазуцін*. Бел. у XVII ст. *Лозута* (БА, I, 231). Рус. у XIV—XVII стст. *Лазута* (Туп.). СРП *Лазутин, Лазуткин*

*ЛАЗУХА 'той, хто лазіць'? — *Лазуха*

*ЛАІЛА гл. ЛОЙ

*ЛАЙЛО польск. *łojło* 'валацуга' (Карл.), магчыма, таксама 'той, хто лаецца'? — *Лайло*

ЛАЙКА 'парода сабак', рэг. 'лаянка' (Нас.).— *Лайка*. СРП *Лайкин*

*ЛАЙКО 'той, хто лаецца'? — *Лайкó, Лайкóў*. Бел. у XVI ст. *Лайко* (БА, I, 228). У Туп. у XVI ст. *Лайко*. СРП *Лайков*

ЛАК.— *Лакéвiч, Лакóвiч*. СРП *Лаков*¹

*ЛАКА.— *Лáкiн*

ЛАКАМЫ рэг. *лакомы* 'ласы, ахвочы', 'прывабны' (Нас.), рус. *лакомый* 'смачны, салодкі', 'ласы, ахвочы' (Даль), укр. *лакомий* 'прывабны, спакуслівы', 'прагны, сквапны' (Грынч.).— *Лáкамы*

ЛАКІЗА ўкр. *лакiза* зневаж. 'лакей' (Грынч.).— *Лакiза, Лакiзаў*. Параўн. таксама ЛАГЕЗА

ЛАКОТКА польск. *lakotka* 'ласун', 'ласункі, прысмакі' (Карл.).— *Лакóтка*

*ЛАКУТА.— *Лакуцéвiч* пры [т]>[ц']>[ц]; *Лакуцiеўскi*. СРП *Лакутинов*

*ЛАКУШКА.— *Лакúшкiн*

ЛАКЦЮША гл. ЛОКАЦЬ

ЛАЛАЙ параўн. рус. *лала* 'балбатун, гаварун', *лалы* 'балбатня, пустая размова' (Даль).— *Лалáеў*. СРП *Лалаев*

*ЛАЛОХА, памянш. ЛАЛОШКА.— *Лалóшка*. Параўн. ЛАЛАЙ

*ЛАЛЫКА.— *Лалы́ка*. СРП *Лалыкин*. Параўн. ЛАЛАЙ

ЛАМАВЕЦ з в. Ломава, Ламы.— *Ламáўцоў, Ламóўцаў*. СРП *Ломовцев*

ЛАМАКА 'ламачына, непатрэбная рэч', 'цяльпук, гультай' (БРС), рус. *ломака* 'задавака', 'дубінка' (Даль), укр. 'здаравец', 'дубіна' (Грынч.).— *Ламáка; Ламачúк*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ламака, Ломака* (БА, I, 231; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Ломака, Ломако* (Туп.). СРП *Ломакин*. Параўн. ЛАМЕКА

ЛАМАН 'ламаны'? — *Ламáн*. Укр. у XVI ст. *Ломан*, рус. у XVII ст. *Ломаной* (Туп.). СРП *Ломанов*

*ЛАМАНОСЫ са спалучэння *ламаны нос*.— *Ламанóс, Ламанóсаў*. Укр. у XIII ст. *Ломоносой*. СРП *Ломоносов*

ЛАМАШ, ЛОМАШ рэг. *ламыш* 'старая паламаная рэч' (Дзярж.— М. Б.).— *Ламáш, Лóмыш, Ломашáў; Ламашúк*

*ЛАМБЕРТ.— *Ламбéрт*

*ЛАМЕЙКА.— *Ламéйка*. Параўн. ЛАМЕКА

*ЛАМЕКА 'ламака'? — *Ламéка, Ламéкiн*

*ЛАМЕНЬ 'ламака'? — *Ламнёў*. СРП *Ломнев*

*ЛАМЕХ.— *Лáмехаў*

ЛАМЕЦ 'той, хто ломіць', укр. *ломець* 'ламота ў це-
ле', 'ломка' (Грынч.).— *Ламéц*. Бел. у XVI ст. *Ламец*
(БА, I, 231)

*ЛАМЕШ.— *Лáмеш*. Параўн. ЛАМАШ

ЛАМОТА, памянш. ЛАМОЦЬКА.— *Ламóцька*

ЛАН, памянш. ЛАНЕЦ, ЛАНОК, ЛАНКО рус. 'по-
ле, ніва, засеяная паласа' (Даль), укр. 'мера ворнай зям-
лі ў 10—30 дзесяцін', 'поле, ніва' (Грынч.).— *Лан*, *Ла-
нiок*; *Ланéц*, *Лáнцаў*, *Ланцэ́віч*; *Ланкэ́віч*; *Лáнкін*; *Лань-
кó*, *Ланéўскі*. Бел. у XVI ст. *Ланько*, укр. *Ланко* (Туп.).
СРП *Ланов*, *Ланков*, *Ланцов*, *Ланский*, *Ланской*

ЛАНДА рус. *ланда* 'бручка', 'радыска' (Зял.), літ.
lánda 'лазейка, пралаз' (Фрэнк.).— *Лáнда*

ЛАНДЫШ.— *Лáндыш*

ЛАНЕЦ укр. *ланец* 'абадранец, галяк' (Грынч.).—
Ланéц, *Лáнцаў*, *Ланцэ́віч*. Бел. у XVI ст. *Ланец* (Туп.).
Параўн. ЛАН

ЛАНКА рэг. 'таўстуха, поўная жанчына' (Бяльк.),
укр. 'звяно', 'нізка, маніста' (Грынч.), параўн. таксама
літ. *lankas* 'дуга', 'абруч', 'лук' (Фрэнк.).— *Лáнкін*, *Лан-
кэ́віч*; ?*Ланькó*. Параўн. ЛАН

*ЛАНТАС.— *Лантáсаў*

*ЛАНЮГА.— *Ланюгóў*

ЛАПА, памянш. ЛАПКА, ЛАПЕЦ, ЛАПІК, ЛАПОШ-
КА.— *Лáпа*, *Лáпін*, *Лáпаў*, *Лáпіч*, *Лапéнка*, *Лापянкóў*;
Лапó з пераносам націску; *Лапúк*; *Лáпка*, ?*Лапкó*, *Лап-
чúк*; *Лапéц*, *Ланцэ́віч*; *Лáпик*; ?*Лапóшка*; ?*Лапáшка*, *Ла-
пáшчанка*; *Лапінскі*, *Лапíцкі*, *Лапкóўскі*, *Лапчынскі*,
Лáпскі. Бел. у XVI—XVIII стст. *Лапа*, *Лапка* (БА, I,
228). Укр. у XVI ст. *Лапка*, рус. у XVII ст. *Лапа* (Туп.).
СРП *Лапин*, *Лапиков*, *Лапченко*, *Лапчинский*, *Лапицкий*,
Лапинский

ЛАПАВУХІ.— *Лававúхі*, *Лававúх*, *Лававúхаў*, *Ла-
паўхаў*

ЛАПАЙ укр. *лапай* 'з вялікімі нязграбнымі рукамі,
лапамі' (Грынч.), параўн. таксама бел. *лапаць* 'хапаць
рукамі, мацаць' (БРС), 'лавіць, хапаць' (Нас.).— *Лавá-
еў*; *Лавайчúк*. СРП *Лавав*, ?*Лавав*

ЛАПАК ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Лав-
чúк*. СРП ?*Ловаков*

ЛАПАН, памянш. ЛАПАНІК, ЛАПАНЕК рус. 'з вя-
лікімі лапамі' (Даль).— *Лаванóвіч*; *Лавáнік*; *Лаванькóў*.

Бел. у XVII ст. ?*Лопан* (БА, I, 231)

ЛАПАР рус. *лопарь* 'басурманін, нехрысць, той, хто не трымаецца рэлігійных звычайў' (Даль), укр. *лопарь* 'лапатка, якою месяц гліну' (Грынч.), магчыма, ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'. — *Ланар*, *Ланарэвіч*. СРП *Лопарёв*

ЛАПАТА, памянш. ЛАПАЦІК. — *Ланата*, *Ланатаў*, *Ланацин*, *Ланаченка*, *Ланаченкаў*; *Ланацик*; *Ланацикі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Лопата* (БА, I, 231). Рус. у XVI—XVII стст. *Лопата* (Туп.). СРП *Лопатин*

ЛАПАТКА. — *Ланатка*. Бел. у XVII ст. *Лопатка* (БА, I, 231). Укр. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Лопатка* (Туп.). СРП *Лопатко*, *Лопаткин*

ЛАПАЦЬ, памянш. ЛАПЦІК. — *Ланачь*, *Ланцеў*, *Ланцеў*, *Ланцин*, *Ланцевіч*, ?*Ланцэвіч*, *Ланцёнак*; *Ланцик*; *Ланцинскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Ланоть* (БА, I, 228). У Туп. у XVI ст. *Ланоть*. СРП *Лантев*, *Лантиков*

*ЛАПЕГА. — *Ланэга*. Параўн. ЛАПА

ЛАПЕЗА рэг. 'чалавек з аляпаватым шырокім тварам, асабліва з шырокім носам', 'непрыгожы' (Нас.), непаваротлівы, нехлямяжы' (Бяльк.), рус. смал. *лапёза* 'аляпаватая, няскладная' (Дабр.). — *Ланэза*

ЛАПЕЙ, памянш. ЛАПЕЙКА ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Ланей*; *Ланейка*. Параўн. ЛАПЕЙ

ЛАПЕКА ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Ланэка*, *Ланёка*. У Туп. у XVII ст. *Ланѣка*

ЛАПЕТА літ. *lõpeta* 'лапата'. — *Ланэта*, *Ланэцин*

ЛАПІК. — *Ланік*, *Ланікаў*. СРП *Лаников*

*ЛАПІЛА. — *Ланіла*. Параўн. ЛАПА

*ЛАПІТАН. — *Ланітан*

ЛАПКО ўкр. *лапко* 'клічка сабакі з тоўстымі лапамі' (Грынч.). — *Ланко*; *Ланкоўскі*, *Ланчынскі*

ЛАПОТКА гл. ЛОПАТ

*ЛАПОШКА. — *Ланошка*. Параўн. ЛАПА

*ЛАПТУХ. — *Лантухóў*

ЛАПУЗА. — *Ланўза*. Параўн. ЛАПЕЗА

*ЛАПУЙ ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Ланўеў*

*ЛАПУК ад *лапа* ці *лапаць* 'лавіць, хапаць'? — *Ланўк*

*ЛАПУКА. — *Ланўка*. Параўн. ЛАПУК

ЛАПУН рэг. 'перапечка, праснак з бульбы і мукі' (Бяльк.), рус. смал. тое ж (Дабр.), укр. *лапун* 'які лю-

біць лапаць, абнімаць жанчын' (Грынч.).— *Лапун, Лапуноў, ?Лапунін*. Бел. у XVIII ст. *Лопун* (БА, I, 231)

*ЛАПУР, памянш. ЛАПУРКА.— *Лапурка*

*ЛАПУСТА.— *Лапуста*

ЛАПУТА, памянш. ЛАПУТКА, ЛАПУЦЬКА рэг. 'непаваротлівы, нехлямяжы', 'абадраны' (Бяльк.).— *Лапуцін, Лапуцэвіч; Лапўтка; Лапўцька; Лапўцкі*. СРП *Лопутин*

ЛАПУХА, ЛАПУШКА гл. ЛОПУХ

*ЛАПУЦЬ.— *Лапуць*

ЛАПЦЕЙ, памянш. ЛАПЦЕЙКА ад лапаць 'абутак з лык'? — *Лапцееў; Лапцееўкін*

ЛАПША.— *Лапша́*. СРП *Лапшин, Лапинов, Лапшов, Лапиенков*

*ЛАПШАК параўн. рэг. *лапшывы* 'які не ведае меры ў ядзе, непераборлівы ў ядзе' (Дзярж.— М. Б.).— *Лапша́к*

*ЛАПЫР ад лапа ці лапаць 'лавіць, хапаць'? — *Лапы́р, Лапыроў*. Рус. у XV ст. *Лопырь* (Туп.). СРП *Лопырёв*

*ЛАПЫТА, памянш. ЛАПЫЦЬКА.— *Лапы́цька*

*ЛАПЫШ ад лапа ці лапаць 'лавіць, хапаць'? — *Лапыш*

*ЛАПЯНКА.— *Лапя́нка, Лапянкоў*. Параўн. ЛАПА

ЛАР, памянш. ЛАРКО, ЛАРЫК, ЛАРЫЧАК, рус. ларь 'скрыня'.— *Ла́рын, Ла́рычай; Ларкоў, Ла́ркін, Ларко́віч, Ла́рчанка, Ла́рыкаў; Ла́рычкаў*. Усе СБП магчымы і ад УІ *Илларион* (БА, I, 82—83). СРП *Ларёв, Ларин, Лариков, Ларкин, Ларичев, Ларичков, Ларченко, Ларченков*

ЛАСІК параўн. рэг. *ласікі* 'ласункі' (Нас.).— *Ласікаў*

*ЛАСІМ.— *Ласімо́віч*

ЛАСІЦА.— *Ласіца; Ласіцкі*

ЛАСКА.— *Ласка, Ласко́, Ласкін, Ласке́віч, Ласко́віч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ласко* (БА, I, 229; Туп.). Укр. у XVII ст. *Ласко* (Туп.). СРП *Ласкин, Ласковский*

ЛАСКАВЕЦ параўн. *ласкавы*.— *Ласка́вец*

ЛАСКУТ рус. *лоскут* 'абрэзак, шматок' (РБС).— *Ласкуто́ў*. Рус. у XVI ст. *Лоскут* (Туп.). СРП *Лоскутов, Лоскуткин*

ЛАСТ рэг. 'пласт, слой' (Дзярж.— М. Б.).— *Ластаў; Ласто́ўскі, Ластаве́цкі*

ЛАСТАЎКА.— *Ластаўка, Ластаўча́нка*

ЛАСТАЧКА рус. *ласточка* 'ластаўка' (Дабр.).—
Ластачкін. СРП Ласточкин

ЛАСУН.—*Ласун*

ЛАСЫ.—*Ласы, Ласіц* пры [ч]>[ц], *Ласевіч, Ласенка, Ласянкóй, Ласеня; Ласóўскі*

ЛАСЬКО бел., укр. 'ласун' (Нас., Грынч.).—*Ласькó.*
Бел. у XVI—XVII стст. *Ласко* (БА, I, 229; Туп.). Укр. у
XVII ст. *Ласко* (Туп.)

*ЛАСЯК.—*Ласякóй*

ЛАТАК.—*Латакóй*

ЛАТОШ гл. ЛОТАШ

*ЛАТУТА.—*Лату́та*

ЛАТУХА рус. *латуха* 'папяровы змей' (Даль).—
Лату́ха

ЛАТУШКА рэг. 'невялікая гліняная місачка з загнутымі ўнутр краямі' (Нас., Бяльк., КСЧ), рус. смал. *латушка* 'місачка гліняная ці з дрэва' (Дабр.), *латуша*, памянш. *латушка* 'папяровы змей' (Даль).—*Лату́шка, Лату́шкін.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Латушка* (БА, I, 229). СРП *Латушкин*

ЛАТЫГОЛЕЦ з в. Латыголь.—*Латыгóлец*

ЛАТЫШ, памянш. ЛАТЫШОК.—*Латы́ш, Латышо́й, Латышо́нак; Латышкéвіч.* Бел. у XVIII ст. *Латыш* (БА, I, 229). Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Латыш* (Туп.). СРП *Латышёв*

*ЛАЎДЗЕР.—*Лаўдзéр*

*ЛАЎКЕТ.—*Лаўкéт*

ЛАЎНІК ст. бел. *лавник* 'сотнік, падпарадкаваны войту' (Нас., АУ).—*Лаўнікóвіч; Лаўнічу́к; Лаўнікóўскі*

*ЛАЎНЮГА.—*Лаўнюжэ́нка*

*ЛАЎЦЕЛЬ.—*Лаўце́ль*

*ЛАЎЧАК.—*Лаўча́к.* Параўн. ЛОЎЧЫ

*ЛАЎШУК.—*Лаўшу́к*

*ЛАФАЙ.—*Лафаéнка*

*ЛАХ параўн. рэг. *лахі* 'анучы, шмоткі' (Дзярж.—М. Б.), укр. *лах, лаха* 'лахманы, рызэ' (Грынч.), польск. *łach* 'ануча, шмотка', 'адзенне' (Карл.).—*Лох, Лохóвіч, Лошэ́ўскі.* СРП *Лохов*

*ЛАХАЙ.—*Лохáй.* Параўн. ЛАХ

ЛАХАНЬ рус. *лохань* 'балея для мыцця адзення, ражка' (РБС).—*Лохáніч; Лохáнскі.* СРП *Лоханин*

*ЛАХВА.—*Лáхвіч*

*ЛАХЕЙ.— *Лакéй*

*ЛАХНО параўн. рэг. *лахаць* 'балбатаць, гаварыць абы-што' (Дзярж.— М. Б.).— *Лакно́, Лакно́ў; Лакно́к*. СРП *Лакно*

*ЛАХТАН параўн. польск. *lactaś* 'мілаваць, песціць', 'дагаджаць' (Карл.).— *Лакта́наў*

*ЛАХТЫКА, памянш. ЛАХТЫЧКА.— *Лакты́чкін*. Параўн. ЛАХТАН

*ЛАХЦЕР параўн. рус. *лохтерить* 'прагна есці, упісваць, умінаць', *лохтеря* 'ненаедлівы чалавек, абжора' (Даль).— *Лакцер*. Параўн. таксама ЛАХТАН

*ЛАЦ, памянш. ЛАЦКО.— *Лакэ́віч, *Лакенка, Лакянко́ў; Лаку́к; Лакке́віч*

*ЛАЦЯГА.— *Лакя́га*

*ЛАЦЯЙ.— *Лакяёнак*

*ЛАЧЫМ.— *Лакы́маў*

*ЛАШАЙЦЬ.— *Лакша́йць*

ЛАШАК.— *Лашак* з пераносам націску? Бел. у XVI—XVII стст. *Лошак* (БА, I, 232). Рус. у XVI ст. *Лошак* (Туп.). СРП *Лошаков*

*ЛАШКО параўн. рус., укр. *лоша* 'жарабя' (Даль, Грынч.).— *Лашко́, Лашко́ў, Лашке́віч; Лашчу́к; Лашчэ́ўскі*. СРП *Лашкевич, Лашков*

*ЛАШУК.— *Лашу́к*. У Туп. у XVI ст. *Лошук*. Параўн. ЛАШАК, ЛАШКО

*ЛАШЭНЬ, памянш. ЛАШНЕЦ.— *Лашне́ц*. СРП *Лашнёв*. Параўн. ЛАШКО

*ЛАШУТА, памянш. ЛАШУТКА.— *Лашу́тка*. Параўн. ЛАШКО

*ЛЕБ(А) ці *ЛЯБ(А), памянш. ЛЯБЕШКА, ЛЯБКО.— *Лебашко́ў; Лябчу́к; Лябе́цкі*. СРП *Лебин*

ЛЕБЕДЗЬ, памянш. ЛЯБЕДЗЬКА.— *Ле́бедзь, Ле́бедзеў, Лебядзе́віч, Лебядзе́нка; Лябе́дзька*. Бел. у XVI—XVII стст. *Лебедь*. (БА, I, 229; Туп.). Укр. у XVII ст. *Лебе́дь* (Туп.). СРП *Лебедь, Лебедев, Лебеденко, Лебедецкий, Лебединский*

*ЛЕБЕЛЬ.— *Ле́бель*. СРП *Лебельков*

ЛЕБЯДА, памянш. ЛЯБЕДКА, ЛЯБЕДЗЬКА, ЛЕБЯДОК.— *Лебядзе́віч, Лебядзе́нка; Лябе́дка, Лябе́дкін; Лябе́дзька; Лебядо́к, Лебядко́ў*. СРП *Лебедин, Лебединов, Лебеденко, Лебединский, Лебедецкий*

ЛЕВИЗОР рэг. 'рэвізор'.— *Левізаро́віч*

ЛЕВИТ 'служыцель культу ў старажытных яўрэяў' (Уш.).— *Левіт, ?Лявіцкі*. СРП *Левит, Левитов, ?Левитин, Левитский, Левицкий*

*ЛЕВУС.— *Лэвус*

*ЛЕВУШ.— *Лэвуш*

ЛЕВЫ, памянш. ЛЯЎКО, якое магчыма і ад УІ *Лев, Леонт* (БА, I, 107, 108).— *Лэвы, Лявых, Лэвічай, Левянкóй; Ляўкó, Ляўкóў, Ляўкóвіч, Ляўкэвіч, Ляўчóнак, Ляўчэня; Ляўчúк*. СРП *Левичев, Левко, Левков, Левкович, Левченко, Левчуков*

ЛЕГА рус., укр. *лега* 'лежабок, гультай' (Даль., Грынч.).— *Лэгенка*. СРП *Легов*

*ЛЕГАН.— *Лэган*. Параўн. ЛЕГА, ЛЕЖАНЬ

ЛЕГАСТАЙ рус. *легостай* 'ветраны, неразважлівы чалавек' (Даль).— *Легастаеў*. СРП. *Легостаев*

*ЛЕГЕДЗЬ.— *Лэгедзь*

ЛЕГЕР рэг. 'плашчка, якую падкладаюць пад вулей' (Ніканч.) параўн. літ. *legerys* 'невялікая бочачка, фаска' (Фрэнк.).— *Лэгераў*

*ЛЕГУТ ці *ЛЯГУТА.— *Легутóў*

ЛЕДВА, магчыма, рэг. 'ледзьве'.— *Ледвіч*

ЛЕДНІК 'лядоўня'.— *Лэднік*. СРП *Ледников*

ЛЕЖАНЬ ст. бел. *лежень* 'беглы, уцякач' (Нас., АУ), рэг. 'гультай, лежабок' (Бяльк.), рус. *лежень* тое ж (Даль, Дабр., Мельн.), 'бервяно, брус, плашка, падложанья пад што-небудзь', 'ляжачае калена коміна, ляжак', 'рыба мянтуз' (Даль), укр. *лежень* 'лежабок, гультай', 'ніжняе бервяно сцяны хаты', 'ляжак коміна' (Грынч.).— *Лэжань, Ляжнэвіч*. СРП *Лежнёв, Лежнин*

ЛЕЗА.— *Лязóвіч; Лязóўскі*. СРП *Лезин*

*ЛЕЗНЯК.— *Лэзняк*. Параўн. ЛЕЗНЫ

ЛЕЙКА.— *Лэйка, Лэйкін*. СРП *Лейкин*

ЛЕЙТАН параўн. ст. бел. *лейт* 'дваровы, чорнарабочы' (Нас., АУ) — *Лэйтан*

*ЛЕЙША.— *Лэйша*

*ЛЕЙШУН.— *Лейшунóў*

ЛЕҚАР, памянш. ЛЕҚАРҚА.— *Лекарэвіч, Лекарэнка; Лікарэнка* пры [e]>[i]; *Лэкаркін*. У Туп. у XVI ст. *Лекарь*. СРП *Лекарев*

*ЛЕҚАХ.— *Лэках*

ЛЕҚТАР.— *Лэктараў*

ЛЕЛЬ, памянш. ЛЯЛЬКО рус. *лель* 'назва старажытнага рускага бажка, якога параўноўваюць з купідо-

нам, амурам' (Даль), параўн. рэг. бел. ляляк 'дурань'
(Дзярж.— М. Б.).— *Лель; Лялюк; ?Лялькó, Лялькóў.*
СРП *Лелевич, Лелькин, Лельчук, Леликов, Лелявский.*
Параўн. ЛЕЛЮХ, ЛЕЛЯ, ЛЯЛЮЙ, ЛЯЛЮГА, ЛЯ-
ЛЯУКА

*ЛЕЛЬМЕЖ.— *Лэльмеж*

*ЛЕЛЮХ.— *Лэлюх.* СРП *Лелюхин.* Параўн. ЛЕЛЬ
ЛЕЛЯ, ЛЕЛЯ, памянш. ЛЯЛЬКО рэг. лэля дзіцяч.
'сарочка, кашулька' (Нас., Бяльк.), рус. леля, лэля
'хрышчоны бацька ці маці' (Даль).— *Лэля, Лэля; Ля-*
люк; ?Лялькó, Лялькóў. Рус. у XVI ст. *Леля* (Туп.). СРП
Лель. Гл. ЛЕЛЬ

ЛЕМА ст. бел. 'кватэра, пастой, стаянка' (Нас.,
АУ).— *Лемін, Лемінóвич*

ЛЕМАНТ, ЛЕМЕНТ рэг. 'лямант'.— *Лемантóвич; Лэ-*
ментаў; Лемянтóўскі. СРП ?*Лемонтов*

ЛЕМБА рус. 'нячыстая сіла, чэрці' (Фасм.), *лембой,*
лембои тое ж (Даль).— *Лэмба.* У Туп. у XVI ст. *Лем-*
бейко

ЛЕМЕХ рэг. 'лямеш'.— *Лэмех.* СРП *Лемехов*

ЛЕМЕШ, памянш. ЛЕМЕШКА рэг. 'лямеш'.— *Лэ-*
меш, Лэмешаў, Лемяшóнак; Лемяшóк; Лямéшка, Лямé-
шчанка. Бел. у XVI—XVII стст. *Лемеш* (БА, I, 229;
Туп.). Укр. у XVII ст. *Лемеш* (Туп.). СРП *Лемешев*

*ЛЕМЯЗА.— *Лемязá*

*ЛЕНДАЛЬ.— *Лэндаль*

ЛЕННИК бел., рус., укр. гіст. 'уладальнік спадчынна-
га зямельнага надзелу'.— *Лэннік.* СРП *Ленников*

*ЛЕПА, памянш. ЛЕПІК, ЛЕПКА, ЛЯПКО ад *ля-*
піць?, г. зн. 'той, хто лепіць' ці 'той, хто як злеплены,
мажны, прысадзісты' ці ад *лепы*.— *Лэпа, Лэпін, Лэпі-*
каў; Лэпка, Лэпкін, Ляпкó, Ляпкóў, Ляпкóвич. СРП *Ле-*
пин, Лепский, Параўн. ЛЕПЕНЬ, ЛЕПЕХ, ЛЕПЕШ,
ЛЕПЛЯ, ЛЕПУХ

*ЛЕПЕНЬ ці ЛЯПЕНЬ.— *Ляпнёў.* Параўн. ЛЕПА

*ЛЕПЕХ, памянш. ЛЕПЯШОК.— *Лэпех, Лэпіхаў* пры
[e]>[i]; *Лепяшкóў.* Бел. у XVI ст. *Лепех, Лепеха* (БА, I,
229; Туп.). Параўн. ЛЕПА

ЛЕПІХ рэг. 'аер' (Бейл.). — *Лепіхаў*

*ЛЕПЕШ, памянш. ЛЕПЯШОК.— *Лэпеш; Лепяшкóў.*
СРП *Лепешков, Лепешинский.* Параўн. ЛЕПА

*ЛЕПЛЯ.— *Лэпля.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Лепля*
(БА, I, 229). Параўн. ЛЕПА

- *ЛЕПУХ.— *Лепухоў*. Параўн. ЛЕПА
ЛЕПЯТУХА рэг. 'балбатуха, лапатуха' (Дзярж.—
М. Б.).— *Лепятухін*. СРП *Лепетухин*
ЛЕС, памянш. ЛЕСІК, ЛЕСЬКА, ЛЯСЬКО.— *Лясó-
віч; Лясіок; Лёсік; Лёська, Ляско*. Усе магчымы і ад
УІ *Лесь* < *Алесь* < *Александр*. СРП *Лесов, Лесков, Ле-
совский, Лесевич, ?Лесин*
ЛЕСАСПЛАЎНЫ.— *Лесасплаўны*
ЛЕСКАВЕЦ з в. Ляскі, Ляскова.— *Лескавец*
ЛЕСНЯК гл. ЛЯСНЯК
- *ЛЕТАХ.— *Летахоў, Летаховіч; ?Літахіцкі*
ЛЕТАШАК, ЛЕТАШОК рэг. *лэтышык, літашок* 'жа-
рабя ці цяля аднагодак, пералетак' (Бяльк.).— *Леташ-
коў*, магчыма і ад ЛЕТАХ (гл.)
ЛЕТНІК рус. смал. *летник* 'верхняе адзенне', 'летняя
дарога' (Дабр.).— *Лётнікаў*. СРП *Летников*
- *ЛЕЎДА, *ЛЯЎДА, памянш. ЛЕЎДЗІК.— *Ляўда́,
Ляўдзэ́нка, Лёўдзенка; Лёўдзікаў*. Бел. у XVI ст. *Лев-
дик* (БА, I, 229; Туп.)
- *ЛЕЎДАР.— *Леўдаровіч*
*ЛЕУТ.— *Лёут, Лёўтаў*
*ЛЕЦКА.— *Лёцка*
ЛЕШЧ, памянш. ЛЕШЧЫК.— *Лешч, Ляшчоў, Ляш-
чэ́віч, Лёшчанка, Ляшчэ́ня, Лешчанок; Ляшчук; Лёшчык;
?Ляшчынскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Лещ, Лещук*
(БА, I, 230; Туп.). СРП *Лещ, Лещов, Лещев, Лещенко*
ЛЕШЧАНІН з в. Ляшчы.— *Лешчанін*
ЛЕШЫ рус. *леший* 'лясун' (РБС).— *Лешы, Ляшэвіч,
Ляшонак, Лешанок* пры перастаноўцы націску; *Ляшук*.
СРП *Лешенков, Лешуков, Лешковский*
- ЛЁГКІ, памянш. ЛЁГЕНЬКІ.— *Лёгкі, Лёгчанка, Ляг-
чо́нак; Лёгенькі, Лёганькі; Лёганькоў*
- ЛЁЗНЫ ст. бел. *лезный* 'свабодны, нічым не заняты'
(Нас., АУ), рэг. тое ж (Бяльк.).— *Лёзны*
ЛЁЛЯ гл. ЛЕЛЯ
- *ЛЁТА, памянш. ЛЁТКА.— *Лётыч; Лётка*
ЛІБА, памянш ЛІБІК параўн. рэг. *лібіць* 'лавіць на
прынаду ракаў', *лібіла* 'прынада для лоўлі ракаў'
(Нас.), смал. *либѣть, либіло* тое ж (Дабр.), *лібіть, лі-
біло* тое ж (Даль), укр. *либати* '(аб скаціне) пасвіцца,
збіраць па травінцы' (Грынч.).— *Лібік*. Укр. у XVI ст.
Либа (Туп.). СРП *Либин, Либов, Либкин*
*ЛІБАРАС.— *Лібарас*

*ЛІДАК.— *Лідак*

*ЛІЄЛЬ, *ЛІОЛЬ.— *Лієль, Ліоль*

ЛІЄПА літ. *liera* 'ліпа' (Фрэнк.).— *Лієпа, Лієпін*

ЛІЗА, памянш. ЛІЗАВОК рус. *лиза* 'той, хто ліжа, любіць лізаць' (Даль), укр. *лиза* 'прылізаны' (Грынч.).— *Лізаўчўк; Лізобўскі*

ЛІЗЕНЬ рус. *лизень* 'язык скаціны', 'ласун' (Даль), укр. *лизень* 'бычыны язык' (Грынч.).— *Лізэнь*. СРП *Лизенцов*

ЛІЗУН, памянш. ЛІЗУНОК 'той, хто любіць цалавацца', 'падхалім' (БРС), 'ласун' (КСЧ, Бяльк.), 'фарсун, той, хто прыхарошваецца' (КСЧ).— *Лізу́н, Лізунобў; Лізунобк*. Бел. у XVI ст. *Лизун* (БА, I, 230). СРП *Лизунов, Лизунков*

*ЛІЗУРА, памянш. ЛІЗУРЧЫК.— *Лізу́ра; Лізу́рчык*. Параўн. ЛІЗУН

*ЛІЛЬ параўн. укр. *лилик* 'лятучая мыш' (Грынч.).— *Ліль, Лілэнка*. СРП *Лилин*

ЛІМАР рэг. 'рымар' (Нас.), укр. *лимарь* тое ж (Грынч.).— *Лімараў*. Параўн. РЫМАР

ЛІН, памянш. ЛІНОК, ЛІНКО рэг. 'лінь'? — *Ліно́ў, Лінаў, Лінін, Ліневіч, Лініч; Лінкó, Лінкін, Лінкéвіч; Ліно́ўскі*. Рус. у XVII ст. *Линь* (Туп.). СРП *Линёв, Линевич, Линкин*

ЛІНГ параўн. літ. *lingė* 'рысора', *liņgė* заал. 'мышалоў', *liņginti* 'ісці хістаючыся' (Фрэнк.).— *Лінг, Лінгэвіч*

ЛІНКО гл. ЛІН

ЛІНКУН параўн. літ. *linkėti* 'жадаць' (ЛРС).— *Лінкўн*

ЛІННІК ад *ліняць?*, г. зн. 'той, які ліняе'? — *Ліннік*. Бел. у XVIII ст. *Линник* (БА, I, 230). СРП *Линник, Линниченко*

ЛІОЛЬ гл. ЛІЄЛЬ

ЛІПА, памянш. ЛІПКА, ЛІПЧЫК.— *Ліпіч; Ліпка; Ліпкó* з пераносам націску?, *Ліпкін;? Ліпчык; Ліпскі, Ліпобўскі, Ліпінскі*. Бел. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Липка* (Туп.). СРП *Липин, Липов, Липко, Липкин, ?Липчин, Липкович, Липочкин, Липский, Липовский*

ЛІПАЙ літ. *lipai* 'клей' (Фрэнк.).— *Ліпай*. СРП *Липаев*

ЛІПАЎКА 'бочачка, выдаўбленая з ліпавага дрэва' (БРС), рэг. 'каробка з ліпавай кары' (КСЧ), рус. *ли-*

повка 'бочачка' (Даль), укр. *липівка* тое ж (Грынч.).—
Ліпаўка

ЛІПЕНЬ 'назва месяца'.— *Ліпень; Липніцкі*. СРП
Липницкий

*ЛІПІЛА.— *Ліпіла*. Параўн. ЛІПКО, ЛЯПІЛА

*ЛІПІХА.— *Ліпіхін*

ЛІПКО, памянш. ЛІПЧЫК ад *ліпнуць*, г. зн. 'той, хто
ліпне, прыстае?', магчыма і ад ЛІПА (гл.).— *Ліпко; Лип-*
чык. Параўн. ЛІПЧЫК

ЛІПЛЯНІН з в. Ліпляны.— *Ліплянін*

*ЛІПУН.— *Ліпуноў*. Параўн. ЛІПКО

ЛІПЧЫК укр. *липчик* назва расліны (Грынч.), маг-
чыма, таксама ад ЛІПА (гл.), ЛІПКО (гл.).— *Ліпчык*
ЛІРА.— *Ліра*. СРП *Лирин, ?Лиров*

ЛІС, памянш. ЛІСОК, ЛІСЬКО.— *Ліс, Лісаў; Лісіок;*
*Лісук→*Лісукоў; Лісо́к, Ліскоў, Ліско́віч; Лісько́; Лі-*
соўскі, Лісе́цкі, Лісі́цкі. Бел. у XVI ст. *Лис* (БА, I, 230).
СРП *Лисов, Лисиков, Лисенко, Лисенков, Лисинский,*
Лисовский. Параўн. ЛІСА

ЛІСА, памянш. ЛІСКА.— *Лісін; Лісіок; *Лісук*→*Лі-*
сукоў; Ліско́віч; Лісоўскі, Лісе́цкі, Лісі́цкі. У Туп. у
XVI—XVII стст. *Лиса, Лиска, Лиско*. СРП *Лисин, Лис-*
кин, інш. гл. пры ЛІС

ЛІСАВЕЦ з в. Лісава, Лісы.— *Лісавец*

*ЛІСАК.— *Лісак, Лісакóвіч*. СРП *Лисаков*

*ЛІСАТ.— *Лісатóвіч*

ЛІСІЦА, памянш. ЛІСІЧКА.— *Лісіца, Лісіцын, Лісі-*
чо́нак; Лісічкін; Лісі́цкі. У Туп. XV—XVII стст. *Лисица*.
СРП *Лисицын, Лисицин, Лисичкин, Лисицкий*

ЛІСТАПАД 'назва месяца', 'перыяд ападзення лісця з
дрэў'.— *Лістапа́д, Лістапа́даў; Лістапа́дскі*. Бел. у
XVII ст. *Листопадик* (Туп.). СРП *Листопадов*

*ЛІСУН.— *Лісуноў*. Бел. у XVII ст. *Лисун* (Туп.).
СРП *Лисунов*

ЛІТАРНЫ параўн. рэг. *літар* 'літр' (Дзярж.— М. Б.),
магчыма і ад *літара*.— *Літарны*. Параўн. СРП *Литарёв*

*ЛІТАШ, *ЛІТОШ, памянш. ЛІТАШЫК, ЛІТОШЫК,
ЛІТОШКА.— *Літаш; Літашык; Літо́ш; Літо́шык; Лі-*
то́шка.

*ЛІТБАРД.— *Літбард*

ЛІТВІН, ЛІЦВІН, памянш. ЛІТВІНКА, ЛІТВІН-
ЧЫК, ЛІЦВІНОК ст. бел. 'літовец', 'жыхар Літвы'.—
Літвін, Літвінаў, Літвіно́віч, Літвіне́нка; Літвіно́к; Літ-

вінка; Літвінчук; Літвінчык; Ліцвін, Ліцвінаў, Ліцвіно-віч; Ліцвіно́к. Бел. у XV—XVIII стст. Литвин, Литвинко (БА, I, 230; Туп.). Укр. у XVII ст. Литвин (Туп.). СРП Литвин, Литвинов, Литвинович, Литвиненко, Литвинский, Литвинцев

ЛІТОВЕЦ.— Літо́вец. СРП Литовцев, Литовченко

ЛІТОЎСКІ.— Літо́ўскі. СРП Литовский

*ЛІТРЭЙ.— Літрэ́ей

ЛІЎКО параўн. укр. лівий 'левы' (Грынч.).— Ліўко́, Ліўчанка; Ліўчу́к

*ЛІФАН, ЛІХВАН.— Ліфа́н, Ліфа́наў; Ліхва́н пры [ф]>[хв]. СРП Лифанов

*ЛІХАБАБА са спалучэння ліхая баба.— Ліхаба́бін. СРП Лихобабин

ЛІХАВЕЦ з в. Ліхава, Ліхое.— Ліхаве́ц

ЛІХАДЗЕЙ.— Ліхадзе́й; Ліхадзе́ейскі, Ліхадзі́ейскі

*ЛІХАЛАЙ са спалучэння ліха лаяцца.— Ліхала́й

*ЛІХАЛАП са спалучэння ліхая лапа.— Ліхала́п

*ЛІХАЛОБЫ са спалучэння ліхі лоб.— Ліхало́бай

*ЛІХАРАД са спалучэння ліха рады, ліхая радасць.—

Ліхаро́д

ЛІХАЧ рус. смал. лихач 'чорт, нячыстая сіла' (Дабр.), 'зух, ліхач, удалец' (БРС).— Ліха́ч, Ліхачо́ў; Ліхачэ́йскі. Бел., рус. у XV—XVI стст., укр. у XV ст. Лихач (Туп.). СРП Лихачёв. Параўн. ЛІХОТА, ЛІХУН

*ЛІХАШАПКА са спалучэння ліхая шапка.— Ліха-ша́пка

ЛІХВАН гл. ЛІФАН

ЛІХОТА, ЛІХУТА рэг. ліхата 'непрыемны выпадак, бяда, непрыемнасць', 'зласлівасць, злосць, раздражненне', (Нас.), рус. смал. лихота 'ташната, хваравітае адчуванне' (Дабр.), лихота 'злосць, зласлівасць' (Даль), укр. лихота 'злы нораў, злы звычай' (Грынч.).— Ліхо́та, Ліху́та. Параўн. ЛІХАЧ, ЛІХУН

ЛІХТАР.— Ліхта́р, Ліхтаро́віч, Ліхтарэ́віч

ЛІХУН укр. лихун 'гультай, лежабок' (Грынч.), параўн. таксама бел. ліхі 'злосны, нядобры' (БРС), рус. лихой тое ж, 'зухаваты, удалы' (Даль), укр. лихий 'злосны, дрэнны' (Грынч.).— Ліхуно́ў. Параўн. ЛІХАЧ, ЛІХОТА

*ЛІЦАН.— Ліца́но́віч

ЛІЦАР рэг. 'рыцар' (Дзярж.— М. Б.), укр. лицарь тое ж (Грынч.).— Ліцара́ў

ЛИЦО, памянш. ЛИЦКО, ЛИЧКО, ЛИЧЫК бел. рэг. і рус. 'твар', 'асоба'.— *Лицэвіч; Лицёк; Лицко́, Лицке́віч; Личко́; Лицкі*. У Туп. у XV—XVI стст. *Личко*. СРП *Лицов*

*ЛИЦЯГА.— *Лиця́га*. У Туп. у XV ст. *Литяга*

ЛИЧКО, ЛИЧЫК гл. ЛИЦО

*ЛИШ.— *Лиш, Лишаў*. СРП *Лишев, ?Лишин*

ЛИШАЙ.— *Лиша́й*. СРП *Лишаев*

ЛИШАК.— *Лишак; Лишык* пры [e]||[a]>[ы]

ЛИШКА.— *Лишка; Лишко́* пры пераносе націску. Бел. у XVII ст. *Лишка* (Туп.)

*ЛИШТВАН.— *Лиштван*

ЛОБ, памянш. ЛОБИК, ЛАБОК, ЛОБКА.— *Лобай, Лабовіч, Лабёнак, Лабяно́к; Лобік; Лабо́к; Лобка, Лабко́* з пераносам націску, *Лабко́віч; Лабо́цкі, Лабё́цкі, Лабáцкі, Лабко́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Лобко* (БА, I, 230; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Лоб* (Туп.). СРП *Лобов, Лобок, Лобков, Лобиков, ?Лобичев*. Параўн.

ЛАБКО

ЛОБАДА гл. ЛАБАДА

*ЛОБАЖ.— *Лабажэ́віч*

ЛОБАЗА гл. ЛАБАЗА

ЛОБАН гл. ЛАБАН

ЛОБАНЬ укр. *лобань* 'лабаты, лабач' (Грынч.).— *Лобань*

ЛОБАР гл. ЛАБАР

*ЛОБАХ.— *Лобах*. СРП *Лобахин*

ЛОБАЧ гл. ЛАБАЧ

ЛОБЗІК.— *Лобзікаў*. Параўн. ЛАБЗА

ЛОБКА гл. ЛАБКО, ЛОБ

*ЛОБКІС.— *Лобкіс*

ЛОБУР укр. *лобурь* 'дурань, доўбня' (Грынч.).— *Лобур*

ЛОБУС гл. ЛАБУС

*ЛОВА, памянш. ЛОВІК.— *Ловікаў*

ЛОГ, памянш. ЛАЖОК.— *Лажко́ў; Лажко́ўскі*. СРП *Логовский*. Параўн. таксама ЛОЖКА

*ЛОГА.— *Логін, Логінаў*, магчыма і, ад УІ *Лонгин* (БА, I, 109). СРП *Логинов*

ЛОГАШ польск. *logasz* 'прыпражны конь', 'ворчык' (Карл.).— *Логаш; ?Логуш* пры [a]>[y]. СРП *Логашёв*

*ЛОГІС.— *Логіс*

ЛОЖКА гл. ЛЫЖКА

ЛОЗА гл. ЛАЗА

ЛОЗБЕНЬ гл. ЛАЗБЕНЬ

ЛОЙ, памянш. ЛОЙКА, павеліч. ЛАІЛА.— Лой, Лойка; Лаіла; Лаёўскі. Бел. у XV—XVI стст. Лойко (БА, I, 231). Укр. у XIV ст. Лой (Туп.). СРП Лойко

*ЛОЙКУЦ.— Лойкуц

*ЛОЙМ параўн. літ. *lojimas* 'брэх'.— Лойм

*ЛОЙША.— Лойша

ЛОКАЦЬ, памянш. ЛОКЦІК, ЛАКЦЮША.— Локаць, Локцеў, Лакцёвіч; Локцік; Лакціюшын; Лакаціёўскі. Укр. у XVII ст. Локоть (Туп.). СРП Локтев, Локотков, Локотский

*ЛОКАЧ.— Локач

*ЛОКАШ.— Лакашук

ЛОКІС літ. *lokys* 'мядзведзь' (Фрэнк.).— Локіс

ЛОКІШ, памянш. ЛАКІШОК, ЛАКІШЫК рэг. 'локаць' (Дзярж.— М. Б.).— Лакішок; Лакішык

*ЛОКСА.— Локсін

*ЛОКТЫШ.— Локтыш

*ЛОКУН.— Локун

ЛОКША рус. 'локшына' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— Локшын. СРП Локшин, ?Локшев

ЛОМАЦЬ, памянш. ЛОМЦІК рус. ломоть 'луста, скіба хлеба' (Даль).— Ломаць, Ломцеў; Ломцік. СРП Ломтев

ЛОМАШ гл. ЛАМАШ

*ЛОНЬ, ЛОНЯ параўн. рэг. лоні 'ахват дзвюма рукамі, узятае ахватам дзвюма рукамі, абярэмак' (Нас.).— Лонь, Лоня, Лонін; Лонскі. СРП Лонин

*ЛОПАН 'той, хто лопае, многа есць'? — Лопан, Лопанай. Бел. у XVII ст. Лопан (БА, I, 231)

ЛОПАТ, памянш. ЛАПОТКА.— Лопотка. Бел. у XVI ст. Лопот, Лопотко (БА, I, 231; Туп.)

*ЛОПАЦЬ, ЛОПУЦЬ.— Лопаць, Лопуць пры [o]||[a]> >[y]. Бел. у XVI ст. Лопоть (Туп.). Параўн. ЛОПАН

ЛОПУХ, рэг. ЛАПУХА, памянш. ЛАПУШКА.— Лопух, Лапуха, Лапухой; Лапушка, Лапушкін; Лапушынскі. Бел., рус. у XV—XVI стст. Лопух, Лопуха (Туп.). СРП Лопухов, Лопухин

ЛОСЬ, памянш. ЛОСІК, ЛАСЬКО.— Лось, Лосеў, Ласёвіч, Ласёнка, Ласянкóў, Ласёня; Лосік; ?Ласько. Бел. у XVII ст. Лось (БА, I, 231; Туп.). Укр. у XV—XVII стст. Лось (Туп.). СРП Лосев, Лосенко, Лосик, Лосиков, ?Лосиков, Лосицкий

*ЛОТ, памянш. ЛОТКА.— *Лотка, Лоткін.* СРП *Лотов, ?Лотков*

ЛОТАХ параўн. рус. *лото́ха* 'балбатун' (Фасм.).— *Лотах*

ЛОТАШ, ЛАТОШ укр. *лоташ, латач* 'балотная лотаць' (Грынч.).— *Лоташ, Лотыш* пры [а]>[ы]; *Латош.* Бел. у XVIII ст. *Лотыш* (БА, I, 231)

*ЛОУГАЧ.— *Лойгач*

*ЛОУКІС.— *Лойкіс*

ЛОУЧЫ, памянш. ЛОУЧЫК, ЛАУЧАК.— *Лойчы, Лойчанка; Лойчык; Лайчак.* Бел. у XVIII ст. *Ловчок.* (БА, I, 231)

*ЛОХАН.— *Лохан, Лаханіч*

ЛОЦМАН.— *Лоцманаў*

*ЛОЧМЕЛЬ.— *Лочмель*

ЛОШАК гл. ЛАШАК

*ЛУБЕНЬ, памянш. ЛУБЕНЬКА.— *Лубенька; Лубнеўскі.* Параўн. СРП *Лебенцов.* Параўн. ЛУБКА

*ЛУБЕШКА.— *Лубешка.* Параўн. ЛУБКА

ЛУБКА бел., рус. 'кошык з луба, лубянка' (Нас.; Даль), укр. 'табакерка' (Грынч.).— *Лубка, Лубко* з пераносам націску, *Лубчо́нак, Лубачка, Лубачкін.* Бел. у XVII ст. *Лубко,* рус. у XV ст. *Лубька* (Туп.). СРП *Лубкин, Лубков*

*ЛУБЯКА.— *Лубяка.* Параўн. ЛУБКА

*ЛУБЯН, памянш. ЛУБЯНЕЦ.— *Лубянаў; Лубяноў* магчыма і ад назвы н. п. *Лубяны*

ЛУГ, памянш. ЛУЖОК.— *Лугін, Лужэнка, Лужанкоў; Лужкоў; Лугоўскі, ?Лужынскі.* СРП *Лугавской*

ЛУД рус. 'дурань' (Фасм.).— *Луд*

ЛУГАВЫ.— *Лугавы; Лугавец, Лугаўцоў* магчымы і ад назвы н. п. *Лугі, Лугавая,* Бел. у XVII ст. *Луговец* (Туп.). СРП *Луговской*

*ЛУГВА.— *Лугвін*

ЛУДА рус. 'куча каменя', 'глеістая глеба', 'кулеш' (Фасм.), параўн. *лудзіць.*— *Лудзін.* У Туп. у XV ст. *Луда*

*ЛУЗА, памянш. ЛУЗІК, ЛУЗЬКО.— *Лүзік; Лузько.* СРП *Лузин, Лузков.* Параўн. ЛУЗАЙ

*ЛУЗАЙ ад *лузаць*, г. зн. 'той, хто лузае'? — *Лузай.* Параўн. ЛУЗАН

ЛУЗАН бел., укр. 'арэх, які сам вылушчваецца' (БРС, Нас.), рус. 'заплечны мяшок' (Фасм.).— *Лузан, Лузанаў.* Параўн. ЛУЗАЙ

ЛУЗГА рэг. 'шалупінне' (Нас., Бяльк.), рус. смал. тое ж (Дабр., Даль), 'луска рыбы' (Даль), укр. 'шалупінне' (Грынч.).— *Лузгін*. СРП *Лузгін*

ЛУК, памянш. ЛУЧКО.— *Лук, ?Лўчыц, Лучонак, Лучанок; ?Лучко; Лукбўскі*. СРП *Луков, Луковенко, Лучков*

ЛУКАВЫ рус. *лукавый* 'хітры, каварны' (РБС), укр. *лукавий* тое ж (Грынч.).— *Лукавэнка; Лукавэц, Лукаўцбў* магчымы і ад назвы н. п. Лука, Лукава

ЛУКОШКА рус. *лукошко* 'кошык, кош, лубянка'— *Лукбўшка*

*ЛУКУЦЬ літ. *lukūtis* 'удод' (Фрэнк.).— *Лўкуць*

*ЛУКША.— *Лўкша*. СРП *Лукшин*

*ЛУЛА.— *Лулбў*. У Туп. у XVI ст. *Лула*

*ЛУНІС.— *Лўніс*

ЛУНЬ.— *Лунь, Лунёў, Лунэвіч*. Бел. у XVII ст. *Лунь, Лун* (БА, I, 232; Туп.). У Туп. у XIV ст. *Лунік*. СРП *Лунёв, ?Лунін, Луньков*

ЛУП, памянш. ЛУПІК ст. бел. 'рабунак, рабаванне' (Нас., АУ).— *Лўпаў, Лўпікаў*. СРП *Лупов, Лупичев, Лупкін*

ЛУПАЧ, памянш. ЛУПАЧЫК, рэг. 'лупаты' (Дзярж.— М. Б.), магчыма і ад *лупіць*, г. зн. 'той, хто лупіць'.— *Лупач; Лупачык*. СРП *Лупачёв*

*ЛУПЕЙКА.— *Лупейка*. Параўн. ЛУПАЧ

ЛУПІНА.— *Лупіно́віч*. СРП *Лупинович*

*ЛУПІШ.— *Лўпіш*

*ЛУПЯК.— *Лупякоў*. Параўн. ЛУПАЧ

*ЛУПЯН.— *Лупя́н*

*ЛУС, памянш. ЛУСІК.— *Лусэвіч; Лўсікаў*

ЛУСКА бел., укр. 'шалупінне', 'луска рыбы' (Нас., Грынч.).— *Лускі́н*. СРП *Лускін*

ЛУСТА бел., укр. 'скібка хлеба' (Нас., БРС, Грынч.).— *Лўста, Лўсці́н*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Луста* (БА, I, 232)

*ЛУСТАЧ.— *Лустач*

ЛУТ, памянш. ЛУЦІК, ЛУТКО 'лыка з маладой ліпы' (БРС, Нас., КСЧ, Бяльк.), рэг 'сук ліпы, з якога можна зняць кару на лыкі' (Бяльк.), рус. заходн. 'лыка, мачала' (Даль), укр. тое ж (Грынч.).— *Лут, Лўтай, Лутовіч; Лўцік; Лўтчанка; Лўцікі*. Бел. у XVII ст. *Лутік*, рус. у XV—XVI стст. *Лутко* (Туп.). СРП *Лутин, Лутиков*

ЛУТНЫ 'зроблены з лута'? — *Лўтны*. Параўн. ЛУТ

*ЛУХЦЯК параўн. рэг. *лухціць* 'ілгаць, гаварыць глупства' (Нас.), бел. *лухта* 'шалупінне, мякіна', 'глупства, бязглуздзіца' (Нас., БРС). рус. 'глупства, бязглуздзіца' (Даль).— *Лухцякоў*. Параўн. СРП *Лухтин*

*ЛУЦ, памянш. ЛУЦІК, ЛУЦКО.— *Луц, Луцэвіч; Луцюк; Ліцік; ?Ліцыкаў; Луцко, Луцкін, Луцкэвіч, Луцковіч; Ліцкі*. Бел. у XVIII ст. *Луца* (БА, I, 232). СРП *Луценко, Луцков, Луцкий*

ЛУЧКО гл. ЛУК

ЛУЧНІК ст. бел. 'рамеснік, які вырабляе лукі' (Нас., АУ).— *Лучнік*. Рус., укр. у XVI ст. *Лучник* (Туп.). СРП *Лучников*

ЛУЧЫНА.— *Лучына, Лучыно́віч*

*ЛУШКО.— *Лушко*

ЛУШЧ, памянш. ЛУШЧЫК укр. *луц* назва птушкі (Грынч.).— *Лушч; Лішчык; Лушчынскі, Лушчыцкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Луц, Луцук* (БА, I, 232; Туп.). СРП *Луцук*

*ЛУШЧАЙ ад *лушчыць?* — *Лушчай*

*ЛУШЧАК ад *лушчыць?* — *Лушчакоў*

ЛУШЧЫК рус. *луцук* 'лён-цякун' (Даль), укр. *луцук* 'спелы арэх, які сам вылушчваецца', 'лён-цякун' (Грынч.).— *Лішчык*. Параўн. ЛУШЧ

ЛЫВА, памянш. ЛЫЎКА.— *Лыўкін*. СРП *Лывин*

ЛЫГА, памянш. ЛЫЖКО, ЛЫЖЧЫК рус. 'ілжывы чалавек' (Фасм.), параўн. бел. *лыгаць* 'нізаць, нанізваць', '(вяроўкай) звязваць, прымацоўваць адно да другога' (БРС), укр. *лигати* 'накідаць вярхоўку на рогі вала', 'глытаць' (Грынч.).— *Лыга; Лыго* з пераносам націску; *Лыжко, Лышко* пры [ж]>[ш]; ?*Лышчык* пры [ж]>[ш]. Параўн. ЛЫЖКА

*ЛЫГАЧ.— *Лыгач*. Параўн. ЛЫГА

ЛЫЖКА, рэг. ЛОЖКА, памянш. ЛЫЖЧЫК, ЛОЖАЧКА.— ?*Лыжко* з пераносам націску, ?*Лышко* пры [ж]>[ш]; ?*Лышчык* пры [ж]>[ш]; *Лажко* з пераносам націску, *Лажкоў; Ложачкін; Лажкоўскі*. Бел. у XVIII ст. ?*Лошка, ?Лошко* (БА, I, 231). Рус. у XVI ст. *Ложка, с Лошкою* (Туп.). СРП *Ложкин, Ложечкин, ?Лыжков*. Параўн. таксама ЛЫГА, ЛОГ

*ЛЫЗА.— *Лызó*. Укр. у XVI ст. *Лыза* (Туп.)

ЛЫКА, памянш. ЛЫЧКО.— *Лычко, Лычкін; Лычкоўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Лыко, Лычко* (БА, I, 232;

Туп.). Рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Лыко* (Туп.). СРП *Лыков, Лычков, Лычкин*

ЛЫНДА рэг. 'той, хто ходзіць без работы, лындае' (Дзярж.— М. Б.), рус. *лында* 'гультай, хто ўцякае ад справы, бадзяга' (Даль).— *Лындзін*. СРП *Лындин*

*ЛЫНША.— *Лынша*

ЛЫНЬ, памянш. ЛЫНЁК, ЛЫНЬКО параўн. рэг. *лыніць* 'знімаць з лыка верхнюю кару' (КСЧ), рус. *лынь* 'гультай, хто ўцякае ад справы, бадзяга' (Даль).— *Лынькóў; Лынькóўскі*. СРП *Лынёв, Лыньков*

ЛЫСА рэг. 'мянушка каровы з белай лапінай на лбе' (Дзярж.— М. Б.).— *Лыса*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСАК рэг, жарт. 'лысы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), укр. *лисак* тое ж, 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Грынч.).— *Лысáк, Лысакóў; Лысакóўскі*. Бел. у XVI ст. *Лысак* (Туп.). Параўн. ЛЫСЫ

*ЛЫСАКОНЬ са спалучэння *лысы конь*.— *Лысаконь*

ЛЫСАН укр. *лисан* 'конь з белай лапінай на лбе' (Грынч.).— *Лысанóвіч*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСІК гл. ЛЫСЫ

ЛЫСІНА.— *Лысіна*

ЛЫСКА, памянш. ?ЛЫШЧЫК рэг. 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Нас.), 'прачэсанае сякерай месца на бервяне' (Бяльк.), рус. 'метка, зробленая тапаром на дрэвах у лесе, засечка' (Даль), укр. *лиска* 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (Грынч.).— *Лыска, Лыскó, Лыскóў; ?Лышчóўк; Лыськóў, Лышчык; Лыскóўскі*. Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Лыско* (Туп.). СРП *Лысков, Лыскович*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСКАВЕЦ з в. Лыскі, Лыскова.— *Лыскавэц*

ЛЫСКАНЕЦ з в. Лысканы, Лыскане.— *Лысканэц*

*ЛЫСКОЙЦЬ.— *Лыскóўць*

ЛЫСУХА 'жывёліна з белай лапінай на лбе' (БРС), рус. тое ж, 'чалавек з лысінай' (Даль).— *Лысу́ха*. СРП *Лысух*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫСЫ, памянш. ЛЫСІК.— *Лысы, Лысóў, Лысай, Лысых, Лысэнка, Лысянкóў, Лысёнак, Лысэня; Лысіок; Лысікаў; Лысэўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Лысый, Лысы* (БА, I, 232; Туп.). Рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Лысы* (Туп.). СРП *Лысый, Лысов, Лысин, Лысевич, Лысенко, Лысенков, Лысиков, Лысцов*. Параўн. ЛЫСА, ЛЫСАК, ЛЫСАН, ЛЫСІК, ЛЫСКА, ЛЫСУХА, ЛЫСЯК

ЛЫСЯК рус. 'чалавек з лысінаю', 'жывёліна з белаю лапінай на лбе' (Даль), укр. *лисяк* тое ж (Грынч.).— *Лысякоў*. СРП *Лысяков*. Параўн. ЛЫСЫ

ЛЫТА параўн. рус. *лытать* 'лындаць, ухіляцца ад справы, бадзяцца' (Даль), магчыма, ад *лытка*.— *Лыцін*. Параўн. бел. у XVIII ст. *Лытка* (БА, I, 232). СРП *Лыткин*

*ЛЫТНЯ.— *Лытня*. Параўн. ЛЫТА

ЛЫЧ.— *Лыч, Лычоў*. Бел. у XVI ст. *Лыч* (БА, I, 232). Рус. у XIV—XV стст. *Лыч* (Туп.). СРП *Лычев, Лычик*

*ЛЫЧАЎКА.— *Лычаўка*

*ЛЫШ, памянш. ЛЫШКО, ЛЫШЧЫК.— *Лышко; Лышчык*. СРП *Лышев*

ЛЮБ, ЛЮБА, памянш. ЛЮБАЧКА, ЛЮБКО, ЛЮБЧЫК. рус. смал. *люба* 'любы, любая' (Дабр.). *люб, любя* 'мілы, мілая' (Даль), укр. *люб* 'мілы', *люба* 'каханне, любоў' (Грынч.), магчыма і ад УІ *Любоў*.— *Любіч, Любівіч, Любяно́к, Любяно́ў; Любачка; Любка; Любчанка; Любчук; Любчык; Любе́цкі, Любэ́цкі, ?Люба́ўскі*. Бел. у XIV—XVI стст. *Любка*, у XIII ст. *Любь* (Туп.). СРП *Любин, Любович, ?Любкин, Любченко, Любочкин, Любинский, Любицкий*

*ЛЮБАН, памянш. ЛЮБАНЧЫК, ЛЮБАНЕЦ 'любы, каханы?', параўн. укр. *любанка* 'любімая, каханая' (Грынч.).— *Любан; Любанчык, Любанец*, апошнія магчымы і ад назвы н. п. *Любань*

*ЛЮБАР 'той, хто любіць'? — *Любар*. СРП *Любаров, Любарский*

*ЛЮБАРТ.— *Любарт*. СРП *Любартов*

*ЛЮБАСЕЙ.— *Любасей*

ЛЮБАЧКА гл. ЛЮБ

ЛЮБЕЗНІК параўн. *любізнiк* 'прываротнае зелле' (БРС, КСЧ).— *Любэ́знікаў*. Параўн. ЛЮБЕЗНЫ

ЛЮБЕЗНЫ рус. *любезный* 'ласкавы, мілы, ветлівы', 'любы, каханы'.— *Любэ́зны*. СРП *Любезнов*

ЛЮБИМ 'любiмы, каханы'.— *Любі́маў; Любі́мскі*. Бел. у XVII ст. *Любим*, рус. у XVII ст. *Любим* — надзвычай папулярнае, *Любимко, Любишко*, укр. у XVI ст. *Любимко* (Туп.). СРП *Любимов, Любищенко*

ЛЮБИМЕЦ.— *Любі́мцаў*. СРП *Любимцев*

*ЛЮБУТА 'любы, каханы'? — *Любу́цін*. Параўн. ЛЮБАН

ЛЮБЧЫК укр. *любчик* 'любы, каханы' (Грынч.).— *Любчык*. Параўн. ЛЮБ

ЛЮД, памянш. ЛЮДКО, ЛЮДЧЫК.— *Людкó, Людкéвiч, Лiудчык; Лiудскi.* СРП *Людкевич*

ЛЮДЫНА ўкр. *людина* 'чалавек' (Грынч.).— *Людiна*

*ЛЮЖЫНЗА.— *Лiужынзiн*

ЛЮЗА ўкр. *люза* 'баржа для перавозкi дрэва' (Грынч.).— *Лiузiн.* СРП *Люзин, Люзинов*

*ЛЮК(А), памянш. ЛЮЧКО параўн. *люкаць* 'накiд-вацца на каго з лаянкай' (Нас.), рус. смал. *люкаты* тое ж (Дабр.).— *Лiукéвiч, Лiукóвiч, Лiучкóў*

ЛЮКАВЕЦ з в. Люкi.— *Лiукавéц*

ЛЮЛЬКА, памянш. ЛЮЛЬЧЫК.— *Лióлькiн; Лióльчык.* Бел. у XVII ст. *Лiулька* (Туп.). СРП *Лiулькин*

ЛЮЛЯ бел., рэг., укр. 'калыска' (Дзярж.— М. Б., Грынч.).— *Лiулéвiч.* СРП *Лiулин*

*ЛЮЛЯК ад *люляць* 'калыхаць дзiця'? — *Лiуляк.* СРП *Лiуляков*

ЛЮТАР рус., укр. *лютор, лютер* 'люцэранiн' (Фасм., Грынч.).— *Лiутарóвiч, Лiутарéвiч*

ЛЮТЫ, памянш. ЛЮЦІК, ЛЮТКО, ЛЮЦЬКО.— *Лióтаў, Лióцiч; Лióцiкаў; Лiуткó; Лiуцькó, ?Лiуцкó; Лiутынскi.* У Туп. у XVI ст. *Лiутый, Лiутик* (Туп.). СРП *Лiутов, Лiутин, Лiутиков*

ЛЮХТА рэг. 'унутраная частка пячнага комiна' (Дзярж.— М. Б.).— *Лióхта.* СРП *Лiухтиков*

*ЛЮХЦЕР.— *Лióхцер*

ЛЮЦІК бел. бат. (БРС), рус. *лютик* 'люты чалавек', бат. (Даль).— *Лióцiкаў.* Параўн. ЛЮТЫ

ЛЮЦІНЕЦ, ЛЮЦЫНЕЦ з вв. Люцiна, Люцына.— *Лiуцiнéц, Лiуцынéц*

*ЛЯБА, памянш. ЛЯБКО.— *Лiабчiўк.* СРП *Лiабин.* Параўн. ЛЕБА

ЛЯБЁДКА 'самка лебедзя' (БРС).— *Лiабéдка.* Бел. у XVIII ст. *Лeбeдка* (Туп.). СРП *Лeбéдкин.* Параўн. ЛЕБЯДА

*ЛЯВА.— *Лiáва, ?Лiавiх*

*ЛЯВІКА.— *Лiавiкiн, ?Лiавiцкi*

*ЛЯГАЙ параўн. рэг. *лягаць* 'брыкаць', улічваючы рус. матэрыял, менш праўдападобна ад рэг. *лягаць* 'класціся, лажыцца',— *Лiгаў* пры [e]>[i] У Туп. у XVII ст. *Лiгаў.* СРП *Лiгаев*

*ЛЯГАН.— *Лiгáн.* Параўн. ЛЯГАЙ

ЛЯГАР рэг. 'падваліна' (Стэц.).— *Лігараў* пры [e]||[я]>[i]

*ЛЯГАТКА.— *Лягáтка*

*ЛЯГЕЗА.— *Лягéза*. СРП *Легезин*

ЛЯГЕЙДА ўкр. *легейда* 'гультай, лежабок', 'цяльпук, мяла, непаваротлівы' (Грынч.).— *Лягéйда*

*ЛЯГУН 'той, хто ляжыць, лежабок'? — *Лягúн*. СРП *Легунов*

*ЛЯГЧЫЛА ад *лягчаць* 'кастрыраваць?', г. зн. 'той, хто лягчае'? — *Лягчылаў, Лягчылін*

ЛЯД.— *Ляд, Лядэнка*. У Туп. у XVII ст. *Ляд*. СРП *Лядов, ?Лядин*

ЛЯДЗЕНЬ рэг. 'лядзяк, лядзяш' (Бяльк.), рус. *ледень* 'лёд, замёрзлае рэчыва' (Даль).— *Ляднёў; Лядніцкі*. СРП *Леднёв, Леденев*

*ЛЯДЗЯН.— *Лядзян*. Параўн. ЛЯДЗЕНЬ

*ЛЯЖДЗЕЙ.— *Ляждзэй*

ЛЯК(А), памянш. ЛЯЧЫК рус. *ляка* 'пудзіла', *ляк* 'страх, спалох, перапалох' (Даль), бел. рэг. 'сургуч', 'спалох перапалох' (Нас.), 'гаршчок з вузкім горлам для вады' (Стэц.), укр. тое ж (Грынч.).— *Лякін; Лячык; Лячыцкі*. СРП *Лякин, ?Лячин*

ЛЯЛЬКА.— *Лялька, Лялькó* з перастаноўкай націску, *Лялькóў*. Рус. у XVII ст. *Лялка* (Туп.). СРП *Лялькин*. Параўн. ЛЯЛЯ

*ЛЯЛЮГА.— *Лялюга*. Параўн. ЛЕЛЬ, ЛЯЛЯ

*ЛЯЛЮЙ, памянш. ЛЯЛЮЙКА.— *Лялюйка*. Параўн. ЛЕЛЬ

ЛЯЛЯ, памянш. ЛЯЛЬКО, ЛЯЛІК 'лялька'.— *Лялюк; Лялькó, Лялькóў; Лялік, Лялікаў*. У Туп. у XVI ст. *Ляля*. СРП *Лялин*

*ЛЯЛЯЎКА.— *Ляляўка; Ляляўскі*. Параўн. ЛЕЛЬ

*ЛЯМЕНЬ.— *Лямнёў; Лямніцкі*. СРП *Леменев*

ЛЯМЕЦ.— *Лямцаў; Лямчук*. СРП *Лямцев*

ЛЯМЕШКА гл. ЛЕМЕШ

*ЛЯМА, *ЛЯМКА, памянш. ЛЯМАЧКА.— *Лямчук; Лямачка*. У Туп. у XVII ст. *Ляма*. СРП *Лямин*

*ЛЯНГУЗ.— *Лянгузаў*

ЛЯПА, памянш. ЛЯПКА.— *Ляпіч; Ляпка, Ляпкó* з перастаноўкай націску, *Ляпкóў, Ляпкóвіч*. Рус. у XV ст. *Ляпа* (Туп.). СРП *Ляпин, Ляпичев, Ляпкин*

*ЛЯПЕЙКА.— *Ляпéйка*. Бел. у XVII ст. *Лепейко* (Туп.). Параўн. ЛЕПА

ЛЯПЕНЬ гл. ЛЕПЕНЬ

*ЛЯПЕША, ЛЯПЕШКА.— *Ляпéша, Ляпéшка*. Параўн.

ЛЕПА

ЛЯПЕШКА рэг., рус. *лепёшка* 'перапечка'.— *Ляпёшка, Ляпёшкін*. СРП *Лепёшкін*

ЛЯПІЛА рус. *лепила* 'дрэнны лепшчык' (Даль).— *Ляпіла, Ліпіла* пры [e]>[i]. СРП *Лепилин, Лепилкин*

ЛЯПКО гл. ЛЕПА, ЛЯПА

ЛЯСНІК.— *Леснікóў; Леснічúк*. СРП *Лесников, Лесниченко, Лесницкий*

ЛЯСНІЧНЫ 'які належыць лесніку ці ляснічаму'.— *Ляснічны*

ЛЯСНІЧЫ.— *Ляснічы*. Бел. у XVI ст. *Лесничий* (БА, I, 230)

ЛЯСНЫ.— *Лясны́; Лясно́ўскі*. У Туп. у XVII ст. *Лесной*. СРП *Леснов, Лесных*

ЛЯСНЯК 'лясны жыхар?', рус. *лесняк* 'зараснік' (Даль).— *Лясня́к; Лёсняк* з пераносам націску

*ЛЯСОТА.— *Лясóта*. Укр. у XIV—XVI стст. *Лесота* (Туп.)

ЛЯСУН.— *Лясúн*. Бел. і рус. у XVI ст. *Лесун* (Туп.)

*ЛЯТКО ад *лятаць?* — *Лятчэ́ня*

ЛЯТУН.— *Лятúн, Летунóвіч*. СРП *Летунов*

*ЛЯТЭК.— *Лятэ́к; Лятэ́цкі, ?Летачэ́ўскі*

ЛЯЎДА гл. ЛЕЎДА

*ЛЯЎТА.— *Ляўта́*

*ЛЯЎХНЯ 'ляўша'? — *Ляўхне́нка*

ЛЯЎША, памянш. ЛЕЎШЫК.— *Ляўша́, Ляўшо́ў, Ляўшы́н, Ляўшы́наў, Ляўшэ́віч, Ляўшэ́ня; ?Лёўша* пры перастаноўцы націску; *Ляўшúк; Лёўшык*. Бел. у XV—XVI стст. *Левша* (БА, I, 229; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Левша* (Туп.). СРП *Левшин*

*ЛЯЎШНЯ 'ляўша'? — *Ляўшнэ́я*

ЛЯЎШУН 'ляўша'— *Ляўшúн, Лёўшунóў*

ЛЯХ 'паляк' (Нас., АУ).— *Лях, Ля́хай, Ля́хін, Ляхóвіч, ?Ляшэ́віч; Ляшúк; Ляшкó, Ляшóк, Ляшкóў, Ляшкéвіч, Ляшкóвіч; Ляхóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Лях, Ляшко* (БА, I, 232—233; Туп.). У летапісе *Ляшко* з XI ст. (Туп.). Укр. у XV—XVII стст. *Лях, Ляшко* (Туп.). СРП *Ляхов, Ляхович, Ляховский, Ляховецкий*

*ЛЯХАР.— *Ляха́р*

*ЛЯХЕР.— *Ля́хер*

*ЛЯЦКО.— *Ляцкó, ?Ляцкі*

*ЛЯШАН, памянш. ЛЕШАНОК.— *Лешаніок; Лешанок*. Параўн. ЛЕШЫ
*ЛЯШЧУН.— *Ляшчун*

МАГАЗІННІК 'уладальнік магазіна'?—*Магазіннікаў*

*МАГАЙЛА ад *магчы*, 'той, хто ўсё можа, ці хваліцца, што можа'.— *Магайла*

*МАГАЛА ці *МАГАЛЬ, памянш. МАГАЛЬКО.—
Магальчук; Магалінскі

*МАГАРЫЛ.— *Магарыл*

*МАГЕР, *МАГЕРА, МАГЕРКА параўн. *магерка* 'шапка ці капялюш з лямцу' (БРС, Бяльк.).— *Магер; Магэра; Магірка* пры [e] > [i]; *Магіроўскі*

*МАГІДА.— *Магідзін*. СРП *Магидов, Магидин*

*МАГІДЭР.— *Магідэр*

МАГІЛА.— *Магілін, Магілёвіч; Магілінскі, Магільніцкі*. Бел., укр. у XVII ст. *Могила* (Туп.). СРП *Могила, Могилин, Могилевич, Могилёв*

МАГІЛЕВЕЦ, МАГІЛЯВЕЦ з г. ці з іншага н. п. *Магілёў* — *Магілёвец, Магілявец, Магілёўцаў*. СРП *Могилевцев*

МАГІЛЕУЧЫК, МАГІЛЯНЧЫК з г. ці з іншага н. п. *Магілёў*.— *Магілёўчык, Магілянчык*

*МАГІНДА.— *Магіндóвіч*

*МАГЛЫШ параўн. рэг. *магляваць* 'качаць бялізну', 'румянiць', 'умасціць маслам ці памадай' (Нас.).— *Маглыш*

*МАГЛЮЙ.— *Маглюй*. Параўн. МАГЛЫШ

*МАГРА параўн. тат. *магрур* 'ганарысты, фанабэрысты, саманадзейны' (ТРС).— *Магрин*

*МАГРАШ тат. *могрэшу* 'рыкаць, мыкаць' (ТРС).— *Маграшóў*

*МАГРЫТА.— *Магрита*

МАГУЧЫ.— *Магучы, Магучаў*

МАДЖАРА рус. 'мажара' з крым. тат. *маджар* 'павозка' (Фасм.).— *Маджара*

*МАДЗЕЙША.— *Мадзэйша*

МАДЗЯР рэг. 'мадзьяр'.— *Мадзяр; Мадзярскі*. Каз. УІ *Мадиар* (Жануз.)

*МАДУДА.— *Мадудзін*

*МАДЭКША.— *Мадэкша*

МАЕР.— *Маёр, Маёраў, Маярóвіч, Маярэнка; Маярчук*. СРП *Майоров*

МАЖА рус. *мажа* 'вялікі чумацкі воз, валовая за-
пращка' (Даль), укр. *мажа* 'чумацкі воз' (Грынч.), па-
раўн. таксама літ. *tažas* 'малы, маленькі'.— *Мажа →
*Мажанка → *Мажанкоў*. СРП *Мажин*

*МАЖАЙ ад *магчы?*, г. зн. 'той, хто можа', параўн. і
літ. *tažas* 'малы, маленькі'.— *Мажай*, *Мажайеў*. СРП
Мажеев, Можеев

*МАЖАКА.— *Мажака*. Параўн. МАЖАЙ

*МАЖАЛЬ.— *Мажаль*; *Мажальскі*. Параўн. МАЖАЙ

МАЖАР, МАЖАРА параўн. рэг. *мажары* 'павозка з
драбінамі для перавозкі сена, снапоў, саломы' (Бяльк.),
бел. *мажара* 'вялікая павозка' (БРС), рус. *можара*
тое ж (Даль), укр. *мажара* 'вялікі воз' (Грынч.).— *Ма-
жар*, *Можар* з пераносам націску, *Мажара*. СРП *Мажар-
ин, Можарин, Можаров*. Параўн. МАЖА

*МАЖУГА.— *Мажуга*. Параўн. МАЖА, МАЖАЙ

*МАЖУЛЬ параўн. літ. *tažulis* 'малодшы, малыш'.—
Мажуль, *магчыма*, у выніку асваення ЛП *Мажюліс*

*МАЖУТА, *памянш.* МАЖУТКА.— *Мажутка*. Па-
раўн. МАЖАЙ

*МАЖУЦЬ.— *Мажуць*

*МАЖЭЙ, *МАЖЭЙКА.— *Мажэй*, *Мажэйка*. Бел у
XVIII ст. *Можейко* (БА, I, 235). СРП *Можейко*. Параўн.
МАЖАЙ

МАЗ, *памянш.* МАЗІК, МАЗОК, МАЗКО ад *мазаць*,
параўн. рэг. *мазы* 'плямы на адзенні' (Нас.), *маз* 'па-
мылка, промах' (БРС), рус. *маз* 'палюбоўнік' (Даль).—
Маз; *Мазюк*; *Мазікаў*; *Мазок*, *Мазкоў*; *Мазко*. СРП *Ма-
зиков*

МАЗА, *памянш.* МАЗКО, МАЗІК рус. 'той, хто ма-
жацца' (Даль).— *Мазин*; *Мазко*, *Мазкоў*; *Мазько*, *Мазі-
каў*; *Мазюк*. СРП *Мазинов, Мазин, Мазик*

*МАЗАЙ ад *мазаць* 'той, хто мажа' ці 'замазаны, за-
пэцканы'.— *Мазай*, *Мазайеў*. Рус. у XVII ст. *Мазай* (Туп.).
СРП *Мазаев*

*МАЗАЙЛА.— *Мазайла*. Параўн. МАЗАЙ

*МАЗАК.— *Мазак*. Параўн. МАЗА, МАЗАЙ

*МАЗАЛА.— *Мазала*. У Туп. у XVI ст. *Мазало*. Па-
раўн. МАЗА, МАЗАЙ

МАЗАЛЯКА рэг. 'мазоль', 'працавіты чалавек'
(Дзярж.— М. Б.).— *Мазаляка*

МАЗАН, *памянш.* МАЗАНИК 'мазаны'.— *Мазан*; *Ма-
занік*. СРП *Мазанов, Мазанков*

*МАЗГА 'мозг, мазгі'? — *Мазго́, Мазго́віч*. СРП *Мозгин, Мозгов*

МАЗЕЙ памянш. МАЗЕЙКА, МАЗЕЙЧЫК укр. 'той, хто мажа', 'назва вала попельнай масці' (Грынч.).— *Мазэйка; Мазэйчык*. Укр. у XVI ст. *Мазей* (Туп.).

*МАЗЕЛЬ.— *Мазэль*. Параўн. МАЗАЙ, МАЗЕЙ

МАЗЕПА рэг. 'запэцканы ў што чорнае, ці чорны ад прыроды чалавек' (Нас.), рус. смал *мазэпа* 'брудны, запэцканы' (Дабр.), укр. пачаткова 'мурза', а пасля 'наогул неахайны, грубаваты, праставаты чалавек, вахлак, прастак' (Грынч.).— *Мазэпа, Мазэпін*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Мазэпа* (БА, I, 233; Туп.), укр. у XVI—XVII стст. *Мозэпа* (Туп.). СРП *Мазэпа*

МАЗІЛА, памянш. МАЗІЛКА 'той, хто мажа' (БРС), рэг. 'той хто вымазваецца, запэцкваецца' (Дзярж.— М. Б.), рус. *мазила, мазилка* 'той, хто мажа' (Даль), укр. *мазило* 'матэрыял, якім мажуць', 'прылада, якою мажуць' (Грынч.).— *Мазілка, Мазілкін*

МАЗКО, МАЗЬКО гл. МАЗА

МАЗОЛЬ, памянш. МАЗАЛЁК.— *Мазоль, Мазалёў; Мазалькоў; Мазалёўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Мозоль*. (Туп., БА, I, 235). СРП *Мозольков*

*МАЗОЎКА.— *Мазоўка*. Параўн. МАЗАЎІ

МАЗУН рус. смал. 'замазаны, мурзаты' (Дабр.), 'той, хто мажа' (Даль), укр. 'пястун, любімец' (Грынч.).— *Мазун*

МАЗУР, памянш. МАЗУРОК, МАЗУРЧЫК 'мурзаты, замурзаны' (КСЧ), *мазурок* 'палявы верабей' (Ніканч.).— *Мазур, Мазурай, Мазурэвіч, Мазурэнка; Мазурук; Мазуркевіч; Мазурчык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Мазур, Мазурко* (Туп., БА, I, 233). Укр. у XVI, рус. у XVII стст. *Мазур* (Туп.). СРП *Мазуркевич, Мазуровский*

МАЗУР, памянш. МАЗУРОК, МАЗУРЧЫК 'выхадзец з Мазуршчыны' (БРС).— *Мазур, Мазурэвіч, Мазурэнка; Мазурук; Мазуркевіч; Мазурчык*. СРП *Мазур, Мазуркевич, Мазуровский*

МАЗУРА, памянш. МАЗУРОК, МАЗУРЧЫК 'неахайны, брудны чалавек', 'дрэнны маляр' (Даль).— *Мазура; Мазуркевіч; Мазурчык*. Бел. у XVII ст. *Мазура* (Туп.). СРП *Мазурин, Мазуркевич, Мазуровский*. Параўн. МАЗУР

МАЗЫРА, памянш. МАЗЫРКА, МАЗЫРЧЫК рус. *мазыря* 'той, хто размазвае ежу ў талерцы, пераборлівы

ў ядзе' (Даль).— *Мазы́рка, Мазыркó; Мазы́рчык*. Бел. у XVI ст. *Мозырка* (БА, I, 235). Укр. у XVII ст. *Мозыр, Мозыра, Мозыря* (Туп.)

*МАЗЮК.— *Мазю́к*. Бел. у XVII ст. *Мазюка* (Туп.).
Параўн. **МАЗАЙ**

МАЙ.— *Маеў, Майкó; Мае́ўскі*. Рус. у XV—XVII стст. *Май, Майко* (Туп.). СРП *Маев, Маевский*

*МАЙБАРАДА са спалучэння *мець (мае)* *бараду*.—
Майбарада

МАЙДАН.— *Майданóвич; Майданю́к*. Укр. у XVII ст. *Майдан* (Туп.). СРП *Майданов*

*МАЙЗЕЛЬ, памянш. ?МАЙЗЛІК.— *Майзель; Майзлік*. СРП *Майзель, Майзелев, ?Майзлин*

*МАЙЗЕТ.— *Майзет*

*МАЙЗУС.— *Майзус*

*МАЙЗЯПА са спалучэння *мець (мае)* *зяпу*.— *Майзяпа*

*МАЙЛЫЧКА са спалучэння *мець (мае)* *лычка*.—
Майлычка

*МАЙСА.— *Майса; Майсю́к, магчыма, ад УІ Майсей*

*МАЙСАК.— *Майса́к, магчыма, ад УІ Майсей*. СРП

Майсаков

МАЙСКІ.— *Майскі*. СРП *Майский*

МАЙСТАР.— *Майстраў, Майстрэ́нка*. СРП *Май-*

стров

*МАЙТА літ. *maitá, máita* 'падаль, мярцвячына', параўн. рус. *майтаць* 'разумець, кеміць, цяміць' (Даль).—

Майтаў. СРП *Майтов*

*МАЙТАК.— *Майта́к, Майтакóў*. Параўн. **МАЙТА**

МАК.— *Макóвич; Макóўскі*. СРП *Маков, Маковский*

МАКАВЕЙ 'той, хто вее мак'? — *Макавэй*. СРП *Маковеев*

МАКАВЕЦ з в. *Макава*.— *Макавэ́ц; Макаўцаў; Макавэ́цкі*. Бел. у XVII ст. *Маковец* (БА, I, 233). СРП *Маковецкий*

МАКАГОН укр. *макогін* 'пест для расцірання солі, маку, пшана; таўкач' (Грынч.).— *Макаго́н, Макаго́наў*. Укр. у XVI ст. *Макогин* (Туп.). СРП *Макагонов, Макогоннов, Макогоненко*

МАКАЕД 'той, хто есць мак'? — *Макаёд*

МАКАЙ ад рэг. *макаць* 'мачаць?', г. зн. 'той, хто мачае', параўн. і тат. дыял. *мэкэй* 'шышка' (ТРС).— *Макай*,

Макаеў, Макаёнак, Чув. УІ Макай (Магн.). СРП Макаев. Параўн. МАҚАЛА

МАҚАЛА рус. 'той, хто мачае' (Даль).— Макал'овіч

*МАҚАЛЬ.— Макаль. Чув. УІ Макаля (Магн.). Параўн. МАҚАЛА

*МАҚАС параўн. літ. *takāsyti* 'хадзіць па гразі'.— Макас, Макась; Макасюк. Чув. УІ Макас (Магн.)

*МАҚАТУН.— Макатун. Параўн. Каз. УІ Макат, Макатай (Жануз.)

МАҚАЎКА, памянш. МАҚАЎЧЫК, МАҚОЎЧЫК.— Макаўка; Макаўчык, Макоўчык — апошнія магчымы і ад назвы н. п. Макава, Макаўкі. Укр. у ХVІ ст. Маковка (Туп.)

*МАҚЛА, памянш. МАҚЛЕЦ параўн. рус. *маклачить* 'пасрэднічаць пры продажы-куплі за плату' (Даль).— Макляцоў, магчыма і ад МОҚЛЫ (гл.). СРП Маклецов. Параўн. МАҚЛАК

*МАҚЛАЙ.— Маклай. Параўн. МАҚЛА, МАҚЛАК
МАҚЛАК рус. *маклак* 'пасрэднік пры продажы-куплі, барышнік, перакупшчык' (Даль, Мельн.).— Маклакоў. Бел. у ХVІ ст. Моклок (БА, I, 235). СРП Маклаков

*МАҚНЯ.— Макня

*МАҚОСА, памянш. МАҚОСКА.— Макоска

*МАҚОТА.— Макотаў, Макатоўіч. СРП Макатюк

МАҚРАВУС са спалучэння *мокрыя вусы*.— Макравус, Макравусаў. У Туп. Мокроус у ХV ст. СРП Мокроусов

*МАҚРУШ.— Макаруш, Макрушыч

МАҚРУША рус. *мокруша* 'мокры, змоклы, запыреканы вадой' (Даль), 'ануча для мыцця падлогі' (Мельн.).— Макрушыч. Рус. у ХV—ХVІІ стст. Мокруша, Мокрушка (Туп.). СРП Мокрушин

МАҚСА, павеліч. МАҚСІЛА рус., укр. 'печань рыбы' (Даль, Грынч.), магчыма і ад УІ Максім.— Максілёнка. СРП Максін

*МАҚСАК.— Максак. Чув. УІ Максак (Магн.). Укр. у ХVІ ст. Максак (Туп.). СРП Максаков

*МАҚСАЧ.— Максачоў

*МАҚСУЙ.— Максуйеў

*МАҚСУЛЬ.— Максўль

МАҚУЛЬ, памянш. МАҚУЛІК.— Макуль; Макулік. Параўн. МАҚАЛА

*МАКУТ, *МАКУТА.— *Маку́т, Маку́та; Макуце́нка, Макуце́ня, Макуце́ня.* У Туп. *Макута* ў XV ст.

МАКУХА.— *Маку́ха.* Укр. у XVII ст. *Макуха* (Туп.)

*МАКУЦЬ.— *Ма́куць, Макуце́нка, Макуце́ня, Макуце́ня*

*МАКУША, памянш. МАКУШЫК.— *Маку́шык.* У Туп. *Макуша, Макушка* ў XV і XVII стст. СРП *Макушин, Макушкин*

*МАКШУН.— *Маку́н*

*МАЛАГА.— *Мала́гін*

*МАЛАДЗЕШКА.— *Маладзёшкін*

МАЛАДЗЯН рэг. 'немалады чалавек, які маладзіцца' (Стэц.).— *Маладзя́наў*

МАЛАДЫ.— *Малады́.* Рус. у XV—XVII стст. *Молодой* (Туп.). СРП *Молодов, Молодых*

МАЛАЖАВЫ рэг. 'маладжавы'.— *Малажа́вы; Малажа́ўскі*

МАЛАЙ рэг. 'булка', 'малая булка хлеба' (Вешт.), рус. 'талакно з пшана' (Даль), укр. 'хлеб з кукурузы, гароху ці проса', 'проса' (Грынч.), магчыма, цюрк., параўн. тат. *малай* 'хлопчык', 'сын', 'слуга' (ТРС), кірг. 'наёмны работнік, прыслужнік, наёмнік' (КРС).— *Малаёнак.* СРП *Малаев*

МАЛАЙЦА рэг. 'маладзец' (Нас.).— *Малайцо́ў; Малайчу́к*

МАЛАКО, памянш. МАЛОЧКА.— *Малако́віч; Малочка.* СРП *Молочков, Молочкин*

*МАЛАНДА.— *Маландзі́н*

МАЛАНКА, памянш. МАЛАНАЧКА.— *Малана́чкін*

*МАЛАСАЙ.— *Маласай́*

*МАЛАС.— *Маласіо́к*

МАЛАТОК.— *Малато́к, Малатко́ў.* СРП *Молотков*

МАЛАТОЎНІК рус. смал. *молотовник* 'каваль' (Даль).— *Малатобу́нік*

*МАЛВІЧКА.— *Малві́чка*

МАЛДАВАН 'малдаванін'.— *Малдава́наў.* СРП *Молдаванов*

*МАЛЕЖ.— *Мале́ж*

МАЛЕЙ, памянш. МАЛЕЙКА 'малы, невялікага росту'? — *Мале́й; Маляёнак; Мале́йка, Маляко́віч; Мале́йчу́к.* Бел. у XVI—XVII стст. *Малей*, укр. у XVI ст. *Малей*, рус. у XVII ст. *Малейко* (Туп.). СРП *Малеев.* Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

*МАЛЕНДА, *МАЛЕНТА.— *Малéнда; Малянтóвич*
МАЛЕЦ рэг. 'хлопец, падростак' (Нас., Бяльк.).—
Мáлэц, Мáльцаў, Мáльчанка, Мальчóнак; Мальчэўскі.
Бел. у XVII ст., рус. у XV—XVII стст. *Малец* (Туп.).
СРП *Мальцев, ?Мальцин, Мальчинский*

МАЛЕЧА.— *Малéча.* СРП *Малеченко.* Параўн. МА-
ЛІК, МАЛЫ

*МАЛЕША, памянш. МАЛЕШКА 'малы, невысокага
росту'? — *Малéша, Малéшка.* Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

*МАЛІБОЖКА.— *Малібóжка, Малібóшка*

МАЛІК рус. *малик* 'дзіця, малыш', 'меншы ў сям'і'
(Даль), магчыма, цюрк., параўн. тат. 'правіцель, цар'
(ТРС). — *Мáлік, Мáлікаў; Малічúк; Маліцкі.* Каз. УІ
Малик (Жануз.). Туп. *Малик* (ТРС). Бел. у XVI ст. *Ма-*
лик, Малык, рус. у XVII ст. *Малик* (Туп.). СРП *Малик,*
Маликов, Малицкий

МАЛІНА, памянш. МАЛІНКА, МАЛІНЧЫК, МАЛІ-
НОК, МАЛІНЕЦ.— *Малінаў, Малінін; Малінка; Малін-*
чык; Маліно́к; Маліне́ц; Маліно́ўскі. Рус. у XVI ст. *Ма-*
лина (Туп.). СРП *Малинин, Малинов, Малиновский,*
Малинский

МАЛІТВА, памянш. МАЛІТВІК.— *Малітвік*

МАЛКА рэг. 'малютка' (Нас.).— *Мáлкін.* Бел. у
XVI ст. *Малко* (Туп.). СРП *Малков, Малкин*

МАЛМЫГА рэг. 'скуласты твар, скулы' (Дзярж.—
М. Б.).— *Малмы́га*

*МАЛОЙ.— *Малóбенка.* СРП *Малоев*

МАЛОЙЛА 'той, хто меле'.— *Малóйла, ?Малóўйла*
пры [o] > [ó] > [y]

МАЛОЧКА гл. МАЛАКО

*МАЛОШ, памянш. МАЛОШЫК.— *Малóшык.* СРП
Молошков

МАЛУН кірг. *молун* 'дзікая кошка' (КРС).— *Малу-*
но́ў. Параўн. таксама МАЛОЙЛА

*МАЛУТА.— *Малóўцін*

МАЛУХА рус. 'дзіця, малыш', 'меншы ў сям'і'
(Даль).— *Малóўха.* СРП *Малухин*

МАЛЧАН гл. МАУЧАН

МАЛЫ, памянш. МАЛКО, МАЛЬКО.— *Малы́, Ма-*
ло́ў, Малéвіч, Мáліч, Малéнка, Маляно́к, Малянкóў;
Малю́к; Малéўскі, ?Маліцкі. Бел. у XVI—XVIII стст.
Малой, Малька (Туп., БА, I, 233). Рус. у XV—XVII стст.,
укр. у XVI—XVII стст. *Малой* (Туп.). СРП *Малов, Ма-*

лин, Малевич, Маленков, Маленкин, Малевский, Малько, Мальков, Малков, Малюков, Малюкин, Малючков, Малый, Малых. Параўн. МАЛЬ

МАЛЫГА рус. 'дзіця, малыш', 'меншы ў сям'і' (Даль), 'маларослы' (Мельн.).— *Мальіга, Мальігін*. Рус. у XV—XVI стст. *Малыга* (Туп.). СРП *Малыгин*

МАЛЫХА 'малы, малыш'.— *Мальіха*. Бел. у XVI ст. *Малыха* (БА, I, 233). СРП *Малыхин*

*МАЛЫЧ.— *Мальычаў*. СРП *Малычев*

МАЛЫШ, МАЛЫША, памянш. МАЛЫШКА, МАЛЫШЧЫК.— *Мальіш, Мальышаў, Малышо́нак; Мальіша; Малышка; Малышчык; Малышэўскі*. Бел. у XVI ст. *Малышка* (Туп.). Рус., укр. у XV—XVI стст. *Малыш* (Туп.). СРП *Малышев, Малышко, Малышкин, Малышков*

*МАЛЬ, памянш. МАЛЬКО 'малы'? — *Маль, Малёвіч, Малич, Малёнка, Маляно́к, Маляно́ў; Малиок; Малько́, Малько́ў, Малько́віч, Мальке́віч; Малёўскі, ?Малицкі*. Параўн. МАЛІК, МАЛЫ

МАЛЬГА рус. 'драбяз, мелюзга', 'малькі рыбы' (Даль); параўн. бел. рэг. *мальгва* зборн. 'малькі' (Нас.), 'дробязь', 'глупства' (Бяльк.).— *Мальга́, Мальгін*. Рус. у XV—XVI стст. *Мальга* (Туп.). СРП *Мальгинов*

МАЛЬКО гл. МАЛЫ

МАЛЬЧЫК рус. *мальчик* 'хлопчык'.— *Мальчык*. СРП *Мальчиков*

*МАЛЮГА 'малы'?— *Малюга́, Малюжыч, Малюжыц; Малюжэ́нец*, апошняе хутчэй па назве н. п. *Малюгі, Малюжаны*. Бел. у XVII ст. *Малюга* (БА, I, 233). СРП *Малюга, Малюгин*

МАЛЮСКА.— *Малю́ска*

МАЛЮТА, памянш. МАЛЮЦІК рэг. 'дзіця, малое дзіця' (Нас.), рус., укр. 'малыш, малы, нізкарослы чалавек' (Даль, Грынч.).— *Малюцік, Малюцікаў*. Бел. у XVI ст. *Малюта*, рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Малюта, Малютка* (Туп.). СРП *Малютин, Малютов*

МАЛЮХА, памянш. МАЛЮШКА рэг. *малюшка* 'дзіця, малое дзіця' (Нас.), рус. заходн. 'маляўка' (Даль).— *Малюшын; Малюшчанка; Малюшы́цкі*. Бел. у XVIII ст. *Малюшка* (БА, I, 233).

МАЛЯВАНКА бел. рэг. 'размаляванае фарбамі вялікоднае яйцо' (Дзярж.— М. Б.).— *Малява́нкі*

МАЛЯВАНЫ.— *Малява́ны*

МАЛЯР.— *Малярóў, Малярéнка, Малярóнак*. Бел. у XVI ст. *Маляр, Малер* (БА, I, 233). СРП *Маляр, Маляров, Маляренко, Маляревский*

*МАЛЯТА, памянш. МАЛЯЦЬКО 'малы'.— *Маляцькó*

МАЛЯУКА.— *Маляўка; ?Маляўскі*. Бел. у XVI ст., рус., укр. у XVII ст. *Молявка* (Туп.). СРП *Молявкин*

МАМА, памянш. МАМКА, МАМАЧКА, МАМАНЯ, ?МАМІК.— *Мама, Ма́мчыц, Ма́мчыцаў, Ма́мчанка; Ма́мачкін; Маманéнка; Ма́мікаў*. Бел. у XVIII ст. *Мамчик* (БА, I, 233). СРП *Мамин, Мамкин, Мамочкин*

МАМАЙ, памянш. МАМАЙКА.— *Мамáй; Мамáйка*. Каз. УІ *Мамай* (Жануз.). Рус. у XVI ст., укр. у XV ст. *Мамай* (Туп.). СРП *Мамаев*

МАМАТ гл. МОМАТ

*МАМЕКА.— *Мамéкін*. Параўн. бел. у XVII—XVIII стст. *Мамяка* (БА, I, 233). СРП *Мамекин*

*МАМЕНЬ.— *Мамнёў*. Чув. УІ *Мамень* (Магн.)

МАМЕТ.— *Мамéтаў*. Бел. у XVIII ст. *Момет* (БА, I, 236). Чув. УІ *Мамет* (Магн.)

*МАМЗІЛА.— *Мамзілаў*

МАМЛЕЙ.— *Мамліéнка*. Чув. УІ *Мамлей* (Магн.). СРП *Мамлеев*

МАМОН, памянш. МАМОНЬКА, МАМОНЬЧЫК рэг. 'глухі чалавек' (Бяльк.), 'маўклівы чалавек' (Маг.—В. Л.), рус. 'багацце, здабыткі, зямныя скарбы', 'бруха, пуза' (Даль), магчыма, з цюрк., каз. *момын* 'ціхі, пакорлівы', кірг. *момун* 'скромны, ціхі' (Баск. Ономастика. М., 1969, стр. 19—20).— *Мамóнаў, Мамóніч, Мамóненка; Мамóнька; Мамóньчык*. Бел. у XVI ст. *Мамон*, рус. у XV—XVI стст. *Мамон, Мамонко* (Туп.). СРП *Мамонов, Мамонин, Момонов*

МАМРО параўн. рус. смал. *мамрить* 'есці, лопаць, жраць', *момринье* 'ежа' (Дабр.), *момра* 'цемната, пацёмкі' (Даль), укр. *мимря, мимрій* 'марматун, той, хто невыразна гаворыць', *мимрати, момрати* 'павольна што-небудзь рабіць' (Грынч.).— *Мамрó, Ма́мрай; Мамрукóў*

*МАМСТА(А).— *Ма́мстаў*

*МАМУС.— *Ма́мус*

*МАМЫКА тат. *мамык* 'бавоўна, пух, поўсць, вата'.— *Мамы́ка*. СРП *Мамыкин*

*МАНАЙ.— *Манáеў, Манáéнка, Манаéнкаў*. СРП *Манаев, Манаенко, Манаенков*

- *МАНАК.— *Манак, Манакóй*. Рус. у XVI—XVII стст. *Манак* (Туп.). СРП *Манакин, Монаков*
- МАНАРХ.— *Манархóвич*
- МАНАСТЫР.— *Манастырэнка; Манасты́рскі*. СРП *Монастырёв; Монастырский*
- МАНАХ.— *Манáхаў*. СРП *Монахов*
- *МАНГОЛЬ 'мангол'? — *Мангалёў*
- *МАНДА.— *Мандзіók*. Чув. УІ *Мандай, Мандей*
- *МАНДРО, памянш. МАНДРЫК параўн. рэг. *мандраваць* 'вандраваць' (КСЧ), рус. *мандровать* тое ж (Даль), укр. *мандрувати* тое ж (Грынч.).— *Мандрó; Мандрукéвич; Мандрык, Мандры́кін, Мандрыкéвич*. СРП *Мандриков*
- МАНДРЫКА рус. 'падарожнік' (Даль), укр. *мандрика* 'сырнік, ляпёшка з сыру, мукі і яец' (Грынч.).— *Мандры́кін, Мандрыкéвич*. СРП *Мандрыкин*
- *МАНЕЙ.— *Манéеў*. У Туп. у XVI ст. *Моней*. Параўн.
- МАНКО
- МАНЕТА.— *Манéтаў*. Бел. у XVII ст. *Монета* (Туп.). СРП *Монетов, Монеткин*
- МАНЕЦ гл. МАНЬ
- *МАНІКАЛА.— *Маніка́ла*
- МАНКО, памянш. ?МАНЧЫК ад *маніць?* г. зн. 'абманшчык, той, хто маніць'? — *Манкóў, Манкéвич, Мánчанка; Манчукéвич; Мánчык*. СРП *Манкевич, Монкевич*. Параўн. МАНЕЙ, МАНОХА, МАНУЙЛА, МАНУЛЬ, МАНУХ(А), МАНЧАК; МАНЫШ, МАНЬ, МАНЮК, МАНЮХ(А)
- *МАНОХА.— *Манóхін*. СРП *Манохин*. Параўн. МАНКО
- *МАНТУК гл. *МОНТ
- *МАНТУР.— *Мантурóў*. Рус. у XV—XVI стст. *Мантур* (Туп.)
- МАНУЙЛА рус. 'абманшчык, той, хто ўмеє выманіць' (Даль), магчыма і ад УІ *Мануйла* < *Мануил* (гл. БА, I, 113).— *Ману́йлаў*. Параўн. МАНКО
- *МАНУЛЬ, памянш. МАНУЛІК.— *Манулéвич, Ману́лік*. Параўн. МАНКО
- *МАНУХ(А).— *Ману́х, Ману́хін*. У Туп. у XVII ст. *Мануха*. СРП *Манухин*. Параўн. МАНКО
- *МАНЦВЕТ.— *Манцвéтаў*
- *МАНЦЫВОДА.— *Манцывóда*
- *МАНЧАК.— *Манча́к, Мóнчак* з пераносам націску. Укр. у XVII ст. *Мончак* (Туп.). Параўн. МАНКО

*МАНЫШ.— *Мáньшаў*. Параўн. МАНКО

МАНЬ, памянш. МАНЕЦ, МАНЬКО рэг. 'ілгун, абманшчык, той, хто маніць' (Нас., КСЧ).— *Мáнін, Манéвіч, Манéнка; Маніок, Манюкóў; Манéц, Манцэ́віч; Манцу-кéвіч; Манькó, Манькóў; Манéцкі, Манькóўскі*. СРП ?*Манин, Маневич, Маненко, Манько, Маньков, Манюков, Маневский, Маньковский*. Параўн. МАНКО

МАНЬКО ўкр. 'ляўша' (Грынч.).— *Манькó, Манькóў; Манькóўскі*. Параўн. МАНЬ

МАНЮК, параўн. рэг. *манюка* 'ілгун, абманшчык' (КСЧ).— *Маніок, Манюкóў*. Параўн. МАНЬ

*МАНЮХ (А).— *Маніохін*. СРП *Манюхин*. Параўн. МАНКО

МАНЯК укр. 'чучала', 'вяха, вешка', 'прывід' (Грынч.).— *Маняк*. Чув. УІ *Маняк* (Магн.)

*МАРАГА.— *Марáга; Марагоўскі*. Параўн. МАРАЧ

МАРАК, памянш. МАРАЧОК.— *Марачу́к; Марачкóў; Марачкóўскі*. СРП *Моряков*

*МАРАНЫ, памянш. МАРАНОК ад рэг. *мараць* 'пэцкаць?', г. зн. 'запэцканы'? — *Маранкóў*

МАРАХОД.— *Марахóдаў*

МАРАЧ, памянш. МАРАЧОК рус. 'той, хто пэцкае' (Даль).— *Марач, Марачóў; Марачу́к; Марачкóў; Марачэ́ўскі, Марачы́нскі, Марачкóўскі*. СРП *Марачёв*. Параўн. МАРАГА, МАРАНЫ, МАРАШ

*МАРАШ, памянш. МАРАШКА.— *Марáш; Мараши́ўк*. Параўн. МАРАЧ

*МАРГАЛА, памянш. МАРГАЛІК ад *моргаць*, г. зн. 'маргун'.— *Маргáлік; Маргалі́нскі*. Параўн. МАРГУН

*МАРГАШ, памянш. МАРГАШКА.— *Маргáшкін*. Параўн. МАРГУН

*МАРГОЛЬ, памянш. МАРГОЛІК.— *Маргóль; Маргóлік; Маргалі́нскі*. Параўн. МАРГАЛЬ, МАРГУН

*МАРГОЎКА.— *Маргóўка; Маргаўчу́к*. Параўн. МАРГУН

*МАРГУЛЬ, памянш. МАРГУЛЕЦ.— *Маргуле́ц*. СРП *Маргулёв*. Параўн. МАРГУН

МАРГУН.— *Маргу́н, Маргунóў; Маргу́нскі*. У Туп. у XVI ст. *Моргун* (Туп.). СРП *Моргун, Моргунов*

*МАРДАМАЙ.— *Мардама́й*

МАРДАС параўн. рэг. *мардасы* 'морда' (Нас.), рус. *мордасы* тое ж (Даль), укр. *мордас* 'аплявуха' (Грынч.).— *Марда́с, Мардасéвіч; Мóрдас*. Бел. у XV—

XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Мордас* (Туп.).

МАРДАЧ рэг. 'мардаты' (Дзярж.— М. Б.).— *Марда-чбў*

*МАРДВІЛА, памянш. МАРДВІЛКА.— *Мардвілка, Мардзвілка, Мардзівілка*. СРП *Мордвилко*

МАРДЗІЛА гл. МОРДА

*МАРДУХАЙ.— *Мардухэй*. Бел. у XVIII ст. *Мардухай* (БА, I, 236). Параўн. СРП *Мардохай*

*МАРЖАЛА.— *Маржа́ла*

МАРЖАН, памянш. МАРЖАНОК рус. 'дробны перл' з каз. *маржан* 'перл' (Фасм.).— *Маржанкбў*

МАРЗА гл. МОРЗА

*МАРЗАК.— *Марза́к*. Параўн. МОРЗА

*МАРЗАЛЬ.— *Марзаліок*. Параўн. каз. УІ *Мырзали* (Жануз.). Параўн. МОРЗА

*МАРЗАН.— *Марза́н*. Параўн. МОРЗА

*МАРЗЛЯК.— *Марзля́к*

МАРҚАЧ.— *Марка́ч, Маркачбў*

МАРҚОУКА рус. *морковка* 'морква'.— *Маркоўка*.

СРП *Морковкин*

МАРМУЛЬ рэг. 'марматун, той, хто невыразна гаворыць', 'неразгаворлівы чалавек, нелюдзім' (Дзярж.— М. Б.), параўн. рус. *мармулить* 'балбагаць, пустасловіць' (Мельн.).— *Марму́ль, Мармулёў*. Бел. у XVI ст. *Мормуль* (Туп.)

МАРМЫЛЬ рэг. 'буркун, заўсёды незадаволены чалавек' (Нас.).— *Мармы́ль; Мармыліок, Мармылюкоў*

*МАРМЫШ, памянш. МАРМЫШКА.— *Мармы́ш, Мармы́шка*

МАРОЖАНЫ.— *Маро́жанаў*

МАРОЗ, памянш. МАРОЗЬКА.— *Маро́з, Маро́заў, Маразэвіч; Маразіок; Маро́зька*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Мороз, Морозик* (БА, I, 236). Рус. у XVI—XVII стст. *Мороз, Морозец, Морозко*, укр. у XVII ст. *Мороз* (Туп.). СРП *Мороз, Морозов, Морозенков, Морозкин, Морозовский*

МАРОКА, памянш. МАРОЧКА.— *Маро́чка*. СРП *Морокин, Мороков*

*МАРОШАК.— *Маро́шак*

*МАРС, памянш. МАРСІК.— *Ма́рсікаў*. СРП *Марсов*

*МАРТОН, памянш. МАРТОНЧЫК.— *Марто́нчык*. Параўн. Чув. УІ. *Мартон* (Магн.)

МАРТЫШКА.— *Марты́шка, хутчэй, аднак, ад УІ Мартын < Мартин* (гл. БА, I, 115)

- *МАРУГА параўн. укр. *моругий* 'рыжы ці цёмна-шэры з цёмнымі палосамі' (Грынч.).— *Маруга*
МАРУДА, памянш. МАРУДКА.— *Марўда, Марўдаў, Марудзэнка; Марўдка*
*МАРУНЯ.— *Марўнін*. СРП *Марунин*
*МАРУХА, памянш. МАРУШКА.— *Марўшка*.
*МАРФОН, памянш. МАРФОНЬКА.— *Марфóнаў; Мархóнька пры [ф]>[х]*
*МАРХОНЬКА гл. МОРХ, МАРФОН
*МАРХАЧ.— *Мархачоў*
*МАРХЕЛЬ.— *Мархэль*
*МАРЦУН ад *марцаваць?* — *Марцўн*
*МАРЧ, памянш. МАРЧЫК параўн. рэг. *марчыць* 'мучыць тугою' (Нас.), укр. *марчити* 'марнаваць, марнатравіць' (Грынч.).— *Марчоў, Мårчанка, Мårчанкаў; Марчўк; Мårчык*; усе магчымы і ад УІ *Марк*. СРП *Марченко, Марчук, Марчуков, Марчевский*
МАРШАЛ.— *Мårшалаў*
МАРШАЛАК.— *Маршалкóвич*
МАРЫМУХА ўкр. *моримуха* 'мухамор' (Грынч.).— *Марымўха*
МАСАЛ, памянш. МАСАЛКА.— *Масáлаў, Масалóвич; Масалкóў; Масальскі*. Параўн. бел. у XVII ст. *Масалай*. СРП *Масалов*. Параўн. МАСОЛ
*МАСЕЛЬ.— *Масэль*
МАСКАЛЬ, памянш. МАСКАЛІК, МАСКАЛЁК ст. бел. *маскаль* 'падданы Маскоўскай дзяржавы' (Нас., АУ), рэг. 'салдат' (КСЧ).— *Маскалёў, Маскалёвич, Маскалénка, Маскалénчык; Маскалюк; Маскалік; Маскалькóў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Москаль* (БА, I, 236; Туп.). Укр. у XVII ст. *Москаль* (Туп.). СРП *Москалёв, Москаленко, Москальков*
*МАСКАТ(А).— *Маска́цін*. СРП *Москатов*
*МАСКЕЛЬ.— *Маскэль*
МАСЛА.— *Мáсла, Мáслаў, Маслоў, Маслénка, Маслénчанка, Маслёнак; Маслюкóў; Маслоўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Масло* (БА, I, 234; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Масло* (Туп.). СРП *Маслов, Маслин, Маслюков, ?Масликов, Масловский*
МАСЛАБОЙ.— *Маслабóеў*. СРП *Маслобоев*
МАСЛАК.— *Масла́к, Маслакóў*, Бел. у XVII ст. *Маслак*, у XVII—XVIII стст. *Мослок, Маслок* (БА, I, 234, 236). СРП *Маслаков*

МАСЛЕНІК ст. рус. *масльник* 'маслароб' (Ср., III, дадатак).—*Масленік*. Рус. у XVI—XVII стст. *Масленик*. СРП *Масленников*

МАСЛЕНКА.—*Маслёнка*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Маслёнка*, *Маслонка*, *Маслянка* (БА, I, 234; Туп.). СРП *Маслёнкин*

*МАСЛЫКА.—*Маслы́ка*. Параўн. МАСЛАК, МАСОЛ МАСЛЮК рус., укр. 'масляк' (Даль, Грынч.).—*Маслюко́ў*. СРП *Маслюков*

МАСЛЯВЕЦ з в. *Маслава*.—*Маслявёц*

МАСЛЯК.—*Масляко́ў*. СРП *Масляков*

*МАСОЙЦЬ.—*Масо́йць*

МАСОЛ рус. 'маслак'.—*Масо́лаў*, *Масало́віч*; *Масо́льскі*. Рус. у XVI—XVII стст. *Мосол* (Туп.). СРП *Мосолов*

МАСТАВЫ.—*Маставы́*. СРП *Мостовой*

МАСТАЎНІК.—*Масто́ўнік*. Бел. у XVI ст. *Мостовник* (БА, I, 237)

*МАСТЫКА.—*Масты́ка*. Бел. у XVI ст. *Мостыка* (БА, I, 237)

*МАСЦЮЛЯ.—*Масцю́лін*

*МАСЦЕНІЦА.—*Масце́ніца*, *Масцяніца*

*МАСЬ.—*Мась*; *Масіок*, *Масюко́ў*, *Масюко́віч*, *Масюке́віч*; *Масько́*, хутчэй, аднак, ад УІ *Майсей*

*МАТАЛА.—*Мата́лін*

МАТАЛЫГА рэг. 'бадзяга, валацуга', 'мот' (Нас.), 'жулік' (Бяльк.), рус. *мотолыга* 'маслак, пярэдняя лапатка', 'марнатраўца' (Даль).—*Маталы́га*

МАТАЛЯНЕЦ з в. *Моталі*, *Маталяны*.—*Маталы́нец*

*МАТАРАС.—*Матарас*

*МАТАРЫКА параўн. рус. смал. *матарыга* 'марнатраўца', 'ілгун' (Дабр.), *мотарига* 'марнатраўца' (Даль), параўн. таксама МАТОР, МАТОРА.—*Матары́кін*

МАТКА.—*Матчэ́ня*. СРП *Маткин*, *Матчин*, *Маточкин*

МАТЛОХ рэг. *мотлах* 'неўраўнаважаны, ветраны, несур'езны чалавек' (Дзярж.—М. Б.), *мотлук* 'рызэ, рвань' (Нас.), укр. *мотлох* 'хлам, абрыўкі, абломкі, рвань, рызэ', 'зброд' (Грынч.).—*Матло́х*, *Матла́хай*; *Матлашю́к*. СРП *Матлахов*

МАТНЯК параўн. *матня* 'куль рыбалоўнай сеткі' (БРС), рус. *мотня* 'адвіслая частка штаноў паміж ног' (Даль), укр. *матня* тое ж, што ў рус., 'сярэдня частка невада' (Грынч.).—*Матня́к*

МАТОР параўн. рэг. *мотар* 'палка, на якой носяць цабры, вёдры' (КСЧ), рус. *мотор* 'борзды, шпаркі, быстры' (Даль).— *Матóр, Матóраў, Матарэ́нка*. СРП *Моторов*,

МАТОРА рус. *мотора* 'марнатраўца' (Даль).— *Матóра, Матóрын, Матарэ́нка*. Рус. у XVII ст. *Мотора* (Туп.). СРП *Моторин, Маторин*

МАТОРНЫ рус. *моторный* 'борзды, шпаркі, быстры' (Даль), укр. *моторний* тое ж (Грынч.).— *Матóрны*

*МАТОХ, МАТОХА, памянш. МАТОШКА.— *Матóх; Матóха; Матóшка*, магчыма, ад УІ *Матвей*

*МАТОШ, памянш. МАТОШКА.— *Матóш; Матóшка*, магчыма, ад УІ *Матвей*

*МАТРАШЫЛА параўн. рэг. *матрашыць* 'трэсці, калашмаціць, матлашыць' (Дзярж.— М. Б.), аб дажджы 'імжэць' (Бяльк.), рус. *мотрошить* 'шаптаць, варажыць, калдаваць' (Даль).— *Матрашы́ла*

МАТРОС.— *Матрóс, Матрóсаў*. СРП *Матросов*

МАТУЗ, рэг. МОТУЗ, памянш. МАТУЗКА.— *Мату́заў; Мóтуз; Мату́зка*. Бел. у XVIII ст. *Мотуз* (БА, I, 237). СРП *Матузов*

*МАТУЙЗО.— *Мату́йзо*

*МАТУК, МАТУКА, памянш. МАТУЧЫК.— *Мату́к; Мату́ка; Матучы́к; Матукóўскі*; магчыма, ад УІ *Матвей*

*МАТУЛОЙЦЬ.— *Матуло́йць, Матуло́й*

*МАТУЛЬ, памянш. МАТУЛЁК.— *Мату́ль, Матуле́віч; Матукóў*, магчыма, ад УІ *Матвей*

МАТУШКА.— *Мату́шка*. Рус. у XVII ст. *Матушка* (Туп.). СРП *Матушкин*

МАТЫЛЬ, памянш. МАТЫЛЁК.— *Маты́ль, Матылё́ў, Матыле́віч, Матылё́нка, Матылё́нак; Матылько́ў; Матылі́цкі*. СРП *Мотылёв*

МАТЫНЬ рэг. назва травы, якою прыманьваюць пчол (Сл.— М. Б.).— *Маты́нь*

*МАТЭЛЬ.— *Матэ́лёнак, Матэ́ленак*

*МАЎКАЛА 'маўчун'? — *Маўка́ла*

МАЎЧАН, МОЎЧАН, МАЛЧАН, МОЛЧАН укр. *мовчан* 'маўклівы чалавек' (Грынч.).— *Маўча́н, Малча́н, Малча́наў; Мóўчан, Мóлчан; Маўча́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Молчан, Мовчан* (БА, I, 236; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Молчан, Молчанко* (Туп.). СРП *Молчанов*

МАЎЧУН.— *Маўчу́н*. СРП *Молчун*

*МАУЧУТА, памянш. МАУЧУТКА.— *Маўчўтка*

МАХАВІК грыб 'махавік', 'махавое кола' (БРС).—
Махавік, Махавікоў

МАХАЛА рэг. *махала* 'хварасціна, якою адганяюць
жывёлу' (Нас.), рус. *махала* 'той, хто падае сігналы ма-
ханнем', *махало* 'што-небудзь чым махаюць' (Даль).—
Махала; Махальскі. СРП *Махалин, Махалов*

МАХАН, памянш. МАХАНЁК, МАХАНЬКО, параўн.
бел. *маханькі* 'маленькі' (Нас.), рус. *махонький* тое ж
(Даль), магчыма, ад *махаць* — *Маханаў; Маханёк; Ма-*
ханько, Маханькоў. Бел. у XVIII ст. *Махан* (БА, I, 234).
У Туп. у XVI ст. *Мохонько*. СРП *Маханов, Маханько*.
Параўн. МАХОНЬ

*МАХАХЕЙ.— *Махахей*

МАХЛАЙ рус. 'малахай, шапка з вушамі', 'дурань'
(Даль).— *Махлай, Махлаеў*. Бел. у XVIII ст: *Махлай*
(БА, I, 234)

МАХЛАК рэг. 'вахлак' (Дзярж.— М. Б.), рус. 'па-
срэднік пры продажы-куплі, маклер, барышнік, перакуп-
шчык' (Даль).— *Махлакоў*. Параўн. МАКЛАК

*МАХЛІС.— *Махліс*

*МАХЛЯ ад *махляваць*? г. зн. 'махляр'? — *Махліч;*
Махляноў. СРП *Махлин*

МАХНАРЫЛЫ са спалучэння *махнатае рыла*.—
Махнарылы

МАХНАТКА 'што-небудзь махнатае (жывёліна,
рэч)', рус. *мохнатка* 'махнаты чалавек ці жывёліна'
(Даль).— *Махнаткін*

МАХНАЧ рэг. 'махнаты чалавек' (Дзярж.— М. Б.),
рус. 'махнаты чалавек ці жывёліна' (Даль).— *Махнач*

МАХНЫТКА рэг. 'галавешка' (Нас., Бяльк.), 'ма-
ленькая галавешка', 'худы, хілы чалавек' (Юрч.).—
Махныткін

*МАХОНЬ, МОХАНЬ, памянш. МАХОНЬКА, МА-
ХАНЬКО, МАХАНЁК.— *Махонь, Мохонь, Махонька; Ма-*
ханько, Маханькоў; Маханёк. СРП *Махонин*. Параўн.
МАХАН

МАХОР 'махры, бахрама'.— *Махроў; Мохар*

*МАХОРТ, МОХАРТ.— *Махорт, Мохарт*. СРП *Мо-*
хортов. Параўн. МУХАРТ

*МАХОТА параўн. рэг. *махоткі* 'маленькі' (Нас.), укр.
'хістанне, ваганне' (Грынч.).— *Махота*. СРП *Махотин,*
Махоткин

*МАХТА.— *Махцюк*. СРП *Махтин*

*МАХЦЕЙ.— *Махцэй*

*МАЦ ад *мацаць?*, г. зн. 'той, хто мацае?', магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118).— *Мац, Мацэнка; Мацук, Мацукóй, Мацукéвiч*

*МАЦАВІЛА ад *мацаць*, г. зн. 'той, хто мацае'? ці ад *моц*, г. зн. 'моцны, дужы'? — *Мацавіла*. Параўн. МАЦ, МАЦАЙ, МАЦАЛЬ, МАЦКЕЛА, МАЦКО, МАЦУК, МАЦУЛЬ, МАЦУР, МАЦЬКО

*МАЦАЙ, памянш. МАЦАЙКА.— *Мацайкóвiч*. Параўн. МАЦАВІЛА

МАЦАК.— *Мацак*

*МАЦАЛЬ, памянш. МАЦАЛІК.— *Мацаль; Мацалькóй*. Параўн. МАЦАВІЛА

МАЦАПУРА ўкр. 'нязграбны, непаваротлівы чалавек' (Грынч.).— *Мацапура*

МАЦКАЛА.— *Мацкалай*. Параўн. МАЦ

*МАЦКЕЛА, МАЦКЕЛЬ.— *Мацкэла, Мацкэль*. Параўн. МАЦАВІЛА

*МАЦКО.— *Мацкó, Мацкóй, Мацкéвiч; Мацкóйскi, магчыма, ад УІ Матвей* (БА, I, 116—118). СРП *Мацков, Мацкевич, Мацковский*. Параўн. МАЦАВІЛА

МАЦНЯВЫ 'моцны, дужы'? — *Мацнявы*

*МАЦОНКА.— *Мацонка*. Параўн. МАЦАВІЛА

*МАЦУГАН, МАЦЫГАН.— *Мацуганай; Мацыганай*

*МАЦУК.— *Мацук, Мацукóй, Мацукéвiч, магчыма, ад УІ Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦ, МАЦАВІЛА

МАЦУЛЬ рэг. 'той, хто любіць мацаць' (Дзярж.— М. Б.). — *Мацуль, Мацулéвiч, магчыма, ад УІ Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦАВІЛА

МАЦУР укр. 'кот' (Грынч.).— *Мацур, Мацурай*, магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦАВІЛА

МАЦЬКО ўкр. 'нерашучы чалавек' (Грынч.).— *Мацкó, магчыма, ад УІ Матвей* (БА, I, 116—118)

*МАЦЬКУН.— *Мацкунóй*. Параўн. МАЦЬКО, магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118)

*МАЦЭЛЬ.— *Мацэль*, магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118). Параўн. МАЦ

*МАЦЭРАЛЬНІК.— *Мацэральнік*

*МАЦЭША.— *Мацэша*, магчыма, ад УІ *Матвей* (БА, I, 116—118)

МАЦЮК рус. смал. *матюк* 'непрыстойная лаянка' (Дабр.), укр. тое ж (Грынч.).— *Маціюк, Мацюкоў, магчыма, ад УІ Матвей* (БА, I, 116—118). СРП *Матюк, ?Матюкин*

*МАЦЮР (А).— *Маціорыч*. Параўн. МАЦУР

МАЧАЛА.— *Мачала; Мачальскі, Мачалінскі*. Укр. у XVII ст. *Мочала* (Туп.). СРП *Мочалин, Мочалов*

*МАЧАН ад *мачаць?* — *Мачан*. Параўн. СРП *Моченов*

*МАЧАРЛА.— *Мачарлюк*

*МАЧАРНЯ 'мачулішча, мачыльня'?— *Мачарнюк*

*МАЧКО.— *Мачкоў*

МАЧУЛА ўкр. *мачула* 'рагожка, мачала', 'няскладны чалавек, мяла' (Грынч.).— *Мачула, Мачуленка; Мачульскі*. Укр. у XVI—XVII стст. *Мочула, Мочулко* (Туп.). СРП *Мачуленко, Мачульскі, Мочульскі*. Параўн.

МАЧАЛА

*МАЧУН ад *мачыць?* — *Мачун*

*МАЧЭЧА.— *Мачэча*

*МАШАК.— *Машак*. Бел. у XVIII ст. *Машак* (БА, I, 234)

МАШАРА параўн. кірг. рэг. *машар* 'страшны суд, месца, дзе адбываецца страшны суд' (КРС).— *Машара, Машараў; Машарскі*. СРП *Машаров, Мошаров*

*МАШКАН.— *Машканаў*

МАШКАР рус. *мошкар* рыба 'сіг' (Даль).— *Машкаркоў*. СРП *Машкаркин, Мошкаркин*

*МАШКЕЙ.— *Машкей*

*МАШКО, памянш. МАШЧЫК.— *Машко, Машкевіч, Машкоўч, Машчыц, Машчанка, Машчанкоў; Машчык; Машкоўскі*. Бел. у XVIII ст. *Мошко* (БА, I, 237). СРП *Машков, Мошкович, Машковский*

*МАШЛЯК.— *Машлякевіч*

МАШНА анат. 'машонка' (БРС), рус. *мошна* 'мяшо-чак для грошай', 'сумка', анат. 'машонка' (Даль).— *Машноў, Машнін, Машніч, Машненка, Машнінкі; ?Машонскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Мошна, Машна* (БА, I, 237). СРП *Машнин*. У Туп. у XV ст. *Мошна*

*МАШУК.— *Машук*. Параўн. МОХ

*МАШУТА, памянш. МАШУТКА.— *Машутка*. СРП *Мошутин*

*МАШЭДА.— *Машэда*

*МАШЭР.— *Машэр, Машэраў*

МАШЭКА, памянш. МАШЭЧКА бел. 'мядзведзь'
(Нас.).— *Машэчка*

*МАЯЙКА.— *Маяйка*

*МЕДЗЕЛЬ.— *Мэдзелеў*. Параўн. МЯДЗЕЛ

МЕДЗЬ.— *Мэдзін; Мядзюк*

МЕЗЕН 'мезены палец'.— *Мэзен, Мэзенін*. Бел. у XVI ст. *Мезин* (БА, I, 234). Укр. у XVII ст. *Мезиной* (Туп.). СРП *Мезин, Мезинов*

МЕЗЕНЕЦ.— *Мэзенцаў*. Укр. у XVI ст. *Мызинец* (Туп.). СРП *Мезенцев, Мезенцов*

МЕЗЕНЬ, МЯЗЕНЯ.— *Мэзенін*. Рус. у XVII ст. *Мезеня* (Туп.). Параўн. МЕЗЕН

*МЕЙЛАК.— *Мэйлак*

*МЕЙСАК.— *Мэйсак*

*МЕЙТА параўн. літ. *meitelis* 'парсюк'.— *Мэйцін*. СРП *Мейтин*

МЕКА параўн. рус. *мекать* 'разумець, кумекаць, думаць, меркаваць' (Даль), г. зн. 'той, хто разумее, кумекае'? — *Мэкін, Мэкавіч*

*МЕЛАШУНАС.— *Мелашунас*

*МЕЛЕЖ.— *Мэлеж*

МЕЛЬНІК, памянш. МЕЛЬНІЧАК.— *Мельнік, Мельнікаў, Мельнічэнка, Мельнічо́нак; Мельнічу́к; Мельнічак; Мяльніцкі*. Бел. у XVII ст. *Мелник* (БА, I, 234). Укр. у XVII ст. *Мельник* (Туп.). СРП *Мельник, Мельников, Мельниковский, Мельниченко, Мельничук*

*МЕЛЬНЫ ад *малоць?* — *Мяльноў*

МЕЛЮХ рэг. *мелюх* 'хвост', 'балбатун' (Клімч.).— *Мелюхаў*

*МЕМУС.— *Мэмус*

*МЕНДЗІЛА.— *Мэндзіла*

МЕНДЫК, параўн. кірг. *мендик* 'мой, які падтрымлівае мяне' (КРС).— *Мэндык*

*МЕНЗА, памянш. МЕНЗІК.— *Мэнзік*

*МЕНКА, МЕНЬКА.— *Мэнчыц; Менька*. Параўн. МЯ-
НЕК

МЕНЦЕЛЬ параўн. рэг. *мянцель* 'той, хто выпрошвае што-небудзь, прыставала' (Дзярж.— М. Б.).— *Мэнцель*

*МЕРГЕС.— *Мергэс*

*МЕРДА.— *Мёрдзіч*

МЕРЗЛЫ.— *Мярзлёў*

*МЕРКУЛЬ.— *Мёркуль*, магчыма, ад УІ *Меркурий*

- МЕРНЫ.— *Мёрны*. СРП *Мернов*
- *МЕРЦАН.— *Мёрцанаў*
- МЕСЯЦ, памянш. МЕСЯЧЫК.— *Мёсячык*. СРП *Месяцев*
- МЕХ, памянш. ?МЕШЫК.— *Мех, Мехаў, Мехавіч, Мяховіч; ?Мёшык*. у Туп. у XV ст. *Мех*. СРП *Мехов*
- МЕХАНИК.— *Механікаў*. СРП *Механиков*
- *МЕХТА.— *Мэхта*
- *МЕЦЬКА ад *меціць?* — *Мёцька*
- МЕЧНИК.— *Мёчнік*. У Вільна ў XVII ст. *Мечник* (Туп.). СРП *Мечников*
- МЕШКАВЕЦ з в. *Мяшкі, Мяшкова*.— *Мешкавёц*
- *МЕШКУЦЬ.— *Мёшкуць*. Бел. у XVI ст. *Мешкуць* (БА, I, 235)
- МЕШЫК гл. МЕХ.
- МЕД.— *Мядзюк, Мядоўскі*. У Туп. у XVI ст. *Мед*. СРП *Мёдов, Медков*
- МИГАЙ 'маргун'? — *Мігай*, СРП *Мигай*
- МИГАЛЬ 'маргун'? — *Мігаль, Мігалёў, Мігалёня*. Бел. у XVII ст. *Мигаль* (Туп.). СРП ?*Мигалин*
- МИГДАЛЬ рэг. *мигдаль 'міндаль'* (Нас.), укр. *мигдаль* тое ж (Грынч.).— *Мігдалёў*
- *МИГЛАН.— *Міглан*
- МИГНО 'маргун'? — *Мігно*
- МИГУН, памянш. МИГУНЬКО рус. *мигун 'маргун, той, хто часта моргае'* (Даль).— *Мігун; Мігунько*. Рус. у XVII ст. *Мигун* (Туп.). У Туп. на неакрэсленай тэрыторыі адзначана і ў XV ст. СРП *Мигунов*
- МИГУРА 'маргун'? — *Мігура; Мігурскі*
- *МИДЛЯР.— *Мідляр*
- *МИЖРЭХ (А).— *Міжраховіч*
- *МИЖ (А).— *Міжэвіч; Міжэўскі*
- МИЗГАЙЛА параўн. рус. *мизгать 'плакаць'* (Даль), укр. *мизгатися 'заляцацца'* (Грынч.).— *Мізгайлаў*
- МИЗГІР, МИЗГЕР рус., укр. *мизгирь 'тарантул'* (Даль, Грынч.), рус. ярасл. 'павук' (Мельн.), тат. 'тарантул' (ТРС).— *Мізгір, Мізгёр*. Бел. у XVI ст. *Мизгир, Мизгир* (БА, I, 235; Туп.)
- МИЗЕР параўн. польск. *mezeraк 'худы чалавек', 'бядняк'*.— *Мізер*
- МИЗЕРНИК параўн. *мізэрны 'бедны, убогі', 'худы', 'непрыглядны, несамавіты, нязграбны'* (БРС, Нас.), *мізарняк 'бядняк'* (Нас.).— *Мізэрнік*

*МІЗУЛА.— *Мізу́ла*

МІЗЭРЬІЯ ўкр. *мизерія* 'беднасць, убоства', 'маёмасць бедняка', 'рухомая маёмасць' (Грынч.).— *Мізэ́рыя*

*МІКШТА.— *Мікшта*

МІЛАН 'мілы'? — *Міла́н, Мілано́віч*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, I, 120). СРП *Миланов, Милановский*

МІЛЕЙКА 'мілы'? — *Міле́йка*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, I, 120). СРП *Милейковский*

МІЛОШ 'мілы'? — *Міло́ш, Мілашэ́віч; Мілашэ́ўскі*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, I, 120)

*МІЛТО, МІЛЬТО.— *Мілтó, Мільтó*

МІЛЫ, памянш. МІЛЕНЬКІ.— *Мілы, Мілэ́віч; Міленькі; Мілэ́ўскі*. Бел. у XVI ст. *Миленький* (БА, I, 234)

МІЛЬКО 'мілы'? — *Мілько́, Мільке́віч, Мільчанка; Мілю́к*, магчыма, ад УІ *Милий* (БА, I, 120). СРП *Мильков*

*МІЛЬКОТА.— *Мілько́та*

МІЛЮН 'мілы'? — *Мілю́н*

*МІЛЮЦЬ.— *Мілюць*

МІНАЙЛА 'той, хто мінае'? — *Міна́йла, Міна́йлаў*

*МІНАК.— *Мінако́ў*. СРП *Минаков*

*МІНАЛТА.— *Міналта*

*МІНДА.— *Міндзюке́віч*. Параўн. чув. УІ *Миндей* (Магн.). СРП *Миндин*

*МІНДЗЮЛЬ.— *Міндзю́ль*

*МІНЗЕР.— *Мінзер*

МІНУТА.— *Міну́цін*

МІРАНОС.— *Мірано́с, Мірано́саў*

МІРГАРАД.— *Міргарадаў*

МІСАР 'місачнік'? — *Місарэ́віч*

*МІСКЯЛОЙЦЬ.— *Міскяло́йць*

МІСНІК 'місачнік'? — *Міснік, Міснікаў*

*МІСУН, *МІСУНА.— *Місу́н, Місу́наў, Місу́на*

*МІТУН.— *Мітунэ́віч*

*МІХАЛАП.— *Міхала́п*

*МІЦІЛА.— *Міціло́віч*

*МІЦЦЕР.— *Міццер*

*МІЧКО.— *Мічко́, Мічко́ў*. Укр. у XIV ст. *Мишко* (Туп.)

*МІЧУК.— *Мічукóў*

*МІЧУРА.— *Мічурэ́нка*. У Туп. у XV—XVII стст. СРП *Мичурин*

МЛЕКА, памянш. МЛЕЧКА польск. *tleko* 'малако'.— *Млечка*. Укр. у XV ст., на Падляшшы і ў Літве ў XVI ст. *Млечко* (Туп.). СРП ?*Млечин*

*МЛЕВА.— *Млѣва*

МЛЫН, памянш. МЛЫНОК.— *Млынók; Млынкоўскі*
МНІШКА рэг. 'манашка' (Нас.), укр. *мнишки* 'ляпёшкі з сыру і мукі, сырнікі' (Грынч.).— *Мнішка, Мнішкó* з пераносам націску

МОЖАР гл. МАЖАР

*МОҚАТ.— *Мóкат*. Каз. УІ *Мақат* (Жануз.)

МОҚЛЫ, памянш. МАКЛЕЦ.— *Мóклы; Макляцоў*.
Параўн. МАҚЛА

*МОКРУСЬ.— *Мóкрусеў*

МОКРЫ.— *Мóкры, Макроў, Мóкраў; Макрыцкі, Макрэцкі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Мокрой, Мокры* (Туп., БА, I, 236)

*МОЛАҚ.— *Мóлакаў*. СРП *Молоков*

МОЛАТ.— *Мóлат*. СРП *Молотов*

МОЛАХ.— *Мóлахаў*. СРП *Молохов*

МОЛАЧ укр. *молоч* назва расліны (Грынч.).— *Малачоў*

*МОЛІС.— *Мóліс*

МОЛЧАН гл. МАУЧАН

МОЛЬ, памянш. МОЛІҚ.— *Мóлікаў*. СРП *Молин, ?Молин, Моликов*

МОМАНТ.— *Мóмант*

МОМАТ, МАМАТ, памянш. МАМОТҚА, МАМОЦЬКА ст. рус. *момот* 'заіка, гугнявы', *мом* 'паднябенне' (Ср.), 'заіка', 'марматун', *момати* 'невыразна гаварыць, мармытаць' (Грынч.).— *Мамат; Мамацоўк; Мамотка; Мамоцька*. Укр. у XVII ст. *Момот* (Туп.). СРП *Молотов*

МОМАЧ.— *Мамачоў*. Параўн. МОМАТ

*МОНАС.— *Мóнасаў*

*МОНІД.— *Мóнід*

*МОНТ, памянш. МОНЦІҚ.— *Монт; Мантуќ; Монціќ; ?Мончыќ*. Параўн. каз. УІ *Мантай* (Жануз.)

*МОНЧАҚ гл. *МАНЧАҚ

МОНЯ рус. 'чэрава, пуза, бруха', дзіцяч. 'малако' (Даль), укр. дзіцяч. 'малако' (Грынч.), параўн. рэг. *моніць* 'клікаць, заклікаць' (Бяльк.).— *Монін, Моніч; Монскі*

МОР.— *Мóраў*. СРП *Морев*

*МОРАХ, памянш. МАРОШАК, МАРАХОНЬКА.—
Марошак, Марахонька. Туп. у XV ст. *Морох.* СРП ?*Морохин, ?Морошкин*

МОРГА.— *Маргэвіч, Маргóвіч.* Параўн. МАРГУН

МОРДА.— *Мóрда, Мардóвіч, Мардзёнак; Мардзіла, Мардзілóвіч; Мардáшка, Мардáшкін*

МОРДАС гл. МАРДАС

*МОРЖ (А).— *Мóржыц*

МОРЗА параўн. рэг. *морзаць, морзнуць* 'шморгаць носам' (Нас.).— *Мóрза, Марзá* з пераносам націску

*МОРТУС.— *Мóртус*

МОРХ, памянш. МАРХОНЬКА ст. рус. *морх* 'ворс на тканіне' (Ср.).— *Мархонька.* Туп. у XV ст. *Морх*

*МОРЧЫК.— *Мóрчык*

МОРШЧ ад *моршчыць*.— *Маршчэнка.* СРП *Морщиков*

*МОСКА.— *Маскэвіч.* СРП *Москович, Московенко*

МОСТ.— *Мастóвіч; Мастóўскі, ?Масціцкі.* Бел. у XVIII ст. *Мосток* (БА, I, 237). СРП *Мостович, Мостицкий, Мостинский*

МОСТЭК польск. *mostek* 'мосцік, масток'.— *Мóстэк*

МОСЬКА рус. 'мопс' (Даль).— *Мóськін*

*МОСЯР.— *Мóсяр*

МОТ 'марнатраўца'.— *Матóвіч*

МОТАЛЬ, памянш. МАТОЛЬКА 'марнатраўца'? —
Мóталь; Матóлька

*МОТУЖ.— *Мóтуж*

МОТУЗ гл. МАТУЗ

МОЎКА, памянш. МОЎЧЫК 'гаварун'?—*Моўка; Моўчык, Мóўчыкаў*

МОЎЛЯ параўн. *нямоўля* 'дзяця, якое яшчэ не гаворыць'.—*Мóўля.* Бел. у XVIII ст. *Мовля.* СРП *Мовлев*

МОЎЧАН гл. МАЎЧАН

МОХ.— *Мóхін; Машóк; Машóнскі, Машóцкі, Машóўскі.* Бел. у XVII ст. *Мох* (Туп.). СРП *Мохов, Мохин, Мошинский*

МОХАНЬ гл. МАХАНЬ

МОХАР гл. МАХОР

*МОХАРТ, *МАХОРТ.— *Мóхарт, Махóрт.* СРП *Мохортов.* Параўн. МУХАРТ

*МОЦЬКАЛА.— *Мóцькала*

МОШКА.— *Мóшка.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Мошко* (БА, I, 237). СРП *Мошкин*

МРАК рус. 'змрок, цемната' (Даль).— *Мрáкаў*

МРОК, памяш. МРОЧАК рэг. 'змрок, цемната' (Нас.).— *Мрочак*. Бел. у XVII ст., укр. у XV—XVII стст. *Мрочек* (Туп.). СРП *Мрочков*

МРУКАЛА параўн. укр. *мрук* 'буркун, бурклівы чалавек', *мрука* 'мурлыка' (Грынч.).— *Мрукала*

*МРЫХА.— *Мрыхін*

*МУГА, *МУГАКА.— *Муга, Мугака*

МУДЗЕЛЬ.— *Мудзэль*

МУДРАГЕЛЬ.— *Мудрагэль*

МУДРАК укр. 'кемлівы, здатны, разумны чалавек, мудрагель' (Грынч.).— *Мудракоў*

МУДРЫ.— *Мудры; Мудрэўскі*. СРП *Мудров*

МУДРЫК укр. *мудрык* 'кемлівы, здатны, разумны чалавек, мудрагель' (Грынч.), параўн. рэг. *мудрыкі* 'хітрыкі, хітрасць' (Юрч.).— *Мудрык*

МУЖ.— *Мужаў, Мужэнка*

МУЖЧЫНСКІ.— *Мужчынскі*

МУЖЫК.— *Мужык, Мужыкоў*

*МУЖЭЙКА.— *Мужэйка*

МУЗЫКА, памяш. МУЗЫЧКА 'музыкант'.— *Музыка, Музычэнка; Музычка, Музычкін*. Бел. у XVIII ст. *Музыка* (БА, I, 237). Рус. у XVII ст. *Музыка* (Туп.). СРП *Музыкин, Музыченко, Музычкин*

МУЗЫКАНТ.— *Музыкант, Музыкантаў*. СРП *Музыкантов*

МУЗЫКАР 'музыкант'?— *Музыкарэнка*

*МУЙВІД.— *Муйвід*

МУКАВОЗ, памяш. МУКАВОЗЧЫК.— *Мукавóзчык*. Рус. у XVI—XVII стст. *Муковоз* (Туп.)

МУКАМОЛ.— *Мукамóл, Мукамóлаў*. СРП *Мукомолов*

МУКАСЕЙ.— *Мукасе́й*. Бел. у XVI ст. *Мукосей*, укр. у XV ст. *Мукосей* (Туп.). СРП *Мукасеев*

*МУКЕЛЬ.— *Мукéль*

*МУЛІМА.— *Мулімэнка*

*МУЛІЦА.— *Муліца*

МУЛЬ, МУЛЯ, памяш. МУЛЬКА рус. *муль* 'мута, мутная вада' (Даль).— *Муль, Мулёнка, Мулянкóў; Мулюк; Мулькэвіч*. СРП *Мулин, Мулькин*

МУЛЬКА рус. 'мазоль', 'малёк, маляўка' (Даль), укр. 'дробная рыба' (Грынч.), параўн. бел. *муляць*.— *Мулькэвіч*. СРП *Мулькин*

МУЛЬТАН.— *Мульта́н*. СРП *Мультанов*

- МУЛЬЦ.— *Мульц*
- МУЛЯР, памянш. МУЛЯРЧЫК, МУЛЯРОК.— *Мўляр, Мулярóў, Мулярэнка; Мўлярчык; Мулярчўк*. Бел. у XVII ст. *Муляр* (БА, I, 237). СРП *Мулярчик*
- МУНДЗІР.— *Мундзярóў* пры [i]>[я]
- *МУНДЗЯЛА.— *Мундзяла*
- *МУНДУЦЬ.— *Мўндуць*
- МУРА, памянш. МУРОЧАК рус. смал. *мура ежа 'хлеб з вадой і алей'* (Дабр.).— *Мурьін, Мурэнка, Муранкóў; Мурóчак*
- МУРАВЕЙ, памянш. МУРАВЕЙКА.— *Муравей, Мурайёў; Муравейка*. У Туп. у XV—XVI стст. *Муравей*. СРП *Муравей, Муравьёв*
- МУРАЛ ст. бел. 'муляр' (Нас., АУ).— *Мурáлаў*. Чув. УІ *Мурал* (Магн.). СРП *Муралов*
- МУРАЛЬ рэг. 'муляр' (Нас.).— *Мурáль, Муралéвіч*. Бел. у XVII ст. *Мураль* (БА, I, 238)
- МУРАТ кірг. 'мэта, жаданне' (КРС).— *Мурáт, Мурáтай*. Чув., каз., тат., башк. УІ *Мурат* (Магн., Жануз., СЛІ, 74, 164). Рус. у XVI—XVII стст. *Мурат, Муратец* (Туп.). СРП *Муратов*
- МУРАЧ 'муляр'?— *Мурáч*. Бел. у XVIII ст. *Мурач* (БА, I, 238). СРП *Мурачёв*
- МУРАШ 'мурашка'?— *Мурашóў*. Рус. у XVII ст. *Мураш* (Туп.). СРП *Мурашев, Мурашин, Мурашов*
- МУРАШКА.— *Мурáшка; Мурáшкаў, Мурашкóў, Мурáшкін, Мурашкéвіч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Мурашка, Мурашко* (БА, I, 237; Туп.). Укр. у XVII ст. *Мурашко* (Туп.). СРП *Мурашко, Мурашкин*
- МУРГА, МУРГО параўн. рус. *мургать* 'моргаць' (Даль), укр. *мурга* 'мера паверхні ў тры маргі', *мургій* 'вол амаль чорнай масці' (Грынч.).— *Мурга́, Мурго́*
- МУРЗА, памянш. МУРЗІК 'мурзаты, запэцканы чалавек' (БРС), магчыма, цюрк. *мурза*, рус. смал. 'запэцканае дзіця' (Дабр.).— *Мўрза, Мўрзін, Мўрзіч; Мурзó* з пераносам націску; *Мурзóўскі*. Чув. УІ *Мурза, Мурзик* (Магн.). Бел. у XVII ст. *Мурза* (БА, I, 232). Рус. у XV—XVII стст. *Мурза, Мурзишко* (Туп.). СРП *Мурзин*
- МУРМАНЕЦ.— *Мўрманец*
- МУРОГ.— *Мурóг*
- МУС, памянш. МУСІК, МУСЬКО ст. бел. 'прымус' (Нас., АУ), рэг. тое ж, карт. 'абавязковы ўдзел у гульні' (Нас.), укр. 'прымус' (Грынч.).— *Мусéвіч, Мусіéвіч, Му-*

сієнка; Мўсік; Мусько́; Мўскі. Чув. УІ Муса (Магн.).
Қаз. УІ Муса (Жануз.). СРП Мусиенко, ?Мусин, Муси-
ков, Мусинский, Мусинов

МУСІЯКА.— Мусія́ка. Параўн. МУСЬКО

*МУСІЯЛА, памянш. МУСІЯЛКА.— Мусія́лка

МУСЬКО 'той, хто мусіць нешта рабіць'?— Мусько́.

Параўн. МУС

*МУСЯК, МУСЬЯК.— Муся́к; Мусьяко́ў. СРП Мусья-
ков. Параўн. МУСЬКО, МУСІЯКА

МУТАР рэг. мутар 'труд, клопаты' (Нас.), магчыма,
ад муціць, г. зн. 'той, хто муціць', ці 'прылада, якою му-
цяць'— Мута́р

МУХА, памянш. МУШКА.— Мўха, Мўхін; Мушўк;
Мўшка, Мўшкін; Мушўнскі, Мухаве́цкі, ?Мушчўнскі.
Бел. у XVI—XVIII стст. Муха (БА, I, 238; Туп.). Рус. у
XVI—XVII стст. Муха (Туп.). СРП Мухин, Мушенков,
Мушкин, Мушинский

МУХАРТ рус. мухорт 'несамавіты, нязграбны, непры-
гожы чалавек' (Мельн.), параўн. рус. мухорный (аб
кані) 'гняды з жаўтаватымі падпалінамі', (аб чалавеку)
'слабы, худы, маларослы' (Даль).— Мўхарт, Мўхартаў

МУХЛЯ параўн. рус. мухлевать 'махляваць, ашук-
ваць, круціць' (Даль).— Мўхля

*МУХЛЯДА.— Мухля́да

*МУЦ.— Муц

*МУША, памянш. МУШКА.— Мўша; Мушўк, Мўшка,
Мўшкін

МУШКАТ рэг. 'назва пакаёвай кветкі, вазона'.—
Мушка́т

*МУШНЫ.— Мушнё́нка

МУШТУК.— Муштукóў

МШАР параўн. рэг. мшара 'балотнае месца, пакрытае
мохам, купінамі' (Нас.), бел. імшара тое ж (БРС).—
Мшар

*МЫЗЕНЬ.— Мызнёў

*МЫЗНІК.— Мызнікаў. СРП Мызников

МЫЛА.— Мўла, Мўлаў. У Туп. у XVI ст. Мыло,
Мылко (Туп.)

МЫСЛЕЙКА ад мысліць, г. зн. 'той, хто думае' ці
памянш. ад МЫСЛІВЫ (гл.).— Мыслёйка

МЫСЛІВЕЦ ст. бел. рэг. 'паляўнічы з гончымі саба-
камі' (Нас., АУ; Нас.), укр. мисливець 'паляўнічы', 'ама-
тар, любіцель', 'разумнік' (Грынч.).— Мысліве́ц, Мысля-

вѣц пры [i]>[я]. Бел. у XVI—XVII стст. *Мысливец* (БА, I, 238; Туп.). Укр. у XVI ст. *Мысливец* (Туп.)

МЫСЛИВЫ, памяш. МЫСЛИЎЧЫК 'паляўнічы, егер'.— *Мысліўчык*

*МЫСЬКО.— *Мысько*

МЫТНІК ст. бел. 'зборшчык таможнай пошліны, таможнік' (Нас., АУ), рус., укр. *мытник* 'зборшчык таможнай пошліны' (Даль, Грынч.).— *Мытнік*

*МЫЦ.— *Мыц*

*МЫЦЬКО.— *Мыцько*

МЫЧКА бел. рэг. 'скручаная жменя льновалакна' (Юрч., Бяльк.), 'трава сівец' (Бяльк.), укр. *мичка* 'звязак ільну ці пянькі', 'пасма валасоў' (Грынч.).— *Мычка*, *Мычко* з пераносам націску, *Мычкоў*. Бел. у XVIII ст. *Мычко*, *Мычка* (БА, I, 238)

МЫШ, памяш. МЫШКА, МЫШЧЫК.— *Мышка*, *Мышко* з пераносам націску; *Мышук*; *Мышчык*, *Мышкóўскі*. Бел. у XVI ст. *Мышка*, укр. у XVI—XVII стст. *Мыш*, *Мышка*, *Мышко* (Туп.). СРП *Мыш*, *Мышев*, *Мышенков*, *Мышко*, *Мышков*, *Мышкин*, *Мышковский*

*МЫШАЛ(А).— *Мышалаў*, магчыма, ад МЫШАЛОЎ

МЫШАЛОЎ.— *Мышалóў*

МЫШАПУД.— *Мышанóд*

МЫШКАВЕЦ. з в. *Мышкі*, *Мышкова*.— *Мышкавѣц*

*МЫШЛЕН.— *Мышлѣн*, *Мышлѣн*

МЭНДАЛЬ параўн. бел. *мэндлік*.— *Мэндаль*. СРП *Мендель*, *Менделев*, *Менделевич*

*МЯГЕЛЬ.— *Мягель*

МЯДЗВЕДЗЬ, памяш. МЯДЗВЕДЗІК.— *Мядзвѣдзь*, *Мядзвѣдзеў*, *Медзвядзѣў*; *Медзвядзіок*; *Мядзвѣдзік*; *Мядзвѣдзікі*, *Мядзвѣдскі*, *Мядзвѣцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Медведь*, *Медведко* (БА, I, 234; Туп.), Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Медведь*, *Медведко* (Туп.). СРП *Медведь*, *Медведев*, *Медведенко*, *Медведов*, *Медведкин*, *Медведовский*, *Медведский*

МЯДЗВЕДНІК.— *Мядзвѣднік*

*МЯДЗЕЙША.— *Мядзѣйша*

*МЯДЗЕЛ, памяш. МЯДЗЕЛКА.— *Мядзел*, *Мядзель*; *Мядзелка*

МЯДЗЕЛЕЦ з н. п. *Мядзель*. — *Мядзелец*. Бел. у XVIII ст. *Мяделец*

*МЯДЗЕЯ.— *Мядзѣя*

*МЯДЗЮТА.— Мядзіота

*МЯДЗЮХА, памяш. МЯДЗЮШКА.— Мядзіоха; Мядзіошка

МЯДЗЯК.— Медзякоў

*МЯДЭЙША.— Мядэйша

МЯЖА.— Мязэвіч, Мязэня, Мязэнін. СРП Межин, ?Межов

МЯЖЭННЫ рус. *меженный* 'зроблены ў добрую пагоду' (Даль, Дабр.), бел. рэг. *мяжэнінны* тое ж (Нас.).— Мязэнны. СРП *Меженный*. Параўн. МЯЖЭНЬ

МЯЖЭНЬ параўн. бел. *мяжэніна* 'гарачая пара ў сярэдне лета' (Нас.), рус. смал. *межань* 'летні час, час сенакосу', *меженина* 'самы гарачы час летам' (Дабр.), укр. *межінь лета* 'сярэдіна лета' (Грынч.).— Мязэнін. Параўн. каз. УІ *Мязень* (Жануз.)

МЯЗГІР гл. МІЗГІР

*МЯКЕКА.— Мякека

МЯКІНА, памяш. МЯКІНЧЫК.— Мякінчык

МЯКІННІК рэг. зневаж. 'бядняк, той, хто есць мякіну' (Нас.), рус. *мякинник* 'месца, дзе ссыпаюць мякіну', 'той, хто есць мякіну' (Даль).— Мякіннік. СРП *Мякинник*

МЯКІШ.— Мякіш. Бел. у XVI—XVIII стст. *Мякиш* (БА, I, 238). У Туп. у XVI ст. *Мякиш*. СРП *Мякишев*

МЯККІ, памяш. МЯКЕНЬКІ.— Мяккі; Мякенькі. Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Мяжкой* (Туп.). СРП *Мякий*, *Мяков*, *Мягченко*

МЯКОТА 'мякаць, мяккая частка чаго-небудзь'?— *Мякота*. Бел. у XVIII ст. *Мякота* (БА, I, 238). У Туп. у XV ст. *Мякота*. СРП *Мякотин*

МЯКШУН 'той, хто робіць што-небудзь мяккім'?— *Мякшун*

МЯКШЫЛА.— Мякшыла. Параўн. МЯКШУН

МЯЛА.— Мяла; Мялюк

*МЯЛЬГУЎ.— Мяльгуй

МЯНЕК.— Мянёк, Мянёкоў, ?Мёнчыц, Мянёковіч, Мянёчэня; Мянёкоўскі, Мянёцкі. СРП *Меньков*

МЯНТА рэг. 'мянташка'.— Мянціок

*МЯНЮТА, памяш. МЯНЮТКА.— Мянютка

МЯНЯЙЛА 'той, хто мяняе'?— *Міняйла* пры [e] > [i]

*МЯРКО.— Мярко

МЯРЛО рэг. 'непаседлівы чалавек', 'пражора' (Чавус.— В. Л.).— Мярло. СРП *Мерлин*

*МЯРЭКА, памяш. МЯРЭЧКА.— *Мярэчка*.

МЯСАЕД.— *Мясаéдаў*. Бел. у XVII ст. *Месоед* (БА, I, 238). Рус. у XVI—XVII стст. *Мясоед* (Туп.). СРП *Мясоедов*

МЯСНІК.— *Мяснік, Мяснікóў, Мяснікóвіч*. Бел. у XVI ст. *Месник* (БА, I, 238). Рус. у XVII ст. *Мясник* (Туп.). СРП *Мясников, Мясницкий*

МЯСНЫ.— *Мяснóў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Мясной* (Туп.). СРП *Мяснов*

МЯТЛА.— *Мятла́, Мятло́ў, Мятлёнак; Мятліок; ?Мятліцкі*. Бел. у XVIII ст. *Мятла* (БА, I, 235). У Туп. у XVII ст. *Метла, Метелка*. СРП *Метлин, Метлов, Метлицкий*

МЯТЛУШКА.— *Мятлу́шка*

МЯТЛЮК рэг. 'мятліца' (КСЧ).— *Мятлюк*

*МЯТНІК.— *Мя́тнікаў*

МЯХЕД, МЯХЕДА, памяш. МЯХЕДКА, МЯХЕДЗЬКА рэг. 'непаваротлівы чалавек, таўсцяк' (Нас.).— *Мяхéд, Мяхéда; Мяхéдка; Мяхéдзькін; Міхéд пры [я]>[і] Міхéдзенка*

МЯЦЕЛІЦА.— *Мяцéліца*. СРП *Метелицын*

МЯЦЕЛЬ рэг. 'мяцеліца'.— *Мяцéлін; Мяцéльскі*. СРП *Метельков*

МЯЦЁЛКА.— *Мяцё́лка, Мяцё́лкін*. СРП *Метёлкин*

*МЯЦЮЛЬ.— *Мяцё́ль*

*МЯЧКО.— *Мячкóў; Мячкóўскі*. СРП *Мячков*

МЯЧЫК.— *Мя́чыкаў*. СРП *Мячиков*

МЯШАЛКА рэг. 'мешалка' (Чавус.— В. Л.).— *Мяша́лкін*. СРП *Мешалкин*

МЯШОК, памяш. МЯШЭЧАК.— *Мяшо́к, Мяшкóў, Мяшкéвіч, Мяшчэ́ня; Мяшэ́чак; Мяшкóўскі*. Бел. у XVIII ст. *Мяшок* (БА, I, 235). Рус. у XV—XVII стст. *Мешок* (Туп.). СРП *Мешков, Мешковский*

МЯШЧАН.— *Мяшчана́ў. Мешчанчў́к*. Рус. у XVI—XVII стст. *Мещанин* (Туп.). СРП *Мещанинов, Мещанчиков, Мещанский*

НАБЕДА.— *На́беда*

НАБЕЖКА параўн. укр. *набіжка* 'прыбытак, барыш' (Грынч.).— *Набе́шка пры [ж]>[ш]*

НАБЗДАР назва асобы па дзеянню, выражанаму каранем бзд, параўн. таксама рус. *набздавать пару* 'наддаваць пары ў бані' (Даль).— *Набздара́ў*

НАБОЙШЧЫК.— *Набо́йшчык*

НАБОКІ рус. *набокий* 'кывабокі, касабокі, нахілены на адзін бок' (Даль). — *Набо́кі, Набок, Набо́каў, Набо́кін.* СРП *Набоков*

*НАВАГРАН.— *Навагра́н*

НАВАДВОРАЦ з в. Новы Двор.— *Навадво́рац*

НАВАЖЫЛ 'новы жылец, перасяленец з другой мясцовасці'. — *Наважы́лаў.* Рус. у XVII ст. *Новожил* (Туп.). СРП *Новожил*

НАВАК, НОВАК 'новы чалавек у сяле', 'новы член сям'і', укр. *новак* 'навічок', (аб месяцы) 'маладзік' (Грынч.). — *Нава́к, Но́вак; Навако́ўскі, Нава́цкі.* Бел. у XVII ст. *Новак* (БА, I, 240; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Новак* (Туп.). СРП *Новаков, Новаковский, Новацкый*

*НАВАКАС.— *Навака́с*

НАВАЛОЧКА 'навалачка'? — *Навало́чка*

НАВАРА, памянш. НАВАРКА рэг. 'навар' (БРС). — *Нава́ра, Нава́рыч; Нава́рка.* Бел. у XVII ст. *Навара* (Туп.)

НАВАСАД 'новы пасяленец, перасяленец з другой мясцовасці'? — *Наваса́д.* СРП *Новосадов, Новосадский*

НАВАСЁЛ.— *Навасё́л, Навасё́лаў; ?Навасе́льскі.* СРП *Новоселов, Новосельский*

НАВАХРОСТ параўн. бел. *навакшчэнец* 'новаахрышчаны, той, хто прыняў хрышчэнне дарослым' (Нас.), рус. *новокрещенец, новокрещен* тое ж (Даль), укр. *новохрещенець* тое ж (Грынч.). — *Навахро́ст, Новахро́ст*

НАВАШ гл. НОВАШ

НАВЕЦ 'новы чалавек у сяле, новы член сям'і'? — *Наўце́віч, Наўце́ня; ?Наўчу́к*

НАВІК, НОВІК, памянш. НАВІЧОК рэг. 'новы чалавек у сяле', 'новы член сям'і', рус. *новик* 'усё новае, свежае' (Даль), укр. *новик* (аб месяцы) 'маладзік' (Грынч.). — *Наві́к, Но́вік, Но́вікаў, Навічэ́нка, Навічо́нак; Навічу́к; Навічо́к, Навічко́ў; Навіцкі.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Новик* (БА, I, 240; Туп.), рус. у XV—XVII стст. *Новик, Новичок* (Туп.). СРП *Новик, Новиков, Новичков, Новицкий*

НАВОЗ рэг. 'гной'. — *Наво́заў, Наво́зенка*

НАВОЙ, памянш. НАВОЙЧЫК.— *Наво́й, Наво́енка, Навае́нка; Наво́йчык; Навае́ўскі*

НАВЫШНЫ 'хто жыве на высокім месцы'? параўн. НАГОРНЫ.— *Навы́шны*

НАГА, памянш. НОЖКА.— *Нóжка, Нажкó* з перано-сам націску. Бел. у XVI ст. *Нога* (БА, I, 240), *Ножка* (Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Нога* (Туп.). СРП *Ногин, ?Ногинов, Ножкин*

НАГАР.— *Нагáр*. СРП *Нагаров*

НАГІБА ад рэг. *нагібаць* 'нагінаць', г. зн. 'той, хто нагінае што-небудзь ці сам нагінаецца?', магчыма, 'той, каго знайшлі, знаходка', параўн. укр. *нагибати* 'знайсці', *нагибка* 'знаходка' (Грынч.).— *Нагібóвіч*. Рус. у XV—XVII стст. *Нагиба* (Туп.). СРП *Нагибин*

НАГЛЫ ст. бел. *наглыі* 'нечаканы, раптоўны, неадкладны' (Нас., АУ), рэг. тое ж (КСЧ) з польск. *pagły* тое ж.— *На́глы*. Бел. у XVI ст. *Наглыі* (БА, I, 238)

НАГОРНЫ.— *Нагóрны, Нагурны* пры [o]>[y]. Укр. у XVII ст. *Нагорной* (Туп.). СРП *Нагорный, Нагорнов, Нагурный*

НАГОТКА бат. 'наготкі'.— *Нагóтка*

*НАГУЙ.— *Нагúй*

НАГУЛА рэг. 'гуляка, гультай' (Нас.), магчыма, 'тое, што здабыта нагулам, адкормам: сытасць, тлустасць, паўната', 'тое, што здабыта гульбою: няшлюбнае дзіця', параўн. рус. *нагулок, нагулыш* тое ж (Даль).— *Нагúла, Нагулéвіч*

НАГУЛЬ 'які мае доўгія ногі'?— *Нагúль*. Параўн. таксама НАГУЛА

НАДА 'прынада'?— *На́даў*. Параўн. НЯНАДА

НАДАБА, памянш. НАДОБКА рус., укр. 'патрэба, неабходнасць' (Даль, Грынч.), параўн. бел. рэг. *надабе* 'трэба, патрэбна' (Нас.).— *Надóбка*

НАДЗЕЙ 'надзейны'?— *Надзéй*. Бел., рус. у XVII ст. *Надей* (Туп.)

НАДЗЕЙНЫ.— *Надзéйны*

НАДЗЕЖДА, НАДЗЕЖА, памянш. НАДЗЕЖКА, НАДЗЕЖКА рус. 'надзея, спадзяванне' (Даль).— *Надзéжка, Надзёжка*. Рус. у XVII ст. *Надзежа* (Туп.). СРП *Надеждин*

НАДЗЕЯ, памянш. НАДЗЕЙКА.— *Надзéйка*. Рус. у XVII ст. *Надейко* (Туп.). СРП *Надеин*

НАДТАЧАЙ, НАДТАЧЭЙ параўн. бел. *надтачыць* 'падоўжыць што-небудзь, зрабіць даўжэйшым'.— *Надтачаéў, Надтачэéў*. СРП *Надточеев*

НАДУДА, памянш. НАДУДЗІК 'той, хто надзімае губы, крыўдзіцца', параўн. бел. *надудурываць* (аб адзен-

ні) 'адтапырваць, натапырваць', 'надзімаць губы'
(Нас.).— *Надудзік*

НАДУЙ ад *надуваць* 'абманваць'?— *Надуёў*

*НАДУНЬКА.— *Надунька*

НАЖКО гл. НАГА

НАЗДРА рэг. 'ноздра'.— *Наздрын*. Рус. у XV—
XVI стст. *Ноздря* (Туп.). СРП *Ноздрин*, *Ноздрёв*

НАЗДРАЧ ад *ноздры*.— *Наздрачоў*. СРП *Ноздрячэв*

НАЙБА.— *Найба*

*НАЙБАРТ.— *Найбарт*

НАЙДА рэг. 'непаседа, назола' (Бяльк.), 'знайдыш'
(Дзярж.— М. Б.), укр. 'знайдыш' (Грынч.); данск. 'знай-
дзенае', 'незаконнанароджаны' (Мірт.).— *Найда*, *Най-
дóвіч*, *Найдзіч*, *Найдзёнка*, *Найдзёнак*; *Найдзіюк*. Укр. у
XVII ст. *Найда*, *Найдзюшка* (Туп.). СРП *Найдин*, *Най-
денко*, *Найденков*. Параўн. НАЙДЗЁН

НАЙДЗЁН, памянш. НАЙДЗЁНІК рус. смал. *най-
дён* 'падкідыш' (Дабр.), параўн. бел. *знайдзён* 'знай-
дыш'.— *Найдзён*; *Найдзёнаў*; *Найдзен*, *Найдзіён*; ?*Най-
дзёнак*; *Найдзёнік*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Найден*
(Туп., БА, I, 239). Рус. у XV—XVII стст. *Найден*, *Найден-
ко*, укр. у XVI ст. *Найден* (Туп.). СРП *Найдёнов*. Па-
раўн. НАЙДА

НАЙМА ад *наймаць*, г. зн. 'наняты, той, каго наня-
лі'?— *Наймóвіч*

НАКАНЕЧНІК 'той, хто жыве на канцы сяла, вулі-
цы'?— *Наканечнік*, *Наканечнікаў*

НАКАНЕЧНЫ.— *Наканечны*. Параўн. НАКАНЕЧ-
НІК

НАКВАС рус. *наквас* 'плесень, цвіль', *накваса* 'за-
кваска, кіслае цеста' (Даль).— *Наквас*

НАКЛАД рэг. 'нявыгада, лішні расход' (КСЧ).—
Накладóвіч

НАЛЕГА ад *налягаць*?— *Налягóвіч*. Параўн. НАЛЯ-
ГАЧ

НАЛЕЙКА.— *Налéйка*. Параўн. НАЛІВАЎКА

*НАЛЕТКА.— *Налётка*

НАЛЕТ.— *Налётаў*. СРП *Налётов*

НАЛІВАЎКА ўкр. *наливайко* 'налівальшчык, той,
хто налівае' (Грынч.).— *Налівáйка*. Бел. у XVII ст., укр.
у XVI—XVII стст. *Наливайко* (Туп.). СРП *Наливайко*

НАЛІВАШКА.— *Налівáшка*

НАЛІУКА.— *Наліўка*. СРП *Наливкин*

НАЛОЙ рус., укр. 'аналой' (Даль, Грынч.), параўн. бел. *налоец* 'аналой' (Нас.).— *Налóей*. СРП *Налоев*

НАЛЯГАЧ ад *налягаць*, г. зн. 'той, хто налягае'— *Налягáч*. Укр. у XVI ст. *Налегач* (Туп.). Параўн. НАЛЕГА

*НАМЕЙКА.— *Намéйка*

НАМОЧАНЫ.— *Намóчанка*

НАПОРКА.— *Напóрка*

НАРА, памянш. НОРКА.— *Нарúк; Нóрка, Наркéвич; Нарчúк*

НАРАВЕЦ з в. Нарова. *Наравéц*.

*НАРАЛА.— *Наралéнка*

НАРБУТ ст. літ. складанае імя *Norbutas* (Атр., II, 14).— *Нáрбут, Нарбутóвич*

НАРВИШ ст. літ. складанае імя *Norváišis*.— *Нáрвиш*

*НАРМІЛА.— *Нармілаў*

*НАРОН.— *Наранóвич*

НАРУБА.— *Нарúбін*

*НАРУТА.— *Нáрут*

*НАРУЦЬ.— *Нáруць*

*НАРУШ.— *Нáруш, Нарушéвич*. Бел. у XVI ст. *Наруш* (БА, I, 239)

*НАРЫШКА.— *Нарышкін*. СРП *Нарышкин*

*НАРЭЙКА.— *Нарэ́йка*

*НАРЭКА.— *Нарэ́ка*

*НАРЭЛЬ.— *Нарэ́ль*

НАСАДА.— *Насадóвич*

НАСАЛЬ, НОСАЛЬ 'насаты, насач'.— *Насáль, Нóсаль, Насалéвич*. У Туп. у XVI ст. *Носаль*

НАСЕДКА 'квактуха'.— *Насéдкін*. СРП *Наседка, Наседкин*

НАСЕКА 'зарубка'.— *Насéка*

НАСЕННИК.— *Насéнник*

НАСКАВЕЦ з в. Наскі, Наскова.— *Наскавéц*

НАСКО гл. НОС

НАСТ рэг. 'шарон'.— *Насцéнка*, магчыма, ад УІ *Наста* < *Анастасія*

НАСТОЙ.— *Настóй*

НАСУРА, памянш. ад *нос?*— *Насúра*

НАСУТА, памянш. ад *нос?*— *Насúта*

НАСЫР, НОСЫР.— *Насы́р; Нóсырай*. Тат. УІ *Насыр* (СЛІ, 165). СРП *Носырев*. Параўн. НАСАЛЬ

НАСЫТКА, памянш. ад *нос?*— *Насы́тка*

- НАСЯКАЙЛА 'той, хто насякае'.— *Насякайла*
НАТЫКАНЕЦ з в. Натыканы.— *Натыканец*
*НАЎНЫКА.— *Наўныка*
НАЎРОЗ ст. бел. *навруз* 'мужчынскі галаўны ўбор'
(Ср.).— *Наўрозаў*. Башк. УІ *Навруз* (СЛІ, 74)
*НАЎРОТ.— *Наўрót; Наўрóцкі*
*НАХАЙ.— *Нахáй, Нахáеў*. СРП *Нахаев*
*НАХВАТ.— *Нахвáт*
*НАЦІРУХА.— *Націрúха*
НАЧАЛА рэг. і рус. *начало* 'пачатак'.— *Начáлай*
НАЧЫНА.— *Начына*. Рус. у ХVІ ст. *Начинка* (Туп.)
*НАШКО.— *Нашкó, Нашкéвiч*
НЕБАРАК, НЕБАРАКА.— *Небарáк, Небарáка*
НЕБРА з *не браць?*— *Небрын*
НЕБЫЛІЦА.— *Небыліца*
НЕБЫШ параўн. ст. рус. *небышний* 'неіснуючы, немагчымы' (Ср.).— *Небыш*
НЕБЫШЫНЕЦ з в. Небышы, Небышына.— *Небышынец*
НЕВАР.— *Невар*
НЕВІД 'нябачаны, якога не бачылі'.— *Невідóвiч*
НЕГРА рэг. 'негр', магчыма, з *не граць*.— *Негра*.
СРП *Негров*
НЕДАБОЙ 'недабіты'.— *Недабóй*
НЕДАПЫТАЛА з *не дапытаць, не дапытацца*.— *Недапытáла; Недапытáльскі*
НЕДАРЭЗ 'недарэзаны'.— *Недарэз, Недарэзаў*. Рус.
у ХVІ ст. *Недорез* (Туп.)
НЕДАТЫКА.— *Недатыкiн*
НЕДАЧЫШЧАНЫ.— *Недачышчаны*
НЕДЗЯЛЮЙ 'не аддзелены ад сям'і'?— *Недзялюеў*
НЕЖАВЕЦ з в. Нежава.— *Нежавéц*
НЕЖЫВЫ.— *Нежывы́, Нежывёнак*
НЕЗАВЕЦ з в. Незава.— *Незавéц*
НЕКАЛА 'той, хто часта гаворыць не'.— *Некала*
НЕКРАС рус. *некраса* 'непрыгожы чалавек ці жывёліна'
(Даль).— *Някрáсаў*. Бел. у ХV ст. *Некрас*, рус. вельмі папулярнае ў ХV—ХVІ стст.— *Некрас, Некраско, Некрасец*, укр. у ХV—ХVІ стст. *Некрас* (Туп.). СРП *Некрасов*
НЕКРАШ.— *Некраш, Някраш, Некрашэвiч*. Бел. у ХV—ХVІІ стст. *Некраш* (Туп., БА, I, 239). Укр. у ХV—ХVІ стст. *Некраш* (Туп.). Параўн. НЕКРАС

- *НЕЛІНДЗЕР.— *Неліндзер*
 НЕЛЬГА.— *Нельга*
 НЕЛЮБ, НЯЛЮБ рус. смал. *нелюб* 'нелюбімы, нямілы' (Дабр.), укр. тое ж (Грынч.).— *Нелюб, Нялюб, Нялюбін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Нелюб* (БА, I, 239; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Нелюб* (Туп.). У Туп. у XVI—XVII стст. яшчэ *Нелюбец, Нелюбка*. СРП *Нелюбов, Нелюбин*
- НЕМАГАЇ 'той, хто не можа'? — *Немагай*
 НЕМЕЦ.— *Немец, Немцаў, Нямец, Нямецэвіч, Немчанка, Нячонак, Нячэня*. СРП *Немец, Немцев, Немцов, Немченко*
- НЕМКАЛА 'нямы'?— *Немкаловіч*
 НЕПАКУПНЫ.— *Непакупны*
 НЕПАЧАЛА.— *Непачаловіч*
 НЕПРАЗВАНЫ.— *Непразваўнаў*
- *НЕПША параўн. ст. рус. *непщати* 'сумнявацца', *непщ* 'повад, зачэпка' (Ср.).— *Непша*
- НЕРАД.— *Нерад*. Бел. у XVII ст. *Нерадек*, укр. у XVII ст. *Нерада* (Туп.)
- НЕРАТ, памянш. НЕРАТОК.— *Нераткоў*
 НЕРУШ.— *Неруш*
 НЕСКАРОМНЫ.— *Нескарómны*
 НЕСМЕХ 'той, хто не смяецца'.— *Несміх* пры [e]>[i]
 НЕЎДАК 'няўдалы', 'няўдачнік'.— *Неўдак*
 НЕЎДАХ.— *Неўдах*. Укр. у XVII ст. *Невдах* (Туп.).
 Параўн. НЕЎДАК
- НЕЎМЫВАНЫ.— *Неўмыва́ны*
 НЕЎПАКОЙ ст. бел. *неўпокой* 'неспакой' (Нас., АУ).— *Неўпакоеў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Неупокой, Неупокоец, Неупокойко*, укр. у XVII ст. *Неупокой* (Туп.)
- НЕХУЖ 'нядрэнны, не горшы'?— *Нехужэнка*
 НЕЦВЯТАЙ.— *Нецвя́тай*. СРП *Нецветаев*
 НЕЦЕЛЬ.— *Нецель; Няцельскі*
 НЕМАН 'які не маніць'?—*Неманай* пры [e]>[ě] пад уплывам назвы ракі Нёман? СРП *Неманов*
- НИВА.— *Нівіч; Ніўскі*. Рус. у XVI ст. *Нива* (Туп.).
 СРП *Нивин*
- *НИВАН.— *Ніван*
 *НИГРЫШ.— *Нігірыш*
 *НИГУРАЙ.— *Нігура́й*
 НИЖ польск. *niż* 'ніз, нізіна'. — *Ніжэвіч*
 НИЖКО 'нізкі' ці 'ніжні'.— *Ніжко́*

НИЖНИК бел. устар. 'валет' (Нас.).— *Ніжнік, Ніжні-каў.* Бел. у XVII ст. *Нижник* (БА, I, 240)

НИЗАВЕЦ 'хто жыве на нізкім месцы'? ці з в. Нізы, Нізава?—*Нізавец, Нізаўцоў.* Укр. у XVII *Низовец* (Туп.). СРП *Низовцев*

НИЗКІ.—*Нізкі, Нізкіх.* Бел. у XVII ст. *Низкой* (Туп.)

НИЗЮЛЬКА 'нізкі, маленькі'?—*Нізіўлька*

НИХТО.—*Ніхто*

*НИЦАН, памянш. НИЦАНОК.—*Ніцанкоў.* Параўн. НИЦЫ

НИЦЫ, памянш. НИЦКО рэг. 'скрыты, нябачны', 'хітры' (Нас.), укр. *ниций* 'подлы, нізкі' (Грынч.).—*Ніцы; Ніцко; Ніцыёўскі, Ніціёўскі*

*НИШРЫШ.—*Нішрыш*

*НИШТ, памянш. ?НИШЧЫК.—*Нішт, Нішчанка; Нішчык*

НИШЧЫ, памянш. НИШЧЫК рэг. 'жабрак' (Нас.), рус., укр. *ниций* тое ж. (Даль, Грынч.). *Нішчанка; Нішчык.* СРП *Нищев, Нищин*

НИШЧЫМ(А) параўн. *нішчымніца* 'посная яда' (БРС).—*Нішчымёнка*

НОВАК гл. НАВАК

НОВАМІР.—*Новамір*

НОВАШ, 'новы чалавек у сяле, новы член сям'і'?—*Новаш, Наваш, Навашы́нскі.* Укр. у XVI ст. *Новаша* (Туп.)

НОВІК гл. НАВІК

НОЖКА гл. НАГА

*НОР, памянш. НОРЫК.—*Нор; Нóрык.* СРП *Норов*

НОРКА заал. 'норка', магчыма, памянш. ад *нара*.—*Нóрка*

НОС, памянш. НОСІК, НАСУЛЬКА, НОСКА, НАС-ҚО.—*Нос, Нóсаў, Насéвіч, Насóвіч, Носéнка; Нóсік, Нóсікаў; Насу́лька; Нóска, Наско́, Наскéвіч, Наскóвіч.* Бел. у XVII ст. *Носка* (БА, I, 240). Рус. у XVII ст. *Нос, Носок,* укр. у XV—XVII стст. *Нос, Носко, Носка* (Туп.). СРП *Носов, Носович, Носенков, Носков, Носкин, Носкович, Носаль* гл. НАСАЛЬ, *Носовский, Носовицкий*

НОСАР 'насаты, насаль'?—*Нóсар, Нóсыраў* пры [а]>[ы]. СРП *Носарёв, Носарев*

НОСКА гл. НОС

НУЖДА рус. 'беднасць, галеча, нястача'.—*Нуждоў, Нуждзін.* СРП *Нуждин*

НЫРОК.— *Ныркоў*. СРП *Нырков*
НЯБОСЬКА параўн. бел. *нябось* пабочнае слова, вы-
клічнік 'ага' (Нас.).— *Нябо́ська*

НЯВЕЙКА рус. *невейка* 'нявеенае збожжа з мякі-
най', 'ссыпная, зборная мука' (Даль).— *Нявё́йка, Ня-
вё́йкаў*

НЯВЕНЧАНЫ.— *Нявёнчаньы*

НЯВЕРА, памянш. НЯВЕРКА, НЯВЕРЧЫК ст. бел.
невера 'недавер' (Нас., АУ), магчыма, 'той, хто не ве-
рыць'.— *Нявё́ра, Нявё́раў, Невяро́віч; Нявё́рка, Невяр-
ке́віч, Невярко́віч; Нявё́рчык; Невяро́ўскі*. Рус. у XIV—
XVII стст. *Невер, Неверко, Неверец*, укр. у XV ст. *Не-
вер* (Туп.). СРП *Неверов*

НЯГОДА 'нягодны, непрыдатны', ці 'нягодны, злос-
ны'? — *Няго́дзін*. СРП *Негодин*

НЯГРЭЙ 'той, хто не грэе'? — *Нягрэ́й*. СРП *Негреев*

НЯДБАЙЛА, памянш. НЯДБАЙЛІК.— *Нядба́йла,
Нядба́йлаў; Нядба́йлік*

НЯДБАЙНІК рэг. 'нядбайла' (КСЧ).— *Нядба́йнік*

НЯДБАЛА, НЯДБАЛЬ 'нядбайла'.— *Нядба́ла, Няд-
ба́ль; Нядба́льскі*

НЯДЗВЕДЗЬ рэг. 'мядзведзь'.— *Нядзвё́дзь; Нядз-
вё́дскі, Нядзвё́цкі, Нядвё́цкі*

НЯДЗЕЛЯ, памянш. НЯДЗЕЛЬКА.— *Недзялю́к; Ня-
дзё́лька* (Туп.). *Нядзё́льчанка; Нядзё́льскі*. Рус. у XVI ст.
Неделя. СРП *Неделин, Недельский*

НЯЗНАЙ 'той, хто не знае, не ведае', параўн. бел.
нязнайка (БРС, Нас.).— *Нязна́еў*. Рус. у XVII ст. *Не-
знай* (Туп.)

НЯЗНАМ 'незнаёмы чалавек?', параўн. бел. *нязна-
ма* 'невядома' (Нас.), рус. *незнамо* тое ж, *незнам*, не-
знаёмы чалавек' (Даль).— *Нязна́маў*. СРП *Незнамов*

НЯКРАШ гл. НЕКРАШ

НЯКРОЕНЫ.— *Някрóенка*

НЯЛЕЗА 'той, хто не лезе'? — *Нялё́зеў*

НЯЛЕП, памянш. НЯЛЕПКА 'непрыгожы'? — *Нелі-
пóвіч* пры [e] > [i], *Нялё́пка*. Бел. у XVI ст. *Нелеп* (БА, I,
239). У Туп. у XVI ст. *Нелеп*. СРП *Нелепов*

НЯЛЮБ гл. НЕЛЮБ

НЯМАРА 'той, хто не марае, не мараецца'? — *Ня-
ма́ра; Нямáрскі*

НЯМЕНЬ 'нямы'.— *Немянё́нак*

НЯМЕРА 'той, хто не мерае'? — *Нямéра*. Бел. у

XVI ст. *Немера* (БА, I, 239; Туп.). Укр. у XV—XVI стст. *Немера, Немерко* (Туп.)

НЯМІЛЕНЕЦ з в. Нямілы.— *Няміленцаў*

НЯМІРА 'той, хто не можа мірна жыць, задзіра'? — *Няміра; Нямірскі*. Бел. у XV—XVI стст. *Немир, Немира* (Туп., БА, I, 239). Рус. у XVI ст. *Немир*, укр. у XV—XVI стст. *Немира, Немиря, Немирко* (Туп.). СРП *Немиров, Немирович, Немировский*

НЯМКО 'нямы' (БРС), рус. *немко* тое ж (Даль).— *Нямкэвіч, Нямкóвіч, Німкóвіч* пры [e]>[i], *Нямчóнак*. У Туп. у XV ст. *Немко*. СРП *Немков, Немковский*

НЯМЧЫН 'немец'.— *Нямчын, Нямчынаў; Нямчынскі*. Рус. у XV—XVI стст. *Немчин* (Туп.). СРП *Немчинов, Немчинский*

НЯМЫ.— *Нéміч*. Бел. у XVIII ст. *Немы* (БА, I, 239). Укр. у XIII—XVII стст. *Немой* (Туп.). СРП *Немов*

НЯМЫЦЬКА рэг. 'той, хто не любіць мыцца' (Нас.). рус. *немытка* тое ж (Даль, Дабр.).— *Нямыцька, Нямыцькаў*

НЯНАДАВЕЦ з в. Нянады, Нянадава.— *Нянадавец*

НЯНАД, памянш. НЯНАДЗІК ад *не нада*, г. зн. 'той, якога бацькі не хацелі'? — *Нянадзік*. Бел. у XVI ст. *Ненад* (БА, I, 239; Туп.). СРП ?*Ненадкевич*

НЯПОМНЯШЧЫ рус. *непомнящий* 'бяспамятны, так называлі бадзяг, якія гаварылі, што не памятаюць радзімы і бацькоў' (Даль).— *Няпómняшчы*

НЯПРАЎДА.— *Няпраўда*

НЯПЭЎНЫ.— *Няпэўны*

НЯРАЗ, памянш. НЯРАЗІК 'той, якога нельга стукнуць, паразіць, у якога нельга трапіць?', параўн. бел. *разіць, паразіць* (Нас.), параўн. таксама рус. *нераз* 'не адзін раз, больш аднаго разу' (Даль).— *Няразік*

НЯРОД 'які цяжка радзіўся' ці 'няродны'? — *Няро́д*

НЯРОН ад рон 'раняць'.— *Няро́наў, Няро́нскі*. Бел. у XVI ст. *Нерон* (БА, I, 239). СРП *Неронов*

НЯСОН 'той, хто не спіць'? — *Нясóн, Нясóнаў*. СРП *Несонов*

*НЯСТА.— *Нясціок*

НЯСТРАТ, памянш. НЯСТРАЦІК 'той, якога не страцілі'? — *Нястрацік*. СРП *Нестратов*

НЯТЫЛ, памянш. НЯТЫЛЬКА параўн. рэг. *атылы* 'поўны' (Нас.), г. зн. 'няпоўны, худы'? — *Нятылька, Нятылькін, Нітылькін* пры [e]>[i]

*НЯЎГЕНЬ.— *Няўгэнь*

НЯЎРУЙ 'той, хто не лжэ, не хлусіць?', параўн. рус. *врать*.— *Няўрўеў*. Параўн. СРП *Неврев, Невров*

НЯХАЙ, памянш. НЯХАЙЧЫК 'той, хто не ахайвае, не абгаворвае людзей?', параўн. таксама бел. *няхай* на-смешл. 'той, хто любіць адкладваць справу на пасля' (Нас.).— *Няхай, Няхайчык*. У Туп. у XVI ст. *Нехай*. СРП *Нехаев*

НЯХЛЕБ.— *Няхлэбаў*. Укр. у XVI ст. *Нехлеб* (Туп.)

НЯЦВЕТ.— *Няцвёт*. Параўн. НЕЦВЯТАЙ

НЯЦЕКА, памянш. НЯЦЕЧКА.— *Няцэчка*. Укр. у XVI ст. *Нетечка* (Туп.)

НЯЧАЙІ ст. рус. *нечай* 'сумненне, адчай' (Ср.), магчыма, 'той, хто не спадзяваўся, не чакаў' ці 'той, каго не спадзяваліся, не чакалі', параўн. рус. *чаять* 'спадзявацца, чакаць'.— *Нячай, Нячаеў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Нечай, Ничай* (БА, I, 239; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Нечай, Нечаец, Нечайко* надзвычай пашыраны, укр. у XVI—XVII стст. *Нечай* (Туп.). СРП *Нечаев, Нечаенко*

НЯЧОСА рус. *нечеса* 'чалавек з узлахмачанымі валасамі, непрычэсаны, неахайны' (Даль), укр. *нечоса* тое ж (Грынч.).— *Нячоса*

ОБАД гл. **ВОБАД**

ОБУХ гл. **АБУХ**

ОКАРАК рус. *окорок* 'шынка, кумпяк'.— *Окаракаў*. Укр. у XVI ст., рус. у XVII ст. *Окорок* (Туп.). СРП *Окорок, Окороченков*

ОКРУГ рус. 'акруга'.— *Округ*

ОКУНЬ гл. АКУНЬ

ОМУТНЫІ параўн. рус. *омут* 'вір, яма'.— *Омутных*

*ОРСА, памянш. ОРСІК.— *Орсіч; Орсік*

ПАБАЖАК параўн. укр. *побажати* 'пажадаць' (Грынч.).— *Пабажак*

ПАБЕДА рэг. і рус. 'перамога'.— *Пабэдзенка; Пабядзінскі*. СРП *Победин, Победов, Побединский*

*ПАБЛАГУЙ.— *Паблагўеў*

ПАБОЙНЯ рэг. 'даўбешка' (Ветр.—Баханьк.).— *Пабойнеў*

*ПАБОКА.— *Пабока*

ПАБОРАЦ, ПАБОРЦА бел. 'зборшчык падаткаў, выбарны' (Нас.), укр. *поборець, побірець* тое ж (Грынч.).—
Пабóрцаў

ПАБРЫЗГАЙ.— *Пабрызгаеў*

ПАБУДЗЕЙ 'той, хто будзіць'? — *Пабудзэй*

ПАБЯГАЙЛА 'той, хто бегае, непаседа'. — *Пабягайла*

ПАБЯРЖЫ бел. устар. *побержа, побіржа* 'малады бярэзнік' з літ. *raberže, rabiržiai* тое ж (Вяржб. 568—570), літ. *rabéržis* 'грыб ваўнянка'.— *Пабяржы*

ПАВА.— *Павіч; Павініч; Павук*

ПАВАГА.— *Павáга*

ПАВАРОТНЫ 'спрытны, паваротлівы' — *Паварóтны*

ПАВАРЭХА.— *Паварéха*

ПАВАРЭНЬ параўн. ст. рус. *поварня* 'істопка' (Дзюверн.), рус. 'апалонік, вялікая разліўная лыжка' (Даль).— *Паварэнь, Паварнёў*. Параўн. СРП *Поварнин*

ПАВАСАР, ПАВАСЕР літ. *paũsaris* 'вясна'.— *Павáсар, Павáсер*

ПАВЕРАНЫ 'давераная асоба'.— *Павéраны*. СРП *Поверенный*

ПАВЕТКА.— *Павéтка*. У Туп. у XVI ст. *Певетко*. СРП *Поветкин*

ПАВІДАЙЛА 'той, хто ўсё бачыць, відзіць'? — *Павіда́йла*

ПАВУК.— *Павук*. Ст. рус. у XII ст. *Паук* (Туп.). Бел. у XVII ст. *Паук* (БА, I, 243; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Паук* (Туп.)

ПАВУЛЯ.— *Паву́ля*

ПАВЯДАЙКА.— *Павядáйка*. Параўн. ПАВЯДАЙЛА

ПАВЯДАЙЛА 'той, хто любіць апавядаць, расказчык'? — *Павядáйла, ?Павіда́йла* пры [e]>[i]. Параўн.

ПАВІДАЙЛА

ПАГАДА параўн. рэг. *пагадлівы, пагадны* 'спагадлівы, памяркоўны' (Нас.), г. зн. 'спагадлівы чалавек?', магчыма, 'гаварун?', параўн. польск *gadać* 'гаварыць', *rogadać* 'пагаварыць', магчыма і ад *гадаць* 'варажыць, угадваць лёс'.— *Пага́да*

ПАГАДАЙ.— *Пагада́еў*. Рус. у XVII ст. *Пагадай* (Туп.). Параўн. ПАГАДА

*ПАГАЙ.— *Пагае́нка*

ПАГАРАЦ укр. *погарець* 'птушка ўдод' (Грынч.). —
Пага́рцаў

ПАГАРЭЛЫ.— *Пагарэлаў*. Рус. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Погорелой* (Туп.). СРП *Погорелов, Погорельский*

ПАГІБ (А) 'пагібель, гібель?', параўн. рэг. *пагіна* 'пагібель' (Нас.), рус. *погиб* 'бяда' (Даль).— *Пагіба, Пагібенка*

ПАГІРА, памянш. ПАГІРЭЙЧЫК параўн. літ. *ragurà* 'пахвала' — *Пагірэйчык; Пагірскі*

ПАГОДА 'пагода, стан надвор'я', магчыма, 'той, які пагаджаецца, згаджаецца', магчыма, 'той, які чакае ці просіць пачакаць', параўн. рэг. *пагадзіць* 'пачакаць', *пагадзя* 'пасля, крыху пазней' (Нас.).— *Пагódзін; Пагódскі, Пагóцкі*. СРП *Погодин*

ПАГРАБЕЦ гл. ПОГРАБ

ПАГРАБНЫ.— *Паграбны*

ПАГРАНІЧНЫ.— *Пагранічны*

ПАГУДА параўн. рэг. *пагудка* 'ганьбаванне, ганьба' (Нас.), *пагудзіць* 'ганьбаваць, ганьбіць' (КСЧ), укр. *погудка* 'ганьбаванне' (Грынч.), параўн. таксама рус. *погудка* 'напеў, матыў' (Даль).— *Пагúда*. У Туп. у XV—XVI стст. *Погудка*. СРП *Погудин, Погудко*

ПАГУЛЯЙ 'той, хто любіць пагуляць, гуляка?', параўн. таксама рус. *погуляй* 'вясёлае месца, кабак, харчэўня і інш.' (Даль).— *Пагуляеў*. Бел. у XVII ст. *Погуляй* (БА, I, 245). СРП *Погуляев*

ПАДАБЕД 'другое сьнеданне звычайна ў перыяд летніх палявых работ, калі на поле выходзяць вельмі рана' (БРС, Бяльк.).— *Падабéd, Падабéдаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Подобед* (Туп., БА, I, 246). СРП *Подобед, Подобедов*

ПАДАЛЯК, ПАДАЛЯКА ўкр. *подоляк* 'жыхар Падолля' (Грынч.).— *Падаляк, Падаляка, Падалякін*. Укр. у XVII ст. *Подоляк* (Туп.)

ПАДАЛЯНІН, памянш. ПАДАЛЯНЧЫК укр. *подолянин* 'жыхар Падолля' (Грынч.), магчыма, 'той, хто жыве на Падоле, на нізкім месцы'.— *Падалянчык*

*ПАДАМАЦЬКА, *ПАДАМОЦЬКА.— *Падамáцька, Падамóцька*

ПАДАРВАНЫ.— *Падарва́наў*

ПАДАСІНАВІК.— *Падасі́навік*. СРП *Подосиновичов*

ПАДАХВАЛ 'той, хто падхвальвае, хваліць' ці 'той, хто хваліцца'.— *Падафа́лаў* пры [хв]>[ф]

ПАДАШВА.— *Падашва́; Падашэ́ўскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Подошовка, Падашевка* (БА, I, 246). У Туп. у XVII ст. *Подошва*. СРП *Подошвин*

*ПАДАШВЕЛЬ, *ПАДАШВЯЛЬ.— *Падашвя́леў*
ПАДБАЛОТ(Ы) 'які жыве пры балоце'? — *Падба-
ло́таў*

ПАДБЕЛА 'забелка, прыправа да стравы'? — *Пад-
бе́ла*. СРП ?*Падбельскі*

ПАДБЯРОЗКА, ПАДБЯРЭЗКА бел. бат. (Кіс.).—
Падбяро́зка, Падбя́рэзка, Падбяро́зкін; Падбярэ́зкі

ПАДБЯРОЗНЫ, ПАДБЯРЭЗНЫ 'які жыве ля бяроз,
пры бярэзніку, пад бярозамі'.— *Падбяро́зны, Падбярэ́з-
ны*

ПАДВЕРБНЫ 'які жыве ля вербаў, пад вербамі'.—
Падве́рбны

ПАДВІГА.— *Падві́жанка*

ПАДВОЙСКІ ст. бел. 'чын польскай арміі ці адміні-
страцыі ў XVI—XVII стст.' (Нас.) з польск. *podwojski* —
Падво́йскі. СРП *Подвойский*

ПАДВОРННЫ.— *Падво́рны*

*ПАДГОЛ.— *Падго́л, Падго́лін*

ПАДГОРНЫ 'які жыве каля гары, пад гарою'? —
Падго́рны. СРП *Подгорный, Подгорнов*

ПАДДАНИК параўн. устар. бел. *падданы* 'прыгонны'
(Нас.).— *Падда́нік*

ПАДДУБНЫ 'які жыве ля дубоў, пад дубамі'.—
Падду́бны; Падду́бецкі, Падду́бенскі

ПАДЖАРЫ рус. *поджарый* 'сухарлявы, хударлявы'
(Даль, РБС).— *Паджа́ры*. У Туп. у XVI ст. *Поджар*.
СРП *Поджаров*

*ПАДЗЕНЬ ці *ПАДНЫ.— *Падне́віч*. Параўн. ПА-
ДЗІЛА

ПАДЗІЛА ад *падаць*, г. зн. 'які падае'? — *Падзі́ла*.
Параўн. ПАДЗЕНЬ

*ПАДЗЯРНЯ.— *Падзя́рня, Падзя́рнёў*. Бел. у XVI ст.
Падерня (БА, I, 242)

ПАДКАПАЙ ад *падкапаць*.— *Падкапа́еў*. СРП *Под-
копаев*

ПАДКІДЫШ.— *Падкі́дыш*

ПАДКОВА 'падкова' ці 'той, хто падкоўвае'? — *Пад-
ко́ва, Падко́віч*. У Туп. у XVI ст. *Подкова*

ПАДКУР(А) 'той, хто падкурвае'.— *Падку́раў*

ПАДЛА ці ПАДЛЫ рэг. 'заняпалы'? — *Падлоў; Пад-л'цкі*

ПАДЛЕПА 'падліза, падліпала?', параўн. укр. *пад-лепливый, підлепний* 'падліза, падліпала' (Грынч.).— *Падл'епенка, Падляп'енкін*

ПАДЛЕСНЫ 'які жыве ля лесу'.— *Падл'есны*. СРП *Подлеснов*

ПАДЛОБКА 'той, хто глядзіць з-пад ілба'? — *Пад-лобка, Падлобкін*. Бел. у XVIII ст. *Подлобка, Падлобка* (БА, I, 246)

ПАДЛОБНІК.— *Падлобнікаў*. Параўн. ПАДЛОБКА
ПАДЛОЗНЫ 'які жыве каля лазовых зарасляў'? — *Падлозны*

ПАДЛУЖНЫ 'які жыве каля луга'? — *Падлужны*

ПАДМОСТКА рэг. 'падстаўка, падмошкі'.— *Падмо-стка*

ПАДНЫ гл. ПАДЗЕНЬ

ПАДОБА ўкр. *подоба* 'вобраз, від, знешні выгляд', 'падабенства' (Грынч.).— *Падоба*

ПАДОБРЫ параўн. бел. *па-добраму*.— *Падобры*

ПАДОЛ бел. 'ніжня частка адзення' (БРС), 'прыбя-рэжжа, нізкае месца каля ракі' (Нас.), рус. *подол* 'пе-радгор'е, раўніна пад гарой' (Даль), укр. 'нізіна, нізкае месца', 'ніжня частка жаночай сарочки' (Грынч.).— *Па-дал'евіч; Падалінскі, Падольскі*

ПАДПАВЕТНЫ 'які мае адносіны да падпаветкі, па-веці'? — *Падпав'етны*

ПАДРЭЗ.— *Падрэз, Падрэзенка*. Рус. у XVII ст. *Под-рез* (Туп.). СРП *Подрезов, Подрезков*

*ПАДСКОЧЫ.— *Падскочы*

*ПАДСКРЭПНІК.— *Падскрэпнік*

ПАДСТРАКАЧ параўн. рус. *подстрекатель, подстре-кала* 'падбухторшчык' (Даль).— *Падстракач*

ПАДУН.— *Падун'овіч*. Параўн. ПАДЗІЛА

ПАДУРАЖНЫ з *падаўражны* г. зн. 'які жыве каля «аўрага», каля яра, рова'? — *Падур'ажны*

*ПАДУТА.— *Падута*

ПАДХАЛЮЗА рус. *падхалюза, подхолюза* 'пралаза, праныра, прайдзісвет, прайдоха, хітры, скрытны чала-век' (Даль).— *Падхалюзін*

ПАДЦЕЛАК.— *Падц'ёлкаў*. У Туп. у XV—XVI стст. *Подтелок*. СРП *Подтёлков*

ПАДЦЯРОБ гл. ПОДЦЕРАБ

ПАДШЫБЯКА параўн. рус. *подшибать* 'падбіваць', *падшибала, подшибатель* 'той, хто падбівае' (Даль.)—
Падшыб'якін

ПАДЫМКА ад *падымаць* 'той, хто падымае'.—
Падыма́ка

*ПАДЭЛІС.— *Падэ́ліс*

ПАДЭРА рус. *падера, падора* 'мяцеліца з ветрам, завіруха, завея' (Даль), параўн. літ. *padērti* 'стаць невясёлым, асавець'.— *Падэ́ра*

ПАЖАР, ПАЖАРКА.— *Пажáрка; Пажáрскі, Пажары́цкі*. У Туп. у XVI ст. *Пожарко*. СРП *Пожаров, Пожарский*

ПАЖЫВІЛА, памянш. ПАЖЫВІЛКА 'той, хто любіць ці ўмее пажывіцца'?— *Пажыві́лка*

ПАЖЫГАНЫ рэг. аб збанках, місках і інш. 'абпалены' (Дзярж.— М. Б.).— *Пажыга́н*

ПАЗ, памянш. ПАЗІК.— *Па́зік*. СРП *Пазиков, Пазовский*

ПАЗАК.— *Пазакóў*

ПАЗНЯК рус. *поздняк* 'апошняе дзіця ў старых бацькоў ці дзіця, якое нарадзілася праз доўгі час пасля папярэдняга' (Даль).— *Пазня́к, Пóзняк, Пазнякóў, Пазнякóвіч; Паздня́к, Пазднякóў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Позняк* (БА, I, 246; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Позняк, Познячко*, укр. у XVI ст. *Позняк, Познык* (Туп.). СРП *Поздняк, Поздняков, Позняк, Позняков*

ПАЗУХА.— *Па́зуха*. СРП *Пазухин*

*ПАЗЫР.— *Па́зыраў*

ПАЙ.— *Пай*

ПАЙКА ўкр. 'пай, паёк, частка' (Грынч.).— *Па́йкін; Пайко́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Пайко* (Туп.). СРП *Пайкин, Пайков*

*ПАКАМЕДА.— *Пакамéда*

ПАКАЦІЛА ад *пакаціць* 'пакаціць', 'паваліць, асіліць'.— *Пакаці́лаў*. Укр. у XV ст. *Покотило* (Туп.). СРП *Покатилов*

*ПАКЕЎШЧЫК.— *Пакéўшчык*

ПАКЛОН.— *Пакло́наў; Пакло́нскі*. СРП *Поклонов*

ПАКЛЯК польск. *raklak* 'грубае нізкага гатунку сукно' (Гарб.), параўн. укр. *покляк(ну)ти* 'схіліцца, нагнуцца' (Грынч.).— *Пакля́к*

ПАКОРНЫ.— *Пакóрны*. СРП *Покорнов*

ПАКРЫШКА.— *Пакры́шка, Пóкрышка.* СРП *Покрышкін*

ПАКУЛА ад *куляць?* — *Пакўлаў*

ПАКУЛЬНЯ, ПАКУЛЕНЬ літ. *raikulnis* 'каблук', *raikulinis* 'зроблены з паклі'. — *Пакульнёвіч*

ПАКУРА літ. *rakurà* 'топка', магчыма, ад *пакурыць*. — *Пакўра*

ПАКУША рэг. 'проба на смак якой-небудзь ежы, каштаванне' (Нас.), ад 'паспрабаваць, пакаштаваць'. — *Пакўшка*

ПАЛАВІНА, памянш. ПАЛАВІНКА.— *Палавінка, Палавінкін; Палавінскі.* СРП *Половинкин*

ПАЛАВЫ, памянш. ПАЛАВОК, ПАЛАВЕЦ бел. (аб масці каня, каровы) 'жаўтаваты са светлымі лапінамі, светлабуры' (БРС), укр. *половий* тое ж (Грынч.). — *Палавы; Палаўкоў; Палавёц, Палаўцоў.* Бел. у XVI ст., укр. у XVII ст. *Половец* (Туп.)

*ПАЛАГУТА.— *Палагўта.* СРП *Палагутин, Полагутин*

*ПАЛАЖАЙ.— *Палажай*

ПАЛАЖЭНЕЦ.— *Палажэнец*

ПАЛАЗНІК рэг. рус. *полозник* 'той, хто робіць палазы' (Даль). — *Палазнік*

ПАЛАЗНЯК рус. *полозняк* 'матэрыял, прыгодны на палазы' (Даль). — *Палазняк*

ПАЛАМАР рэг. 'панамар' (Нас.), укр. *паламарь* тое ж, *паламарчук* 'малады панамар' (Грынч.). — *Паламарчўк.* Бел. у XVIII ст. *Паламар* (БА, I, 246). *Параўн.* ПАНАМАР

ПАЛАТКА.— *Палатка*

ПАЛАШАВЕЦ з в. *Палашава.* — *Палашавёц*

ПАЛАЧАНІН з г. *Полацка.* — *Палачанін.* Бел. у XVI ст. *Полочанин* (БА, I, 247)

ПАЛЕЙ рус. назва расліны. — *Палей, Палёенка.* Бел. у XVII ст. *Палейко* (Туп.). СРП *Палеев*

ПАЛЕНІК ад *палёна* ці *палены?* — *Палёнік.* СРП *Поленов, Поленин* і *Пален, Паленов*

*ПАЛЕР.— *Палер*

ПАЛЕСКІ.— *Палёскі*

*ПАЛЕХ.— *Палэх.* Бел. у XVI—XVII стст. *Палешко, Полешка* (Туп.). СРП *Полехов, Полехин*

ПАЛЕЦ, памянш. ПАЛЬЧЫК.— *Пальчо́нак; Пальчык; Пальчэўскі.* Бел. у XVI—XVII стст. *Пальчик* (Туп.,

БА, I, 242). Укр. у XVI—XVII стст. *Пальчик* (Туп.). СРП *Пальчик, Пальчиков, Пальцев, Пальчук*

ПАЛІВАНЫ.— *Паліванаў*. СРП *Поливанов, Поливановский*

ПАЛІВАЧ 'той, хто палівае'.— *Палівач, ?Палявач* пры [i]>[я]

ПАЛІВОДА ўкр. *паливо́да* 'сарві-галава, вісус, гарэза' (Грынч.)— *Палівóда, ?Палявóда* пры [i]>[я]. СРП *Поливод*

*ПАЛІТЫКА.— *Паліты́ка, Паліці́ка* пры [т]>[ц'], *Палеты́ка* пры [i]>[е]. Бел. у XVIII ст. *Политыка* (БА, I, 247). Укр. у XVII ст. *Политыка* (Туп.). СРП *Политыкин*

ПАЛІЦА.— *Паліцын*. Бел. у XVI ст. *Палица* (Туп.). СРП *Палицын, Полицын*

*ПАЛІЦЕНЬ.— *Палітнёў*

*ПАЛІКША.— *Палікша*

*ПАЛІША.— *Палішын*

ПАЛҚА.— *Пáлкін*. СРП *Палкин, Палочкин*

ПАЛОВІК параўн. рэг. *палавік* 'нявеенае збожжа, збожжа з мякінай' (Нас.), рус. *половик* 'палавіна' (Даль), укр. *половик* 'парода ястраба' (Грынч.)— *Палóвікаў*. СРП *Половиков*

ПАЛОЙКА рэг. 'жменя часанага льну' (Сл.— М. Б.), 'ручайка льну' (Стэц.).— *Палóйка*. Параўн. ПАЛУЙКА

ПАЛОНІК.— *Палóнік*

ПАЛОННІК.— *Палóннікаў*. СРП *Полонников*

ПАЛОСА, памянш. ПАЛОСІК.— *Палóсін; Палóсікаў*. СРП *Палосин, Полоскин*

ПАЛОУНІК рус. *половник* 'апалонік, разліўная лыжка' (Даль), укр. *половник* 'месца, дзе ссыпаюць палову, мякіну' (Грынч.)— *Палóўнік, Палóўнікаў*. СРП *Половников*

ПАЛТАВЕЦ з Палтавы.— *Палта́вец, Палта́ўцаў*. СРП *Полтавцев*

*ПАЛТО.— *Палто́*

ПАЛУБА бел., рус., укр. 'карабельная палуба', рус. 'страха, столь, насціл' (Даль), укр. 'павозка са стрэшкай, з будай', 'стрэшка, крышка вуля', 'крыты столік на базары', 'дуплісты пень', 'пустата, упадзіна' (Грынч.)— *Палубéнка*

ПАЛУБЕЦ укр. 'павозка са стрэшкай', 'стрэшка, крышка вулля', 'крыты столік на базары' (Грынч.).— *Палубец*

ПАЛУБІСАК параўн. укр. *полубіс* 'паўчорт, паўчавек' (Грынч.).— *Палубісак*

*ПАЛУВОРАК.—*Палуворчанка*

ПАЛУГОДАК 'паўгодак'.— *Палугодкай*

ПАЛУДА.— *Палуда*. Бел. у XVII ст. *Палуда* (БА, I, 247). СРП *Полудин*

ПАЛУЙКА, памянш. ПАЛУЙЧЫК рэг. 'жменя льну пасля пярвiчнай апрацоўкі' (Нас.), 'палавіна квашанай капуснай галоўкі' (КСЧ), рус. *палуйка* 'дубовая загатоўка для дна бочкі' (Даль).— *Палуйка, Палуйчык*, магчыма, ад УІ *Полиевкт*, параўн. рус. смал. *Полуйко* < *Полиевкт* (Дабр.). Бел. у XVI—XVII стст. *Полуйко, Полуй* (БА, I, 247). Параўн. ПАЛОЙКА

ПАЛУКА ўкр. *палука* 'заліўны луг, поплаў', 'паўастравок, утвораны загібамі ракі' (Грынч.).— *Палучанка, Палучанкін*

ПАЛУКАР.— *Палукарай*, магчыма, ад УІ *Палукар* < *Поликари*. СРП *Полукаров*

ПАЛУКОШКА 'палукашак'.— *Палукóшка*

*ПАЛУЛЕГА.— *Палулéга*

*ПАЛУЛЕХ.— *Палулéх*

ПАЛУПА ад *палупіць, палупіцца*.— *Палупéнка*

ПАЛУХА 'палавіна'? — *Палуха, Палухін*. СРП *Палухин*

ПАЛЦІННІК рус. *полтинник* 'паўрубель'.— *Палцінікай*

ПАЛЫКА 'той, хто многа п'е?', параўн. рэг. *палыкаць* 'выпіць, выхлябтаць', *лыкаць* 'піць' (Нас.).— *Палы́ка*

ПАЛЫН, ПАЛЫНЬ.— *Палын, Палынь; Палынскі*. СРП *Полынов*

*ПАЛЬЧЭХ.— *Пальчэх*

ПАЛЮТА параўн. рэг. *палютка* 'палавіна капуснай галоўкі' (Вешт.).— *Паліоцін*

ПАЛЮХ, памянш. ПАЛЮШЫК бел. *палюхі* 'клёцкі з дранай бульбы', 'клёцкі з грэцкай мукі' (Вешт.), укр. *палюх* 'палец', 'вялікі палец' (Грынч.).— *Паліох, Пóлюх* пры пераносе націску, *Палюховіч; Палюшык*

ПАЛЯВАЧ ад *паляваць?* — *Палява́ч*. Параўн. ПАЛІВАЧ

ПАЛЯВЕЦ рэг. 'палявы стораж' (КСЧ).— *Палявэц, Паляўцоў; Паляўчўк*

ПАЛЯВОДА.— *Палявóда*. Параўн. ПАЛІВОДА

ПАЛЯВОК.— *Паляўкóў*

ПАЛЯВЫ, памянш. ПАЛЯВОК, ПАЛЯВЕЦ.— *Палявў; Паляўкóў; Палявэц, Паляўцоў, Паляўчўк*. Бел. у XVIII ст. *Полевой*. (БА, I, 247). СРП *Полевой, Полевов*. Параўн. ПАЛЯВЕЦ, ПАЛЯКОУ

*ПАЛЯВЭЧКА.— *Палявэчка*

ПАЛЯГОШКА 'палягчэнне, аблягчэнне?', параўн. *налёга* 'аблягчэнне' (Нас.), магчыма, таксама 'той, хто любіць паляжаць'.— *Палягóшка, Палігóшка пры [я]>*
>[i]

ПАЛЯК, памянш. ПАЛЯЧОК.— *Паляк, Палякóў, Палякэвіч, Палячэнка; Пóляк; Палячóк; Палячкóў*. Бел. у XVII ст. *Поляк* (БА, I, 247). Рус. у XVII ст. *Поляк* (Туп.). СРП *Поляк, Поляков, Полякович, Полякин, Поляковский, Поляченко, Полячков, Поляцкий*

ПАЛЯКШАНЫ з *палягчаны*.— *Палякшáнаў*

*ПАЛЯЛЕЙ.— *Палялэй*. Бел. у XVII ст. *Полелей* (БА, I, 247)

ПАЛЯНІН, памянш. ПАЛЯНОК 'той, хто пражываў у палявой бязлеснай мясцовасці'? — *Палянін; Паляно́к; Паля́нскі*. Рус. у XVI—XVII стст. *Полянин, Полянинко* (Туп.). СРП *Полянин, Полянинов, Полянский*

ПАЛЯНІЦА рэг. *паляніца* 'булачка з яравой мукі' (Нас.), 'невялікая прадаўгаватая булка беллага хлеба' (Бяльк.), 'перапечка з хлебнага цеста' (Вешт.), укр. *палениця* 'прэсная перапечка' (Грынч.).— *Паляніцын*

ПАЛЯТАЙ рус. *полетай* 'жвавы, быстры, рухавы' (Даль).— *Палятáй. ?Палітáй пры [я]>[i]*. Рус. у XVII ст. *Полетай* (Туп.). СРП *Полетаев*

ПАЛЯЦІЛА.— *Паляціла*. Параўн. ПОЛЕТАЙ

ПАЛЯШУК, ПАЛЯШЧУК 'жыхар Палесся'.— *Паляшўк; Паляшчўк*. Бел. у XVI ст. *Полешук* (Туп.)

ПАМАГАЙ 'той, хто памагае'?— *Памагáеў*. У Туп. у XVI ст. *Помогайко*. СРП *Помогаев*

ПАМАЗОК.— *Памазкóў*. СРП *Помазков*

*ПАМАЛЕЙКА.— *Памалéйка*

ПАМЕТА, памянш. ПАМЕЦЬКА.— *Памéцька*

ПАМІЛА ад *памілаваць*?— *Паміла*. У Туп. у XVII ст. *Помилко*

ПАМІН рэг. 'памінанне' (Нас.), рус. і ўкр. *помин* тое ж (Даль, Грынч.).— *Паміненка*. СРП *Поминов*
ПАМЫТЫ, памянш. ПАМЫТКА ад *памыць?*— *Памытка*

*ПАМЯЛА.— *Памялаў*. СРП *Помялов, Помяловский*
ПАМЯЦІХА.— *Памяціха*

ПАН, памянш. ПАНОК, ПАНЬКО.— *Панаў, Паной, ?Панін; Панок, Панкой, Панкевіч, Панчанка; Панько, Панькой*. Бел., рус., укр. у XV—XVII стст. *Пан, Панок* (Туп.). СРП *Панов, Панин, Панкевич, Панков, Панченко, Панченков, Паньков, Панчук*

ПАНАМАР, памянш. ПАНАМАРЭЦ, ПАНАМАРОК.— *Панамарой, Панамарэнка; Панамарцаў; Панамарчук*. Рус. у XVII ст. *Пономарек* (Туп.). СРП *Пономарёв, Панамарёв, Пономарёв, Пономаренко, Пономарьков*

ПАНАРАД.— *Панарад*

*ПАНГЛІШ.— *Пангліш*

*ПАНЕДА, памянш. ПАНЕДЗЬКА.— *Панедзька*

ПАНИ.— *Панін*

*ПАНИЗА.— *Панізавіч*

*ПАНИЗНІК.— *Панізнік*

ПАНИМАТКА ўкр. *паніматка* 'маці, пані матка' — ветлівы зварот да старэйшых жанчын (Грынч.). — *Паніматка*

ПАНИШКА 'дачка пана?', параўн. *каваль* — *кавалішка*.— *Панішка*

ПАНКАВЕЦ з в. *Панкі, Панкова*.— *Панкавец*

ПАНОВА 'абноўка, нешта новае', параўн. рус. *поновка* 'абноўка' (Даль).— *Пановіч*. Параўн. СРП *Пановкин*

*ПАНОТА, памянш. ПАНОТЧЫК.— *Панотчык*

*ПАНТАК.— *Пантак*, магчыма, ад УІ *Пантелей*

ПАНТАЛОНЫ.— *Панталонаў*

ПАНТОПЕЛЬ рэг. *пантофель* 'туфель' (Нас.).— *Пантаплёў*

*ПАНТУС, *ПОНТУС, *ПУНТУС.— *Пантус; Понтус; Пунтус*

*ПАНУШКА.— *Панушкін*, магчыма ад УІ *Пантелей*. Рус. у XVII ст. *Панушко* (Туп.)

ПАНЫШ, памянш. ад *пан?*— *Паныш*. СРП *Панышев*

ПАНЬКО параўн. укр. *панькати* 'няньчыць' (Грынч.).— *Панько, Панькой*. Параўн. ПАН

ПАНЯК.— *Панякоў*. Параўн. ПАНЫШ, ПАНЬКО
 ПАНЯТЫ.— *Паняты; Панятоўскі*
 *ПАПАКУЛЬ.— *Папакуль*
 *ПАПЕЙКА.— *Папéйка*
 ПАПЕРНЫ ад *папера?*— *Папéрны*. СРП *Папернов*
 ПАПІХА рэг. 'пападдзя', магчыма, 'той, хто папіхае
 ці той, каго трэба папіхаць, застаўляць што-небудзь ра-
 біць'.— *Папішын*
 ПАПЛАЎНЫ ст. рус. *наплавныи* 'які плавае, не то-
 не' (Ср.), магчыма, 'які мае адносіны да поплава, жыў
 на поплаве'?— *Паплаўны*
 ПАПЛЁЎКА рус. *поплёвка* 'вялікая пакаёвая муха',
 'дробная рыба, асабліва ёрш' (Даль), смал. 'плотка'
 (Дабр.).— *Паплёўка*
 ПАПЛЫКА параўн. рэг. *напліць* 'марудна, павольна
 працаваць', *напля* 'маруда' (Нас.), укр. *напляти* 'невы-
 разна гаварыць, мямліць' (Грынч.).— *Паплыка*
 ПАПРУГА.— *Папрўга, Папрўжанка*. СРП *Папружук*
 ПАПСУЙ 'той, хто псуе'?— *Папсўй, Папсўеў, Пап-
 сўевіч*
 ПАПУША.— *Папуша*. СРП *Папушин*
 *ПАПЦЮХ.— *Папцюх*
 ПАПЫРКА рус. *попырка* '(аб карове) баданне', 'бе-
 гатня, беганіна', 'штуршкі, тумакі' (Даль).— *Папырка*
 ПАРА, памянш. ПАРЫК.— *Пáрыч; ?Пáрык*. Бел. у
 XVII ст. *Пара* (Туп.)
 ПАРАБАК.— *Парабкóвіч*
 ПАРАДА.— *Парáда*
 ПАРАДНІК 'той, хто дае парады'?— *Парáднік*
 *ПАРАДНЯ.— *Парáдня*
 *ПАРАЙ.— *Парáй*
 *ПАРАҚ.— *Паракéвіч*
 *ПАРАСЕЙ.— *Парасéй*
 *ПАРАСКУН.— *Параскўн*
 ПАРАХАЎНІК.— *Парахаўнік, Парахоўнік*
 ПАРАХНЯ.— *Парахня, Паракнэвіч*
 ПАРАХОНЬ, памянш. ПАРАХОНЬКА рэг. 'парахня'
 (Бяльк.).— *Парахонька*. Параўн. ПОРАХАНЬ
 ПАРАШОК.— *Парашкоў*. СРП *Порошков*
 ПАРКАЛА 'той, хто поркае, поркаецца'? — *Парка́лай*
 ПАРНЫ 'які ўваходзіць у пару, парны да чаго'.—
Парнэвіч; Парніцкі, Парноўскі. СРП *Парнов*

ПАРОМ, памянш. ПАРОМЧЫК. — *Паромчык*. СРП *Паромов*

ПАРОША.— *Парошын*. Рус. у XVI ст. *Пороша* (Туп.). СРП *Порошин*

ПАРТА 'школьная лаўка' укр. 'жаночы галаўны ўбор' (Грынч.).— *Парцін*. СРП *Партин*

ПАРТАЧ.— *Партач*

*ПАРТУС.— *Партус*

ПАРТНЫ рэг. 'кравец'.— *Партны́, Партно́ў; Партно́ўскі*. Бел. у XVIII ст. *Партны* (БА, I, 248). СРП *Портнов, ?Портный*

ПАРТЫКА параўн. бел. рэг. *партычка* 'вялікі кусок хлеба' (Вешт.), польск. *partyka* тое ж (Карл.).— *Парты́ка*. Параўн. бел. у XVI ст. *Партека* (БА, I, 242)

ПАРУБАЙ ад рэг. *парубаць* 'пасекчы' (Нас.), рус. *порубать* (Даль), укр. *порубати* (Грынч.).— *Паруба́й*

ПАРУКА рус. смал. *порука* 'паручыцельства' (Дабр.).— *Пару́кай*

*ПАРУЛЬ 'той, хто пора ці порацца'?— *Пару́ль*

ПАРУС.— *Паруса́ў*. У Туп. у XV ст. *Парус*, у XVI ст. *Паруска*

ПАРХ, ПАРША, памянш. ПАРШЫК параўн. рэг. *пархі* 'парша', 'усякая нечыстота', 'пэйсы, доўгія валасы на вісках', перан. 'беднасць, жабрацтва' (Нас.).— *Паршо́нак; Паршóк; Паршы́кай; Паршукóўскі*. Бел. у XVII ст. *Парша* (БА, I, 243). Туп. у XVII ст. *Парша*. СРП *Паршин, Паршенков, Паршиков*

ПАРХАТЫ, памянш. ПАРХАТОК, ПАРХОЦІК.— *Пархато́к; Пархо́цік*. Параўн. ПАРХ

*ПАРХАЦ.— *Парха́ц*

ПАРХУН ад рус. *пархать?*— *Пархóун*. СРП *Пархунов*. Параўн. ПАРХУДЬ

ПАРХУТА.— *Пархóута, Пархóуціч; Пархóуцкі*. Параўн. ПАРХУЦЬ

ПАРХУЦЬ параўн. рэг. *пархуцька* 'паршывец' (КСЧ).— *Пархóуць, Пархóуціч; Пархóуцкі*

ПАРЦЯНКА рэг. 'ануча' (Дзярж.— М. Б.), рус. *портянка* тое ж (Даль), укр. *портянка* 'сукно з асновай з пяньковых нітак' (Грынч.).— *Парця́нка, Парця́нкін*. Бел. і ўкр. у XVII ст. *Портянка* (Туп.). СРП *Портянкін*

ПАРЦЯННІК.— *Парця́ннікай*. СРП *Портянников*

ПАРЦЯНЫ.— *Парця́ны, Парця́наў*

ПАРШУК рэг. 'парсюк', літ. *paĩšiukas* 'парася', рус.

паршук 'паршывец' (Даль).— *Паршук; Паршукóўскі.*
Параўн. ПАРХ

ПАРШУТА 'той, хто мае паршы, паршывы'?— *Паршўта.* Параўн. ПАРХ

ПАРЭЙКА параўн. літ. *pareigá* 'доўг, абавязак'.—
Парэйка

ПАРЭКА.— *Парэчын*

ПАРЭПКА параўн. бел. *парэпаца* 'патрэскаца', *парэпаны* 'патрэсканы' (БРС).— *Парэпка*

ПАС, памянш. ПАСІК 'папруга' (Нас., БРС).— *Пасéвіч; Пáсікаў.* СРП *Пасов, Пасенков*

ПАСАВЕЦ з в. Пасы, Пасава.— *Пасавéц*

ПАСАГ.— *Пасáх* пры [г]>[х]

ПАСЕДА, памянш. ПАСЕДЗЬКА 'той, хто любіць пасядзець, сядун'?— *Пасéдзька*

ПАСЕКА.— *Пáсека, Пáсекін.* Укр. у XVI ст. *Пасека* (Туп.)

ПАСКА рэг. 'вялікдзень, пасха' (КСЧ).— *Пáска.* Бел. у XVII ст. *Паска* (Туп.)

ПАСКАЛЬ параўн. літ. *askalá* 'чутка, плётка'.—
Паска́ль

*ПАСКАР.— *Паскарэ́нка*

ПАСҚОННЫ рус. *посконный* 'зрэбны, з канапель' параўн. рэг. *пасканніна* 'зрэбнае палатно' (Нас.).— *Пасқо́нны*

ПАСҚРОБКА параўн. рэг. *паскрэбак* 'булачка хлеба ці праснак з астаткаў цеста', 'апошняе дзіця ў сям'і (Дзярж.— М. Б.).— *Пасқрóбка*

ПАСЛЕД.— *Паслéd, Паслядóвіч*

ПАСЛЕДНІ рус. *последний* 'апошні'.— *Паслédні*

*ПАСМІЦЮХА.— *Пасміціóха*

ПАСМУРАЦ параўн. рус. *пасмурный* 'пахмурны, хмуры'.— *Пáсмурцаў*

ПАСПЕЛЫ.— *Паспéлай.* Рус. у XVI—XVII стст. *Поспелой, Поспел, Поспелко* (Туп.). СРП *Поспелов*

ПАСРЭДНІК.— *Пасрэ́днікаў*

ПАСТАЛЫ бел. 'скураныя лапці' (БРС), рус. *постолы* тое ж (Даль), укр. *постіл* тое ж (Грынч.).— *Пастóл; Пасталіóк.* СРП *Постолов, Постоловский*

ПАСТАРНАК, ПАСТАРНЯК, ПАСЦЯРНАК.— *Пастарна́к; Пастарня́к.*— *Пасцернакóвіч; Пасцярна́цкі.* Бел. у XVIII ст. *Пастарнак* (БА, I, 243). СРП *Пастернак, Пастернацкий*

ПАСТАЯЛКА рэг. 'прэснае малако' (Нас.), рус. смал. *постоялка* тое ж (Дабр.), 'пастаялец, наймальнік памяшкання' (Даль).— *Пастаялка*. Бел. у XVII ст. *Постоялко* (БА, I, 248; Туп.)

ПАСТОЙ.— *Пастоеў*. У Туп. у XVI ст. *Пстой*. СРП *Пастоеў*

*ПАСТРОН.— *Пастрон*

ПАСТУХ, памянш. ПАСТУШОК.— *Пастухоў, Пастуховіч, Пастушэнка; Пастушук; Пастушык; Пастухойскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Пастух* (БА, I, 243). СРП *Пастухов, Пастушков, Пастуховский*

*ПАСЦЕР літ. *pastērti* 'акамянец, змяртвец', 'адубець, змерзнуць'.— *Пасцярук*

ПАТАЙ рэг. *патай* 'тайна' (Нас.), рус., укр. *потай* тое ж (Даль, Грынч.).— *Патаёнкаў*. СРП *Потаюк*

*ПАТАЛЕЙ.— *Паталей*

*ПАТАЛЕТА.— *Паталета*

*ПАТАЛУЙ.— *Паталуйеў*

ПАТАРОЧА.— *Патароча*. Бел. у XVII ст. *Потороча* (БА, I, 248). СРП *Поторочин*

ПАТАСКАЙ ад рус. *потаскать, потаскаться* 'пацягаць, пацягацца'.— *Патаскаеў*

ПАТАШ, памянш. ПАТАШОК, ПАТАШКА.— *Паташоў; Паташкоў; Паташка*. СРП *Поташев, Поташов, Поташин*

ПАТАШНІК 'той, хто робіць паташ ці патаку'.— *Паташнікаў*. СРП *Поташник, Поташников*

*ПАТЛІС.— *Патліс*

*ПАТОНЯ.— *Патоня*

*ПАТРУБЕЙКА.— *Патрубейка*

ПАТРЫМАЙЛА ад *патрымаць*.— *Патрымайла*

ПАТРЭБА, памянш. ПАТРЭБКА.— *Патрэбка*. Бел., укр. у XVII ст. *Потреба* (Туп.)

ПАТУПЧЫК ад *патупіць?*— *Патупчык*

ПАТУРАЙ 'той, хто патурае'?— *Патурай*

ПАТЫК.— *Патычук*

ПАТЫЛКА рус. смал. *потылка* 'патыліца' (Дабр.).— *Патылка, Патылкін*

ПАУЗА.— *Паўза*

ПАУКША параўн. літ. *paũksti* 'грызці'.— *Паўкшын*

ПАУЊІЦА бел. *поўніца* 'усякая поўная мера' (Нас.), укр. *повниця* 'поўная пасудзіна' (Грынч.).— *Паўніца*

*ПАЎРАК.— *Паўракоў*

*ПАЎС.— *Паўс*

ПАЎТАРАК, ПАЎТАРАКА, ПАЛТАРАКА бел. *паў-тарак* 'прадмет у паўтара памеры' (БРС), укр. *півторак* 'усё мераю ў паўтара' (Грынч.), магчыма, таксама ад *паўтараць*, г. зн. 'той, хто паўтарае'.— *Паўтарак; Паўтарак; Палтарак; Паўтаракі, Палтаракі*

ПАЎТАРАН.— *Паўтаран*. У Туп. у XVI ст. *Полторан*.
Параўн. ПАЎТАРАК

ПАЎХЛЕБ.— *Паўхлеб, Паўхлебай*

ПАЎШОК, ПАЎШЭЦ гл. ПОЎХ

ПАХАДНЯ параўн. *паходня* 'факел' (БРС).— *Пахадня*

ПАХАЛКА рус. жарт. 'саха ці плуг' (Даль).— *Пахалка*

*ПАХАН.— *Паханаў*

*ПАХАПЕНЬ.— *Пахапэнь*

*ПАХІЛКА.— *Пахілка*. Бел. у XVI ст. *Пахилко* (Туп.)

*ПАХІРКА.— *Пахірка*

ПАХНО рэг. 'непрыемны пах; тое, што непрыемна пахне' (Нас.).— *Пахнёвіч*

ПАХОД.— *Паходаў*

ПАХОЛАК бел. (часцей у мове шляхты) 'сялянскі хлопец' (Нас.), рус. заходн., укр. *пахолок* 'хлопец', 'батрак, работнік, слуга' (Даль, Грынч.), польск *rascholatek* 'слуга' (Карл.).— *Пахолак, ?Пахолка, Пахолкін*

ПАХУН ад *пахаць* 'араць'?— *Пахунёў*

*ПАХУТА, памянш. ПАХУТКА.— *Пахута, Пахутка*, магчыма, ад УІ *Пахомий* (БА, I, 135)

ПАЦ рэг. 'пацук' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль).— *Пац, Пацёвіч, Пацэнка; Пацёўскі*, магчыма, ад УІ *Ипатий* (БА, I, 90)

ПАЦАЙ, памянш. ПАЦАЙКА.— *Пацай; Пацайкавіч*.
Параўн. ПАЦ

ПАЦАЛУЙ рэг. 'пацалунак'.— *Пацалуёнак*. Бел. у XVI ст. *Поцелуй* (БА, I, 248). СРП *Поцелуев*

ПАЦАЛУЙКА рэг. 'той, хто любіць цалавацца' (Нас.), укр. *поцілуйко* тое ж (Грынч.).— *Пацалуйка*

ПАЦАПНЯ.— *Пацапня*

ПАЦЕХА.— *Пацэхін, Пацешанка*. Бел. у XVI ст. *Потеха* (БА, I, 248). Рус. у XVI—XVII стст. *Потеха, Потешка* (Туп.). СРП *Потехин, Потешкин*

ПАЦЁМКА рэг. *пацёмкі* 'цемната, цемра' (Дзярж.— М. Б.).—*Пацёмкін*. Бел. у XVIII ст. *Пацёмка* (БА, I, 248). СРП *Потёмкин*

ПАЦЁС, памянш. ПАЦЯСОК рэг. 'столь' (ДАБМ, Карта № 228), рус. *потес* 'меткі на дрэвах, засечкі' (Даль).—*Пацяскоў*

*ПАЦІПА, памянш. ПАЦІПКА параўн. рус. *потипать* 'пашчыпаць, пакусаць, падзяўбці каго' (Даль).—*Паціпка*

ПАЦКА.—*Па́цка, Пацкэвіч*. СРП *Пацкин*. Параўн. ПАЦ, ПАЦАЙ

ПАЦУК.—*Пацук, Пацукэвіч, Пацучэнка*. Бел. у XVI ст. *Пацук* (БА, I, 243). СРП *Пацук*

*ПАЦУЛЯН.—*Пацуля́н*

*ПАЦЫКАЙЛА, памянш. ПАЦЫКАЙЛІК 'той, хто цыкае на другіх'?—*Пацыка́йлік*

*ПАЦЫЛА.—*Пацы́ла*

*ПАЦЫНА, памянш. ПАЦЫНКА.—*Пацы́на; Пацы́нка*. Бел. у XVII ст. *Пацынка* (Туп.)

*ПАЦЭЙ, памянш. ПАЦЭЙКА.—*Пацэ́й, ?Пацыэ́нка, ?Пацыэ́нак, ?Пацыэ́нак; Пацэ́йка*. Параўн. ПАЦ, ПАЦАЙ

ПАЦЯРАЙЛА 'той, хто губляе'—*Пацяра́йла*

ПАЦЯРУХА.—*Пацяру́ха, Пацяру́хін*

*ПАЦЯЦЮНЬКА параўн. рус. *патетюй* 'неразгаворлівы чалавек' (Мельн.).—*Пацяцю́нькін*

*ПАЧАБУТ, *ПАЧАБЫТ.—*Пачабу́т, Пачыбу́т; Пачабы́т*

*ПАЧАСУЙ.—*Пачасу́й*

ПАЧАТУХА.—*Пачату́хін*

ПАЧКАЙ ад *пачкаць* 'пэцкаць', г. зн. 'той, хто пэцкае' ці 'пэцкаль, дрэнны работнік'.—*Па́чкай*

ПАЧКО.—*Пачко́, Пачко́ўскі*. Параўн. ПАЧКАЙ. СРП *Пачковский*

ПАЧОПКА параўн. *почапка* 'вяровачка для падвешвання' (БРС), 'дужка вядра' (Дзярж.— М. Б.), рус. *почепка* 'вяровачка для падвешвання' (Даль), укр. *почіпка* 'вяровачка пры калысцы' (Грынч.).—*Пачо́пка*

ПАЧУЙКА ад *пачуць*, г. зн. 'той, хто ўсё чуе, ведае ўсе навіны'?—*Пачу́йка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Почуйко* (БА, I, 248)

ПАЧЫНАК.—*Пачы́нак*. СРП *Починков*

ПАЧЫНАЛА рэг. 'пачынальнік велікоднай песні ў валачобнікаў' (Дзярж.— М. Б.).— *Пачына́лай*

ПАШНІК рус. *пашник* 'селянін, земляроб' (Даль).— *Па́шнікаў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Пашник* (БА, I, 243)

ПАШТОВЕЦ 'той, хто служыць на пошце'.— *Паштайцоў*

ПАШУН ад *пахаць* 'араць'?— *Пашу́н*, магчыма, ад УІ *Павел*

ПАШЫВАЧ укр. *пошивач* 'майстар, які крыве стрэхі саломай' (Грынч.), магчыма, 'той, хто шые, кравец'?— *Пашыва́ч*

*ПАШЭКА, памянш. ПАШЭЧКА.— *Пашэ́чка*, магчыма, ад УІ *Павел*

*ПАШЭРСНІК.— *Пашэ́рснік*

*ПАШЭТКА.— *Пашэ́ткін*

ПЕВЕНЬ.— *Пэ́вень*, *Пэ́ўней*, *Пя́ўнёў*; *Півень*; *Півенскі*. Бел. у XVII ст. *Певень* (БА, I, 243). У Вільні ў XVI ст. *Певень* (Туп.). СРП *Певнев*

*ПЕДАШ літ. *rédas* 'сноп'.— *Пэ́даш*

*ПЕДЗЬ.— *Педзь*

*ПЕЗА, памянш. ПЕЗІК.— *Пэ́зік*. Бел. у XVIII ст. *Пезик* (БА, I, 243)

*ПЕЙГАН.— *Пейганóвіч*

ПЕКАР, памянш. ПЯКАРЧЫК.— *Пэ́кар*, *Пекарэ́віч*; *Пяка́рчык*; *Пяка́рскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Пекар* (БА, I, 243). СРП *Пекарь*, *Пекарев*, *Пекарский*

ПЕКЛА.— *Пяклёнак*, магчыма, ад жан. УІ *Пёкла* < *Фёкла*

*ПЕКУН.— *Пэ́кун*

ПЕНТАЛЬ, ПЕНТЛЯ параўн. польск. *reńtal* 'вузел', *reńtla* 'пятля, пецелька' (Карл.).— *Пэ́нталь*, *Пэ́нтлін*

ПЕНЦЮХ рэг. *пянцюх* 'цурбан, кусок бярвяна', 'таўстун' (Нас.), рус. *пентюх* 'жывот, бруха, пуза, страўнік' (Даль).— *Пэ́нцюх*

ПЕНЬ, памянш. ПЯНЕК, ПЯНЬКО, ПЕНЧЫК.— *Пянько́ў*; ?*Пянкó* пры [н'] > [н]; *Пэ́нчык*; *Пянько́ўскі*. Бел., укр. у XVI ст. *Пенько* (Туп.). СРП *Пеньков*, *Пеньковский*

ПЕНЯЗЬ, памянш. ПЕНЯЗЕК, ПЕНЯЗІК устар. 'набойка' (Нас.), рус. 'шэляг, чаканеная бляшка, грошы' (Даль), укр. *пінязь* 'манета ў 1/2 крэйцэра', мн. 'грошы' (Грынч.).— *Пэ́нязь*, *Пэ́нязь* пры [з'] > [с']; *Пенязько́ў*;

Пінязік пры [e]>[i]. Укр. у XV—XVII стст. *Пинязко, Пенязек* (Туп.). СРП *Пенязев*

ПЕРАБЕЙНОС.— *Перабейно́с*. Укр. у XVII ст. *Перабейнос* (Туп.)

ПЕРАВАЛ.— *Перава́лаў*. СРП *Перевалов*

ПЕРАВОЗНІК 'перавозчык'. — *Пераво́знікаў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Перевозник* (БА, I, 243). У Туп. у XV ст. *Перевозник*. СРП *Перевозников*

*ПЕРАВЫША.— *Перава́шын*

ПЕРАГОДА параўн. рэг. *перагадзіць* 'перачакаць' (Нас.), укр. *перегодити* тое ж (Грынч.). — *Пераго́да*

ПЕРАГОНЕЦ з в. Перагоны. — *Пераго́нцаў*

ПЕРАГУД ад *перагусці*, *перагудзець*? — *Перагу́д*, *Перагу́т* пры [д]>[т]. Бел. у XVII ст. *Перегуд* (Туп.). СРП *Перегудов*

ПЕРАД, памянш. ПЕРАДОК.— *Перадко́ў*

ПЕРАДНЯ гл. ПЯРЭДНЯ

ПЕРАЛОМ.— *Перало́маў*

*ПЕРАМАТКА.— *Перама́тка*

ПЕРАПЕЧА 'перапечка'. — *Перапе́чка; Перапе́цкі*. Бел. у XVI ст. *Перапеча* (БА, I, 244). Рус. у XV ст. *Перапеча* (Туп.). СРП *Перепечин, Перепеченко*

ПЕРАПЕЧКА.— *Перапе́чка*. Бел. у XVIII ст. *Перапеча* (БА, I, 244)

ПЕРАПЕЉКА.— *Перапе́лка, Перапе́лкін*. Бел., укр. у XVII ст. *Перапелка* (БА, I, 244; Туп.). СРП *Перепёлкин*

*ПЕРАПЯНДЗЮЛЬКА.— *Перапяндзіо́лькін*. Параўн. СРП *Перепендев*

ПЕРАПЯЧАЙ 'перапечаны' ці 'падобны на перапечку'? — *Перапяча́еў*. СРП *Перепечаев*

ПЕРАСАДЗЬКА 'той, хто перасаджвае'? — *Пераса́дзька*

ПЕРАСВЕТ рус. *пересвет* 'перагаворы'? (Даль). — *Перасве́таў*. У Туп. у XV—XVI стст. *Пересвет*. СРП *Пересветов*

ПЕРАСЯЛЯК 'перасяленец'? — *Перасяля́к*

*ПЕРАСЯТНІК.— *Перася́тнік*

ПЕРАХОД.— *Пераход*

ПЕРАШУК параўн. рэг. *перашука* 'паўторнае шуканне, абшукванне' (Нас.), параўн. бел. *перашукаць*. — *Перашу́к*

ПЕРВЫ 'першы ў сям'і, першынец'? — *Пёрвых*. Бел. у XVIII ст. *Первый* (БА, I, 243). Рус. вельмі папулярнае

ў XV—XVII стст. *Первой, Первуня, Первуша, Первушка, Первыш, Первышка* (Туп.) СРП *Первов, Первых*

ПЕРЛ.— *Пярлоў, Пярловіч*

ПЕРНАЧ укр. *пернач, пірнач* 'булава, знак улады палкоўніка' (Грынч.).— *Пёрнач*. Бел. у XVI ст. *Пернач* (БА, I, 244)

ПЕРХА 'той, хто перхае, пярхун'?—*Пёршын*. СРП *Першин*

ПЕРШЫ 'першы ў сям'і, першынец'?—*Пяршóў; ?Пёршын; Першукéвіч*. Параўн. СРП *Першков*

*ПЕРЫК.— *Пёрык*

ПЕСКАВЫ.— *Пескавы*

ПЕСЛЯ літ. *pestỹs* 'каршун' ці *pešlas* 'адкормак, кормнік', параўн. бел. рэг. *песлівы* 'пястун, той, хто любіць песціцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Пёсля, Післевіч* пры [e]>[i]

ПЕСЛЯК.— *Пёсляк, Пясляк* пры [e]>[я], *Післяк, Післякоў* пры [e]>[i]. Бел. у XVI—XVII стст. *Песляк* (БА, I, 244; Туп.). Параўн. ПЕСЛЯ

ПЕСНЯ, памянш. ПЕСЕНЬКА.— *Пёсенка, Пёсенька*

ПЕСТРЫК ад бел. рэг. і рус. *пёстры* 'стракаты, яркі'.— *Пёстрыкаў*. Рус. у XV—XVI стст. *Пестрик* (Туп.). СРП *Пестриков*

ПЕХ польск. *pech* 'нешанцаванне' (Карл.).— *Пех, Пёхаў, ?Пяшэвіч? ?Пяшóк*. СРП *Пехов*

*ПЕХНІК.— *Пёхнік*

ПЕХЦЕР рэг. 'пяхцер' (Грынч.).— *Пёхцер, Пёхцераў*. СРП *Пехтерев*

*ПЕЦКЯЛЮН 'няўмелы работнік, пэцкаль'?— *Пецкялюн*

ПЕЧ, памянш. ПЕЧКА.— *Пёчка; Пячкóў* пры пераносе націску; *Пячкоўскі*. Бел. у XVII ст. *Печка* (БА, I, 244). У Туп. у XVI ст. *Печка*. СРП *Печко, Печковский*

ПЕЧАНЫ, памянш. ПЕЧАНКО, ПЕЧАНЬКО 'чалавек з апечаным тварам ці рукамі'? — *Пёчаны, ?Пячóнін; Печанкó, Печанькó, Печанькóў; Печанóўскі*. СРП *Печёный, Печенин*

ПЕЧАНЬ.— *Пёчань, ?Пячóнін*

*ПЕЧУР.— *Пёчур, Печурóў*. СРП *Печуроў*

ПЕШКА.— *Пёшка*

ПЕШКУР параўн. рэг. *пяшкур, пяхкур* (Дзярж.— М. Б.).— *Пёшкур*. Параўн. ПЯЧКУР

*ПЕШТА.— *Пёшта*

*ПЕШЧУР.— *Пéшчур*

ПЕШЫ, памянш. ПЯШКО.— *Пяшэвіч; Пяшук; Пяшкó, Пяшкэвіч*. Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XVII ст., укр. у XV—XVII стст. *Пешко* (Туп.). СРП *Пешков, Пешковский*

ПІВА.— *Піва*. Укр. у XVI ст. *Пиво* (Туп.)

ПІВАВАР, памянш. ПІВАВАРЧЫК.— *Півавáр, Півавáраў, Піваварóнак; Піваварчук; Піваварчык; Півавáрскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Пивовар* (БА, I, 244; Туп.). СРП *Пивоваров*

*ПІВАН, памянш. ПІВАНОК.— *Піванóвіч; Піванкóў*

*ПІВАРУН.— *Піварун*

*ПІВУЛА, *ПІУЛА.— *Піву́ла; Піу́ла; Піву́льскі, Піу́льскі*

*ПІГАС.— *Пігас*

*ПІГАЧ.— *Пігач*

ПІГУЛА рэг. *пігулка* 'пілюлька' (Нясв.— М. Б.) з польск. *pięćka* тое ж.— *Пігу́ла; Пігуле́ўскі*. У. Туп. у XVI ст. *Пигулька*. СРП *Пигулевский*

*ПІГУЛЬ.— *Пігу́ль*. Параўн. ПІГУЛА

*ПІГУН.— *Пігунóў*

*ПІДАР.— *Підар*

ПІЗА рус. *пиза* 'лапша, локшына' (Даль), параўн. укр. *пизитися* 'надзімацца, важнічаць' (Грынч.).— *Пізіюк*

ПІК.— *Пік*

ПІКАН рус. бат. 'сібірскі баршчэўнік' (Даль).— *Піка́наў*

*ПІКАС.— *Пікас*

*ПІКЛУН.— *Піклун*

ПІКТА літ. *riktas* 'злосны'.— *Пікта*

*ПІКУЗА.— *Піку́за*

*ПІКУЛА, ПІКУЛЬ, памянш. ПІКУЛІК.— *Піку́ла; Піку́ль; Піку́лік*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Пикула, Пикуля* (БА, I, 244). СРП *Пикулин, Пикулёв*

*ПІКУРА.— *Піку́рэвіч*. СРП *Пикурин*

*ПІКУС.— *Пікус*

*ПІЛАТ.— *Піла́т, Піла́таў, Пілатóвіч*. Хутчэй ад УІ *Филарет* (БА, I, 167). Бел., укр. у XVI ст. *Пилат* (Туп.)

*ПІЛЕЙКА.— *Піле́йка*

ПІЛУЙ 'той, хто пілуе'?— *Пілу́й*

ПІЛУН.— *Пілуно́ў*. Параўн. ПІЛУЙ

ПІЛЬГАН параўн. укр. *пильга* (у гарбароў) 'прыла-

да, якою прымацоўваюць шкуру, калі вырабляюць'
(Грынч.).— *Пільганчўк*

ПІЛЬНІК ад *пільны*, г. зн. 'старанны, уважлівы',
магчыма, ад *піла*, г. зн. 'пільшчык, які пілы ладзіць'?—
Пільнік, Пільнікаў. Бел. у XVIII ст. *Пильник* (БА, I, 245)

ПІЛЬСЦЬ.— *Пільсць*

*ПІНДА, памянш. ПІНДЗІК.— *Піндзік*

*ПІНЗУР.— *Пінзур*

*ПІНУЗА.— *Пінўза*

ПІНЧУК 'выхадзец з г. Пінска'.— *Пінчўк, Пінчукóў;*
Піньчўк. Укр. у XVII ст. *Пинчук* (Туп.). СРП *Пинчук*

ПІОН рэг. 'півоня'.— *Піонаў*

*ПІПЕЦЬ.— *Піпець*

*ПІПІР.— *Піпір*

*ПІПІТА.— *Піпіта, Піпіціч*

ПІПКА рэг. 'пепін', 'невялікая люлька' (Дзярж.—
М. Б.).— *Піпка, Піпчанка, Піпчэнка*

ПІРАВЫ 'які мае адносіны да піра, бала'?— *Піравы*

ПІРОГ.— *Пірог, Пірагóў; Пірагóўскі*. У Туп. у XV—
XVII стст. *Пирог, Пирожок*. СРП *Пирог, Пирогов, Пи-*
рожков

ПІРОЖНІК.— *Пірожнік, Пірожнікаў*. Бел. у XVI ст.
Пирожник (Туп.)

ПІРТАНЬ, ПІРТАНЯ параўн. літ. *pirtinis* 'банны'.—
Піртань, Піртаня

*ПІРУТА, памянш. ПІРУТКА.— *Пірутка*

*ПІС.— *Пісэвіч; Пісянкóў; Пісюк; Пісюкóў; Пісэцкі*

ПІСАР, памянш. ПІСАРЫК, ПІСАРЧЫК.— *Пісар,*
Пісараў, Пісарэнка, Пісаронак; Пісарык; Пісарчык.
СРП *Писарев, Писаренко, Писаревский, Писарский*

ПІСАРЧУК смал. 'памочнік пісара' (Дабр.).— *Пісар-*
чўк

ПІСКЛЯК рэг. 'піскун', 'слабы, худы чалавек'
(Дзярж.— М. Б.).— *Пісклячэнка*

ПІСКУН.— *Піскўн, Піскунóў, Піскунóвіч*. Бел. у
XVII ст. *Пискун* (БА, I, 245; Туп.). Рус. у XVII ст.
Пискун (Туп.). СРП *Пискунов*

*ПІСКУР.— *Піскўр*. Параўн. ПІСКУН

ПІСЛЯ гл. ПЕСЛЯ, ПІСКЛЯК

ПІСЛЯК гл. ПЕСЛЯК, ПІСКЛЯК

ПІСТАЛЕТ.— *Пісталéтаў*

ПІСТОЛЬ.— *Пісталéнка*

*ПІСТУН.— *Пістунóў*

- ПИСЬМЕННЫ.— *Письмѣнны*. СРП *Письменный*
- *ПІТ, памянш. ПІТКО, ПІЦЬКО ад *піць?*, 'той, хто п'е'?— *Пітóвіч; Піціок, Піцюкóў; Піткѣвіч, Піцькó*. СРП *Питенко*
- *ПІТАЛЬ.— *Піталѣнка*
- ПІУЛА гл. ПІВУЛА
- *ПІЎРА, памянш. ПІЎРЫК.— *Піўрык*
- *ПІЎТА.— *Піўта*
- ПІХЕЙ, памянш. ПІХЕЙЧЫК 'той, хто піхае'?— *Піхѣйчык*
- ПІХУН 'той, хто піхае'.— *Піхún*
- *ПІЦ параўн. рэг. *піцаваць* 'многа браць, многа накладаць' (Стэц.).— *Піцѣвіч; Піціўк*
- *ПІЦІШКА.— *Піцішчўк*
- *ПІЦУН, памянш. ПІЦУНІК.— *Піціўнік*. Параўн. ПІЦ
- *ПІЦУХА.— *Піціўха*. Параўн. ПІЦ
- ПІЧУГА рус. *пичуга* 'птушка'.— *Пічўгін*. Бел. у XVII ст. *Пичуга* (Туп.). СРП *Пичугин*
- *ПІЧУЙ.— *Пічўеў*. СРП *Пичуев*
- *ПІЧУК.— *Пічукóў*. СРП *Пичуков*
- *ПІЧУХА.— *Пічўха*. СРП ?*Пичушкин*
- *ПІШ(А), памянш. ПІШОК.— *Пішкóў*. СРП *Пишин*
- ПІШЧ, памянш. ПІШЧЫК ад *пішчаць?* г. зн. 'той, хто пішчыць'.— *Пішч, Пішчаў, Пішчóў, Пішчын, Пішчы́наў, Пішчанка; Пішчўк, Пішчык, Пішчыкаў, Пішчыкѣвіч*. Бел. у XVI ст. *Пищик* (БА, I, 245). СРП *Пищик*
- ПІШЧАК.— *Пішчáк*. Параўн. ПІШЧ
- ПІШЧАЛА ўкр. *пиццало* 'свісток' (Грынч.), магчыма, таксама 'той, хто пішчыць'.— *Пішчáла, Пішчáлаў*
- ПІШЧУЛА ці ПІШЧУЛЯ.— *Пішчулёнак*. СРП *Пищулин*. Параўн. ПІШЧАЛА
- ПІШЧЫК рэг. 'свісток' (Нас.), 'дудачка з пярэ' (КСЧ), рус. *пищик* 'свісток, дудачка' (Даль), укр. *пищик* 'род жалейкі' (Грынч.).— *Пішчык, Пішчыкаў, Пішчыкѣвіч*. Бел. у XVI ст. *Пищик* (БА, I, 245). Параўн. ПІШЧ
- *ПІШЧЫТА.— *Пішчы́та*
- *ПІШЭНЯ.— *Пішэ́нін*. СРП *Пишенин*
- *ПІЯРА.— *Пія́ра*
- ПЛАДУН 'які добра пладзіцца'?— *Пладунóў*
- ПЛАКСА.— *Плáкса, Плаксѣ́нка, Плаксё́нак*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Плакса* (БА, I, 246). Рус. у XVI ст. *Плакса* (Туп.). СРП *Плаксин*

ПЛАКСІВЫ.— *Плаксівы*

ПЛАНКА.— *Планко́* з пераносам націску. СРП *Планкин*

ПЛАСКАНОСЫ, ПЛАСКАНОС са спалучэння *плоскі нос*, з *плоскім носам*.— *Пласканосаў*

ПЛАСКОННЫ рэг. 'зроблены з палатна, вытканага з валакна пласконеі, канапель' (Пол.— А. Б.).— *Пласкóнны*

ПЛАТ.— *Плáтаў*. СРП *Платов*

ПЛАТАК польск. *platek* 'шматок, абрэзак' (Карл.).— *Плáтак*

ПЛАТАН.— *Платанéнка*, магчыма, ад УІ *Платон* (БА, I, 137)

ПЛАТНЕР польск. *platnerz* 'рамеснік, які рабіў панцыры і зброю' (Карл.).— *Плáтнер*

*ПЛАТУН.— *Плату́н*

*ПЛАЎС (А).— *Плаўсіюк; Плаўскі*

*ПЛАЎХ.— *Плаўх*

ПЛАХОТА параўн. польск. *placheta* 'кавалак грубага палатна', 'хустка ці абрус з палатна' (Карл.).— *Плахóцін; Плахóцкі*. СРП *Плахотин*

ПЛАХОТНЫ.— *Плахатніюк*. Параўн. ПЛАХОТА

ПЛАШКА.— *Плашкéвіч; ?Плашчынскі*

ПЛЕЙКА літ. *plėikė* 'лысіна'.— *Плэйка*

*ПЛЕКА, памянш. ПЛЕЧКА.— *Плэчка*. СРП *Плечков*

ПЛЕНКА рэг. 'тонкая шчарбінка на метале, напрыклад, на касе', 'пенка; плеўка на малацэ' (Нас.), рус. 'пленка, плеўка' (Даль).— *Плénка*. СРП *Пленкович, Пленкин*

ПЛЕЎКА.— *Плеўка*. Бел. у XVI ст. *Плевка* (Туп.)

ПЛЕХ.— *Плех*. Бел. у XVII ст. *Плеха* (БА, I, 245)

*ПЛЕХАДАН.— *Плехадáнаў*

ПЛЕХАН 'лысы, пляшывы'?— *Пляхán, Пляхáнаў*. Бел. у XVIII ст. *Плехан* (БА, I, 245). Рус. у XVII ст. *Плехан* (Туп.). СРП *Плеханов*

ПЛЕХАЦЬ параўн. рэг. *пляхотка, пляхоцце* 'рвань, парванае адзенне' (Нас.), рус. *плехоть* тое ж (Даль).— *Плéхаць*

ПЛЕШ.— *Пляшэвіч*

ПЛІГАЎКА параўн. рэг. *плігаць, пліганне* (аб дзецях) 'хварэць паносам' (Нас.).— *Плігаўка, ?Пльігаўка* пры [л]>[л]

ПЛІКУС літ. *plikas* 'лысы', 'голы, неадзеты', *plikti* 'лысець'.— *Плікус*

*ПЛІНДА.— *Плінда; Пліндукóў*

ПЛІС.— *Пліс, Плісаў; Плісіок*. У Туп. у XVII ст. *Плис*. СРП *Плисов*

ПЛІСІЦА рэг. заал. 'пліска' (Нас., Бяльк.).— *Плісіца*

ПЛІСКА.— *Пліска, Пліскó* з пераносам націску, *Пліскéвіч*

*ПЛІТКО.— *Пліткó*

ПЛІТНІК.— *Плітнік*

ПЛІШЧ рус. *плищ* 'крык, гоман, гам' (Даль).— *Плішч*

ПЛОСКІ.— *Плóскі, Пласкóвіч; Пласкавіцкі*. У Туп. у XV—XVI стст. *Плоской*

ПЛОТКА.— *Плóтка, Плóткін*. СРП *Плоткин*

ПЛОТНІК рэг. 'цясяр'.— *Плóтнік, Плóтнікаў*. Рус. у XVII—XVIII стст. *Плотник* (Туп.). СРП *Плотник, Плотников*

ПЛУГАТАР, ПЛУГАТЫР рус. паўдн. *пługаторь* 'багаты селянін' (Даль), данск. *пługатор* 'араты' (Мірт.), укр. *пługатарь, пługатирь* 'араты, работнік, які арэ' (Грынч.).— *Плугатáр, Плугатýр*. Укр. у XVI ст. *Плугатар* (Туп.)

ПЛЫГАЎКА параўн. рус. паўдн. *плыгаць* 'прыгаць, скакаць, сігаць' (Даль), укр. *плигати* тое ж (Грынч.).— *Плыгаўка*. Параўн. ПЛІГАЎКА

ПЛЮСКА рэг. 'шалупіна, у якой паспявае плод арэха, жолуда і інш.', 'скурка на зярнятах збожжа' (Нас.), рус. 'цветкавая талерачка, семянная талерачка' (Даль).— *Плюскóў*. Параўн. у Туп. у XVII ст. *Плюско*

ПЛЮТ, ПЛЮТА рэг. *плюта* 'дрэнная пагода, слота' (Стэц.), укр. *плюта* 'дождж, дажджлівая пагода' (Грынч.), параўн. таксама літ. *plutà* 'скрынка (хлеб)'.— *Плют, Плютá; Плюцінскі*. СРП *Плютов*

ПЛЮХАЙ, памянш. ПЛЮШКО ад *плюхаць, плюхацца*, г. зн. 'той, хто плюхае, плюхаецца' ці ад рэг. *плюха* 'поўха'.— *Плюхаёў, Плюшкéвіч*. Параўн. СРП *Плюхин, Плюшкин*

ПЛЮШЧ, памянш. ПЛЮШЧЫК 'паўзучая расліна' (БРС), рэг. 'вадзянка, вадзяны пухір на целе' (Нас.), рус. *плющ* 'паўзучая расліна', 'плоскі гузік' (Даль), укр. *плющ* 'паўзучая расліна' (Грынч.).— *Плюшчык, Плюш-*

шчыкаў. Бел. у XVIII ст. *Плющ, Плющик* (БА, I, 245).

СРП *Плющ, Плющев*

ПЛЮШЧАЙ.— *Плюшчай*. Параўн. ПЛЮШЧ

ПЛЮШЧАК.— *Плюшчак*. Параўн. ПЛЮШЧ

ПЛЯВАКА рус. *плевака* 'у каго прывычка пляваць' (Даль), смал. *плювака* тое ж (Дабр.), укр. *плювака* тое ж (Грынч.). — *Плявака*. Бел. у XVI—XVII стст. *Плевака* (БА, I, 245; Туп.). СРП *Плевако*

ПЛЯНТА ўкр. 'роўнае месца?' (Грынч.), польск. *planta* 'насып'. — *Плянта*

ПЛЯСКАЧ.— *Пляскач, Плескач*, *Плескачэвіч, Плескачэвіч*. СРП *Плескачэв*

ПЛЯСКУН рус. 'той, хто пялешчацца ў вадзе ці плюхае вадою' (Даль). — *Плескун*

ПЛЯСУН рэг. і рус. 'танцор' (Бяльк.). — *Плясун, Плясун*. Укр. у XV—XVII стст. *Плясун* (Туп.). СРП *Плясунов, Плясунков*

ПЛЯЦ.— *Пляц*

ПЛЯЦЕНЬ.— *Плятнёў*. Рус. у XVI ст. *Плетень* (Туп.). СРП *Плетнёс*

ПЛЯЦЯГА 'плётка'? — *Пляцяга*

ПЛЯШАК рус. *пешак* 'лысы, пляшывы чалавек' (Даль). — *Пляшак, Пешак*. СРП *Пешаков*

ПЛЯШКУН.— *Пешкун*. Параўн. ПЛЯШАК

ПЛЯШЫВЫ, памянш. ПЛЯШКО.— *Пляшывай, Пляшавэня; Пляшко, Пляшкоў, Пляшкевіч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Плешивый, Пешко* (БА, I, 245; Туп.). Рус. у XV ст. *Плешивой, Пешко, Пешков, Пляшкевич*

*ПНЮХА, памянш. ПНЮШКА. ад *пяцца*, г. зн. 'той, хто пнецца'? — *Пнюшкоў*

*ПОБКА.— *Побчанка*

ПОВАР.— *Повар, Повараў, Паварыч*. СРП *Повар, Поваров, Поваренков*

ПОВАРГА параўн. літ. *paraĩgti* 'змарыцца', 'збяднець', *paraĩgilis* 'бядняк'. — *Поварга*

ПОГРАБ, памянш. ПАГРАБЕЦ.— *Паграбэц; Паграбэцкі, Паграбіцкі*

ПОДУСТ бел. заал. 'рыба подуст'. — *Подуст*. Бел. у XVII ст. *Подуста* (БА, I, 246)

ПОДЦЕРАБ, ПАДЦЯРОБ, памянш. ПАДЦЕРАБОК рэг. *подцераб* 'поцераб, усякія рэшткі пры церабленні' (Дзярж.— М. Б.). — *Подцераб, Падцяроб; Падцерабкоў*

ПОЗА.— *Позін*. СРП *Позин*

ПОЗДЗЕР рэг. 'кастрыца' з польск. *razdzerz* тое ж.— *Пóздзер*; магчыма і ад *поздно* пры [дн]>[д], параўн. у сувязі з гэтым СРП *Познер*, дзе, відаць, [дн]>[н].

ПОЙДАК параўн. рэг. *найдаць* 'есці, наесціся, пад'есці' (Нас.).—*Пóйдак*

ПОЙМА.—*Пóйма*

*ПОЙТА.—*Пóйта*

ПОКА.—*Пóка*. Параўн. ПОКАЛА

ПОКАЛА рэг. *покала* 'пражора' (Бяльк.), параўн. рэг. *покаць* неадабр. 'есці, піць, лопаць', 'смяяцца, надрывацца ад смеху' (Нас.).—*Пóкала*; *Пакалюк*. СРП *Покалов*

ПОКЛАД, памянш. ПАКЛАДОК.—*Пóклад*, *Пакладок*. Бел. у XVII ст. *Поклад* (БА, I, 246)

ПОКРЫШКА гл. ПАКРЫШКА

ПОЛАЗ.—*Пóлаз*, *Пóлазаў*. Бел. у XVI ст. *Полоз* (БА, I, 247). У Туп. у XVI ст. *Полоз*. СРП *Полозов*, *Полозков*

ПОЛУДЗЕНЬ.—*Пóлудзень*

ПОЛЬСКІ.—*Пóльскі*. Бел. у XVI ст. *Польский* (БА, I, 247)

ПОМАЗ рэг. 'падмазка' (Нас.).—*Пóмазаў*. СРП *Помазов*, *Помазенков*

*ПОМАЧТ.—*Пóмачтаў*

ПОНТА.—*Пóнта*. Параўн. СРП *Понтиков*

ПОНТУС гл. ПАНТУС

ПОП, памянш. ПАПОК, ПАПКО, ПОПКА, ПАПЕЦ.—*Папóў*, *Папóвіч*, *Пóпіч*, *Пóпічаў*, *Папéнка*, *Папéнчанка*, *Папёнак*; *Папóк*, *Папкó*, *Пóпка*, *Папкóў*, *Папкóвіч*, *Пóпчанка*, *Папчэня*; *Папцóў*, *Папóўскі*, *Папкóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Попко*, *Попка*, рус. у XV—XVI стст. *Поп*, *Попок*, *Попко* (Туп.). СРП *Попов*, *Попович*, *Попиков*, *Попок*, *Поповский*, *Попичевский*

ПОПЕЛ, ПОПЕЛЬ данск. *popel* 'пыл', 'попел' (Мірт.).—*Пóпель*, *Папéленка*; *Папéльскі*, *Папялкóўскі*. Бел. у XVIII ст. *Попелка* (БА, I, 247). Укр. у XVII ст. *Попил* (Туп.)

*ПОПЕНЬ.—*Пóпень*

ПОРАХАНЬ, памянш. ПАРАХОНЫКА ўкр. *порохонь* 'гниляк, гнілое дрэва' (Грынч.).—*Парахóнька*. Параўн. ПАРАХОНЫ

*ПОРГЕН.—*Пóрген*

ПОРС (А), 'памянш. ПОРСІК параўн. рэг. *порскаць* (аб кані) 'фыркаць', 'наравіцца, натурыцца, упірацца', 'чхаць', 'пырскаць смехам' (Нас.), параўн. таксама польск. *forsa* 'грошы', адкуль пры [ф]>[п] *порса*.—
Порсік

ПОРХАЎКА.—*Порхайка, Пархóўчанка*

*ПОРШ.—*Порш. СРП Поршик*

ПОСАХ.—*Пóсах. СРП ?Посохин, Посошков*

ПОСНІК.—*Пóснік. Бел. у XVI ст. Посник (БА, I, 248; Туп.). Рус. вельмі папулярнае ў XVI—XVII стст. Посник, Постник, Посничко, укр. у XVI ст. Посник (Туп.). СРП Посников, Постников*

ПОСТ.—*Пост*

*ПОСТЫК.—*Пóстык*

*ПОЎЖЫК.—*Пóўжык*

ПОЎСТЬ, 'памянш. ПОЎСЦІК.—*Пóўсцік*

ПОЎХ, 'памянш. ПАЎШОК, ПАЎШЭЦ параўн. *поўха* 'аплявуха', рус. смал. *повх, полх* 'птушка каралёк' (Дабр.), укр. *повх, пільх* 'палявая мыш' (Грынч.).—
Поўх, Паўхóвіч: Паўшóк; Паўшэціч. Бел. у XVI ст. Повх (БА, I, 245)

*ПОЦЬКА.—*Пóцька*

ПОЧАПЕНЬ смал. *почапня* 'вялікі кош, карзіна' (Дабр.), параўн. таксама рэг. *почап* 'жэрдка з кручком, якою дастаюць ваду са студні' (Дзярж.—М. Б.), рус. *почеп* тое ж, 'жэрдка, да якой прывязана калыска' (Даль).—*Пóчапéнь. Параўн. яшчэ ПАЧОПКА*

ПОШВА рэг. 'навалачка на падушку' (Стэц., Дзярж.—М. Б.).—*Пашвэнка; Пашвянчóк, Пашвінчóк* пры [e]||[я]>[i]

ПРАВАЛ.—*Правáленка, Правалёнак; Правалінскі. СРП Провалов*

ПРАВАСУД рус. *правосуд* 'справядлівы суд, суд па сумленню', 'член вотчыннага (памешчыцкага) праўлення' (Даль).—*Правасúд*

ПРАВІЛА рэг. сапожн. 'правідла' (Дзярж.—М. Б.), рус. *правило* 'усё, чым правяць' (Даль), укр. *правило* 'руль', сапожн. 'частка сапожнай калодкі' (Грынч.).—
Правіла, Правілаў

ПРАВОРНЫ рэг 'борзды, жвавы, спрытны', рус. *проворный* тое ж (Даль), укр. *проворний* тое ж (Грынч.).—
Правóрны. СРП Проворнов

*ПРАДАЛАДКА.—*Прадалэдка, Прадаладчанка*

ПРАДАЛЯК (А) параўн. рэг. *прадаляты* толькі мн. л. 'затрымка, зацяжка, валакіта' (Нас.), г. зн. 'той, хто адкладвае на далей якую-небудзь справу'?— *Прадалякін*

ПРАДВЕЧНЫ рус. *предвечный* 'спрадвечны' (Даль), укр. *предвічний, передвічний* тое ж (Грынч.).— *Прадвечны*

ПРАДЗЕД.— *Пра́дзед, Пра́дзедаў, Прадзядо́віч*

ПРАДЗЮХ 'прадзільшчык'? — *Прадзю́х*. Параўн. ПРАДУН

ПРАДКА рэг. 'прасніца', рус. *прядка* 'пасма валасоў ці ільну' (Даль), укр. *прядка* 'калаўрот', 'прадзільшчыца' (Грынч.).— *Пра́дка*. СРП *Прядкин*

ПРАДУН укр. *прядун* 'прадзільшчык' (Грынч.).— *Праду́н*

ПРАДУХА рэг. 'прадзільшчыца' (Дзярж.— М. Б.), рус. *прядуха* 'попрадкі, пасядзелкі, вячоркі' (Даль), укр. *прядуха* 'прадзільшчыца' (Грынч.); параўн. таксама 'аддушына, душнік' (БРС), рэг. 'перадышка, змена дыхання', 'адпачынак' (Нас.), рус. *продух* 'аддушына, душнік' (Даль).— *Праду́ха*. Параўн. СРП *Прядеха*; да *продух* паралелей няма

ПРАЖОНИК гл. ПРАЖЭНИК

ПРАЖОГА параўн. рус. *прожега, прожига* 'прайдзісвет, прайдоха' (Даль), укр. *прожог* 'імклівасць, імкненне' (Грынч.).— *Пражо́га*

ПРАЖЭЙ 'той, хто пражыць'?— *Пражэ́ей*

ПРАЖЭНИК рэг. страва 'пражаніна, смажаніна'.— *Пражэ́нік*

ПРАКАЗ (А) параўн. рус. *проказить, проказничать* 'сваволіць, гарэзнічаць' (Даль), г. зн. 'свавольнік, гарэзнік, дураслівец, пракуда'?— *Прака́заў*

*ПРАКАС.— *Пракас*

ПРАКАЦЕНЬ.— *Пракаце́нь*

ПРАКУДА 'свавольнік, гарэзнік' (БРС), рэг. 'праныра' (Мсцісл.— Крыв.). Рус. смал. *прокуда* 'злодзей' (Дабр.).— *Праку́да, Пракудо́віч*. У Туп. у XVI—XVII стст. *Прокуда*

ПРАКУРАТ рэг. 'хітрун' (Нас.), рус. смал. *прокурат* тое ж (Дабр.), 'свавольнік, гарэзнік, пракуда, жартаўнік, штукар', 'абманшчык, ашуканец, махляр, круцель' (Даль), відаць з польск. *prokurator* 'кіраўнік правінцыі', 'судовы чыноўнік' (Гарб.).— *Пракура́т*

ПРАЛАТ 'прэлат'?— *Пралат*
ПРАЛЫГА рус. *пролыга* 'ілгун, хлус, абманшчык'
(Даль), параўн. таксама бел. *пралыгваць* 'працягваць'
праз што-небудзь' (БРС).— *Пралыгін*, СРП *Про-*
лыгин

ПРАЛЯ, ПРАЛЬ 'прадзільшчыца, прадзільшчык'.—
Праліч. Параўн. ПРАДУН

*ПРАНУЗА.— *Прануза*

ПРАНЫРА.— *Праныра*

ПРАСВІРА рэг. 'просвіра'.— *Прасвірын*. СРП *Про-*
свирин, *Просвиренков*, *Просвиров*

ПРАСКА ўкр. 'прас' (Грынч.).— *Праскін*

*ПРАСКАЛ(А).— *Праскало́віч*

ПРАСКАЧЫЛА ад *скакаць*, *праскакаць*.— *Праска-*
чылаў

ПРАСКУРА рэг. 'просвіра' (Нас.), рус., укр. *проску-*
ра тое ж (Даль, Грынч.).— *Праску́ра*, *Праску́рай*. Укр.
у XV—XVII стст. *Проскура* (Туп.). СРП *Проскура*,
Проскуров

ПРАСКУРНІЧЫ 'той, хто робіць ці прадае праскуру,
прасвіру'? — *Праскурнічы*

ПРАСЛА.— *Пра́слаў*

ПРАСНЯК бел. рэг. *прасняк* 'праснак', 'недастаткова
кіслы хлеб' (Вешт.), рус. *пресняк* 'праснак, прэсны хлеб'
(Даль), укр. *прісняк* тое ж (Грынч.).— *Прасня́к*, *Прасня-*
коў. СРП *Пресняков*

ПРАСОЛ рус., укр., рэг. бел. 'скупшчык мяса і рыбы
для продажу ў розніцу' (Даль, РБС, Грынч.).— *Прасо́-*
лаў, *Прасало́ў*, *Прасало́віч*. Бел. у XVII ст. *Прасол* (БА,
I, 248). СРП *Просолов*

ПРАСТАК рэг. 'прасцяк, просты чалавек' (Дзярж.—
М. Б.), рус., укр. *простак* тое ж (Даль, Грынч.).— *Пра-*
ста́к, *Про́стак* з пераносам націску, *Прастако́ў*. СРП
Простаков

ПРАТАПОП.— *Пратапо́паў*, ?*Пратапо́віч* з *Пратапа-*
повіч. СРП *Протопопов*

ПРАТОК(А).— *Пратако́віч*

ПРАУДА.— *Праўдзін*. Укр. у XVII ст. *Правда*
(Туп.). СРП *Правдин*

*ПРАХІРА.— *Прахіра*

ПРАХОЖЫ.— *Прахо́жы*

ПРАЦЭУНІК 'працаўнік'?— *Працэ́ўнікаў*

ПРАЧ бел., рэг. рус., укр. 'пранік' (ДАБМ, карта № 252, Даль, Грынч.)— *Прач*

ПРАЧКА.— *Пра́чкін*

ПРАЧУХАН параўн. бел. *прачухаца* 'апамятаца', 'працверазіца' (БРС, КСЧ), рэг. *прачуханка* 'наганяй, нагонка' (Нас.), рус. *прочуханка* тое ж (Даль), укр. *прочухан*, *прочуханка* 'патасоўка, лупцоўка', 'наганяй, нагонка' (Грынч.)— *Прачуха́наў*. Параўн. СРП *Прочухай*

ПРАШЧАЙ ад рэг. *прашчаць* 'прабаваць'.— *Прашча́еў*. СРП *Прощаев*

ПРОБАШЧ польск *proboszcz* 'парафіяльны ксёндз'.— *Пробашич*

ПРОВАР ад рус. *проворный?*— *Провараў*. СРП *Проворов*

ПРОЗ (А).— *Прозаў*. СРП *Прозин*

ПРОЗАР параўн. рус. *прозор* 'адкрыты від, месца з добрым абзорам', *прозора* 'празорца, празорлівец' (Даль), укр. *прозір* 'адтуліна, прасвет', 'дрэннае вока, ад якога бываюць сурокі' (Грынч.)— *Прозараў*. СРП *Прозоров*, *Прозоровский*

ПРОКУС 'пракус, пракушанае месца', параўн. рус. *прокус* тое ж (Даль), параўн. літ. *prakūsti* 'паправіца', 'разжыцца'.— *Прокусаў*

ПРОКША рус. (на Пячоры) 'нячысты дух' (Даль).— *Прокша*

ПРОРВА.— *Прорвіч*

ПРОСТАК гл. ПРАСТАК

ПРОШАК польск. *proszek*, *proszek* 'проська, папрашайка', 'шафер на вяселлі', *proszek*, 'парашок' (Карл.)— *Прошак*

ПРУД рэг. 'вадзяны млын' (Нас.), рус. 'запруда, плаціна', 'штучнае возера', 'вадзяны млын' (Даль), укр. 'хуткая плынь, быстрыня' (Грынч.)— *Прўдаў*. СРП *Прудков*, *Прудовский*, *Пруденский*

ПРУДЗЕНІЦА жыхар в. Пруды, Прудзяні.— *Прудзэ́ніца*

*ПРУДЗІННІК.— *Прудзіннік*

ПРУДНІК рэг. 'мельнік на вадзяным млыне' (Нас.), рус. *прудник* тое ж (Даль, Дабр.)— *Прўднік*, *Прўднікаў*, *Пруднікóвіч*, *Пруднічэ́нка*, *Пруднячэ́нка* пры [i]>[я], *Пруднічо́нак*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Прудник* (БА, I, 249; Туп.). СРП *Прудников*

ПРУС, памянш. ПРУСОК.— *Прус, Прўсаў, Прусéвiч, Прусяно́к; Прўскiн.* СРП *Прусов, Пруссов*

ПРУСАК.— *Прусáк.* СРП *Прусаков, Пруссаков*

ПРУТ, памянш. ПРУТОК.— *Прут; Прутко́ў.* СРП *Прутков*

ПРЫБОР, памянш. ПРЫБАРЭЦ рэг. 'прылада', 'прыбіранне, упрыгожванне', 'падрыхтоўка ў дарогу, зборы', 'набор прылад' (Нас.).— *Прыбо́р; Прыбарэ́ц*

ПРЫБЫЛЬ рэг. 'прыбытак' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль).— *Пры́быль; Прыбы́льскі*

ПРЫБЫТАК, ПРЫБЫТКА.— *Прыбы́так; Прыбыт-ко́ў; Прыбы́тка; Прыбытко́ўскі.* Бел. у XVII ст. *Прибыток, Прибытко* (Туп.). СРП *Прибытков, Прибыткин*

ПРЫБЫШ 'новы чалавек з іншай мясцовасці'.— *Пры́быш*

ПРЫВАЛ(А) параўн. рус. *привал* 'прымак' (Даль).— *Прыва́лаў.* Укр. у XVII ст. *Привало* (Туп.). СРП *Привалов*

*ПРЫВІЦЕНЬ ад прывіць? — *Прывіце́нь*

ПРЫГАЖАЙ параўн. рус. *пригожайка* 'прыгажуня, красуня' (Даль).— *Прыгажа́еў*

ПРЫГАЖУН.— *Прыгажэ́ўн*

ПРЫГАРА параўн. рэг. прыгарка 'прыгарэлае месца, прыгарак, гарэлік' (Шат.), укр. *пригара* 'прыгарэлая частка яды' (Грынч.).— *Прыга́ра; Прыгаро́ўскі*

ПРЫГОДА.— *Прыго́дзiн, Прыго́дзiч.* У Туп. у XVI ст. *Пригода*

ПРЫГОЖЫ.— *Прыго́жы, Прыго́жанка.* СРП *Пригожин*

ПРЫГОН.— *Прыго́н*

ПРЫГУН рэг. 'скакун' (Дзярж.— М. Б.), рус. *прыгун* тое ж.— *Прыгу́н.* Бел. у XVIII ст. *Прыгун* (БА, I, 249)

ПРЫДЫБАЙЛА параўн. *прыдыбаць* 'прыйсці, прыхрамаць' (БРС), укр. *придибати* тое ж (Грынч.).— *Прыдыба́йла.* Бел. у XVI ст. *Прыдыбайло* (БА, I, 248)

ПРЫЁМКА.— *Прыёмка*

*ПРЫЖНЯ ці *ПРЫЖЭНЬ.— *Прыжне́вiч*

ПРЫЗБА.— *Пры́зба*

*ПРЫЗЬ.— *Прызь.*

*ПРЫКА.— *Пры́ка*

ПРЫКОТА ад *прыкаціцца* 'новы чалавек з іншай мясцовасці' ці 'прымак'? — *Прыко́та.* Параўн. ПРЫВАЛА

*ПРЫЛА.— *Прыліок*

ПРЫЛЕПА, памянш. ПРЫЛЕПКА параўн. рус. *прилепок* 'тое, што прылеплена' (Даль), магчыма, 'прымак'.— *Прылёпа, Прылёпін; Прылёпка*. Бел. у XVI ст. *Прилепа* (Туп.)

*ПРЫЛЕПША ад *прыляпіць?* — *Прылепша → *Прылёпшых*. Параўн. ПРЫЛЕПА

*ПРЫЛІШЧ.— *Прылішч*

ПРЫМА ад *прымаць* 'прымак'?—*Прыма, Прымін, Прыміч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Прима, Прийма*, укр. у XVI—XVII стст. *Прима, Прейма* (Туп.)

ПРЫМАК, рэг. ПРЫМАКА, памянш. ПРЫМАЧОК.— *Прымак, Прымака, Прымакоў, Прымачонок; Прымачок*. СРП *Приймак*

ПРЫМХА параўн. бел. *прымхі* 'забабоны, вера ў прыкметы' (БРС), укр. *примха* 'капрыз, выдумка, нораў', 'забабоны, вера ў прыкметы' (Грынч.).— *Прымшыц пры [ч]>[ц]*

ПРЫМЯЧАЙ ад *прымячаць* 'прыкмячаць, заўважаць', г. зн. 'той, хто прыкмячае'.— *Прымячаеў*

ПРЫНЕСЛІК 'той, якога прынеслі, прынесены'.— *Прынэслік*

ПРЫНЦ 'прынец'? рус. данск. *принц, принц* з тур. 'рыс' (Мірт.).— *Прынц*

*ПРЫПУТ(А) ці *ПРЫПУЦЬ.— *Прыпуцэнка*

*ПРЫПЯЦЕНЬ.— *Прыпяцень*

*ПРЫС, ПРЫСЬ.— *Прыс, Прысь*. СРП *Прысич*

ПРЫСАДА рэг. 'чаранок, ручка нажа, мяча і інш.', 'ложа стрэльбы' (Нас.), 'алея' (КСЧ), рус. *присада* 'нанос зямлі да аднаго берага' (Даль), укр. *присада* 'сядзіба', 'прышчэпа' (Грынч.).— *Прысада*

ПРЫСТАЎКА.— *Прыстаўка*. СРП *Приставкин*

*ПРЫСТРОМ.— *Прыстрóm, Прыстромаў*. Параўн. бел. у XVII ст. *Прыстрон* (БА, I, 248)

ПРЫСТУПА, памянш. ПРЫСТУПЧЫК 'прыступка, прыступак'?— *Прыстўпа; Прыстўпчык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Приступа, Приступка* (БА, I, 249; Туп.). Укр. у XVII ст. *Приступа* (Туп.). СРП *Приступин*

ПРЫСЯЖНЫ.— *Прысяжны*. СРП *Присяжный*

ПРЫТУКА параўн. рэг. *прытуканы* 'аглушаны лаянкай, затуканы', 'сілай прымушаны да працы' (Нас.).— *Прытўка*

ПРЫТУЛ, памянш. ПРЫТУЛІК рэг. 'прытулак'

(Дзярж.— М. Б.), рус. смал. *притул* тое ж (Дабр.).—
Прыту́ленка; Прыту́лік

ПРЫТЫКА рус. *притыка* 'запірка, загваздка', 'лішні чалавек, непатрэбны чалавек' (Даль), укр. *притика* 'затычка, запірка, загваздка' (Грынч.).— *Прыты́чанка; Прыты́цкі. СРП Прытыкин*

ПРЫХАЖАН параўн. бел. *прыхажанін*.— *Прыха-жа́н*

*ПРЫХАЧ.— *Прыхáч*

ПРЫХОДЗЬКА 'той, хто прыйшоў, прышлы'?— *Пры-хóдзька*. Укр. у XVII ст. *Приходько* (Туп.). СРП *При-ходько, Приходко, Приходченко*

ПРЫХОЖЫ рэг. 'прышлы' (Дзярж.— М. Б.), рус. *прихожий* тое ж (Даль).— *Прыхóжы*. Бел. у XVI—XVII стст. *Прихожий* (БА, I, 249; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Прихожий* (Туп.)

ПРЫШЛА 'прышлы'?— *Пры́шла*

ПРЫШЧ.— *Пры́шчыц*. Укр. у XVII ст. *Прищик* (Туп.). СРП *Прищенко*

ПРЫШЧЭП, ПРЫШЧЭПА, памянш. ПРЫШЧЭП-ЧЫК.— *Прышчэ́п, Прышчэ́па, Прышчэ́най; Прышчэ́п-чык*. СРП *Прищепов*

ПРЫШЫВАЛКА рэг. спец. 'тонкая палоска сыра-мятнай скуры, якою сшываюць скураныя часткі вупра-жы' (Дзярж.— М. Б.).— *Прышыва́лка*

*ПРЭДА, памянш. ПРЭДКА.— *Прэ́да; Прэ́дка*

*ПРЭДКЕЛЬ.— *Прэ́дкель*

*ПРЭДНЕЛЬ.— *Прэ́днель*

*ПРЭНЗ.— *Прэ́нз, Прэ́нзаў*

ПРЭСНЫ.— *Прэ́сны, Прасно́ў*. СРП *Преснов*

*ПСЕЎКА.— *Псе́ўкін*

*ПСТЫГА.— *Псты́га*

ПСЫШЧАНИЦА жыхар в. Псышча, Псышчы? —
Псышчани́ца

ПТАХ ці ПТАХА.— *Пта́шыц; Пташы́к; Пташы́нскі*. Бел. у XVII ст. *Птах* (БА, I, 249). СРП *Пташин*.

ПТАШНІК рэг. 'птушнік' (Дзярж.— М. Б.), укр. *пташнік* 'птушнік', 'птушкалоў' (Грынч.).— *Пта́шнік*

ПТУХА рэг. 'птушка', рус. *птуха* тое ж (Даль).— *Пту́ха*. Укр. у XVII ст. *Птуха* (Туп.). СРП *Птуха*

ПУГАЎКА 'гузік', 'п'яўка' (Нас.), рус. *пуговка* 'гузік'.— *Пу́гаўка*. Бел. у XVII ст. *Пуговка* (Туп.). СРП *Пуговкин*

ПУГАЧ. — *Пугач, Пугачоў, Пугачэвіч, Пугацэвіч*. Бел. у XV—XVII стст. *Пугач* (БА, I, 249; Туп.). Укр. у XVI ст. *Пугач* (Туп.). СРП *Пугачёв, Пугачевский*

ПУД.— *Пуд, Пўдаў*. У Туп. у XVII ст. *Пуд*. СРП *Пудов*

*ПУДАК.— *Пудакэвіч*.

ПУЖАЛЬ ад *пужаць*, г. зн. 'той, хто пужае'?—
Пужаль

ПУЖАН 'пужаны'.— *Пужан*

ПУЗА.— *Пузэвіч; Пўзік, Пўзікаў*. Бел. у XVI ст. *Пуз, Пузо* (БА, I, 249). СРП *Пузин, Пузиков*

ПУЗАК, ПУЗАКА 'пузаты, пузан'?—*Пузак, Пузак*. СРП *Пузаков*

ПУЗАН, памянш. ПУЗАНОК.— *Пузан, Пузанаў; Пузанкэвіч*. Бел. у XVI ст. *Пузан* (БА, I, 249). У Туп. у XV ст. *Пузан*. СРП *Пузанов, Пузаненков, Пузанков*

ПУЗАТЫ, памянш. ПУЗАТКА.— *Пузатка; Пузаткін*. СРП *Пузатов, Пузатиков*

ПУЗЫНА, ПУЗЫНЯ, памянш. ПУЗЫНКА 'пузаты, пузан'?— *Пузына, Пузыно́віч; Пузыня; Пузынка*

ПУЗЫР.— *Пузыроў, Пузырын, Пузырэнка; Пузырэўскі*. СРП *Пузырёв; Пузырьков, Пузыревский*

*ПУЙДАК. — *Пуйдак*

*ПУЙТА.— *Пўйта*

*ПУЙША.— *Пўйша*

ПУК, памянш. ПУЧОК, ПУЧКО, ПУЧАК.— *Пукóвіч; Пучок, Пучоў; ?Пучко; ?Пучак; ?Пўчык; Пучынскі, Пучкоўскі*. Рус. у XV—XVI стст. *Пучок, Пучко* (Туп.). СРП *Пучков*

ПУКАЛА, памянш. ПУКЕЛЬЧЫК параўн. рэг. *пукаць* 'лопацца', (Дзярж.—М. Б.), 'стукаць у дзверы'.— *Пукала; Пукальчык*. Бел. у XVII ст. *Пукало* (Туп.)

ПУКАЧ ад *пукаты* ці *пукаць* (гл. ПУКАЛА).—*Пукач*. Бел. у XVII ст. *Пукач* (Туп.)

ПУКЕЛА параўн. літ. *rikėliai* 'пушок, варсінкі'.— *Пукела*. Параўн. ПУКАЛА, ПУКАЧ

*ПУКІТА.— *Пукіта*

*ПУЛКО.— *Пулко*

*ПУЛЯК.— *Пуляк*

*ПУНЕТА.— *Пунета*

ПУНЯ, памянш. ПУНЬКА, ПУНЧЫК, ПУНІК.— *Пўня; Пўнька, Пунько* з пераносам націску, *Пўнчанка; Пун-*

чык; Пўнік; Пунінскі. Рус. у XVI ст. Пунька (Туп.). СРП Пунин, Пунько

ПУНТУС гл. ПАНТУС

ПУП, памянш. ПУПКО.— Пуп; Пупко́, Пўпка, Пупкоў, Пупкевіч; Пунінскі. Рус. у XVI ст. Пуп, Пупок (Туп.). СРП Пупко, Пупкевич

ПУПА літ. *pirà* 'боб'.— Пўпа, Пўпін; Пунінскі

*ПУПАЧ.— Пупа́ч

*ПУПЕЙКА.— Пупе́йка

ПУПЕЛЬ, памянш. ПУПЛІК рус. смал. *пупель* 'нізка-рослы' (Дабр.), параўн. і літ. *pirėle* 'фасоль'.— Пупе́ль; Пўплікаў. Параўн. укр. у XVII ст. Пупляк (Туп.)

ПУПКА, ПУПКО гл. ПУП

ПУРА рэг. 'павозка з высокімі драбінамі для перавозкі сена' (Пол.— М. Б.).— Пўра: Пурано́к. СРП Пурин

ПУРКО параўн. літ. *purkioti* 'мурлыкаць'.— Пурко́

ПУРСАЛЬ параўн. літ. *purslai* 'бурбалкі, пырскі, пена'.— Пурса́ль

ПУРТ рус. сіб. 'павозачны кузаў, скрынка, лубянка' (Даль), параўн. літ. *purtyti* 'трэсці'.— Пўртаў. СРП Пурто, Пуртов

*ПУРЫГА, памянш. ПУРЫЖКА.— Пурьжонак; ?Пурьышка пры [ж]>[ш]

*ПУСТАВАЛ.— Пуставал. СРП Пустовалов

*ПУСТАВІК.— Пуставік

ПУСТАГВАР параўн. рус. *пустаговоря* 'ілгун, хлус' (Даль).— Пустагва́р

ПУСТАСЕЛ рус. бат. 'смежнік', параўн. таксама *пустоселье* 'запусцелае, спустошанае сяло' (Даль).— Пустасе́лаў. Бел. у XVI ст. Пустосел (БА, I, 249)

ПУСТАХОД.— Пустахо́даў

ПУСТАШЫЛА 'той, хто пустошыць, разбурае, руйнуе'?— Пусташы́ла

*ПУСТУЛ.— Пусту́л

ПУСЦЕЛЬНІК параўн. бел. *пустэльнік*.— Пусце́льнік

ПУСЦЯК рэг. 'дробязь, пусцяковіна' (Дзярж.— М. Б.), рус. *пустяк* тое ж.— Пусця́к. СРП Пустяков

ПУТА, памянш. ПУЦІК.— Пўтаў, ?Пўцік, Пўцікаў. СРП Путин

ПУТНІК ст. бел. *путник* 'прышлы чалавек, які пасяліўся на зямлі памешчыка', 'чалавек, абавязкам якога было даваць падводу' (Нас., АУ), рус. *путник* 'падарожны'.— Пўтнік, Пўтнікаў

*ПУТНЯ.— *Пўтнін*

ПУТРА, ПУТРО, памянш. ПУТРЫК рэг. *путра* 'кіслая каша' (Бяльк.), 'каша з жытняй мукі', 'нясмачная, дрэнна падрыхтаваная страва' (Вешт.), рус. *путра* 'пойла з мукі', 'праборка, наганяй' (Дабр.), 'поліўка з рознай агародніны' (Даль), *путря* 'пшонная каша ў масле' (Даль), *путро* 'пойла з мукі для скаціны' (Даль), укр. *путря* 'страва з варанага ячменю і салодкага квасу' (Грынч.), польск. *putra* 'каша з жытняй мукі ці ячнай мукі' (Карл.), літ. *putrà* 'пахлёбка, пойла'.— *Пўтра, Путрó, Путр, Путрóў, Пўтрыч, Путрэнка, Путрónак, Путранкóў; Пўтрык. СРП Путрин*

*ПУТРОН.— *Путрón. Параўн. ПУТРА*

ПУХ, памянш. ПУШКО.— *Пух, Пухóвіч; Пушкó, Пушкóў; Пухóўскі, Пухавіцкі, Пушынскі. Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVII ст. Пух (Туп.). СРП Пухов*

*ПУХАЛЬ.— *Пухалénка, Пухáльскі*

ПУХЛЯК рус. смал. 'адутлаваты чалавек' (Дабр.).— *Пухляк. СРП Пухляков*

ПУХНАВЕЦ з в. *Пухнава*.— *Пўхнайцаў. Параўн. бел. у XVI ст. Пухнечка (БА, I, 250)*

*ПУХТУН.— *Пухтунóў*

ПУЦА, памянш. ПУЦЫК 'пухлашчокі твар, тоўстая морда?', параўн. рэг. *пуцойла, пуцук* 'таўстаморды' (Нас.).— *Пуц; Пўцык*

*ПУЦЕЙКА, *ПУЦЭЙКА.— *Пуцéйка, Пуцэ́йка*

ПУЦІК рус. *путик* 'след звярка ці птушкі', 'пастка на звяркоў і птушак' (Даль).— *Пўцік, Пўцікаў*

*ПУЦІЛА.— *Пуціла, ?Пуці́ла, Пўцылеў. Бел. у XVI ст. Путило (БА, I, 249). Рус. у XV—XVII стст. Путило, Путилко (Туп.). СРП Путилов, Путилин, Путиловский*

*ПУЦЮЛЬ.— *Пуціóль*

ПУЦЯТА.— *Путя́та. Бел. у XVI—XVIII стст. Путята (БА, I, 249). СРП Путято, Путятóв, Путятин*

ПУЧАК, ПУЧКО, ПУЧЫК гл. ПУК

ПУЧКА рэг. 'тупы канец яйца' (Дзярж.— М. Б.).— *Пўчка, Пучкó, Пучкóў, Пўчкін; Пучкóўскі. Рус. у XV—XVI стст. Пучко, Пучок, укр. у XVI ст. Пучка (Туп.). СРП Пучкин*

ПУЧЫНА, памянш. ПУЧЫНЕЦ рус. *пучина* 'бяздонне, дрыгва'.— *Пучы́нін; Пучынéц, магчыма, жыхар в. Пучына; Пучынскі*

*ПУШ.— *Пуш; Пушынскі. Параўн. ПУХ*

ПУША рус. 'звярыны пух', 'адыходы пры трапанні воўны' (Даль).— *Пушын; Пушынскі. Параўн. ПУХ*

ПУШКА 'пушка', 'скрыначка з дрэва ці картону' (БРС), рэг. 'тупы канец яйца' (Нас.).— *Пушкін, Пушчанка. СРП Пушкин*

ПУШКАР.— *Пушкар, Пушкарóй; Пушкарчúк. Бел. у XVI—XVIII стст. Пушкар (БА, I, 250). Укр. у XVII ст. Пушкар (Туп.). СРП Пушкарь, Пушкарёв, Пушкарский*

*ПУШКЕЛЬ.— *Пушкель*

ПУШКО гл. ПУХ

*ПУШЛЯК.— *Пушляк. Бел. у XVII ст. Пушляк (БА, I, 250)*

*ПУШНЕГА.— *Пушнэгін*

ПУШНЫ.— *Пушнóй. Бел. у XVII ст. Пушной (БА, I, 250). СРП Пушнов, Пушнин*

ПЦІЦА, памянш. ПЦІЧКА рус. *птица* 'птушка'.— *Пціцын; Пцічкін. Бел. у XVI ст. Птица (БА, I, 249). СРП Птицын, Птичкин*

ПЧАЛА, памянш. ПЧОЛКА.— *Пчалóй, Пчалénка, Пчалаянкóй; Пчóлка. Бел. у XVII ст. Пчелка (Туп.). СРП Пчелин, Пчёллин, Пчелко, Пчёлкин*

ПЧАЛАВОД.— *Пчалавóд. СРП Пчеловодов*

ПЧЭЛЬНІК рэг. 'пчальнік'.— *Пчэльнікаў. СРП Пчельников*

*ПШАНАЙ.— *Пшанай*

ПШАНІЧНІК рэг. 'пірог, блін і інш. з пшанічнай мукі' (Дзярж.— М. Б.), рус. *пшеничник* тое ж (Даль), укр. *пшенишник* 'белы пшанічны хлеб' (Грынч.).— *Пшанічнік, Пшанічнікаў. СРП Пшеничников*

ПШОНКА рэг. 'каша з пшана', рус. рэг. *пшенка* 'кукуруза' (Даль), укр. *пшінка* тое ж (Грынч.).— *Пшóнка; ?Пшанкó з пераносам націску. Бел. у XVII ст. Пшенко (БА, I, 250). СРП Пшёнкин*

*ПШЫРОК ці *ПШЫРКО.— *Пшыркóй*

ПЫЖ, памянш. ПЫЖЫК 'пыж', рэг. 'нізкарослы чалавек, карапуз' (Бяльк.).— *Пыж, Пыжóй; Пыжык, Пыжкóй. СРП Пыжов, Пыжиков, Пыжевский*

*ПЫЗА.— *Пыза. СРП Пызин*

ПЫКА рэг. 'твар, морда' (Нас.), параўн. бел. *пыкаць* 'няскладна гаварыць, запінацца'.— *Пыка, Пыкаў, Пыкін. Параўн. ПЫКАЛА*

ПЫКАЛА рэг. 'заіка', 'заядлы курэц, які курыць люльку' (Нас.).— *Пыкала, Пыкалаў*

ПЫЛІЛА параўн. рэг. *пыліць* 'гарачыцца, злаваць' (Нас.).— *Пыліла*

*ПЫЛЬКА.— *Пыльчанка*. Параўн. ПЫЛІЛА

*ПЫЛЬНІК.— *Пыльнікаў*. СРП *Пыльнікаў*

*ПЫНКУЛЬ.— *Пынкуль*

*ПЫНТО.— *Пынтó*

*ПЫНЬ, памянш. ПЫНЬКО.— *Пынькін*. СРП *Пыненков*

ПЫРКО параўн. рэг. *пырка* 'курачка' (Нас.), рус. усх. *пырка* 'індык' (Даль), параўн. таксама рус. наўг. *пыра* 'разява' (Даль).— *Пырко; Пырачка, Пырачкін*. Параўн. бел. у XVII ст. *Пыркун* (БА, I, 250). СРП *Пырков, Пыркін, Пыриков*

*ПЫРС, памянш. ПЫРСІК.— *Пырсікаў*. СРП *Пырсов*

ПЫРХ ад *пырхаць*, г. зн. 'той, хто пырхае, непаседлівы чалавек'?— *Пырх, Пыршын*

ПЫСК, памянш. ПЫСҚА 'шчака разам з віском' (Нас.), рус. *пыск* 'рыла, морда' (Даль), укр. *пыск* тое ж (Грынч.).— *Пыск; Пыско́* з пераносам націску

ПЫТАЛЬ рэг. 'вышэйшага гатунку памол', 'праборка, наганяй' (КСЧ), 'млын, у якім пытлююць' (Дзярж.— М. Б.), укр. *пытель* 'млын, у якім пытлююць', 'пытляваная мука' (Грынч.).— *Пытэль, Пыталёў*

ПЫТЛЯК ад пытляваць? — *Пытляк*. Бел. у XVIII ст. *Пытляк*

ПЫХА, ПЫШҚА *пыха* 'ганарыстасць' (БРС, Нас.), *пышка* 'ганарлівец', 'пястун' (Нас.), укр. *пыха* 'ганарыстасць' (Грынч.).— *Пыхаў; Пышка, Пышкоў*. У Туп. у XVI—XVII стст. *Пыха, Пых, Пышко*

ПЫЦЬКО 'той, хто пытае'?— *Пыцько́, Пыцькін*. Параўн. СРП *Пытченко*

ПЫШНІК.— *Пышнік*. Параўн. ПЫХА, ПЫШНЫ

ПЫШНЫ.— *Пышны*. СРП *Пышнов*

ПЫШНЯК.— *Пышняк*. Параўн. ПЫШНІК

*ПЭК.— *Пэк*

ПЭР укр. назва рыбы (Грынч.).— *Пэр*

П'ЯВАЧНІК.— *П'явашнікаў* пры [чн]>[шн]

ПЯГАН ці ПЕГАН 'рабаценісты, той, хто мае пегі'?— *Пяганаў*. СРП *Пеганов*. Параўн. ПЯГО

ПЯГО параўн. рэг. *пегі* 'рабаценне' (Нясв.— Г. А.), польск. *piegi* тое ж.— *Пяго́*. СРП *Пегов*

*ПЯЙКО.— *Пяйко́*

ПЯКА параўн. рэг. *пякаць* 'класці, звальваць адно на другое', 'біць' (Нас.), г. зн. 'той, хто пякае'?.—
Пякін

*ПЯКУРА.— *Пяку́рын*

ПЯЛЮХА 'пялёнка', параўн. бел. *пялюшкі* 'пялёнкі, пялёначкі' (БРС, Нас.), укр. *пелюха, пелюшка* 'пялёнка' (Грынч.).— *Пелюхо́ў*. Бел. у XVII ст. *Пелюшко* (Туп.)

ПЯНЁК, ПЯНЬКО гл. ПЕНЬ

П'ЯНКО, 'п'яны'?— *П'янкó, П'янкóў; П'янкóўскі*. СРП
Пьянков

*ПЯПКО.— *Пяпко́*

ПЯРВЕНЬ ад *первый* 'першы ў сям'і, першынец'—
Первянёнак. Параўн. ПЕРВЫ

*ПЯРЛЯК.— *Пярля́к*. Параўн. ПЕРЛ

ПЯРУН.— *Перуно́ў; Перуно́ўскі*

ПЯРХАЙЛА 'пярхун, той, хто перхае'.— *Пярха́йла*

ПЯРШАЙ 'першы ў сям'і, першынец'.— *Пярша́й*

ПЯРШУК 'першы ў сям'і, першынец'?— *Пяршóк,*

Першукéвіч

ПЯРЭДНЯ.— *Пярэ́дня, Перад́ня*

*ПЯРЭШКА.— *Пярэ́шка*

ПЯСКАР рус. *пескар* 'пячкур'.— *Пяскáр; Пяскáрскі*

*ПЯСЛЯК.— *Пясля́к*. Бел. у XVI—XVII стст. *Песляк*
(БА, I, 244; Туп.). Параўн. ПЕСЛЯК

ПЯСНЯК 'песеннік, той, хто любіць спяваць'?—
Пясня́к, Песнякéвіч

ПЯСТРАК ад *пёстры* 'стракаты'.— *Пястра́к*. Параўн.
ПЕСТРЫК

ПЯСТУН.— *Пясту́н, Песцунóў; Пістунóў* пры [e]||[я]>
>[i]. Бел. у XVI—XVIII стст. *Пестун* (БА, I, 244). Укр.
у XVII ст. *Пестун* (Туп.)

ПЯТА, памянш. ПЯТКА.— *Пя́цін; Пя́ткін, Пяткéвіч,*
Пя́тчыц. СРП *Пятин, Пяткин*

ПЯТАК.— *Петачэ́нка*. Бел. у XVI ст. *Петак* (БА,
I, 250)

ПЯТКО 'пяты па ліку'?— *Пяткó, Пяткóў, Пя́ткін,*
Пяткéвіч, Пя́тчыц. Бел. у XVII ст. *Пятко* (БА, I, 250;
Туп.), Рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Пятко*
(Туп.). СРП *Пятков*

*ПЯТКУН, *ПЕТКУН.— *Пёткун, Пятку́н*. Параўн.
ПЯТКО

ПЯТЛЯ, памянш. ПЯЦЕЛЬКА.— *Пятлёў, Пётліч; Пяцелькін; Пятліцкі*. Рус. у XV—XVII стст. *Петеля, Петелка* (Туп.). СРП *Петлин, Петелин*

ПЯТНІЦА.— *Пятніца, Пятнічэнка; Пятніцкі*

ПЯТНО бел. рэг. і рус. 'пляма'.— *Пятнёвіч*

ПЯТУХ, памянш. ПЕТУШОК, ПЯТУШКА рэг. 'певень'.— *Пятух, Петухоў, Петуховіч; Пётух; Піотух; Петушок, Петушкоў; Пятушка; Петухоўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Петух, Петушок* (БА, I, 244; Туп.). Рус. у XVII ст. *Петух* (Туп.). СРП *Петухов, Петушков*

*ПЯТЫГА 'пяты'?— *Пятыга*

ПЯХОТА.— *Пяхота*

ПЯЧАЛЬ рус. *печаль* 'смуток' (Даль).— *Пячэлін*. СРП *Печалин*

ПЯЧАТКА.— *Пячэткін; Печаткоўскі*. СРП *Печаткин*

ПЯЧКО 'той, хто пячэ'?— *Пячко; Пячкоўскі*. Параўн.

ПЕЧ

ПЯЧКУР рыба 'пячкур' (БРС), рэг. рыба 'бычок' (КСЧ), 'пячнік' (Юрч.).— *Печкуроў, Печкурэнка*. Параўн. ПЕШКУР

*ПЯЧОНІК.— *Пячонік*

ПЯЧОНКА.— *Пячонка, Пячонкін*. Укр. у XVI—XVII стст., у Літве ў XVI ст. *Печенка* (Туп.). СРП *Печёнкин*

ПЯЧУРА, памянш. ПЯЧУРКА.— *Пячўра; Пячўрка*. Рус. у XVI ст. *Печурка*. СРП *Печурин, Печуров*

*ПЯШКУН.— *Пяшкўн*. Параўн. ПЯШКО

РАБАЗЭЛЬ 'рабы ад воспы чалавек?', параўн. рэг. *рабзон* насмешл. 'рабы' (Нас.).— *Рабазэль*

РАБАКОНЬ са спалучэння *рабы конь*.— *Рабаконь*

*РАБАСЬ 'рабы'?— *Рабасюк*

РАБАК 'гліст', магчыма, 'рабы'.— *Рабачук; Робак*

*РАБАШ 'рабы'?— *Рабашанка*

*РАБЕКА 'рабы'?— *Рабэка, Рабэкін*

РАБЕЦ рус. *рябец* назва птушкі (Даль), укр. *робець* 'род коршуна' (Грынч.), 'рабы'?— *Рабэц, Рабцаў, Рабцоў, Рабцэвіч, Рабчанка, Рабчонок*. Бел. у XVI—XVII стст. *Рабец* (Туп., БА, I, 253). СРП *Рябец, Рябцев, Рябцов, Рябченко, Рябченков, Рябчевский*

РАБІЗА рэг. 'рабы, аспаваты' (Дзярж.— М. Б.).— *Рабіза*

РАБІЛА, памяш. РАБІЛКА 'рабы, аспаваты'.—
Рабілка

РАБІНА, памяш. РАБІНКА, РАБІНЧЫК.—*Ра-
бінка; Рабінчык.* Рус. у XV—XVI стст. *Рябина* (Туп.).
СРП *Рябинин, Рябиничев, Рябинов*

РАБІННІК рус. *рябинник* 'рабінавы лясок' (Даль).—
Рабіннік, Рабіннікаў

РАБІЦА 'рабы'?—*Рабіца.* СРП *Рябицев*

РАБКАВЕЦ з в. Рабкі.—*Рабкавэц*

РАБКО 'рабы?', укр. *рябко* 'страва з пшана і грэцкай
мукі', 'клічка сабакі', 'назва стракатага ката' (Грынч.).—
*Рабко, Рабкоў, Рабкевіч, Рабчанка, Рабчо́нак; Рабчу́к;
Рабкоўскі, Рабчынскі.* Бел. у XVI ст. *Рабко* (БА, I, 253).
Укр. у XVII ст. *Рабко* (Туп.). СРП *Рябко, Рябченко,
Рябченков, Рябчевский, Рябчук.* Параўн. РАБЫ

РАБОТА.—*Рабо́цін.* Рус. у XVI ст. *Работа* (Туп.)

РАБОЧЫ.—*Рабо́чы*

РАБРАК рус. *ребряк* 'тоўстыя дошкі, брусy, якія
пры будаўніцтве ставяць на рабро' (Даль).—*Рабракоў*

РАБРО.—*Раброў.* Бел. у XVIII ст. *Ребро* (БА,
I, 251). СРП *Ребров, Ребрин*

*РАБУНЕЦ 'рабы'?—*Рабунэц*

РАБУШКА рэг. 'рабая курыца, пярэстая карова'
(Нас.).—*Рабушка.* Бел. у XVII ст. *Рабушка, Робушка*
(БА, I, 253). Укр. у XVII ст. *Рябушка* (Туп.). СРП *Ря-
бушкин*

*РАБЧАК 'рабы'?—*Рабча́к*

РАБЫ, памяш. РАБЕНЬКІ, РАБКО (гл.).—*Рабы́,
Ра́бай, Рабо́віч, Рабяно́к; Рабе́нькі; Рабе́цкі.* Бел. у
XVI—XVII стст. *Рябой, Рябы* (Туп., БА, I, 253). СРП
Рябов, Рябович, Рябовский

*РАБЫКА.—*Рабы́кін.* СРП *Рябык, Рябыкин*

*РАВА.—*Ра́віч, Равяно́к.* СРП *Равин, Равич, Ра-
винский*

РАВЕКА, РАВЯКА 'равун, той, хто раве'?—*Раве́ка,
Равя́ка, Равяко́ў.* Бел., укр. у XVI ст. *Ревяка* (Туп.).
СРП *Ревякин*

РАВІН, памяш. РАВІНЧЫК рус. *раввин* 'рабін'.—
Равінаў, Равінчык; Равінскі. СРП *Раввин, Равин, Ра-
винский*

*РАВОЙЦЬ.—*Раво́йць*

*РАГАВЕНЬ.—*Рагаўнёў*

РАГАВЕЦ 'які жыве на рагу вуліц ці з в. Рогава'.—

Рагавец, Рагаўцоў. У Туп. у XVI ст. *Роговец.* СРП *Роговец*

РАГАВЫ.— *Рагавы́.* СРП *Роговой*

РАГАВІК рэг. 'кроквіна на стыку двух бакоў страхі' (Юрч.), 'той, хто жыве на рагу'?—*Рагавік*

РАГАЛЬ рэг. 'рагач' (Дзярж.— М. Б.), рус. *рогаль* тое ж (Даль), ярасл. 'асінавая лодачка', 'рукаятка ў касулі, сахі' (Мельн.), укр. 'вол з вялікімі рагамі', 'жук-рагач' (Грынч.).— *Рагаль, Рогаль* з пераносам націску, *Рогылеў* пры [а]>[ы], *Рагалевіч; Рагаленка; Рагальскі.* Бел. у XV—XVII стст. *Рогаль, Рокгаль* (Туп.). СРП *Рогалин, Рогальский*

*РАГАН 'рагач'?— *Раганаў.* СРП *Роганов*

РАГАТКА.— *Рагátка*

*РАГАЦЕНЬ.— *Рагацэнь.* Бел. у XVIII ст. *Рогацень, Рогацян* (БА, I, 252)

РАГАЧ, РОГАЧ рэг. 'ражон, палка', 'рычаг для пад'ёму' (Нас.), рус. ярасл. *рогач* 'рукаятка ў сасе', 'вілкі' (Мельн.), 'з вялікімі рагамі' (Дзярж.— М. Б.).— *Рагач, Рагачоў, Рагачэвіч, Рагацэвіч; Рогач, Рогачаў; Рагачэўскі.* СРП *Рогачов, Рогачёв, Рогачевский*

*РАГЕЛЬ.— *Рáгэль*

РАГІНЯ літ. *raginis* 'рагавы'.— *Рагіня, Рагінэвіч; Рагінскі*

РАГОЖА, памянш. РАГОЖКА.— *Рагóжа; Рагащчўк* пры [ж]>[ш]; *Рагажынскі.* СРП *Рогожин, Рогожкин*

РАГОЖНІК.— *Рагóжнікаў.* СРП *Рагожников*

РАГОЗА, памянш. РАГОЗІК рэг. *рагаза* 'рагачы, рагаццё' (Нас., Юрч.), 'глупства, недарэчнасць, бязглуздзіца' (Нас.), *рыгыза* 'рагачы, рагаццё', 'беспарадак' (Бяльк.), рус. смал. *рогоза* 'рагаты сук, сукаватае дрэва', 'няўжыўчывы чалавек', 'разлад, сварка' (Дабр.), *рагоза* 'сварка' (Даль), ст. рус. тое ж (Дзюверн.), ярасл. 'рагожа' (Мельн.), *рогоза, рогоз* бат. 'сіт, сітнік', 'рагожа' (Даль), укр. *рогоза, рогіз* назва балотнай расліны (Грынч.).— *Рагóзін, Рагóзенка, Рагўзаў* пры [о]>[у]; *Рагóзін.* Бел. у XVII ст. *Рагоза* (БА, I, 250; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Рагоза*, укр. у XVI ст. *Рагоза, Рогоза, Рогоз* (Туп.). СРП *Рагозин, Рагузов, Рогозин, Рогожкин*

РАГОЙША літ. *ragaišis* 'пшанічны ці ячны хлеб, праснак, блін' (Атр., II, 227).— *Рагóйша*

РАГУЛЯ.— *Рагўля, Рагулёў, Рагўлеў* з пераносам націску. Рус. у XVI—XVII стст. *Рогуля* (Туп.). СРП *Рагулин*

РАГУН.— *Рагунóвіч*

РАГУТА літ. *ragutas* 'рагаты', *raguotis* 'рагатая жы-вёліна'.—*Рагуцёнка; Рагўцкі*

РАД, памяш. РАДЗІК, РАДКО, РАДЗЬКО, РАДЗЕЦ.— *Радзéвіч, Радэ́нка пры [дз]>[д], Радэ́ня, Радзю́к, Радзюке́віч; Ра́дзік; Радке́віч, Радко́віч, Ра́дчанка, Радчэ́ня, Радчу́к; Радзько́, Ра́дзька, Радзько́ў; Ради́цэвіч; Радзэ́ўскі, Радóўскі, магчыма, ад УІ Родион (БА, I, 140, 141). СРП Раденков, Радко, Радкевич, Радченко*

РАДАЗУБЫ 'рэдказубы'.— *Радазуб*. СРП *Редозубов, Редкозубов*

*РАДАМАН.— *Радамáн*

*РАДАЎНЯ.— *Радаўня́*

РАДАШКОВЕЦ з н. п. Радашковічы.— *Радашко́вец*

*РАДЗЕЙКА.— *Радзэ́йка*. Параўн. РАД

РАДЗІВІЛ, памяш. РАДЗІВІЛКА ст. літ. двухчленнае імя *Radivilas* (Атр., II, 14).— *Радзіві́л, Радзіві́лаў; Радзіві́лка*

*РАДЗІЮН.— *Радзію́н*. Параўн. РАД

*РАДЗІЮШ.— *Радзію́ш*. Параўн. РАД

*РАДЗЯНКА.— *Радзя́нка*

РАДКОВЕЦ з в. Радкова, Радкі.— *Радко́вец*

*РАДУТА.— *Раду́та*. Параўн. РАД

РАЖКАВЕЦ з в. Ражкова, Ражкі.— *Ражкаве́ц*

РАЖЛАВЕЦ з в. Ражлова, Ражлы.— *Ражлаве́ц*

РАЗ, памяш. РАЗІК.— *Ра́зікаў*

РАЗАН укр. *розан* 'розга' (Грынч.).— *Разáнаў, Разанóвіч; Разанóк,*

РАЗАНЕЦ з г. Разань ці в. Разаны.— *Разáнцаў*

РАЗАРОНЫ.— *Разарóнаў*. СРП *Разорёнов, Разоренов*

РАЗАХА, памяш. РАЗАШҚА 'рэзь, разачка, боль у жываце'?— *Разашчо́нак; Разахáцкі*

*РАЗБІРАЎ.— *Разбіра́еў*

РАЗБОЎ.— *Разбо́еў*

РАЗВАРОТНЫ ці РАЗВАРОЦЕНЬ.— *Разваро́тнеў*

РАЗВЯЗНЫ.— *Развя́зны*

*РАЗГАН.— *Разга́наў*

РАЗГОН.— *Разго́наў*

РАЗДАБУДЗЬКА 'той, хто ўмее раздабыць'? — *Раздабўдзька*
 РАЗДРОБ.— *Раздрóбенка*
 РАЗЕЦ.— *Разцóў*. СРП *Резцов*
 РАЗІНЯ, памянш. РАЗІНЬКА рэг. 'разява, разявака' (Дзярж.— М. Б.), рус. *разиня, розиня* тое ж (Даль).— *Разінька*
 РАЗМЕР.— *Размéраў*
 РАЗМЫСЛА 'разважлівы чалавек, той, хто ўсё робіць з розмыслам, абдумаўшы'?— *Размы́сла, Размыслóў, Размыслóвіч*. Параўн. РОЗМЫСЛ
 РАЗНАГУЗ.— *Разнагу́заў*
 РАЗНІК рэг. РЭЗНІК.— *Рэзнік, Разнічэ́нка*. Бел. у XV—XVIII стст. *Резник* (БА, I, 251). Укр. у XVII ст. *Резник* (Туп.). СРП *Резник, Резников, Резниченко*
 РАЗНЯ, РЭЗНЯ рэг. 'бойня' (Дзярж.— М. Б.), укр. *різня 'бойня' 'забой жывёлы'* (Грынч.).— *Разні́ок*
 РАЗУВАЙ ад *разуваць*, г. зн. 'той, хто разувае'?— *Разувáеў*. СРП *Разуваев*
 РАЗУВАНЫ.— *Разувáнаў*
 *РАЗУЙ.— *Разу́еў*. Параўн. РАЗУВАЙ
 РАЗУМ гл. РОЗУМ
 РАЗУМЕЙ, памянш. РАЗУМЕЙЧЫК 'разумны' ці 'той, хто разумее'?— *Разумéеў; Разумéйчык*. Укр. у XVI ст. *Разумейко* (Туп.)
 РАЗУМЕНЬ 'разумны' ці 'той, хто разумее'?— *Разу́мнеў*
 РАЗУМЕЦ 'разумны чалавек'?— *Разумéц, Разумцóў*. Параўн. РОЗУМ
 РАЗУМНІК.— *Разу́мнік*. СРП *Разумников*
 РАЗУМНЫ.— *Разу́мны*. СРП *Разумный*
 РАЗУМОК рэг. іран. 'мудрэц, хітрэц' (Юрч.) ці 'разумны чалавек'?— *Разумкóў*. Параўн. РОЗУМ
 РАЗУМЧЫК 'разумны чалавек'?— *Разу́мчык*. Параўн. РОЗУМ
 РАЗЬКО ад *рэзаць*?— *Разькó*
 РАЙ.— *Рай, Ра́еў; Рае́ўскі, Ра́йскі*. Рус., укр.: у XVI ст. *Рай* (Туп.). СРП *Раев, Раевский, Райский*
 РАЙКО, РАЙКА рэг. 'дарадчык, той, хто дае парады' (Бяльк.).— *Райкó, Ра́йка, Ра́йкін, Райкóвіч, Райкéвіч, Райцóнак*. Бел. у XVII ст. *Райко* (Туп.). СРП ?*Райков*
 РАК, памянш. РАЧАК, РАЧКО.— *Рак, Ра́каў, Рако́віч, Ракéвіч, Рацóнак, Рацэ́ня; Ра́чак, Рачкó, Рачкóў*,

Рачкѣвіч; Ракѡўскі, Рачынскі, Рачыцкі, Рачкѡўскі, ?Ракінскі. Бел. у XVI—XVIII стст. *Рак, Рачко, Рачок, Рачик* (БА, I, 250; Туп.). Рус. у XV ст. *Рак*, укр. у XVI ст. *Рачко* (Туп.). СРП *Раков, Раковский*

РАКАВЕЦ з в. *Ракі, Ракава.*—*Ракавѣц, Ракаўчўк*

РАКАЕД рус. лайл. *ракоед* 'той, хто есць ракаў' (Даль).—*Ракаѣд*

*РАКАЛА параўн. укр. *ракати* 'квакаць' (Грынч.).—*Рáкала*

РАКАУШЧЫК рус. *раковщик, 'гандляр ракамі'* (Даль).—*Рáкаўшчык*

*РАКАЧ.—*Ракáч, Рóкач* з перастаноўкай націску. Параўн. РАКАЛА

*РАКАШ.—*Ракашѡў, Ракашѣвіч*

*РАКЕЙ.—*Ракѣй*

*РАКЕЛЬ.—*Ракѣль*

*РАКЕЦЬ.—*Ракѣць; ?Ракѣцкі*

РАКИТА.—*Ракіта, Ракіцѣнка; Ракіцкі.* Укр. у XVII ст. *Ракита* (Туп.). У Туп. у XV—XVI стст. яшчэ *Рокита*

РАКІТНІК.—*Ракітнік; Ракітніцкі.* СРП *Ракитников*

*РАКОМСА.—*Ракѡмса*

*РАКОЦЬ.—*Ракѡць*

*РАКУСА.—*Ракўса.* Бел. у XVI—XVII стст. *Ракуса, Рокуса* (БА, I, 251, 252)

*РАКУТА.—*Ракўта, Ракўцін.* Бел. у XVI ст. *Ракута* (БА, I, 251). СРП *Ракутин*

*РАКУЦЬ, памянш. РАКУЦЬКА.—*Рáкуць; Ракўцька.* Параўн. РАКУТА

*РАКУЧ(А).—*Ракўчаў*

*РАКУШ, РАКУША.—*Ракўш, Ракўша.* СРП *Ракушин*

РАКЧЭЙ гл. АРАКЧЭЙ

*РАКШНЯ.—*Ракшнѣ*

РАЛА, памянш. РАЛЬКО, РАЛЬЧЫК рус. устар. *рало* 'арала, саха, плуг' (Даль), укр. 'земляробчая прылада для разбіўкі ўзаранай зямлі' (Грынч.).—*Ралѡ* з пераносам націску; *Ралюк; Ралькѡ, Ральчѣня; Рáльчык.* СРП *Ралов*

РАЛАВЕЦ з в. *Ралава.*—*Рáлавѣц*

*РАЛДУГА.—*Ралдўгін.* СРП *Ралдугин*

*РАМЗА.—*Рамзá*

РАНДА рэг. 'арэнда, арэндная плата', 'карчма' (Нас.), смал. *ранда, рандо* 'карчма' (Дабр.), літ. *rãndas* 'шрам, рубец'.—*Рандзіок*

РАНДАВЕЦ 'карчмар' ці жыхар в. Ранды, Рандо-
 ва.—*Рандавэц, Рандаўцобў*
 РАНДАР рэг. 'гаспадар карчмы' (Нас.), укр. *ран-
 дарь* 'арандатар', 'гаспадар карчмы' (Грынч.).—*Ранда-
 рэнка*. У Туп. у XVII ст. *Рандарь*
 РАНЕЦ ад *рань, ранні?*—*Ранцэвіч*. Бел. у XVI ст.
Ранец (Туп.). СРП *Ранцевич*
 РАНИ.—*Ранні*. СРП *Раннев*
 РАПАВЕЦ з в. Рапава.—*Рапавэц*
 *РАПАН параўн. літ. заал. *goryonis* 'паўзун'. — *Рапа-
 новіч*
 *РАПЕКА.—*Рапэка*
 *РАПЕКТА.—*Рапэкта*
 *РАПЕТА, памянш. РАПЕЦЬКА.—*Рапэцька*
 РАСА, памянш. РАСКА.—*Роса* з пераносам націску,
*Росін, Расяно́к; ?Расо́; Расю́к, Расюке́віч; Раске́віч; Ра-
 сінскі*. Бел. у XVI ст. *Раско* (Туп.). У Туп. у XVI ст.
Роса. СРП *Росин*
 РАСАДА.—*Расадзін*. Бел. у XVI ст. *Росада* (БА,
 I, 251). СРП *Рассадин*
 *РАСАЛАЙ.—*Расалай*
 РАСАМАКА.—*Расамакін*. Укр. у XVI ст. *Росомака*
 (Туп.). Параўн. РАСАМАХА
 РАСАМАХА рус. *рассомаха, разсомаха* 'непаваротлі-
 вы чалавек' (Мельн.).—*Расамáха*
 *РАСИГА.—*Расіга*
 *РАСИМ.—*Расімóвіч*
 РАСКАЗ.—*Раска́заў; Раска́зенька*. Рус. у XVIII ст.
Расказ (Туп.)
 РАСКОЛ рэг. 'сарвігалава' (Дзярж.—М. Б.), 'буян,
 нахабнік' (КСЧ).—*Раско́лаў*
 РАСКОША.—*Раско́ша*
 РАСЛЯК, РОСЛЯК.—*Расляко́ў; Росляк*. У Туп. у
 XV ст. *Росляк*. СРП *Росляков*
 *РАСО.—*Расо́*. Параўн. РАСА
 РАСОЛ, памянш. РАСОЛЬКА.—*Расо́л, Расо́лаў;
 Расо́лька*. Бел. у XVI ст. *Росол* (БА, I, 252)
 РАСОХА рэг. 'развіліна, вілы ў дрэве'.—*Расо́ха, Ра-
 со́шанка; Расаха́цкі*. Бел., укр. у XVI ст. *Росоха* (Туп.).
 СРП *Рассохин, Россохин*
 РАСПОРА 'распорка'.—*Распо́ра; Распо́рскі*
 РАСПУТНЫ рэг. 'распусны' (Дзярж.—М. Б.), рус.
распутный тое ж (Даль).—*Распу́тны*

- РАССЕЙКА ад *рассяваць?*— *Рассейкін*
 *РАСТАРГУЙ.— *Растаргуйей*. Рус. у XVI—XVII стст.
Расторгуй (Туп.). СРП *Расторгуев*
 *РАТ, памянш. РАТКО.— *Ратковіч, Раткевіч*, магчыма, ад УІ *Радко, Родион*. Укр. у XVI ст. *Ратко* (Туп.). СРП *Ратов*
 РАТАЙ, памянш. РАТАЙКА бел. устар., укр. 'араты' (БРС, Грынч.), рус. *ратай* тое ж (Даль).— *Ратайка*. Рус. у XVI—XVII стст. *Ратай* (Туп.)
 РАТНИК.— *Ратнік; Ратніцкі*. СРП *Ратников*
 РАТНЫ.— *Ратны; ?Ратніцкі*. СРП *Ратнов*
 РАТУШ(А) параўн. укр. *ратуш, ратуша* 'магістрат', 'сельскае праўленне' (Грынч.).— *Ратушаў*
 РАЎБА гл. РОЎБА
 РАЎГАЧ рэг. 'плакса' (Стэц.).— *Раўгач, Рóўгач* з пераносам націску. Параўн. РАЎГЕЛЬ, РАЎГЕНЬ
 РАЎГЕЛЬ параўн. літ. *ráugalas* ці *raūgalas* 'закваска' (Атр., II, 110).— *Раўгэль*. Параўн. РАЎГЕНЬ, РАЎГАЧ
 РАЎГЕНЬ. рэг. *раўгеня* 'густы суп, размазня з круп', 'кулага' з літ. *rauginė* 'страва з цеста і гароху' ад *rauginti* 'квасіць' (Вяржб., 617), адсюль карань *раўг* — у назвах кіслых страў і плаксівых людзей.— *Раўгень*. Параўн. РАЎГАЧ
 РАЎДА, РОЎДА параўн. літ. *gauda* 'плач', 'чырвоная фарба', *gaude* 'краснапёрка'.— *Раўда, Рóўда* з пераносам націску. СРП *Равдин*
 *РАЎДАН.— *Раўдановіч*. Параўн. РАЎДА
 РАЎНЕЙКА ад *роўны?*— *Раўнейка*
 РАЎНЯГА ад *роўны?* — *Раўнягін*
 *РАХ(А). — *Рашанок; Рахóўскі, Рахóнскі*. Укр. у XIII ст. *Рах* (Туп.). СРП *Рашин, ?Ряшин*
 *РАХАЧ.— *Рахацэвіч*
 *РАХЛЕЙ.— *Рахлей*
 РАХМАНЫ, памянш. РАХМАНЬКА.— *Рахман; Рахманька*. Рус. у XVI ст. *Рахман* (Туп.). СРП *Рахманов, Рахманин, Рахмановский*
 РАХУБА.— *Рахуба*
 РАХУНАК.— *Рахунак*
 РАЦ(А), памянш. РАЦЫК, РАЦКО, ?РАЦЬКО рэг. 'прычына' (КСЧ).— *Рацук; Рацьк; Рацко, Рацкевіч; Рацько*
 *РАЦКУН.— *Рацкун*

РАЧАК гл. РАК

*РАШАЛЬ.— *Рашаль*

РАШАТКО, РАШАЦЬКО, РАШЭЦЬКА гл. РЭШАТА

*РАШКО.— *Рашкэвіч, Рашчэня; Рашчукóй; Рашкóйскі*. Укр. у XVI ст. *Рашко* (Туп.). СРП *Рашков*. Параўн. РАХ(А)

РАШОТКА.— *Рашóтка*. СРП *Решёткин, Решетка*

РАШОТНІК, РАШЭТНІК.— *Рашóтнікаў; Рашэ́тнікаў*. Бел. у XVI ст. *Решетник* (БА, I, 251). СРП *Решетников*

РЖАНЫ гл. АРЖАНЫ

РОБАЦЕНЬ 'працавіты чалавек, той, хто многа робіць, працуе'?—*Рóбацень*

РОВА, РЭВА, памянш. РАВЯШКА рэг. *рова* 'плакса' (Дзярж.—М. Б.), рус. *рёва* 'равун, крыкун, плакса' (Даль), укр. *рева* тое ж (Грынч.).—*Рóва, Рэ́ва, Рóвін, Рэ́він, Равяно́к, Равянкóй; Раўкóвіч, Раўчэ́ня; Рэ́ўчанка; ?Равя́шка*. Бел. у XVIII ст. *Рева* (БА, I, 251). У Туп. у XVII ст. *Рева*. СРП *Ревенко*

*РОВАН.— *Рóван*. Бел. у XVII ст. *Ревон* (Туп.)

РОВІНЕЦ з н. п. Роўнае.—*Рóвінец*

РОГ, памянш. РАЖОК.—*Рог, Рóгаў; Ражо́к, Ражкó, Ражкóй; Рагóўскі*. Бел. у XVII ст. *Рог* (БА, I, 252). Рус. у XV—XVII стст. *Рог, Рожок*, укр. у XVI—XVII стст. *Рог, Рожок, Рожко* (Туп.). СРП *Рогов, Рожков, Роженко*

РОГАЛЬ гл. РАГАЛЬ

РОГАЧ гл. РАГАЧ

РОД, памянш. РОДЗІК, РОДКА, РОДЗЬКА.—*Рóдаў, ?Рóдзін, Радзэ́віч; Радзю́к, Радзюкэ́віч* — з галосным [а] у аснове магчымы і ад РАД (гл.); *Рóдзік; Рóдкавіч; Рóдзька; Рóдзькін*, магчыма, ад УІ *Родион*. СРП *Родов, Родченко, Родькин, Родовский*

РОЖА, памянш. РОЖЫЦА, РОЖКА назва хваробы, рэг. 'ружа' (КСЧ), бел. рэг. і рус. груб. 'твар'.—*Рóжыцын; ?Рóжка*. Укр. у XVI—XVII стст. *Рожа, Рожко*. СРП *Рожин, Рожицын, Роженко, Рожецкий*

РОЗА рэг. 'ружа' (Дзярж.—М. Б.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.).—*Рóзаў*. СРП *Розин, Розов, ?Розкин, Розинский*

РОЗАН рус. 'ружа, куст і кветка ружы' (Даль).—*Разанаў, Рóзанаў*. СРП *Розанов*

РОЗМЫСЛ рус. *размысл, розмысл* 'сэнс, розум, разважлівасць' (Даль), укр. *розмисл* 'абдумванне' (Грынч.).— *Рóзмыслаў*. СРП *Розмыслов*. Параўн. РАЗ-МЫСЛА

РОЗНЫ.— *Разніок; Разноўскі*. Параўн. РАЗНЯ

РОЗУМ, рус. РАЗУМ, памянш. РАЗУМОК, РАЗУ-МЕЦ, РАЗУМЧЫК.— *Рóзум, Рóзумаў; Рáзумаў; Ра-зумкóў; Разумéц, Разумцоў; Разўмчык; Разумóўскі*. СРП *Разумов, Разумков, Разумцев, Разумовский*

РОЙ.— *Рой*

РОЙНИК рэг. 'рэшата ці кошык для збірання рою' (Дзярж.—М. Б.), рус. *ройник* тое ж (Даль).— *Рóйнік*

РОКАЧ гл. РАКАЧ

РОЛЯ, памянш. РОЛІК рэг. 'земляробства', 'ралля' (Нас.), рус., укр. 'ралля' (Даль, Грынч.).— *Рóліч, Ралё-нак; Ралюк; ?Рóлік*, СБП з [а] у першым складзе магчы-мы і ад РАЛА (гл.)

РОНДАЛЬ.— *Рóндаль, Рóндалеў*

РОПАТ рус. *ропот* 'нараканне, папрокі' (Даль).— *Рóпат*

РОСА, РОСКА гл. РАСА

*РОСКАЧ.— *Рóскач*

РОСЛЫ, памянш. РОСЛІК.— *Раслэвіч; Рóслік*. Бел. у XVI—XVII стст. *Рослый, Рослик* (Туп., БА, I, 252). Укр. у XVII ст. *Рослый* (Туп.). СРП *Рослов*

РОСЛЯК гл. РАСЛЯК

РОСЯ параўн. рус. смал. *рось* 'імжа, дробны дождж' (Дабр.).— *Рóся*

РОТ, памянш. РОЦЬКА, РОТКА.— *Рóтчанка, Рóт-чанкаў; Рóцька; ?Рóцкі*. Рус. у XVII ст. *Рот, Ротко* (Туп.). СРП *Ротов*

*РОЎБА, РАЎБА, памянш. РАЎБЫША, РАЎБЫШ-КА.— *Рóўба, Рáўба, Раўбó* з пераносам націску; *Раў-быша, Раўбышка; Раўбэцкі*. Бел. у XVI ст. *Ровб* (БА, I, 252)

*РОЎБЕЛЬ.— *Рóўбель*. Параўн. РОЎБА

РОЎГАЧ гл. РАЎГАЧ

РОЎДА гл. РАЎДА

*РОЎКАЧ.— *Рóўкач*

РОШЧА рус. *роща* 'гай', 'запаведны лес, заказнік' (Даль).— *Рóшчын, Рóшчанка*. СРП *Роцин*

РОШЧЫНА.— *Рашчынэнка; Рашчынскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Рощина, Роцинка* (БА, I, 252; Туп.)

РУБ(А), магчыма, ад *рубіць* 'секчы', параўн. і бел. *руб* 'грубае адзенне' (Нас.), 'рубец у адзенні' (Нас., КСЧ), укр. тое ж (Грынч.).— *Рубін, Рубінаў, Рубэнка, Рубянкóў; Рубскі* (Туп.). Рус. у XV ст. *Руба* (Туп.). СРП *Рубин, Рубиков*

РУБАЙЛА 'рубака'.— *Рубайла*

РУБАН(Ы), памянш. РУБАНЕЦ, РУБАНИК, РУБАНЧЫК ад *рубіць* 'секчы'— *Рубан, Рубанаў; Рубаніок; Рубанец; Рубанік; Рубанчык*. Бел. у XVII ст. *Рубаник* (БА, I, 252). Укр. у XVII ст. *Рубан, Рубаник* (Туп.). СРП *Рубан, Рубанов, Рубаненко, Рубанчик, Рубановский, Рубанский*

РУБАХА рэг. і рус. 'сарочка'.— *Рубахóў*

РУБАШКА рэг. і рус. 'сарочка'.— *Рубашка, Рубашчанка*. СРП *Рубашкин*

РУБАШНЫ.— *Рубашны*

РУБЕЖ.— *Рубеж*

РУБЕЛЬ.— *Рубель; Рублёўскі*. Бел. у XVI ст. *Рубль* (БА, I, 253). У Туп. у XV—XVI стст. *Рубель, Рубль* (Туп.). СРП *Рубель, Рублёв, Рублевский*

РУБЕЦ.— *Рубец, Рубцоў, Рубцэвіч, Рубчэня*. Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Рубец* (Туп.). СРП *Рубец, Рубцов*

*РУБІС.— *Рубіс*

РУГАЙ ад *ругаць* 'лаяць каго' ці *ругацца* 'лаяцца, 'брыдкасловіць'.— *Ругаеў*. Параўн. РУГАЛЬ

РУГАЛЬ параўн. рус. *ругала* 'той, хто лае', 'зневажальнік; брыдкаслоў' (Даль).— *Ругаль*

РУДАБЕЛЕЦ з в. Рудабелка.— *Рудабелец*

РУДАЗУБЫ.— *Рудазуб*

РУДАК рэг. 'чалавек з рудымі валасамі', 'жывёліна з рудою, рыжаю шэрсцю'.— *Рудак, Рудакóў, Рудакóўскі*. Бел. у XVII ст. *Рудак* (БА, I, 253). Рус. у XVI—XVII стст. *Рудак* (Туп.). СРП *Рудаков*

РУДАМАН 'руды', параўн. рэг. *рыжман* 'рыжы'.— *Рудаман*. Параўн. РУДАК, РУДЫ

РУДАСЬ 'руды'?— *Рудась*. Параўн. РУДАК, РУДЫ

РУДЗЕНЬ 'руды'?— *Руднеў*

РУДЗЕНІК 'руды'?— *Рудзэнік*. Параўн. РУДАК, РУДЫ

РУДЗІК рус. смал. *рудик* 'рыжаваты' (Дабр.).— *Рудзік*. СРП *Рудик*. Параўн. РУДЫ, РУДАК

РУДЗЬ укр. *рудь* мянушка 'рыжая дамашняя жывё-

ліна' (Грынч.).— *Рудзэнка, Рудзёнак, Рудзэня, Рудзяно́к, Рудзянка́ў*. СРП *Рудин*. Параўн. РУДЫ, РУДАК
РУДЗЬКО, РУДКО рэг. *рудзька* 'руды, рыжы чала-
век' (Бяльк.), укр. *рудько* мянушка 'рыжая дамашняя
жывёліна' (Грынч.).— *Рудзько́, Рудзько́ў; Рудко́, Руд-
ко́ў, Рудчанка; Рудко́ўскі*. Бел. у XVIII ст. *Рудка* (БА,
I, 253). Укр. у XVI ст. *Рудко* (Туп.). СРП *Рудко, Руд-
ченко*

РУДЗЯК 'руды'?— *Рудзя́к, Рудзяко́ў, Рудзя́чанка;
Рудзя́чанскі*. СРП *Рудяков*

РУДНІК 'той, хто здабывае ці плавіць руду'?— *Руд-
нік; Рудні́цкі*. СРП *Рудников, Рудниковский, Рудницкий*

РУДНЯК.— *Рудня́к*. СРП *Рудняк*. Параўн. РУДНІК

*РУДОМ(А).— *Рудо́мін*

РУДЫ, памянш. РУДЗІК, РУДЗЬ, РУДЗЬКО, РУД-
КО.— *Руды, Рудай, Рудзін, Рудых, Рудовіч, Рудзэнка,
Рудэнка, Рудзёнак, Рудзяно́к, Рудзянка́ў, Рудзэня; Руд-
зік; Рудзь; Рудзько́, Рудзько́ў; Рудко́, Рудко́ў, Рудчан-
ка; ?Рудскі, ?Рудзі́нскі, ?Рудзэ́цкі, ?Рудэ́нскі, Рудко́ў-
скі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Руды, Рудой* (БА, I, 253).
Укр. у XVI—XVII стст. *Рудой* (Туп.). СРП *Рудой, Рудов,
Руденко, Рудзинский, Рудинский, Руденский*

РУЖА, памянш. РУЖЫК, РУЖКО.— *Ружэ́віч; Ружык,
Ружко́ў*. СРП *Ружин, Ружинский*

РУЖАНЕЦ польск. *góżaniec* царк. 'ружанец, пацеркі',
магчыма, 'жыхар н. п. Ружаны'.— *Ружа́нцаў*

РУЖАНЫ польск. *góżanu* 'з ружы, ружавы'.— *Ружа́-
ны; Ружа́нскі*

*РУЗАН.— *Ружа́наў*. СРП *Рузанов, Рузанков*

РУКА, памянш. РУЧЫЦА.— *Ручэ́нка; Ручы́ца*. Бел.
у XVII ст. *Рука* (Туп.). СРП *Рукин, Ручкин*

РУКАВЕЦ з в. Рукава.— *Рукаве́ц*, магчыма, памянш.
ад *рукаў* параўн. рус. у XVI ст. *Рукавок* (Туп.)

РУКАЛЬ, РУКОЛЬ 'той, хто мае доўгія рукі'?— *Ру-
ка́ль, Рукóль*

РУКАН.— *Рукáн*. Параўн. РУКАЛЬ

*РУКЛЯ, памянш. РУКЛЕЦ.— *Рукля́цоў; Рукля́нскі*

*РУКС(А).— *Рукса́ў*

*РУКША.— *Рукшы́н*. У Туп. у XV ст. *Рукша*

РУЛЬ, памянш. РУЛЬКО бел. 'руль', рус. 'насаты,
насач' (Бурн.).— *Руль, Рулёў, Рулёвіч; Рулько́, Рульке́-
віч; Рулёўскі, Рулё́цкі, Рулі́нскі*; большасць магчыма і ад

бел. *руля* 'ствол стрэльбы'. Бел. у XVII ст. *Руль* (БА, I, 253). СРП *Рулёв, Рулин*

*РУЛЯК.— *Руляк*. Параўн. РУЛЬ

РУМ, памянш. РУМКО рэг. 'месца сплаву лесу на беразе ракі' (КСЧ), укр. 'сухапуцце' (Грынч.).— *Рум; Румко, Румкін; Румоўскі*. СРП *Румовский*

РУМА, памянш. РУМКО, павеліч. РУМІЛА рэг. 'плакса, румза' параўн. *румаць* 'плакаць наўзрыд' (КСЧ).— *Рума, Румо* з пераносам націску; *Румко, Румкін; Румілаў; Румоўскі*

РУМАК укр. 'аргамак, баявы конь' (Грынч.).— *Румак*. Параўн. таксама РУМА

РУМІЛА, РУМКО гл. РУМА

РУМЯНЕЦ.— *Румянцаў*. Рус. у XIV ст. *Румянец* (Туп.). СРП *Румянцев*

*РУНДА, *РУНДЗЯ.— *Рунда; Рундзя*

РУНО, памянш. РУНЦО, РУНЕЦ.— *Руновіч; Рунцо; Рунец*. Рус. у XV ст. *Руно* (Туп.). СРП *Рунич, Руненко, Рунов, Руновский*

РУПАК 'руплівы чалавек, той, хто рупіцца'?— *Рупак*

РУПЕКА.— *Рупека*. Параўн. РУПАК

РУСАК, памянш. РУСАЧЫК бел., рус. 'заяц-русак' (БРС, Даль), рэг. і рус. 'рускі чалавек' (Дзярж.— М. Б., Даль).— *Русак, Русакóў, Русакéвіч, Русакóвіч; Русачык*. Бел. у XVI—XVII стст. *Русак, Русачек* (БА, I, 253; Туп.). Укр. у XVII ст. *Русак* (Туп.). СРП *Русаков*

РУСАЛ.— *Русаловіч*. Параўн. РУСАН

РУСАН 'русы, русавалосы'.— *Русан; Русанóўскі*. Рус. у XIV—XV стст. *Русан, Русаник, Русанец* (Туп.). СРП *Русанов*

РУСЕЛЬ.— *Русель*. Параўн. РУСАН

РУСІЛА, памянш. РУСІЛКА.— *Русілка*. Параўн. РУСАН

РУСІН 'рускі' (БРС), укр. *русин* тое ж (Грынч.).— *Русін, Русінóвіч; Русінскі*. Бел. у XVI ст. *Русин* (БА, I, 253; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Русин, Русинко* папулярнае (Туп.). Укр. у XVI ст. *Русин* (Туп.)

РУСКІ.— *Рускі*. Рус. у XVII ст. *Руской* (Туп.). СРП *Русских, ?Русков*

РУСЫ, памянш. РУСЬКО.— *Русы, Русаў, ?Русін, Русóвіч, Русéнка, Русянóк; Руськóў; Русéцкі; Русінскі*

РУТА, памянш. РУЦЬКА.— *Рўта, Рўціч, ?Руцэвіч; ?Руцько; Руткоўскі*

РУХЛО рус. 'пажыткі, скарб, рухомае маёмасць' (Даль).— *Рухло, Рухлёнка; Рухлянскі*

РУЧАЙ.— *Ручай; Ручаеўскі*

РУЧНІК.— *Ручнік; ?Рушніцкі. У Туп. у XVI ст. Ручник (Туп.)*

РУШКА, РУШКО данск. *рушко* 'прасяныя крупы' (Мірт.), магчыма, 'той, хто рушыць, разбурае'.— *Рушкэвіч*

РЫБА, памянш. РЫБКА, РЫБІК, РЫБЧЫК.— *Рыбка, Рыбка з пераносам націску, Рыбкаў, Рыбкін, Рыбчанка, Рыбікаў, Рыбічонок; ?Рыбчык; Рыбінскі, Рыбчынскі. У Туп. у XV—XVII стст. Рыба, Рыбка. СРП Рыбин, Рыбкін, Рыбіков*

РЫБАК.— *Рыбак, Рыбакў, Рыбачонок; Рыбачук. Бел. у XVII ст. Рыбак (БА, I, 253; Туп.). Укр. у XVII ст. Рыбак (Туп.). СРП Рыбак, Рыбаков*

РЫБАЛКА рэг. 'рыбак, рыбалоў' (Нас.), рус., укр. *рибалка* тое ж (Даль, Грынч.).— *Рыбалка. Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. Рыбалка (Туп.). СРП Рыбалко, ?Рыбальченко*

РЫБАС рус. *рыбас* 'гаспадар, які адкупіў воды для лоўлі рыбы' (Даль), укр. *рибас* 'прадавец рыбы' (Грынч.).— *Рыбас. СРП Рыбасов*

РЫБНІК ст. бел. 'рыбак, рыбалоў' (БА, I, 253), рус. *ярасл. рыбник* 'пірог з рыбай' (Мельн.).— *Рыбнік, Рыбнікаў. Бел. у XVII ст. Рыбник (БА, I, 253). Рус. у XVI ст. Рыбник (Туп.). СРП Рыбников*

*РЫБНЯК.— *Рыбняк*

*РЫБЧАК.— *Рыбчак*

РЫГУН ад *рыгаць* 'той, хто рыгае'.— *Рыгун*

РЫДАЛЬ рэг. 'рыдлёўка, лапатка', 'плужок для ачужвання бульбы' з польск. *rydel* 'рыдлёўка, лапатка'.— *Рыдлёў; Рыдлецкі*

РЫДЗ польск. *rydz* 'грыб рыжык'.— *Рыдз; Рыдзэўскі*

РЫЖАК 'рыжы'?— *Рыжакў. СРП Рыжак*

РЫЖКАВЕЦ з в. Рыжкі, Рыжкова.— *Рыжкавец*

РЫЖКО гл. РЫЖЫ

РЫЖМАК 'рыжы, з рыжымі валасамі'.— *Рыжмакў*

РЫЖЫ, памянш. РЫЖКО, РЫЖКА.— *Рыжы, Рыжкў, Рыжэвіч, Рыжэнка, Рыжанкў; ?Рыжук; Рыжко, Рыжка, Рыжкў, Рыжкэвіч; ?Рышко пры [ж]>[ш], Рыш-*

коў, Рышкóвiч, Рышкéвiч; Рыжэўскі, Рыжкоўскі. Бел. у XVI ст. *Рыжий, Рыжко, ?Ришко* (БА, I, 253; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Рыжей, Рыжко* (Туп.). СРП *Рыжов, Рыженков, Рыжих, Рыжонков, Рыжков, Рыжкин*

РЫЖЫК.—*Рыжыкаў.* СРП *Рыжиков*

*РЫЗАЙ.—*Рызáеў*

РЫЗМАН.—*Рызма́н*

РЫК, памянш. РЫЧКО, РЫЧКА, РЫЧЫК.—*Рык, ?Рыко́; Рычко́, Рычка; Рычык.* Бел. у XVI—XVII стст. *Рык* (БА, I, 251; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Рычко* (Туп.). СРП *Рыков, Рычков, Рыченков*

РЫЛА, памянш. РЫЛКА.—*Ры́ла, Ры́лін, Ры́лка.* Бел. у XVI ст. *Рыло* (БА, I, 251). У Туп. у XV ст. *Рыло.* СРП *Рылов, Рыленков*

РЫЛАТКА 'рылаты, мардаты'?—*Рыла́тка*

РЫЛАЧ рус. *рылачь* 'таўстаморды' (Даль).—*Рыла́ч*

РЫЛЬ, памянш. РЫЛІК, РЫЛЬКО рэг. 'свіны лыч'.—*Рыль, Рылёў; Ры́лік, Рылько́, Рылькоў.* Бел. у XVIII ст. *Рыль* (БА, I, 253). СРП *Рылев, Рыльков, Рыльский*

РЫЛКА гл. РЫЛА

*РЫМА, памянш. РЫМКА.—*Рымóвiч, Рымéнка; Ры́мка, Рымкéвiч*

РЫМАР, памянш. РЫМАРЧЫК.—*Ры́мараў, Рымарóвiч, Рымарэ́нка; Ры́марчык.* Бел. у XVI—XVIII стст. *Рымар, Рымарь, Рымарчик* (БА, I, 253; Туп.). Рус. у XVII ст. *Римар* (Туп.). СРП *Рымарёв, Римарёв*

*РЫМДА.—*Рымдзёнак*

*РЫМЖА.—*Ры́мжа*

*РЫМША.—*Ры́мша*

РЫНГА літ. *ringė* 'загіб, ізгіб', 'рубец', параўн. укр. *рингач* 'дрэнна вылегчаны бык' (Грынч.).—*Рынгéвiч*

РЫНДА бел. гіст. 'целаахоўнік' (БРС), рус. 'бамбіза, высокі, няскладны чалавек', 'сухарлявая жанчына', 'худая кляча', гіст. 'збраяносец, целашаўнік' (Даль), укр. *ринда* 'свіння' (Грынч.).—*Ры́нда, Ры́ндзін, Рындзёнак; Рындзі́ок.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Рында* (БА, I, 252). СРП *Рынди́н*

РЫНКА рус. курск. 'вазонны гаршчок', 'гліняная міска' (Даль), укр. *ринка* 'гліняны гаршчочак' (Грынч.).—*Рынкéвiч, Рынкóвiч.* СРП *Рынков*

*РЫНКІС.—*Ры́нкіс*

*РЫНЯК.—*Рыня́к*

РЫСА, памянш. РЫСКА.— *Рыскін*. СРП *Рискин*, *Рыскин*, ?*Рысин*

*РЫСНІК.— *Рыснік*

РЫСЬ.— *Рысеў, Рысевич, Рысёнка, Рысянкоў*. СРП *Рысин, Рысев*

РЫСЯВЕЦ з в. Рысі, Рысева.— *Рысявёц*

РЫТЫ, памянш. РЫЦІК, РЫЦЬКА, РЫТЧЫК.— *Рыцік, Рыцікаў; Рыцька, Рыцкёвич; Рытчык*. Бел. у XVII ст. *Рыцик* (БА, I, 252). СРП *Рытов, Рытин, Рытенков, Рытиков*

РЫХЛЫ.— *Рыхлоў*. Параўн. бел. у XVI ст. *Рыхлик* (БА, I, 252). СРП *Рыхлов, Рыхлинский, Рыхлевский*

*РЫХТА, памянш. РЫХЦІК ад *рыхтаваць* ці *яўр. рыхтык* 'так, праўда'.— *Рыхцік, Рыхцікаў*

*РЫЦ, памянш. РЫЦКО.— *Рыц; Рыцкёвич*

РЫЦІК рус. *рытик* 'грибное гняздо, рыхлая глеба ў месцы, дзе растуць грибы' (Даль), ярасл. 'крот' (Мельн.).— *Рыцік, Рыцікаў*. Параўн. РЫТЫ

РЫЦЬКА гл. РЫТЫ

РЫЧКА, РЫЧКО, РЫЧЫК гл. РЫК

*РЫШТАК.— *Рыштакоў*

*РЭБЕЗ.— *Рэбізаў* пры [e]>[i]

*РЭБКА.— *Рэбка*

РЭВА гл. РОВА

РЭВУТ, РЭУТ рус. устар. *реут* 'звон' (Даль).— *Рэут, Раўто́вич, Рэўто́вич, Раўце́нак; Рэуцкі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Ревут, Реут* (Туп., БА, I, 251). Укр. у XVI ст. *Ревут* (Туп.). СРП *Реутов*

РЭДЗЬКА.— *Рэдзька, Рэдзькін; ?Радзько́* з пераносам націску, *Радзькоў*, якія магчымы і ад УІ *Родион*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Редка, Редзька* (Туп., БА, I, 251). Укр. у XVII ст. *Редька* (Туп.). СРП *Редькин*

РЭДУТА ўкр. *редута* 'рэдут' (Грынч.).— *Рэду́та, ?Раду́та*

РЭЕНТ укр. *реент* 'рэгент' (Грынч.).— *Рэент, Раён-таў, Раянто́вич, Рэянто́вич*

РЭЗНІК гл. РАЗНІК

РЭЗНЯ гл. РАЗНЯ

РЭЙ.— *Рэй*

*РЭЙБА.— *Рэйба*

*РЭЙТ.— *Рэйт*

РЭКЕЦЬ літ. *rekėtis* 'рагуля'.— *Рэкець, Рэкіць* пры [e]>[i]

*РЭКЕШ.— *Рэкеш, Рэкіш* пры [e]>[i]

*РЭКІЛЬ.— *Рэкіль*

*РЭКУН.— *Рэкун*. Бел. у XVIII ст. *Рекун* (БА, I, 251).

СРП *Рекунов*

*РЭКУЦЬ.— *Рэкуць, Рэкуц*. Бел. у XVI ст. *Рекути* (БА, I, 251)

*РЭЛІК.— *Рэлік*

РЭМЕЗ бел. *рэлез*, рус., укр. *ремез* 'птушка з роду сінічак' (БРС, Даль, Мельн., Грынч.).— *Рэлез, ?Рэміс* пры [e]>[i] і [з]>[с], *Рамізі́віч, Рэмізі́віч*. Бел. у XVII ст. *Рэлез* (БА, I, 251). Рус. у XVI—XVII стст. *Ремез* (Туп.).

СРП *Ремезов*

РЭМЕНЬ, памянш. РАМЕНЧЫК, РАМЯНЁК.— *Рэмень, Рамнёў; Рамёнчык; Рамянькоў*. Укр. у XVI ст. *Ремень* (Туп.). СРП *Ремнёв*

*РЭМ, памянш. РЭМКА.— *Рэмка*. СРП *Ремов*

*РЭМЛЯ.— *Рэмля*

*РЭНЬЯК.— *Рэньяк*

РЭПА, памянш. РЭПІК, РЭПЧЫК.— *Рэпіч; Рэпікаў; Рэпчык*. Бел. у XV ст. *Репа* (БА, I, 251). Рус. у XV—XVI стст. *Репа, Репка* (Туп.). СРП *Репин, Репкин*

РЭПНІК 'лісце рэпы' (БРС).— *Рэпнік*. СРП *Репников*

РЭЧ.— *Рэчыц*

РЭЧКА.— *Рэчкін*. СРП *Речкин*

РЭШАТА, памянш. РАШАТКО, РАШАЦЬКО.— *Рашатко; ?Рашацько, ?Рашэцька; Рашэцкі*. СРП *Решетов, Решетков*

РЭШАЦЕНЬ 'рашэтнік, той, хто робіць рэшаты'? — *Рэшатнеў*

РЭШКА.— *Рэшка, ?Рашкэвіч, ?Рашчэня*. Рус. у XVII ст. *Решко* (Туп.)

САБА, памянш. САБКО рус. *саба* 'самы вялікі мех для кумысу ў кіргізаў' (Даль), узб. 'бурдзюк', 'тавар на абутак з авечай шкуры' (УРС).— *Саба, Сабін; Сабіч; Сабко, Сабчук; Сабчэўскі*. Бел., рус. у XVI ст. *Сабко* (Туп.). СРП *Сабко*

САБАКА.— *Сабакін; Сабачэўскі*. Рус. у XV—XVI стст. *Собака* (Туп.). СРП *Сабакин, Собакин, Собакевич*

САБАН, памянш. САБАНЕЦ рус. 'рускі плуг з двума коламі', 'сані для перавозкі невадаў', 'карабельнае дрэва', 'козлы ці падмошкі пільшчыкаў' (Даль), тат.

'плуг' (ТРС), каз. 'яравое збожжа' (Будаг.).— *Сабанцай*. Каз. УІ *Сыбан* (Жануз.). СРП *Сабанов*

*САБЕЛА.— *Сабéла, Сабéла* пры [б']>[б]

*САБІЛА.— *Сабіла*

САБЛЯ рус. 'шабля'.— *Саблеў*. У Туп. у XVII ст. *Сабля*. СРП *Саблин, ?Сабликов*

САБУР параўн. тат. *сабыр* 'цярплівы' (ТРС).— *Сабурай*. Каз., башк., тат. УІ *Сабыр* (Жануз., СЛІ, 75, 165). СРП *Сабуров, Сабуренко*

*САБУЦЬ.— *Сабуць*

САВА.— *Савá; Савéнка, Савёнак, Савéня*. Бел. у XVI ст. *Сова* (БА, I, 259).

*САВАЙТАН.— *Савайтан*

САВАН, памянш. САВАНЕЦ, САВАНОК.— *Саванóвiч; Саванюк; Саванéц; Саванчўк; Саванéўскі*, магчыма, ад УІ *Савва* (БА, I, 142)

САВЕТНІК.— *Савéтнікаў*. СРП *Советников*

САГАЙДАК.— *Сагайдáк*

САГАЛАЙ тат. *сагалау* 'падпільноўваць' (ТРС).— *Сагалáеў*

'САГАН.— *Саганóвiч*. Каз. УІ *Сагын* (Жануз.)

*САГАР.— *Сáгараў*. Каз. УІ *Сагыр* (Жануз.)

САД, памянш. САДЗІК.— *Садóвiч; Садзiк; Садóўскі*. СРП *Садов, Садовский*

САДАЎНІЧЫ ўкр. *садівничий* 'садоўнік' (Грынч.).— *Садаўнічы, Садóўнічы*. Бел. у XVI ст. *Садовничей* (Туп.)

*САДКО.— *Садкó, Садкóвiч, Садкéвiч, Садчанка; Садкóўскі*, магчыма, ад УІ *Садок*. Рус. *Садко* ў быліне. СРП *Садкович, Садковский*

*САДНІК.— *Саднікаў*

*САДОН, памянш. САДОНІК.— *Садóнік*

САДОЎНІК.— *Садóўнікаў*. Бел. у XVI ст. *Садовник* (БА, I, 254). Рус., укр. у XVI ст. *Садовник* (Туп.). СРП *Садовников*

*САДОХА.— *Садóха, Садóшанка, Садашэнка*

САЗАН, памянш. САЗАНОК.— *Сазанóвiч, Сазанéнка, Сазанёнак; Сазанкóў; Сазанóўскі*, магчыма, ад УІ *Созонт* (БА, I, 152, 153)

САЗАНАВЕЦ з в. Сазаны, Сазанава. — *Сазанавéц*

*САЙДАЛЬ.— *Сайдáль*

САЙКА, памянш. САЙЧЫК.— *Сáйка, Сайкó* з пераносам націску, *Сáйчык, Сайкóвiч, Сайкéвiч; Сайкóўскі*. СРП *Сайчук*

САК, памянш. САЧОК бел. устар. 'мяшок' (Гарб.), 'жаночае адзенне' (БРС, Гарб.), 'рыбалоўная сетка' (БРС, КСЧ, Гарб.), 'пасудзіна, якою мералі мёд' (Гарб.).— *Сак, Са́каў, Сакóвіч, Сакéвіч; Сакóўскі*. Бел. у XVI ст. *Сак* (БА, I, 254). СРП *Саков, Сакович, Сачков*

САКАЛЬ, памянш. САКАЛЬЧЫК.— *Са́каль, Са́кальчык*. Параўн. САКУН

САКАВЕЦ з в. Сакі, Сакава.— *Сакавэц*

*САКАЛУХА.— *Сакалу́ха*

САКМАР, памянш. САКМАРКА, параўн. рус. *сакма* 'каляіна, след ад кола ці полаза', 'лясная дарожка, сцежка; след на роснай траве' (Даль), параўн. і літ.

sakmē 'сказ, сказанне'.— *Сакма́ркін*

САКОЛКА.— *Сакóлка*, Параўн. СОКАЛ

САКОЛЬНІК.— *Сакóльнік; Сакальні́цкі, Сакóльніцкі*. У Туп. у XV ст. *Сокольник*. СРП *Сокольников*

САКРАТАР.— *Сакратаро́ў*

*САКРУТ.— *Сакру́т*

САКСОН 'саксонец'?.— *Саксо́н*. СРП *Саксонов*

САКУЛА.— *Саку́ла; Саку́льскі*. СРП *Сакулин*. Параўн. САКУН

САКУН рэг. 'той, хто вымаўляе [с] замест іншых гукáў ці цвёрдае [с] замест мяккага' (КСЧ).— *Саку́н*. СРП *Сакунин*

*САКУР, памянш. САКУРЭЦ.— *Сакурэ́нка; Сакурэ́ц*. Параўн. бел. у XVI ст. *Соко́р*, укр. у XVI—XVII стст. *Соко́р, Сокуро́* (Туп.). СРП *Сокуров*

*САКУТА параўн. літ. *sakiótas* 'вымазаны ў смалу', *sakióti* 'смаліць'.— *Саку́та*. СРП *Сокуцкий*

САЛА, памянш. ?САЛІК, ?САЛКО.— *Са́ла, Са́лаў, Сале́віч; ?Са́лік; ?Салко́*. Бел. у XVI ст. *Сало* (Туп.). СРП *Салов, Салин, Салкин, Саленко*

САЛАБУТА параўн. узб. *салобат* 'велічавы, велічны' (УРС).— *Салабу́та, Салабу́цін*

САЛАВЕЙ, памянш. САЛАВЕЙЧЫК.— *Салавэ́й, Салаўё́ў; Салавэ́йчык*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Соловей, Салавейка* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Соловей* (Туп.). СРП *Соловей, Соловьев, Соловейчик, Соловейский, Соловкин, Соловков*

САЛАВЕЦ 'жыхар в. Салы, Салава', магчыма, памянш. ад САЛАВЕЙ (гл.).— *Салавэ́ц, Салаўцо́ў*. СРП *Соловцов*

*САЛАВЯН, *САЛАЎЯН, памянш. САЛАЎЯН-ЧЫК.— *Салавян; Салавянюк; Салаўянаў; Салаўянчык*

САЛАГУБЫ рэг. 'чалавек з тоўстымі заўсёды мокрымі губамі' (Дзярж.— М. Б.), укр. лайл. *салогуб* 'гандляр, мешчанін' (Грынч.).— *Салагуб, Салагубаў*. Бел. у XVI ст. *Сологуб* (БА, I, 259). Рус. у XVII ст. *Салогуб* (Туп.). СРП *Сологуб, Сологубов*

САЛАДУХА.— *Саладўха, Саладўхін*. СРП *Солодучин, Солодухов*

*САЛАДЫШ.— *Саладышбў*

*САЛАЙ.— *Салай*. СРП *Салай*

САЛАК тат. дыял. 'неахайны чалавек' (ТРС).— *Салак*. Каз. УІ *Салык* (Жануз.). Тат. УІ *Салах* (СЛІ, 165)

САЛАЛАЙ, памянш. САЛАЛАЙКА.— *Салалайка*

САЛАМАХА рэг. 'негустая каша ці густы кісель' (Нас.), 'зацірка', 'каша з кукурузы', 'варэнне з чарніц з дабаўкай мукі' (Вешт.), рус. смал. 'ежа — цеста саржаной мукі' (Дабр.), заходн. 'салодкі ап'яняючы напітак з гарэлкі, мёду, сліў і вішань', *саломаха* 'вялая, непаваротлівая жанчына' (Даль), укр. *саламаха* 'страва з фасолі, тоўчанага часнаку, солі і хлеба', 'страва — прыгатаванае на масле жыдкае цеста' (Грынч.).— *Саламаха*. Рус. у XVI ст. *Соломах* (Туп.). СРП *Саламахин, Саломахин*

САЛАНЕЦ гл. САЛОНЫ

САЛАПАЙ параўн. бел. *салапяка* 'разява, размазня' (БРС, КСЧ), *салупайка* 'той, хто мае прывычку лізаць верхнюю губу' (Нас.), рэг. *салапач* 'шапялявы' (КСЧ), укр. *солоній* 'разява' (Грынч.).— *Салапаеў*

САЛАПОН параўн. *салапан* 'салапяка, разява, размазня' (Дзярж.— М. Б.), параўн. укр. *солонити* 'выстаўляць, висоўваць язык' (Грынч.).— *Салапонаў*. СРП *Солонанов*

САЛАЎЯН гл. САЛАВЯН

САЛАШ рэг. 'шалаш', рус. данск., укр. тое ж (Мірт., Грынч.), тур. тое ж (Будаг.).— *Салаш; Салашук*

САЛДАТ, памянш. САЛДАТКА.— *Салдацэнка, Салдацэнкаў; Салдэтанка*. Рус. у XVII ст. *Солдат, Солдатко* (Туп.). СРП *Солдатов, Солдатенков, Солдатёнков, Солдаткин, Солдатченко*

*САЛЕЙ, памянш. САЛЕЙКА.— *Салей, Салій* пры [e]>[i]; *Салейка*. Бел. у XVI ст. *Салей* (БА, I, 259)

*САЛЕК.— *Салек*

САЛЕНІК, САЛОНІК, 'прадавец солі'? — *Салёнік; Салонік, Салонікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Соленик* (БА, I, 259; Туп.). СРП *Соленик*

САЛІК алт. 'той, хто ідзе' (Будаг.).— *Салік*, магчыма і ад САЛА (гл.)

*САЛІТА.— *Саліта*

САЛКА гл. САЛА

САЛОДКІ.— *Салодкі, Саладкóў, Салодкін, Саладкёвіч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Солодкий, Салодки, Солодкой* (БА, I, 259; Туп.). СРП *Солодкин, Солодков, Солодченко, Солодченков*

САЛОМА, памянш. САЛОМКА.— *Саламёвіч; Саломка*. Бел. у XVI ст. *Солома* (БА, I, 259). СРП *Соломин, Соломкин*

САЛОМЕНІК рэг. 'напханы саломаю матрац, сяннік', рус. тое ж (Даль).— *Саломенік*. Бел. у XVIII ст. *Саломеник* (БА, I, 259)

САЛОНКА.— *Салонка; Саланчóк*

САЛОНЫ, памянш. САЛОНЕЦ рэг. 'салёны' (Нас.).— *Салоны, Салановіч, Саланёнка*. Укр. у XVII ст. *Солонец* (Туп.)

САЛОХА, памянш. САЛОШКА рэг. 'прастак, дурань' (Нас.), рус. *солоха* 'русалка', 'неахайная, непрычэсаная жанчына', 'вялая, непаваротлівая, няспрытная жанчына' (Даль).— *Салóха, Салóхін, Салóшанка; Салóшкін; ?Салóшка* пры [o]>[y]. Рус. у XV—XVII стст. *Солох* (Туп.). СРП *Солохин*

САЛТАН гл. СОЛТАН

*САЛТРУК.— *Салтрукóвіч*

*САЛТУК.— *Салтóк*

САЛТЫК рус. 'узор, прыклад' (Даль), відаць, з каз. *салдык* 'франтаватасць', 'мода' (Дзмітр.).— *Салтыкóў*. Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Сятык* (Туп.). СРП *Салтыков*

*САЛУХА, памянш. САЛУШКА.— *Салóшка*, магчыма і ад САЛОХА (гл.)

*САЛЫХА, памянш. САЛЫШКА.— *Салышка*

САЛЬНІК.— *Сальнік, Сальнікаў*

САЛЯНІК 'прадавец солі'? — *Салянік*

САМАВЕР са спалучэння *сам верыць*.— *Самавэр, Самавэраў*

САМАДЗЕЙ са спалучэння *сам дзее*.— *Самадзееў*

САМАДЗЕЛ са спалучэння *сам дзелае*.— *Самадзэ-лаў*. СРП *Самоделов*

САМАЖОН са спалучэння *сам жэніцца*.— *Самажонаў*. СРП *Саможенков*

*САМАК.— *Самак*

САМАЛАЗ са спалучэння *сам лазіць*.— *Самалаз, Самалазай*

САМАЛЁТ са спалучэння *сам лятае*.— *Самалётаў*. СРП *Самолетов*

*САМАЛЬ.— *Самаль; Самалюк*

*САМАНДЫК.— *Самандык*

САМАН, памянш. САМАНОК.— *Саманёнка; Саманкоў; Саманчук*

САМАР цюрк. *таз, збанок* (Дзмітр.).— *Самар*. СРП *Самаров, Самарцев*. Параўн. САМАРА

САМАРА, памянш. САМАРКА, рус. рэг. *самара, самарка* 'доўгае, доўгаполае адзенне' (Даль).— *Самарын; Самаркін; Самарскі*. Рус. у XVI—XVII стст. *Самара* (Туп.). СРП *Самарин, Самаркин, Самарский*

САМАРДАК, САМАРДЭК параўн. рэг. *сумурдак* 'хвароба поласці рота, боль у сківіцах' (Бяльк.).— *Самардак, Самардэкаў*

САМАСЕЙКА 'тое, што вырастае ў выніку самарассявання' (БРС), 'няшлюбнае дзіця' (КСЧ).— *Самасейка*

*САМАТЫКА.— *Саматыка*

*САМАТЫЯ.— *Саматыя*

САМАХВАЛ са спалучэння *сам хваліцца*.— *Самахвал, Самахвалаў, Самафалаў* пры [хв]>[ф]. Бел. у XVI ст. *Самофал* (БА, I, 254; Туп.). Укр. у XVI ст. *Самохвал* (Туп.). СРП *Самохвалов, Самофалов*

*САМАЦЯГА ад *самота* ці са спалучэння *сам цягне?* — *Самацягін*

*САМБУК.— *Самбук*

САМЕЦ.— *Самец, Самцоў, Самцэвіч*. СРП *Самцов*

САН, памянш. САНЕЦ, САНІК, САНКО, САНЬКО.— *Санаў; Санюк, Санюковіч; Санец; Санцэвіч; Санікевіч; Санкевіч, Санковіч; Санчук; Санько, Санняка*, магчыма, ад УІ *Саня*<*Александр*. СРП *Санов, Санич, Санович, Санков, Санкин*

*САНДРОЗД.— *Сандрозд*

*САНДРУКУЛА.— *Сандрукўла*

САННІК 'майстар, які робіць сані'.— *Саннікаў*. Бел.

у XVI ст. *Санник* (БА, I, 254). Рус. у XVII ст. *Санник* (Туп.). СРП *Санников*

*САНТАР.— *Сантаровіч*

*САНТАШ параўн. тат. *сантый* 'дурань, тупіца, балван' (ТРС).— *Санташобў*

САП рус. данск. 'змья' (Мірт.), укр. 'сапенне' (Грынч.).— *Сапаў; Сапоў; Сапікаў*. СРП *Сопов, Сопиков*

САПАЧ 'сапун, той, хто сапе, хварэе задышкай'? — *Сапач*. Укр. у XV ст. *Сопач*

САПЕГА, памянш. САПЕЖКА.— *Сапéга, Сапéгін; Сапéжка, Сапéшка* пры [ж]>[ш]; *Сапяжы́нскі*. Бел. у XVI ст. *Сопега* (БА, I, 260). Рус. у XV—XVI стст. *Сапéга, Сопешка* (Туп.). СРП *Сапегин*. Параўн. САПАЧ

САПЕЛКА.— *Сапéлка*. СРП *Сапелкин*. Параўн. САПАЧ

САПЕЛЬ рэг. 'сопля', 'лядзяш' (Нас.), рус. смал. *сопель* 'сопля' (Дабр.).— *Сапéль, Сопелеў*

САПЕТА, памянш. САПЕТКА.— *Сапéтка*. СРП *Сапетов*

*САПЕЯ.— *Сапéя*

САПЁР.— *Сапёраў; Сапёрскі*

САПЛЯ рэг. 'сопля' (Дзярж.— М. Б.).— *Саплёў, Саплін; Сапліцкі*. Рус. у XVI ст. *Сопля* (Туп.)

САПЛЯК.— *Сапля́к, Саплякоў*

САПОГ рус. 'бот'.— *Сапажэ́нкаў*. СРП *Сапогов, Сапожков*

САПОЖНИК.— *Сапо́жнікаў*. Рус. у XVII ст. *Сапожник* (Туп.). СРП *Сапожник, Сапожников*

САПОЦЬКА гл. СОПАТ

*САПРЫКА.— *Сапры́ка, Сапры́каў, Сапры́кін*

САПСЕЛЫ.— *Сапсёлаў*

САПУН.— *Сапу́н, Сапунóў*. Рус. у XVI ст. *Сапун, Сапунец* (Туп.). СРП *Сапунов*

*САПУСЬ.— *Сапусéнка*

САП'ЯН, памянш. САП'ЯНИК, рэг. 'саф'ян'.— *Сап'я́нік*

САРАГАВЕЦ з в. Сорагі.— *Сарагавéц*

САРАКАВІК рус. *сороковик* 'бязмен, які важыць да сарака фунтаў' (Даль).— *Саракавік*. СРП *Сороковиков*

САРАКАЛЕТЫ.— *Саракалэ́таў*. СРП *Сороколетов*

*САРАКАПУТ са спалучэння *сорак пудоў*? — *Саракапу́т* пры [д]>[т]? У Туп. у XVII ст. *Сорокопуд*

*САРАКАПЫТ.— *Саракапыт*

*САРАҚАЧ.— *Саракач*

САРАН, памянш. САРАНОК тат., кірг. 'супы, прыжымісты, прагны чалавек' (ТРС, Будаг.).— *Саран; Саранкóй; Саранчóк*. СРП *Саранкин, Саранцев*

*САРАПУЛ.— *Сарапулай*

*САРАСЕК.— *Сарасек*

САРАТОН(А) тат. *саратан* 'назва чацвѣртага месяца сонечнага года (22 чэрвеня — 21 ліпеня)', 'сузор'е Рак' (ТРС).— *Саратонін*

*САРБАЙ.— *Сарбай*. Каз. УІ *Сырбай* (Жануз.). СРП *Сарбаев*

*САРВАС.— *Сарвас*

*САРВІРА.— *Сарвіра*

САРГУЧ рэг. 'сургуч' (Дзярж.—М. Б.).— *Саргучóй*

*САРДЫКА.— *Сардыка*

*САРҚАН.— *Сарқан*

*САРКІС.— *Саркісай*. СРП *Саркисов*

*САРҚО.— *Саркóй*. Укр. у XVI ст. *Сорко* (Туп.)

САРНА.— *Сарна; Сарна́йскі*. СРП *Сарнов*

САРНАК параўн. тат. *сорнай* 'зурна, валынка' (ТРС).— *Сарна́к; Сарна́цкі*

САРОКА, памянш. САРОЧКА, САРОЧЫК.— *Саро́ка, Саро́кін, Саро́чанка; Сарачóк; Саро́чкін; Саро́чык; Сарачы́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Сорока* (БА, I, 260; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Сорока* (Туп.). СРП *Сорока, Сорокин, Сорочкин*

*САРОТНІК.— *Саротнік*

САРОЧКА.— *Саро́чкін*, магчыма і ад САРОКА (гл.)

САРЫЧ.— *Сарыча́й*. Рус. у XVI—XVII стст. *Сарыч* (Туп.). СРП *Саричев, Сарычев*

САС, памянш. САСКО бел. устар. 'саксонец' (Нас.), укр. 'прусак' (Грынч.).— *Сас, ?Сасін, Сасе́віч, Сасе́нка; Саскó, Саскэ́віч*

*САСАН.— *Сасанóвіч*. Параўн. СЫСУН

*САСІМ.— *Сасім*

*САСІН.— *Сасін, Сасінóвіч; Сасінóўскі*. Бел. у XVI ст. *Сасин*. (БА, I, 254). Параўн. САС

САСКАВЕЦ з в: Саскі, Саскава.— *Саскаве́ц*

САСНА, памянш. САСОНКА.— *Сасна́; Сасо́нка; Сасно́ўскі*. Бел. у XVIII ст. *Сосна* (БА, I, 260). СРП *Соснич, Сосненко, ?Соснов, Сосновский*

САСНАК 'сасновы лес'? — *Саснакэ́віч*

САСНОВІК з в. Сосны.— *Сасно́вік*

САСУН гл. СЫСУН

*САТКО, памянш. САТЧЫК.— *Сатчыкаў*. Параўн. каз. УІ *Сат* (Жануз.). Рус. у XVI ст. *Сотка* (Туп.)

*САТЫГА.— *Сатыга*

САТЫР.— *Сатыраў, Сатыроў*. Параўн. тат., башк., каз. УІ *Саттар* (СЛІ, 165, 74, Жануз.)

*САТЫШУР, *САЦІШУР.— *Сатышур; Сацішур*

*САУЛА, памянш. САУЛЬЧЫК літ. *saulė* 'сонца'.— *Саўла, Саўліч; Саўльчык; Саўльскі*. СРП *Саулов, Сауленко*

САЎГАЧ, памянш. САЎГАЧЫК ад *соўгаць, соўгацца* г. зн. 'той, хто соўгае ці соўгаецца'.— *Саўгачкін*

*САЎЛА.— *Саўліч, Саўлёвіч; Саўлук, Саўлукóў*. Параўн. САУЛА

*САЎР(А).— *Саўроў*. Параўн. каз. УІ *Сауран, Саурык* (Жануз.). СРП *Саурин*

САЎРАСЫ рус. *саврасый* 'масць каня — светла-гнеды з жаўцізною' (Даль).— *Саўрас*. Рус. у XV—XVI стст. *Саврас* (Туп.). СРП *Саврасов*

*САЎТ.— *Саўт, Сóўтыч*

САХА, памянш. СОШКА.— *Сóшка*. Бел. у XV—XVI стст. *Соха, Сошка*, укр. у XV—XVII стст. *Соха, Сошка* (Туп.). СРП *Сошин*

*САХАН.— *Саханаў*. СРП *Соханский*

САХАР, памянш. САХАРКА, САХАРУША бел. рэг., рус. 'цукар', бел. рэг. перан. 'прыдзіра, буркун' (Нас.).— *Сáхар, Сáхараў; Сахарук; Сáхарка; Сахарчук; Сахаруша*. Рус. у XVII ст. *Сахар* (Туп.). СРП *Сахаров, Сахарков*

*САЦ, памянш. САЦІК.— *Сац, Сацэвіч; Саціок, Саціук, Сацукéвіч; Сáцікаў*

САЦІШУР гл. САТЫШУР

*САЦУН, памянш. САЦУНОК.— *Сацункéвіч*

*САЦУРА.— *Сацўра*

*САЦУТА.— *Сацўта*

*САЧ, памянш. САЧКО, САЧОК, САЧЫК.— *Сáчаў; Сачук; Сачкó, Сачок; Сáчык; Сачы́нскі*

*САЧАЛА.— *Сачáлін*

САЧКО 'той, хто сочыць, высочвае'? — *Сачкó*. Параўн. САЧ

САЧОК гл. САК, САЧ

САЧЫЛА 'той, хто сочыць, высочвае'.— *Сачылін, Сачыло́віч*. СРП *Сочилин, Сочилов*

САЧЫЎКА.— *Сачыўка*

САЧЫХА 'жонка Сака ці Сача'? (гл.).— *Сачышын*

САЧЭНЬ рэг. 'перапечка, булачка' (БРС), рус. смал. *сочень* 'піражок' (Даль).— *Сачнёў, Сочнеў*. СРП *Сочнёв*

*САШЧОКА, *САШЧЭКА.— *Сашчо́каў; Сашчэ́ка*

САЯВЕЦ з в. Саі, Саева.— *Саяве́ц*

САЯН рэг. 'жаночае адзенне' (Бяльк.), ст. бел. тое ж (Гарб.), рус. 'фарбаваны сарафан', 'спадніца з сукна' (Даль).— *Саян*. Каз. УІ *Саян* (Жануз.). СРП *Саянов*

СВАБОДА.— *Свабо́да*. СРП *Свободин*

СВАРА, памянш. СВАРЭЦ бел., рус., укр. 'сварка, лаянка' (Нас., Даль, Мельн., Грынч.).— *Сварце́віч*, магчыма і ад *сварэц* — назвы жыхара в. Свары, Сварцы

СВАТ, памянш. СВАТКО.— *Сватко́; Сватко́ўскі*. СРП *Сватиков*

*СВЕКАТУН.— *Свекату́н*

*СВЕНЯ.— *Све́нін*

*СВЕРЖ 'скінуты, звергнуты?', параўн. рус. *свергать*.— *Сверж*

*СВЕРШ.— *Свяршо́ў*. Параўн. СВЕРЖ, СВЕРШЧ

СВЕРШЧ рэг. 'цвыркун' (Нас.), рус. *сверщ* тое ж (Даль).— *Свершч; Свяршчэ́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Сверщ* (БА, I, 254)

СВЕТАГОР.— *Светаго́р, Светаго́раў*

СВЕТАЧ бел. устар. 'лучнік' (Нас., Бяльк.), рус. *светоч* 'факел, вялікая свечка' (Даль).— *Све́тачаў*

СВЕТЛЫ.— *Святло́ў, Святло́віч*. Рус. у XVI ст. *Светлой* (Туп.). СРП *Светлов*

СВЕРТАК рус. *сверток* 'скрутак'.— *Свярто́к* з пераносам націску

СВІБА.— *Свібо́віч*

СВІГАЧ параўн. рус. *свигать* 'гуляць, бадзяцца', 'спяшацца; бегчы', *свигушка* 'борзды, жвавы, спрытны' (Даль).— *Свіга́ч*

СВІДА параўн. бел. *свідзіна* назва дрэва (БРС), рус. паўдн., заходн. *свидый, свидой* 'няспелы, зеленаваты; кіслы', *свидина, свидовник* назва дрэва — тое ж, што рус. *глог* (Даль), укр. *свид, свидина* тое ж, *свидуватий, свидовитий* 'недаспелы' (Грынч.), параўн. і літ.

svidinti 'паліраваць'.— *Свіда; Свідзінскі*. СРП *Свидовский*

СВІДАР, памянш. СВІДРЫК.— *Свідар; Свідрык; Свідзёрскі, Свідэрскі, Свідрыцкі*

СВІЛА параўн. літ. *svilinti* 'паліць, апякаць'.— *Свіла; Свілюк*

СВІНАБОЙ.— *Свінабóеў*

*СВІНАБУРКА.— *Свінабўрка*

СВІНАР рус. *свинарь* 'свіны пастух' (Даль), укр. *свинарь* тое ж (Грынч.).— *Свінарэнка*

СВІНЯ, памянш. СВІНКО рэг. 'свіння' (Дзярж.— М. Б.).— *Свінін; Свінко*. У Туп. у XV ст. *Свинья, Свинка*. СРП *Свинов, Свинкин, Свиньин*

СВІНЯК лайл. 'свіння'.— *Свіняк*

*СВІРА.— *Свірын*

*СВІРБУТ.— *Свірбуто́віч*

*СВІРКА.— *Свірка, Свірко́* з пераносам націску, *Свіркоў*. СРП *Сvirко, Сvirченко*

*СВІРКУН.— *Свіркунóў*

*СВІРШЧ.— *Свіршчаў; Свіршчэўскі*. Параўн. СВЕРШЧ

*СВІРЭЙКА.— *Свірэ́йка*

СВІРЭПА.— *Свірэ́па*

СВІСТУН.— *Свісту́н, Свістунóў*. СРП *Свистун, Свистунов*

СВІТА.— *Світа, Свіціч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Свита* (БА, I, 254; Туп.). У Туп. у XVI ст. *Свитко*

СВІЧКАР 'свечнік, той, хто вырабляе ці прадае свечкі'? — *Свічкароў* пры [e] || [я] > [i]

СВІШЧ.— *Свішч, Свішчаў; Свішчэўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Свищ* (Туп.). СРП *Свищёв*

СВОЙСКІ.— *Сво́йскі*

СВОРАБ рус. *свороб* 'сверб, зуд', 'напільнік з буйной насечкай' (Даль).— *Сво́раб*

*СВЯДЫШ.— *Свя́дыш*

СВЯКЛА рус., укр. *свекла* 'бурак' (Даль, Грынч.).— *Свякля́, Свякля́* пры [a] > [o]. Рус. у XVII ст. *Свекла* (Туп.)

СВЯРБА 'сверб'? — *Свярба́*

СВЯРГУН укр. *свіргун* 'цвыркун' (Грынч.).— *Свяргу́н*. Параўн. СВЕРЖ

СВЯРДЛО рэг. 'свядзёлак', укр. *свердло* тое ж (Грынч.).— *Свярдло́ў*. СРП *Свердлов, Свердлин*

СВЯТА, памянш. СВЯТКА.— Святчанка; Свяцкі.
СРП Святский

СВЯТЛІЧНЫІ рэг. 'які мае адносіны да святліцы — чыстага пакоя ў сялянскай хаце' (Нас.).— Святлічны

СВЯТОХА, памянш. СВЯТОШЧЫК 'святоша?', параўн. таксама ўкр. *святъоха* 'русалка' (Грынч.).— Святóха; Святóшчык

СВЯТОЧНЫІ.— Святóчны

СВЯТУХА.— Святúха. Укр. у XVII ст. Святуха (Туп.). СРП Святухин

*СЕБА.— Сёба

СЕБР, памянш. СЕБРЫК рэг. рэдк. *себр* 'прыяць, далёкі сваяк' (Нас.), рус. *себер, себр* 'пайшчык, таварыш у гандлі' (Даль).— Сёбрыкаў. СРП Себров

СЕГАЙ гл. СЯГАЙ

*СЕГАЛЬ.— Сёгаль. СРП Сегаль, Сегал

*СЕГЕНЬ.— Сёгень, Сегіневіч пры [e]>[i]; Сегянюк, Сегенюк. Бел. у XVI—XVII стст. Сегень, Сеген (БА, I, 254)

*СЕГЛА параўн. рус. зах. *сигла* 'дрыгва' (Даль).— Сёглін. СРП Сеглин

СЕДА, СІДА, памянш. СЕДЗЬКА 'сядун'? — Сёда, ?Сядоў, Сёдзін, Сёдзіч, Сядзёнка; Сядзіук, Седзюкевіч; Сёдзька, Сядзько, якія магчымы і ад СЯДЫ (гл.); Сідзін; Сідзіук; Сідукоў. СРП Седин, Седенков, ?Седов, Сиденко

СЕДАЧ гл. СЯДАЧ

СЕДЗЕНЬ рэг. 'сядун' (Нас., Юрч.), рус. *сидень, седень* тое ж (Даль).— Сяднёў. У Туп. у XV—XVII стст. Седен. СРП Седнев, Сиднев

СЕДЛЕР гл. СЯДЛЯР

*СЕДРАН, памянш. СЕДРАНОК.— Седранок

СЕЗ, памянш. СЕЗІК тат. *сез* 'вы' (ТРС).— Сёзік

*СЕЗАН.— Сезановіч

СЕЗЕНЬ рус. марск. 'вяроўка для часовага замацавання снасцей' (Даль).— Сёзень

*СЕЙ.— Сей

СЕЙБІТ.— Сёйбітаў

*СЕКУШ.— Секушэнка

СЕЛЕЗЕНЬ бел. рэг., рус., укр. 'качур' (Даль, Грынч.).— Сёлезень, Селязнёў. Бел. у XVIII ст. Селезень (БА, I, 255). У Туп. у XV—XVI стст. Селезень. СРП Селезнев

СЕЛЬСКІ.— *Сельскі*

СЕЛЯДЗЕЦ, памянш. СЯЛЕДЧЫК.— *Селядцоў; Сялёдчык*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Селедец* (Туп., БА, I, 254). СРП *Селедцев*

СЕЛЕХ укр. 'качур' (Грынч.).— *Селях; Селяхоўскі*

СЕМАК 'сямак, сямёрка'? — *Сэмак*

*СЕМЕЖ.— *Сэмеж; ?Сэмеш* пры [ж]>[ш]; *Семежавёц*, магчыма, ад назвы жыхара н. п. *Семежава*

СЕМІЖОН.— *Семіжон, Сяміжон; Сямежон* пры [i]>[e]. Бел. у XVIII ст. *Семижон* (БА, I, 255)

СЕМІЛЕТЫ.— *Семілётай, Сямілётай*. СРП *Семилетов*

*СЕМІТУРКА.— *Семітуркін, Сямітуркін*

СЕМКА, памянш. СЕМАЧКА, СЕМЧЫК рэг. 'зерне сланечніку'.— *Сэмчын, Сэмчанка; Сэмачкін; Сэмчык*

СЕМЯ, памянш. СЕМЕЧКА.— *Сэмечка*. СРП *Семечкин, Семячкин*

СЕМЯРЫК.— *Семярыкоў*. СРП *Семерилов*

СЕМЯРЫХА.— *Семярыха*

СЕНАКОС.— *Сенакосай*

СЕНАТ.— *Сенатай*. СРП *Сенатов*

СЕРАБАБА.— *Серабаба*. СРП *Серабабов*

СЕРАБРАК рус. *серебряк* 'сярэбраных спраў майстар, сярэбранік' (Даль).— *Серабракоў*. СРП *Серебряков*

СЕРАБРО.— *Серабро, Сераброў*. СРП *Серебров, Серебровский*

СЕРАВІК рус. *серовик* 'цёмна-шэрая гліна; шэры пячанік' (Даль).— *Серавікоў*

СЕРАВОКІ.— *Серавокі*

СЕРАВУХІ.— *Серавухі, Серавухай*. СРП *Серовухов*

СЕРАДА, памянш. СЯРЭДЗІК.— *Серада, Серадоў, Серадоўіч, Сярэдзіч; Сярэдзік; Серадзінскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Середа* (Туп., БА, I, 255). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Серада* (Туп.). СРП *Середа, Середин, Серединский*

СЕРБА 'серб' ці 'сярбун'? — *Сэрбін, Сэрбенка, Сербяноў*

СЕРБІН 'серб'.— *Сэрбін*. Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Сербин* (Туп.). СРП *Сербин, Сербинов*

СЕРЖАНТ.— *Сержант, Сержантай, Сэржан* пры спрашчэнні групы [нт]. СРП *Сержантов*

СЕРЖАНЫ 'той, якога выклікалі на злосць, сярдзілі'? — *Сёрж́ан, Сярж́анін*, апошняе магчыма і ад УІ *Сержаня* < *Сергей*

СЕРКА.— *Сёркін. Сёрчанка. СРП Серкин. Параўн. СЕРА*

СЕРН, СЕРАН, памянш. СЕРАНОК рэг. *серан* 'абледзянелы пасля адлігі верхні пласт снегу, наст' (Нас.), укр. *серен* тое ж (Грынч.).— *Сярно́ў; Серанко́ў. СРП Серенков*

СЕРП, памянш. СЕРПІК.— *Сёрпікаў. СРП Серпков*

СЕРЫ, памянш. СЕРЫК рэг. 'шэры, шары' (Дзярж.— М. Б.), рус. *серий* тое ж (Даль).— *Сэры, Сярóў, Сэрых, Сэрэнка, Серанко́ў; Сэрык, Сэрыкаў; Сярóўскі*. Бел. у XVIII ст. *Серик, Серок* (БА, I, 255). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Серой* (Туп.). СРП *Сериков, Серов, Серый*. Параўн. СЯРКО, СЕРКА

СЕСЛА, памянш. СЕСЛІК рэг. 'матня ў штанах' (Бяльк.), параўн. таксама літ. *seslùs* 'аседлы'.— *Сэслікаў*

*СЕТА.— *Сэта. СРП Сетов*

СЕТКА.— *Сётка; Сятко́ўскі. СРП Сеткин, Сеточкин*

СЕЎКА рус. *севка* 'сяўня, сявенька' (Даль).— *Сеўка;? Сяўко*

СЕЎРУК гл. СЯЎРУК

СЕЧКА.— *Сэчка, Сячко́* з пераносам націску. *Сячко́ў*. Бел. у XVII ст. *Сечка, Сечька* (БА, I, 255; Туп.)

СЁМУХА.— *Сёмуха*

СІБІРСКІ.— *Сібі́рскі*

СІВАДЗЕД са спалучэння *сівы дзед*.— *Сівадзэ́даў*

СІВАЙ 'сівы, сівак'.— *Сіва́еў. СРП Сиваев*

СІВАК 'сівой масці конь' (БРС), 'чалавек з сівымі валасамі', (Нас.); рус. смал. 'сівы стары чалавек' (Дабр.), 'хлебная слабая гарэлка, сівуха' (Даль).— *Сіва́к, Сівако́ў, Сівачэ́нка. СРП Сивак*

СІВАКА 'сівы'.— *Сіва́ка. Параўн. СІВАК*

СІВАЛАПЫ рус. лайл. *сиволап, сиволапый* 'няскладны, нязграбны мужчына' (Даль).— *Сівалáп*. Бел. у XVIII ст. *Сиволап* (БА, I, 256). СРП *Сиволапов*

СІВАЛОБЫ са спалучэння *сівы лоб*.— *Сівалóбаў. СРП Сиволобов*

СІВАН, памянш. СІВАНОК 'сівы'.— *Сіванко́ў*

СІВАПЛЯС рус. *сивопляс* 'хлебная слабая гарэлка, сівуха' (Даль).— *Сівапля́с*

СІВАШ укр. *сиваш* 'конь-сіўка' (Грынч.).— *Сіваш*; *Сивашынскі*. СРП *Сивашев*

СІВЕЦ бел. бат. 'белавус звычайны' (КСЧ, Даль), укр. *сивец* 'конь-сіўка' (Грынч.).— *Сівец*, *Сіўцоў*. Бел. у XVI ст. *Сивец* (БА, I, 256). У Туп. у XV—XVI стст. *Сивец*. СРП *Сивцов*, *Сивцев*

СІВОХА 'сівы, сівак'.— *Сіво́ха*

СІВУГА 'сівы, сівак'.— *Сіву́га*

СІВУДА 'сівы, сівак'.— *Сіву́да*

СІВУН рэг. 'сівы' (Дзярж.— М. Б.), рус. сіб. *сивун* 'сівер, халодны паўночны вецер' (Даль).— *Сіву́н*

СІВУХА 'гарэлка-сівуха'.— *Сіву́ха*, *Сіву́хін*

СІВЫ. — *Сівы́*, *Сівэ́нка*, *Сівя́нкоў*, *Сівэ́ня*; *Сіві́цкі*. Бел. у XVIII ст. *Сивый* (БА, I, 256). Укр. у XVI—XVII стст. *Сивой* (Туп.). Параўн. СІЎКО

*СІВЯРЗАН.— *Сівярза́наў*

СІГ бел., рус. 'рыба сіг' (БРС); бел. рэг. 'крок, шаг' (Нас., Бяльк.).— *Сіг*, *Сігаў*, *Сігоў*, *Сіжу́к*. СРП *Сигов*

СІГАЙ ад *сігаць* 'скакаць цераз што-небудзь', 'ісці шырокім шагам' (БРС), параўн. рус. *сигала*, *сигун*, *сигац* 'скакун, прыгун' (Даль).— *Сіга́еў*. СРП *Сигаев*

*СІГЕЛЬ.— *Сігель*. Параўн. СІГЕНЬ

СІГЕНЬ рэг. 'крок, шаг' (Бяльк.).— *Сігінэ́віч* пры [e]>[i]

СІГНАЛ.— *Сігна́лаў*

СІДА гл. СЕДА

СІДЛА польск. *sidło* 'сіло'.— *Сідла*

*СІДЛЕР.— *Сідлер*

СІЗЫ бел. рэг. 'шызы', рус. *сизый* тое ж (Даль), укр. *сизий*, *сиз* тое ж (Грынч.).— *Сізы*, *Сізоў*, *Сізэ́нка*. Бел. у XVII ст. *Сиз*, рус. у XVII ст. *Сизой* (Туп.). СРП *Сизов*, *Сизиков*

*СІКІЛІНДА.— *Сікілі́нда*

СІКОРА, СІКОР укр. *сикі́р* м. р., *сикорка* ж. р. 'сініца' (Грынч.), польск. *sikora* тое ж (Карл.).— *Сіко́ра*, *Сіко́рын*; *Сіко́р*; *Сіко́рскі*. СРП *Сикорский*

СІЛА, памянш. СІЛІК, СІЛКО, СІЛЬКО.— *Сілін*, *Сіліч*; *Сілю́к*, *Сілюко́ў*; *Сілік*; *Сілко́*, *Сілко́ў*, ?*Сілкаў*, *Сілкін*, *Сілко́віч*; *Сілько́*, *Сільке́віч*, *Сільчанка*, *Сільчо́нак*. *Сіле́цкі*, *Сілі́цкі*; большасць магчыма і ад УІ *Сила*. Бел. у XVI ст. *Сила* (БА, I, 256). СРП *Силин*, *Силкин*, *Сильченков*

- СІЛАЙ 'сілач, асілак; дужы чалавек'? — *Сілаеў*.
СРП *Силаев*
- СІЛЬНЫ рэг. 'дужы', рус. *сильный* тое ж (Даль). —
Сильноў; Сільніцкі. СРП *Сильнов*
- СІМАК гл. СЯМАК
- СІНДЗІК рус. *синдик* 'страпчы ці пракурор' у былых
Прыбалтыйскіх губернях, 'ахоўнік законаў' (Даль). —
Сіндзік, Сіндзікэвіч
- СІНЕКА.— *Сінека*
- СІНЕЦ бел. рэг. 'сіняк', укр. *синець* тое ж
(Грынч.). — *Сінцоў*. Рус. у XIV—XVI стст. *Синец* (Туп.).
СРП *Синцов, Синецкий*
- СІНІ, памянш. СІНЬКО.— *Сіневіч; Сініок; Сінько;*
Сінькэвіч; Сіньчук; Сінчук. Рус. у XV—XVII стст. *Си-*
ней, укр. у XVI ст. *Синько* (Туп.). СРП *Синёв, Синьков*
- СІНЕЛЬНІК, СІНІЛЬНІК рэг. *сінельнік* 'фарба-
вальшчык, той, хто фарбуе ткані' (Нас., Бяльк.), рус.
синильник 'фарбавальшчык' (Даль). — *Сінеельнік, Сі-*
нэльнікаў, Сінільнікаў. Бел. у XVIII ст. *Синельник* (БА,
I, 256). СРП *Синельников*
- СІНІК укр. *синик* 'сініца' (Грынч.). — *Сінікоў*
- СІНІЛА 'рэчыва, якім сіняць?', параўн. рус. *синило*
'сінька' (Даль), укр. *синило* 'сіняя фарба' (Грынч.). —
Сініла, Сінілаў, Сінілэвіч. СРП *Синилов, Синилкин*
- СІНІЦА, памянш. СІНІЧКА.— *Сініца, Сініцын; Сініч-*
ка; Сініцкі. Бел. у XVII—XVIII стст. *Синица, Синичка*
(Туп., БА, I, 256). Рус. у XV ст. *Синица* (Туп.). СРП *Си-*
ницын, Синичкин, Синицкий
- СІНКАВЕЦ з в. Сінкі, Сінкава.— *Сінкавэц*
- *СІНЦЫЛА.— *Сінцылін*
- СІНЬКО гл. СІНІ
- СІНЮТА 'сіні'? — *Сініота*
- СІНЯВА, памянш. СІНЯВЕЦ.— *Сінявэц*. Параўн.
бел. у XVIII ст. *Синявка* (БА, I, 256). СРП *Синявин,*
Синявич, Синявский
- СІНЯВОКІ.— *Сіняока* без пратэзы [в]. СРП *Синео-*
ков
- СІНЯГ (А).— *Сінягоў*. СРП *Синягин*
- СІНЯГРЫБЫ са спалучэння з сінімі грыбамі (гу-
бамі). — *Сінягрыбай*
- СІНЯГУБЫ са спалучэння з сінімі губамі, параўн.
таксама ўкр. *синьогуб* 'назва рыбы' (Грынч.). — *Сіня-*
губ. СРП *Синегуб, Синегубов*

СІНЯК.— *Сіняк, Сінякоў, Сіняковіч, Сінякевіч*. СРП *Синяков*

СІП ці СІПА памянш. СІПҚО 'сіпаты, той, хто сіпае'? — *Сіпóвіч; Сіпкó*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Сипко* (Туп., БА, I, 256). Рус. у XVI ст. *Сипа* (Туп.). СРП *Сипин*

СІПАЙЛА 'сіпаты'.— *Сіпáйла*. Бел. у XVII ст. *Сипайло* (БА, I, 256). СРП *Сипайлов*

СІПАК 'сіпаты'.— *Сіпакóў*. Бел. у XVII ст. *Сипак* (БА, I, 256)

СІПАЧ 'сіпаты'.— *Сіпáч*. СРП *Сипачёв*

СІПҚО гл. СІП

СІПЛІВЫ рэг. 'сіплы, сіпаты' (Дзярж.—М. Б.).— *Сіплівы, Сіплівэня*

*СІРАЖ.— *Сіраж; Сіраш* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVI ст. *Сирош* (Туп.)

СІРАТА, памянш. СІРОТКА.— *Сіратá, Сірóтаў, Сірóцін, Сірацёнак; Сірацёк, Сірóтка, Сірóткін*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Сирота, Сирот* (Туп., БА, I, 256). СРП *Сиротин, Сиротенко, Сиротов, Сироткин, Сиротинский*

СІРАШ гл. СІРАЖ

*СІРУЦЬ.— *Сіруць*

СІРЫІ, памянш. СІРЫІК рус. *сирый* 'асірацелы, сірата' (Даль).— *Сірыч; Сірык*. СРП *Сирин, Сиренко*

*СІРЫІСЬ, памянш. СІРЫІСЬКА.— *Сірыіська*

СІСЬКÓ *сіська* 'грудзі, сасок'.— *Сіськó, Сіськевіч*

СІСЯ 'грудзі, сасок'.— *Сісін; Сісіцкі*

СІТ.— *Сітоў*

СІТА, памянш. СІТЦА, СІТҚО, СІЦЬҚО.— *Сітцоў; Сіткó, Сіткэвіч; Сіцькó*

СІТНІК рэг. 'той, хто робіць ці прадае сіты', рус. *ситник* 'камыш, чарот' (Дабр.), 'сітніца' (Даль), укр. *ситник* 'той, хто робіць, ці прадае сіты' (Грынч.).— *Сітнік, Сітнікаў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Ситник* (БА, I, 256). Укр. у XVI ст. *Ситник* (Туп.). СРП *Ситник, Ситников*

СІТНІЦА.— *Сітніца*

СІЎҚО *сіўка* 'конь сівой масці' (БРС), рус. *сивка, сивко* тое ж (Даль).— *Сіўкó, Сіўкóў*. СРП *Сивков*

СІЎЧАК 'сівы, сівак'.— *Сіўчáк*

СІЎЧЫК 'сівы, сівак'.— *Сіўчык*

*СІЧҚАР.— *Січка́р; Січкару́к*

СКАБА, памянш. СКАБЕЦ 'рабрына' (БРС).— Скабёц; Скабіцкі

СКАБЕЙ, СКАБЕЙКА параўн. літ. *skabijti* 'рваць, зрываць'.— Скабей, Скабейка. СРП Скобеев

СКАВАРАДА рэг. СКВАРАДА, памянш. СКАВАРОДКА, СКВАРОДКА.— Скаварада́, Скаваро́дзін; Скаваро́дка, Скваро́дка. Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. Сковородка (Туп.). СРП Сковорода, Сковородин

СКАВЫРКА 'той, хто скавырвае' ці 'тое, чым скавырваюць'.— Скавы́рка

СКАВЫШ.— Скавы́ш, Ско́выш з пераносам націску

*СКАДОРВА.—Скадо́рва

СКАДЫНЕЦ з в. Скадынь, Скадыні.— Скадыне́ц

СКАЗКА бел., рэг. і рус. 'казка'.— Ска́зкін, ?Скаска́вiч пры [з]>[с]. СРП Сказкин

СКАКУН.— Скаку́н. Скакуно́ў. Бел. у XVIII ст. Скокун (БА, I, 257)

*СКАЛАБА.— Скала́ба. Параўн. СКАЛУБА

*СКАЛАБАН.— Скалаба́н. Параўн. СКАЛАБА

СКАЛКА.— Скалко́вiч. СРП Скалкин

СКАЛУБА параўн. укр. скалубина 'скважына, трэшчына' (Грынч.).— Скалу́ба. Бел. у XVI ст. Сколуба (БА, I, 256)

*СКАЛЬ.— Скаль

СКАМАРОХ, памянш. СКАМАРОШКА.— Скамаро́х; Скамаро́шка. Бел. у XVI ст. Скоморох (БА, I, 257). У Туп. у XV—XVI стст. Скоморох. СРП Скоморохов, Скоморошкин

СКАМЕЙКА бел. рэг. і рус. 'лаўка'.— Скаме́йкін. СРП Скамейкин

СКАПЕЦ.— Скапе́ц, Скапцо́ў. СРП Скопцов

СКАРАБАГАТЫ, памянш. СКАРАБАГАЦЬКА рус. скоробогат 'хто скоро разбагацеў' (Даль), укр. скоробогатько тое ж (Грынч.).— Скарабага́ты, Скарабага́тай; Скарабага́цька. Бел. у XVI—XVIII стст. Скоробогатый, Скоробогаты, Скоробогатко (БА, I, 257; Туп.). Рус у XVII ст. Скоробогатой, укр. у XVII ст. Скоробогатко (Туп.). СРП Скоробогатов

СКАРАД, памянш. СКАРОДЗЬКА рэг. скарада 'нягодні, сквалыга' (Бяльк.), рус. скаред 'скупец, скрага' (Даль).— Ска́рад, Скарадзёнак, Скаро́дзенка; Скаро́дзька, ?Скаро́цька пры [дз]>[ц]

СКАРАДУЛЯ.— Скараду́ля, Скараду́лін

СКАРАХОД, памяш. СКАРАХОДКА.— *Скараход, Скараходаў; Скараходка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Скорход* (Туп.). СРП *Скорход, Скорходов*

*СКАРБЕЖ.— *Скарбеж*

СКАРБОВАНКА рэг. 'кружка для збору паданняў у царкве, скарбонка' (Дзярж.— М. Б.).— *Скарбованка*

СКАРГА.— *Скарга; Скаргоўскі*. Бел. у XVI ст. *Скарга* (БА, I, 256). СРП *Скаргин*

СКАРЖЫНЕЦ з в. *Скаргі, Скаргіна*.— *Скаржынёц*

*СКАРМАХ.— *Скарма́х, Скармаховіч*

СКАРНЯК рус. *скорняк* 'кушнер'.— *Скарнякоў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Скорняк* (Туп.). СРП *Скорняк, Скорняков*

СКАРОМНІК рэг. 'той, хто ў пост есць скаромнае' (Нас.), рус. *скоромник* 'мясны ці малочны стол' (Даль).— *Скарómнік*

СКАРОМНЫ.— *Скарómны*

*СКАРУБАН.— *Скарубán*. Параўн. укр. у XVI ст. *Скоруба* (Туп.)

*СКАРУЛІС.— *Скару́ліс*

СКАРУПА рэг. 'кара', 'шкарлупіна' (Нас.).— *Скару́па*. Бел. у XVII ст. *Скорупа* (Туп.)

СКАРЫНА, СКАРЫНКА.— *Скары́на, Скары́нка*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Скорина, Скорына, Скорынка* (БА, I, 257; Туп.). Укр. у XVII ст. *Скорина, Скорына* (Туп.)

*СКАЦЕЛА.— *Скаце́лаў*

СКАЧКО 'той, хто скача, падскоквае, прыгае'? — *Скачко́, Скачкоў*. Бел. у XVIII ст. *Скачко* (БА, I, 257). Укр. у XVI ст. *Скочко* (Туп.). СРП *Скачко, Скачков*

СКАЧОК.— *Скачо́к, Скачкоў*

СКАЧЫХА рэг. 'блыха' (БРС).— *Скачы́ха*

*СКАЧЭЛЯС.— *Скачэля́с*

*СКВАЖ.— *Скваж*

СКВАРКО параўн. рус. *скворка* 'шпак' (Даль), магчыма, ад бел. *скварыць*, г. зн. 'той, хто скварыць'? — *Скварко́*. На Падляшшы ў XVI ст. *Скварко* (Туп.)

СКВАРЭЦ рус. *скворец* 'шпак' (Даль).— *Скварцоў; Скварчоўскі*. Бел. у XVII ст. *Скворец* (Туп.). У Туп. і ў XV ст. *Скворец*. СРП *Скворцов*

СКВЯРНЮК 'той, хто брыдка ласца, брыдка-слоў'? — *Сквярніюк*

*СКЕРСЬ.— *Скерсь*

СКІБА.— *Скіба, Скібін; Скібіцкі, Скібскі*. Бел. у XVI ст. *Скиба* (БА, I, 256). Укр. у XVI—XVII стст. *Скиба, Скибка* (Туп.). СРП *Скибин*

*СКІБАР, памянш. СКІБАРКА.— *Скібáрка* , ,

СКІГ(А) укр. *скиг* 'піск, вішчанне' (Грынч.), параўн. бел. *скігаць* 'вішчэць, як парасята ці як дзеці' (Нас.).— *Скігін, Скіжанок*. СРП *Скигин*

СКІДАНЫ.— *Скідан*. Укр. у XVII ст. *Скидан* (Туп.)

СКІЛАНДЗЬ бел. устар. *скилондъ* кулін. 'надзяваны страўнік', з літ. *skilándis* тое ж (Вяржб., 697).— *Скіландзь*

СКІНДЗЕР параўн. араб. VI *Іскіендер-Аляксандр* (Шынк.).— *Скіндзер, Скіндэр*

СКІПАР параўн. рус. смал. *скипать* 'ламаць' (Дабр.).— *Скіпар*

СКІР, памянш. СКІРКО параўн. літ. *skirti* 'аддзяляць, вылучаць'.— *Скірўк; Скіркó*

СКІРМАНТ са ст. літ. двухчленнага VI *Skirmantas*— *Скірмант, Скірман*

*СКІРУХА.— *Скірўха*. Параўн. СКІР

*СКІРУЦЬ.— *Скіруць*. Параўн. СКІР

*СКІРЦА.— *Скірца*

СКІТ.— *Скітаў, Скітóвіч*

СКЛЕМА рэг. неадабр. *скліма* 'плакса' (Юрч.). Параўн. рус. ярасл. *склёмный* 'спешны, які адносіцца да часу ўборкі' (Мельн.).— *Склéма*. СРП *Склемин*

СКЛЕП.— *Скляпóвіч*

СКЛЯР укр. 'шкляр' (Грынч.).— *Склярóў*. СРП *Скляров, Скляренко, Склярский*

*СКОБ.— *Скоб*

СКОБЕЛЬ, памянш. СКОБЛІК рус. 'скобля' (Даль, РБС), укр. 'прабой' (Грынч.).— *Скобелеў; Скоблікаў*. Бел. у XVII ст. *Скобель*, рус. у XV ст. *Скобель*, укр. у XVII ст. *Скоблик* (Туп.). СРП *Скобелев, Скобликов*

СКОБЛЯ.— *Скобля*. СРП *Скоблин*

СКОБНІК 'той, хто мае адносіны да скабяных тавараў— рамеснік, гандляр'? — *Скобнікаў*. СРП *Скобников*

СКОК.— *Скок, Скокаў*. Бел. у XVII ст. *Скок* (БА, I, 257). Укр. у XVII ст. *Скок* (Туп.). СРП *Скоков*

СКОЛЬЗКІ рус. *скользкий* 'слізкі'.— *Скальзкоў*

СКОП(А) укр. *скоп* 'пакладаны баран' (Грынч.).— *Скапóвіч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Скопа, Скопик, Скоп-*

ка (БА, I, 257; Туп.). У Туп. у XVI ст. Скоп. СРП Скопин

СКОПЕНЬ.— *Скóпнеў*. Параўн. СКАПЕЦ, СКОП(А)

*СКОРБА.— *Скóрба*

*СКОРБЕЖ.— *Скóрбеж*

СКОРЫ, памяш. СКОРЫК.— *Скóры, Скóраў, Скóрын, Скóрынаў; Скóрык*. СРП Скорилов

СКОСАК рэг. 'старая вузкая каса'.— *Скаскэвіч*

СКОСАР рус. усх. *скосырь* 'ганарысты, фанабэрысты, крыху нахабны чалавек' (Даль).— *Скóсар*. СРП *Скосырев*

СКОТНІК рэг. устар. лайл. 'скаціна, жывёліна' (Нас.), новае 'будынак для кароў у калгасе', 'даглядчык жывёлы' (Дзярж.— М. Б.).— *Скóтнікаў*. СРП *Скотников*

*СКОЎБЕЛЬ.— *Скóўбель*

СКРАБА ад *скрабаць, скрэбці*, магчыма, 'той, хто шоргае нагамі пры хадзе'? — *Скра́ба, Скра́баў, Скра́бін; Скрабо́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Скряба* (БА, I, 257). Рус. у XV—XVI стст. *Скряба* (Туп.). СРП *Скрябин*. Параўн. СКРАБАТУН

СКРАБАТУН рэг. 'той, хто шоргае нагамі пры хадзе' (Дзярж.— М. Б.).— *Скрабатун*. Параўн. СКРОБАТ

СКРАБЕЦ рэг. 'той, хто на церніцы начыста апрацоўвае льновалакно' (Дзярж.— М. Б.), магчыма, памяш. СКРАБА (гл.).— *Скрабе́ц*. Укр. у XVII ст. *Скребец* (Туп.)

СКРАБЛО.— *Скраблó*

СКРАБОК.— *Скрабко́ў*

СКРАБУН.— *Скрабу́н, Скрабунóў*. Бел. у XVI ст. *Скребун* (Туп.). Параўн. СКРАБА, СКРАБАТУН

СКРАГА рэг. 'скнара, жмінда', рус. *скряга* тое ж (Даль).— *Скра́жанка*. Бел. у XVI ст. *Скрага* (БА, I, 257; Туп.). СРП *Скрягин*

СКРОБА.— *Скróба; Скрабо́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Скроб* (Туп.). СРП *Скробов*. Параўн. СКРАБА

СКРОБАТ.— *Скróбат*. Бел. у XVI ст. *Скробот* (БА, I, 257). СРП *Скроботов*. Параўн. СКРАБАТУН

*СКРОШКА.— *Скroшчанка*

*СКРУНДА, *СКРУНДЗЬ.— *Скру́нда, Скрундзь*

*СКРЫБА.— *Скры́ба*

СКРЫГАН.— *Скрыга́н, Скрыга́наў*

СКРЫГУН рэг. 'той, хто скрыгае, скрыгоча чым-небудзь' (Дзярж.— М. Б.).— *Скрыгунóў*

СКРЫНІК, памянш. ад *скрыня*; магчыма, са *скрын-нік* пры [нн]>[н].— *Скрынік*. Параўн. бел. у XVIII ст.

Скрынник (БА, I, 257). СРП *Скрынник, Скрынников*

СКРЫПКА, памянш. СКРЫПЧЫК.— *Скрыпка, Скрыпкó* з пераносам націску, *Скрыпкін, Скрыпкóвіч, Скрыпчанка; Скрыпчык*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Скрипка, Скрыпка* (БА, I, 257; Туп.). Укр. у XVI ст. *Скрипка, Скрипица* (Туп.). СРП *Скрипка, Скрипкин, Скрипицын*

СКРЫПКО, памянш. СКРЫПЧЫК.— *Скрыпкó; Скрыпчык*. Параўн. СКРЫПЛЯ

СКРЫПЛЯ 'той, хто скрыпіць'? — *Скрыплёнак*

СКРЫПНІК рус., укр. *скрипник* 'скрыпач' (Даль, Грынч.).— *Скрыпнік*. СРП *Скрипник*

*СКРЫПУТ.— *Скрыпут*. Параўн. СКРЫПЛЯ

СКРЭБЕЛЬ ад *скрэбці*, г. зн. 'той, хто скрабе' ці 'тое, чым скрабуць'? — *Скрэбель*

СКРЭБЕНЬ.— *Скрэбень*. Параўн. СКРЭБЕЛЬ

*СКРЭПАЛЬ.— *Скрэпаль*

СКУБА ад *скубці*, г. зн. 'той, хто скубе, тузае, цягне да сябе'.— *Скуба*

СКУБАК.— *Скубакóў*. Параўн. СКУБА

СКУБІЛА:— *Скубіла, Скубілаў*. У Туп. у XV ст. *Скубило*. Параўн. СКУБА

СКУГАР рус. данск. *скугар* 'супы' (Мірт.), параўн. бел. рэг. *скугорыць* 'плакаць, скуголіць' (Нас.), рус. *скугорить* тое ж (Даль).— *Скугар, Скугараў*. Рус. у XVII ст. *Скугор* (Туп.). СРП *Скугаров*

СКУДНЫ рус. *скудный* 'бедны' (Даль), укр. *скудный* тое ж (Грынч.).— *Скудны*. СРП *Скуднов*

СКУЛАВЕЦ з в. *Скулы, Скулава*.— *Скулавéц*

СКУЛЬБЕДА са спалучэння *скуль* (адкуль) *бяды* ці *скуліць бяду*?— *Скульбéдаў*

СКУМАТ рэг. 'шматок, палоска тканіны', 'пасма, шматок' (Нас.).— *Скуматаў*

*СКУМС.— *Скумс*

СКУРАНЫ, памянш. СКУРАНОК.— ?*Скурунóвіч* пры [а]>[у]; *Скуранóк*

СКУРАТ.— *Скурáт, Скурáтаў, Скуратóвіч; ?Скур'ят*. Бел. у XVI ст. *Скурат* (БА, I, 257; Туп.). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVI ст. *Скурат* (Туп.). СРП *Скуратов*

СКУРКА.— Скурко́ з пераносам націску, Скурковіч.
У Туп. у XVI ст. Скурко

*СКУРУН.— Скуруно́віч

СКУРЧ, памянш. СКУРЧЫК, параўн. бел. *скурчыць*
'сагнуць, скруціць' (БРС).— Ску́рчык

СКУРЧАЙ.— Скурча́еў. Параўн. СКУРЧ

*СКУТ.— Ску́тай. Бел. у XVII—XVIII стст. *Скут*,
Скута (БА, I, 257; Туп.)

СЛАБАДА, памянш. СЛАБОДКА, СЛАБОДЧЫК
рэг. 'свабода', 'рагатая жывёла' (Ганц.— М. Б.).—
Слабада́, Слобадаў, Слабо́дзін, Слабо́дзіч; Слабо́дка;
Слабадчу́к, Слабадчуко́ў; Слабо́дчыкаў; Слабадскі́,
?Слабо́цкі, Слабадко́ўскі. Рус. у XVI ст. *Слобода* (Туп.).
СРП *Слободин, Слободкин, Слободской, Слободчиков*

*СЛАБАДЭР.— Слабадэ́р

СЛАБЕЙКА 'слабы'? — Слабе́йка

СЛАБОДНІК 'свабодны'? — Слабо́днік

СЛАБУХА 'слабы'.— Слабу́ха

СЛАБЫ, памянш. СЛАБІК, СЛАБКО.— Сла́бікаў;
Слабко́, Слабко́віч. СРП *Слабов*

СЛАБЫНЯ 'слабы'? — Слабы́ня

СЛАВА, памянш. СЛАВІК.— Сла́він; *Славу́к; Сла́-*
вік; Славі́нскі, Сла́ўскі, Славіко́ўскі. Бел. у XVI ст.
Слава (Туп.). СРП *Славин, Славинский, Славицкий,*
Славинецкий

СЛАВАШ 'слаўны'? — Славашэ́віч

СЛАВЕТ параўн. ст. бел. *славетны* 'вядомы, славу-
ты, выдатны, паважаны' (Нас., АУ), укр. *славетний* тое
ж, *славетник* 'славуты чалавек', устар. 'мешчанін'
(Грынч.).— *Славéт; Славéцкі.* Укр. у XI ст. *Славята*
(Туп.)

СЛАВУТА параўн. бел. *славуты* 'слаўны' (БРС,
Нас.), рус. паўдн. *славутник, славутин* 'слаўны, добры
жаніх, багаты жаніх' (Даль).— *Славу́та, Славу́ціч.* Бел.
у XVII ст., укр. у XVI ст. *Славута* (Туп.)

СЛАГАДА параўн. бел. *злагада* 'згода, добрыя ад-
носіны' (БРС).— Сла́гада

СЛАСЦЕНА рус. *сластена* 'ласун, ахвотнік да са-
лодкага' (Даль).— *Сласце́наў.* СРП *Сластенин*

СЛАСЦЬ рус. *сласць* 'салодкасць, салодкая яда'
(Даль).— *Сласце́нка, Сласця́нкоў*

СЛАЎНІК 'слаўны, славуты чалавек'? — Сла́ўнікаў

СЛАШЧ(А) параўн. рус. арханг. *слаща* 'бручка' (Даль).— *Слашчóў*. СРП *Слащев*

СЛЕЗЕНЬ 'той, хто плача'?— *Слэзень*. СРП *Слезнев*

СЛЕСАР, памянш. СЛЕСАРЧЫК, СЛЕСАРКА; СЛЮСАР з польск. *slusarz* 'слесар'.— *Слэсар*, *Слэсараў*, *Слесарэвіч*, *Слесаронак*; *Слэсарчык*; *Слесарчўк*; *Слўсар*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Слесар*, *Слюсарь* (БА, I, 258; Туп.). Укр. у XVII ст. *Слюсар* (Туп.). СРП *Слесарев*, *Слесарэнка*; *Слюсарёв*, *Слюсаренко*

СЛИВА, памянш. СЛІЎКА.— *Сліва*; *Сліўкó* з пераносам націску. Укр. у XVII ст. *Слива* (Туп.). СРП *Сливин*, *Сливкин*, *Сливинский*

СЛІЖ, памянш. СЛІЖЫК рэг. 'рыба галец' (Дзярж.—М. Б.), укр. *слиж* тое ж (Грынч.).— *Сліж*, *Сліжóў*; *Сліжык*; *Сліжэўскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Слиж*, *Слижик*, *Слижык* (БА, I, 258; Туп.)

СЛІЗЕНЬ бел. рэг., рус. 'слізняк', укр. *слизень* 'селязёнка' (Грынч.).— *Слізень*. Бел. у XVI—XVII стст. *Слизень*, *Слизен* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XV ст. *Слизень* (Туп.)

СЛІЗКІ.— *Слізкі*. СРП *Слизков*, *Слизский*

СЛІЗЬ.— *Слізэвіч*

СЛІНА, рэг. СЛЮНА, памянш. СЛІНЬКА, СЛЮНЬКА.— *Слінка*; *Слінкó* з пераносам націску, *Слінкóў*; *Слынкó* пры [л'] > [л]; *Слўнчанка*; *Слўнкóў*, *Слўнкін*. Рус. у XVII ст. *Слинька* (Туп.)

*СЛІС.— *Слісай*

*СЛОБЫШ.— *Слóбыш*

СЛОТА.— *Слóтыч*

*СЛОЎШ.— *Слоўш*

*СЛОЎШАР.— *Слóўшар*

СЛУГА.— *Служэнка*. Бел. у XVI ст. *Служка* (БА, I, 258; Туп.). Укр. у XVI ст. *Служка* (Туп.). СРП *Слугин*

СЛУКА рус. *слука* 'птушка вальдшнеп, слонка' (Даль).— *Слукá*, *Слукін*, *Слўчанка*; *Слук*

СЛУЧАК з г. Слуцк.— *Случак*

СЛУШКО ад *слухаць*, г. зн. 'той, хто слухаецца, пасьлухмяны'? — *Слушкó*

СЛУШНІК ад *слушны*, г. зн. 'той, хто робіць слушна'? — *Слўшнік*

СЛЫШ 'той, хто ў размове часта ўжывае слова слыш'? — *Слыш*, *Слышóў*, *Слышанка*, *Слышанкóў*

СЛЮНА гл. СЛІНА

СЛЮНЬКАЧ 'слімак, слюнявы'? — *Слюнькачобў*

СЛЯЗА, памянш. СЛЁЗКА.— *Слёзаў, Слёзін, Слёзкін*. Бел. у XVI ст. *Слоза* (БА, I, 257). Укр. у XVII ст. *Слезка* (Туп.). СРП *Слёзін, Слёзов, Слёзкін*

СЛЯПЕЦ рэг. 'сляпы чалавек, сляпак' (Дзярж.— М. Б.), рус. *сляпец* тое ж (Даль), укр. *сліпець* тое ж (Грынч.).— *Сляпцобў*. Бел. у XVI ст. *Слепец* (БА, I, 257; Туп.). Рус. у XV ст. *Слепец* (Туп.). СРП *Слепцов*

СЛЯПІЦА рэг. 'сляпень' (БРС).— *Сляпіца*

СЛЯПУХА рэг. лайл. 'сляпая' (Нас.).— *Сляпўха, ?Слепухобў, Сляпўхін*. СРП *Слепухін, Слепушкін*

СЛЯПЫ, памянш. СЛЯПКО.— *Слёпаў, Сляпёнка, Слепянкобў; Слёпчанка; Сляпчўк*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Слепой, Сляпый, Слепы* (Туп., БА, I, 258). Рус., укр. у XVII ст. *Слепой* (Туп.). СРП *Слепой, Слепов, Слепченко*

СМАГА.— *Смагін; ?Смажэўскі*. Рус. у XV ст., укр. у XVI ст. *Смага* (Туп.). СРП *Смагін*

СМАГЛЕЙ 'той, хто смагне, заўсёды хоча піць?', параўн. бел. *смаглы*.— *Смаглэй*

СМАГУР параўн. літ. *stagūris* 'лакамка, салодкаежка', 'указальны палец'.— *Смагўр*. Параўн. таксама СМАГЛЕЙ

СМАЛА, памянш. СМОЛКА, СМОЛІК.— *Смóлаў, Смóліч; Смалёнка, Смалянкобў; Смалюк; Смóлкін; Смóлік, Смóлікаў; Смольскі*. Бел. у XVI ст. *Смола* (БА, I, 258). Рус. у XVI—XVII стст. *Смола, Смолко* (Туп.). СРП *Смолин, Смолич, Смолкін, Смоликов, Смольский*

СМАЛЕЙ укр. *смалій* 'чалавек, які рэжа і смаліць, апальвае свіней' (Грынч.).— *Смалэй*

СМАЛЬ бел. 'гар, пах гару, пах якой-небудзь ткані, якая гарыць' (БРС, Нас.), рус. данск. тое ж (Мірт.).— *Смаль; Смалюк*. Параўн. СМАЛЕЙ

СМАЛЮГА рэг. 'смалісты кусок дрэва' (Дзярж.— М. Б.).— *Смалюгобў*

СМАЛЯГА.— *Смаляга*. Укр. у XVI ст. *Смоляга* (Туп.). Параўн. СМАЛЮГА.

СМАЛЯК, памянш. СМАЛЯЧОК.— *Смаляк, Смалякóў; Смалячкóў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Смоляк* (БА, I, 258). СРП *Смоляк, Смоляков*

СМАЛЯНЫ, памянш. СМАЛЯНОК 'падобны на смоль, чарнамазы, чарнявы'? — *Смалян; Смалянóк, Сма-*

лянкóў. СРП *Смолян, Смолянов, Смолянков*

СМАЛЯР, памянш. СМАЛЯРЧЫК рэг. 'той, хто працуе ў смалярні, смалакур', рус., укр. *смоляр* тое ж, 'той, хто смоліць, пакрывае смалой' (Даль, Грынч.).— *Смаляр, Смалярóў; Смóляр* з пераносам націску; *Смалярчык*. СРП *Смоляр, Смоляров*

СМАРГОНЕЦ з н. п. *Смаргонь*.— *Смаргóнец*

СМАРГУН рэг. 'смаркаты хлапчук, смаркач', 'той, хто неспакойна сядзіць' (Нас.), 'той, хто шморгае носам' (Дзярж.— М. Б.).— *Смаргúн*. СРП *Сморгунов*

СМАРЖОК.— *Смаржкóў*

СМАРШЧОК рэг. 'смаржок', укр. *сморщок* тое ж (Грынч.).— *Смаршчóк*. СРП *Сморчков*

*СМАРЫГ, *СМАРЫГА.— *Смарыг, Смарыгін*. Параўн. СРП *Смарагов*

СМАЧНЫ.— *Сма́чны*

СМАЧНІК.— *Сма́шнікаў* пры [чн]>[шн]

СМЕЛЫ.— *Сме́лы*. СРП *Смелов, Смелков*

СМЕРЦЬ.— *Сме́рцеў, Сме́рцін*. СРП *Смертин*

СМЕХ.— *Смех, Смяхóвіч; Смяхóўскі*. СРП *Смехов*

СМЕЦЮК.— *Сме́цюк*

СМЕШНЫ.— *Сме́шны*

СМЕЯН 'смяюн, той, хто часта смяецца'? — *Сме́ян, Смя́ян*. Бел. у XVI ст. *Смиян* (Туп.)

*СМІРДАН.— *Смірдáн*

СМІРНЫ.— *Смірнóў*. Рус. у XVI—XVII стст. *Смирной, Смирко, Смирка, Смирнушко* (Туп.). СРП *Смирнов, Смирновский, Смирницкий*

*СМОКАТ.— *Смóкат*

СМОЛЬНІК рус. *смольник* назва расліны (Даль).— *Смóльнік*. Параўн. СМОЛЯР. СРП *Смольников*

СМОРГА, памянш. СМОРЖЫК.— *Смаргóвіч; ?Смóржыкаў; ?Смаржэўскі*. У Туп. у XV ст. *Сморга*. Параўн. СМАРГУН

СМОРЖ, памянш. СМОРЖЫК укр. *сморж, сморжій* 'грыб смаржок' (Грынч.).— *Смóржыкаў; Смаржэўскі*

СМОТРА, памянш. СМОТРЫК ад бел. рэг. ці рус. *смотреть*, г. зн. 'той, хто ўважліва ці як-небудзь своеасабліва глядзіць'? — *Смóтрын; Смóтрыкаў; Сматры́цкі*. СРП *Смотрицкий*

СМУЛЬКА, СМУЛЬКО параўн. рус. смал. *смульт* 'турбаваць, непакоіць', 'слаба гарэць, тлець' (Дабр.),

літ. *smilkéti* 'драбнець', *smilkus* 'дробны'.— *Смілька*,
Смулькó

*СМУНЬ.— *Смунёў*

СМУРАГА параўн. бел. рэг. *смурьжыць* 'церці, працягваючы праз крук ці што іншае вярхоўку, рабіць больш мяккай' (Юрч.).— *Смурáга*

СМУРГА літ. *smūrgas* 'смаркач'.— *Смурговіч*. Параўн. СМУРАГА

*СМУСЬ.— *Смусянóк*

СМУТНЫ.— *Смúтны*

СМУШКА рус. 'смушак' (Даль).— *Смішкін*

СМЫК, памянш. СМЫЧОК 'смык', рэг. 'худы чалавек' (КСЧ).— *Смык; Смычóк; Смыкóўскі; Смычкóўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Смык, Смычек* (БА, I, 258). Укр. у XVII ст. *Смык* (Туп.). СРП *Смыков*

СМЫЛЬ, памянш. СМЫЛІК рэг. 'гар, пах гару' (Нас.).— *Смылікаў*. Параўн. СМАЛЬ

СМЫСЛ рэг. 'розум' (Нас.), рус. 'сэнс' (Даль).— *Смыслóў*. СРП *Смыслов*

СМЫЧНІК 'той, хто робіць смыкі'? — *Смычнік*. Бел. у XVI ст. *Смычник* (БА, I, 258). У Туп. у XV—XVI стст. *Смычник*

СМЯКАЙЛА 'кемлівы чалавек'? — параўн. рус. *смекаць* 'кеміць, цяміць' (Даль, РБС).— *Смяка́йла*. Параўн. СРП *Смекалов*

СМЯЛЯК рэг. 'смяльчак' (Нас.).— *Смялякóў*. СРП *Смяляков*

СМЯТАНА, памянш. СМЯТАНКА.— *Смята́нін; Смята́нка*. Бел. у XV—XVII стст. *Сметана, Сметанка* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XIV ст., укр. у XVI ст. *Сметанка* (Туп.). СРП *Сметанин, Сметанкин, Сметанов*

СМЯТАННІК.— *Смята́ннік, ?Смята́нік пры [нн]>[н]*. Укр. у XVII ст. *Сметанник* (Туп.). СРП *Сметанников*

*СНАР.— *Сна́раў*. СРП *Снарский*

СНЕЖКА.— *Сне́жка; Сняжкó* з пераносам націску, *Сняжкóў*. Бел. у XVI ст. *Снежко* (БА, I, 258; Туп.). Рус. у XV ст. *Снежко* (Туп.). СРП *Снежко, Снежков, Снежкин*

СНІГІР гл. СНЯГІР

СНІП укр. 'сноп', 'звязаны пучок лучыны' (Грынч.).— *Сніпіч*

СНІТКА, СНЫТКА ст. бел. бат. *снітка* 'дзягіль' (ИЮМ XXI, стар. 4), рэг. *снытка* тое ж (Нас., Бяльк.),

рус. ярасл. *снитка* тое ж (Мельн.), укр. *снитка* тое ж (Грынч.). — *Снітка, Снітка, Сніткаў, Сніткін; Снітко* з пераносам націску, *Снітко́*. Бел. у XVII ст. *Снитка, Снітка* (БА, I, 258). Укр. у XVI—XVII стст. *Снитко, Снітка* (Туп.). СРП *Сниткин, Снитковский*

СНИЦАР бел. 'гравёр'? (Нас.). 'разбяр, рэзчык' (ИЮМ XXI, стр. 18), укр. *сницарь, сніцарь* 'разбяр, скульптар', 'каляснік, карэтнік' (Грынч.). — *Сніцар, Сніцараў, Сніцарэнка*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Сницар, Сницер* (БА, I, 258)

СНОП, памянш. **СНАПОК, СНАПКО**. — *Снопаў; Снапо́к, Снапо́ў; Снапо́; Снапо́ўскі*. Бел. у XVII ст. *Сноп* (БА, I, 258). СРП *Снопов, Снопков*

СНЯГІР, СНИГІР. — *Снягір, Снігір*. У Туп. у XVI ст. *Снегир*. СРП *Снегирёв*

СОБАЛЬ, памянш. **САБОЛЬКА**. — *Собаль, Собалеў, Сабалёнка; Саболька; Сабалеўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Соболь* (БА, I, 259; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Соболь* (Туп.). СРП *Соболь, Соболев, Собольков, Соболевский*

*СОДАЛЬ. — *Содаль*

*СОЗА. — *Соза, Сазін, Сазінаў*. СРП *Созинов*

*СОЗДАЛЬ. — *Создалеў*

СОЙКА, памянш. **СОЙЧЫК**. — *Сойка, Сайко́ з пераносам націску, Сайко́віч, Сайке́віч; Сойчык; Сайко́ўскі*

СОКАЛ, памянш. **САКОЛЬЧЫК, САКОЛКА**. — *Сокал, Сакол з пераносам націску, Сокалаў, Сакалоў, Сакало́віч, Сакалёнка; Сакольчык; Саколка; Сакалюк; Сакало́ўскі, Сакалі́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Сокол* (БА, I, 259; Туп.). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVIII ст. *Сокол* (Туп.). СРП *Сокол, Соколов, Соколенко, Соколин, Соколик, Соколиков, Соколинский, Соколовский, Сокольский*

СОҚАР, СОҚУР параўн. рус. бат. *соқорица* 'увярэднік' (Даль), укр. *сокір, осокір* 'ясакар, род топаля' (Грынч.). — *Соқар, Соқур* пры [o] || [a] > [y]. Бел., укр. у XVI ст. *Соқор* (Туп.)

СОЛАП 'той, хто выстаўляе, высалоплівае язык?', параўн. бел. *высалапіць, салапяка* (БРС), параўн. укр. *солонати* 'высоўваць язык' (Грынч.). — *Солап*. СРП *Солопов*. Параўн. **САЛАПАЙ**

*СОЛДЗЕНЬ. — *Солдзень*

СОЛНЦА гл. **СОНЦА**

СОЛТАН тат. 'султан' (ТРС).— Сólтан, Сólтанаў, Сáлтанóвич. Бел. у XV—XVII стст. Солтан, Солтанок, рус. у XVI—XVII стст. Солтан, Салтан, Салтанко, укр. у XVI—XVII стст. Солтан, Салтан, Салтанец (Туп.), СРП Салтанов, Салтановский.

*СОЛУБ.— Сóлуб

СОМ, памянш. САМОК, САМЕЦ.— Сом, Сóмаў, Сóмін, Самóвич; Самкóў, Самкóвич; Самéц, Самцóў, Самцэ́вич. Рус. у XV—XVI стст. Сом (Туп.). СРП Сомов, Сомин, Соминский

СОН, памянш. СОНЕЦ, СОНЧЫК.— Сóніч; Сóнец; Сóнчык

*СОНД.— Сандóвич

*СОНДАК.— Сóндак

СОНЦА, СОЛНЦА, памянш. СОНЧЫК, СОЛНЫШКА.— Сóнцаў; Сóнчык; Сóлнышкін. СРП Солнцев, Солнышкин

СОПАТ, памянш. САПОЦЬКА рэг. 'сапенне', 'густы дым' (Нас.), рус. сопот 'моцная цяга пры гарэнні' (Даль).— Сóпат; Сапóцька. Бел. у XVI ст. Сопотко, Сопотько, Сапоцка (БА, I, 260), укр. у XVII ст. Сопотко (Туп.). СРП Сопотов

СОРАГ параўн. рус. ярасл. сорога 'рыба' (Мельн.).— Сóраг

СОС, памянш. СОСІК 'нікатынавая смала' (БРС), магчыма, 'той, хто ссе, сысун'.— Сóсік. СРП ?Сосин

СОТ, СОТА, 'соты'? — Сóтаў. СРП Сотин

СОТНІК.— Сóтнікаў, Сатнячэ́нка пры [i]>[я], магчыма, ад сатняк. Рус. у XVI ст. Сотник (Туп.). СРП Сотник, Сотников, Сотничевский

*СОЎПЕЛЬ.— Сóўпель

*СОЎЦА.— Соўца

СОХАР параўн. укр. сохур 'вілкі для зімовай лоўлі рыбы' (Грынч.), параўн. таксама рус. сохарь 'араты, той, хто арэ сахою' (Даль), параўн. бел. сахор 'вілкі для гною' (БРС).— Сóхар

*СОЦ.— Соц

СОЦКІ.— Сóцкі. СРП Соцкий, Соцков

СОЯ.— Сóя. Бел. у XVIII ст. Соя (БА, I, 260). СРП Соин, ?Соинов

СПАДАБАЙ 'той, хто падабаецца'? параўн. бел. спадабаць.— Спадаба́еў. Параўн. рус. у XVII ст. Сподоба (Туп.)

СПАРЫШ.— *Спарыш*. Рус. у XVII ст. *Спорыш* (Туп.). Параўн. СРП *Спорыш*

СПАС.— *Спасюк; Спáскі*. СРП *Спасов, Спасович, Спасский*

СПАСЁНЫ 'выратаваны, уратаваны' (Дзярж.— М. Б.), 'святы' (Нас.).— *Спасёнаў*

СПАСІБА рэг. 'дзякуй' (Нас.), рус. *спасибо* тое ж (Даль).— *Спасібёнак*. СРП *Спасибин, Спасибкин*

СПАТКАЙ 'той, хто спаткаў' ці 'той, якога спаткалі'? — *Спаткаў*

*СПЕТАЛЮН.— *Спеталюн*

*СПЕЦІУС.— *Спéціус*

*СПЕЦЫЯН.— *Спецьян*

СПЕХА 'соня' ці 'той, хто спяшаецца'? — *Спéшын*. Параўн. СРП *Спехов*

СПІЖАРНЫ параўн. бел. *спіжарня* 'кладоўка, каморка для харчовых запасаў' (БРС, Нас.), укр. *спижарня* тое ж (Грынч.).— *Спіжарны; Спіжарскі*. СРП *Спижарный*

СПІЦА.— *Спіца, Спічо́нак*. Бел. у XVI—XVII стст. *Спица* (БА, I, 260; Туп.). Рус. у XVI ст. *Спица* (Туп.). СРП *Спицын*

СПІЧАК.— *Спічакóў*

СПЛАШНЫ рэг. 'суцэльны', рус. *сплошной* тое ж.— *Сплашнóў*

*СПОДРА.— *Спóдрын*

СПОР, памянш. СПОРЫК рэг. 'спорнасць', 'прыбытак', 'сварка' (Нас.).— *Спóрык*. СРП *Споров*

*СПРУГА.— *Спру́гін; Спружўк*

*СПРУЖ.— *Спруж; Спружўк*

*СПРУНЖАК.— *Спрунжак*

*СПРЫНДЖА.— *Спрынджўк*

СПЯКОТНЫ.— *Спякóтны*

*СРЭК.— *Срэк*

СТАБУЛЯНЕЦ з в. Стабулы.— *Стабулянец*

*СТАВАШ.— *Ста́ваш*

*СТАВЕР.— *Ста́вер*. Параўн. СТАЎР

*СТАГУР.— *Стагўраў*

СТАДЗЕЛЬНІК.— *Стадзельнік*. Параўн. СТАДНІК

СТАДНІК рэг. 'той, хто даглядае статак' (Нас.), рус. смал. 'пастух' (Дабр.), 'наглядчык над статкам і пастухамі, гаспадар статка' (Даль), укр. *стадник* 'па-

стух коней' (Грынч.).— *Ста́днік*. У Туп. у XVII ст. *Стадник*. СРП *Стадников*, *Стадницкий*

СТАДОЛЬНИК рэг. 'стораж пры стадоле, пры заездным доме' (Нас.).— *Стадольнік*

СТАЙНЫ ад *стая?* — *Стайноў*

СТАКАН, памянш. СТАКАНОК бел. рэг., рус. 'шклянка'.— *Стаканкоў*. СРП *Стаканов*

*СТАКАС.— *Стакас*

*СТАКУН.— *Стакун*

*СТАЛЫБА, памянш. СТАЛЫБКА.— *Сталыбка*, *Сталыпка* пры [б]>[п]

*СТАЛЫГА.— *Сталыга*

СТАЛЬМАХ, СТЭЛЬМАХ, памянш. СТАЛЬМАШКА.— *Стэльмах*, *Стэльмахаў*, *Стальмахоў*, *Стэльмашо́нак*, *Стальмашо́нак*, *Сцельмашэ́нка* пры [т]>[ц'], *Стальмашу́к*; *Стальма́шка*; *Стэльмак* пры [х]>[к], *Стальмачо́нак*. Бел. у XVII ст. *Стельмах*, *Стелмах* (БА, I, 260; Туп.). Укр. у XVII ст. *Стельмах* (Туп.). СРП *Стельмах*, *Стельмаков*

СТАЛЮГА.— *Сталюга*

СТАЛЯР, СТОЛЯР, памянш. СТАЛЯРЭЦ.— *Сталяр*, *Сталяроў*, *Сталярэ́нка*, *Сталяро́нак*; *Сталярэ́ц*, *Сталярцо́ў*; *Сталярчу́к*, *Столяраў*. Бел. у XVII ст. *Столяр*, *Столер* (БА, I, 261). СРП *Столяр*, *Столяров*, *Столярчук*, *Столярский*, *Столяревский*

СТАН, памянш. СТАНИК, СТАНЧЫК, СТАНКО.— *Стане́віч*; *Стані́к*; *Станчы́к*; *Станко́ў*, *Станке́віч*, *Станчы́ц*; *Станчу́к* — усе магчымы і ад УІ *Станіслаў* (гл. БА, I, 155—156). СРП *Станков*, *Станкевич*, *Станюкович*

СТАНАВЫ.— *Станавы́*, *Станаве́нка*. СРП *Становов*

*СТАНІБУЛА.— *Станібу́ла*

СТАРАВЕР.— *Стараве́раў*. СРП *Староверов*

СТАРАВОЙТ са спалучэння *стары* *войт*.— *Стараво́йт*, *Стараво́йтаў*

СТАРАВЫБАРНЫ 'даўно выбраны, многа раз выбраны'? — *Старавы́барны*

СТАРАДУБ, памянш. СТАРАДУБЕЦ рус. *стародуб* 'стары дуб', назва расліны (Даль), укр. назва расліны (Грынч.).— *Старадубе́ц*, якое магчыма і ад назвы н. п. *Старадуб*. Бел. у XVI ст. *Стародубе́ц* (БА, I, 260). Рус., укр. у XVII ст. *Стародуб*, *Стародубе́ц* (Туп.). СРП *Стародубов*, *Стародубцев*

*СТАРАДЫН.— *Старадынаў*
СТАРАЖЫЛ.— *Старажыл*. У Туп. у XVII ст. на
Доне *Старожил*. СРП *Старожил*

СТАРАМЕЛЬНІК са спалучэння *стары мельнік*.—
Старамельнікаў

СТАРАННІК 'старанны чалавек'.— *Стараннік*

СТАРАСЕЛЕЦ з в. Старое Сяло.— *Стараселец*; *Старасельскі*. СРП *Старосельцев*, *Старосельский*

СТАРАСТА.— *Стараस्ताў*, *Старасцін*, *Старасцёнка*.
У Туп. у XVII ст. *Староста*. СРП *Старостин*, *Старостенко*

СТАРАЦ.— *Старцаў*, *Старчанка*. Бел. у XVIII ст. *Старец* (БА, I, 260). У Туп. у XVI ст. *Старец*. СРП *Старцев*,
Старцов, *Старченко*

*СТАРЛО.— *Старловіч*

СТАРОБІНЕЦ з н. п. Старобін (зараз г. Салігорск).— *Старобінец*. Параўн. СРП *Старобин*

СТАРУН рэг. 'той, хто стараецца' (Дзярж.— М. Б.),
укр. 'той, хто разважае як стары' (Грынч.).— *Старун*.
У Туп. у XVII ст. *Старун*. Параўн. СРП *Старунин*

СТАРУХА бел. рэг., рус. 'старая жанчына'.— *Старушэнка*. Бел. у XVI ст. *Старуха* (БА, I, 260; Туп.). Укр.
у XVII ст. *Старуха* (Туп.). СРП *Старухин*

СТАРУШАК рэг. 'стары чалавек' (Нас.).— *Старушкóў*

СТАРЫК бел. 'старое рэчышча' (БРС), рэг. 'стары чалавек', рус., укр. *старик* тое ж (Даль, Грынч.).—
Старык, *Старыкаў*, *Старыкёвіч*, *Старыкóвіч*, *Старычóнак*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Старик* (Туп.). СРП
Стариков

СТАРЫНА, памянш. СТАРЫНЧЫК бел. 'старое паселішча'.— *Старынчык*; *Старынскі*; *Старжынскі*. з польск. [рж], магчыма, ад назвы н. п. Старына. СРП *Старинин*

СТАТАК.— *Статкёвіч*

СТАЎ.— *Ставінаў*; *Стаўскі*, *Ставіцкі*. Укр. у XVII ст. *Ставко* (Туп.). СРП *Ставенков*, *Ставицкий*, *Ставский*.
Укр. у XVII ст. *Ставко* (Туп.)

СТАЎБУН, памянш. СТАЎБУНІК 'высокі конусападобны прадмет' (БРС), рэг. 'гліняная банка' (КСЧ), 'высокі тонкі чалавек' (Стэц.).— *Стаўбу́нік*. Бел. у XVIII ст. *Сталбун* (БА, I, 261). СРП *Столбунов*

СТАУПЕЦ рэг. 'частка грабель, у якую насаджаны зубы', 'стоўбікі ў варотах' (Дзярж.— М. Б.), 'укр. 'нізкі слупок, тумба' (Грынч.).— *Стаўпéц*

*СТАУР.— *Стаўроў, Стаўро́віч; Стаўроўскі*. Рус. у XII ст. *Ставр*, у былінах *Ставр Годионович* (Туп.). СРП *Ставров, Ставровский*...

СТАЯ бел., рэг. рус. аб птушках 'чарада', аб ваўках, сабаках 'гайня'.— *Ста́йн; Стаéцкі*

*СТАЦІНА.— *Стаці́на*. Параўн. СТОТА

СТАЯЧКА рус. *стоячка* 'стаячае становішча' (Даль), укр. 'прылада на трох ножках, на якой падбіваюць боты' (Грынч.).— *Стая́чка*

СТОГ, памянш. СТАЖОК.— *Стóгаў; Стажóк*. СРП *Стогов*

СТОЙБА 'стойбішча'?—*Стóйба*

СТОЙЛА, памянш. СТОЙЛІК.— *Стóйлік*

СТОКА 'сцёк, месца сцёку'? — *Стóка, Стóцкі*. СРП *Стоковский*

СТОКАЛАС укр. *стоколос* м. р., *стоколоса* ж. р. бат. 'каласоўнік' (Грынч.).— *Стóкалас*

СТОЛ, памянш. СТОЛІК.— *Сталóвіч; Стóлік; Стóльскі*. СРП *Столов, ?Столин*

СТОЛБ бел., рэг. рус. 'слуп'.—*Сталбóў*. Бел. у XVII ст. *Стол* (БА, I, 261). СРП *Столбов, ?Столбин*

СТОЛЯР гл. СТАЛЯР

СТОМА, ІСТОМА рэг. *стома* 'стамленне, стомленасць' (Бяльк.), ст. рус. *истома* 'прыгнёт', 'стомленасць', 'труд, забота' (Ср.).— *Стóма, Стамéнка, Стамянкóў; Істóмін, Істóмінаў; Істаміно́к*. Бел. у XV—XVII стст. *Стома, Истома, Истомка* (БА, I, 261; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Истома, Истомка, Истомица*, укр. у XVII ст. *Стома* (Туп.). СРП *Истома, Истомин, Истомов*

СТОН, памянш. СТОНЬКА рус. 'стогн', 'той, хто стогне'? — *Стóнька*. СРП *Стонов*

СТОРАЖ, памянш. СТАРАЖОК.— *Стóражаў, Старажэ́нка; Старажóк*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Сторож* (БА, I, 261). Укр. у XVII ст. *Сторож* (Туп.). СРП *Сторожев, Стороженко*

СТОТА, памянш. СТОЦІК, СТОЦЬКА ўкр. *стота* 'істота', 'характер, натура' (Грынч.).— *Стаце́віч; Стаціóк; Стóцік; Стóцька; Стóцкі*

СТОЎБА ўкр. 'частка плуга', 'корань дрэва, які вертыкальна ідзе ў зямлю' (Грынч.).— *Стóўба*

СТРАЖ рус. 'ахоўнік' (Даль).— *Стражэвіч*. Параўн. бел у XVI ст. *Стреж* (БА, I, 261). Укр. у XVII ст. *Страж* (Туп.)

СТРАЖНІК.— *Стра́жнік, Стра́жнікаў*. СРП *Стражников*

СТРАЗДЫНЬ параўн. літ. *strāzdas* 'дрозд', *strāzda-na* 'вяснушка'.— *Страздынь*

СТРАКАТЫ.— *Страка́ты*. СРП *Строкатенко*

СТРАКАЧ рус. *стрекач* 'той, хто апякае, жаліць, жыгае', 'уцёк' (Даль), параўн. бел. рэг. *стрыкаць* 'апякаць крапіваю', 'кусаць, жыгаць' (Насі).— *Страка́ч*. СРП *Стрекачэв*

СТРАКУН рус. бат. *стрекун* 'лужайнік вадзяны' (Даль).— *Страку́н*. Параўн. і СТРАКАЧ

СТРАЛА.— *Стралéнка; Стралю́к*. Укр. у XVII ст. *Стрела* (Туп.). СРП *Стрелов*

СТРАЛЕЦ, памянш. СТРЭЛЬЧЫК 'стралок' (БРС), рэг. 'паляўнічы' (Дзярж.— М. Б.).— *Стралéц, Стральцо́ў, ?Стрэ́льчанка, Стральчо́нак, Стральчэ́ня; ?Стрэ́льчань; Стрэ́льчык; Стралéцкі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Стрелец* (БА, I, 261; Туп.). СРП *Стрельцов, Стрелецкий*

СТРАЛОК.— *Стралко́ў, Стралко́віч; Стралко́ўскі*. СРП *Стрелков, Стрелковский*

*СТРАЎЯ.— *Страўя*

СТРАХ.— *Страх, Страхо́віч; Страшы́нскі*. Рус. у XV ст., укр. у XVI—XVII стст. *Страх* (Туп.). СРП *Страх, Страшко, Страшкевич*

СТРАХА, памянш. СТРЭШКА.— *Страха́, Страхо́віч; Стры́шка* пры [э]>[ы]; *Страшы́нскі*. СРП *Стрехин*

СТРАШНЫ.— *Страшно́ў*. СРП *Страшнов*

СТРОГАЛЬ рус. 'стругаль' (РБС), 'абманшчык, ашуканец' (Даль).— *Стро́галеў*. СРП *Строгалёв*

СТРОГІ.— *Стро́гі, Стро́гаў, Стро́гін*. СРП *Строгов, Строгович*

СТРОЙ.— *Страéнка*. Туп. у XV—XVI стст. *Строй*. СРП *Строев, ?Стройков*

СТРОК рэг. 'авадзень' (КСЧ), магчыма, 'апёк (крапівы), укус (мухі, камара)'.— *Строк, Стро́каў, Страко́віч; Страчу́к; Страко́ўскі*. Параўн. бел. у XVIII ст. *Страк* (БА, I, 261). СРП *Строков, Строкин*

СТРОМ укр. 'фруктовае дрэва', 'стромкае месца' (Грынч), польск. *strom* тое ж (Карл.).— *Стром*. У Туп. у XVI ст. *Стром*

*СТРОТ, *СТРОЦ, памянш. СТРАЦКО. — Строт; Страцкэвіч; ?Струт пры [o]>[y]; Стрѡцкі, Страцэўскі, ?Струцінскі

СТРОЧКА.— Стрѡчка

СТРУГ.— Струг. Бел. у XVI ст. Струга (Туп.). СРП Стругов, Стругин

СТРУЙ польск. *strój* 'строй, убор' (Карл.), магчыма, 'струмень'? — Струй. СРП Струев, Струенков

СТРУК, памянш. СТРУЧОК.— Струк, Стрѹкай; Стручкѡй; Стручкѡ; Стручкѡўскі. Бел. у XVI—XVII стст. Струк, Стручко (БА, I, 261; Туп.). СРП Струков, Стручков, Стрюков, Стрючков

*СТРУМІЛА.— Струміла

СТРУПАВЕЦ з в. Струпава.— Струпавец

СТРЫБУК параўн. рус. паўдн.-зах. *стрибать* 'сігаць, скакаць' (Даль), укр. *стрибати* тое ж, *стрибун* 'скакун' (Грынч.), параўн. літ. *striūbanti* 'усхліпваць'. — Стрыбѹк

СТРЫБУЛЬ.— Стрыбѹль; Стрыбѹльскі. Бел. у XVI—XVII стст. Стрыбуль, Стрыбыль, Стрыбель, укр. у XVI ст. Стрыбыль, Стрыбель (Туп.). Параўн. СТРЫБУК

СТРЫБУЦЬ.— Стрыбуць. Укр. у XVII ст. Стрыбуць (Туп.). Параўн. СТРЫБУК

СТРЫВАЛЬ 'цярплівы, вытрыманы чалавек?', параўн. бел. *стрываць* 'выцерпець, вытрымаць' (БРС), укр. *стривати* 'пачакаць' (Грынч.). — Стрываль

СТРЫГА, памянш. СТРЫЖКА рус. ярасл. *стрига* 'конь' (Мельн.), укр. *стрига* 'нізка пастрыжаны чалавек' (Грынч.). — Стрыга, Стрыжэвіч, Стрыжэнка, Стрыжанкѡй, Стрыжѡнак; Стрыжка; Стрыжкѡ з пераносам націску; Стрыгѡцкі; усе вытворныя магчымы і ад СТРЫЖ (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. Стрыга, Стрыжка, рус. у XV—XVI стст. Стрыга (Туп.). СРП Стригин, ?Стрижин, Стрижков, Стригин

СТРЫГАЛЬ, СТРЫГЕЛЬ 'той, хто стрыжэ'? — Стрыгалеў, Стрыгэльскі

СТРЫГУН бел. 'жарабя-аднагодак' (БРС), рус. ярасл. *стригун* 'конь, якому другі год' (Мельн.), тамб. 'чалавек з кароткай стрыжкай' (Даль), укр. 'аднагадовае жарабя' (Грынч.). — Стрыгун. СРП Стригунов

СТРЫЖ.— Стрыж, Стрыжэвіч, Стрыжэнка, Стрыжанкѡй; Стрыжѡнак, магчымы і ад СТРЫГА (гл.). Бел. у XVI ст. Стрыж (БА, I, 261). СРП Стриж, Стрижэв, Стрижов, Стрижевский

СТРЫЖАК рус. *стрижак* 'чалавек з кароткай стрыжкай' (Даль), укр. 'аднагадовае жарабя', 'салдат (з-за пастрыжанай галавы)' (Грынч.).— *Стрыжа́к*. СРП *Стрижаков*

СТРЫЖАНЬ.— *Стры́жань*. СРП *Стрижнев*

СТРЫЖКА бел. 'падстрыганне, стрыжэнне' (БРС), рэг. 'прычоска' (Дзярж.— М. Б.), рус. смал. *стрижка* 'каротка падстрыжаны' (Дабр.), 'астрыжаная авечка' (Грынч.).— *Стры́жка*, *Стрыжко́* з пераносам націску. Бел. у XVI—XVII стст. *Стрижка*, *Стрыжка* (БА, I, 261; Туп.). СРП *Стрижков*

СТРЫЖОНИК 'чалавек з пастрыжанай галавой'.— *Стрыжо́нікаў*

СТРЫЙ рэг. 'дзядзя па бацьку' (Нас.), укр. *стрий* 'дзядзя' (Грынч.), польск *stryj* тое ж.— *Стры́евич*

СТРЫК 'апёк (крапівы), укус (мухі, камара)?', параўн. рэг. *стрыкаць* 'апякаць крапіваю', 'кусаць, жыгаць' (Нас.).— *Стрык*, *Стры́каў*

СТРЫКЕЛЬ.— *Стры́кель*, *Стры́келей*. Параўн. СТРЫК

СТРЫНА, памянш. СТРЫНКА, польск. *stryna* 'цётка (сястра бацькі, жонка брата бацькі); (Карл.).— *Стрыно́вич*; *Стрынке́вич*

СТРЫНАДКА рэг. *стрынатка* 'сінічка' (Дзярж.— М. Б.), рус. *стринадка* 'птушка з роду сінічак' (Даль).— *Стрына́дка*; ?*Страгна́ткін* пры [ы]>[а] і ўстаўцы [г]

*СТРЫНГАЛА.— *Стрынга́лович*

*СТРЫНГЕЛЬ.— *Стрынгель*

СТРЫНК польск. *strynk* 'струк' (Карл.).— *Стрынке́вич*

*СТРЫХАП.— *Стрыхàпаў*

СТРЫХАР польск. *strycharz* 'работнік цагельні' (Карл.), магчыма, 'той, хто крые стрэхі'? — *Стры́хар*; *Стрыхарчу́к*

СТРЫШКА гл. СТРАХА

СТРЭЖ рус. *стреж* 'самае глыбокае месца рэчкі з хуткай плыню' (Даль), ярасл. 'мелкае месца ў рэчцы, дзе вада бяжыць на каменні' (Мельн.).— *Стрэж*

СТРЭЛЬНИК польск. *strzelnik* 'порхаўка' (Карл.), магчыма, 'стралец' ці 'стралок'? — *Стрэ́льнікаў*. У Туп. у XV ст. *Стрельник*. Бел. у XVI—XVII стст. *Стрельник*. *Стрельник* (БА, I, 261). СРП *Стрельников*

СТРЭМКА.— *Стрэмка*

СТРЭХ параўн. польск. *strzecha* 'страха' (Карл.).—

Стрэх

*СТУБАЙЛА.— *Стубайла*

*СТУГАР.— *Стугараў*

СТУДЗЁНЫ, памянш. СТУДЗЁНКА рус. *студенка* 'халодная крынічная вада' (Даль).— *Студзёнка*. СРП

Студёнкин

СТУДЗЯНІЧНІК 'той, хто робіць ці прадае студзень, квашаніну'? — *Студзянічнік*, *Студзянішнік* пры [чн]>

>[шн]. СРП *Студеничник*

СТУК.— *Стук*, *Стукін*. СРП *Стуков*, *Стукин*

СТУКАВІЛА 'той, хто стукае'? — *Стукавілаў*

СТУКАЛА рус., укр. *стукало* 'тое, чым стукаюць, малаток' (Даль, Грынч.), магчыма, 'той, хто стукае'.—

Стукала, *Стукалаў*. СРП *Стукалов*, *Стукалин*

СТУКАН 'той, хто стукае'? — *Стукан*. Бел. у XVII ст. *Стукан* (БА, I, 262). СРП *Стукан*

СТУКАЧ.— *Стукач*. СРП *Стукачэв*. Параўн. СТУКАН

СТУКУН.— *Стукун*. Параўн. СТУКАН

СТУЛ, памянш. СТУЛЬКО.— *Стулёвіч*; *Стулькёвіч*. СРП *Стулов*

СТУЛЬБА параўн. літ. *stulbinti* 'ашаламляць, азадачваць', *stulbti* 'паражацца, слупянець'.— *Стульба*

СТУПА.— *Ступін*. Бел. у XV—XVII стст. *Ступа*, *Ступка* (БА, I, 262). Рус. у XVI ст. *Ступа* (Туп.). СРП *Ступин*, *Ступкин*

СТУПАК рэг. 'ступня нагі', 'частка панчохі ці шкарпэткі, якая адзяваецца на ступню' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'конны млын', 'конь, які добра ідзе шагам', 'край лапаты, на які наступаюць нагой пры капанні' (Грынч.).— *Ступак*, *Ступакóў*. Бел. у XVIII ст *Ступак* (БА, I, 262). СРП

Ступак

*СТУПАН (Ь).— *Ступанёвіч*

СТУПЕНЬ, памянш. СТУПЕНЬКА.— *Ступень*; *Ступенька*

СТУПНІК 'той, хто робіць ступы'? — *Ступнік*

*СТУР, памянш. СТУРКО.— *Стуркёвіч*

*СТУРЛІС.— *Стурліс*

*СТУРЭЙКА.— *Стурэйка*

*СТУТ, памянш. СТУТКО.— *Стуткó*

*СТЫЗА, памянш. СТЫЗІК.— *Стызік*

*СТЫЛБА.— *Стылба*

СТЫР, памянш. СТЫРЫК рус. 'сардэчнік, шворан і наогул вось, на якой што-небудзь паварочваецца', 'затычка, гвозд у бочцы, чане' (Даль).— *Стырыкóвіч*. СРП *Стыров, Стыриков*

СТЭЛЬМАХ гл. СТАЛЬМАХ

СУБАТ 'чалавек, які чым-небудзь у суботу стаў вядомы', параўн. рус. смал. *суббот* 'карова, якая ацялілася ў суботу' (Дабр.).— *Субат*, *Субатóвіч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Субот* (Туп.)

СУБАЦЕЙ.— *Субаце́й*. Параўн. СУБОТА

СУБАЧ, СУБОЧ укр. *субіч* 'побач, каля'.— *Субач*, *Субóч*. СРП *Суббочев*

*СУБКО.— *Субкó*

СУБОТА, памянш. СУБОТКА.— *Субóта*, *Субóцін*, *Субатóвіч*; *Субаткéвіч*; *Субаткóўскі*; ?*Сабаткóўскі*. Бел. у XVII ст. *Субота*, *Собота* (БА, I, 262; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Субота*, *Суботка*, укр. у XVII ст. *Собота* (Туп.). СРП *Суббота*, *Субботин*, *Субботовский*

СУВАЛ, памянш. СУВАЛКА рэг. *сувалка* 'кіёк, пале на' (Бяльк.), *сувалка* 'пакулле' (Юрч.), рус. смал. 'кастрыца' (Дабр.).— *Сувáлаў*; *Сувалка*

*СУВЕЙ.— *Сувéеў*

*СУВИГА — *Сувіга*

*СУВИК.— *Сувік*

СУВОРЫ рус. *суворый* 'суровы, бурклівы, злосны', 'рабы, аспаваты', *сувор* 'нелюдзім, сугней' (Даль), укр. *суворий* 'суровы, строгі' (Грынч.), параўн. бел. *суворына* 'упарты чалавек' (Нас.).— *Сувóраў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Сувор*, *Суворка* (БА, I, 262; Туп.). Рус. у XVI ст. *Сувор*, *Суворик*, *Суворко* (Туп.). СРП *Суворов*, *Суворин*

СУГАК, СУГАКА рэг. 'касцяное ці драўлянае плоскае шыла для падплятання лапцей', 'тонкі, худы чалавек' (Бяльк.), укр. 'сайгак', 'плоское шыла' (Грынч.).— *Сугáк* *Сугáка*. Укр. у XV—XVI стст. *Сугак* (Туп.)

СУГАНЯКА параўн. рус. *сугонять* 'даваць, нагонку, ганяць, лаяць, дакараць' (Даль), параўн. кірг. *суганак* 'абжора' (Будаг.).— *Суганя́ка*. Параўн. у Туп. у XV ст. *Сугоняй*. СРП *Сугоняев*

СУГЛОБ рэг. 'гарбаты чалавек' (Бяльк.), рус. *суглобы*, *суглоба* 'той, хто глядзіць з-пад ілба, непрыветлівы чалавек, нелюдзім, сугней' (Даль), смал. *суглобный*

'сур'єзны, упарты' (Дабр.).— *Суглоб*. Бел. у XVI ст. *Суглоба* (БА, I, 262)

СУДАК.— *Суда́к, Судаке́віч*. СРП *Судак, Судакевич, ?Судакин, Судаковский*

*СУДАЛЬ.— *Судалёнка*

СУДАР, памянш. СУДАРЫК рус. устар. ветлівая форма звароту 'васпан, шаноўны пан' (Даль).— *Суда́рай, Сударэ́нка; Суда́рыкаў*. СРП *Сударев, Сударенков, Судариков*

*СУДАС.— *Судас*

СУДЗІЛА.— *Судзіла; Судзіло́ўскі*. Рус. у XVII ст. *Судило* (Туп.)

СУДЗІНА, памянш. СУДЗІНКА 'пасудзіна' (БРС), рэг. 'рачное судна, вялікая лодка' (Нас.), укр. *судина* 'пасудзіна', 'судна' (Грынч.).— *Судзі́нка*. СРП *Судинин*

СУДНІК рэг. 'шафа для кухоннай пасуды' (Бяльк.), 'шафка, скрынка, у якой захоўваюць харчовыя запасы' (Нас.), рус. паўдн.-заходн. *судник* тое ж (Даль, Дабр.).— *Судні́к, Судні́каў, Судніке́віч, Судніко́віч*. Бел. у XVII ст. *Судник* (БА, I, 262)

СУДОК.— *Судчэ́нкаў*. Рус. у XV—XVI стст. *Судок* (Туп.). СРП *Судковский*

СУЕТА рэг. *суята* 'неспакой, клопат, турбота', 'мітуслівы чалавек, непаседлівы', 'надаедлівы чалавек, які ўмешваецца ў кожную справу' (Нас.).— *Суэ́та*. Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVI ст. *Суета* (Туп.). СРП *Суетин, Суетов, Суетенков*

*СУЗА, памянш. СУЗЬКО.— *Сузько́*. Укр. у XVI ст. *Сузик* (Туп.)

СУЗДАЛЬ рэг. 'сухі, танклявы чалавек' (Бяльк.), параўн. рэг. *суздолиць* 'асілиць, перамагчы, пераадолець', 'здолець, быць у сілах зрабіць што-небудзь' (Нас.).— *Судза́лей*. Рус. у XVII ст. *Сузда́л* (Туп.). У Туп. у XVI—XVII стст. *Сузда́лец*. СРП *Сузда́лев, Сузда́льцев*

СУК, памянш. СУЧОК.— *Сучо́к, Сучко́ў; ?Сучко́*. Рус. у XVI—XVII стст. *Сук, Сучек* (Туп.). СРП *Сук, Суков, Сучков*

СУКАВАТЫ.— *Сукава́ты*. СРП *Суковатов*

СУКАЛА.— *Сукáла*

СУКАЧ рэг. 'ссуканая (не звітая) з пянькі ці льну вяровачка' (Дзярж. — М. Б.).— *Сукáч*. СРП *Сукач, Сукачэв*

СУКОНКА.— *Сукóнка*

СУКОНЯ.— *Суконін*. СРП *Суконик*

СУКОРА параўн. бел. *сукаратка* 'вузялок ці пятля на крута ссуканай нітцы' (БРС), *сукарка*, *сукаратка* тое ж (Нас.), рус. заходн. *сукоротка*, *сукороть* тое ж (Даль), смал. *сукурат* 'упарты чалавек' (Дабр.).— *Сукора*

СУКРЫСТЫ рэг. 'кучаравы' (Слуцк.—М. Б.).— *Сукрысты*

СУКУПА 'сукупны'?— *Сукупа*

СУЛА, памянш. СУЛІК параўн. рэг. 'абяцанка, абяцанне', 'пажаданне', рус. 'той, хто суліць, абяцае' (Даль), укр. 'судак' (Грынч.).— *Сула*, *Сулін*, *Сулівіч*; *Сулік*; *Сулкóўскі*. СРП *Сулин*

СУЛІМ, СУЛІМА з араб. УІ *Сулейман* (Шынк.).— *Сулім*, *Суліма*, *Сулімаў*, *Сулімэнка*. Бел. у XVII ст. *Сулім* (БА, I, 262; Туп.). Укр. у XVII ст. *Сулима*, *Сулимко* (Туп.). СРП *Сулимовский*

СУЛТАН гл. СОЛТАН

*СУЛЬГА.— *Сўльжыч*; *Сўльжынскі*, *Сўльжыцкі*

*СУЛЬТЫН.— *Сўльтын*

СУЛЯЯ, памянш. СУЛЕЙКА 'вялікая бутылка' (Бяльк.), рус. *суля* 'вінная бутылка; фляжка, плоская бутылка' (Даль), смал. *сулейка* 'бутылка', 'лейка' (Дабр.), укр. *сулія* 'вялікая бутылка' (Грынч.).— *Сулейка*

*СУЛЮТА.— *Суліота*

СУМА, СУМКА. — *Сума*, *Сўмін*, *Сўміч*; *Сўмкін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Сума* (Туп.). СРП *Сумин*, *Сумкин*

*СУМАН.— *Суман*, *Суманай*

СУМАР рус. *сумарь* 'хлеб', *сумарь* 'жабрак з сумою' (Даль).— *Сумар*, *Сумарэвіч*

СУМАРОКІ рэг. 'строгі з віду, суровы, сугней, неразгаворлівы, нелюдзім' (Слуцк.—М. Б.).— *Сумарокі*, *Сумарок*, *Сумарокаў*. Бел. у XVI ст. *Суморок* (БА, I, 262). Рус. у XV—XVI стст. *Суморок*, *Сумарок* (Туп.). СРП *Сумороков*, ?*Сумарков*

*СУМЕРА.— *Сумэрын*

СУМКА гл. СУМА

СУНДУК.— *Сундукóў*

СУНЕЦ укр. *сунець* 'кусок бервяна, адрубак' (Грынч.).— *Сунец*, *Сунцоў*. СРП *Сунцов*

СУНИЦА.— *Суніцын*

*СУНКО.— *Сункó*

СУП, памянш. СУПІК.— *Супічэнка*; ?*Супінскі*

*СУПІТАЛЬ.— *Супіта́лей*

*СУРА, памянш. СУРКО.— *Сурьін, Сурэвіч; Сурко́, Сурко́ў.* Рус. у XVI—XVII стст. *Сура, Сура* (Туп.). СРП *Сурын, Суров, Сурков*

СУРАВЕНЬ параўн. бел. *суравы* ' (аб палатне, нітках) нябелены, натуральнага колеру пражы' (БРС, КСЧ).— *Сураўнёў*

СУРАВЕЦ рус. *суровец* 'сыры квас (не хлебны, а мучны)' (Даль).— *Сураве́ц, Сураўцо́ў.* Рус. у XV—XVI стст. *Суровец* (Туп.). СРП *Суровцов.* Параўн. СУРАВЕНЬ

*СУРАГА.— *Сурáга; ?Сурáжскі* — ад назвы н. п. *Сураж*

*СУРАЙ, памянш. СУРАЙКА.— *Сурáйкін*

*СУРВАК.— *Сурва́к*

*СУРВІЛА.— *Сурві́ла.* Бел. у XVI ст. *Сурвило* (БА, I, 262)

СУРГАН рэг. 'неспакойны хлопец' (Бяльк.), параўн. укр. жарт. *сурганити* 'прасці', *сурганитися* 'з цяжкасцю ехаць, везці што-небудзь' (Грынч.).— *Сурга́наў*

*СУРДО.— *Сурдо́.* Рус. у XVII ст. *Сурда* (Туп.)

СУРЖА, памянш. СУРЖЫК параўн. рус. *суржанка, суржанок, суржик* 'пшаніца, перамешаная з жытам' (Даль), укр. *суржик* 'збожжавая сумесь ці мука з яе', 'метыс' (Грынч.).— *Суржа́нка; Суржа́к.* СРП *Суржын, Сурженко, Суржиков*

СУРКО гл. СУРА

СУРМА.— *Сурма́, Сурмін, Сурмінаў, Сурме́нка, Сурмянкóў*

СУРМАЧ укр. 'трубач' (Грынч.).— *Сурмач, Сурмачоў.* У Туп. у XVI ст. *Сурмач.* Укр. у XVII ст. *Сурмач* (Туп.). СРП *Сурмачёв*

СУРМІЛА рэг. 'таўсцяк' (КСЧ).— *Сурмі́ла*

СУРНАК 'трубач, той, хто іграе на сурне?', параўн. рус. *сурнач, сурник* тое ж (Даль).— *Сурнако́ў.* СРП *Сурнакин*

СУРОВЫ.— *Сурóвы*

*СУРОС.— *Сурóсай*

*СУРТА.— *Сурта́.* Бел. у XVII ст. *Сурта* (БА, I, 262)

*СУРЫН.— *Сурьін, Сурьі́наў, Сурьі́навіч, ?Сурано́віч* пры [ы]>[а]. Бел. у XVI ст. *Сурын* (БА, I, 262). СРП *Сурын, Суринович.* Параўн. СУРА

*СУРЭЛЬ, памянш. СУРЭЛЬКА.— *Сурэ́лькін*

СУР'ЯН, СУР'ЯНІН.—*Сур'янінай*. Бел. у XVI ст. *Суриян* (БА, I, 262). Рус. у XVII ст. *Сурьянин* (Туп.). СРП *Сурьянинов*

*СУС, памянш. СУСІК, СУСЬКО.—*Сўсікай; Сусько*. СРП *Сусов, Сусин, Сускин*

*СУСВІЛА.—*Сусвіла*

СУСЕД, памянш. СУСЕДКА.—*Сусэдка, Сусідка* пры [e]>[i]. У Туп. у XV—XVII стст. *Сусед, Суседко*

СУСЛА, памянш. СУСАЛКА 'сусла, соска' (БРС), рэг. 'недацёпа, няздатны чалавек' (Маг.—В. Л.).—*Сўсла, Сўслай, Суслёнка, Суслянкóй; Сўсалка, Сусóлкін*. Бел. у XVII ст. *Сусло*, рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Сусло* (Туп.). СРП *Суслов, Суслин*

СУСЛІК.—*Сўслікай*

СУТАН(А).—*Сутáнай*. СРП *Сутанкин*

*СУТҚАЛА.—*Суткалёнка*

СУТУЛА рэг. 'сутулаваты чалавек' (Дзярж.—М. Б.).—*Суту́ла*. СРП *Сутулов*

СУХАБАЙ цюрк. *сухо+бай?* — *Суhabáй; Суhaba-éйскі*

СУХАБОКІ.—*Суhabóчанка*. Бел. у XVIII ст. *Сухобок* (БА, I, 262). СРП *Сухобоков*

СУХАВЕЙ, памянш. СУХАВЕЙЧЫК.—*Суhavéй, Суhavéей; Суhavéйчык*. СРП *Суховейко*

СУХАВЕР, памянш. СУХАВЕРКА ўкр. *суховеря, сухівря* 'сухамятка' (Грынч.), рус. *суховря* тое ж (Даль), параўн. і бел. рэг. *сухойрыца* тое ж (Нас.).—*Суhavéр, Суhav'эр; Суhavéрка*. СРП *Суховеров*

СУХАВЕРХІ.—*Суhavéрхі, Суhavéрхай*. Рус. у XVII ст. *Суховерхой*, укр. у XV ст. *Суховерх* (Туп.). СРП *Суховерхов*

СУХАДОЛ, памянш. СУХАДОЛЕЦ.—*Суhadóлай; Суhadóлец*, магчыма, ад назвы в. Сухадолы; *Суhadóльскі*. СРП *Суходолов, Суходольский*

СУХАЛЕТ параўн. рэг. бат. *сухалетка* 'бяссмертнік пясчаны' (КСЧ).—*Сухалёт, ?Сухалёт*. Бел. у XVII ст. *Сухолет* (Туп.)

*СУХАМЕР.—*Сухамёр*

*СУХАМЫРА.—*Сухамы́ра*. Параўн. бел. у XVII ст. *Сухомир* (Туп.)

СУХАН 'сухі ударлявы чалавек'?—*Сўха́н, Сухáнай*. Бел. у XVI ст. *Сухан* (БА, I, 262). Рус. у XVI—XVII стст. *Сухан, Суханко, Суханец* (Туп.). СРП *Суханов*

СУХАНОСЫ, СУХАНОС, памянш. СУХАНОСІК.—
Суханос, Суханосай; Суханосік. У Туп. у XVI ст. *Су-
хонос*

СУХАР.—*Сўхараў; Сухарўк.* Бел. у XVIII ст. *Сухар*
(БА, I, 262; Туп.). СРП *Сухарько, Сухаревский*

СУХАРУКІ, СУХАРУК.—*Сухарўк, Сухарўкаў.* Рус.
у XV—XVII стст. *Сухорукой*, укр. у XVI ст. *Сухорука*
(Туп.). СРП *Сухоруков, Сухоручкин*

СУХІ, памянш. СУШКА, СУШОК.—*Сухі, Сўхаў,*
Сушэнка, Сушэня; Сўшка, Сушкó з пераносам націску,
*Сушкэвіч, Сўшчыц; Сушчóнак, Сушчэня; Сушчўк; Су-
шóк; Сухóўскі, Сушб́нскі*, многія магчымы ад СУША
(гл.), СУШЧ (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Сухий, Суш-
ко* (БА, I, 262; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Сухой, Суш-
ка, Сушко*, укр. у XVI—XVII стст. *Сухой, Сухий* (Туп.).
СРП *Сухов, Сухин, Сушко, Сушков, Сушкин, Суш-
кевич*

*СУХВАЛ.—*Сухва́л*

СУХУША.—*Сухўшын.* Параўн. СУХІ

*СУЦЕРМА.—*Сўцерма.* Параўн. рус. у XVI—
XVII стст. *Суторма* (Туп).

*СУЦЬКО.—*Суцькó*

СУЧАК укр. 'шчаня' (Грынч.).—*Сучакóў*

СУША, памянш. СУШКА, СУШОК.—*Сўша, ?Сушó*
з пераносам націску, *Сушэнка, Сушэня, Сўшка, Сушкó*
з пераносам націску, *Сушкэвіч, Сушчóнак, Сушчэня;*
Сушчўк; Сушóк, Сушб́нскі, Сушчэ́ўскі. СРП *Сушин, Су-
шов, Сушко, Сушков, Сушкин, Сушкевич.* Параўн. СУХІ,
СУШКА

*СУШАН.—*Сушанаў*

СУШКА, СУШОК гл. СУХІ

СУШЧ, памянш. СУШЧЫК рус. *сущ, сущик* 'сушаная
дробная рыба', 'сушка, сухар' (Даль), укр. *сущик* 'сухі
баранак' (Грынч.).—*Сушч, Сушчэ́віч, Сўшчыц, Сушчó-
нак, Сушчэ́ня, Сушчўк; Сўшчык; Сушчэ́ўскі, Сушчынскі.*
Бел. у XVII ст. *Сущ* (Туп.)

СУШЧЫ рус. *сущий* 'сапраўдны', 'падобны' (Даль),
укр. 'сапраўдны', 'багаты, шчодры'? (Грынч.).—*Сўшчы*

СУЯГА параўн. рус. *суяжная* 'котная (авечка)'
(БРС).—*Суягін*

*СЦЕБЕХ.—*Сце́бехаў*

*СЦЕБУТ.—*Сце́бут.* Бел. у XVI ст. *Стебут* (БА, I,
262). СРП *Стебут*

СЦЕЖКА.— *Сцѣжка*
 *СЦЕЛ, памянш. СЦЕЛІК.— *Сцѣлікаў*
 СЦЕЛЬКА рэг. 'сцілка', рус. *стелька* тое ж (Даль).—
Сцѣльчанка. СРП *Стельковский*
 СЦЕРКА 'тое, чым сціраюць'? — *Сцѣркін*. Рус. у
 XVII ст. *Стерко* (Туп.). СРП *Стеркин*
 *СЦЕРЛА.— *Сцѣрлін*. СРП *Стерлин*
 СЦЕРНІК укр. *стерник* 'рулявы' (Грынч.).— *Сцерні-*
чўк. СРП *Стерник*
 *СЦІБАР.— *Сцібар*
 СЦІБЛО 'сцябло'? — *Сціблó*. СРП *Стеблов*, *Стеблин*
 СЦІГАЙЛА рус. *стегала* 'той, хто сцягае, б'е, выбівае
 адзенне' (Даль).— *Сціга́йла*
 СЦЯБУН 'той, хто сцябае'? — *Сцебунóў*. СРП *Сте-*
бунов
 СЫР ці СЫРЫ (прым.), памянш. СЫРКА, СЫРЭЦ.—
Сырэ́віч; ?*Сы́рка*; *Сырцо́ў*; *Сы́рскі*. СРП *Сыров*, *Сыркин*,
Сырцов
 СЫРОВАТКА, СЫРАВАТКА.— *Сыро́ватка*; *Сыра-*
ва́тка. Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Сыроватка* (Туп.).
 СРП *Сыроваткин*
 СЫРАДОЙ.— *Сырадóеў*
 СЫРАЕЖКА рэг. СЫРАВЕЖКА.— *Сыраéжка*; *Сы-*
равéжка. СРП *Сыроешкин*
 СЫРАКВАША.— *Сыраква́ша*, *Сараква́ша* пры
 [ы]>[а], *Сыраква́ш*. СРП *Сыроквашин*
 СЫРАМАЛОТ рус. *сыромолот* 'збожжа, абмалочанае
 без сушкі' (Даль).— *Сырамалóт*
 *СЫРАМАХА.— *Сырама́ха*
 *СЫРВАЧ.— *Сырвачóў*
 СЫРНІК.— *Сы́рнікаў*
 СЫРЫЦА рэг. 'неапаленая цэгла, сырэц' (Дзярж.—
 М. Б.), 'сырамяць' (КСЧ), рус. заходн. *сырица* 'нявы-
 рабленая шкура' (Даль), укр. *сириця* 'сырамяць, сыра-
 мятны рэмень' (Грынч.).— *Сыры́ца*; *Сыры́цкі*
 *СЫРЭЙ.— *Сырэй*
 *СЫРЭЛЬ.— *Сырэль*
 СЫРЭЦ.— *Сырцо́ў*
 СЫС, СЫСА, памянш. СЫСКО 'сысун'? — *Сыс*, *Сы́са*,
Сы́сай; *Сы́шчанка* пры [ск]>[сч]>[шч]. СРП *Сысин*
 СЫСУН, САСУН, памянш. САСУНОК.— *Сысунóвіч*;
Сасунóў, *Сасунóвіч*; *Сасункéвіч*. Рус. у XV ст. *Сосун*
 (Туп.). СРП *Сосунов*

СЫТА, памянш. СЫЦЬКА.— *Сыцін, ?Сыцэвіч; Сыцька, Сыцько́* з пераносам націску. Рус. у XIV ст. *Сыта* (Туп.). СРП *Сытин, Сытов*

СЫТЫ, памянш. СЫТКА, СЫЦЬКА, СЫЦІК.— *Сыты, ?Сыцін, Сыцэвіч; Сытко́ў; Сыцька, Сыцько́; Сыцік*. Бел. у XVI—XVII стст. *Сытко* (Туп.). Рус. у XVII ст. *Сытик* (Туп.). СРП *Сытов, Сытин*

СЫЧ, памянш. СЫЧЫК, СЫЧКО.— *Сыч, Сычо́ў, Сычэвіч, Сычэнка; Сычу́к; Сычык, Сычыкаў; Сычко́ў*. Бел. у XVI—XVII стст., рус. у XV—XVII стст. *Сыч* (Туп.). СРП *Сыч, Сычѳв, Сычук, Сычков*

СЭДАС лацінск. *sedas* 'стул', параўн. таксама рэг. *сэдасік* 'донца ў чарцы з ножкай' (Нас).— *Сэдас*

СЮСЬКА ад *сюсюкаць*, г. зн. 'той, хто сюсюкае?', параўн. і рэг. *сюсіць, сюсі* 'сюкаць' (Нас.), укр. *сюсяти* тое ж (Грынч.).— *Сюська, Сюськін*

СЯВАШКА параўн. укр. *сівачка* 'сяўня' (Грынч.).— *Сява́шка*

СЯВЕЦ.— *Сяве́ц*. СРП *Севцов*

СЯГАЙ параўн. рэг. *сягаць* 'ісці шырокім шагам, шырока ступаць' (Дзярж.— М. Б.).— *Сяга́й, ?Сэгай* з пераносам націску, *Сіга́й* пры [e]! [я] > [i]

СЯГОДНІК.— *Сяго́днік*

СЯДАЧ, СЕДАЧ 'сядун'?— *Сяда́ч, ?Сэдач*

СЯДЗЕЛЕЦ.— *Сядзе́лец, Сядзе́льцаў*

СЯДЗЕЛЬНІК рэг. 'сэдзельнік' (Дзярж.— М. Б.).— *Сядзе́льнік*. Укр. у XVII ст. *Седельник* (Туп.). У Туп. у XV ст. *Седелник*

СЯДЗЬКО, СЕДЗЬКА 'сівы, сівак?', 'сядун, сэдзень'? — *Сядзько́, Сэдзька*. Параўн. СЕДА

*СЯДЛУХА.— *Сядлу́ха*

СЯДЛЯР, СЕДЛЕР укр. *сідляр* 'той, хто вырабляе сэдлы, сэдзельнік' (Грынч.), польск. *siedlarz* тое ж (Карл.).— *Сядля́р, Сэдлер*

СЯДУН.— *Сяду́н, Седуно́ў*. Укр. у XV—XVI стст. *Седун* (Туп.). СРП *Седунов*

СЯДУРА рэг. *сядура* 'сядун' (Бяльк.), 'малы, нізкага росту чалавек' (Краснап.— В. Л.).— *Сяду́ра*

СЯДЫ, памянш. СЕДЗЬКА рус. *седой* 'сівы'.— *Сяды́, Сядо́ў, Сяды́х, ?Сэдзін, Сэдзіч, Сядзе́віч, Сядзе́нка; Сядзіо́к, Сядзюке́віч; Сэдзька, Сядзько́*, многія магчымы і ад СЕДА (гл.). Рус. у XVII ст. *Седой* (Туп.). СРП *Седов, Седенков, Седы́х*

СЯДЫНЯ 'сядун'? — *Сядыніч*
 СЯЙКО 'той, хто сее'? — *Сяйкó*. Параўн. СЕЙ
 СЯКАЧ.— *Секачоў; Сякацкі*
 СЯКЕРА, памянш. СЯКЕРКА.— *Сякёрка; Сікэрыцкі, Сікір'іцкі, Секержыцкі, Сікіржыцкі*. Бел. у XVII ст. *Секирка, Секерка* (Туп.)
 *СЯЛЕНЯ, памянш. СЯЛЕНЧЫК.— *Сялёня; Сялёнчык*. СРП *Селенин*
 СЯЛІБА.— *Сяліба*
 СЯЛО, памянш. СЯЛЬКО.— *Сялёвіч, Сэліч, Сялёня; Сялюк; Сяльчо́нак; Сяльчу́к, Сельчукоў; Сялёцкі; Сяліцкі*. СРП *Селин, Селюк, Селюков*
 *СЯЛЮГА.— *Сялюгін; Селюжыцкі*
 СЯЛЮК, СЯЛЬЧУК укр. *селюк* 'вясковы чалавек, вясковец' (Грынч.).— *Сялюк, Селюкоў, Селюко́віч; Сельчукоў*. Параўн. СЯЛО
 *СЯЛЮН.— *Сялюн*
 *СЯЛЮТА.— *Сялюцін*
 СЯЛЯВА, памянш. СЯЛЯЎКА.— *Сяля́ва; Сяля́ўка, Сіля́ўка* пры [e]||[я]>[i]. СРП *Селявин, Селявко*
 СЯМАК 'сёмы па ліку', 'які ўключае сем адзінак'.— *Сяма́к; Сіма́ка, Сімакоў, Сімако́віч, ?Сэмак* з пераносам націску
 СЯМІЖОН, СЯМЕЖОН гл. СЕМІЖОН
 СЯМІЛЕТЫ гл. СЕМІЛЕТЫ
 СЯМІТКА 'сямёрка', рус. ярасл. *семитка* 'дзве капейкі' (Мельн.).— *Сямітка*
 СЯМІТУРКА гл. СЕМІТУРКА
 СЯМІЧАСНЫ гл. СЕМІЧАСНЫ
 СЯМ'Я, памянш. СЯМЕЙКА.— *Сямейка*. СРП *Семейкин*
 СЯННІК.— *Сеннікоў*
 *СЯПА.— *Сяпіч*
 СЯРАК рус. *серяк* '(аб чалавеку) шэры, просты, грубы', 'заяц-шарак' (Даль). — *Сяра́к, Серакоў*. Бел. у XVII ст. *Серяк* (БА, I, 255). СРП *Серяков*
 *СЯРАПА.— *Сяра́пін*
 СЯРБАЙ, магчыма, цюрк. *Сер+бай*.— *Сярба́еў*. Бел. у XVII ст. *Сербай* (БА, I, 255). Параўн. СЯРБУН
 СЯРБОЛЯ.— *Сярбо́лін*. Параўн. СРП *Серболов*. Параўн. СЯРБУН
 СЯРБУЛЬ.— *Сербу́лёў*. Параўн. СЯРБУН
 СЯРБУН 'той, хто хутка есць' (Дзярж.— М. Б.),

'той, хто многа есць, ядун' (Нас.), рус. смал. 'хлябала, хто сёрбае' (Дабр.).— *Сербунóў*

СЯРГА 'завушніца', рус. *серьга* тое ж (РБС).—
Сяржэ́нка. СРП *Серьгин*

СЯРДЗЕЧНЫ рэг. 'сардэчны' (Дзярж.— М. Б.).—
Сярдзэ́чны

СЯРДЗЮК рэг. 'злосны, зласлівы, гняўлівы чалавек' (Нас.), укр. *сердюк* 'целаахоўнік пры гетмане', 'злосны, раздражняльны чалавек' (Грынч.), рус. *сердюки* 'казакі ў маларасійскім войску на аплаце' (Даль).— *Сярдзю́к, Сердзюко́ў*. Бел. у XVII ст. *Сердюк* (БА, I, 255). Укр. у XVII ст. *Сердюк* (Туп.). СРП *Сердюк, Сердюков*

СЯРКО, СЕРКА бел. *сярко* 'клічка сабакі па колеру шэрці' (Нас.), рус. *серко* 'клічка каня шэрай масці ці шэрага сабакі' (Даль), укр. *сірко* 'сабака шэрай масці' (Грынч.).— *Сярко́, Сёрка, Сёркін, Сярко́віч, ?Сёрчанка, Сярчэ́ня*. Бел. у XVI—XVII стст. *Серко* (БА, I, 255). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Серко* (Туп.). СРП *Серко, Серков*

СЯРМЯГА, памянш. СЯРМЯЖКА.— *Сярмя́жка*

СЯРЭБРАНЫ.— *Сярэ́браны*. Бел., рус. у XVI ст. *Серебряный* (Туп.). СРП *Серебряный, Серебрянов*

*СЯТ.— *Ся́тай*

*СЯТУН.— *Сяту́н*. СРП *Сетунов*

СЯЎБА.— *Сяўбо́* пры [a]>[o], *Сёўба* з пераносам націску

СЯЎРУК рус. курс., варон. *севрюк*, 'пануры, хмуры чалавек; буркун' (Даль), *севрук* данск. тое ж (Мірт.), параўн. цюрк. *севрюк* 'жарабец' (Будаг.).— *Сяўру́к, Сёўрук, Сеўрукóў*. Бел. у XVI ст. *Севрук* (БА, I, 254). Рус. у XVII ст. *Севрук, Саврук*, укр. у XVI ст. *Севрук* (Туп.). СРП *Севрук*

*СЯХ.— *Сяхо́віч*

*СЯЦКО.— *Сяцко́*

СЯЧКО 'той, хто сячэ'?— *Сячко́, Сячко́ў*

ТАБА кірг. 'скаварада', 'злараднасць' (КРС).— *Табэ́нка*

ТАБАКА, памянш. ТАБАЧКА.— *Табáка, Табачо́нак; Табáчка*. СРП *Табаков, Табакин*

ТАБАЛА, ТАБУЛА, ТАБОЛА, памянш. ТАБОЛЬКА, ТАБОЛЬЧЫК ст. бел. *тобола* 'сумка, торба, каліта' (Нас., АУ), рус. *таболка, таболец* 'торба, кайстра'

(Даль), укр. *тобілка, тобівка* 'скураная сумка' (Грынч.), параўн. у сувязі з гэтым рус. *табалыга* 'бяздельнік, ва-лацуга' (Даль); параўн. рус. *тоболка* 'ватрушка, пірог з начынкай' (Даль), 'прэсны пірог' (Мельн.), параўн. і кірг. *табала* 'злараднічаць' (КРС), тат. *табалау* 'папрок' (ТРС).— *Табáла; Табу́лін; Табо́ла, Табо́лін, Табо́ліч; Табальчу́к; Табо́льчык; Табу́льскі*. СРП *Таболін, Тоболін, ?Тоболев*

*ТАБАНИЮХ параўн. тат. *табан* 'ступня', 'падэшва абутку', 'рыба карась' (ТРС).— *Табанію́хаў*

ТАБАР, памянш. ТАБАРКА.— *Табо́рка*. Бел. у XVI ст. *Табор* (БА, I, 263). Укр. у XVI ст. *Табор* (Туп.). СРП *Табаровскі, Таборовскі*

ТАБУН.— *Табуно́ў*. СРП *Табунув, Табунцов*

ТАБУНШЧЫК.— *Табу́ншык*

ТАГАЙ.— *Тага́й*. Каз. УІ *Тагай* (Жануз.)

ТАГАН рэг. 'прадаўгаватая на чатырох ножках пад-стаўка для кухоннай пасуды', 'дапрос з катаваннем, катаванне' (Нас.), рус., укр. з тат. 'трыножкі' (Даль, Грынч.).— *Тагано́віч*. СРП *Таганув, Таганцев*

*ТАГІЛЬ.— *Тагіль*. СРП *Тагільскі*

ТАГУН рус. арханг. 'страпіла на барцы' (Даль), данск. 'рэбры лодкі' (Мірт.), кірг. *тогун* 'вобад кола' (КРС).— *Тагуно́ў*. СРП *Тагунов, Тогунув*

*ТАЁКА.— *Таёкін*

*ТАЖУН.— *Тажу́н*

ТАЙКО ад *таіць?*— *Тайке́віч*

ТАЙНА.— *Тайна*. СРП *Тайнов*

*ТАКМЕНЬ.— *Такме́нін*

*ТАКУН параўн. кірг. *токум* 'потнік', 'сядло' (КРС).—

Таку́н

ТАЛАЙ, ТАЛУЙ, памянш. ТАЛАЙКА рус. 'алтайскі горны заяц' (Даль).— *Тала́й; Тала́йка*. СРП *Талаев*

ТАЛАКА, памянш. ТАЛОЧКА.— *Тало́чка, ?Тало́шка*. Бел. у XVI—XVII стст. ?*Талыка, Толочко* (БА, I, 263, 265; Туп.). СРП ?*Талакін, Толочков, Толоченков*

ТАЛАКНЯННІК рус. бат. *толокняник* 'воўчая ягада, падобная да брусніц' (Даль), магчыма, таксама 'той, хто робіць талакно'.— *Талакня́ннік*. Параўн. СРП *Толоконников*

ТАЛАН, памянш. ТАЛАНЕЦ 'поўны, тоўсты чалавек' (КСЧ), *талань* 'талант, здольнасць', 'шчасце, доля' (Нас.), 'шанцаванне, вязенне' (Юрч.), рус. *талан* 'шчас-

це, удача', 'лєс', 'прыбытак' (Даль), укр. *талан* 'лєс, щасце' (Грынч.), кірг. *талан* 'рабунак'.— *Талан*, *Таланец*; *Таланкоў*. СРП *Таланов*, *Таланкин*, *Таланин*, *Таланцев*

ТАЛАПА параўн. укр. *талапати* 'плюхаць чым-небудзь', 'муціць ваду, плюхаючыся ў ёй', 'пэцкаць гразю ці чым-небудзь іншым вадкім' (Грынч.), параўн. кірг. *талап* 'імкненне, пошук' (КРС).— *Талапін*. Каз. УІ *Талап* (Жануз.)

ТАЛАПІЛА.— *Талапіла*. Параўн. ТАЛАПА

ТАЛАТЫННІК параўн. тат. *талату* 'аддаваць на рабунак' (ТРС), кірг. *талат* тое ж (КРС).— *Талатыннік*. Параўн. СРП *Талатин*

ТАЛАШ тат., кірг. 'скандал, сварка, раздор' (ТРС, КРС), параўн. рус. тамб. *талашиться* 'мітусіцца, таўчыся, бегаць, кідацца' (Даль).— *Талаш*, *Талашоў*. СРП *Талашов*

*ТАЛЕЙ, памянш. ТАЛЕЙКА.— *Талейка*; ?*Талейці*

ТАЛЕР, памянш. ТАЛЕРЧЫК.— *Талярэнка*, *Таляронак*; *Талерчык*

ТАЛЕРКА, рэг. ТАРЭЛКА, памянш. ТАЛЕРЧЫК.— *Талерчык*; *Тарэлка*, *Тарэлкін*. Укр. у XVI ст. *Талерка* (Туп.). СРП *Тарелкин*

ТАЛҚАНИЦА параўн. рэг. *тайқаница* 'тоўчаная бульба, пюрэ'.— *Талқаница*

ТАЛҚАЧ гл. ТАЎҚАЧ

ТАЛМАЧ бел. устар. 'тлумач, перакладчык', рус. *толмач* тое ж (Даль).— *Толмач*. СРП *Толмачёв*

*ТАЛНЕКА.— *Талнека*

ТАЛПЕКА гл. ТАЎПЕКА

ТАЛПЫГА гл. ТАЎПЫГА

ТАЛТОН параўн. кірг. *талтан* 'раскірэка' (КРС).— *Талтонаў*

*ТАЛУЦЬ.— *Талуць* у выніку асваення ЛП *Талуць*, *Талутіс*

ТАЛЬ, памянш. ТАЛЬКА.— *Талюк*; *Талька*, *Талько* з пераносам націску. СРП *Таликов*

ТАЛЯН укр. *тальян* 'рыбалоўная сетка, якая апускаецца ў глыб вады' (Грынч.).— *Талянін*

*ТАЛЯХА.— *Таляха*

ТАМАР, памянш. ТАМАРКА сіб. *тамар*, *томар*, *томарка* 'страла з касцяным тупым наканечнікам для палявання на собаля, куніцу, гарнастая' (Даль).— *Тамар*

рай; Тамаркін. Укр. у XVII ст. Томара (Туп.). СРП Тамаров, Тамаркин, Тамарченко, Томарёв

ТАМІЛА, памянш. ТАМІЛЬЧЫК, ТАМКО рус. то-милло 'той, хто томіць каго-небудзь' (Даль).— Таміла, Тамілаў; Тамільчык; Тамко́, Тамко́віч; Тамчу́к. Бел. у XVI—XVII стст. Томило, Томильчик, Томилко, Томко (БА, I, 265; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. вельмі папулярнае — Томило, Томилко, Томилка, Томилец, укр. у XV—XVII стст. Томило, Томилко (Туп.). СРП Томилов, Томилин, Томилкин, Томилевский

*ТАМОЛА, памянш. ТАМОЛКА.— Тамо́лка

ТАНАН, ТАНАНА, памянш. ТАНАНКА, ТАНА-НУШКА параўн. рус. тананы водить 'біць байды, хадзіць без работы', тананыкаты, танакаты 'мурлыкаць без слоў' (Даль).— Тананка; Тананушка; ?Танона пры [a]>[o]. Бел. у XVIII ст. Тананойка (БА, I, 263). СРП Тананин, Танананев

ТАНКАЛЬ рэг. 'тонкі, танклявы чалавек'?— Танка́ль

*ТАНТУН.— Тантуно́ў

ТАНЦАВІЛА 'танцор'?— Танцаві́ла

ТАПОР, памянш. ТАПАРОК.— Тапаро́ў; Тапарко́ў.

У Туп. у XVI—XVII стст. Топор, Топорок. СРП Топоров, Топорков, Топоровский

ТАПТАЛА рус. жарт. топтало 'нага' (Даль).— Тап-та́ла. Параўн. і ТАПТЫГА

ТАПТЫГА рус. топтыга 'цяжкі, непаваротлівы, няскладны чалавек', топтыгин жарт. мянушка мядзведзя (Даль).— Тапты́гін. СРП Топтыгин

ТАПУН 'чалавек з цяжкой паходкаю, той, хто моцна тупае'?— Тапуно́ў

ТАПУЦЬ.— Тапу́ць у выніку асваення ЛП Тапутіс

ТАПЫРА, памянш. ТАПЫРЫК ад тапырыць, тапырыца.— Тапы́рык

ТАРА, памянш. ТАРУЛЬКА.— Та́ра, Та́рыч; ?Та-ру́лька; Та́рскі

ТАРАБА, памянш. ТАРАБКА параўн. бел. тараба-ніць 'тарахцець' (БРС), 'цягнуць, валачы, несці што-небудзь вялікае' (БРС, КСЧ), укр. тарабанити 'бараба-ніць' (Грынч.).— Тарабу́к; Тара́бка; Тарабчу́к. СРП Тарабук

ТАРАБАР(А) рус. тарабар 'гаварун, жартаўнік, балбатун' (Даль).— Тараба́р, Тараба́рын; Таруба́раў пры [a]>[y]. У Туп. у XVI ст. Тарабарка

*ТАРАБАШ.— *Тараба́ш*

*ТАРАБЕЖ.— *Тарабе́ж*

*ТАРАБЕЙ.— *Тарабе́й*

ТАРАВЫ, памянш. ТАРАВОК 'шчодры, велікадушны?', параўн. рус. *тороватый* 'шчодры, велікадушны', 'спрытны, бойкі, лоўкі' (Даль).— *Тараўкоў*. СРП *Торовин, Торовков*

*ТАРАДЫНА, памянш. ТАРАДЫНКА.— *Тарады́нка*

ТАРАДЭЙ, памянш. ТАРАДЭЙКА параўн. рэг. *тарадайка* 'лёгкая летняя павозка' (Нас.), укр. *тарадайка* тое ж (Грынч.).— *Тарадэ́йка*. СРП *Тарадеев*

*ТАРАЙ, памянш. ТАРАЙКА.— *Тарае́віч; Тарайко́віч*. СРП *Тараев*

*ТАРАЙЛА, *ТАРАЛА.— *Тарай́ла; Тара́лаў*. СЛП *Тараіла, Тараліс*

ТАРАКАН, ТАРКАН рэг.— *Таракан, Тараканаў; Таркан*. Рус. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Торокан* (Туп.). СРП *Тараканов, Тараканцев*

ТАРАН, памянш. ТАРАНКО.— *Таран, Таранаў, Таранэ́нка; Таранко́, Таранкоў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Таран, Таранчук* (БА, I, 263; Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Таран* (Туп.). СРП *Таран, Таранов, Тараненков*

ТАРАНДА параўн. рус. ярасл. *таранта* 'ахвотнік пагаварыць' (Мельн.).— *Тарандá*. СЛП *Таранда*

ТАРАРАЙ параўн. рус. *тараруй* 'балбатун, пустаслоў; жартаўнік' (Даль), бел. рэг. *тарара* 'балбатня' (Нас.).— *Тарарай́*

ТАРАРАКА параўн. рус. *тарарыка* 'балбатун, пустаслоў; жартаўнік' (Даль).— *Тарарáка*. Параўн. ТАРАРАЙ

ТАРАРУК.— *Тарару́к*. Параўн. ТАРАРАЙ, ТАРАРАКА

ТАРАТА.— *Тараце́нка*. Параўн. ТАРАТУТА

ТАРАТУТА, памянш. ТАРАТУТКА кірг. *таратут* 'клопаты, турботы, старанне' (КРС).— *Тарату́та; Тарату́ткін*. Бел. у XVI ст. *Таратута* (БА, I, 265). СРП *Таратута*

ТАРАТЫН, памянш. ТАРАТЫНКА параўн. рэг. *таратун* 'балбатун' (Нас.).— *Тараты́н; Тараты́нка*. СРП *Таратынов*

*ТАРАХ, памянш. ТАРАШКА, ТАРАШЧЫК.— *Тарахо́віч; Тарашке́віч; Тарашчы́к*. СРП *Тараховский, Тарашкин*

*ТАРБА.— *Тáрба, Тарбéнка, Тарбянкóў; Тарбэ́цкі*, усе магчымы і ад ТОРБА (гл.)

ТАРГАШ рэг. 'гандляр' (Дзярж. — М. Б.), рус. *торгаш* тое ж.— *Таргашóў, Тарга́шын*. СРП *Торгашов, Торгашёв*

*ТАРГУНАК.— *Таргу́накаў*

ТАРКАН гл. ТАРАКАН

*ТАРЛА.— *Тáрла; Тарлю́к; Тарло́ўскі, Тарле́цкі*

*ТАРМОЛА.— *Тармо́ла*

ТАРНАЧ 'малацьбіт?', параўн. рэг. *тарнаваць* 'малаціць не развязваючы снапоў' (Нас.), рус. *торновать* тое ж (Даль), параўн. літ. *taṛnas* 'слуга'.— *Тарначóў*

*ТАРОТА, памянш. ТАРОЦЬКА.— *Таро́цька*

*ТАРПАЧ.— *Тарпачóў*

*ТАРУЛЯ, памянш. ТАРУЛЬКА.— *Тару́лька*, магчыма, у выніку асваення ЛП *Таруліс*

*ТАРУТА, *ТАРУЦЬ, *ТАРУЦ, памянш. ТАРУЦЬКА.— *Тару́ць; Тару́ц; Тару́цька*. Рус. у XVI ст. *Тарута* (Туп.). СРП *Тарутин*. СЛП *Тарута, Тарутіс*

*ТАРЦАН.— *Тарца́н*

ТАРЧЫЛА рус. *торчило* 'усё тое, што тарчыць' (Даль).— *Тарчы́ла*. Бел. у XVI ст. *Тарчыло* (БА, I, 265)

*ТАРЫМА.— *Тары́ма* ў выніку асваення ЛП *Тарімас*

*ТАС(А).— *Тасéнка*

ТАТАРЫН, ТАТАР, памянш. ТАТАРКА ўкр. татар 'татарын' (Грынч.).— *Татáрын, Татáрынаў, Татарыно́віч, Татарэ́віч, Татаро́нак; Татáрчанка; Татарчу́к; Татары́цкі, Татаржы́цкі* (польск.). Бел. у XVI ст. *Татарин* (БА, I, 263; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. *Татарин, Татарка*, укр. у XVII ст. *Татарин* (Туп.). СРП *Татаринов, Татаренко, Татаренков, Татаркин, Татаров*

ТАТАРЫНЕЦ з в. Татары, Татарына.— *Татáрынцаў*. СРП *Татаринцев*

*ТАТРА, памянш. ТАТРЫК.— *Татры́к*

ТАТУЛЬ параўн. бел. *татуля, татулька, татуленька, татулечка* ласк. ад *тата* (Нас.).— *Тату́ль*. СЛП *Татуліс*. СРП ?*Татулов*

ТАТУР параўн. рус. арханг. *татурь* 'абрубак бервяна, цурбан', кастр. *татуриться* 'дзічыцца, глядзець, з-пад ілба' (Даль).— *Тату́р*

*ТАУГЕНЬ.— *Таўге́нь*, магчыма, ад ЛП *Таугініс*

ТАУКАЧ, ТАЛКАЧ.— *Таўка́ч, То́йкач* з пераносам націску, *Таўкачóў; Талка́ч, То́лкач* з пераносам націску,

Талкачоў. Бел. у XVI—XVII стст. *Толкач, Товкач* (БА, I, 265). Рус. у XVII стст., укр. у XVI—XXVII стст. *Толкач* (Туп.). СРП *Толкачѳв, Толкаченко, Товкач*

ТАЎКО 'той, хто таўчэ'?— *Таўкін; Таўчынскі*. СЛП *Таўкінас*

ТАЎКУН рус. *толкун* 'таўкач; мяла' (Даль).— *Таўкун*. Бел. у XVI ст. *Товкун* (Туп.). СРП *Толкунов*

ТАЎЛАЙ рэг. 'таўстун' (Дзярж. — М. Б.). — *Таўлай*. СЛП *Таўлай*

ТАЎПЕКА, ТАЛПЕКА параўн. рус. арл. *толпега* 'бес-талковы, грубы чалавек' (Даль). — *Таўпэка, Талпэка*. СРП *Толпекин*. Параўн. ТАЎПЫГА

ТАЎПЫГА, ТОЛПЫГА рус. *толпыга* 'той, хто лезе ў натоўп', 'драўляная накрыўка на аконцы вадавознай бочкі', 'дурань, балван, няскладны, грубы чалавек' (Даль), укр. *товпыга* 'тоўсты, непаваротлівы, няскладны чалавек' (Грынч.).— *Таўпыга; Талпыга*. СРП *Толпыгин*

ТАЎСТАЛЫТКІ.— *Таўсталыткін, Талсталыткін*

ТАЎСТЫГА 'поўны чалавек, таўстун'?— *Таўстыга*

ТАЎСТЫКА.— *Таўстыка*. Бел. у XVIII ст. *Тавстыка* (БА, I, 265). Параўн. ТАЎСТЫГА

ТАЎСЦЕЛЬ, ТОЎСЦЕЛЬ рэг. 'таўстун' (Дзярж.— М. Б.).— *Таўсцялёў, Тоўсцелеў*. Параўн. бел. у XVI ст. *Толстоль* (БА, I, 265)

ТАЎЦЬКА гл. ТОЎТА

ТАЦЬ ст. рус. *тать* 'злодзей, рабаўнік' (Ср.).— *Таціок*. Бел. у XVII ст. *Тацук* (БА, I, 264). У Туп. у XV ст. *Тать*. СРП *Татищев*

ТАЧОНЫ 'точаны'.— *Тачоны*. СРП *Точёный, Точёнов*

ТАЧЫЛА.— *Тачыла, Тачылін, Тачыленка*. СРП *Точилин*

*ТАШ, памянш. ТАШКО тат. 'камень' (ТРС).— *Ташкевіч*

ТҚАЧ, памянш. ТҚАЧЫК.— *Ткач, Ткачоў, Ткачэнка, Ткачо́нак, Ткачэ́ня; Ткачу́к; Ткачы́к*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Ткач* (БА, I, 265). Укр. у XVII ст. *Ткач* (Туп.). СРП *Ткач, Ткачѳв, Ткаченко, Ткаченков, Ткачук*

*ТЛЕХУЧ.— *Тлэхуч*

*ТОБЕЛЬ.— *Тобель*

*ТОДА.— *Тодзін, Тодзінаў*

*ТОДРА, памянш. ТОДРЫК.— *Тодрык*. СРП *Тодрин*

*ТОЗА, памянш. ТОЗІК.— *Тозік*

*ТОКА.— *Токін*. Укр. у XVI ст. *Тока* (Туп.)

ТОКАР, памянш. ТАҚАРЫҚ.— *Тóкар, Тóкараў, Такарэ́нка; Такáрык; Такарчúк; Такарэ́ўскі.* У Туп. у XV—XVI стст. *Токарь.* Укр. у XVII ст. *Токарь* (Туп.). СРП *Токарь, Токарев*

ТОЛАК укр. *толок* 'толк', сэнс' (Грынч.).— *Тóлак,* магчыма, ад ТАЛАКА (гл.)

*ТОЛАХ.— *Тóлах*

*ТОНДЗЕЛЬ, *ТОМДЗЕЛЬ.— *Тóндзель, Тóмдзель*

ТОНҚА.— *Тóнка, ?Тóнкавіч.* Бел. у XVI ст. *Тонко* (Туп.). Параўн. ТОНКІ

ТОНКІ.— *Тóнкі, Танкéвіч, Танкóвіч, Тóнкавіч; Танчýнскі.* Рус., укр. у XV—XVII стст. *Тонкой* (Туп.). СРП *Тонков, Тонкин*

ТОПАЗ 'тапаз'.— *Тóпаз.* СРП *Топазов*

ТОПАЛЬ.— *Тóпаль, Тóпалеў*

ТОПҚА 'частка пачы', укр. 'невялікая форма для набівання ў яе солі' (Грынч.).— *Тóпка*

ТОРАП рус. *тороп* 'той, хто спяшаецца, сумятлівы чалавек', 'спешка, паспешлівасць' (Даль), укр. *тороп* 'спешка, паспешлівасць' (Грынч.).— *Тóрап.* Рус. у XIV—XVII стст. *Тороп* (Туп.). СРП *Торопов, Торопцев, Торопчин, Торопчинов, ?Торопин*

ТОРБА.— *Тóрба, Тарбéнка, Тарбянкóў; Тарбэ́цкі,* вытворныя магчымы і ад ТАРБА (гл.)

ТОРГ.— *Таргóвіч.* СРП *Торгов, Торжков*

ТОРЧ, памянш. ТОРЧЫК рус., укр. 'агароджа з нятоўстых вертыкальна прымацаваных калоў, частакол' (Даль, Грынч.).— *Тóрчык.* Бел. у XVIII ст. *Торч* (БА, I, 265). Рус. у XVI ст. *Торчек* (Туп.). СРП *Торчиков, Торчинский*

ТОЎБА ўкр. *товба* 'тоўстая, непаваротлівая, нязграбная жанчына ці тоўсты, непаваротлівы мужчына' (Грынч.).— *Тóўба, Тóўбін.* Укр. у XVII ст. *Товба* (Туп.). СРП *?Толбин*

ТОЎСТЫ, ТОЛСТЫ, ТАЛСТЫ, памянш. ТОЎСЦІК, ТОЛСЦІК.— *Тóўсты; Талсты́, Тóлсты, Талстóў; Тóўсцік, Тóлсцік.* Бел. у XVI ст. *Толстой,* рус. у XVI—XVII стст. *Толстой,* укр. у XIII—XVII стст. *Толстой, Толстый* (Туп.). У Туп. у XV—XVI стст. *Толстик.* СРП *Толстой, Толстов, Толстых, Толстиков*

ТОЎСТЫШ 'тоўсты'.— *Тóўсташаў* пры [ы]>[а]

ТОЎТ, ТАЎТ, памянш. ТОЎЦЬКА, ТАЎЦЬКА ўкр.

товт 'купец' (Грынч.), параўн. таксама літ. *tauta* 'народ'.— *Тоўцька; Таўцька*

ТОУЧАНЫ.— *Толчан*. СРП Толченев

ТОЧКА.— *Точка*. СРП Точкин

*ТРАБА.— *Траба*

ТРАВА, памянш. ТРАЎКА.— *Траўка*. У Туп. у XV—XVI стст. *Трава*. СРП Травин, Травкин

*ТРАЙГЕЛЬ.— *Трайгэль*

*ТРАЙГО.— *Трайго́*, відаць, у выніку асваення ЛП *Трайгас*

ТРАЙНЯ, рэг. ТРОЙНЯ.— *Тройніч*. СРП ?Тройницький, ?Трайнин

ТРАКА, параўн. літ. *trākas* 'прагаліна', 'падлесак'.— *Тракін*. СРП Тракіс

ТРАКАЗА 'страказа'?— *Траказюк*

*ТРАКАЛА.— *Тракала*

ТРАКТАР.— *Трактараў*. Параўн. СРП Трахтеров

ТРАПАЧКА, ТРАПАШКА бел. 'мянташка' (ДАБМ, карта № 264).— *Трапачка, Трапачкін; Трапашка, Трапашкін*

ТРАПЕЦ рус. *трепец* 'трапальшчык лёну' (Даль).— *Трапéц*

*ТРАПША.— *Трапша*. Параўн. СЛП Трабшас

ТРАСКО ад *трэці?*— *Траско́, Траско́ў; Траско́ўскі*. У Туп. у XVI ст. *Траско* (Туп.). Параўн. СРП Трасов

ТРАСКУН.— *Траскунóў*. СРП Трескунов

ТРАСНІК рус. *тростник* 'трыснёг, трысцё' (РБС), укр. *тросник* тое ж (Грынч.).— *Трасніко́ў; Трасні́цкі*. СРП Тростников

*ТРАСЦЯКА.— *Трасця́ка*

ТРАСЦЯНКА рус. *тростянка* 'дудка з чароту' (Даль), укр. *тростянка* 'назва птушкі' (Грынч.).— *Трасця́нка*

*ТРАХАН.— *Траханаў*. СРП Траханов

ТРАЦІНА, памянш. ТРАЦІНКА.— *Траці́на; Траці́нка*. Бел. у XVI ст. *Третина* (БА, I, 266)

ТРАЦЯК 'трэці па ліку', 'трохгодак'.— *Траця́к, Траця́к, Трацяко́ў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Третьак, Трецяк, Трацяк, Третьяк* (БА, I, 266; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. вельмі папулярнае — *Третьяк, Третьячко*, укр. у XVII ст. *Третьяк* (Туп.). СРП Третьяков

ТРАЯК.— *Траяко́ў*

ТРАЯН укр. *троян* 'бацька траіх блізнят', 'тройка ко-

ней', 'назва танца' (Грынч.).— Траян, Траяно́віч; Траяно́ўскі. СРП Троян, Троянов, Трояновский

*ТРОМАН.— Трoман

*ТРОМБА рус. смал. тромба 'сетчатакрылае насякомае' (Дабр.), польск. *trąba* 'труба'. — Трамбо́віч; Трамбо́цкі

*ТРОМЗА.— Трoмза

*ТРОМПЕЛЬ.— Трoмпель

ТРОН.— Трон. СРП Троне́в, ?Тронин

ТРОНДА параўн. польск. *trąd* 'праказа'. — Трoнда

*ТРОНЗА.— Трoнза

*ТРОТ.— Трот; ?Трoцкі

*ТРОЦ.— Троц, Трацэ́віч; Трацэ́ўскі, ?Трацэ́ўскі, ?Трoцкі

ТРОШКА рус. *трёшка* 'траячка' (РБС), бел. рэг. *трошка* 'крышку, крыху' (БРС, Дзярж.— М. Б.), укр. *трошка* тое ж (Грынч.).— Трoшка, Трашке́віч, Трoшчанка; Трашчынскі, магчыма і ад УІ Трошка < Трофим. СРП Трошкин, Трошков

ТРУБА, памянш. ТРУБКА, ТРУБАЧКА, ТРУБЧЫК.— Трубо́віч; Тру́бка, Тру́бкін; Тру́бачкін; Тру́бчык; Тру́бскі. Бел. у XVI—XVII стст. Труба (Туп., БА, I, 266). Рус. у XVI ст. Труба (Туп.). СРП Трубин, ?Трубицын, Трубенков, Трубкин, Трубочкин

ТРУБАН 'губаты чалавек, губач?', параўн. рэг. *трубы* 'губы'.— Труба́наў

ТРУБАР, памянш. ТРУБАРЧЫК.— Труба́рчык. СРП Трубаров

ТРУБАЧ.— Труба́ч. Бел. у XVII—XVIII стст. Трубач (БА, I, 266). СРП Трубачёв, Трубачевский

ТРУБЕКА ад *трубіць?* 'той, хто трубіць'?— Трубе́ка. Бел. у XVIII ст. Трубека (БА, I, 266). СРП Трубецкий, Трубецкой

ТРУБІЙ 'трубач'?— Тру́бій

ТРУБІЛА, памянш. ТРУБІЛКА рэг. *трубіла* 'надаедлівы гаварун', 'абжора', памянш. *трубілка* тое ж (Нас.).— Трубі́лка. СРП Трубилов

ТРУБІНА 'труба'?— Трубі́на

ТРУБЯК, памянш. ТРУБЯЧОК 'той, хто трубіць'?— Трубячко́ў

*ТРУКАН.— Тру́кан

ТРУНЬ ад рэг. *труніць* 'падсмейвацца з каго-небудзь'?—Труно́ў; Трунко́ўскі. Параўн. бел у XVIII ст.

Трунь (БА, I, 266). СРП *Трунов, Трунин*. Параўн. ТРУ-
НІЛА

ТРУНІЛА рус. *трунило* 'насмешнік; той, хто смяецца з другіх, абсмейвае' (Даль).— *Трунілін*

ТРУС.— *Трус, Трусай, Трусэвіч; Трускоўскі*. Бел. у XVII ст. *Трус* (БА, I, 266). Туп. у XV—XVI стст. *Трус*. СРП *Трусов, Трусков*

ТРУСНЫ 'труслівы'? — *Трусноў*

ТРУТ, памянш. ТРУТКО, ТРУЦЬКО рэг. устар. 'бярэзавая губа, якую выкарыстоўвалі пры распальванні агню', 'абвугленая ткань для той жа мэты' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж (Даль).— ?*Труцэвіч; Труціок; Труткó; Труцькó*. Укр. у XVI ст. *Трут* (Туп.)

ТРУХ, памянш. ТРУШКА.— *Трухай; Трушка, Трушко* з пераносам націску, *Трушчанка*. СРП ?*Трухин*

ТРУХАН укр. *трухан* 'індык' (Грынч.), магчыма, 'жвавы, быстры, рухавы чалавек?', параўн. бел. *трухаць*.— *Трухан, Трухановіч; ?Труфанаў* пры [х]>[ф]; *Трухановіскі*. СРП *Труханов, ?Труфанов*

*ТРУШ, памянш. ТРУШКА.— *Труш; Трушка, Трушко, Трушчанка*. Укр. у XVI—XVII стст. *Труш* (Туп.). СРП ?*Трушин, Трушкин, Трушков*

*ТРУШНІК.— *Трушнікаў*. Рус. у XVII ст. *Трушник* (Туп.)

*ТРЫБАНЬ.— *Трыбань*

ТРЫБІЛУСТА.— *Трыбілустаў*

ТРЫБУЛЬ параўн. бел. бат. *трыбулька* (Кіс.), укр. бат. *трибулька* (Грынч.), магчыма, ад *трыбух*.— *Трыбулёў*

ТРЫБУХ, памянш. ТРЫБУШКА.— *Трыбух, Трыбушэня; Трыбушка; Трыбушэўскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Трибушек, Требух* (Туп., БА, I, 266). СРП ?*Требухин*

ТРЫВАЙЛА 'той, хто трывае, цярплівы'? — *Тривайла*

*ТРЫВОЛЬ.— *Триво́ль*

ТРЫГОРЛЫ.— *Трыго́рла, Трыго́рлаў*

ТРЫГУБЫ, ТРЭГУБЫ.— *Трыгу́б, Трыгу́бай, Трагу́бай* пры [э]>[а], *Трыгубовіч*. Бел., укр. у XVII ст. *Трегуб* (Туп.). СРП *Трегубов, Трегубенко, Трегубенков*

ТРИЗНА.— *Тризна*. Бел. у XVI—XVII стст. *Тризна* (БА, I, 266; Туп.)

ТРЫКОЗЫ са спалучэння *тры казы*.— *Трыказэнка*

ТРЫНА, памянш. ТРЫНКА ўкр. *трина* 'патруха з сена ці саломы', 'пілавіны', памянш. *тринка* (Грынч.).— *Трынчанка*. СРП ?*Трынов*

ТРЫНДА параўн. рус. цвяр. *трындить* 'гаварыць, дзяўбці адно і тое ж' (Даль).— *Трында*. СРП *Трындин*

ТРЫПУЗЫ.— *Трыпуз*

ТРЫП рус. *трип* 'бархат' (Даль).— *Трыпук*

ТРЫПУЦЕНЬ рэг. 'трыпутнік' (Кіс.), укр. *трипуцень* тое ж (Грынч.).— *Трыпуцэнь*

*ТРЫПУЦЬ.— *Трыпуць*

ТРИСЦЕНЬ.— *Трысцэнь*

*ТРИЧ, памянш. ТРИЧЫК.— *Трич; Трычык*

*ТРЭНЧ.— *Трэнчай*

ТРЕПА.— *Трапяно́к*

ТРЕЦІ ці ТРЕЦЬ.— *Траці́ок; Траце́ўскі*

ТУБАЛ тат. 'кошык з лубка, каробка' (ТРС).— *Тубалай*

ТУБАЛЕЦ, ТУБОЛЕЦ рус. *тубалец* 'прайдзісвет, праныра' (Даль), параўн. ярасл. *туболка* 'аржаная з прэснага цеста ватрушка' (Мельн.).— *Тубалец; Туболец*. СРП *Тубольцев*

ТУГАЙ тат. 'лука ракі, луг, пойма', 'лес у пойме ракі' (ТРС).— *Тугай*

ТУГАН усх. тур. 'сокал' (Шынк.).— *Туган*. СРП *Туганов*

ТУЖЫК ад *тугі* ці *тужыць*?—*Тужыкай*. СРП *Тужиков*

ТУЗ, памянш. ТУЗІК, ТУЗОК.— *Тузай, ?Тузін; Тузік; Тузкоў*. У Туп. у XVII ст. *Тузик*. СРП *Тузов, Тузиков, Тузков*

ТУЗІН.— *Тузін*

*ТУКАЙ.— *Тукай*. Параўн. ТУКАЙЛА, ТУКАЧ

ТУКАЙЛА параўн. рэг. *тукала* 'надаедлівы, сварлівы чалавек', 'глухі', 'непаслухмяны, якога трэба падганяць да працы' (Нас.).— *Тукайла*. Бел. у XVI ст. *Тукало* (БА, I, 266)

ТУКАЧ рэг. аб дзіцяці 'таўстун' (Дзярж.— М. Б.).— *Тукач*. СРП *Тукачэв*

ТУЛЕЙ, памянш. ТУЛЕЙКА параўн. рэг. *туляя* 'гультай, лодыр' (КСЧ), параўн. бел. *туляца*.— *Тулэй; Тулэйка*. Укр. у XVII ст. *Тулэй* (Туп.)

*ТУЛУЗ.— *Тулўзай*

ТУЛУП рус. 'кажух' (Даль).— *Тулупай*. Рус. у XVI ст., у Литве ў XVII ст. *Тулуп* (Туп.). СРП *Тулупов*

ТУЛЬГА параўн. бел. *туляга* 'той, хто туляецца' (БРС), рэг. *туляка* тое ж (Нас.).— *Тульжэнка*, *Тульжанкоў*

ТУЛЬКО 'туляга'? — *Тулько*. СРП *Тульчинский*

ТУМ(А), памянш. ТУМКО рус. арл. *тума* 'лухта, глупства, недарэчнасць, бязглуздзіца', 'помесь двух відаў жывёлы' (Даль), укр. *тума* 'помесь шпанскай авечкі са звычайнай', 'метыс' (Грынч.), параўн. тат. 'прыплод' (ТРС).— *Тумко*; *Тумкэвіч*; *Тумоўскі*. Рус. у XVII ст. *Тума* (Туп.)

ТУМАК рэг. 'грымак, кухталь' (Нас., КСЧ), 'куніца' (Нас.), рус. 'помесь двух відаў жывёлы', 'рыба тунец', 'сібірскі тхор', 'грымак, кухталь, удар кулаком' (Даль).— *Тумакоў*. Рус. у XVII ст. *Тумак* (Туп.). СРП *Тумаков*

ТУМАН, памянш. ТУМАНІК.— *Туманаў*, *Туманэнка*; *Туманік*. Бел. у XVI ст. *Туман* (БА, I, 266). Рус. у XVII ст. *Туман*, *Туманко* (Туп.). СРП *Туманов*

ТУМАР, памянш. ТУМАРЭЦ рэг. *тумар* 'багатыр, багаты чалавек' (Нас., Юрч.), рус. смал. *тумарь* 'скупы чалавек, скупярдыяй' (Даль), параўн. каз., кірг. 'род караляў, амулет, футляр з талісманам' (Будаг.).— *Тумар*, *Тумароў*; *Тумарэц*. СРП *Тумарёв*, ?*Тумарин*, *Тумаркин*

*ТУМАС.— *Тумас*

*ТУМЕЛЬ.— *Тумель*, *Тумялёвіч*

*ТУМІЛА.— *Тумілёвіч*, *Тумілоўвіч*, ?*Тумялёвіч* пры [i] > [я]

*ТУН, памянш. ТУНІК, ТУНЧЫК тат. 'шуба' (ТРС).— *Тунікаў*; *Тунчык*. СРП *Тунёв*, *Тунин*, *Тункин*, *Тунков*

*ТУНЯК.— *Туняк*. Параўн. ТУН

ТУПЕКА 'тупы, тупіца'? — *Тупека*. У Вільні ў XVII ст. *Тупека* (Туп.). Параўн. ТУПЕНЬ

ТУПЕНЬ рэг. 'няцямлівы, някемлівы чалавек, тупы' (Нас.).— *Тупянёвіч*

ТУПІК рус. *тупик* 'тупы нож, тупая сякера' (Даль).— *Тупік*, *Тупікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Тупик* (БА, I, 266; Туп.). У Туп. у XVI—XVII стст. *Тупик*. СРП *Тупиков*, ?*Тупикин*

ТУПІЦА.— *Тупіца*. Бел. у XVIII ст. *Тупица* (БА, I, 266). Рус. у XVI—XVII стст. *Тупица* (Туп.). СРП *Тупицын*, *Тупичкин*

ТУПОЛЯ 'топаль, таполя'? — *Тупо́ля*. Параўн. СРП *Туполев*

*ТУПТАН.— *Тупта́н*. Параўн. бел. у XVI ст. *Тупта* (Туп.)

ТУР, памянш. ТУРЭЦ, ТУРОК, ТУРКО. — *Тур, Ту́рай, Туро́нак, Турано́к; Туру́к; Турэ́ц, Ту́рцаў, Турца́віч; Туро́к, ?Турко́, Турко́ў, ?Ту́ркін, Турке́віч, Турча́ня; Турчу́к; Туро́нчык, Ту́рскі, Туро́ўскі*; частка прозвішчаў магчыма і ад ТУРАК (гл.). Бел. у XVI—XVII стст. *Тур, Турок* (БА, I, 266; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Тур*. (Туп.). У Туп. у XV ст. *Тур*. СРП *Туров, Турин*

ТУРАВЕЦ з н. п. Тураў.— *Тураве́ц*

ТУРАК, ТУРКА.— *Ту́рак, ?Ту́ркін, Турке́віч, Турча́ня, Турчано́к; Турчу́к*; частка прозвішчаў магчыма і ад ТУР (гл.). СРП *Турок, Туркин, Турченков, Турчин*

ТУРБА, памянш. ТУРБІК рус. *турба* 'конская морда, храпа' (Даль), укр. *турба* 'турботы, неспакой' (Грынч.), магчыма, ад бел. *турбавацца*, г. зн. 'той, хто турбуецца'? — *Ту́рбікаў*. СРП *Турбин*

*ТУРБАЛ.— *Ту́рба́л*

ТУРБАН 'чалма, галаўная павязка' (БРС), рэг. 'музыкальны інструмент' (Нас.).— *Турба́н*

ТУРГЕН Баскакаў звязвае з алт. *türgen* 'скоры, хуткі', манг. тое ж 'запальчывы' (Ономастика. М., 1969, стр. 9). — *Тургяно́віч*. СРП *Тургенев*

*ТУРЗА.— *Турзе́нак*

ТУРКЕНЯ ўкр. 'турчанка', 'гатунак буйных сліў' (Грынч.).— *Туркяне́віч; Туркіневіч* пры [e]||[я]>[i]

ТУРКО ўкр. 'вол з загнутымі ўнутр рагамі' (Грынч.).— *Турко́, Турко́ў, ?Ту́ркін, Турке́віч, Турча́ня, Турчано́к; Турчу́к*. Параўн. ТУР, ТУРАК

ТУРЛА параўн. рэг. *турлушка* 'той, хто будзіць, мяшае спаць' (Нас.).— *Турлю́к*

ТУРЛАК.— *Турлако́ў*. Параўн. ТУРЛА

ТУРЛЫКА.— *Турлы́ка*. СРП *Турлыков*. Параўн. ТУРЛА

ТУРЛЯЙ ад рэг. *турляць* 'піхаць' (Дзярж.— М. Б.), г. зн. 'той, хто піхае'? — *Турля́й*

*ТУРОЛЬ.— *Туро́ль*

*ТУРПАК.— *Турпако́ў*

ТУРЧАК рэг. 'цвыркун' (Дзярж.— М. Б.).— *Турча-*

кóў. Укр. у XVI ст. *Турчак* (Туп.)

ТУРЧЫН, памянш. ТУРЧАНОК 'турак'.— *Турчын*, *Турчынóвiч*; *Турчанóк*; *Турчынскi*

*ТУРЭЙКА.— *Турайкéвiч*

ТУРЭЦКІ.— *Турэцкi*, магчыма, жыхар в. Турэц.
СРП *Турецкий*

*ТУС, памянш. ТУСІК.— *Тўсiкаў*

ТУТА, памянш. ТУТКО, ТУЦЬКА.— *Тўцiн*; *Туткó*,
Тўцька. СРП ?*Тутов*

ТУТЭЙШЫ.— *Тутэйшы*

*ТУФАТУЛА.— *Тухватўлiн* пры [ф]>[хв]

ТУХТА параўн. рус. *тухтырится* 'злаваць, дзьмуцца',
тухтырь 'заўсёды незадаволены чалавек, буркун'
(Даль).— *Тухтá*

*ТУЧАТ.— *Тучáтаў*

ТУША, памянш. ТУШЧЫК.— *Тўшчыкаў*. СРП *Ту-*
шин, *Тушкевич*, *Тушинский*

*ТУШЭЛЯ.— *Тушэля*

ТХОР, памянш. ТХОРЫК.— *Тхóраў*; *Тхóрык*

*ТЫЛІТА, памянш. ТЫЛІТКА.— *Тылiтка*

ТЫЛЫ, памянш. ТЫЛЬКО, ТЫЛЕЦ польск. *tyły*
'поўны, тоўсты' (Карл.), параўн. літ. *tyla* 'цішыня' *tileti*
'маўчаць'.— *Тылькéвiч*, *Тылькóвiч*; *Тылéц*

*ТЫМА, памянш. ТЫМЧЫК.— *Тымчык*

*ТЫМАН.— *Тыманюк*

*ТЫМУЛЬ.— *Тымўль*

*ТЫМША.— *Тымшўк*

ТЫН, памянш. ТЫНЕК 'агароджа тынам' (БРС),
параўн. тат. 'ціхі, спакойны' (ТРС).— *Тынiюк*; *Тынькóў*.
Бел. у XVI ст. *Тын* (БА, I, 267)

ТЫНДА, памянш. ТЫНДЗІК рус. тульск. 'бамбіза,
дурань', 'нехайны чалавек' (Даль).— *Тындык*

ТЫРКА ўкр. *тирка* 'птушка з абтрэпаным пер'ем'
(Грынч.).— *Тыркiч*

*ТЫРЛЯ.— *Тырля*

*ТЫРХА.— *Тырха*

ТЫС бат. 'ціс'.— *Тысéвiч*, *Тысéнка*; *Тысянчук*

*ТЫТКА.— *Тытка*

ТЫЧКА.— *Тычка*

ТЫЧЫНА.— *Тычына*, *Тычынін*. Бел. у XVI ст. *Тычи-*
на (Туп.). СРП *Тычина*

ТЫШ, памянш. ТЫШКО.— *Тышўк*; *Тышкéвiч*, *Ты-*
шчанка. СРП *Тышев*, *Тышкевич*

*ТЭПКА.— *Тэпка*

ТЭСЛЯ ўкр. *тесля* 'плотнік, цясляр', 'разец, якім выразаюць лыжкі' (Грынч.).— *Тэсліок*. Укр. у XVI—XVII стст. *Тэсля* (Туп.)

УБІЙКОНЬ.— *Убійкóнь*

*УВЫР.— *Увѳр*, магчыма, ад УІ *Уар*

*УГАКА.— *Угáкiн*

УГАР, УГАР *ўгар* 'рыба вугор', *угáр* 'хват, той, у якога гарыць усё ў руках' (Нас.).— *Угарэнка*, ?*Угарынка* пры [э]>[ы]. СРП *Угаров*

УГАРЫНА, памянш. УГАРЫНКА рэг. 'прывязка ў цэпе са скуры вугра' (Пол.—М. Б.).— *Угарынка*

УГАЛ, памянш. УГЛІК рэг. 'вугол'.— *Углік*. Бел. у XVI ст. *Углик* (БА, I, 267). СРП *Углов*

УГНА 'гугнявы чалавек?', параўн. укр. *угнак* 'гугнявы чалавек' (Грынч.).— *Угніч*

*УГНАВЕТАК.— *Угнавэтак*

УГОЛЬНІК рэг. 'вугольнік'.— *Угóльнік*. СРП *Угольников*

УГОР рэг. 'рыба вугор'.— *Угóрыч*

УГОРЫЧ рэг. 'рыба вугор'.— *Угóрыч*

УДАВА.— *Удóвін*, *Удóвенка*, *Удавёнак*, *Удавэня*; *Удóўкін*; *Удóвік*. СРП *Вдовин*, *Вдовенко*

УДАЛЫ.— *Удáлы*. СРП *Удалов*

УДЗЕЛЬНІК.— *Удзэ́льнікаў*

УДОД, памянш. УДОДЗІК.— *Удóд*, *Удóт* пры [д]>[т], *Удóдаў*; *Удóдзікаў*

УДРА літ. *udra* 'выдра'.— *Удра*

*УЖДАЛЬ.— *Уждалэ́віч*

УЗАР 'зарок?', параўн. рус. *узарочиться* 'накласці на сябе зарок' (Даль).— *Узарэ́віч*, магчыма, ад УІ *Азар* < *Азария*

УЗВАР.— *Узвáраў*

УЙ тат. 'думка, задума, роздум' (ТРС), параўн.— *Уэ́віч*, магчыма, ад ВУЙ (гл.)

УКРАІНЕЦ.— *Украі́нец*. СРП *Украинцев*

УЛА 'вулка, вулачка?' — *Улэ́віч*; ?*Уліцкі*; *Ульскі*; магчыма і ад УЛЬ (гл.)

УЛАДЫКА.— *Улады́ка*. Бел. у XV—XVI стст., укр. у XV ст. *Владыка* (Туп.). У Туп. у XIV ст. *Владычка* СРП *Владыкин*

УЛАЗ 'той, які ўлазіць, умешваецца'? — Ула́з; Ула-
зо́ўскі. Бел. у XVI ст. Улаз, Улазко (БА, I, 267; Туп.)

УЛАН.— Ула́н, Улано́віч; Улано́ўскі. Рус. у XVI—
XVII стст. Улан, Уланко (Туп.). Каз. УІ Улан (Жануз.).
СРП Уланов, Уланцев, Улановский

*УЛАХ.— Улахо́віч

УЛЕЗЛА параўн. укр. *улізливий* 'надаедлівы'
(Грынч.).— Уле́зла, Улі́зла пры [e]>[i]. Укр. у XVI ст.
Влезло, Влезлой (Туп.)

УЛЕЙ, памянш. УЛЕЙЧЫК бел. рэг., рус. 'вулей'
(Даль).— Уле́йчык. СРП Ульев

*УЛОГА.— Уло́га

УЛЬ, памянш. УЛЬКО рэг. 'вулей'.— Уле́віч; Ульчыц,
Ульке́віч; Ульскі; ?Улі́цкі, магчыма, таксама ад УЛА
(гл.). СРП Уленков

УМ, памянш. УМЕЦ бел. рэг. і рус. 'розум'.— Уме́ц;
Уме́цкі, Уме́цкі. СРП Умов

УМАНЕЦ з г. Умань.— Ума́нец

*УМПЕР.— Умпіро́віч пры [e]||[я]>[i]

УМПЕРАВЕЦ з в. Умперы, Умперава.— Умпераве́ц

*УМПЯРЭКА.— Умпярэ́чанка

*УМРЭЙКА.— Умрэ́йка

УНІЯТ.— Унія́таў

*УНС.— Унсо́віч

УНУК, памянш. УНУЧАК.— Уну́к; Уну́чак. Бел. у
XVI—XVII стст. Внук, Внучек (БА, I, 203; Туп.). Рус. у
XIV—XVI стст. Внук, укр. у XV—XVII стст. Внук, Внуч-
ко, Внучек (Туп.). СРП Внуков, Внучков

УПАДЫШ.— Упа́дышаў

*УРА.— Уры́н. СРП Урин

УРАЧ рэг. 'доктар'.— Урачэ́нка, магчыма, ад УРОК
(гл.)

*УРБА.— Урба

*УРЖА.— Уржэ́нка

*УРЛА, памянш. УРЛІК.— Урлі́к; Урло́ўскі. СРП Ур-
лин

УРОДНЫ рэг. 'статны, высокі, рослы' (Нас.), параўн.
укр. *уродник* 'прыгажун' (Грынч.).— Уро́дніч

УРОК 'порча, урокі, сурокі'.— Урачэ́нка, магчыма, ад
УРАЧ (гл.)

УРСА рус. з тат. *урсы* 'куча, куча рыбы' (Даль).—
Урсін

УРУПА параўн. рэг. *урупіла* 'захацелася' (Нас.).—
Урўпін. Укр. у XVI ст. *Урупа* (Туп.). СРП ?*Урюпин*

УС гл. ВУС

УСАЙ 'вусаты, той, хто мае вусы?', параўн. рус. *усан*
'вусач' (Даль), укр. *усань, вусань* тое ж (Грынч.).—
Усаеў

УСАЧ рус. 'вусач'.— *Усачоў*. Укр. у XVII ст. *Усач*
(Туп.). СРП *Усачёв*

УСНЫ гл. ВУСНЫ

*УСОЛ, памянш. УСОЛЕЦ.— *Усо́лец*. СРП *Усолов,*
Усольцев

УСОХА 'усохлы, сухарлявы'? — *Усо́шын*

УСХОП параўн. *усхапіцца* 'хутка ўстаць' (БРС).—
Усхо́паў

УТА 'вутка, качка'? — *Ўта, Ўцін*. СРП *Утин*

УТКА гл. ВУТКА

УТЛЫ, памянш. УТЛІК рус. *утлый* 'стары, дрэнны,
дзюравы', 'хілы, слабы' (Даль).— *Ўтлік*. СРП *Утлин,*
Утлик

*УТЫРА.— *Уты́ра*

УХА, памянш. УШКО.— рэг. 'вуха'.— *Ўшаў; Ушко́*
Ушкёвіч. Бел. у XVI ст. *Ушко* (БА, I, 268). СРП *Ухин,*
Ухов, Ушков, Ушинский

УХАН 'з вялікімі вушамі'? — *Уха́наў*. СРП *Уханов*.
Параўн. УШАН

УХНАЛЬ рэг. 'вухналь'.— *Ухналеў*

УЦЯНЯ, памянш. УЦЯТКА рэг. 'качаня'.— *Уця́неў;*
Уця́ткін

*УЧАЙ.— *Уча́еў*

УШАК рэг. 'вушак', магчыма, 'з вялікімі вушамі'.—
Уша́к, Ушакоў. Бел. у XV—XVII стст. *Ушак*, рус. у XV—
XVII стст. *Ушак, Ушачко, Ушачок*, укр. у XV—XVII стст.
Ушак (Туп.). СРП *Ушаков, Ушацкий*. Параўн. УШАН

УШАН рус. *ушан* 'чалавек ці жывёліна з вялікімі ву-
шамі', 'кажан' (Даль).— *Уша́наў*. СРП *Ушанов*

УШАТКА рус. 'вушатая сава' (Даль), магчыма, 'з вя-
лікімі вушамі'.— *Уша́ткін*. Параўн. УШАН

УШКАР 'з вялікімі вушамі'? — *Ушка́р*. Параўн.

УШАН

УШЫЎКА 'тое, што ўшываецца', ці 'той, хто ўсюды
ўлазіць'.— *Ушыўкоў*. Бел. у XVII ст. *Ушывка* (Туп.)

УЮН.— *Уюноў*

ФАБРА рус. 'фарба ці мазь, якою фарбуюць вусы і бакенбарды' (Даль), укр. 'фарба' (Грынч.). — *Фаброў; Хабрэнка пры [ф]>[х]*

ФАБРЫКАНТ.— *Фабрыкánt*

ФАБРЫЧНЫ.— *Фабрычны*

ФАЙКА бел. рэг., рус. 'люлька' (Даль), польск. *fajka* тое ж.— *Файкоў. СРП Файко; Файкин*

ФАКТАР бел. устар. 'пасрэднік у розных гандлёвых справах', устар. рус. *фактор* тое ж (Даль).— *Фактаровіч. СРП Факторович*

***ФАЛІТАР**, памянш. **ФАЛІТАРЫК.**—*Фалітар; Фалітарык*

ФАНАР, памянш. **ФАНАРЫК.** — *Фанарыкаў. СРП Фонарёв*

ФАНДО параўн. укр. *фанда* 'доўгая плётка' (Грынч.).— *Фандо*

ФАРБОТА, памянш. **ФАРБОТКА** параўн. рэг. *фарботы, хварботы, хварботкі* 'простыя, ручной работы карункі з белых і чырвоных нітак' (Нас.).— *Фарботка*

***ФАРЫНА**, **ФАРЫНКА.**— *Фарына; Фарынка*

***ФАС.**— *Фасевіч*

***ФАТ**, памянш. **ФАЦІК.** — *Фатаў; Фацікаў. СРП Фатов, Фатин, Фаткин*

***ФАЦЕЙ.**— *Фацеёў*, магчыма ад УІ *Фотий*. СРП *Фатеев*

***ФАЦЯЙ.**— *Фацяёў*

ФІАЛКА гл. **ФІЯЛКА**

***ФІБА**, памянш. **ФІБІК.**— *Фібік*

***ФІК.**— *Фічэня*

ФІЛІН.— *Філін, Філіновіч; Філінюк; Філінскі*, магчыма і ад УІ *Філя* < *Филимон* (БА, I, 167—168). Рус. у XVII ст., укр. у XV ст. *Филин* (Туп.). СРП *Филин, Филинов*

ФІЛОН, памянш. **ФІЛОНІК**, **ФІЛОНЧЫК**, **ФІЛОНЕЦ** жарг. 'гультай'.— *Філон, Філонаў, Філоненка; Філонік; Філончык, Філонец, Філончын*, магчыма, ад УІ *Филимон* (БА, I, 167—168). СРП *Филонов, Филоненко*

ФІЛОСАФ.— *Філософ. СРП Философов*

ФІЛЬКА рус. 'фіга' (Даль).— *Фількевіч, Фільчанка*, магчыма, ад УІ *Филька* < *Филимон* (гл. БА, I, 167—168). СРП *Филькин, Фильков*

ФІЛЮТА, памянш. **ФІЛЮТЧЫК** параўн. рэг. *філют* 'хітрун, каварны чалавек' (Нас.).— *Філюта, Філютовіч;*

Філюціч; Філіотчык, магчыма і ад УІ Филимон (БА, I, 167—168)

ФІЛЯ, памянш. ФІЛЬКА, ФІЛІК рус. 'прастак, разява, недалёкі чалавек' (Даль).— Філя, Філіч, Філёнка, Філёня; Філіок, Фількэвіч, Фільчанка, Фільчо́нак, магчыма ад УІ Філя < Филимон (БА, I, 167—168). СРП Филин, Филенков, Филиков

ФІН, памянш. ФІНКО. — Фінін; Фініок; Фінкэвіч. СРП Финенко, Финенков

*ФІНДРЫК.— Фіндрык

ФІНСКІ. — Фінскі

*ФІРАГА.— Фіра́га

ФІРАНКА.— Фіранчу́к

*ФІТ(А), памянш. ФІТКО. — Фіткэ́віч. СРП Фитин

*ФІЦ.— Фіцаў; Фіцу́к

ФІЯЛКА.— Фія́лка, Фіа́лка; Фіялко́ўскі

*ФІЯСЬ.— Фія́сь

ФЛЕЙТА.— Фле́йта

ФЛЁРКА 'хлёрка'? — Флё́рка, магчыма, ад УІ Флор.

СРП Флёров

ФРАНЦУЗ.— Французё́нак. У Вільні ў XVII ст. Француз (Туп.). СРП Французов

*ФРЫГАН.— Фрыган

ФУГА бел. 'паз, зроблены фуганкам у дошцы' (БРС), рус. *фуга* тое ж (Уш.), 'шчыльны падоўжны стык дзвюх дошак' (Даль), 'завея' (Даль).— Фў́гін

ФУНТ, памянш. ФУНЦІК. — Фунт; Фў́нцікаў. СРП

Фунтиков

ФУРА, памянш. ФУРЫК.— Фуро́ з пераносам націску; Фў́рык

ФУРМАН.— Фў́рман, Фў́рманай. Бел. у XVI ст. Фурман (БА, I, 268). СРП Фурман, Фурманов

ФУРС, памянш. ФУРСІК араб. з фарас 'конь' (Шынк.), параўн. рус. зневаж. *фурсик* 'недаростак, маларослы чалавек' (Даль).— Фурс, Фў́рсаў, Фурсе́віч; Хурс пры [ф]>[х], Хурсе́віч; Хурсіок, Хў́рсік. Бел. у XVI—XVIII стст. Фурс, Хурсик (БА, I, 268). СРП Фурсов

ФУРСА араб. 'здарэнне, выпадак' (Шынк.).— Фў́рса, Хў́рса пры [ф]>[х]. Параўн. ФУРС

*ФУРСАН.— Хурса́н пры [ф]>[х]. Параўн. ФУРС, ФУРСА

*ФУРСЕЙ — Фурсе́еў. Параўн. ФУРС, ФУРСА

*ФУФАЙ.— Фуфа́еў. СРП Фуфаев, Фуфаевский

ХАБА ўкр. 'кляча' (Грынч.).— *Хабэнка*

ХАБАТНЯ рэг. *хаботня*, 'від сеткі для лоўлі рыбы' (Дзярж.— М. Б.).— *Хабатня*

ХАВАЛКА 'той, хто хавае'? — *Хавалка, Хавайка* пры [л] > [ў]

ХАДА гл. **ХОДА**

ХАДАК, ХОДАК рэг. устар. 'чаравік, бацінак' (БРС), 'пасыльны' (Нас.), 'пешаход' (КСЧ), 'прыстасаванне для навучання дзяцей хадзіць' (Дзярж.— М. Б.), рус. *ходак* 'хадок', 'пасыльны, пешы ганец', 'хадатай па справах', 'жабрак' (Даль), укр. *ходак* 'хадок', 'хадатай, давераная асоба', 'абутак', 'хлапчук', 'хадуля' (Грынч.).— *Ходак, Хадакоў; Хадакоўскі, Хадачынскі*. СРП *Ходаков*

ХАДАН, ХОДАН 'той, хто ходзіць'? — *Ходан, Хаданай, Хадановіч, Хаданёнак*. Бел. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Ходан* (Туп.)

ХАДКО, ХАДЗЬКО гл. **ХОДА**

ХАДНЯ 'хада'.— *Хаднёвіч*. СРП *Ходнев*

ХАДУКА 'хадок'? — *Хадукін*

ХАДУН, памянш. ХАДУНЬКА рэг. 'хадок' (Дзярж.— М. Б.).— *Хадун, Хадунёў; Хадунька*

ХАДЫКА 'хадок'? — *Хадыка*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ходыка* (БА, I, 269; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XV—XVII стст. *Ходыка* (Туп.). СРП *Ходыкин*

ХАДЫР (А) 'хадок'? — *Хадырын*

***ХАЕТ**.— *Хаёт*

ХАЖЫВЕЦ з в. Хожава.— *Хажывец*

ХАЗ рус. 'франт, фарсун', 'грубіян, нахабнік' (Даль).— *Хазай*. СРП *Хазов, Хазин*

***ХАЗАН**.— *Хазан, Хазанай, Хазановіч*. СРП *Хазан, Хазанов*

ХАЗЯЙ укр. 'гаспадар' (Грынч.).— *Хазяеў, Хазяёнка*. Параўн. рус. у XVI ст. *Хозяин* (Туп.). СРП *Хозяинов*

***ХАЗЯНЯ**.— *Хазянін*

***ХАЙДУН**.— *Хайдунёў*

ХАЙКО 'той, хто ахайвае іншых'? — *Хайкоў, Хайчанка*

ХАЙЛО рэг. 'непарадак, беспарадак' (Бяльк.), параўн. рус. 'вусце печы', 'горла, рот, пашча', 'крыкун, гарлапан' (Даль), параўн. тат. *хэйлэ* 'хітрасць, выкрутка' (ТРС).— *Хайлоў*. СРП *Хайлов*

ХАЙНЫ ўкр. *хайний* 'ахайны' (Грынч.).— *Хайнёвіч; Хайноўскі*

ХАКАЛА 'задышлівы чалавек?', параўн. рэг. *хакаць* 'цяжка дыхаць' (Рагач.— М. Б.), 'пазяхаць' (КСЧ), укр. *хакати* 'цяжка дыхаць' (Грынч.).— *Ха́кала*

*ХАЛА, памянш. ХАЛЬКО.— *Ха́ла; Халько́, Халько́ў, Хальчэ́ня*. СРП *Халин, ?Хольков*

*ХАЛАБА.— *Хала́ба*

ХАЛАДЗЕЦ.— *Халадцо́ў*

ХАЛАДЗІЛА.— *Халадзі́лін*. СРП *Холодилин*

ХАЛАЙ, памянш. ХАЛАЁК цюрк. 'крык, шум' (Бу-даг.).— *Хала́еў, Халаё́нак; Халайко́ў*

*ХАЛАНДЫР параўн. укр. *халандрусь* 'абжора' (Грынч.).— *Халандыро́ў*

ХАЛАСЦЯК.— *Халасцяко́ў*

ХАЛДЗЕЙ бел. гіст. 'жыхар Халдзеі' (БРС), рэг. лайл. 'абадранец', 'яўрэй' (Нас.), смал. *халдей* 'абманшчык, прайдзісвет' (Дабр.).— *Халдзэ́еў*. СРП *Халдеев*

*ХАЛІП.— *Халі́паў*. Параўн. тат. УІ *Халиф* (СЛІ, 166). СРП *Халипов*

ХАЛМОЎКА 'той, хто жыве на ўзгорку'? — *Халмо́ўка*

ХАЛОДНЫ.— *Хало́дны*. Бел. у XVII ст. *Холодный* (Туп.). СРП *Холодный, Холоднов*

ХАЛОН, памянш. ХАЛАНЕК, ХАЛОНЕЦ параўн. укр. *холонути* 'астываць' (Грынч.).— *Халанько́ў; Хало́нец*

ХАЛОП, памянш. ХАЛОПІК.— *Хало́паў; Хало́пік*. Бел. у XVI ст. *Холоп* (БА, I, 269). Рус. у XV—XVII стст. *Холоп, Холопец* (Туп.)

ХАЛУПА.— *Халу́па*

ХАЛЬКО гл. ХАЛА

*ХАЛЬПУК.— *Хальпуко́ў*

*ХАЛЮТА.— *Халю́та*. СРП *Халютин*. Параўн. ХАЛА

ХАЛЯВА, памянш. ХАЛЯЎКА.— *Халя́ва; Халя́він; Халя́ўка, Халя́ўкін*. Бел. у XVIII ст. *Халявка* (БА, I, 269). СРП *Холява, Халевский*

ХАМ, памянш. ХАМКО, ХАМЕЦ, ХАМІК, ХАМІШКА.— *Хам, ?Ха́мін, Ха́мэнка, Ха́мёнак, ?Хамё́нка, Ха́мэ́ня, Ха́мяня́, Ха́мяно́к, Ха́мянко́ў; Ха́му́к; Ха́мко́, Ха́мко́ў; Ха́мчук; Ха́ме́ц, Ха́мцо́ў; Ха́мічэ́нка, Ха́мічо́нак, Ха́мішчанка; Ха́міцкі, Ха́міцэ́віч, Ха́мчано́ўскі*, многія магчымы ад УІ *Хама* < *Фома*. Бел. у XVIII ст. *Хам* (БА, I, 268). СРП *Хамков*

*ХАМЕТА 'хам'? — *Хаме́та*. СРП *Хаметов*

*ХАМІЦА 'хам'? — *Хаміцэвіч*

*ХАМЛЫК параўн. укр. *хамло* 'дробны параснік, дробнае вецце', 'няскладны, нязграбны чалавек' (Грынч.).—
Хамлыкóў

*ХАМРОТ.— *Хамротаў*

ХАМУЛЬ 'хам'.— *Хамулёў*

ХАМУТ.— *Хамутóў; Хамутóўскі*. СРП *Хомутов, Хомутский*

*ХАМРЫХА, памянш. ХАМРЫШКА.— *Хамрышкін*

ХАМЯК.— *Хамяк, Хамякоў*. Рус. і ўкр. у XVI—XVII стст. *Хомяк* (Туп.). СРП *Хомяков, ?Хомякин*

ХАН, памянш. ХАНЕЦ, ХАНЬКО, ХАНКО.— *?Ханін, Ханэвіч, Ханёнка; Ханцэвіч; Ханькó; Ханкэвіч; Ханёўскі*. СРП *Ханов, ?Ханин, Ханенко, Ханков, Ханевский*

ХАНДОГА, памянш. ХАНДОЖКА ст. бел. і рэг. 'той, хто любіць чыстату, ахайны чалавек' (КСГБМ, Нас., Бяльк.).— *Хандóгін; Хандóжка*. СРП *Хандогин, Хандошкин*

*ХАНДРЫКА 'той, хто хандрыць'?.— *Хандрыка*

*ХАНЕЙКА.— *Ханейка*

ХАНЕЦ, ХАНКО, ХАНЬКО гл. ХАН

*ХАНИЛА.— *Ханіла*

*ХАНЦІЛА.— *Ханціла*

*ХАНЮКА.— *Ханюкін*

*ХАНЮТА.— *Ханюта*

*ХАНЯК.— *Ханяк*

ХАПЛА 'той, хто хапае з-пад рук ці крадзе', параўн. бел. і рус. *хапайла* (Нас., Даль).— *Хапаліок*. СРП *Хапалов*

ХАРА, памянш. ХАРКО.— *Харын, Харыч, Харэвіч; Хару́к; Харкó, Харкóў, Харкэвіч, Харкóвіч, Харчанка, Харчу́к, Харэўскі*. СРП *Харин, Харинов, Харик*

ХАРАВЕЦ з в. Харава.— *Харавéц*

ХАРАНЕКА 'той, які хаваецца?', параўн. рус. *хоронить* 'хаваць'— *Харанéка*

*ХАРАВЕТ.— *Харавёт*

*ХАРАТ, памянш. ХАРАТКО.— *Хараткэвіч*

ХАРАШУН рэг. 'той, хто прыхарошваецца' (Дзярж.— М. Б.).— *Харашу́н, Харашунóў*

ХАРЛАН, памянш. ХАРЛАНОК параўн. рус. валаг. *харло* 'горла', *харлать* 'крычаць, гарлапаніць' (Даль), параўн. і ўкр. *харлань* 'бядняк, жабрак, абадранец'

(Грынч.)— *Харла́н, Харла́наў, Харланóвiч; Харланчúк,* магчыма, ад УІ *Харлампий* (БА, I, 171). СРП *Харланов*
ХАРОБРЫ 'храбры'.— *Харóбры.* Укр. у XVII ст. *Хороброй.* (Туп.). СРП *Хоробрых*

ХАРОНА, памянш. **ХАРОНКА**.— *Харанéвiч; Харóнка.* Параўн. **ХАРАНЕКА**

ХАРОТА, памянш. **ХАРАТКО** ўкр. *хорота* 'хвароба'
(Грынч.)— *Хараткéвiч*

ХАРОШКА гл. **ХАРОШЫ**

***ХАРОШЧА**.— *Харóшча*

ХАРОШЫ, памянш. **ХАРОШКА** бел. рэг. 'прыгожы'
(Дзярж.— М. Б.).— *Харóшы; Харашúк; Харóшка, Харашкéвiч.* Бел. у XVI ст. *Хорошко,* рус. у XVI—XVII стст. *Хорош, Хорошей, Хорошко,* укр. у XVII ст. *Хорошко*
(Туп.). СРП *Хорошев, Хорошко, Хорошкин, Хорошков*

ХАРПЯК параўн. укр. *харпак* 'бядняк, жабрак, абдранец' (Грынч.)— *Харпякóў.* СРП *Харпакин*

ХАРУЖАК 'сын харужага'? — *Харужáк*

ХАРУНЖЫ, ХАРУЖЫ, памянш. **ХАРУЖЫК**.— *Харúнжы; Харúжы; Харúжык.* СРП *Хорунжин, Хоруженко*

ХАРХАЛЬ рус. астрах. 'качка' (Даль).— *Хархáль; Хархулёў*

ХАСЕН укр. *хосен* 'карысць, выгода' (Грынч.), тат. устар. кніжн. *хосен* 'прыгажосць' (ТРС).— *Хасянéвiч*

ХАТА, памянш. **ХАТКО, ХАЦЬКО**.— *Хацéнка, Хатéнка; Хацéнчык, Хаткó, Хаткéвiч, Хацькó, Хацькóў, Хацкéвiч; Хаткóўскі,* усе магчымы і ад **ХОТА** (гл.). СРП *Хатин*

ХАТКО, ХАЦЬКО гл. **ХАТА, ХОТА**

***ХАТРЫЦЕЛЬ**.— *Хатрыцэлеў*

***ХАТУЛА**.— *Хату́ла.* Параўн. **ХАТУЛЬ**

ХАТУЛЬ, памянш. **ХАТУЛЁК** рэг. 'непаваротлівы чалавек' (Нас.), 'клубак, ноша' (Дзярж.— М. Б.), *хатыль* 'торба, сумка жабрака', 'непаваротлівы пузаты чалавек', 'прастак' (Нас.), рус. *хотуля* 'паходная сумка' (Даль).— *Хату́ль, Хатулёў; Хатулькóў.* СРП *Хотулёв*

ХАТЫЛЬ рэг. 'катомка', 'кошык з бяросты' (Бяльк.).— *Хатылэ́нка.* Параўн. **ХАТУЛЬ**

ХАТЫН тат. 'жонка', 'жанчына' (ТРС).— *Хатыніóк*

***ХАТЫШ**.— *Хáтышаў*

ХАЎСТА рус. арханг. 'пустакалосае ці недаспелае збожжа, якое косяць на салому' (Даль).— *Хáуста, Хаустóвiч.* СРП *Хаустов*

ХАУКА ўкр. хавка 'рот, морда' (Грынч.).— *Хаўкін*.
СРП *Хавкин, Хавчин*

*ХАУРА.— *Хаўру́к, Хаўручэ́нка*. СРП *Хаврюков, Хаврюкин*

*ХАУРОТА.— *Хаўро́цін*

ХАХАЛЬ, ХАХЕЛЬ рус. 'абманшчык, які прыкідваецца прыстойным чалавекам', 'франт, фарсун', 'валакита, любоўнік' (Даль).— *Ха́халь, Ха́хель* пры [a]>[e], *Ха́хелька*. Бел. у XVII ст. *Хахиль* (БА, I, 268). СРП *Хахалёв, Хахилёв*

ХАХЛАЧ рэг. 'украінец', 'прастак' (Нас.).— *Хахла́ч*.
Рус. у XVII ст. *Хохлач* (Туп.)

ХАХОЛ.— *Хахо́л, Хахло́ў*. Бел., рус. у XVII ст., укр. у XV ст. *Хохол* (Туп.). СРП *Хохлов*

ХАЦЕЙ ад *хацець*, г. зн. 'той, хто хоча'?— *Хаце́енка, Хаце́енкаў*; ?*Хацаю́к* пры [ц']>[ц]. СРП *Хотеев*

ХАЦІМ(Ы), памянш. ХАЦІМЕЦ 'якога хочуць ці хацелі'?— *Хаці́мцаў*, магчыма і ад назвы н. п. *Хацім*

*ХАЦ.— *Хаці́к*

ХАЦЬКО гл. ХАТА, ХОТА

ХАЦЯН, памянш. ХАЦЯНОК 'той, якога хацелі, чакалі (аб дзіцяці?)', параўн. таксама рус. тамб. *хотен, хотеня* 'ахвотнік да чаго-небудзь' (Даль).— *Хаця́н, Хацяно́віч, Хацяне́віч; Хацяно́к, Хацянкóў*. Бел. у XVI ст. *Хотен, Хотян, Хотьян* (БА, I, 269). Рус. у XV ст. *Хотен* (Туп.). СРП *Хотянов*

*ХАЦЯШ.— *Хацяшо́ў*. Бел. у XVI ст. *Хотеш* (Туп.).
Параўн. ХАЦЯН

ХАЧКО гл. ХОТА

ХАШЧА ўкр. *хаща* 'лес' (Грынч.).— *Ха́шчын*

ХВАЁВІК.— *Хваё́вік*

*ХВАЛЕЙ 'хвалько'?— *Хвалéй*

ХВАЛЬ 'хвалько'?— *Хваль*; *Хвалю́к*

ХВАЛЬКО.— *Хвалько́*

*ХВАЛЮТА 'хвалько'?— *Хвалю́та*

ХВАТ.— *Хват*. Бел. у XVI—XVII стст. *Хват* (Туп.).
СРП *Хватов, Хватков, Хваткин*

ХВАТЫНЕЦ з в. *Хватынь, Хватыні*.— *Хватыне́ц*

ХВІЗА параўн. укр. *хвизина* 'істужка' (Грынч.).—
Хвізі́юк

ХВІН 'фін'?— *Хвіне́віч*

*ХВІР.— *Хвір*

*ХВІС.— *Хвісі́юк*

- ХВОЙКА.—*Хвóйка*
 ХВОРАСТ.—*Хвóраст*
 ХВОСТ, памянш. ХВОСЦІК.—*Хвост, Хвастóў, Хвасціёнак; Хвóсцікаў*. У Туп. у XV ст. *Хвост*. СРП *Хвостов, Хвостенко, Хвостенков*
 ХВОШЧ.—*Хвошч, Хвóшчанка; Хвашчынскі, Хвашчэўскі*. СРП *Хвощёв*
 *ХВЯЖЭНІК.—*Хвяжэнік*
 *ХЕЙДЗЕР.—*Хейдзер*
 *ХЕЙЛА, памянш. ХЕЙЛІК.—*Хейлік*
 ХЕНДОГІ ст. бел. 'чысты, ахайны' (КСГБМ).—*Хендогі*. Параўн. ХАНДОГА
 *ХЕРА.—*Херанóк, Херанкóў*. Рус. у XVI ст. *Хера, Херко* (Туп.)
 *ХЕРБА.—*Хёрбін*
 *ХЕРХЕНЬ.—*Херхніюк*
 ХІЖНЯК параўн. укр. *хижа* 'клець, кладоўка, каморка', 'хата', 'хлеў', *хижний* 'які адносіцца да хіжы' (Грынч.).—*Хіжняк*. СРП *Хижняк, Хижняков*
 ХІЛА, памянш. ХІЛЬКА, ХІЛЬКО, ХІЛЬЧЫК 'хілы, слабы, хваравіты'.—*Хіла; Хілюк, Хілька, Хількó, Хількóвіч, Хількэвіч, Хільчанка; Хільчык*. Параўн. бел. у XVII ст. *Хиль*, рус. у XV ст. *Хилец* (Туп.). СРП *Хилов, Хилков, Хилько, Хильков, Хилькевич*
 *ХІЛЮТА.—*Хілюта*
 ХІМ(А) рэг. *хім* 'чолка, грыўка над лапаткамі каня' (Бяльк.), параўн. рус. тамб. *хима* 'прастак, недалёкі чалавек', курск. *хим* 'шыя, верхняя частка спіны' (Даль).—*Хіміч*. Бел. у XVII ст. *Хима* (БА, I, 268)
 ХІМАЧ.—*Хіма́ч*. Параўн. ХІМ(А)
 ХІМАРОДА ўкр. *химорода* 'капрыз, выдумка', 'калдаўство' (Грынч.).—*Хімарóда; Хімордзін*
 *ХІНЕЗ.—*Хіне́заў*
 *ХІНО.—*Хіно́, Хіне́віч, Хініч*. Параўн. СРП *Хинчин, Хинчук*
 ХІТРО 'хітрун'?—*Хітро́*
 ХІТРОК рус. устар. *хитрок* 'художнік, умелец, майстар' (Даль), магчыма 'хітрун'?—*Хітракóў*
 ХІТРУШКА 'хітрун'?—*Хітру́шка*
 ХІТРЫ.—*Хітры*. Рус. у XVII ст. *Хитрой* (Туп.). СРП *Хитров, Хитрин, Хитрово*
 ХІТРЫК рэг. 'хітрун' (Дзярж.—М. Б.), укр. *хитрик* тое ж (Грынч.).—*Хітрык*. СРП *Хитрик*

*ХІХОЛ, *ХІХЛО, памянш. ХІХЛУША, ХІХЛУШКА, ХІХЛЬКО.— *Хіхól; Хіхлюк; Хіхлўша, Хіхлўшка; Хіхлькó*

*ХІША, памянш. ХІШКО.— *Хішчанка*. СРП *Хишин*
ХЛАМ.— *Хлáмаў, Хламёнак*. Рус. у XVI ст. *Хлам*
(Туп.). СРП *Хламаў*

ХЛАПОК.— *Хлапóк, Хлапкóў*

*ХЛАПТУН.— *Хлаптунóў*

*ХЛАПЯНІК.— *Хлапьянік*

ХЛЕБ, памянш. ХЛЯБЕЦ, ХЛЕБКА, ХЛЯБКО.—
Хлябóвіч; Хлябцэ́віч; Хлэ́бка, Хлябкó, Хлябкóвіч. СРП
Хлебов, Хлебін, Хлебков

ХЛЕБАВЕЦ з в. *Хлебава*.— *Хлебавéц*

ХЛЕБЕСТ параўн. рэг. *хлебястаць* 'многа гаварыць,
гаварыць абы-што' (Дзярж.— М. Б.).— *Хлэ́бест*

ХЛЕБНІК рэг. 'нахлебнік' (Нас.), рус. 'той, хто пячэ
ці прадае хлеб' (Даль).— *Хлэ́бнік, Хлэ́бнікаў*. Бел. у
XVIII ст. *Хлебник* (БА, I, 268). Рус. у XVII ст. *Хлебник*
(Туп.). СРП *Хлебников*

ХЛЕБУС параўн. укр. ласк. *хлібусь* 'хлеб' (Грынч.).—
Хлэ́бус

*ХЛЕБУТ.— *Хлэ́бут*

ХЛЕРКА 'хлёрка'.— *Хлёрка*

*ХЛЕХАН.— *Хлэ́ханаў, Хліханаў* пры [e]>[i]

*ХЛІМАН, памянш. ХЛІМАНОК, ХЛІМАНЕЦ.—
Хліманкóў; Хліманцóў

ХЛОП рэг. 'халоп' (Нас.), укр. 'мужчына', 'селянін'
(Грынч.) польск. *chlór* 'селянін' (Карл.).— *Хлоп; Хла-
піцкі*. СРП *Хлопов, Хлопін, Хлопиков*

ХЛУД, памянш. ХЛУДОК 'дробны хвора́ст, ве́цце'
(БРС), рэг. 'драўляныя сценкі студні' (КСЧ).— *Хлуд;
Хлуткóў* пры [д]>[т]. СРП *Хлудов, Хлудков*

ХЛУС, памянш. ХЛУСОК.— *Хлус, Хлусéвіч, Хлусéн-
ка, Хлусянкóў, Хлускóў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Хлус*
(БА, I, 269). СРП *Хлусов*

ХЛЫСТ.— *Хлыст, Хлыстóў, Хлы́шчанка*, апошняя
магчыма і ад ХЛЫШЧ (гл.). Рус. у XVII ст. *Хлыст*
(Туп.). СРП *Хлыстов*

ХЛЫСТУН рус. наўг. 'бадзяга, шатун, дармасед'
(Даль).— *Хлыстунóў*

*ХМАЛЬ.— *Хмаль*

ХМАРА, памянш. ХМАРЫК.— *Хма́ра; Хмару́к; Хма́рык; Хма́рскі*. Бел. у XVI—XVII стст., укр. у XVI ст. *Хмара* (Туп.). СРП *Хмаров, Хмаренко*

*ХМАРУН.— *Хмару́н*

ХМЕЛЬ, памянш. ХМЯЛЕК.— *Хмель, Хмялёў, Хмяляно́к; Хмялько́ў; Хмялёўскі*. У Туп. у XVI ст. *Хмель*. СРП *Хмелёв, Хмельков, Хмелевский, Хмелинский*

ХМЕЛЬНИК 'той, хто вырошчвае хмель'?—*Хмельнік, Хмельнікаў; Хмяльніцкі*. СРП *Хмельников, Хмельницкий*

ХМУРА, памянш. ХМУРКА, ХМУРЧЫК рэг. 'хмара', 'суровы, пануры чалавек' (Нас.).— *Хмуро́віч; Хму́рка; Хму́рчык*

ХМЫЗ, ХМЫЗЬ 'хмызняк'.— *Хмыз, Хмызь*. СРП *Хмызов*

ХМЯЛІНА, памянш. ХМЯЛІНКА рус., укр. *хмелина* 'адзін парастак хмелю' (Даль, Грынч.).—*Хмялі́нка*. Рус. у XVII ст. *Хмелинка* (Туп.)

ХОДА, памянш. ХОДЗІК, ХАДЗЬКО, ХАДКО, ХОДЗЬКА, ХОДКА 'той, хто ходзіць', параўн. укр. у загадцы «*Виса висить, хода ходить, виса впала, хода ззіла*» (Грынч.).— *Хадзю́к; Ходзі́каў; Хадзько́, Хадзько́ў; Хадко́, Хадке́віч; Ходзька; Ходкі́н, Ходчанка; ?Хадзяно́к; Хадзі́нскі*. СРП *Ходов, Ходин, Ходзько, Ходкин, Ходков, Ходковский*

ХОДАК гл. ХАДАК

ХОДАН гл. ХАДАН

ХОДАР параўн. бел. *хадзіць ходырам 'дрыжаць, трэсціся'* (БРС), рус. *ходить ходырем, ходарем* тое ж (Даль), укр. *ходором ходити* тое ж (Грынч.).— *Ходар, Ходараў, Хадаро́віч, Хадарэ́нка, Хадаро́нак; Ходыр пры [а]>[ы], Хадарцэ́віч; Хадарке́віч, магчыма, ад УІ Фёдор* (БА, I, 163—166). Укр. у XVII ст. *Ходор* (Туп.). СРП *Ходоров, Ходорев, Ходорков, Ходорский, Ходоровский, Ходырёв*

*ХОДАС.—*Ходас, Ходасаў, магчыма, ад УІ Феодосий* (БА, I, 166). СРП *Ходасевич, ?Ходосов*

*ХОДАШ.— *Ходаш*. СРП *Ходашев*

*ХОДЗЮШ.— *Ходзюш*

ХОДЗЯ.— *Ходзі́н*. Параўн. ХОДА

ХОДКА, ХОДЗЬКА гл. ХОДА

ХОЛАД, памянш. ХАЛАДОК.— *Хо́лад; Хо́ладаў, Халадо́віч; Халадо́к; Халадзі́нскі, Халадо́ўскі, Халадко́ўскі*. СРП *Холодов, Холоденко, Холодков*

ХОЛКА рэг. '(у каня) карак, загрывак' (Дзярж.— М. Б.), рус. тое ж.— *Хóлкін*

*ХОЛЦЬ.— *Халцёў*

ХОЛЯ 'той, каго пеставалі, песта'?, параўн. рус. *холь* 'пеставаць'.— *Холін*. СРП *Холин*, ?*Хольков*

*ХОМБАК.— *Хóмбак*

*ХОНЦЕР.— *Хóнцер*

ХОР, памянш. ХАРКО.— *Хораў; Хару́к; Харкó, Харкóў, Харкéвiч, Харкóвiч, Хárчанка, Харчу́к*, большасць магчыма і ад ХАРА (гл.). СРП *Хорин*, *Хорёв*

*ХОРБА.— *Хóрбiн*

*ХОРСУН 'фарсун'?— *Хóрсун*

ХОРТ.— *Хорт*

*ХОТА, памянш. ХАТКО, ХАЦЬКО, ?ХАЧКО ад *хацець*, г. зн. 'той, хто хоча'? — *Хóцін, Хацéнка, Хатéнка, Хацéнчык, Хаткó, Хаткéвiч; Хацькó, Хацькóў, Хацкéвiч; Хачкó; Хаткóўскi*, большасць магчыма і ад ХАТА (гл.). Рус. у XIII ст. *Хот* (Туп.). СРП *Хотин*, *Хотенко*, *Хоткевич*, *Хотинский*

*ХОТНІК, памянш. ХОТНІЧАК.— *Хóтнічык*

ХОХА ўкр. 'страшыдла, пачвара, пудзіла — тое, чым палохаюць дзяцей', 'нязграбна адзетая жанчына, пудзіла' (Грынч.).— *Хóха, Хóхаў*

*ХОХАМ.— *Хóхамаў*

*ХОХАН.— *Хóхан*

*ХРАБЕЦ.— *Храбцоў*

ХРАБРЫ, памянш. ХРАБРЫК.— *Хра́брыкаў*. СРП *Храбров*

ХРАМЕЙ 'храмы, кульгавы'?— *Храмéеў*, магчыма, ад УІ *Ахрамей* < *Ефрем* (БА, I, 74—75)

ХРАМЕЦ рус. *хромец* 'кульгавы' (Даль).— *Храмéц, Храмцоў, Храмцэ́вiч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Хромец* (БА, I, 269). СРП *Хромцов*

ХРАМНІК укр. *храмник* 'госць, які прыехаў на храмавае свята' (Грынч.).— *Хра́мнікаў*

ХРАМЫ, памянш. ХРАМКО, ХРОМКА рэг. 'кульгавы' (Нас., Дзярж.— М. Б.),— *Храмьi, Хрóмаў* з пераносам націску, *Храмiн, Храмóвiч, Храмéнка, Храмянкóў; Хрómчанка, Храмчóнак*, усе вытворныя магчымы і ад ХРОМ (гл.). Бел. у XVI—XVIII стст. *Хромый, Храмы, Хромой* (БА, I, 269; Туп.). Рус. у XV—XVI стст. *Хромой* (Туп.). СРП *Хромой, Хромов, Хромин, Хромченко*

ХРАП(А), памянш. ХРАПКО 'храпун'?— Храпко́, Храпке́віч. Бел. у XVI ст. Храпка (БА, I, 269). СРП Храпов, Храпин, Храпов, Храпкин, Храпченко

ХРАПАН 'храпун'?— Храпан

ХРАПАЧ 'храпун'.— Храпач. Укр. у XVII ст. Храпач (Туп.). СРП Храпач

ХРАПУН.— Храпу́нка. Бел. у XVI—XVII стст. Храпун (БА, I, 269; Туп.). СРП Храпунов

ХРОМ.— Хро́май, Храмо́віч, Храме́нка, Храмянко́ў, вытворныя магчымы і ад ХРАМЫ (гл.). СРП Хромов

ХРОН укр. 'хрэн' (Грынч.).— Хрон. СРП Хронин

ХРУЛЬ, памянш. ХРУЛЬКОЎ параўн. рэг. хрулі 'рэдкая страва з бульбянымі клёцкамі' (Вешт.), рус. хруль, хрулек 'лік пры гульні ў бабкі' (Даль).— Хруль, Хрулёў; Хрулькоў. Рус. у XV—XVII стст. Хруль (Туп.). СРП Хрулёв

*ХРУПАК.— Хрупако́ў

ХРУПКА ўкр. 'храсток, невялікая костачка ў целе' (Грынч.).— Хрупкін

ХРУСТАЛЬ рус. 'крышталь' (Даль), укр. 'хрушч' (Грынч.).— Хрусталёў. СРП Хрусталёв

ХРУШЧ, памянш. ХРУШЧЫК.— Хрушч, Хрушчо́ў; Хрупшчык; Хрушчы́нскі. СРП Хрущёв, Хрущов

ХРЫБЕТ, ХРЭБЕТ.— Хрыбе́т, Хрыбто́віч, Хрыбце́нка, ?Хрыпце́нка пры [б]>[п]; Храбто́ў. СРП Хребтов

ХРЫПАЧ рэг. 'чалавек з хрыплым голасам' (Дзярж.— М. Б.).— Хрыпач

ХРЫПЛІВЫ.— Хрыплівых

ХРЫЧ, памянш. ХРЫЧЫК, ХРЫЧОК рэг. лайл. 'стары хрыч, стары чорт' (Дзярж.— М. Б.), рус. хрич тое ж (Даль).— Хрычо́ў; Хрычыка́ў; Хрычко́ў

*ХРЫЧАК.— Хрычакóў. Параўн. ХРЫЧ

ХРЫШЧОН 'хрышчаны'.— Хрышчо́н. Бел. у XVI ст. Хришон (БА, I, 269)

ХРЭН.— Хрэн, Хрэна́ў, Храно́віч; Храню́к; Хранко́ў; Храно́ўскі, Хранаві́цкі, Хржано́ўскі з польск. [рж] адпаведна [р']

ХРЭСТ, памянш. ХРЭШЧЫК укр. хрэст, памянш. хрещик, 'крыж, крыжык' (Грынч.).— Хрэшчык; Хресто́ўскі

ХУДАВЕЦ з в. Худава.— Худаве́ц. Бел. у XVII ст. Худовец (Туп.)

ХУДАЛЕЙ 'худы чалавек'?— Худале́й

ХУДАЛЬ рэг. 'худы чалавек' (Дзярж.— М. Б.).—

Худалёў

ХУДЗЕЙ 'худы чалавек'? — *Худзееў*^v

ХУДЗІК, ХУДЗЬКО гл. ХУДЫ

ХУДЗЯК укр. *худяк* 'худая жывёліна' (Грынч.).—
Худзякоў. Рус. у XV—XVII стст. *Худяк, Худячко* (Туп.).

СРП *Худяков*

ХУДОБА, памянш. ХУДОБКА рэг. 'дамашняя жывёла, скаціна' (Палессе), 'маёмасць' (Нас.), 'худы чалавек' (Дзярж.— М. Б.), укр. 'скаціна', 'маёмасць' (Грынч.).— *Худоба, Худобенка; Худабчо́нак*. СРП *Худобин*

ХУДУШКА 'худы чалавек'?— *Худушчын*

ХУДЫ, памянш. ХУДЗІК, ХУДЗЬКО.— *Худы́, Худо́віч, Худзёнка; Худзі́к; Худзько́, Худзі́нскі, ?Худзі́цкі. ?Худзі́ніцкі*. Бел. у XVI ст. *Худко* (Туп.). СРП *Худов, Худин*

ХУКА ад *хукаць*, 'грэць рукі дыханнем, дуць на рукі'?— *Ху́ка*. Параўн. укр. у XVI ст. *Хукало* (Туп.)

ХУЛАПА рэг. 'палявы голуб' (Бяльк.).— *Хула́паў*

*ХУЛУП.— *Хулуп*. Параўн. ХУЛАПА

*ХУРБАТ.— *Хурба́таў*

ХУРС, ХУРСА, ХУРСАН гл. ФУРС, ФУРСА, ФУРСАН

*ХУСКО.— *Хуско́*

*ХУТА.— *Ху́та; Ху́цкі*

*ЦАВАН.— *Цаван*

ЦАГЕЛЬНІК.— *Цагэ́льнік*

*ЦАД, памянш. ЦАДКА.— *Ца́дкін*

*ЦАЙ, памянш. ЦАЙКО.— *Цай; Цайко́, Цайко́віч*

ЦАДЗІЛА 'цадзілка'.— *Цадзі́лін*. Бел. у XVI ст. *Цадилка* (БА, I, 270). СРП *Цедилін*

ЦАКУН 'той, хто цэкае, вымаўляе [ц] замест іншых гукаў'.— *Цакуно́ў*

*ЦАЛАГУЗ, *ЦЕЛЯГУЗ, *ЦЭЛАГУЗ.— *Цалагу́з; Целягу́заў; Цэлагу́з, Цэлагу́с* пры [з]>[с]

*ЦАЛАН.— *Цала́наў*

ЦАЛКО, ЦАЛКА 'цэлы'?— *Цалко́, Цалка*

*ЦАЛПАН.— *Цалпан*

ЦАЛУЙКА 'той, хто цалуе'.— *Цалу́йка*. Укр. у XVI—XVII стст. *Целуйко* (Туп.)

*ЦАНЬКО — *Цанько́*

ЦАП, памянш. ЦАПКО 'казёл', '(гульня) чахарда' (Грынч.).— *Цáпай*; ?*Цапкó*. СРП *Цапкин*

ЦАПЕЛЬНІК 'той, хто робіць цапы'?— *Цапéльнік*, *Цапéльнікаў*

ЦАПКАЛА 'той, хто цапае рукамі, хапае'?— *Цáп-кала*

ЦАПКО.— *Цапкó*. СРП *Цепков*. Параўн. ЦАПКАЛА, ЦЭП

*ЦАПОТ, *ЦАПОТА.— *Цапóт*, *Цапóта*

ЦАПУЛЬ, ЦАПУЛЯ.— *Цапúлін*. Параўн. ЦАПКАЛА

ЦАР, памянш. ЦАРЫК, ЦАРОК.— *Цар*, *Цáрай*, *Царóў*, *Царéвіч*, *Царэ́нка*, *Царанкóў*, *Царынкóвіч* пры [e]||[a]>[ы]; *Цару́к*; *Цáрык*, *Цáрыкаў*, *Царыкéвіч*, *Царыкóвіч*; *Царкóў*, *Царкéвіч*; *Цары́нскі*, *Царкóўскі*. Бел. у XV—XVI стст. *Царь*, *Царик* (БА, I, 270; Туп.). Рус., укр. у XVI ст. *Царь*, *Царко* (Туп.). СРП *Царёв*, *Царин*, *Царик*, *Цариков*, *Царьков*, *Царевский*

ЦАТА, памянш. ЦАТКА ст. бел. 'падвеска на адзенні, упрыгожанне на шыі' (КСГБМ), рус. 'падвеска каля абраза', царк. 'манета' (Даль).— *Цáта*, *Цацéвіч*, *Цацэ́нка*, ?*Цацэ́нка* пры [ц']>[ц]; *Цáтка*. Укр. у XV ст. *Цата* (Туп.). СРП *Цаткин*

ЦАЦА бел., рус. 'цацка, забаўка', іранічн. (аб чалавеку) 'штучка', (аб дзіцяці) пахвала 'маладзец' (БРС, Даль).— *Цацэ́нка*

*ЦАЦУН, памянш. ЦАЦУНОК.— *Цацункéвіч*

ЦАЦУЛЯ. — *Цацулéвіч*. СРП *Цацулин*. Параўн.

ЦАЦА

ЦАЦУРА.— *Цацу́ра*. Параўн. ЦАЦА

*ЦВЕНТУХ.— *Цвэ́нтух*

ЦВЕРДАХЛЕБ.— *Цвердахлéб*, *Цвердахлéбай*. Бел. у XVII ст. *Твердохлеб* (Туп.). СРП *Твердохлебов*

ЦВЕТ, памянш. ЦВЯТОК 'квецень, цвіценне' (БРС), рус. 'кветка' (Даль).— *Цвяткóў*; *Цвяці́нскі*. СРП *Цветов*, *Цветков*, *Цветиков*

ЦВЕРДЫ.— *Цвярдóў*; *Цвярдóўскі*. СРП *Твердов*, *Твердовский*

ЦВІБЕЛЬ яўр. 'цыбуля'.— *Цві́бель*

ЦВІК.— *Цві́к*, *Цвікéвіч*. Бел. у XVII ст. *Цвик* (Туп.)

ЦВІЛЬ, памянш. ЦВІЛІК 'пакрыты цвіллю'?— *Цві́лік*. Бел. у XVI ст. *Цвиль*, *Цвилик* (БА, I, 270)

ЦВІРКА, ЦВЫРКА ад *цвыркаць* 'спяваць, чырыкаць', 'стракатаць' г. зн. 'цвыркун'?— *Цвірка; Цвірко́* з пераносам націску; *Цвырка*. СРП *Цвирка*

ЦВЫРБУТ.— *Цвырбут*

*ЦЕВАН, *ЦЭВАН.— *Цэван, Цэван*

*ЦЕВЕЛЬ.— *Цэвель*. Параўн. бел. у XVI ст. *Цевала* (БА, I, 264). СРП *Тевелёв*

ЦЕЙКА рус. наўг. 'дзірачка, ячэйка'?— (Даль).— *Цэйка; Цэйка* пры [ц'] > [ц]; *Цейкавец*

ЦЕЛЕПЕНЬ 'няскладны, нязграбны чалавек' (БРС Бяльк.), 'спосаб завязвання жанчынамі хусткі ці касынікі' (Дзярж.—М. Б.), рус. *телепень* устар. 'вялікі кісцень у выглядзе цэпа', 'таўстун, мала паваротлівае, вялае дзіця', 'язык звона' (Даль), укр. 'тое, што цяляпаецца, матаецца', 'язык звона' (Грынч.).— *Цэлепень, Целяпнёў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Целяпень* (БА, I, 264). СРП *Телепнёв*

ЦЕЛЕШ бел. *целеш* 'калода, кругляк' (Юрч., Бяльк.).—*Цэлеш, Цэлешаў, Целяшоў*. СРП *Телешов, Телешев*

ЦЕМРА.— *Цёмрук, Цямру́к*

ЦЕНЬ, памянш. ЦЯНЁК.— *Цянькоў*. СРП *Тенин*

ЦЕНЮГА 'цень'? — *Ценюга́*. Бел. у XVIII ст. *Цянюга* (БА, I, 264)

ЦЕРАБ рус. *терев* 'расцярэбленае месца' (Даль).— *Цэраб*. СРП *Теребов, Теребин, Теребков*

ЦЕРАБАВЕЦ з н. п. Церабы, Церабава.— *Церабавец*

ЦЕРАБЕЙ укр. *терей* 'ядун, ядок' (Грынч.).— *Церабей*

ЦЕРАБІЛА.— *Церабілаў*. Параўн. ЦЕРАБЕЙ

ЦЕРАМ.— *Церамёнак; Церамёцкі*

ЦЕСАВЕЦ з в. Цёсава, Цёсы.— *Цесавец*

*ЦЕЦЮХ.— *Цэцюх*

*ЦЕЦЯРДЫНКА.— *Цецярдынка*

ЦЕЦЯРУК.— *Цецярук*. Бел. у XVI—XVII стст. *Цецерук, Тетерюк* (БА, I, 264; Туп.), укр. у XVII ст. *Тетерук* (Туп.)

ЦЕМНІК рус. *темник* 'знайдыш, падкідыш' (Даль), укр. *темник* 'цёмнае месца' (Грынч.).— *Цёмнік, Цёмнікаў*. Рус. у XIII ст. *Темник* (Туп.)

ЦЕМНЫ.— *Цёмны; Цямніцкі*

ЦЁПЛЫ.—*Цёплы, Цяплёў, Цяпліок; Цяплінскі*. Рус. у XVI ст. *Теплой* (Туп.). СРП *Теплов*

ЦЕРЛА.— Цярліок, Церлюкэвіч; Цярлёцкі. Укр. у XVII ст. Церлик (Туп.). СРП Терликов

ЦІБА, памянш. ЦІБЕЦ рус. паўдн. *циба, цыба* 'мянушка казы', 'неахайны чалавек' (Даль).— Цібэц

*ЦІВА.— Ціва

*ЦІВАН.— Ціванаў; Ціваніок. Параўн. рус. у XVI ст. Тиван (Туп.)

*ЦІВУЛЯ.— Цівуля, відаць, у выніку асваення ЛП Цівуліс

ЦІВУН, ЦІУН, памянш. ЦІВУНЧЫК, ЦІУНЧЫК.— Цівун; Цівунчык, Ціунчык; Ціунчук. Бел. у XVII—XVIII стст. Цивун, Тиун, Тивуняка (БА, I, 264; Туп.)

ЦІКАВЫ.— Цікавы, Цікавэнка

*ЦІКАЙ.— Цікаеў

ЦІКАЧ укр. *тікач* 'уцякач' (Грынч.) — Цікач

*ЦІКОТА.— Цікота; Цікоцкі. СЛП Цікота

ЦІКУН 'той, хто падглядвае, сочыць?', параўн. бел. *цікаваць* — Цікунёў. СРП Тікунов

*ЦІЛІТА, памянш. ЦІЛІТКА.— Цілітчанка

*ЦІЛЬГА.— Цільга

*ЦІЛЮПА.— Цілюпа

*ЦІМАН.— Ціманаў, Цімановіч. СРП Тиманов, Тиманьков, Тимановский

*ЦІРА.— Ціра, магчыма, у выніку асваення ЛП Тірас

*ЦІС(А).— Цісін, Цісінэвіч, Цісэвіч

*ЦІТА.— Цітэнка

ЦІТАР рус., укр. *титарь* 'царкоўны стараста' (Даль, Грынч.).— Цітарэнка

ЦІТЛА 'надрадковы значок, які абазначае пропуск літар у тэксце' (БРС, Даль, Грынч.).— Цітлоў. СРП Титлов

*ЦІТНІК.— Цітнікаў

ЦІУН гл. ЦІВУН

*ЦІУНЭЛЬ, *ЦЫУНЭЛЬ.— Ціунэль, Цыунэль

ЦІХАМІР 'ціхамірны, спакойны'? — Ціхаміраў. Рус. у XVII ст. Тихомир (Туп.). СРП Тихомиров

ЦІХАН, памянш. ЦІХАНЧЫК, ЦІХАНОК 'ціхі, ціхоня'? — Ціхан, Ціхон, Ціханаў, Ціхановіч, Ціханэнка, Ціханёнак; Ціханчык; Ціханкоў; Ціханчук; Ціханавэцкі, Ціхановіцкі, усе магчымы і ад УІ Ціхан < Тихон (БА, I, 161)

ЦІХАНАВЕЦ з в. Ціханы, Ціханава.— Ціханавэц

ЦІХІ, памянш. ЦІШКО.— Ціхі, Ціховіч; Ціхінскі.

Бел., укр. у XVII ст. *Тихой* (Туп.). СРП *Тихов*. Параўн. ЦІШКО

ЦІХМАНЫ рэг. *ціхмяны* 'ціхі, спакойны' (Дзярж.— М. Б.).— *Ціхмановіч*

ЦІХОНЯ.— *Ціхоня*

*ЦІЦА.— *Ціцэнка, Ціцянок*. СРП *Цицин, Цициков*

ЦІШКАВЕЦ з в. *Цішкі, Цішкава*.— *Цішкавец*

ЦІШКО ўкр. *тишко* 'ціхоня' (Грынч.).— *Цішкó, Цішкóў, Цішкін, Цішкóвіч, Цішкéвіч, Цішчанка; Цішчóк*, магчыма і ад УІ *Ціхан* < *Тихон* (БА, I, 161). СРП *Тишкин, Тищенко*

ЦІШУК 'ціхоня'.— *Цішóк*. Параўн. ЦІШКО

ЦІШУРА.— *Цішóра*. Параўн. ЦІШКО

ЦІШУТА.— *Цішóцін*. Параўн. ЦІШКО

ЦМЫГА, ЦМЫГ рэг. лайл. *цмыга* 'праныра, пралаза' (Нас.), рус. заходн. *цмыга* 'нішчымніца, посная яда, недахоп яды' (Даль).— *Цмыга, Цмыг*

*ЦОН, памянш. ЦОНІК.— *Цóнік*

*ЦУБАН.— *Цубáнаў*

*ЦУГАЙ.— *Цугаёў*

ЦУД, ЦУДА, памянш. ЦУДЗІК.— *Цúдзікаў*

ЦУДЗІЛА рэг. 'выдумшчык' (Дзярж.— М. Б.).— *Цудзіла*

*ЦУКАЛА.— *Цукалэнка*

*ЦУКАН.— *Цукáнаў*. СРП *Цуканов*

*ЦУЛЫГА.— *Цулыгін*

*ЦУМАН, памянш. ЦУМАНОК.— *Цуманкóў*

*ЦУМАР.— *Цумáраў*. СРП *Цумарёв*

ЦУНА параўн. рэг. *цуні* 'лапці з вяровак' (Бяльк.).— *Цúна*

*ЦУПА, памянш. ЦУПЕНЬКА параўн. рэг. *цупаць* 'мацаць, шукаць каго-небудзь вобмацкам' (Нас.), 'падаць' (Бяльк.), укр. *цупати* 'тупаць' (Грынч.).— *Цúпа; Цупэнька*

ЦУР.— *Цур*. СРП *Цуриков, ?Цурков, Цуренков*. Параўн. ЦУРАН

*ЦУРАК.— *Цуракóў*. Параўн. ЦУРАН

*ЦУРАН, памянш. ЦУРАНОК параўн. рэг. *цураца* 'адракаца, выракаца' (Нас.), укр. *цурати, цуратися* тое ж (Грынч.).— *Цурáн, Цурáнаў; Цуранкóў*. СРП *Цуранов*

*ЦУРБАЛЬ параўн. рэг. *цурбаліць, цурболіць* 'ліць з шумам, 'бульканнем', 'многа наліваць, многа піць, есці'

(Дзярж.— М. Б.), параўн. і бел. *цурбанак* 'кусок дрэва, абрубак'.— *Цурбалёў*

ЦУРГАН рэг. *цурганы* 'цюра, крышаны хлеб, змочаны вадою і пасолены' (Нас., Бяльк.), параўн. таксама ўкр. *цурганитися* 'ісці, валачыся, цягнуцца' (Грынч.).— *Цурганай*

ЦУРКА бел. 'палачка, шчэпка' (БРС, Нас.), рэг. 'абрубак, аскабалак, пацурбалак' (Нас.), рус., укр. тое ж (Даль, Грынч.).— *Цуркін; Цурко* з пераносам націску. СРП *Цурков*

*ЦУРКАН.— *Цуркан, Цурканай*

*ЦУХЛО.— *Цухло*

ЦЫБА рэг. 'даўганогі чалавек, цыбаты' (Дзярж.— М. Б., КСЧ).— *Цыбін, Цыбэнка*. Бел. у XVI ст. *Цыбик* (БА, I, 270). СРП *Цыбин, Цыбенко, Цыбиков*

'ЦЫБАК 'цыбаты'? — *Цыбакоў*. СРП *Цыбаченко*

*ЦЫБІХ.— *Цыбіхаў*

*ЦЫБЛЕЙ.— *Цыбліэнка*

ЦЫБУЛЯ, памянш. ЦЫБУЛЬКА.— *Цыбуля, Цыбулёў, Цыбуліч; Цыбулька, Цыбулькін; Цыбулько* з пераносам націску; *Цыбульскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Цыбуля, Цибуля, Цыбулька* (БА, I, 270; Туп.). СРП *Цыбулько, Цибульский, Цыбульский*

*ЦЫВА.— *Цывін; Цывінскі*. СРП *Цывенков, Цивин*

*ЦЫВАКА.— *Цывака*

*ЦЫВІЛА, памянш. ЦЫВІЛЬКА.— *Цывілёнак; Цывілька*. У Туп. у XV ст. *Цывил*

*ЦЫВУЛЯ, *ЦЫУЛЯ.— *Цывуля, Цыуля; Цівуля*

ЦЫГАЛКА параўн. рэг. *цыгаць* 'крычаць, як гусі ці індыкі, калі хочуць есці', 'прасіць, выпрошваць', 'бегаць, хадзіць' (Нас.).— *Цыгалька*

ЦЫГАН, памянш. ЦЫГАНОК.— *Цыган, Цыганай; Цыганок, Цыганкоў; Цыганчук*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Цыган, Цыганок, Цыганко* (БА, I, 270). СРП *Цыган, Цыганов, Цыганков*

*ЦЫГЕЙ.— *Цыгееў*

*ЦЫДА, памянш. ЦЫДЗІК.— *Цыдзік*

ЦЫЙКАВЕЦ з в. Цыйкі, Цыйкава.— *Цыйкавец*

*ЦЫК.— *Цык*. СРП ?*Цыкин*

ЦЫКУН 'той, хто цыкае, накідваецца з лаянкай'? — *Цыкун, Цыкуноў, Цыкунэнка*

*ЦЫЛЬВА, памянш. ЦЫЛЬВІК.— *Цыльвік*

*ЦЫЛЬ, памянш. ЦЫЛЬКО.— *Цылько*. СРП *Цылёв*

*ЦЫМАН, памянш. ЦЫМАНЧЫК.— *Цымановіч; Цыманчык*

ЦЫМБАЛ ці ЦЫМБАЛЫ рэг. *цымбал* лайл. жарт. 'грыбазвон', *цымбалы* 'ягадзіцы' (Нас.).—*Цымбал, Цымбалаў.* СРП *Цымбал*

ЦЫМБАЛІСТ.— *Цымбаліст*

*ЦЫМБАР.— *Цымбараў; Цымбарэвіч*

ЦЫНА, памянш. ЦЫНКА ўкр. *цына* 'волава' (Грынч.).— *Цынкэвіч*

ЦЫПА, памянш. ЦЫПКА рэг. ласк. 'курыцы' (Нас.).—*Цыпін; Цыпкін.* СРП *Цыпин, Цыпкин*

*ЦЫПАР, памянш. ЦЫПАРОК.— *Цыпаркоў*

*ЦЫПІЛІНДА.— *Цыпілінда*

*ЦЫПЛАК.— *Цыплакоў.* СРП *Цыплаков*

*ЦЫПУРА, памянш. ЦЫПУРКО.— *Цыпурко.* СРП *Цыпурский*

*ЦЫРА.— *Цыра; Цырук; Цырыкаў; Цырынскі*

*ЦЫРАН, памянш. ЦЫРАНОК.— *Цыранок, магчыма, ад Царанок*

ЦЫРКА рэг. 'ігральная косць, бабка' (Нас.), укр. *цирка* 'від мярэжкі' (Грынч.).— *Цыркін, Цырковіч.* СРП *Цыркин, Циркин*

ЦЫРКУН рэг. 'цвыркун' (Нас., Юрч.), рус. паўдн., зах. тое ж (Даль).—*Цыркун, Цыркуноў*

*ЦЫРЛА.— *Цырла.* СРП *Цирлин, Цырлин*

ЦЫРУЛЬ параўн. рэг. *цырулік* 'цырульнік' (Нас., КСЧ).— *Цырулёў.* СРП *Цырулёв*

ЦЫРУЛЬНІК.— *Цырульнік, Цырульнікаў.* СРП *Цирульников*

*ЦЫРУСЬ.— *Цырусь*

*ЦЫРЫБА, памянш. ЦЫРЫБКА.— *Цырыбка*

*ЦЫУЛЯ гл. *ЦЫВУЛЯ

*ЦЫУНЭЛЬ гл. *ЦІУНЭЛЬ

*ЦЫХУН.— *Цыхун*

ЦЫЦА рэг. дзіцяч. 'матчыны грудзі' (КСЧ).— *Цыцэня.* Параўн. бел. у XVIII ст. *Цыцка* (БА, I, 270)

*ЦЫЯН.— *Цыяненка*

ЦЭБАР, памянш. ЦЭБРЫК.— *Цыбранкоў пры [э]> >[ы]; Цэбрук; Цэбрык.* СРП *Цебриков*

ЦЭВАН гл. ЦЕВАН

ЦЭД, памянш. ЦЭДЗІК.— *Цэд; Цэдзік.* Бел. у XVIII ст. *Цэд* (БА, I, 270)

*ЦЭДРА, памянш. ЦЭДРЫК.— *Цэдрык*

- *ЦЭЙ, памянш. ЦЭЙКА.— *Цэйка*
 ЦЭКАЛА 'той, хто вымаўляе [ц] замест іншых гу-
 каў'? — *Цэкала*
- *ЦЭЛАБАН.— *Цэлабанаў*
 ЦЭЛЫ, памянш. ЦЭЛІК.— *Цэлюк; Цэлікаў*. Бел. у
 XVI ст. *Целік*, укр. у XVII ст. *Целюк* (Туп.). СРП *Це-
 ликов*
- *ЦЭНЦЕР.— *Цэнцер*
 ЦЭП, памянш. ЦАПКО.— *Цапко*. Укр. у XVII ст. *Цеп*
 (Туп.)
- ЦЭХАВЫ.— *Цэхавы*
- *ЦЭХАН.— *Цэхановіч; Цэханскі*. СРП *Цеханович*
 ЦЭХМЕЙСТАР устар. 'кіраўнік сярэдневяковай цэ-
 хавай арганізацыі, цэха'.— *Цэхмайструк*
 ЦЭЦОХА параўн. рэг. зневаж.-дакорл. *цыцоха* 'дзяў-
 чына, дзевачка-падростак, якая паводзіць сябе як дзіця'
 (Дзярж.— М. Б.).— *Цэцо́ха*
- *ЦЮКА.— *Ціюкін*. Рус. у XVII ст. *Тюка* (Туп.). СРП
Тюков
 ЦЮКАЛА ад *цюкаць* 'стукаць, біць па чым-не-
 будзь'? — *Цюка́ла*
- *ЦЮКАН, памянш. ЦЮКАНКА.— *Цюка́нкін*
 ЦЮЛЬ, памянш. ЦЮЛЁК.— *Ціюлей, Ціюлёнка, Цію-
 лянкóй; Ціюлькóй*. СРП *Тюлин*
- *ЦЮЛЬМАН, памянш. ЦЮЛЬМАНОК.— *Ціюльман-
 кóй*. Параўн. СРП *Тюльменков*
- *ЦЮЛЮПА.— *Ціюлі́па*
 ЦЮРА, памянш. ЦЮРКА рус. *тюря, тюра* 'цура'
 (Даль).— *Цію́ркін*. Рус. у XVII ст. *Тюря* (Туп.). СРП
Тюрин, Тюриков
- *ЦЮРАН, памянш. ЦЮРАНОК.— *Ціюра́н*
 *ЦЮТА, памянш. ЦЮТЧЫК.— *Цію́тчык*. Бел. у XVI ст.
Тютка (Туп.)
- *ЦЮХА, памянш. ЦЮШКО.— *Ціюшкó, Ціюшкéвіч*.
 СРП *Тюхин*
- *ЦЮХАЙ.— *Ціюха́й, Ціюхаёў*. Бел. у XVI—XVII стст.
Тюхай (БА, I, 267)
- ЦЮХЦЯЙ.— *Ціюхця́ей*. Бел. у XVI ст. *Тюхтя* (БА, I,
 267). Рус. у XVII ст. *Тюхтя* (Туп.)
- ЦЮЦЮН, памянш. ЦЮЦЮНОК укр. *тютюн* 'тытун'
 (Грынч.).— *Ціюцю́нóй, Ціюцю́наў; Ціюцюнкóй*. Параўн.
 бел. у XVIII ст. *Цуцун* (БА, I, 267)
- *ЦЯБУТ.— *Ця́бут*

ЦЯГАКА 'той, хто цягае ці цягаецца'?— *Цяга́ка*
 *ЦЯКАЛА.— *Цяка́ла*
 ЦЯЛЕГА рус. телега 'павозка, воз, калёсы'.— *Цяле́га, Цяле́гін*. Рус. у XVII ст. *Телега* (Туп.). СРП *Телегин*
 ЦЯЛЕЖНІК рус. тележник 'той, хто робіць вазы, павозкі' (Даль).— *Цяле́жнікаў*. СРП *Тележников*
 ЦЯЛІЦА рэг. 'цялушка', рус. телица тое ж (Даль), укр. телиця тое ж (Грынч.).— *Цяліца, Цяліцын*. Бел. у XVI—XVII стст. *Телица* (БА, I, 264; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVI—XVII стст. *Телица* (Туп.). СРП *Телицин, Телицын*
 ЦЯЛУШКА.— *Цялу́шка*. СРП *Телушкин*
 ЦЯЛЬПУК.— *Цяльпúк*
 ЦЯЛЯ, памянш. ЦЯЛЯТКА.— *Цялю́к, Целюко́ў; Цяля́тка; Цяля́цінскі*. У Туп. у XV ст. *Теля*. СРП *Телин, Телятев, Теликов*
 ЦЯЛЯК рэг. 'дурань, нязграба' (Дзярж.— М. Б.).— *Цяля́к*. СРП *Теляков, Теляковский*
 ЦЯЛЯТНІК.— *Цяля́тнік*. СРП *Телятников*
 ЦЯМКО, памянш. ЦЯМЧЫК 'той, хто цяміць, добра разумее'? — *Цямчык*
 ЦЯМРУК, ЦЕМРУК рус. темрюк 'дамасед, сугней' (Даль).— *Цямру́к*. Укр. у XVII ст. *Темрук* (Туп.)
 *ЦЯНЦЕЛА.— *Цянцёлаў*
 ЦЯПКА рус. тяпка 'матыка'.— *Цяпкі́н*. Рус. у XVII ст. *Тяпка* (Туп.). СРП *Тяпкин, Тяпков*
 ЦЯПЛЯК рэг. 'ранішні мароз' (Нас.), рус. тепляк 'цёплы вецер', 'жаночая шубка' (Даль, Уш.).— *Цепляко́ў*. СРП *Тепляков*
 *ЦЯРПЕНТА.— *Цярпéнта*. Параўн. бел. у XVI ст. *Терпята* (БА, I, 264). Параўн. ЦЯРПІЛА
 ЦЯРПІЛА 'церпялівы, цярплівы'? — *Цярпі́ла; Церпіло́ўскі*. Рус. у XVII ст. *Терпило* (Туп.)
 *ЦЯСЕЙКА.— *Цясéйка*
 ЦЯСЛА, памянш. ЦЯСЕЛКА.— *Цяслё́нка, Цяслё́нак; Цяслю́к; Цясё́лкін; Цясéльскі*. СРП *Тесленко*
 *ЦЯСТА.— *Цяста*
 ЦЯЦЕРА, ЦЯЦЕРКА.— *Цяце́ра, Цяце́рын, Цяце́рыч, Цецяро́нак; Цяце́ркін; Цяце́рскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Тетеря, Тетера, Цецера* (БА, I, 264; Туп.). Рус. у XV ст., укр. у XVII ст. *Тетеря, Тетера* (Туп.). СРП *Тетэрин*
 ЦЯЦЕРНІК 'той, хто ловіць цяцер'? — *Цяце́рнік*
 *ЦЯШКО.— *Цяшкéвіч*

ЧАБАЙ.— *Чабáй*

ЧАБАН.— *Чабáн*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чабан* (БА, I, 270; Туп.). Укр. у XVI—XVII стст. *Чабан, Чебан* (Туп.). СРП *Чабанов, Чабаненко*

ЧАБАТАР рэг. 'сапожнік' (Нас.), рус. *чеботарь* тое ж (Даль), укр. *чоботарь* тое ж (Грынч.).— *Чабатáр, Чабатаро́ў, Чабатарэ́віч, Чабутарэ́віч, Чабатарэ́нка, Чабатаро́нак; Чабатáрскі, Чабатарэ́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Чеботарь, Чоботар* (БА, I, 271; Туп.). Рус. у XVI ст. *Чеботарь* (Туп.). СРП *Чеботарёв, Чеботаревский*

***ЧАБАТУЛЬ.**— *Чабатúль*

ЧАБЕР рус., укр. 'чабор' (Даль, Грынч.).— *Чабярúк*

***ЧАБОК.**— *Чабóк*

***ЧАБОХА** параўн. рэг. *чабохаць* 'з шумам ліць' (КСЧ).— *Чабóха*

***ЧАБУРА**, памянш. **ЧАБУРКА.**— *Чабúрка, Чабурко́ў, Чабúркін*

***ЧАБУРЗА.**— *Чабурза́*

***ЧАБЫКА** параўн. кірг. *чабык* 'касьба, укос' (КРС).— *Чабы́кін*

***ЧАБЯРАК.**— *Чабяра́к*

***ЧАВІДАЙ.**— *Чавіда́еў*

ЧАВУС рэг. *чавус, чаус* 'чыгун' (Кап.— М. Б.), параўн. тур. *чавуш* 'сержант, унтэр-афіцэр' (Дзмітр.).— *Ча́вус, Ча́вусаў*. СРП *Чаусов, Чаусский*

ЧАГА, рус. 'бярозавае губка, трут' (Даль), дыял. тат. *чага* 'маладая жывёліна', *чэгэ* 'сцерлядзь' (ТРС), кірг. *чага* 'смык' (КРС).— *Ча́гін*. СРП *Чагин*

ЧАГАН рус. 'палын' (Даль), тат. 'клён' (ТРС), кірг. 'першы месяц мангольскага календара' (КРС).— *Чага́н*

ЧАГУН гл. **ЧЫГУН**

ЧАД(А).— *Чадóвіч; Чадзію́к*. Бел. у XVIII ст. *Чада* (БА, I, 270). СРП *Чадин, Чадович, Чадский*

***ЧАДАЙ.**— *Чадáеў*. Рус. у XVI ст. *Чаадай* (Туп.). СРП *Чаадаеў*

ЧАЙКА.— *Ча́йка, Чайко́* з пераносам націску, *Чайко́ў, Ча́йкін, Ча́йчыц; Чайко́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Чайка* (БА, I, 270; Туп.). Укр. у XVI ст. *Чайка* (Туп.). СРП *Чайка, Чайкин, Чайков, Чайковский*

ЧАКА кірг. 'металічнае вядро', 'дробная манета' (КРС).— *Ча́ка*

ЧАКАЛА 'той, хто чакае'.— *Чакáла*. Бел. у XVII ст. *Чекало* (Туп.). СРП *Чекалов, Чекалин, Чекалкин, Чекалинский, Чекалевский*

ЧАКАН рус. данск. *чекан* 'малаток з доўгай ручкай' (Мірт.), тат. *чэкан* 'пачатак кукурузы' (ТРС), магчыма, ад *чакаць*, г. зн. 'той, якога чакалі, хацелі, каб нарадзіўся'.— *Чакáн, Чэ́кан*. СРП *Чеканов*

*ЧАКВА.— *Чáквін*

*ЧАКВА, *ЧЫКВА.— *Чаквін, Чыквін*

*ЧАКІРДА.— *Чакірда́*

ЧАКУН 'той, хто чакае'? — *Чакúн*. Бел. у XVI ст. *Чекуня*, рус. у XVII ст. *Чакун* (Туп.). СРП *Чекунов, Чекунков, Чекунин*

*ЧАКУР.— *Чакúр*. Рус. у XVII ст. *Чакура* (Туп.). СРП *Чекуров*

*ЧАКРЫЖ параўн. рэг. *чыкрыжыць* 'тачыць (аб мышах)', 'дробна рэзаць і есці' (Нас.), рус. *ча(е)крыжыць* 'рэзаць' (Даль).— *Чакры́жыў*. СРП *Чекрыжов*

ЧАЛЕЙ кірг. 'быць тоўстым, поўным' (КРС).— *Чалéй*. Параўн. ЧАЛЫ

*ЧАЛУБЕЙ.— *Чалубéеў*

ЧАЛЫ, памянш. ЧАЛКА, ЧАЛЕЦ тат. кірг. *чал* 'сівізна' (ТРС, КРС), рус. *чалый* '(аб масці каня) шэры з прымессю іншага колеру, дэраш, дэрашаваты' (Даль), укр. *чалий* тое ж (Грынч.).— *Чáлы, Чалéвіч; Чáлкін; Чальцо́ў*. Укр. у XVI—XVII стст. *Чалой, Чалый* (Туп.). СРП *Чалый, Чалов, Чалых, Чалкин, Чалик, Чаликов*

ЧАМЕЗА рус. *чемез, чемеза* 'кішэнь', 'кашалёк, каліта', 'багацце, наяўныя грошы' (Даль).— *Чамéза*

*ЧАМКО.— *Чамкó, Чамчúк*

ЧАМРА ст. бел. назва матэрыялу, параўн. шуба *чамровая* (КСГБМ), рус. *чамра, чемра* 'сумеркі, прыцемак', 'рабізна на вадзе ад ветру', 'мокры снег з туманам' (Даль).— *Чамрукóў*

*ЧАМУН.— *Чамúн*

ЧАМЯРЫС 'чараміс, мары'? — *Чамярýс*. Бел. укр. у XVII ст. *Чемерис* (Туп.)

ЧАПАЙЛА 'той, хто чапае', укр. *чапайло* 'назва птушкі' (Грынч.).— *Чапáйла*

*ЧАПЕГА параўн. рус. данск. *чапига* 'драўляная аснова плуга' (Мірт.).— *Чапéга*

*ЧАПЕРЫС.— *Чапéрыс*

ЧАПЕЦ.— *Чапцоў; ?Чапчук*. Бел. у XVII ст. *Чапец* (БА, I, 271). СРП *Чепцов*

ЧАПКА, памянш. ЧАПЧЫК польск. *szarka* 'шапка'.— *Чапко́віч, Чапке́віч, Чапчук; Ча́пчыкаў; Чапко́ўскі*

*ЧАПЛЫГА.— *Чаплы́гін*. СРП *Чаплыгин, Чеплыгин*

ЧАПЛЯ.— *Ча́пля; Чапліок; Чаплі́нскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Чапля* (Туп., БА, I, 270). СРП *Цапля*

*ЧАПОНІС.— *Чапóніс*

*ЧАПРАС.— *Чапра́саў*

*ЧАПУКАЙЦЬ.— *Чапукáйць*

*ЧАПУЛА.— *Чапулёнак; Чапулко́ўскі*. Параўн. ЧА-ПАЙЛА

ЧАПУРА, памянш. ЧАПУРКА, ЧАПУРОК рус. данск. 'чапля', 'няспрытны, непаваротлівы' (Мірт.), 'чапяла' (Даль), укр. *чапура* 'чапля' (Грынч.), параўн. і бел. *чапурыцца* 'прыхарошвацца, добра адзявацца' (БРС, Нас.), *чапурыць* 'рабіць праз сілу, бадрыцца' (КСЧ), параўн. укр. *чепурун* 'ахайна адзеты чалавек, франт' (Грынч.), параўн. і тур. *чапур* 'аспаваты', 'казляня' (ТБР).— *Чапурá, Чапурáў, Чапурэ́нка; Чапурка; Чапуро́к*. СРП *Чапурин, Чепурин*

ЧАПУРНЫ рэг. 'чыста, ахайна, чапурна адзеты' (Нас.), рус. *чапурной* тое ж (Даль), укр. *чепурний* 'ахайны, чысты, прыгожы' (Грынч.).— *Чапурны́*. СРП *Чепурной, Чепурнов*

ЧАПЯЛА, памянш. ЧАПЁЛКА.— *Чапéлін, ?Ча́плеў, Чапялё́віч; Чапё́лкін, Чапé́лкін*. Бел. у XVII ст. *Чепела, Чепеля* (БА, I, 271)

ЧАРА 'вялікая чарка' (Бяльк.).— *Чарэ́нка*

ЧАРАВАКА.— *Чаравáка*. Параўн. ЧАРАВАТЫ

ЧАРАВАТЫ рэг. 'той, у каго вялікае чэрава, пузаты' (Дзярж.— М. Б.), укр. *череватий* тое ж (Грынч.).— *Чаравáценка*. СРП *Череватый, Черевацкий*

ЧАРАВАЧ.— *Чаравáч*. Параўн. ЧАРАВАТЫ

ЧАРАВІК.— *Чараві́к*

*ЧАРАДНІК.— *Чарадні́к, Чарэ́днік*. СРП *Чередник, Чередниченко*

*ЧАРАДОЙЛА.— *Чарадо́йла*

*ЧАРАДНЯК.— *Чараднѝ́к*

ЧАРАМІС 'мары'.— *Чарамі́с, Чарамі́саў, Чарамі́сін*. СРП *Черемисов*

ЧАРАМІСІН 'мары'.— *Чарамі́сін*. Рус. у XV—XVI стст. *Черемисин* (Туп.). СРП *Черемисин*

- ЧАРАНОК.— *Чаранок, Чаранкоў, Чаранкевіч*. СРП
Черенков
- ЧАРАПАН рус. *черепан* 'гаршчэчнік, ганчар'
 (Даль).— *Чарапан, Чарапанаў*. Рус. у XVII ст. *Черепан*
 (Туп.). СРП *Черепанов*
- ЧАРАПУХА 'чаропка, чарапок'.— *Чарапуха*. СРП
Черепушкин
- ЧАРАПЯНКА ўкр. *череп'янка* 'чаропка, чарапок',
 'глиняная люлька' (Грынч.).— *Чарапянка*
- *ЧАРАТУН.— *Чаратун*
- ЧАРАУХА ўкр. *черевуха* назва рыбы (Грынч.).—
Чараухін
- *ЧАРВАТОК.— *Чарваток*
- ЧАРВЯК.— *Чарвяк, Чарвякоў*. Рус. у XVII ст. *Чер-
 вяк* (Туп.). СРП *Червяков, Червяковский*
- *ЧАРГЕЙ, памянш. ЧАРГЕЙКА.— *Чаргейка*
- ЧАРГІНЕЦ з в. Чаргіна.— *Чаргінец*
- ЧАРДЗЯНЕЦ з в. Чардзяны, Чардзі.— *Чардзянцоў*
- ЧАРКА.— *Чарчук*. СРП *Чаркин*
- ЧАРКАН рус. сіб. *черкан* 'малы самастрэл, які ставіц-
 ца над нароў звяркоў' (Даль).— *Чарканаў*
- ЧАРКЕС, ЧАРКАС, ЧЭРКАС.— *Чаркес; Чаркас, Чар-
 касай; Чэркас*. Бел. у XVI ст. *Черкас* (БА, I, 271; Туп.).
 Укр. у XVI ст. *Черкас* (Туп.). СРП *Черкасов*
- *ЧАРЛА.— *Чарлёнак*
- *ЧАРНАБАЙ.— *Чарнабай, Чарнабаеў*. Бел. у XVI ст.
Чернобай, Чорнобай (Туп., БА, I, 271)
- ЧАРНАВЕЦ з в. Чарнова.— *Чарнавец*
- ЧАРНАВОКІ.— *Чарнавокі; Чарнаок*
- ЧАРНАВУСЫ, памянш. ЧАРНАВУСІК.— *Чарнавіс,
 Чарнавісай; Чарнавісік*. Бел. у XVII ст. *Черноуско* (БА,
 I, 271). Рус. у XVII ст. *Черноус* (Туп.). СРП *Черноусов,
 Черноусенко*
- ЧАРНАВУХІ, памянш. ЧАРНАВУШКА.— *Чарнавіш-
 ка*. У Туп. у XVI ст. *Черноух*
- ЧАРНАГАЛОВЫ.— *Чарнагалова*
- *ЧАРНАГРЭБЕЛЬ.— *Чарнагрэбель*
- *ЧАРНАДУБ.— *Чарнадуб*
- *ЧАРНАК 'чорны, чарнявы'.— *Чарнак*. СРП *Чернаков*
- *ЧАРНАКАЛ.— *Чарнакал*
- ЧАРНАМОРДЫ, памянш. ЧАРНАМОРДЗЯ, ЧАРНА-
 МОРДЗІК.— *Чарнамордаў; Чарнамордзя; Чарнамор-*

дзік. Бел. у XVIII ст. *Чарноморды* (БА, I, 271). СРП *Черномордик, Черномордиков*

ЧАРНАНОГІ.— *Чарнаног*

ЧАРНАТ 'чорны, чарнявы'.— *Чарнат*

ЧАРНАШТАНЫ.— *Чарнаштан*. Укр. у XVI ст. *Черноштан* (Туп.)

ЧАРНАШЭІ.— *Чарнашэй*

ЧАРНЕЙКА 'чорны, чарнявы'.— *Чарнейка*

ЧАРНЕЦ.— *Чарняцой; Чарнецкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чернец, Чарнец* (БА, I, 271; Туп.). Укр. у XVII ст. *Чернец* (Туп.). У Туп. і ў XV ст. *Чернец*. СРП *Чернецов*

ЧАРНИГА 'чорны'.— *Чарніга*

ЧАРНОБЫЛЕЦ, ЧАРНАБЫЛЕЦ з н. п. *Чернобыль*.— *Чарнобылец, Чарнабылец*. Укр. у XVII ст. *Чернобылец*

ЧАРНУЛЯ ўкр. *чернуля* 'клічка чорнай каровы' (Грынч.), *магчыма, таксама 'чорны, чарнявы'*.— *Чарнуліч*

ЧАРНУХА рус. *чернуха* 'грыб ваўнянка' (РБС), 'клічка чорнай каровы, курыцы і інш.' (Даль), *магчыма і 'чорны, чарнявы'*.— *Чарнуха, Чарнушэвіч*. Бел. у XVI ст. *Чарнуха* (БА, I, 271). СРП *Чернухин, Чернухов*

ЧАРНЫ польск. *czarny* 'чорны' (гл.).— *Чарны*

ЧАРНЫШ рус. *черныш* 'смуглы, чарнявы чалавек' (Даль).— *Чарныш, Чарнышой, Чарнышэвіч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чарныш, Чорныш, Черныш*, (БА, I, 271—272; Туп.). Рус. у XVI ст., укр. у XVI—XVII стст. *Черныш* (Туп.). СРП *Чернышёв, Чернышов, Чернышевский, Чернышков*

ЧАРНЯВЫ, памянш. ЧАРНЯУЧЫК.— *Чарняўчык; Чарняўскі*. СРП *Чернявин*

ЧАРНЯГА 'чорны'.— *Чарняга, Чарнягой*

ЧАРНЯК рэг. 'пачарнелае ад удару месца на целе, сіняк' (Дзярж.— М. Б.), рус. *черняк* 'мужык, сялянін, чарнарабочы', 'брудны, запэцканы чалавек' (Даль), *магчыма, 'смуглы, чарнявы чалавек'*.— *Чарняк, Чарнякой, Чарнякэвіч*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Чарняк* (БА, I, 272), укр. у XVII—XVIII стст. *Черняк, Чарняк* (Туп.). СРП *Черняк, Черняков*

ЧАРОПКА, ЧАРЭПКА.— *Чаропка, Чаропкін; Чарэпка* з захаваннем [e]; *Чаранко* з пераносам націску

ЧАРОТ.— *Чарота; Чаротаў*. СРП *Черетов*

- ЧАРОУНЫ.— *Чароўны*
 ЧАРТАПЛЯС рус. *чертопляс* 'віно, гарэлка, хмельныя напіткі' (Даль).— *Чартаплясаў*
 ЧАРЭДНІК гл. ЧАРАДНІК
 *ЧАРЭЙ, памянш. ЧАРЭЙЧЫК.— *Чарэй; Чарэйчык; Чарэйскі*
 ЧАРЭХА, памянш. ЧАРЭШКА ўкр. *череха* 'шпанская вішня' (Грынч.).— *Чарахóвіч; Чарэшка*
 *ЧАСНОЙЦЬ.— *Часно́йць*
 ЧАСНОК.— *Часнако́ў*. Бел. у XVII ст. *Чосныцько*, укр. у XVIII ст. *Часнык* (Туп.). СРП Чесноков
 ЧАТЫРБОК 'тое, што мае чатыры бакі'.— *Чатырбо́к*
 ЧАТЫРКА 'адзін з чатырох аднародных прадметаў', параўн. у загадцы: «чатыры *чатыркі*, дзве растапыркі і сёмы вяртун» (чатыры нагі, два рагі, хвост), укр. *чотирка* ў той жа загадцы (Грынч.).— *Чаты́рка*. СРП *Четыркин*
 ЧАЎКО 'той, хто чаўкае, чаўкун'? — *Чаўко́*
 *ЧАЎЛЫТКА.— *Чаўлы́тка*
 *ЧАЎР.— *Чаўр*
 *ЧАЎШНІК 'той, хто вырабляе чавусы'? — *Чаўшнік*.
 Параўн. ЧАВУС
 *ЧАХАЙ.— *Чаха́й*
 *ЧАХІРА.— *Чахі́ра*. СРП *Чохирёв*
 *ЧАЧА, памянш. ЧАЧКО тат. *чэч* 'волас, валасы' (ТРС), кірг. *чач* 'волас', 'жанчына', *чачы* 'кістачка (упрыгожанне)' (КРС).— *Ча́ча, Ча́чын, Чачэ́нка, Чачанко́ў, Чачко́, Чачко́ў; Чачко́ўскі*
 ЧАЧАНЕЦ з в. Чачы, Чачаны.— *Чачане́ц*
 *ЧАЧОРА.— *Чачора*
 ЧАЧОТКА.— *Чачо́тка, Чачо́ткін*. Рус. у XVII ст. *Чечетка* (Туп.). СРП *Чечёткин*
 *ЧАЧУЛА.— *Чачу́лай*. СРП *Чечулин*
 *ЧАЧУРА.— *Чачу́ра*
 *ЧАЧУХА.— *Чачу́ха*
 *ЧАЧЭЛЯ.— *Чачэ́ля*
 ЧАША.— *Ча́ша; Чашу́к; Чашы́нскі*
 *ЧАШУН.— *Чашу́н*
 *ЧАШЧАВЫ.— *Чашча́вы*
 *ЧАШЭЙКА.— *Чашэ́йка*
 ЧВАН рус. 'ганарлівец, задавака' (Даль), параўн. укр. *чванько, чванька* тое ж (Грынч.).— *Чва́наў*. СРП *Чванов, Чванкин*

ЧВАРА, памянш. ЧВАРОК параўн. бел. рэг. *чвэра* 'гаварун' ад *чвэрыць* 'многа гаварыць' (Стэц.), укр. 'надаедлівы чалавек' (Грынч.).— *Чваркоў*

*ЧВЕЙ.— *Чвей*

ЧВЫР 'жвір' (БРС).— *Чвыр, Чвыроў*. СРП *Чвиров*

ЧВЯРТАК рэг. 'чацвёртая частка рубля, 25 капеек'.—

Чвяртак

ЧМАК параўн. укр. *чмакати* 'чаўкаць' (Грынч.).—

Чмак

ЧМАРА, памянш. ЧМАРЫК рэг. *чмара, чмарка* 'курыца карычневага з чорным колеру' (Юрч.), параўн. *чмары* (масць) 'чырвона-буры' (Нас.), 'цёмнагнеды' (Бяльк.), рус. раз. *чмара* 'нястача, беднасць, галеча', *чмарить* 'гібець у нястачы, чахнуць' (Даль), укр. *чмара* 'прывід, здань' (Грынч.), параўн. таксама бел. *чмарыць* 'біць, секчы розгамі' (Нас.), 'залішне смажыць' (КСЧ).—

Чма́ра; Чма́рыкаў

ЧМЕЛЬ рэг. ШМЕЛЬ, памянш. ЧМЯЛЁК, ШМЯЛЁК.— *Чмель; Шмэлькін*. СРП *Чмелёв, Шмелёв, Шмелькин, Шмельков*

ЧМУР рэг. 'абман', 'абманшчык, балбатун' (Нас.), 'пахмурны, замкнуты чалавек' (Бяльк.), *чмурыла* 'абманшчык, балбатун' (Нас.), рус. 'хмель у галаве, ап'яненне', *чмурила* 'шут, гарэзнік' (Даль), укр. *чмуры* 'грыб смаржок' (Грынч.).— *Чмуроў*

ЧМЫР, памянш. ЧМЫРЫК укр. *чмыры* 'кароткая шэрсьць, якая застаецца на валках пры валянні сукна', 'непрыемны пах' (Грынч.).— *Чмыр; Чмырык, Чмырыкаў*

ЧМЫХ 'той, хто чмыхае, фыркае'? — *Чмыхаў*. СРП

Чмыхов

ЧОБАТ, памянш. ЧАБАТОК рэг. 'бот' (Нас.).— *Чобат; Чабаткоў*. Рус. у XVI ст. *Чебот, Чеботко* (Туп.)

ЧОБР рус. 'чабор' (Даль).— *Чобр; Чаброўскі*

ЧОП, памянш. ЧОПІК, ЧОПКА 'чан'.— *Чопік, Чопка, Чопчыц*

ЧОРНЫ.— *Чорны, Чарноў, Чарнёнка, Чарнянкоў; Чарніок; Чарнёцкі, Чарніцкі, Чарноцкі, Чарнёцкі, Чарняўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чорный, Черной* (БА, I, 271; Туп.). Рус. у XIII—XVII стст. *Чръний, Черный, Черной*, укр. у XVII ст. *Черный, Черной* (Туп.). СРП *Чорный, Чёрный, Черных, Чернов, ?Чернин*

ЧОРСТВЫ рэг. 'чэрствы' (Віц., Маг.— М. Б.).— *Чорствы*

ЧОРТ, памянш. ЧАРТОК, ЧАРТКО.— ?Чарчѹк з *Чартчук; Чартѹк, Чарткѹй; Чарткѹ. Бел. у XVI—XVII стст. Чорт, Чортко, Чорток, Чортек (БА, I, 272; Туп.). Укр. у XVII ст. Чортко (Туп.). у Туп. у XV—XVI стст. Черт. СРП Чертов, Черток, Чертков, ?Чертин

ЧОС 'лупцоўка, наганяй'.— Чѹсай

*ЧОУГА, памянш. ЧОУЖЫК.— Чѹжык

ЧУБ.— Чуб. СРП Чубов, Чубин, Чубенко, Чубенков, Чубков, Чубчиков

ЧУБАЙ параўн. рэг. чубайка 'чуб, хахол' (Нас.), укр. чубайка 'чубок (у птушак)' (Грынч.), магчыма, 'чубаты чалавек'.— Чубаеѹ

ЧУБАК рус. 'чуб, хахол' (Даль), укр. заал. 'амялушка еўрапейская' (Грынч.), магчыма, 'чубаты чалавек'.— Чубакѹ. СРП Чубаков

ЧУБАН рэг. 'чубаты, чалавек з чубам' (Нас.).— Чубанаѹ

ЧУБАР 'чубаты?', параўн. рус. чубарий (аб масці) 'з цёмнымі лапінамі па светлай шэрці' (Даль).— Чубар, Чубараѹ; Чубарѹ, Чубарын. Рус. у XV ст. Чюбаръ, Чубар (Туп.). СРП Чубарь, Чубаров, Чубарѡв

ЧУБАТКА.— Чубатка

ЧУБАТЫ.— Чубаты, Чубат. Укр. у XVI ст. Чубатой (Туп.)

*ЧУБІС.— Чубіс

ЧУБКО ўкр. 'удод' (Грынч.), магчыма, 'чубаты чалавек'.— Чубкѹ, Чубчанка

ЧУБРЫК укр. чубрик 'кончык жаночай касы з уплеценай істужкай', 'чубок, чубік' (Грынч.).— Чубрык

*ЧУБСА.— Чубса

ЧУБУК рус., укр. 'цыбук люлькі' (Даль, Грынч.).— Чубукѹ. СРП Чубук, Чубуков

ЧУВАКА 'той, хто добра чуе'? (Грынч.).— Чубакін. СРП Чуваков, ?Чувакин

*ЧУВАС.— Чубасаѹ

*ЧУВАХ.— Чубахѹ. СРП Чувахин

ЧУГАЙ ст. бел. 'плашч ці епанча татарскага фасону' (Гарб.), бел. рэг. 'армяк, світка' (Нас.), 'верхняе адзенне з саматканага сукна, якое адзяваецца на кажух ці пінжак' (Бяльк.), укр. 'армяк' (Грынч.), параўн. тур. чуггай 'бедны' (Шынк.).— Чугай, Чугаеѹ; Чугаеўскі. СРП Чугаев

ЧУГАР рус. *чугарь* 'парода галубоў' (Даль), параўн. укр. *чугар* 'таракан' (Грынч.).— *Чугароў*

ЧУГУН, ЧУГУННЫ ГЛ. ЧЫГУН, ЧЫГУННЫ

ЧУДА рэг. 'цуд' (Нас., Дзярж.—М. Б.), рус. *чудо* 'цуд'.— *Чўдаў; Чудоўскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Чудо, Чуда* (БА, I, 273; Туп.). Рус. у XVI ст. *Чудо* (Туп.). СРП *Чудов, Чудин, Чудинов*

*ЧУДАЙ.— *Чудаеў*. СРП *Чудаев*

ЧУДАК рэг. 'жартаўнік, весяльчак' (Дзярж.—М. Б.), рус., укр. 'дзівак' (Даль, Грынч.).— *Чудакоў*. Рус. у XVII ст. *Чудак* (Туп.). СРП *Чудаков*

ЧУДЗІЛА рус. *чудила* 'дзівак', 'свавольнік, пракуда, гарэзнік' (Даль), бел. рэг. тое ж (Дзярж.—М. Б.).— *Чудзілёнка*

*ЧУЕС.— *Чўес*

ЧУЙ, памянш. ЧУЙКА, ЧУЙКО, ЧУЕК тат. *чюй* 'клін' (Шынк.), магчыма, ад *чуць*, г. зн. 'той, хто чуе'.— *Чўйка, Чўйкó, Чўек, Чўйкóў, Чўйкін; Чўеўскі*. Бел. у XVI ст. *Чўйко* (БА, I, 273). Укр. у XVII ст. *Чўйко* (Туп.). СРП *Чуев, Чуенко, Чўйков*

ЧУКА тур. 'сцерлядзь' (ТБР).— *Чукóвіч*. Бел. у XVIII ст. *Чука* (БА, I, 273). Рус. у XVI ст. *Чука* (Туп.). СРП *Чукин, Чуков, Чуковский*

ЧУКЛАЙ тат. *чуклау* 'упрыгожваць кісцямі' (ТРС).— *Чуклаў, Чуклаеў*

ЧУЛОК рус. 'панчоха'.— *Чулóк, Чулкéвіч*. Бел. у XVII ст. *Чулок* (БА, I, 273). Рус. у XV—XVII стст. *Чулок, Чюлок* (Туп.). СРП *Чулок, Чулков*

*ЧУЛЬБА 'чуласць'?— *Чўльба*

ЧУМА, памянш. ЧУМІК.— *Чўмік*. СРП *Чумиков*

ЧУМАК 'чумак', рэг. 'дуракаваты, недацёпа, чумавы' (Маг.—В. Л.).— *Чумáк, Чумакóў, Чумачэ́нка*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Чумак* (БА, I, 273). У Туп. у XVII ст. *чумак*. СРП *Чумак, Чумаков*

ЧУМАР(А) тат. *чумар* 'клёцкі, суп з клёцкамі', *чумара* 'прыбытак', 'здзелка' (ТРС), параўн. рус. паўдн. *чумарка* 'казаціна, кафтан', тамб. *чумаркаты* 'марудзіць, зацягваць справу, зяваць', каз. *чумары* 'клёцкі на малацэ' (Даль), укр. *чумарка* 'мужчынскае верхняе адзенне з таліяй і са зборкамі ззаду' (Грынч.).— *Чумарэ́нка*

*ЧУМАС.— *Чумáсаў*

*ЧУМІЛА.— *Чуміла*

*ЧУНОС.— *Чунóсаў*

ЧУПА, памянш. ЧУПІК рус. *чуна* 'неахайная, брудная жанчына' (Даль).— *Чу́нік*. Рус. у XVI ст. *Чупа* (Туп.). СРП *Чупин, Чупов*

*ЧУПАР.— *Чупарэ́нка*. Параўн. ЧУПА

ЧУПАХА рус. 'неахайная, брудная жанчына' (Даль).— *Чупа́хін*

*ЧУПЕЛЬ.— *Чупялё́нак*. Параўн. ЧУПА

ЧУПІЛА рэг. 'непаваротлівы чалавек' (Бяльк.).— *Чупі́лін*. Параўн. ЧУПА

*ЧУПЛЯК.— *Чупляко́ў*. Параўн. ЧУПА

*ЧУПРЫС.— *Чу́прыс*. СЛП *Чюпріс*

*ЧУПРЭТА.— *Чупрэ́та*

ЧУПЫРКА рус. 'нізкарослы чалавек, каратыш' (Даль).— *Чупы́ркін*

ЧУРА, памянш. ЧУРЫК, ЧУРКА ад *чураца*, параўн. рэг. *чурка* 'нелюдзім, дзіклівы чалавек, сугней' (Нас.), параўн. рус. наўг. *чура* 'жвір, гравій', параўн. і рус. *чурка* 'цурка, паленца' (Даль).— *Чу́ра; Чу́рык; Чурко́*. Бел. у XVI ст. *Чур, Чурко*, рус. у XVI—XVII стст. *Чура, Чур, Чурко, Чюрка, Чурик* (Туп.). СРП *Чурин, Чуринов, Чуренков*

ЧУРАК рус. 'невялікі кусок дрэва, цурбан', 'няскладны, недалёкі чалавек' (Даль), магчыма, 'той, хто чураецца'.— *Чура́к, Чурако́ў*. У Туп. у XV ст. *Чурак*. СРП *Чураков*

ЧУРБАН рус. 'цурбан, невялікі кусок дрэва', 'няскладны, недалёкі чалавек' (Даль).— *Чурба́наў*. СРП *Чурбанов*

*ЧУРВА.— *Чу́рвін*

*ЧУРГАН.— *Чургáн*

*ЧУРГЕЛЬ.— *Чургéль*

ЧУРКО гл. ЧУРА

*ЧУРСА, памянш. ЧУРСІК.— *Чу́рсік*. СРП *Чурсин, Чурсинов*

ЧУРУН 'нелюдзім, той, хто чураецца людзей'?— *Чуру́н*. Параўн. ЧУРА, ЧУРЫЛА

ЧУРЫЛА рэг. 'неахайны чалавек, пудзіла', 'нелюдзім, дзіклівы чалавек, сугней' (Нас.).— *Чуры́ла, Чуры́лаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Чурило, Чурыло* (БА, I, 273; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Чурило, Чюрило, Чюрилко*, укр. у XVII ст. *Чурило* (Туп.). СРП *Чурилов, Чурилин*

ЧУРЫНЕЦ з в. Чуры, Чурына.— *Чурыне́ц*

ЧУСТРАК параўн. укр. *чустрий* 'бодры, жывы, дужы' (Грынч.).— *Чустрáк*

ЧУТКО ад *чуць* 'той, хто чуе'?— *Чуткó; Чуткóўскі*. Бел. у XVI ст. *Чутко* (Туп.). СРП *Чуткин, Чутких*. Параўн. ЧУЙКО

ЧУХА ад *чухаць* 'той, хто чухаецца'?— *Чúха, Чушэнка, Чушанкóў*. СРП *Чухин*

ЧУХАЛЬ 'той, хто чухаецца'?— *Чúхаль; Чухóльскі*

ЧУХЕЙ 'той, хто чухаецца'?— *Чухéеў*

*ЧУХЛЕБ.— *Чухлéбай*. СРП *Чухлебов*

ЧУХЛЕЙ 'той, хто чухаецца'?— *Чухлéй*

ЧУХЛО 'той, хто чухаецца'?— *Чухлó*

ЧУХМАН 'той, хто чухаецца'?— *Чухмáнай*

ЧУЧАЛА, памянш. ЧУЧАЛОК.— *Чучáлай; Чучалóк*

*ЧУЧВАЛ.— *Чúчвáл*

*ЧУЧМАН.— *Чúчмáн*

ЧУШ рус. *чушь* 'лухта, глупства'.— *Чúшай, Чушэнка, Чушанкóў; Чушéнскі*

*ЧУЯШ, памянш. ЧУЯШОК 'той, хто добра чуе'?— *Чуяшóў, Чуяшкóў*

ЧЫБІС рус. *чибис* '(птушка) кнігаўка' (РБС).— *Чыбiсай*. СРП *Чибис, Чибисов*

*ЧЫБУРА памянш. ЧЫБУРКО.— *Чыбуркó*

*ЧЫГАК.— *Чыгáк*

*ЧЫГАР параўн. рэг. *чыгаць* 'шукаць выпадку, каб зрабіць каму-небудзь шкоду' (Нас.), рус. *чигара* 'авечка' (Даль), укр. *чигати* 'падпільноўваць' (Грынч.).— *Чыгáр; Чыгарэўскі*. СРП *Чигарьков*

ЧЫГІЛЕЙ, памянш. ЧЫГІЛЕЙЧЫК.— *Чыгiлэйчык*

ЧЫГІР рус. *чигирь* 'водапад'ёмнае прыстасаванне для падачы вады на паліўку садоў, вінаграднікаў і інш.' (Даль, Мірт.), параўн. тат. *чигыр* 'блок, лябёдка' (ТРС), тур., перс. *чегір* 'горад' (Шынк.), кірг. *чегир* 'від беркута', 'шчодры' (КРС).— *Чыгiр*. У Туп. у XVII ст. *Чигирин*. СРП *Чигирин, Чигирёв*

*ЧЫГРЫН.— *Чыгрéнай*. СРП *Чигринов, Чигринцев*

ЧЫГУН, ЧУГУН, ЧАГУН.— *Чыгунóў; Чугунóў; Чагунóў*. СРП *Чигунов, Чугунов*

ЧЫГУННЫ, ЧУГУННЫ.— *Чугúнны*

*ЧЫГУТ(А).— *Чыгúтай*

ЧЫЖ, памянш. ЧЫЖЫК.— *Чыж, Чыжóў, Чыжэвіч, Чыжóнак, Чыжанкóў; Чыжык, Чыжыкаў; Чыжэўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чиж, Чыж, Чыжык* (БА, I, 272.

Туп.). Рус. у XV—XVI стст., укр. у XVII ст. *Чиж* (Туп.).
СРП *Чижов, Чижевич, Чижик, Чижииков, Чижков*

*ЧЫКАДА.— *Чыка́да*

*ЧЫКВА.— *Чы́квін*. СРП *Чиквин*

*ЧЫКІДА.— *Чыкі́да*

*ЧЫКІЛЬ 'храмы, кульгавы?', параўн. бел. *чыкіляць, чыкільгаць* 'кульгаць, храмаць' (БРС), параўн. рус. данск. *чикилят* 'храмы, кульгавы' (Мірт.). — *Чыкілёў; Чыкілёўскі*. СРП *Чикилёв*

ЧЫКІНДА параўн. рус. *чикилда* 'храмы, кульгавы' (Даль), параўн. кірг. *чекенде* 'сліна', 'хвойнік, хвойны лес' (КРС). — *Чыкіндзін*

*ЧЫКІТА.— *Чыкі́та*

*ЧЫКУЛА.— *Чыкулóў*

*ЧЫКУН.— *Чыку́н, Чыкунóў*

*ЧЫЛЕЙ.— *Чыле́й, Чылі́евіч* пры [ee]||[яе]>[іе]. Параўн. СРП *Чиляев*

*ЧЫЛІКАН параўн. рэг. *чылікаць* (аб птушках) 'спяваць, ціўкаць, шчабятаяць, чырыкаць' (Дзярж. — М. Б.), рус. *чиликатъ* тое ж (Даль). — *Чыліка́наў*

ЧЫМБАР укр. *чимбарь* 'гарбар' (Грынч.). — *Чымбар, Чымбур* пры [а]>[у]. СЛП *Чімбарас*

ЧЫМБУР цюрк. *чембур* 'вяроўка, доўгі повад, якім прывязваюць каня' (Дзмітр.), ст. бел. тое ж (КСГБМ). — *Чымбур*

*ЧЫМІР, памянш. ЧЫМІРКА.— *Чымі́рка*

*ЧЫНДАР.— *Чы́ндараў*. Параўн. СРП *Чиндорин*. СЛП *Чіндаріс*

*ЧЫНІКАЙЛА.— *Чыні́кайла*

ЧЫР, памянш. ЧЫРЫК, ЧЫРЭЦ бел. рэг. *чыр* 'скула', рус. *чир* тое ж, параўн. тат. *чир* 'хвароба, недамаганне' (ТРС); укр. *чир* 'кашка з кукурузнай мукі' (Грынч.), параўн. дыял. тат. *чыр* 'навар' (ТРС). — *Чырыч, Чырэнка; Чырык; Чыру́к; Чырэ́ц*. Бел. у XVIII ст. *Чирок, Чырок* (БА, I, 272). СРП ?*Чирин, Чиркин, Чирков, Чириков*

ЧЫРАК рэг. 'скула', укр. *чиряк* тое ж (Грынч.). — *Чыра́к*

ЧЫРВА.— *Чы́рва; Чырві́нскі*. СРП *Чирвинский*

ЧЫРВОНЕЦ.— *Чырво́нец, Чырванéц* з пераносам націску, магчыма, ад назвы жыхара в. Чырвонае

ЧЫРВОНКА 'што-небудзь чырвонага колеру, на-

приклад, чырвоная карта, гатунак чырвоных груш'.—
Чырвóнка, ?Чарвóнка пры [ы]>[а]

ЧЫРВОНЫ, памянш. **ЧЫРВАНЕЦ**.— *Чырвóны; Чырванéц*

ЧЫРКО параўн. рэг. *чырка* 'дзікая качка, чырок' (Нас.), рус. укр. *чирка* тое ж, 'скула' (Даль, Грынч.).— *Чыркó, Чыркóў; Чыркóўскі*. Укр. у XVII ст. *Чирка* (Туп.). СРП *Чиркин, Чирков*

ЧЫРКУН рус. *чиркун* 'конік' (Даль), укр. *чиркун* '(птушка) зуёк' (Грынч.).— *Чыркúн*. СРП *Чиркунов*

***ЧЫРТА**, памянш. **ЧЫРЦІК**.— *Чы́рцік*

ЧЫРУН укр. *чирун* 'саляварная скаварада' (Грынч.).— *Чыру́н*

***ЧЫРЫЦА**.— *Чыры́ца*

ЧЫСЛО.— *Чысло́ў*

***ЧЫСТАБАЙ**.— *Чыстаба́еў*

ЧЫСТАБАРОДЫ.— *Чыстабаро́даў*

ЧЫСТАП'ЯН.— *Чыстап'я́н*

ЧЫСТОТКА рус. жарт. *чистотка* 'чысцюля, франт; беларучка, песта' (Даль).— *Чыстóткін*

ЧЫСТЫ, памянш. **ЧЫСЦІК**.— *Чы́сты, Чыстóў; Чы́сцік*. Рус. у XVII ст. *Чистой* (Туп.). СРП *Чистов, Чистович*

ЧЫСЦІК бел. 'назва расліны, назва птушкі', рус. *чистик* 'назва птушкі' (РБС), жарт. 'чысцюля, франт; беларучка, песта' (Даль), укр. *чистик* 'назва расліны' (Грынч.).— *Чы́сцік*. Рус. у XVI ст. *Чистик* (Туп.)

ЧЫСЦЯК рус. жарт. *чистяк* 'чысцюля, франт; беларучка, песта' (Даль).— *Чысцяко́ў*. СРП *Чистяков*

ЧЫТ рус. *чит* 'дробны дождж з туманам' (Даль).— *Чы́т*

***ЧЫЎЛЯ** параўн. рус. *чивуль* 'верабеі' (Даль).— *Чы́ўля*

***ЧЫХМАР**.— *Чыхмаро́ў*

ЧЫЧ(А), памянш. **ЧЫЧКО**, **ЧЫЧЫК** укр. *чич* 'дрэннае балотнае сена' (Грынч.).— *Чычо́ў, ?Чы́чын; Чычко́; Чычыка́ў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Чычык* (БА, I, 272). СРП *Чичев, Чичин, Чичков, Чичкин, Чичиков*

***ЧЫЧУН**.— *Чычу́н, Чычунóў*

***ЧЫЧЫКАЙЛА**.— *Чычыка́йла*

***ЧЫЧЫЛА**.— *Чычы́ла*

***ЧЫШ**.— *Чышэ́віч*

ЧЫШКА ўкр. *чишка* 'цэшка', 'кончык пальца' (Грынч.).— *Чышчанка, Чышчэня*

ЧЭБ, памянш. ЧАБОК.— *Чэб; Чэбук, Чабук; Чабок*

ЧЭВІДАЙ гл. ЧАВІДАЙ

ЧЭГЛ(А), памянш. ЧЭГЛІК рус. *чеглик, чеглок* 'малы сокал', 'сокал самец' (Даль).— *Чаглін; Чэглік*. Рус. у XI—XVI стст. *Чьгьле, Чеглок* (Туп.). СРП *Чеглов*.

СЛП *Чегліс*

ЧЭКАВЫ.— *Чэкавы*

ЧЭКАН гл. ЧАКАН

*ЧЭКЕЛЬ.— *Чэкель*, відаць, у выніку, асваення ЛП *Чекеліс*

*ЧЭКЛЯ.— *Чэклін*. СРП *Чеклецов*

ЧЭКМАН польск. *szekman* 'чэкмень, кунтуш татарскага фасону' (Гарб.).— *Чэкман*

*ЧЭКСТАР.— *Чэкстар*

ЧЭЛЯДЗЬ.— *Чэлядзіок*

*ЧЭМАХУД.— *Чэмахуд*

ЧЭНЧЫК бел. рэг. памянш. ад *чарнец* 'манах' (Нас.), ўкр. *ченчик* тое ж (Грынч.).— *Чэнчык*

ЧЭПА, памянш. ЧАПКО, ЧЭПІК 'той, хто чапае?', параўн. ўкр. *чепа* 'прадмет на дне ракі, за які чапляюцца рыбалоўныя снасці' (Грынч.), параўн. і бел. *чэп* 'клямка на дзвярах' (Нас.).— *Чэпа; Чапук; Чапко, Чапковіч; Чапкевіч; Чэпик, Чэпикаў; Чапкоўскі*. СРП *Чепиков*

ЧЭПЕЛЬ тур. *чепель* 'брудны, нячысты', 'буры, цёмны', 'мутны, з прымессю' (ТБР).— *Чэпель, Чапялёў*. Укр. у XVII ст. *Чепель* (Туп.). У Туп. у XV ст. *Чепель, Чепел*. СРП *Чепелёв*

ЧЭПІК 'птушка бакас' (БРС, Бяльк.), рэг. 'чапец'.— *Чэпик, Чэпикаў*. Параўн. ЧЭПА

ЧЭРАВА, памянш. ЧАРЭЎКА 'жывот, бруха' (БРС, Нас.); рус., ўкр. *черев* тое ж (Даль, Грынч.).— *Чарэвін; Чарэўка*. Бел. у XVI ст. *Черевко* (Туп.). СРП *Черевин*

*ЧЭРАНДА.— *Чэранда*

ЧЭРАП, памянш. ЧАРАПОК, ЧАРАПКО.— *Чэрап, Чараповіч; Чарапок; Чарапко; Чарапавіцкі, Чарапкоўскі*. У Туп. у XVI ст. *Череп*. СРП *Черепов, Черепков*

ЧЭРАТ гл. ЧАРОТ

ЧЭРКЕС гл. ЧАРКЕС

ЧЭРНІК 'той, хто чэрніць, фарбуе ў чорны колер ткані?', магчыма, 'чорны, чарнявы чалавек'.— *Чэрнікаў, Чэрнік*. Бел. у XVI—XVII стст. *Черник* (БА, I, 271;

Туп.). Рус., укр. у XVII ст. *Черник* (Туп.). СРП *Черников*
ЧЕРНЯ параўн. рэг. *чэрнь* 'афарбоўка ў чорны колер',
'чорнае адзенне, жалобнае ці ў манахаў' (Нас.), магчы-
ма, 'чорны, чарнявы чалавек'. — *Чэрня, Чэрнін*. СРП
?Чернин

ЧЭСНЫ рэг. 'сумленны'. — *Часно́віч; Часніок; Часна-
віцкі*. Рус. у XVI—XVII стст. *Честной* (Туп.). СРП *Чест-
нов, Чеснов, Честных*

ЧЭХ, памянш. ЧЭШЫК, ЧЭШКА. — *Чэх, Чахо́віч; Чэ-
шык; Чэшка; Чэшскі, Чахо́ўскі. Чахольскі*. Бел. у XVII ст.
Чешко, укр. у XVI ст. *Чех*, рус. у XIV ст. *Чешко* (Туп.).
СРП *Чехов, Чеховский*

ЧЭЧА, памянш. ЧЭЧКА, ЧЭЧЫК рус. *чеча, чечя* 'дзі-
цячая цацка', 'песта, распешчанае дзіця' (Даль), параўн.
таксама бел. рэг. *чачэніца* 'хваліцца, выхваляцца'
(Нас.). — *Чэча, Чэчын; Чэчка; Чэчык, Чэчыкаў*. Бел. у
XVIII ст. *Чечка* (БА, I, 272). СРП *Чечин, Чечик, Че-
чиков*

ЧЭЧАТ рус. *чечет* 'назва птушкі' (Даль). — *Чэчат*.
СЛП *Чечетас, Чечета, Чечётас*

ЧЭЧЫК укр. *чечик* 'назва птушкі' рус. *чечет* (Грынч.,
Даль). — *Чэчык, Чэчыкаў*

ШАБ(А) — Шабóвіч

ШАБАЛА, ШАБАЙЛА рус. раз., тамб. *шабала* 'лах-
маны, паношанае адзенне', кастр. 'плечены са шчапы па-
судак', паўдн. 'балбатун, ілгун', 'бадзяга' (Даль), ярасл.
шабала 'пустая галава' (Мельн.). — *Шабáла, Шабалін;
Шабалюк; ?Шабáйла; Шабалінскі, Шабалóўскі*. У Туп.
у XVII ст. *Шабала*. СРП *Шабалов, Шабалин*

*ШАБАЛЬ. — *Шабáль*. Параўн. ШАБАЛА

ШАБАЛТАС параўн. рус. данск. *шеболташ* 'папруга,
да якой падвешвалі рог з порахам і мяшочак з кулямі'
(Мірт.), укр. *шабельтас* 'партупея, рэмень, на якім но-
сяць шашку' (Грынч.). — *Шабалтáс*

ШАБАН тат. *шогбан, шабан* 'назва восьмага месяца
мусульманскага календара' (ТРС). — *Шабáн*. Араб. УІ
Шабан (Шынк.). Бел. у XVI—XVIII стст. *Шабан, Шебан*
(БА, I, 273; Туп.). У Туп. у XV—XVII стст. *Шабан*. СРП
Шабанов, Шебанов

ШАБАР параўн. рус. *шабёр, шабр* 'сябр, сусед' цвяр.
шабёр 'таварыш, удзельнік у агульнай справе', *шабер*

уладз. 'сям'я, двор, адна гаспадарка' (Даль).— *Шабараў*. СРП *Шабаров, Шабарин*

ШАБАРША рус. *шабарша, шебарша* 'буркун, заўсёды незадаволены чалавек', 'балбатун, бесталковы, мітуслівы чалавек', 'пераборлівы ў ядзе', зборн. 'дрэнь, зброд' (Даль).— *Шабаршы́н*. СРП *Шабаршин, Шабаршов*

*ШАБАТ.— *Шабáт, Шабáтаў*

*ШАБЕКА.— *Шабéка*. СРП *Шебеко*

ШАБЕЛЬНІК 'майстар, які вырабляе шаблі'.— *Шабельнік*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шабельник* (БА, I, 273). СРП *Шабельников*

ШАБЕТА 'скураная сумка, якую носяць на поясе' (БРС, Нас.), рэг. *шабэта* 'скураны капшук для тытуню' (КСЧ).— *Шабéта*

*ШАБЛЫКА.— *Шаблы́ка*. У Туп. у XVI ст. *Шаблыка*. СРП *Шаблыкин*

ШАБЛЯ.— *Шаблю́к; Шаблі́нскі, Шаблі́цкі*

*ШАБОЎТА.— *Шабóўта*

*ШАБОХА.— *Шабóха, Шабóхін*

ШАБУЛДА параўн. рус. *шабалда* 'балбатун, ілгун', 'бадзяга' (Даль).— *Шабулда́*. Рус. у XV ст. *Шеболда* (Туп.). СРП *Шебалдин*

ШАБУНЯ, памянш. ШАБУНЬКА рэг. 'жартаўнік', *шабуняць* 'жартаваць, весяліцца' (Нас.), 'кідаць', 'пераварочваць, перакідаць, прыводзіць у беспарадак' (Маг.— В. Л.), 'невыразна гаварыць' (Бяльк.), параўн. рус. *шабуняць* 'падсмейвацца, смяяцца з каго-небудзь' (Даль), параўн. таксама рус. *шебуня, шобуня* 'кажух' (Даль).— *Шабу́ня, Шабу́нін, Шабунéвіч; ?Шабу́нію; Шабунéўскі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шабуня* (БА, I, 273). У Туп. у XV—XVI стст. *Шебуня, Шобунка* (Туп.). СРП *Шабунин, Шобунин, ?Шобуняев*

ШАБУР рус. *шабур, шабура* 'сялянскага вырабу ткань, аснова ў якой з парцяных нітак, а уток з шарсцяных', 'армяк з гэтай ткані, сярмяга' (Даль).— *Шабу́раў*. СРП *Шабуров*

*ШАБУС.— *Шабусаў*

ШАБУТА параўн. рэг. *шабутня* 'шум, гоман, крык', *шабуцець* 'шумець, крычаць, буяніць' (Юрч.).— *Шабу́та; Шабу́цкі*. СРП *Шабуцкий*

*ШАБЯЛЯН.— *Шабяля́наў*

*ШАВАЛДА.— *Шавалда́*. СРП *Шевалдин*

*ШАВАНДА.— *Шаванда́*

*ШАВАР, параўн. рус. ярасл. *шаварить* 'сланяцца, бадзяцца', 'утвараць гукі шорганнем ці скрабеннем' (Мельн.).—*Шавароў*. СРП *Шаварин*

*ШАВАРДАК.—*Шавардак*

*ШАВЕЙ, памянш. ШАВЕЙКА.—*Шавей*; *Шавейка*
ШАВЕЛЬ рус. *шавель* 'шваль, зброд' (Даль, Дабр.), магчыма, ад *шавяліць*.—*Шавель*, *Шавялёў*, *Шавялёнка*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шавель*, *Шевель* (БА, I, 273, 274), рус. у XVI ст. *Шевель* (Туп.). СРП *Шевелёв*, *Шевельков*

ШАВЕЦ.—*Шавец*, *Шаўцоў*, *Шаўчэнка*, *Шэўчанка*, *Шаўчо́нак*; *Шаўчу́к*; *Шэўчык*; *Шэўчак*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шевец*, *Шевчык*, *Шевчик* (БА, I, 275; Туп.). СРП *Шевцов*, *Шевцев*, *Шевченко*, *Шевчук*

*ШАВУРА гл. *ШАУРА

ШАВЫРА рус. *шевыря*, *шевыряла* 'той, хто лазіць там, дзе не трэба, пераварочвае ўсё, варочае, перакідае' (Даль).—*Шавы́ра*. СРП *Шевыров*, *Шеварёв*, *Шавырин*

ШАВЯКА, ШАВЕКА параўн. рус. *шевяк* 'жывёльны памёт' (Даль).—*Шавя́ка*, *Шаве́ка*, *Шавяко́ў*. Бел. у XVIII ст. *Шевяка* (БА, I, 275). Рус. у XVI ст. *Шевяк* (Туп.). СРП *Шевяков*

ШАВЯЛА, ШАВЕЛА параўн. рэг. *шавялявіць* 'шапялявіць' (Бяльк.), *шавяляць* тое ж, *шавялявы* 'шапялявы' (Маг.—В. Л.), магчыма, ад *шавяліць*.—*Шавя́ла*, *Шавялё́нка*. СРП *Шевелкин*

*ШАВЯЛЬДА.—*Шавяльдзін*

*ШАВЯРГА.—*Шавярга́*

ШАВЯРДА рэг. 'шапялявы' (Маг.—В. Л.).—*Шавя́рда*, *Шавя́рдó*; *Шавя́рдзінскі*. СРП *Шевердин*

ШАВЯРНА параўн. рус. уладз. *шеверенька* 'плечены кош, карзіна, у якіхносяць корм скаціне, курэй на базар і інш.' (Даль).—*Шавя́рна*; *Шавя́рноўскі*. СРП *Шевернов*

ШАГ.—*Шаг*, *Шага́ў*. СРП *Шагов*, *Шагин*

ШАГАВІК.—*Шагавік*

*ШАГАЙ.—*Шага́й*. СРП *Шагаев*

*ШАГОЙКА.—*Шаго́йка*

*ШАГРАЙ.—*Шагра́й*

*ШАГУН.—*Шагу́н*. СРП *Шагунов*

ШАДРА рус. *шадра* 'прыродная воспа' (Даль), ярасл. *шадровитый* 'васпаваты' (Мельн.), параўн. укр. *шадровий* 'з трэшчынамі' (Грынч.), тат. *шадра* 'васпіны, ямачкі

ад воспы', 'няроўны, нягладкі, шурпаты' (ТРС).—*Шадрыч*. Рус. у XV—XVII стст. *Шадра* (Туп.). СРП *Шадрин, Шадров*

*ШАДРАК 'васпаваты'? — *Шадракóў*. Параўн. ШАДРА

*ШАДУРА, памянш. ШАДУРКА 'сівы'? — *Шадúра; Шадúрка; Шадúрскі*. СРП *Шадурский*. Параўн. ШЭДЫ

*ШАЕУКА.— *Шаёўка*

ШАІР, памянш. ШАІРКА кірг. 'дрэвавая смала' (Будаг.).— *Шаірка*

ШАЙ, памянш. ШАЕЦ, ШАЙКО тат. *шай* 'здаецца, відаць' (ТРС).— *Шаюк; Шаёц; Шайкó, Шайкóў, Шайкёвіч; Шайкóўскі*. СРП *Шайков, Шайкевич*

*ШАЙБАК цюрк. з араб. *шефак* 'свет' (Шынк.).— *Шайбáк*. Каз. УІ *Шайбек* (Жануз.)

ШАЙДА ўкр. 'частка ткацкага станка' (Грынч.), параўн. рус. сіб. *шайданник* 'армяк' (Даль).— *Шáйдаў; Шайдó* з пераносам націску

*ШАЙДУКА.— *Шайдúка*

ШАЙКО гл. ШАЙ

*ШАЙНА параўн. укр. *шайність* 'павага, гонар' (Грынч.).— *Шайніюк*

*ШАЙНІК 'паважаны чалавек'? — *Шáйнакаў*. Параўн. ШАЙНА

*ШАЙПАК.— *Шайпáк*

ШАЙПУК параўн. літ. *šairikas* 'насмешнік'.— *Шайпúк*

ШАЙТАН, ШАТАН бел. 'чорт, сатана' (БРС, Нас.), рус. *шайтан* тое ж (Даль), укр. *шайтан, шатан* тое ж (Грынч.), тат. *шайтан* тое ж (ТРС).— *Шайтáнаў; Шатáнаў*. СРП *Шайтан, Шайтанов*

*ШАЙТАР.— *Шайтáр, Шайтáраў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шайтор, Шайтур* (БА, I, 272)

ШАКА 'той, хто шапяляе, вымаўляе [ш] замест іншых гукаў', параўн. літ. *šaka* 'галіна', 'рукаў'.— *Шáка, Шáкаў*. СРП *Шакин*. Параўн. ШАКУН

ШАКАВЕЦ з в. Шакі, Шакава.— *Шакавёц*

*ШАКАЛЕЙ.— *Шакалэй*. Параўн. ШАКАЛЬ

*ШАКАЛІДА.— *Шакаліда*.

ШАКАЛІС літ. *šakalus* 'лучына, трэска'.— *Шакáліс*

ШАКАЛЬ параўн. літ. *šakalas* 'шакал', *šakalus* 'лучына, трэска'.— *Шакáль*. Укр. у XVI ст. *Шеколь* (Туп.). Параўн. ШАКА, ШАКУН

- *ШАКАЛЯН.— *Шакаля́н*. Параўн. ШАКАЛЬ
- *ШАКЕЛЬ.— *Шакéль*. Параўн. ШАКАЛЬ
- ШАКІР цюрк. 'благародны, літасцівы' (Будаг.).— *Шакі́рай*. Тат., башк., каз. УІ *Шакі́р* (СЛІ, 166, 75, Жануз.). СРП *Шакиров*
- ШАКОЛА параўн. рэг. *шаколіна*, мн. л. *шаколіны* 'шалупіна, шалупінне з грэчкі, ячменю і інш.' (Нас.).— *Шакóла*
- *ШАКОЦЬ параўн. літ. *šakotas* 'галіністы'.— *Шакóць*
- *ШАКРОТА.— *Шакрóта*
- *ШАКУДАН.— *Шакуда́н*
- *ШАКУЛЯ.— *Шакúля*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шакула* (Туп.). Параўн. ШАКУН
- ШАКУН рэг. 'шапялявы, той, хто шакае, вымаўляе [ш] замест іншых гукаў' (Дзярж.— М. Б.).— *Шакúн, Шакуно́ў*
- *ШАКУР, ШАКУРА.— *Шакúр, Шакúра, Шакúрай*. Тат. УІ *Шакур* (СЛІ, 167). СРП *Шакуров*
- ШАКУТА літ. *šakutė* 'галіна', 'відэлец'.— *Шакúта, Шакúцін*. СРП *Шакутин*
- ШАЛАБАЛА рус. *шалабола* 'шалапай, пусты, бесталковы чалавек' (Даль).— *Шалаба́ла*
- *ШАЛАБОДА.— *Шалабо́да*
- ШАЛАБОНЬ параўн. рус. сіб. жарт. *шалабон* 'галава' (Даль), данск. 'пстрычка' (Мірт.).— *Шалабанёў*
- *ШАЛАБУТА.— *Шалабу́та*
- *ШАЛАГУР.— *Шалагу́р*. СРП *Шелагуров*
- ШАЛАЙ, памянш. ШАЛАЙКА рус., арх., курск. 'шалапай, утрапёны' (Даль), магчыма, 'бадзяга, той, хто шалаецца?', параўн. бел. рэг. *шалацца* 'хадзіць без справы, бадзяцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Шала́й, Шала́еў; Шала́йка*. Укр. у XVII ст. *Шелай* (Туп.). СРП *Шалаев*
- ШАЛАК кірг. 'слабы, расслаблены, абяссілены' (КРС).— *Шала́к*. Параўн. ШАЛАЙ
- ШАЛАН кірг. 'шляя' (КРС).— *Шала́най*. СРП ?*Шаланин*
- ШАЛАНДА 'пласкадоннае рачное судна', магчыма, 'бадзяга', параўн. рэг. *шлындацца, шаландацца* 'хадзіць без справы, бадзяцца' (Дзярж.— М. Б.).— *Шала́нда*
- *ШАЛАПА.— *Шала́па*
- ШАЛАПАЙ рэг. 'бяздзельнік, пусты чалавек, шалапут' (Дзярж.— М. Б.), рус. *шалапай, шелопай* 'бадзяга, бяздзельнік' (Даль).— *Шалапа́еў*. СРП *Шелопаев*

*ШАЛАПУГА.— *Шалапугін*

*ШАЛАПУХА.— *Шалапуха*

*ШАЛАТОН.— *Шалатонін*

ШАЛАХВОСТ 'ветрагон, легкадумны чалавек' (БРС), рэг. 'хвалько' (Нас., КСЧ).— *Шалахвостаў*

*ШАЛБАН.— *Шалбанаў*

ШАЛГУН рус. *шалгун, шелгун* 'мяшок, торба, кайстра для хлеба і іншых харчовых запасаў у дарогу' (Даль), укр. *шолгун* 'шавецкі інструмент для прыгладжвання каблука' (Грынч.).— *Шалгун, Шалгуноў. СРП Шелгунов*

*ШАЛЕЙ, памянш. ШАЛЕЙКА.— *Шалейка*. Бел. у XVII ст. *Шалейко*, рус. у XVI ст. *Шалей* (Туп.)

*ШАЛЕЙНИК.— *Шалейнікаў*

ШАЛЕПА ўкр. *шалеп* 'някемлівы, недалёкі чалавек' (Грынч.).— *Шалепін, Шаляпенка*. У Туп. у XV—XVI стст. *Шелепа, Шелеп*. СРП *Шелепин*

*ШАЛЕСНЫ з *шелестный*? — *Шалесны*. Параўн. бел. у XVI ст. *Шелестень* (Туп.), адкуль, магчыма, *шелестный*

*ШАЛІГЕРА.— *Шалігэра*

*ШАЛІМА.— *Шаліма*. Рус. у XV—XVII стст., укр. у XV ст. *Шалим* (Туп.). СРП *Шалимов, Шелимов*

ШАЛКАВЕЦ з в. Шалкі, Шалкова.— *Шалкавец*

ШАЛКО ад *шалиць* 'гарэзаваць, дурэць'? — *Шалко-віч; Шалкоўскі*

*ШАЛОЙКА.— *Шалойка*

ШАЛОМЕНЕЦ з в. Шаламы.— *Шаломенцаў*

ШАЛОНА, памянш. ШАЛОНІК, ШАЛОНЬКА.— *Шалонік; Шалонька*. У Туп. у XV ст. *Шалона*. СРП *Шелонин*

ШАЛОХА параўн. рэг. *шалохаць* 'шатаць, калыхаць, шавяліць', 'шастаць, шалясцець' (Нас.), *шолах* 'шастанне, шэлест' (БРС, Нас.).— *Шалоха*

ШАЛУДКА 'той, у каго шолудзі, шалудзівы'? параўн. бел. *шалудзька* 'струп' (БРС), рэг. 'паршывец' (КСЧ).— *Шалудко-віч*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шолудко, Шалудзька* (БА, I, 276). СРП *Шелудько*

*ШАЛУК.— *Шалукоў*. Параўн. ШАЛУН, ШАЛАЙ

ШАЛУН рус. 'дураслівец, свавольнік, гарэза'.— *Шалуноў*. СРП *Шалунов*

ШАЛУПА, памянш. ШАЛУПКА рэг. *шалупка* 'шалупайка' (КСЧ), 'шалупіна'.— *Шалупін, Шалупенка; Шалупенька; Шалупкін*

ШАЛУХА рус. *шелуха* 'шалупіна, шалупінне'.— *Шалуха́, Шалухі́н; Шалуха́нскі*. Бел. у XV—XVII стст. *Шелуха, Шолуха, Шалуха* (Туп., БА, I, 276). Рус., укр. у XVI ст. *Шелуха* (Туп.). СРП *Шелухин*

ШАЛЫГА рэг. 'ашуканец, круцель, абманшчык, ілгун' (Нас.), параўн. таксама *шалыгаць* 'есці папоўніцы, на поўны рот', 'размашыста, шырокім крокам ісці', 'біць, сцябаць' (Дзярж. — М. Б.), рус. 'круглявы верх чаго-небудзь (шалыга галавы — цемя, шалыга гары — вяршыня)', 'палка з загнутым канцом, з ручкай', 'пуга, бізун' (Даль), ярасл. 'капа сена' (Мельн.), параўн. таксама *шалыгаты* 'сцябаць, біць' (Даль).— *Шалы́га, Шалы́гін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шалыга* (Туп., БА, I, 273). СРП *Шалыгін, Шелыгов*

ШАЛЫГАЙЛА.— *Шалыга́йла*. Параўн. ШАЛЫГА

*ШАЛЫПА.— *Шалы́па*

*ШАЛЫТ.— *Шалы́т*

ШАЛЬ.— *Ша́лей, Шале́нка, Шаля́нкоў; Шалю́к; Ша́лік*. Рус. у XVII ст. *Шаль* (Туп.)

*ШАЛЬМАН.— *Шальма́наў*. СРП *Шальман*

*ШАЛЮТА.— *Шалю́та*. Бел. у XVIII ст. *Шелюта* (БА, I, 276)

ШАЛЯ, памянш. ШАЛЬКА 'талерка вясоў' (БРС), укр. 'аброчная торба, мяшок, з якога кормяць каня' (Грынч.).— *Шальке́віч*. СРП *Шальков*

*ШАЛЯМЕЙ.— *Шаляме́й*

*ШАЛЯПА.— *Шаляпе́нка*. СРП *Шаляпін*

ШАМ, памянш. ШАМКО рэг. 'ціхі шолах, ціхае шастанне, шамаценне' (Нас.), рус. валаг. 'смецце' (Даль), параўн. літ. *šamas* 'сом', тат. *шэм* 'свечка' (ТРС), кірг. *шам* 'лямпа', 'свечка' (КСЧ).— *Шам, Шаме́нка, Шамя́нкоў, Шамё́нак; Шаму́к; Шамко́; Шамчу́к; Шамо́ўскі*. СРП *Шамов, Шамин*

*ШАМАВЕНЬ.— *Шамаўне́й*

*ШАМАДУДА.— *Шамаду́да*

ШАМАК рэг. *шамак* 'неразумны, з ветрам ў галаве' (Юрч.), тат. *шамакай* 'клоун, скамарох, шут' (ТРС), параўн. *шам, шамала* (?).— *Шамак*. Бел. у XVI ст. *Шомак* (БА, I, 274). Укр. у XVI ст. *Шамак* (Туп.)

ШАМАЛА 'той, хто чым-небудзь шастае, шамаціць?' параўн. рэг. *шам* 'шастанне, шолах' (Нас.), параўн. рус. *шаматы* 'шамкаць, гаварыць, як старыя', 'шоргаць нагамі пры хадзьбе' (Даль), укр. *шамати* 'шастаць' (Грынч.),

параўн. кірг. *шамала* 'свяцільнік, факел' (КРС).— *Шамалай; Шамалук*

ШАМАЛЬ.— *Шамаль*. Параўн. ШАМАЛА

ШАМАН.— *Шаман, Шаманай*

*ШАМАР.— *Шамарай*. СРП *Шамаров, Шамарин*

*ШАМБОН.— *Шамбановіч*

*ШАМЕДА, памянш. ШАМЕДЗЬКА.— *Шамедзька*

ШАМЕЛА рус. смал. *шемела* 'мятла' (Дабр.).— *Шамела*. Каз. УІ *Шамел* (Жануз.)

*ШАМЕТ(А).— *Шаметаі*. Параўн. ШЭМЕТ

ШАМЕТАВЕЦ з в. Шэметы, Шэметава.— *Шаметавец*

*ШАМІЛА.— *Шамілай*. Параўн. ШАМ

*ШАМІНКА.— *Шамінка*

ШАМҚАВЯҚ з в. Шамкі, Шамкова ці сын Шамка.— *Шамкавяк*. Параўн. ШАМ

ШАМҚО гл. ШАМ

*ШАМНУЦЬ.— *Шамнуць*

*ШАМОНЯ.— *Шамонін*. СРП *Шамонін*. Параўн. ШАМАЛА

*ШАМОТА.— *Шамота*. Параўн. ШАМАЛА

*ШАМОХА.— *Шамохін*. СРП *Шамохін*. Параўн. ШАМАЛА

ШАМРО 'той, хто шастае, шамаціць?', параўн. рэг. *шамрэць* 'шастаць, шамацець' (Дзярж.— М. Б.), укр. *шамрити* тое ж (Грынч.), параўн. ст. бел. *шмерети* 'выказваць незадавальненне, наракаць, сварыцца' (КГСБМ). — *Шамро, Шамрын; Шамрыцкі*. Бел. у XVIII ст. *Шамро* (БА, I, 274). СРП *Шамров*

ШАМРЫЛА.— *Шамрыла*. Параўн. ШАМРО

ШАМРЭЙ.— *Шамрэй*. Параўн. у XVI ст. *Шамрай* (Туп.). СРП *Шамраев, Шамраевский*

ШАМШУР, ШАМШУРА, памянш. ШАМШУРКА рэг. 'каснаязычны, гугнявы' (Нас.), параўн. *шамшыць* 'шастаць, шамацець', 'шаптаць' (Нас.), укр. *шамша* 'той, хто гаворыць шамкаючы', *шамшити* 'шастаць, шамацець' (Грынч.).— *Шамшур, Шамшұра, Шамшұрын; Шамшұрка*. СРП *Шамшуренков*

*ШАМЫНА.— *Шамына*. Параўн. ШАМ

ШАМЯКА. Трубачоў звязвае са старажытным апелятывам *шимяка (шимяка) 'той, хто мне шыю (іншаму)', 'забіяка', падобна як *кажамяка* (коже-мяка) (Этимология, 1966, стр. 53).— *Шамяка*. Бел. у XVI ст. *Шемяка*

(БА, I, 276). Рус. у XV—XVII стст. *Шемяка* (Туп.). СРП *Шемяка, Шемякин, Шемяков*

*ШАМЯРЭЙ.— *Шамярэ́й*

ШАМЯТУХА.— *Шамяту́ха*. Параўн. ШЭМЕТ

ШАМЯЦІЛА.— *Шамяці́ла*. Параўн. ШЭМЕТ

*ШАН, памянш. ШАНКО.— *Шанко́ў*. СРП *Шанович, Шанко*

*ШАНГІРЭЙ, *ШЫНГІРЭЙ.— *Шангірэ́й, Шынгірэ́й*
ШАНДЗЯЛА гл. ШЭНДЗЕЛА

*ШАНДОР, *ШАНДОРА.— *Шандо́р, Шандо́ра*

*ШАНДРО, памянш. ШАНДРЫК.— *Шандро́; Ша́ндрык*

*ШАНДРОХА.— *Шандро́ха*

ШАНЕЦ рэг. 'шанс, шчасце, вязенне' (Дзярж. — М. Б.).— *Ша́нцаў*. СРП *Шанцев*. Параўн. ШАНЬ

*ШАНІБОР.— *Шанібо́раў*

ШАНКО гл. ШАН

*ШАНТАР.— *Ша́нтар, Шантаро́віч, Шантарэ́віч, Шантарэ́нка*. Бел. у XVI ст. *Шантыр* (БА, I, 274)

*ШАНТЫКА.— *Шанты́ка*

*ШАНЦЕЛА.— *Шанцяле́нка*

*ШАНЬ, памянш. ШАНЬКО, ШАНЕЦ.— *Шань; Шанько́; Шанько́ў; Шанцо́ў; Шаня́ўскі*. СРП *Шанин*

ШАНЬКО параўн. рэг. *шанька* 'торба, мяшок' (Бяльк.), укр. *шанька* 'аброчная торба, мяшок, у якім каню даюць корм', 'торбачка пастушка' (Грынч.).— *Шанько́, Шанько́ў*

*ШАНЯК.— *Шаня́к*

ШАПАВАЛ.— *Шапавáл, Шапавáлаў*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шаповал* (БА, I, 274; Туп.). Рус. у XVII ст., укр. у XVI—XVII стст. *Шаповал* (Туп.). СРП *Шаповалов, Шапуваленко*

ШАПАЧНІК.— *Ша́пачнікаў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шапачник, Шапошник* (БА, I, 274). Рус. у XVII ст. *Шапошник* (Туп.). СРП *Шапошников*

ШАПЕЛЬ, ШЭПЕЛЬ рэг. *шпель* 'шапялявы чалавек' (Маг.— В. Л.), параўн. літ. *šapelis* 'саломінка'.— *Шапéль, Шапялёў, Шапялёвіч, Шапялёнак; Шапялю́к; Шэпéль; Шапéльскі*. Бел. у XVII ст. рус. у XV—XVII стст. *Шепель* (Туп.). СРП *Шепелёв, Шепелин*

*ШАПЕТА, памянш. ШАПЕТКА ад рэг. *шапятаць* 'шапяляць'? (Дзярж.— М. Б.), г. зн. 'шапялявы'? — *Ша-*

пёткін. Бел. у XVI—XVII стст. *Шепета, Шепетко*, укр. у XVII ст. *Шепетка* (Туп.)

*ШАПІДА.— *Шапіда*

ШАПІЛА 'шапка'.—*Шапілаў*. Параўн. таксама СРП *Шепилин, Шепилов*

ШАПКА, памянш. ШАПЧКА.— *Шапкін, Шапчыц; ?Шапко* з пераносам націску; *Шапачка, Шапачкін.* Бел. у XVI—XVII стст. *Шапко* (БА, I, 274; Туп.). Рус. у XVI ст. *Шапка* (Туп.). СРП *Шапкин, Шапочкин*

ШАПЛЫКА ад рэг. *шапльавы* 'шапялявы'? — *Шапльыка.* Параўн. бел. у XVII ст. *Шапльавы, Шаплавы* (БА, I, 276)

ШАПЛЮК рэг. 'сапляк' (Бяльк.), насмешл. 'слабасільны' (Маг.—В. Л.).— *Шаплюк*

*ШАПО 'шапка'? — *Шапо; Шапэцкі*

*ШАПОРДА.— *Шапёрда*

*ШАПОТ.— *Шапót; Шапаціок*

ШАПТУН.— *Шапту́н, Шаптунóў*. СРП *Шептунов*

*ШАПУГА 'шапка'?— *Шапу́гін*

*ШАПУРА 'шапка'?— *Шапу́ра, Шапу́раў*. СРП *Шапуров*

*ШАПЭЦЬКА 'шапка'?—*Шапэ́цька*

ШАР, памянш. ШАРЫК.— *Шараў, Шаро́ў; Ша́рык, Ша́рыкаў* — усе магчымы і ад ШАРЫ (гл.). СРП *Шаров, Шэриков, Шарин*

ШАРАБ, ШАРАП тат. *шэраб* 'віно' (ТРС), кірг. *шарап* 'віно, спіртны напітак' (КРС), параўн. рус. *шарап* 'рабунак' (Даль).— *Шара́бай; Шара́па, Шара́паў*. Бел. у XVI ст. *Шарапа* (БА, I, 274). Рус. у XV—XVII стст. *Шарап, Шерап, Шарапка* (Туп.). СРП *Шарапов*

*ШАРАБАЙ, памянш. ШАРАБАЙКА.— *Шараба́йка*

ШАРАВАР.— *Шаравáр*

ШАРАГ параўн. рус. *шарага* 'крыўляка, ламака' (Даль).— *Шара́г*

*ШАРАЙ.— *Шара́й, Шара́еў, Шараёў*

*ШАРАМ, памянш. ШАРАМОК.— *Шара́май; Шарамко́ў*

ШАРАМЕТ, ШАРАМЕТА тур. *шерамет* 'жвавасць, гарачнасць каня' (Будаг.).— *Шарамéт, Шарамéта, Шарамéцеў*. Бел. у XVII ст., рус. у XVI ст. *Шерамет* (Туп.). СРП *Шераметев, Шераметьев*

ШАРАН рус. 'рыба карп, сазан, калі важыць менш як

10 фунтаў' (Даль), укр. тое ж, 'дробныя асколкі лёду на рацэ' (Грынч.).— *Шаран*. У Туп. у XV—XVII стст. *Шаран*, *Шаранка*. СРП ?*Шаранин*

*ШАРАНДА, *ШАРЭНДА.—*Шаранда́*, *Шарэнда*

*ШАРАНДАК.—*Шаранда́к*

ШАРАП гл. ШАРАБ

ШАРАФАН укр. 'спадніца з выбайкі' (Грынч.). — *Шарафановіч*

*ШАРАХ.—*Шарáх*; *Шарахоўскі*

*ШАРАЦ.—*Шарац*

*ШАРАЧ.—*Шарач*

ШАРАШОВЕЦ з н. п. Шарашова.— *Шарашовец*

ШАРГУН 'той, хто ходзіць, шоргаючы нагамі'?—

Шаргун

*ШАРДЫКА.—*Шарды́ка*

*ШАРЖАН.—*Шаржановіч*

ШАРКЕЛЬ 'шаркун, той, хто ходзіць шаркаючы нагамі'?— *Шаркель*

ШАРКО 'шаргун'? ці 'шэры, шарак'? — *Шарко́*, *Шарко́ў*, *Шаркевіч*; *Шаркоўскі*. СРП *Шарко*, *Шарков*, *Шаркевич*

ШАРОЙКА рэг. 'абдзіркі з грэчкі' (Бяльк.), рус. арл., варон. 'мякіна, шалупінне з грэчкі' (Даль).— *Шаройка*, *Шаройкін*. Бел. у XVIII ст. *Шаройко* (БА, I, 274)

ШАРПАЙ.—*Шарпа́еў*. Параўн. ШАРПАЛЬ

ШАРПАЛЬ 'той, хто рве, раздзірае?', параўн. бел. *шарпаць* 'рваць, раздзіраць' (БРС).— *Шарпалёў*

ШАРПІЛА.—*Шарпі́ла*, *Шарпі́лаў*. Параўн. ШАРПАЛЬ

*ШАРСТУК.—*Шарсту́к*. Параўн. рус. у XVII ст. *Шерстюк* (Туп.). СРП *Шерстюк*

ШАРСЦЕНЬ рэг. *шарсцень*, *шэрсцень* 'чмель' (Маг.— В. Л.), 'яршысты, задзірысты чалавек' (Бяльк.) — *Шарсцэнь*, *Шарснёў*. Параўн. укр. у XVII ст. *Шерстен* (Туп.). СРП *Шерстнёв*

ШАРСЦІНА 'шарсцінка'. — *Шарсці́наў*, *Шарсціно́ў*

*ШАРТУК.—*Шарту́к*

ШАРУБА параўн. рэг. *шаруб* 'шруба' (Бяльк.).— *Шаруба*

*ШАРУПА.—*Шару́па*, *Шару́піч*

*ШАРУХА.—*Шару́хін*. У Туп. у XVI ст. *Шаруха*

ШАРХУН 'шаргун, той, хто ходзіць шоргаючы нагамі'? — *Шархун*

ШАРШАВЫ рус. *шершавый* 'шурпаты' (Даль).—
Шаршавы; Шаршавіцкі. Бел. у XVII ст. *Шершавой*
(Туп.). СРП *Шершавин*

*ШАРШАН.—*Шаршан*

ШАРШУН, ШЭРШУН укр. *шершун* 'шэршань'
(Грынч.).—*Шаршун, Шэршун, Шаршуновіч*. Бел. у
XVII—XVIII стст. *Шершун, Шаршун* (БА, I, 276)

ШАРЫ, памянш. ШАРЫК, ШАРКО.—*Шары, Шары-*
рын, Шароў; Шарык, Шарыкаў; Шарко, Шаркоў;
Шаркоўскі, Шарэцкі, вытворныя магчымы і ад ШАР.
Бел. у XVIII ст. *Шары* (БА, I, 274). СРП *Шаров, Ша-*
риков, Шарко, Шарков, Шаркевич

ШАРЫБА, памянш. ШАРЫБКА ўстар. бел. *шериба*
'кармленне жывёлы', 'плата за кармленне жывёлы' з літ.
(Вяржб.), літ. *šeruba* 'кармленне' тое ж (Вяржб.).—
Шарыбчанка; Шарыбоўскі

*ШАРЫДОДА.—*Шарыдода*

*ШАРЫКАЛА.—*Шарыкала*

*ШАРЫЛА.—*Шарылаў*

*ШАРЫПА.—*Шарыпа*. Каз. УІ *Шарип* (Жануз.).
У Туп. у XV—XVII стст. *Шарипа, Шорипко*. СРП *Ша-*
рыпин, Шарыпов

ШАРЭЙ, памянш. ШАРЭЙКА рус. арх. *шарэй* 'ту-
ман' (Даль).—*Шарэйка*. Укр. у XV ст. *Шарейко* (Туп.).
СРП *Шареев*

ШАРЭНГА.—*Шаранговіч*

ШАРЭНДА гл. ШАРАНДА

*ШАРЭПА.—*Шарэпа*

*ШАРЭЦ.—*Шарэц; Шарэцкі*. Параўн. ШАР, ШАРЫ

ШАСТА, памянш. ШАСТКО.—*Шастаў; Шастко;*
?Шасткоўскі. СРП *?Шастик*. Параўн. ШАСТАЛА

ШАСТАК устар. бел. *шестак* 'алтын, манета вар-
тасцю ў 6 медных капеек' (БРС, Нас.), рэг. *шастак* 'тры
капейкі' (Бяльк.), 'шостае па ліку дзіця ў сям'і'.—
Шастак, Шастакоў, Шастаковіч, Шастакэвіч; Шостак,
Шастачук; Шастакоўскі. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шо-*
стак, Шестак (БА, I, 276—277; Туп.). Рус. у XV—
XVII стст. *Шестак, Шестачко, Шестачок*, укр. у XVI ст.
Шестак, Шостак (Туп.). СРП *Шестак, Шестаков, Шеста-*
ковский

ШАСТАЛА 'той, хто шастае'?—*Шастала*

ШАСТАПАЛ(Ы) 'які мае шэсць пальцаў'.—*Шаста-*
палаў. СРП *Шестопал, Шестопалов*

*ШАСТКО параўн. рэг. *шасткі* 'вёрткі, рэзкі ў рухах' (Юрч.), магчыма, 'шосты ў сям'і, шастак'. — *Шастко*.
Параўн. ШАСТАЛА

*ШАСЦЕЛЬ.—*Шасцэль*. Параўн. ШАСТАЛА
ШАСЦІТКА рус. *шеститка* 'шасцёрка' (Даль).—
Шасцітка. Бел. у XVIII ст. *Шеститка* (БА, I, 277)

*ШАСЦІШКА.—*Шасцішка*. Параўн. ШАСЦІТКА
ШАСЦЯРНЯ.—*Шасцярнёў*. СРП *Шестернин*
ШАСЦЯРЫК рэг. 'запражка з шасці коней, шасцяр-
ня' (Дзярж.—М. Б.), рус., укр. *шестерик* тое ж (Даль,
Грынч.).—*Шасцярык*. СРП *Шестериков*

ШАТА, памянш. ШАТКО рэг. 'рыза на вобразе', 'ба-
гатае адзенне' (Нас.), укр. тое ж (Грынч.), параўн. тат.
шат 'вясёлы, радасны' (ТРС).—*Шатаў*, *Шатовіч*; *Шат-
коў*; *Шаткоўскі*, *Шатойскі*, ?*Шацкі*. Бел. у XVII ст.,
Шатко (БА, I, 275). СРП *Шатов*, *Шатков*. Параўн.
ШАЦІЛА (гл.)

*ШАТОН.—*Шатон*

*ШАТОХА.—*Шатохін*. СРП *Шатохин*. Параўн. ША-
ЦІЛА

ШАТРУН параўн. *шатраваць*, *шатраваны*, г. зн. 'той,
які шатруе' ці 'такі, як шатраваны'?—*Шатрун*

*ШАТУРА параўн. кірг. *шатыра* 'вясёлы, радасны'
(КРС).—*Шатурын*

*ШАТУХА.—*Шатуха*. Параўн. ШАЦІЛА
ШАТЫБАЛА, памянш. ШАТЫБАЛКА. — *Шаты-
балка*

ШАТЫР цюрк. 'слуга, скараход, які ідзе перад выха-
дам цара ці вяльможы' (Будаг.).—*Шатаронак*

ШАТЭРНІК рус. *шатерник* 'майстар, які робіць шат-
ры', 'слуга, які ставіць шацёр' (Даль), укр. 'качаўнік,
той, хто жыве ў шатры' (Грынч.).—*Шатэрнік*. Рус. у
XVII ст. *Шатерник* (Туп.). СРП *Шатерников*

ШАУЛА, памянш. ШАУЛІК параўн. літ. *šaulys*
'стралок', параўн. тат. *шаулы* 'бурны, бурлівы' (ТРС).—
Шаўла. Бел. у XVI—XVII стст. *Шаула* (БА, I, 275).
СРП *Шаулов*, *Шаулин*. Параўн. ШАЎЛА

*ШАУРА, *ШАВУРА.—*Шаўра*, *Шавура*. Параўн.
ШАЎРО

*ШАЎГЕНЬ.—*Шаўгень*

ШАЎКАЛА рэг. 'балбатун, пустамеля, брахун'
(Маг.—В. Л.), 'шамкала' (Бяльк.), параўн. літ. дыял.

šauklis той, хто падымае крык, верашчыць'. — *Шаўка-
лóвiч*

*ШАЎКЕРА. — *Шаўкэра*

ШАЎКО рус. *шавка* 'кудла, кундаль' (РБС), параўн. літ. 'крычаць, верашчаць'. — *Шаўкó, ?Шаўчэнка, ?Шаўчóнак; ?Шаўчúк; Шаўкóўскi* — частка ўтварэнняў магчыма і ад ШАВЕЦ (гл.). СРП *Шавкин*. Параўн. ШАЎКАЛА

ШАЎКУН рэг. 'той, хто шамкае, невыразна гаворыць з-за адсутнасці зубоў', 'дзіця, якое яшчэ не ўмее гаварыць' (Нас.), параўн. літ. *šauklis* 'крыкун'. — *Шаўкúн, Шаўкунóў, Шаўкунóвiч*. СРП *Шевкунов, Шавкунов, Шевкуненко*

ШАЎЛА, памянш. ШАЎЛІК параўн. рус. ярасл. *шавлить* 'шлёпаць, шоргаць нагамі', *шавля* 'той, хто шоргае нагамі пры хадзьбе' (Мельн.). — *Шаўла; Шаўлюк, Шаўлюкэвiч; Шаўлікаў; Шаўлóўскi*. Параўн. ШАУЛА

ШАЎЛЮГА рэг. 'кляча, конь, які чуць шавеліць нагамі' (Карскі, Б. 2—3, 33), *каняжына* (Юрч.), укр. *шевлюга* 'дрэнь, нягоднік', параўн. *шевляга* 'кляча, дрэнны конь', 'авечка' (Грынч.). — *Шаўлюга*. Укр. у XVII ст. *Шавлюга* (Туп.). Параўн. ШАЎЛА

*ШАЎЛЯК. — *Шаўлякóў*. СРП *Шевляков*. Параўн. ШАЎЛА, ШАЎЛЮГА

*ШАЎРО параўн. рус. ярасл. *шавреть* 'павольна хадзіць, цягнуць ногі', *шаврятъ* 'шоргаць нагамі пры хадзьбе' (Мельн.) — *Шаўрóў; Шаўрúк, Шаўрукóў*. Бел. у XVI ст. *Шавра* (Туп.). У Туп. у XVI ст. *Шавра*. СРП *Шаврин, Шавров, Шавруков*. Параўн. ШАУРА

*ШАЎСТРУК. — *Шаўстрúк*

*ШАФАЛ. — *Шафалóвiч*

ШАФАР ст. бел. 'распарадчык, той, хто распараджаецца расходамі' (Нас.), укр. *шапарь, шахварь* 'ключнік, эканом' (Грынч.). — *Шафарóвiч, Шафарэвiч, Шафарóнак*. СРП *Шафаренко*

*ШАФАРАСТ. — *Шафарáстаў*

*ШАФЕРАН. — *Шаферáн*

ШАФРАН, памянш. ШАФРАНОК. — *Шафрáн, Шафранóвiч; Шафранóк, Шафранкóў; ?Шаферáн; Шафрáнскi, ?Шафрýнскi*. СРП *Шафран, Шафранов, Шафранский*

ШАХ. — *Шах, Шахаў, Шахóвiч, Шахавiч; Шахóўскi*.

Бел. у XV ст. *Шах* (БА, I, 275). Рус. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Шах* (Туп.). СРП *Шахов, Шахин*

ШАХАВЕЦ з в. Шахі, Шахава.— *Шахавец*

*ШАХЛАЙ.—*Шахлай*. Параўн. ШАХЛО

*ШАХЛО параўн. рус. пск. *шахлатый* 'касматы, лахматы; шурпаты' (Даль).— *Шахло, Шахлэвіч*

*ШАХМУЦЬ.—*Шахмуць*

*ШАХНЕР.—*Шахнер*

*ШАХНО, *ШАХНА.—*Шахно, Шахна, Шахно́віч; Шахнюк*. У Туп. у XVI ст. *Шахно*. СРП *Шахнович, Шахновский*

*ШАХОНЬКА.—*Шахонька*

ШАХОР, памянш. ШАХОРКА параўн. *шахорыць* 'шукаць з шэлестам, шалясцець' (Бяльк.), *шахарыць* тое ж (Маг.—В. Л.).— *Шахорка*

*ШАХОЦЬКА.—*Шахоцька*

ШАХРАЙ укр. 'ашуканец, круцель, махляр' (Грынч.).— *Шахрай*

ШАХЦЁР.—*Шахцёраў*

*ШАЦ.—*Шац; ?Шацкі*. СРП *Шацков, Шацкий*

ШАЦЁР.—*Шацёр, Шатроў*

ШАЦІЛА рэг. 'той, хто шатаецца, ходзіць без справы, бадзяга', рус. *шатило* тое ж (Даль), укр. *шатило* 'ілгун' (Грынч.).— *Шаціла, Шацілай, Шацілёня, ?Шацілёня* пры [i]>[я]. Бел. у XVI ст. *Шатило* (БА, I, 274).

Рус. у XVI ст. *Шатило* (Туп.). СРП *Шатилов*

*ШАЦІНКА.—*Шацінка*

ШАЧОК гл. ШАКА

*ШАШ, памянш. ШАШКО.—*Шаш, Шашэнка; ?Шашэнька; Шашук; Шашко, Шашкоў*. Бел., укр. у XVI—XVII стст. *Шашко* (Туп.). СРП *Шашин, Шашенков, Шашков, Шашкевич*

ШАШАЛЬ.—*Шашалэвіч*

*ШАШАР.—*Шашарук*

ШАШОК 'тхор', укр. 'парода сабакі' (Грынч.).— *Шашок, Шашкоў*. СРП *Шашок, Шашкевич*

*ШАШОЛ, памянш. ШАШОЛКА.—*Шашлоў; Шашолка*

ШВАБ.—*Шваб; Швабоўскі*. Укр. у XVI ст. *Шваба* (Туп.)

*ШВАЙ, памянш. ШВАЙКО.—*Шваеў; Швайко, Швайкоў*. СРП *Швайков*

*ШВАЙДА.—*Швайдук*

ШВАЛЬ рэг. 'дрэнь' (Нас.), рус. тое ж (Даль).—
Шваль. Рус. у XVII ст. *Шваль* (Туп.)

*ШВАЛЬБО.— *Швальбо*

ШВАН, памянш. ШВАНОК, параўн. ст. бел. *шванковаты* (КСГБМ), польск. *szwankować* 'вагацца, калыхацца', 'рабіць памылкі', 'быць слабым', 'быць у дрэнным настроі' (Карл.).— *Шван*; *Шванкоў*, *Шванок*. Параўн. бел. у XVII ст. *Швань* (БА, I, 275). СРП *Шванёв*, *Шваньков*

*ШВАРА, *ШВАРО.— *Швара*, *Шваро*. СРП *Шварёв*, *Шваров*, *Шварковский*

ШВЕД, памянш. ШВЕДКА, ШВЯДКО.— *Швед*, *Швэд*; *Швэдаў*, *Швэдаў*; *Швэдка*, *Швэдка*; *Швядок*. Бел. у XVIII ст. *Швед* (БА, I, 275). СРП *Шведов*, *Шведков*, *Шведковский*

*ШВЕЙБА.— *Швэйба*

*ШВЕЙКУС.— *Швэйкус*. Бел. у XVI ст. *Швейка* (БА, I, 275). СРП *Швейкин*

ШВЕЦ рэг. 'сапожнік, шавец' (Нас.), укр. тое ж (Грынч.).— *Швец*, *Швяцоў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Швец* (БА, I, 275). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Швец* (Туп.). СРП *Швец*, *Швецов*

ШВІЛПА літ. *švilpa* 'свістун' (Атр., II, 42).— *Швілла*

*ШВІНТА.— *Швінта*

ШВОРАН, памянш. ШВАРОНАК (Дзярж.—М. Б.).— *Шваронак*

*ШВЫР, памянш. ШВЫРКО.— *Швырко*. Параўн. рус. у XVI ст. *Швыр* (Туп.). СРП *Швырков*, *Швыркин*. Параўн. ШВЫРКУН

ШВЫРКУН рус. 'той, хто кідае што-небудзь', 'зласлівы, незадаволены, грубы чалавек' (Даль), параўн. бел. рэг. *швыргаць* 'кідаць' (Нас.), *швыраць* тое ж (Дзярж.—М. Б.).— *Швыркун*, *Швыркунёў*

ШКАБАРА параўн. укр. *шкабора* 'шчыліна' (Грынч.), бел. рэг *шкаба* 'худы конь' (Бяльк.).— *Шкабара*, *Шкабарын*

*ШКАДРА, памянш. ШКАДРЭЦ.— *Шкадрацоў*

*ШКАДУН 'той, хто шкадуе'? — *Шкадун*

*ШКАЙ.— *Шкаёў*

ШКАЛІК рэг. 'шкляны штофік для гарэлкі' (Нас.), рус. *шкалик* 'кабачная мера віна, васьмушка' (Даль).— *Шкалікаў*. СРП *Шкалікаў*. Параўн. ШКАЛЬ

ШКАЛЬ, памянш. ШКАЛІК 'насмешнік, зубаскал'?,

параўн. рэг. *шкаляваць* 'скаліць зубы, смяца з каго-небудзь' (Нас.), рус. *шкалят* 'смяца з каго-небудзь' (Даль). — *Шкаль, Шкалёў, Шкалёнка; Шкалікаў*. Параўн. ШКЕЛЬ

*ШКАПО параўн. рэг. *шкапа* 'шафа' (Бяльк.). — *Шкапо*. Бел. у XVII ст. *Шкапа* (БА, I, 278). СРП *Шкапин, Шкапов, Шкапкин, Шкапцов*

*ШКАР.— *Шкар*. СРП *Шкарин, Шкарёнков*

*ШКАРАДЗЬ.— *Шкарадзюк*

ШКАРУБА параўн. укр. *шкарубина* 'шчыліна, расколіна, трэшчына', параўн. таксама *шкарубіти* 'пакрывацца зверху цвёрдай скарынкай, карою' (Грынч.). — *Шкаруба; Шкарубоўскі*

*ШКАТ.— *Шкацёнак*. СРП *Шкатов*

ШКАТУЛА, ШКАТУЛКА. — *Шкатула, Шкатулка*. СРП *Шкатулов*

*ШКЕДА.— *Шкеда*

ШКЕЛЬ рэг. 'насмешнік' (Нас.), рус. тое ж (Даль, Дабр.), параўн. бел. рэг. *шкельніцаць* 'кпіць, насміхацца' (Бяльк.). — *Шкель*. Бел. у XVIII ст. *Шкель* (БА, I, 278). Параўн. ШКАЛЬ

*ШКЕРМАН, памянш. ШКЕРМАНОК.— *Шкерманкоў*

ШКЕТ, параўн. ШКЕЦІК рэг. 'худы чалавек, часцей аб дзіцяці' (Юрч.), 'малеча, невялікі хлапчук' (Бяльк.). — *Шкецін; Шкецік*

*ШКІБЕЛЬ.— *Шкібель*

*ШКІДА.— *Шкідзін*

*ШКІДАЙ.— *Шкідай*

ШКІЛЬ рус. устар. *шкиль* 'закежная манета, шылінг' (Даль), укр. 'узор, форма, фасон' (Грынч.). — *Шкіль, Шкілёвіч, Шкілёнак*. Параўн. ШКЕЛЬ

*ШКІЛЬНЯ.— *Шкільніюк*

*ШКІНДЗЕР, *ШКІНДЭР.— *Шкіндзер, Шкіндэр*. Параўн. СКІНДЗЕР

ШКІРА ўкр. 'шкура' (Грынч.). — *Шкірын, Шкіронак*. СРП *Шкирич, Шкиркин*

*ШКІРАНДА.— *Шкіранда*

*ШКІРАТ.— *Шкіратаў*

*ШКІРМАНТ, *ШКІРМАН, *ШКІРМАНОК.— *Шкірмант; Шкірманок, Шкірмянкоў*

*ШКІРУБА.— *Шкіруба*

*ШКІРУДЗЬ, *ШКІРУЦЬ.— *Шкірудзь, Шкіруць*

- *ШКІТ.— *Шкітоў*. СРП *Шкитин*
- *ШКЛЕЙНІК.— *Шклэйнік*
- *ШКЛЯЙ.— *Шкляеў*. Бел. у XVII ст. *Шкляй* (БА, I, 278)
- ШКЛЯНКА.— *Шклянка*
- ШКЛЯНЫ.— *Шклянэвіч*
- ШКЛЯР, памянш. ШКЛЯРЫК.— *Шкляр, Шкляраў, Шклярэвіч, Шкляронак; Шклярык; Шклярэўскі*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шкляр* (БА, I, 278; Туп.). СРП *Шкляров, Шкляревич*
- *ШКНАЙ.— *Шкнай*
- ШКОДА.— *Шкода*. Укр. у XVI—XVII стст. *Шкода* (Туп.). СРП *Шкодин*
- ШКОЛЬНІК ст. бел. 'кіраўнік школы' (КСГБМ), бел. 'вучань'.— *Шко́льнік*. СРП *Школьник, Школьников*
- ШКОЛЬНЫ.— *Шко́льны*
- *ШКОР, памянш. ШКОРЫК.— *Шкор; Шко́рык*
- ШКОТ, ШКОТА ст. бел. *шкот* 'мера грошай — $\frac{1}{24}$ грыўні', 'лодка, судна' (КСГБМ), польск. *szkot* 'гандляр, перакупшчык', ' $\frac{1}{24}$ грыўні' (Карл.), 'шатландзец'?— *Шко́та, Шкаце́нак*. Рус. у XVII ст. *Шкота* (Туп.). СРП *Шкотов*
- ШКРАБА, ШКРОБ 'той, хто скрабе'? параўн. рэг. *шкрабаць* 'скрэбці' (Бяльк.).— *Шкра́ба, Шкра́бай; Шкроба, Шкробай; Шкроб*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шкраба, Шкроб* (Туп., БА, I, 278). СРП *Шкрабов*
- *ШКРАБАТУР.— *Шкрабатур*
- ШКРОБАТ.— *Шкроба́т*. Параўн. СКРОБАТ, ШКРАБА
- *ШКРЭБНІК.— *Шкрэ́бнік*
- ШКРЭД, ШКРЭДА, памянш. ШКРАДОК рэг. 'задзіра, упарты чалавек' (Юрч.), 'малы, нізкарослы' (Бяльк.).— *Шкрэ́д, Шкрэ́дай; Шкрэ́да; Шкрадзю́к; Шкрадко́ў*
- *ШКУДА.— *Шку́да*. СРП *Шкудов*
- *ШКУДРА.— *Шкудро́ў*
- *ШКУДУН.— *Шкуду́н*
- *ШКУЛЕПА.— *Шкуле́па*
- ШКУЛЬ рус. заходн., цвярд. 'бумажнік, кашалёк', 'скупы чалавек', пск. 'запас' (Даль).— *Шкуле́ў, Шкуле́нак*. Рус. у XV—XVI стст. *Шкуль* (Туп.). СРП *Шкулёв, Шкулин*
- *ШКУЛЬНІК.— *Шку́льнікаў*
- *ШКУНДА.— *Шку́ндзіч*. СРП *Шкундин*

ШКУЛЬТА ст. бел. 'барка, лодка, рачное судна' (КСГБМ).— *Шкўльта, Шкултэцкі, Шкульцецкі*

ШКУНТ(А), памянш. ШКУНЦІК параўн. рэг. *шкунт* 'драбок, крыха, малая колькасць' (Бяльк.), параўн. рус. *шкуні(я)ть* 'падсмейвацца з каго-небудзь, скаліць зубы' (Даль), укр. *шкунтувати* тое ж (Грынч.).— *Шкўнцік*

*ШКУЦІЛА.— *Шкуціла*

ШКУРА, памянш. ШКУРКО.— *Шкўра, Шкўрын; Шкуркó; Шкўрскі, Шкурбінскі*. Укр. у XVII ст. *Шкура* (Туп.). СРП *Шкурин, Шкуров, Шкуренков*

ШКУРАТ рэг. *шкурат* 'вырабленая шкура' (Нас., КСЧ), 'задзіра, прыставала' (Маг.—В. Л.), рус. паўдн.-заходн. 'палоска старой шкуры' (Даль).— *Шкурáт*. СРП *Шкуратов*

*ШКУРДА.— *Шкурдзіок*

*ШКУРДАЙ.— *Шкурда́й*

ШКУРКО гл. ШКУРА

ШКУРУПІЙ параўн. укр. *шкуропея* 'па народнаму павер'ю — царыца змей' (Грынч.).— *Шкурўпій*

ШКУТ, памянш. ШКУТКО, ШКУЦЬКА рэг. 'кусок матэрыялу, ткані' (Маг.—В. Л.), *шкуцік* 'невялікі кусок матэрыялу' (Бяльк.), *шкут* жарт-лайл. аб хлапчуку (Нас.), укр. 'няздатны чалавек', 'слабасільная жывёліна' (Грынч.).— *Шкут, Шкўта, Шкўтаў; Шкуткó; Шкўцька; Шкуцькó*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шкут, Шкуток* (БА, I, 278)

*ШКУТНІК.— *Шкўтнік*. Параўн. ШКУТ

*ШКЯЛЁМА.— *Шкялёма*. Параўн. ШКЕЛЬ

*ШЛАБА.— *Шлабóвіч*

*ШЛАБУН.— *Шлабунóў*

ШЛАВЯНЕЦ з в. Шлавы, Шлавяны.— *Шлавяне́ц*

ШЛАПАК звычайна ў мн. л. 'шлёпанцы' (БРС), рэг. 'старыя бацінкі', 'туфлі' (Дзярж.—М. Б.), 'апоркі не па назе' (КСЧ).— *Шлапа́к, Шлапакóў; Шло́пак* з перано-сам націску. СРП *Шлопак*

*ШЛАПЕКА.— *Шлапéка*

*ШЛАПІК.— *Шла́пик*

ШЛЕЙКА.— *Шлёйка, Шлёйчанка*. СРП *Шлейков*

ШЛЕМ.— *Шлёменка, Шлемянкóў*

ШЛЕНДА рус. 'бадзяга, гультай, бяздзельнік, валацуга' (Даль).— *Шлёндаў*. Параўн. ШЛЫНДА

*ШЛЕПАР.— *Шлёпараў*

*ШЛЕПЯНТОХ.— *Шлепянто́х*

*ШЛЕСА.— *Шлэсін*

*ШЛІМАК.— *Шлімакоў*

ШЛІХТА бел., укр., рус. 'крухмал, клейстар, якім змазваюць пражу перад тканнем' (БРС, Грынч., Даль).— *Шліхтаў*

*ШЛОЙД, *ШЛОЙДА.— *Шлойд, Шлойда*

*ШЛОМА.— *Шлома*. Бел. у XVII ст. *Шлома* (Туп.). СРП *Шломин*

*ШЛОМАН.— *Шломан*

*ШЛУН параўн. рэг. *шлункі, шлунне* 'унутранасці, вантробы' (Нас.), 'суставы' (Дзярж.— М. Б.), укр. *шлунок* 'страўнік' (Грынч.).— *Шлуноў*

*ШЛУПАК.— *Шлупак*

ШЛЫК рэг. 'востраканечная войлачная накшталт каўпака шапка' (Нас.), рус. 'шапка, каўпак, чапец' (Даль), укр. *шлик* 'род шапкі' (Грынч.).— *Шлык, Шлыкаў, Шлыкэвіч*. Бел. у XVIII ст. *Шлык* (БА, I, 278). СРП *Шлык, Шлыков*

*ШЛЫН.— *Шлынаў*

ШЛЫНДА бел., рус. 'бадзяга, валацуга, гультай, бяздзельнік' (БРС, Нас., Даль).— *Шлында*

ШЛЭХ рэг. з яўр. 'рэшткі, адкіды, адыходы; горшае', 'дрэнь' (Нас.).— *Шлэхаў*

ШЛЯГА, памянш. ШЛЯЖКА.— *Шляга; Шляжка*. СРП *Шлягин*

ШЛЯПА рус. 'капялюш'.— *Шляпаў, Шляпін; Шляпо* з пераносам націску. Рус. у XVI ст. *Шляпа* (Туп.). СРП *Шляпин, Шляпкин*

ШЛЯПАЧНІК 'капялюшнік'.— *Шляпачнік*. СРП *Шляпочников*

ШЛЯХТА.— *Шляхцэнка; Шляхто* з пераносам націску. Укр. у XVI ст. *Шляхта* (Туп.). Бел. у XVI ст. *Шляхта* (БА, I, 278). СРП *Шляхтин*

ШЛЯХЦІЦ, ШЛЯХЦІЧ.— *Шляхціцаў; Шляхціч*. Бел. у XVII ст. *Шляхтич* (Туп.)

*ШМАК.— *Шмак*. СРП *Шмаков, Шмачков*

ШМАЛЬЦ рэг. 'шмалец, топлены гусіны тлушч' (Нас.).— *Шмальц*

ШМАН, ШМАНЬ, памянш. ШМАНОК параўн. рус. *шманить, шмонить* 'бадзяца без справы', 'абсмейваць', 'абманваць', *шмон* 'бадзяга' (Даль).— *Шман, Шмань; Шманок; Шманскі*. СРП *Шманенков*

*ШМАНАЙ.— *Шманай*

*ШМАНДА.— *Шмандзіок*

*ШМАНДУР.— *Шмандурой*

ШМАРАВОЗ 'той, хто падмазвае калёсы', рэг. 'нікчэмны чалавек' (КСЧ), 'неахайны чалавек, чалавек у запэцканым адзенні' (Нас., КСЧ), укр. *шмаравоз* тое ж (Грынч.).— *Шмаравоз*

ШМАРГУН рэг. 'той, хто шморгае носам' (Дзярж.— М. Б.).— *Шмаргун*

ШМАТ, памянш. ШМАТОК, ШМАТКО.— *Шмат, Шматаў; Шмаціок; Шматок, Шматко*. Бел. у XVIII ст. *Шмат* (БА, I, 278). СРП *Шматов, Шматков*

*ШМАТУХА.— *Шматуха*. Параўн. ШМАТ

ШМАЎГАНЕЦ з в. Шмаўганы.— *Шмаўганец*

*ШМЕЙ, *ШМЕЯ.— *Шмей, Шмея*

ШМЕЛЬ гл. ЧМЕЛЬ

*ШМІГЕЛЬ.— *Шмігель; Шмігельскі*

*ШМІЛА.— *Шміловіч*

*ШМОЛЬ, памянш. ШМОЛІК.— *Шмолік*

ШМУЛЬ рэг. 'той, хто ходзіць у падраным замазаным адзенні' (Стэц.).— *Шмуль*. СРП *Шмулевич*

*ШМУЛЯЙ.— *Шмуляеў*

*ШМУРАД(А), памянш. ШМУРАДКА.— *Шмурадка*

*ШМУРЭЙ.— *Шмурэй*

ШМЫГА рус. смал. 'жвавы, спрытны' (Дабр.), 'бадзяга, шатун' (Даль).— *Шмыга, Шмыгаў*

ШМЫГУН рус. 'бадзяга, шатун' (Даль).— *Шмыгун*

*ШМЫДРА.— *Шмыдрын*

ШМЫК рэг. 'пабег, уцёкі' (Нас.).— *Шмык*. СРП *Шмыков*

*ШМЫР.— *Шмырой*. СРП *Шмырёв, Шмыров, Шмырков*

ШМЭР рэг. 'шорах, шум' (Нас.), польск. *szmer* тое ж.— *Шмэрын*

*ШНАР(А) параўн. бел. *шнарыць, шнырыць* 'шукаць; мацаць', 'бегаць, лазіць, шукаць' (БРС).— *Шнарэвіч; Шнарскі*

*ШНІП, *ШНЫП.— *Шніп, Шнып*

*ШНІТКО.— *Шнітко*. Бел. у XVII ст. *Шнитка* (БА, I, 278; Туп.). СРП *Шнитков*. Параўн. СНІТКА

ШНУР.— *Шнурай*. СРП *Шнуров*

*ШНЫПАРНЫ 'той, хто шныпарыць, лазіць, шукае'?— *Шныпарной*

ШНЫРА, памянш. ШНЫРЫК бел. 'пралаза, прайдзі-

свет' (Нас.).— *Шнырыкаў*. Бел. у XVII ст. *Шнырка* (БА, I, 278). СРП *Шнырѣв*

ШНЯК рус. арх. *шняка* 'марская лодка' (Даль).—
Шняк

***ШОБА**, памянш. **ШОБІК**.— *Шоба; Шобік*

***ШОДА**, памянш. **ШОДЗІК**.— *Шода; Шодзік*

***ШОКАЛЬ** параўн. укр. *шокати* 'часта гаварыць шо', 'шамкаць, невыразна гаварыць' (Грынч.).— *Шокаль*

***ШОЛА**, памянш. **ШОЛКА**.— *Шолкавіч*

***ШОЛАМ**.— *Шоламаў; Шаламіцкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шелом, Шолома, Шаломка* (Туп., БА, I, 275).

Рус. у XVI ст. *Шелом* (Туп.). СРП *Шеломов*

ШОЛАХ.— *Шолахай*. У Туп. у XV ст. *Шолох*. СРП
Шолохов

***ШОЛЬГУС**.— *Шольгусаў*

ШОПА, памянш. **ШОПІК** рэг. 'шафа' (Нас.), 'пасудны шкафчык' (КСЧ), 'гумно для сена', рус. 'пуня ці навес на базары для гандлю збожжам, агароднінай' (Даль), укр. 'навес, пуня для гаспадарчых прылад, вазоўня' (Грынч.).— *Шопік*

***ШОПАР**.— *Шопараў*

***ШОРАП**.— *Шорап*

ШОРАХ.— *Шорах; Шарахóўскі*. СРП *Шорохов*

***ШОРАЦ**.— *Шорац*. Бел. у XVI ст. *Шорц* (БА, I, 276)

ШОРНІК рэг. рус. 'рымар'.— *Шорнікаў*. СРП *Шорников*

ШОСТ, памянш. **ШОСЦІК**.— *Шосцік*. Бел. у XVI ст. *Шостик* (БА, I, 277)

***ШОСТЫР**.— *Шостыр*

***ШОТ**, ***ШОЦЬ**, памянш. **ШОЦІК**.— *Шот; Шоць; Шоцік; Шоцкі*. СРП *Шотин*

***ШОХАН**.— *Шохан*. СРП *Шоханов*

ШОХТА ўкр. *шохта* 'пруток ніта' (Грынч.).—
Шохцін

***ШОЧАК**.— *Шочак*

ШОША.— *Шошын*. СРП *Шошин*

ШПАГА.— *Шпагін*. СРП *Шпагин*

***ШПАДАР**.— *Шпадарук*

ШПАК.— *Шпак, Шпакаў, Шпакóвіч, Шпакéвіч; Шпакóўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шпак, Шпачек* (БА, I, 279). Рус., укр. у XVII ст. *Шпак* (Туп.). СРП *Шпаков, Шпаковский*

ШПАЛА.— *Шпалэнка, Шпалянкóў*. СРП *Шпалюкин*
ШПАНДАР параўн. бел., рус. *шпандыр* 'шавецкая
нацяжка, папруга' (БРС, Даль), рус. смал. 'бізун, пуга'
(Дабр.).— *Шчандару́к*

ШПАРА, памянш. ШПАРЫК, параўн. рэг. *шпар* 'паз'
(Нас.), укр. *шпара* 'паз, шчыліна' (Грынч.).—
Шпа́рык

*ШПАРАНДА.— *Шпарáнда*

*ШПАРЛА 'той, хто шпарыць'?— *Шпа́рла*

*ШПАРУН.— *Шпару́н*. Параўн. ШПАРЛА

*ШПАРТА.— *Шпартóў, Шпа́ртаў*

*ШПЕКТАР.— *Шпе́ктар*

*ШПЕНДА, памянш. ШПЕНДЗІК.— *Шпе́ндзік*

ШПЕНЬ.— *Шпень*

*ШПЕТ параўн. бел. *шпэціць* 'ганіць, ганьбіць', 'пса-
ваць' (Нас.), рус. *шпетить* 'дакараць, папракаць' (Даль),
укр. *шпетити* 'лаяць, аскарбляць' (Грынч.).— *Шпет,*
Шпэт; Шпяціо́к

ШПЕТНЫ: ст. бел. і рэг. 'дрэнны', 'непрыгожы' (Нас.,
КСГБМ), рус. *шпетный* 'модны, фарсісты' (Даль), укр.
шпетний 'дрэнны' (Грынч.).— *Шпéтны*

*ШПИГАН.— *Шпіганóвіч*. Параўн. ШПИГУН

*ШПИГУН 'той, хто шпігуе, шпег'?— *Шпігун*

ШПИЛЬ.— *Шпілеў, Шпілэ́ня; Шпілэ́ўскі*. Бел. у XVI—
XVIII стст. *Шпиль* (БА, I, 279). Рус. у XV—XVI стст.
Шпиль (Туп.). СРП *Шпилёв*

ШПИЛЬКА.— *Шпілька*. Бел. у XVII ст. *Шпилька*
(Туп.)

*ШПІН, памянш. ШПІНОК.— *Шпіно́к*

*ШПІР(А), памянш. ШПІРКА.— *Шпіро́нак; Шпірко́-*
віч. Параўн. ШПЫРА

ШПІТАЛЬ.— *Шпіта́ль*

ШПІТАЛЬНІК 'які адносіцца да шпіталя'.— *Шпі-*
та́льнік. СРП *Шпитальников*

ШПИЦ 'шпіль', 'кудла, кундаль'.— *Шпіц*

*ШПИЦАР.— *Шпіца́р*

*ШПОН польск. *szpon* 'кіпцюр'.— *Шпон*

*ШПОТ.— *Шпот*

*ШПУЛА.— *Шпу́ла*

*ШПУР, памянш. ШПУРЫК.— *Шпу́рык*

ШПЫРА, памянш. ШПЫРКА рус. смал. *шпыря*
'тоўсты кусок хлеба'.— (Дабр.).— *Шпы́рка, Шпы́ркаў*.
Бел. у XVI ст. *Шпырка* (БА, I, 279). СРП *Шпыров*

ШРАМ, памянш. ШРАМОК.— *Шра́май; Шрамко́ў.*
СРП *Шрамков*

ШРАМЯК 'шрам'?— *Шрамяко́ў*

ШРУБА, ШРУБ, памянш. ШРУБОК.— *Шру́ба, Шруб,*
Шру́бай; Шрубо́к

*ШРЭМ 'шрам'?— *Шрэ́май*

*ШТАЙДА.— *Шта́йда*

*ШТАЛЬ.— *Шталь*

ШТАНЫ.— *Штаніо́к*

ШТОКАЛА 'той, хто часта ўжывае слова што'?—
Што́кала

ШТОЛА, ШТАЛА, памянш. ШТОЛІК укр. *штола*
'глыбокая ўпадзіна ў скале', *штала* 'скала' (Грынч.).—
Што́лік

ШТУКА.— *Шту́кін.* СРП *Штухин*

ШТУҚАР.— *Штуқа́р.* СРП *Штукарёв*

*ШТУНЬ.— *Штунь*

*ШТУРА.— *Шту́ра*

*ШТЫЛІЎКЕР.— *Штыліўкер*

*ШТЫНДА, памянш. ШТЫНДЗІК.— *Шты́ндзік*

ШТЫРХУН параўн. рэг. *штырхаць* 'піхаць' (Дзярж.—
М. Б.), 'той, хто піхае'?— *Штырху́н*

ШТЫХ 'штык'.— *Штых, Шты́хай*

*ШТЫЦЬКО.— *Штыцько́*

ШТЭМПЕЛЬ.— *Штэмпелеў*

*ШТЭЦЬКА.— *Штэцька*

ШУБА.— *Шу́ба, Шу́біч, Шу́бін, Шубяно́к; Шуб; Шу́-*
бік; Шу́бскі. Бел. у XVIII ст. *Шубко* (БА, I, 279). Рус.
у XIV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Шуба* (Туп.). СРП
Шубов, Шубин, Шубенков, Шубик, Шубинский

ШУБАДЗЕР.— *Шубадзе́рай*

*ШУБАРА параўн. каз. *шубар* 'рабы, стракаты', па-
раўн. рус. *чубарый* (масць каня) 'стракаты з цёмнымі
лапінамі на светлай шэрсці' (Даль).— *Шуба́ра*

*ШУВАЛ.— *Шувáлай*

ШУГАЙ рэг. 'армяк з шырокімі і доўгімі крысамі,
які носяць мужчыны і жанчыны' (Нас.), 'світка з дама-
тканага сукна' (Бяльк.), рус. 'кофта', 'целагрэйка', 'са-
рафан', 'агароднае пудзіла' (Даль), укр. 'хлопец, мала-
ды чалавек', 'род жаночага адзення' (Грынч.).— *Шуга́й,*
Шуга́еў. СРП *Шугаев*

ШУГАЙЛА параўн. рус. *шугала* 'той, хто шугае',
параўн. рус. *шугать* 'палохаць, адганяць' (Даль), бел.

шугаць 'кідаць', 'узнямацца, налятаць' (Нас., БРС).—

Шугайла

*ШУГАЛЕЙ.— *Шугалей, Шугалеей*. Бел. у XVII ст. *Шугалей* (БА, I, 279)

*ШУДА, памянш. ШУДЗЕЙКА польск. *szuda* 'адыходы', 'нечыстоты', з літ. *šidas* 'нечыстоты' (Вяржб.).— *Шудзэнка, Шудзянкóй; Шудзэйка*

*ШУДЛА.— *Шудлюк; Шудлэйскі*

*ШУЕР 'ляўша?', параўн. рус. *шуйца* 'левая рука', *шуй* 'левы' (Даль).— *Шуер*

*ШУК тат. 'балаўнік, свавольнік, гарэзнік' (ТРС), магчыма, 'той, хто шукае'.— *Шук, Шукóй*. Бел. у XVIII ст. *Шук* (БА, I, 279). СРП *Шукин*. Параўн. ШУКАЙЛА

ШУКАЙЛА, ШУКАЛА 'той, хто шукае'.— *Шукáйла, Шукáйлай; Шукáла, Шчкáлай*. СРП *Шукалов*

ШУКАНЫ.— *Шу́кан*. СРП *Шуканов*

*ШУКЕЛА.— *Шукéла, Шукілёвіч* пры [e]>[i]. Параўн. ШУКАЙЛА

*ШУКЕЛЬ.— *Шукéль, Шукілёвіч* пры [e]>[i]. Параўн. ШУКАЙЛА

*ШУКША.— *Шу́кшын*

ШУЛАК рэг. 'невялікі слупок у будынку ці агароджы' (КСЧ), 'шу́ла' (Бяльк.).— *Шулакóй*. СРП *Шулаков*

*ШУЛЕГА, памянш. ШУЛЕЖКА.— *Шулéжка, Шулёшка* пры [ж]>[ш]. Бел. у XVII ст. *Шуляга* (Туп.). СРП *Шулешко, Шулешкин*

*ШУЛЕЙКА.— *Шулéйка*. СРП *Шулейкин*

ШУЛЕПА рус. *шулепа* перм. 'левая рука', цвяр. *шулепа* 'ляўша' (Даль).— *Шулéпа*. СРП *Шулепин, Шулепов*

ШУЛЕР.— *Шу́лерай*

ШУЛЬГА, памянш. ШУЛЬЖЫК рус. 'левая рука', 'ляўша' (Даль), укр. 'левая рука і нага', 'ляўша', назва расліны (Грынч.).— *Шульга́, Шульгін, Шульго́віч, Шульжэ́нка; Шу́льжык; Шульго́ўскі*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шульга, Шулга* (БА, I, 279). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Шулга* (Туп.). СРП *Шульга, Шульгин, Шульгинов, Шульгович, Шульженко*

*ШУЛЬГАН.— *Шульга́н*. Параўн. ШУЛЬГАЧ

ШУЛЬГАЧ рус. 'ляўша' (Даль).— *Шульга́ч*

*ШУЛЬДА, памянш. ШУЛЬДЗІК параўн. каз. *шулди* 'кулік' (Будаг.).— *Шу́льдзік*

ШУЛЬКА, памянш. ад ШУЛЯК (гл.).— *Шулькін*. Бел. у XVI ст. *Шулька* (Туп.). СРП *Шулькин*

ШУЛЯК 'коршун' (БРС), рэг. 'нятоўстае шула з пазамі' (Нас.), рус. 'коршун' (Даль), укр. 'коршун', 'кіях, пачатак кукурузы', 'назва вала з рагамі, загнутымі ўніз' (Грынч.).— *Шуляк, Шулякоў; ?Шульяк; Шулякоўскі*. Бел. у XVII ст. *Шуляк* (Туп.). СРП *Шуляк, Шуляченко, Шуляковский*

ШУМ, памянш. ШУМІК, ШУМКО.— *Шум, Шумовіч; Шумік; Шумко; Шумскі, Шумінскі*. Бел. у XVI ст. *Шумка* (БА, I, 279). Укр. у XVI—XVII стст. *Шум* (Туп.). СРП *Шумов, Шумков, Шумкин, Шумских, Шумовский, Шумский*

ШУМАВЕЦ з в. Шумы, Шумава.— *Шумавец*

*ШУМАЙ.— *Шумай*. СРП *Шумаев*

*ШУМАК.— *Шумак, Шумакоў*. Укр. у XVII ст. *Шумак* (Туп.). СРП *Шумаков*. Параўн. ШУМІЛА

*ШУМАН, памянш. ШУМАНЧЫК.— *Шуман; Шуманчык; Шуманскі*. Рус. у XVI ст. *Шуман* (Туп.). СРП *Шуманов*. Параўн. ШУМІЛА

*ШУМЕЙ, памянш. ШУМЕЙКА.— *Шумейка*. Бел. у XVIII ст. *Шумей, Шумейка* (БА, I, 279). Укр. у XVII ст. *Шумейка* (Туп.). СРП *Шумейко*. Параўн. ШУМІЛА

ШУМЕЛЬ рэг. 'пустазелле' (Бяльк.).— *Шумель*. Параўн. ШУМІЛА

ШУМІЛА рэг. 'той, хто шуміць, любіць лаяцца, крыкун' (Маг. — М. Б.), рус. тое ж (Даль).— *Шумілай; Шумілін; Шумілоўскі*. Бел. у XVII ст. *Шумилик*. Рус. у XVII ст. *Шумило, Шумил, Шумилко* (Туп.). СРП *Шумилин, Шумилов*

ШУМКО гл. ШУМ

ШУМНЫ.— *Шумны*

*ШУМРАТ.— *Шумратаў*

ШУМЯКА.— *Шумяка*. Параўн. ШУМІЛА

*ШУНА, памянш. ШУНЬКО.— *Шуневіч; Шунько, Шунькін*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шунко, Шунка, Шунько* (БА, I, 279). СРП *Шунин, Шунков*

*ШУНДРА, памянш. ШУНДРЫК.— *Шундрык*

*ШУНЕЙКА.— *Шунейка*. СРП *Шунейко*. Параўн. ШУНА

*ШУНІБОР.— *Шунібораў*

*ШУНТА, *ШУНТО— *Шўнта, Шунто*

*ШУПА, памянш. ШУПІК, ШУПЕНЬКА, ШУПЕНІК 'той, хто разумее, кеміць, цяміць, кемлівы чалавек'? параўн. рэг. *шупіць* 'разумець, цяміць, панімаць' (КСЧ, Бяльк.). рус. *шупить* 'ведаць, разумець' (Даль, Дабр.), укр. *шупити* 'разумець, кеміць, цяміць' (Грынч.).— *Шўпа, Шупэнка, Шупэня, Шўнікаў; Шупэнька*. СРП *Шупиков, Шупский*

*ШУПЕЙ, памянш. ШУПЕЙКА.— *Шупей; Шупейка*. Параўн. ШУПА

ШУПЕЛЬ параўн. рус. *шупел* 'знахар, чараўнік, чарадзей, вядзьмар' (Даль), параўн. таксама ШУПА.— *Шуплёнка, Шуплянкóў*

*ШУПЕНЬ, памянш. ШУПЕНІК.— *Шупэнік*. Параўн. ШУПА

ШУПІК рэг. 'фарбаванае пабітае яйцо, якое выкарыстоўваюць у гульні, калі качаюць яйца' (Нас.), параўн. таксама ШУПА.— *Шўнікаў*

*ШУПІЛА.— *Шупіла, Шупілаў*. Параўн. ШУПА

*ШУПЛЯК.— *Шупляк*. Бел. у XVI ст. *Шупляк* (Туп.). СРП *Шупляков*. Параўн. ШУПА, ШУПЕЛЬ

*ШУР, памянш. ШУРКО.— *Шур, Шўраў; ?Шўрын; Шуркó*. СРП *Шуров, ?Шурин*

*ШУРАЙ.— *Шурай, Шурáей*. СРП *Шураев*

ШУРАК рус. валаг. *шура(я)к* 'швагер' (Даль), укр. *шуряк* тое ж (Грынч.).— *Шурáк*. Бел. у XVII ст. *Шурак* (Туп.). СРП *Шураков*

*ШУРАН, памянш. ШУРАНОК.— *Шурáнаў; Шураніок; Шуранкóў*. СРП *Шуранский*

*ШУРАХТА.— *Шурáхта, Шурáхтаў*

ШУРБА цюрк. 'суп, булён' (Будаг.).— *Шўрба, Шурбэнка, Шурбянкóў*

ШУРГА рус. 'бура, завіруха, мяцеліца', 'віхор, які слупам узнімаецца ўверх' (Даль).— *Шургін*

*ШУРЛАК параўн. укр. *шурлай* 'род гульні' (Грынч.).— *Шурлакóў*

*ШУРМЕЛЬ.— *Шурмэль*

ШУРПА, памянш. ШУРПІК.— рэг. ласк. 'кучаравы хлопчык, ці кучаравая дзяўчынка' (Нас.), 'гніль', 'стары чалавек' (КСЧ), *шурпычка* 'дзіця з кучаравымі валасамі' (Бяльк.), рус. 'курыца з узлахмачанымі пер'ямі' (Даль), укр. тое ж, што рус., 'брыдка адзетая жанчына'

(Грынч.), магчыма, ад *шурпаты*.—*Шурпó*; *Шўрнік*; *Шурніцкі*. СРП *Шурпін*. Параўн. ШУРПАК

*ШУРПАК 'чалавек з нягладкім тварам ці з няроўным, задзірыстым характарам?', параўн. бел. *шурпаты* 'нягладкі, няроўны' (БРС, Нас.).—*Шурпакóў*

*ШУРПАЧ.—*Шурпáч*. Параўн. ШУРПАК, ШУРПА

*ШУРПЯК.—*Шурп'як*. Параўн. ШУРПАК, ШУРПА

*ШУРУКАЙ параўн. рус. цвяр. *шурукать* 'шаптаць, шушукацца з кім-небудзь' (Даль).—*Шурукáеў*

*ШУРХАЙ параўн. рэг. *шурхаць* 'груба піхаць, штурхаць у злосці', 'у злосці кідаць, адкідаць' (Нас.), укр. *шурхати* 'шмыгаць, хутка прабягаць' (Грынч.).—*Шурхáй*

*ШУРУХАЙЛА.—*Шурухáйла*. Параўн. ШУРХАЙ

ШУРЫГА рус. 'нягоднік, круцель, ашуканец, шалапут' (Даль).—*Шур'ыгін*. СРП *Шурыгін*

*ШУРЫКА.—*Шур'ікін*

ШУРЫН рэг. 'швагер', рус., укр. *шурин* тое ж (Даль, Грынч.).—*Шўрын*. СРП ?*Шурин*, *Шуринов*

ШУСТ, памянш. ШУСЦІК рус., укр. 'прыстасаванне для выраўнівання ствала стрэльбы' (Даль, Грынч.), магчыма, ад рэг. *шустаць* 'дзеінічаць хутка, з шумам' (КСЧ), 'растрачваць, прагульваць' (Нас.), рус. *шустать* 'есці, жэрці, уплятаць', '(авёс, ячмень) абтаўкаць' (Даль), укр. *шустати* 'ачышчаць ад шалупіння' (Грынч.).—*Шуст*, *Шўстаў*; *Шўсцік*; *Шусціцкі*, *Шустўцкі*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Шуст*, *Шустик*, (Туп., БА, I, 279). Укр. у XV ст. *Шуст* (Туп.). СРП *Шустов*, *Шустовский*

ШУСТА рус. 'мох, якім абрастаюць пні' (Даль).—*Шўста*. СРП *Шустин*. Параўн. ШУСТ

*ШУСТАЛА.—*Шўстала*. Параўн. ШУСТ

ШУСЦЕР рэг. *шустар* 'марнатравец, мантач, растратчык' (Нас.), рус. *шустер* 'шустры, бойкі, спрытны, бывалы чалавек' (Даль).—*Шўсцер*. СРП *Шустер*

ШУТ, памянш. ШУЦІК, ШУТКО, ШУЦЬКО рус. 'блазен' (Даль, РБС).—*Шут*, *Шўтаў*, *Шутóў*, *Шутóвіч*; *Шўцік*, *Шўцікаў*; *Шуткó*, *Шўткін*; *Шуцькó*. Бел. у XVII ст. *Шутко* (Туп.). СРП *Шутов*, ?*Шутый*

*ШУЦЯЙ 'той, хто жартуе?', параўн. бел. рэг. і рус. *шуціць*, *шутить* 'жартаваць'.—*Шуцяёў*

*ШУТРО.—*Шутрó*. Бел. у XVII ст. *Шутра* (БА, I, 279)

ШУФЕЛЬ.— *Шу́фелей*

ШУХ, памянш. ШУШКО. рус. арх. 'лёд, які наганяе ў раку марскім прылівам' (Даль), укр. 'мера дроў' (Грынч.).— *Шух; Шушкó, Шушкéвіч; Шухóўскі*. Бел. у XVI ст. *Шух* (Туп.). СРП *Шухов*

ШУХА.— *Шуха*. СРП *Шухин*. Параўн. ШУХ, ШУХНО.— *Шухно*

*ШУХТА, *ШУХТО.— *Шухта́, Шухто́*

*ШУША, памянш. ШУШКО.— *Шу́ша; Шушкó, Шушкéвіч*

*ШУШЛАН.— *Шушлáн*

*ШУШМАН.— *Шушма́н*

*ШУШОН.— *Шушо́н*

ШУШПАН рус. сімб., перм. 'мардоўскі балахон, мужчынскі ці жаночы кафтан з чырвонаю абшыўкаю', варон., тамб., раз. 'кароткая жаночая кофта з перахватам', валаг., вяцк. 'фарбаваны сарафан асаблівага пакою', раз. 'верхняя жаночая сарочка' (Даль).— *Шушпа́н*. Бел. у XVI ст. *Шушпан* (Туп.). СРП *Шушпанов*

ШУШУН рэг. 'кофта, якую насілі шляхцянкi і мяшчанкі' (Нас.), 'верхняе жаночае адзенне з заборамі' (Бяльк.), рус. 'кофта', 'душагрэйка', 'верхняя жаночая фарбаваная сарочка', 'сарафан' (Даль), укр. 'верхняя доўгая жаночая сукенка' (Грынч.).— *Шушунóў*. СРП *Шушунов*

*ШУЯН 'ляўша?', параўн. рус. *шуий* 'левы' (Даль), параўн. таксама бел. лайл. *шуя* 'дрэнь, сволач', 'пустое, не вартае ўвагі' (Нас.), рус. 'канапляная шалупіна', 'дробны лёд' (Даль), укр. *шуя* 'сволач, шваль' (Грынч.).— *Шуя́н*

*ШЧАБЯРАКА параўн. рус. пск. *щабёр* 'рыба лешч', 'аплявуха' (Даль).— *Шчабіра́ка* пры [e]||[я]>[i]

ШЧАВЕЛЬ, памянш. ШЧАЎЛІК рус., укр. 'шчаўе' (Даль, Грынч.).— *Шча́вель; Шча́ўлік*. Рус. у XV—XVI стст. *Щавей* (Туп.). СРП *Щавелев, Щавинский*

*ШЧАВЕР.— *Шчаўро́віч; Шчаўру́к*

ШЧАДНЫ рус. *щадный* 'літасцівы, міласэрды', 'той, які адносіцца беражліва' (Даль), укр. *щадний* 'беражлівы' (Грынч.), параўн. бел. *щадна* 'беражліва' (Нас.).— *Шча́дны*

ШЧАДРАК укр. *щедрак* 'той, хто спявае шчадроўкі, святочныя песні' (Грынч.).— *Шчадрако́ў*

ШЧАЙ ст. бел. *щая* '?' (КСГБМ).— *Шча́еў; Шчаіо́к*

ШЧАКА.— *Шчакóвiч*. Бел. у XVII ст. *Щека* (БА, I, 280). Рус. у XIV—XVII стст., укр. у XVI ст. *Щека* (Туп.). СРП *Щёкин*

*ШЧАКАЛА параўн. польск. *szczekać* 'брахаць'.—
Шчакáлiн

*ШЧАЛГАЧ.— *Шчалгачóў*

ШЧАМЕЛЬ, ШЧЭМЕЛЬ рэг. *шчамель* 'чмель' (Юрч.), *шчэмель* тое ж (Нас.), рус. смал. *шчамель* тое ж (Дабр.).— *Шчамялёў, Шчэмелеў*

*ШЧАПІЛА.— *Шчапіла*

*ШЧАПКО.— *Шчапкó*

*ШЧАР(А), памянш. ШЧАРЭЦ.— *Шчарцоў*

ШЧАРБАК, ШЧЭРБАК рус. *щербак* 'хапун, чалавек, які стараецца недаплаціць, абманіць', 'шчарбаты чалавек', бат. 'цыкорый' (Даль), укр. 'чаравік з аднаго куска скуры', 'назва расліны' (Грынч.).— *Шчарбáк, Шчарбакóў; Шчэрбак*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Щербак, Щарбак* (Туп.; БА, I, 280), рус. у XVI—XVII стст., укр. у XVII ст. *Щербак* (Туп.). СРП *Щербак, Щербаков, Щербаковский*

ШЧАРБАН укр. *щербан* 'вышчарбленая пасудзіна', назва расліны (Грынч.).— *Шчарбáн*

ШЧАРБАТЫ.— *Шчарбáтаў*. Бел. у XVII ст., рус. у XIV—XVII стст. укр. у XV ст. *Щербатой*. СРП *Щербатый, Щербатов, Щербатых, Щербацкий*

ШЧАРБАЧ, ШЧЭРБАЧ 'шчарбаты чалавек', 'вышчарбленая пасудзіна'.— *Шчарбáч, Шчарбачэня; Шчэрбач, Шчэрбачэвiч*. Бел. у XVII ст., укр. у XVI ст. *Щербач* (Туп.). СРП *Щербачёв*

ШЧАРБЕЛЬ рэг. 'шчарбаты чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Шчарблялёў*. СРП *Щербелёв*

*ШЧАРБЕНЬ.— *Шчарбянёў; ?Шчарбяно́к*. Параўн. ШЧАРБАЧ, ШЧАРБЕЛЬ

ШЧАРБІНА.— *Шчарбіна; Шчарбiнскi*. Бел. у XVI—XVII стст. *Щербина* (БА, I, 280; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Щербина* (Туп.). СРП *Щербинин*

ШЧАРБУН рэг. 'шчарбаты чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Шчарбу́н, Шчарбунóў*

*ШЧАРДАК.— *Шчардакоў*

ШЧАСНЫ бел. 'шчаслівы' (БРС, Нас.), рус. *счастный* тое ж (Даль), укр. *щасний* тое ж (Грынч.).— *Шча́сны, Шчасно́вiч; Сча́сны*. Бел. у XVI—XVIII стст. *Счастный, Щасный, Щастный, Щасны, Щасной* (БА, I, 263, 280;

Туп.), рус., укр. у XVI—XVII стст. *Щасной, Щастной* (Туп.). СРП *Счастный*

ШЧАТКО гл. ШЧОТКА

ШЧАЎКУН, ШЧАЛКУН рус. *шелкун* 'той, хто шчоў-кае' (Даль).— *Шчаўкун; Шчалкун, Шчалкуноў*. СРП *Шелкунов*

ШЧАЦІНА, памянш. ШЧАЦІНКА рус., укр. *щетина* 'щачіinne' (Даль, Грынч.).— *Шчацінка*. СРП *Щетинин, Щетинкин*

ШЧАЦІННІК.— *Шчаціннік*

*ШЧОБ(А).— *Шчобай*

ШЧОДРЫ.— *Шчадранок*. Параўн. бел. у XVI ст. *Щедра* (БА, I, 280). СРП *Щедрин, Щедренко*

ШЧОКАТ рэг. 'казытанне' (Дзярж.— М. Б.).— *Шчакатовіч*

*ШЧОМАР.— *Шчомараў*

ШЧОТКА.— *Шчотка, Шчоткін; Шчатко* з пераносам націску. Бел. у XVI ст. *Щётка* (Туп.)

ШЧУКА бел. рэг., рус., укр. 'шчупак'.— *Шчука, Шчукін; Шчука; Шчучко; Шчуцкін, Шчуцкі* пры [ч]>[ц]? Бел. у XVI ст. *Щука* (БА, I, 280; Туп.). Рус., укр. у XVI—XVII стст. *Щука, Щучка* (Туп.). СРП *Щуко, Щукин*

ШЧУПАК.— *Шчупак*. Бел. у XVIII ст. *Щупак* (БА, I, 280)

ШЧУР, памянш. ШЧУРОК, ШЧУРКО, ШЧУРЫК рус. *шур* '(птушка) стрыж', 'вуж', 'пацук', 'дажджавы чарвяк' (Даль), смал. 'птушка з пароды вераб'ёў', 'баязлівы, сарамлівы чалавек', 'мыш' (Дабр.), укр. 'пацук', '(птушка) стрыж' (Грынч.), польск. *szezur* 'пацук'.— *Шчур, Шчурэвіч; Шчурок; Шчурко; Шчурык; Шчурскі*. Рус. у XVI ст. *Щур* (Туп.). СРП *Щуров, Щуровский*

ШЧУРА рэг. 'мыш' (Нас.), рус. *щура* 'той, хто шчурыцца', 'хітрун, хітры чалавек' (Даль).— *Шчура, Шчурэвіч; Шчурскі*. Параўн. ШЧУР

*ШЧУРАК.— *Шчурак*. Параўн. ШЧУР, ШЧУРА

*ШЧЫГАР.— *Шчыгар*. Параўн. бел. у XVI ст. *Щигир* (БА, I, 280)

ШЧЫГОЛ, ШЧЫГЕЛЬ, ШЧЫГЛА.— *Шчыглоў; Шчыгла; Шчыгэльскі, Шчыглінскі*. Бел. у XVI ст. *Щогол* (БА, I, 280). СРП *Щеглов*

*ШЧЫГРЫН, *ШЧЭГРЫН.— *Шчыгрынаў, Шчэгрыновіч*

ШЧЫК рэг. 'шчыпок' (Дзярж.—М. Б.).—*Шчыкаў*
ШЧЫПЕЦ рус. *щипец* 'канёк, верх страхі' (Даль),
укр. *щипець* назва расліны (Грынч.).—*Шчыпéц*. СРП
Шипцов

*ШЧЫПЕР.—*Шчыпер*

ШЧЫРЫ.—*Шчыры*

ШЧЫТ.—*Шчытóў*. Бел. у XVI—XVII стст. *Щит, Щыт*
(БА, I, 280; Туп.). СРП *Щитов, Щитков*

ШЧЫТАВЫ.—*Шчытавы*

ШЧЫТКАВЕЦ з в. Шчыткі, Шчыткова.—*Шчыткавэц*

*ШЧЫТЛЯК.—*Шчытляк*

ШЧЫТНІК бел. устар. 'майстар, які вырабляе шчы-
ты', рус. устар. 'воін, ратнік са шчытом' (Даль).—*Шчыт-
нікаў*

ШЧЭБЕТ.—*Шчэбет, Шчэбетаў, Шчабятóвич*

ШЧЭК, ШЧЭКА рэг. 'брэх', параўн. шчэкаць 'бра-
хаць, як тхор', 'лаяць каго, лаяцца' (Нас.), параўн.
польск. *szczekać* 'брахаць'.—*Шчэк, Шчэка, Шчэчын,
Шчакóвич*

ШЧЭКАЛА 'той, хто часта лаецца, лае каго-не-
будзь?' — *Шчэкала, Шчэкалін*

ШЧЭЛКА рэг. 'шчыліна, шчылінка' (Нас.), рус. *шел-
ка*, тое ж (Даль).—*Шчэлка, Шчалкóў; Шчалкойскі*.
СРП *Щёлкин*

ШЧЭМЕЛЬ гл. ШЧАМЕЛЬ

*ШЧЭННІК.—*Шчэннікаў*. СРП *Щенников*

ШЧЭПА 'прышчэпа, прышчэпленае дрэва' (БРС),
укр. *щеп, щепка* 'прышчэпка, прышчэплены чаранок'
(Грынч.).—*Шчапóвич*. Бел. у XVI ст. *Щепа* (Туп., БА, I,
280). Укр. у XVI ст. *Щепа* (Туп.). СРП *Щепин, ?Щепов*

ШЧЭПЕТ параўн. рус. *щепеты* мн. л. 'сківіца, скула,
морда' (Даль).—*Шчэпетаў*. СРП *Щепетенко, Щепетков*

ШЧЭПКА.—*Шчэпка, Шчэпкін*. СРП *Щепкин*

ШЧЭРБА, ШЧАРБА, памянш. ШЧЭРБІК рэг. *шчэр-
ба* 'шчыліна, трэшчына ў драўлянай ці глінянай пасу-
дзіне, шчарбінка', 'шчарбіна, зазубіна ў чым-небудзь
вострым' (Нас.), рус. *щерба* 'гарачая поліўка, пахлёбка',
'уха', 'знак воспы на твары', 'шчарбінка, трэшчына',
'шчарбіна, месца выпаўшага зуба' (Даль), укр. *щерба*
'навар з чаго-небудзь, уха' (Грынч.).—*Шчэрба, Шчэр-
бай, Шчарбóў, Шчэрбін, Шчарбóвич, Шчэрбіч, Шчырба;
Шчарбóк; Шчэрбік; Шчарбіцкі*. Бел. у XVI—XVII стст.

Щерба, Щарба (Туп., БА, I, 280). СРП *Щербин, Щербов, Щербенков*

ШЧЭРБАЧ гл. ШЧАРБАЧ

*ШЧЭРБИТ.— *Шчэ́рбітаў*. Параўн. ШЧАРБАЧ

ШЧЭЦЬ, памянш. ШЧЭЦЬКА 'шчацінне'?—*Шчэ́цька*

ШЫБАЙЛА рус. *шибайла* 'буян, задзіра', 'перакупшчык, барышнік' (Даль).— *Шыба́йла*

ШЫБАЛА, памянш. ШЫБАЛКА бел. 'палка, якую кідаюць, каб адагнаць дамашнюю жывёлу' (Нас.), рус. *шибалка* 'бабка, біток; кружок з чарапка ці чыгунны для кідання', 'прашча' (Даль).— *Шыбало́віч; Шыба́лка, Шыба́лкін*. СРП *Шибалин, Шибалов, Шибалкин*

*ШЫБЕКА.— *Шыбе́ка*. Бел. у XVI ст. *Шибека* (Туп.). Параўн. ШЫБЕНЬ, ШЫБУН

ШЫБЕНЬ рэг. 'кароткая палка, якую шыбаюць, кідаюць' (Бяльк.), рус. смал. *шибень* тое ж (Дабр.).— *Шы́бнеў*

*ШЫБКО.— *Шыбко́*. Параўн. ШЫБУН

*ШЫБУЛЯ.— *Шыбу́ля*. Параўн. ШЫБЕНЬ, ШЫБУН

*ШЫБУН 'той, хто шыбае, кідае' ці 'той, хто шыбуе, хутка ідзе'? — *Шыбу́н*

*ШЫБУТ.— *Шы́бут*

*ШЫГАЛЬ.— *Шыгалёў*. У Туп. у XVI ст. *Шигаль*. СРП *Шигалёв*

ШЫДЛА польск. *szudło* 'шыла'.— *Шыдло́ў, Шыдлёнак; Шыдло́ўскі*

ШЫК рэг. 'строй, шарэнга, парадак', 'шэпт, перашэптванне' (Нас.), укр. 'строй, шарэнга, рад' (Грынч.).— *Шык, Шы́каў, Шы́кін*. Бел. у XVI ст. *Шик* (БА, I, 277).

СРП *Шиков, Шикин*. Параўн. ШЫКАЛА

ШЫКАВЕЦ з в. Шыкі, Шыкава.— *Шыкаве́ц*

ШЫКАЛА 'той, хто шыкае, супакойвае іншых'? — *Шы́кала*

*ШЫКАЛАЙ.— *Шыкала́й*

*ШЫКАН.— *Шыка́наў*

*ШЫКЕЛЬ, *ШЫКЕЛЯ.— *Шыке́ль, Шыке́ля*. Параўн. ШЫКАЛА

*ШЫКЕР, *ШЫКІР.— *Шыке́р, Шыкі́р, Шыкі́раў*

*ШЫКНО.— *Шыкно́*

*ШЫКОТА.— *Шыко́та*

ШЫКУН, памянш. ШЫКУНЕЦ рэг. мн. л. 'парода простых шэрых дамашніх гусей' (Дзярж.— М. Б.).—

Шыкўн, Шыкуноў; Шыкунёц. СРП *Шыкунов.* Параўн.

ШЫКАЛА

ШЫЛА, памянш. ШЫЛІК, ШЫЛЕЦ, ШЫЛКО.—
Шыла, Шылай, Шылін, Шыло́віч, Шылёнка, Шыляно́к;
Шылю́к; Шылі́к; Шылё́ц; Шылко́, Шылько́, Шыльчо́нак;
Шылі́нскі. Бел. у XV—XVIII стст. *Шило, Шыло, Шилка*
(БА, I, 277; Туп.). Рус. у XIV—XVII стст. *Шило, Шилец,*
укр. у XVII ст. *Шило* (Туп.). СРП *Шилов, Шилин, Шил-*
кин

ШЫЛАВЕЦ з в. Шылы, Шылава.— *Шылавёц*

*ШЫЛАЙ.— *Шыла́й*

*ШЫЛЕЙ.— *Шылё́й.* Бел. у XVII ст. *Шилейко*

ШЫЛЕЦ, ШЫЛКО, ШЫЛЬКО гл. ШЫЛА

ШЫЛІНЕЦ з в. Шылы, Шыліна.— *Шыліне́ц*

*ШЫЛЬПУК.— *Шыльпу́к*

*ШЫМША.— *Шымшо́нак*

*ШЫНГАР.— *Шынгаро́ў.* СРП *Шингарёв*

ШЫНГЕЛЬ укр. *шингель* 'частка восі, на якую наса-

джана кола' (Грынч.).— *Шы́нгель*

ШЫНГІРЭЙ гл. ШАНГІРЭЙ

ШЫНЕЛЬ.— *Шынялёў*

ШЫНКА.— *Шы́нкін, Шынкéвіч.* СРП *Шинкин, Шин-*
ков, Шинкевич

ШЫНҚАР, памянш. ШЫНҚАРЫК, ШЫНҚАРОК.—
Шынка́р, Шынкаро́ў, Шынкарэ́віч, Шынкарэ́нка, Шанка-
рэ́нка пры [ы]>[а], *Шынкаро́нак; Шынка́рык; Шынкар-*
чўк. СРП *Шинкарёв*

ШЫНОК.— *Шынкéвіч*

ШЫНТАР гл. ШАНТАР

ШЫП, памянш. ШЫПІК, ШЫПҚО рэг. 'востры, вы-

ступ падковы', 'шыпенне, сіплы голас' (Дзярж.— М. Б.),

рус. *шип* 'калючка, іголка, калючы сучок на расліне',
'востры выступ падковы', 'сіплы гук, шыпенне' (Даль).—
Шыпёнак; Шы́пікаў; Шыпко́; Шыпінскі. Шыпоўскі. Бел.
у XVIII ст. *Шыпка* (БА, I, 277). СРП *Шипов, Шипков*

*ШЫПАЙ.— *Шыпа́й*

*ШЫПАР, памянш. ШЫПАРОК.— *Шыпарко́ў*

*ШЫПЕР.— *Шы́пер.*

ШЫПІЛА, памянш. ШЫПІЛЬКА 'той, хто шыпіць?' —
Шыпі́ла; Шыпільке́віч. Бел. у XVII ст. *Шипило, Шипи-*
лик (БА, I, 277; Туп.). Укр. у XVI ст. *Шипил* (Туп.). СРП
Шипилов

ШЫПІЦА рус. *шипца* 'калючы кустарнік, глог, цёрн, дзікая ружа' (Даль).— *Шыпіца*. СРП *Шипицын*

ШЫПКО гл. ШЫП

ШЫПУЛЯ, ШЫПУЛЬ параўн. бел. *шыпулька* 'ігол-ка хваёвых дрэў' (БРС).— *Шыпуля, Шыпуль*. Бел. у XVII ст. *Шипуля* (БА, I, 277). У Туп. у XV—XVI стст. *Шипуля*. СРП *Шипулин, Шипуленко*

*ШЫРА 'шырыня'? — *Шырын; Шырынскі*. СРП *Ширин*. Параўн. ШЫРОКІ

ШЫРАЙ рус. *ширяй* 'шыракаплечы, дзябёлы чалавек', 'шыр, прастор, раздолле' (Даль), параўн. таксама рус. *ширять* 'мяшаць, варочаць, пераварочваць', 'піхаць, штурхаць' (Даль).— *Шырай*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ширай, Ширяй* (БА, I, 277; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Ширяй, Ширяйко, Шираец*, укр. у XVII ст. *Ширай* (Туп.). СРП *Ширяй, Ширяев*

*ШЫРАК, памянш. ШЫРАЧКА.— *Шырачкін*. СРП *Ширяк*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫРАКАН.— *Шыраканай*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫРАН.— *Шыран*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫРАКАРД.— *Шыракард*

*ШЫРВЕЛЬ.— *Шырвэль*

ШЫРКО гл. ШЫРОКІ

ШЫРМА.— *Шырма*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ширма* (БА, I, 277; Туп.)

ШЫРОКІ, памянш. ШЫРКО.— *Шырокі, Шырокаў, Шырочын, Шырокіх, Шырочанка; Шырко, Шыркэвіч*. Бел. у XVI—XVII стст. *Ширко, Шырко* (БА, I, 277; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Широкой*, укр. у XVI ст. *Ширко* (Туп.). СРП *Широкий, Широков, Широких, Ширеченков, Ширков, Ширкин, Шириков*

ШЫРЫНЯ.— *Шырыніок; ?Шырынскі*

ШЫРЭЙ.— *Шырэй*. Параўн. ШЫРАЙ

*ШЫТАЛЬ.— *Шыталь*

ШЫТЫ.— *Шытай, Шытоў*. СРП *Шитов*

*ШЫТЫКА.— *Шытыка*

*ШЫФ.— *Шыф*

ШЫХ рэг. 'парадак, узор' (Нас.), 'шчасце, вязенне, шанс' (Стэц.).— *Шых*. Бел. у XVI ст. *Ших, Шиха* (Туп.). СРП *Шихин, Шихов*

ШЫХІР рус. *шихирь* 'маларослы чалавек' (Даль).— *Шыхір*

*ШЫХУТА.— *Шыхуцін*

*ШЫЦ.— *Шыц*

ШЫЦІК рэг. 'гарэза, свавольнік, той, хто заўсёды перад вачыма' (Нас.), 'папруга, дзяга' (ДАБМ, карта № 327), 'лічынка вадзяной блыхі', рус. смал. *шитик* 'прайдзісвет, пралаза' (Дабр.), 'невялікае рачное судна' (Даль), укр. 'папруга, дзяга' (Грынч.).— *Шыцік, Шыцікаў*. Бел. у XVII ст. *Шыцік, Шитик* (БА, I, 277). Укр. у XVII ст. *Шитик* (Туп.)

ШЫЦЬ, памянш. ШЫЦЬКА, ШЫЦЬКО, ШЫЦІК рэг. насмешл. 'шавец' (Маг.— В. Л.).— *Шыцька; Шыцько, Шыцькоў, Шыцік, Шыцікаў*

*ШЫЧ, памянш. ШЫЧКА.— *Шычка, Шычко; Шычэўскі*

ШЫШ рус. *шыш* 'вастраверхая куча, насып', 'фіга', 'бадзяга, злодзей', 'нячыстая сіла' (Даль).— *Шыш, Шышóў; Шышóнак, Шышэня; Шышыўк*. Бел. у XVII ст. *Шыш, Шыш* (БА, I, 278). Рус. у XVI—XVII стст. *Шыш* (Туп.). СРП *Шышов, Шышин, Шышич*

*ШЫШАЙ.— *Шышай*

ШЫШАК рэг. 'гузак' (Дзярж.—М. Б.), рус., укр. *шишак* 'шлем, каска з грэбнем ці хвастом' (Даль, Грынч.).— *Шышакóў*. СРП *Шышаков*

ШЫШАЛ гл. ШЫШЛА

ШЫШКА.— *Шышка, Шышкóў, Шышкін, Шышкэвіч; Шышко* з пераносам націску. Бел. у XVI—XVII стст. *Шышка, Шышко* (БА, I, 278; Туп.). Рус. у XV—XVII стст. *Шышка, Шышка, Шышко* (Туп.). СРП *Шышкин, Шышков*

ШЫШКАВЕЦ з в. Шышкі, Шышкава.— *Шышкавэц*

*ШЫШҚАР.— *Шышкарóў*. СРП *Шышкарёв*

ШЫШҚАТЫ 'шышкападобны'.— *Шышкацёнак*

ШЫШКО рус. *шишко* 'чорт' (Даль).— *Шышко, Шышкóў, Шышкэвіч*. Параўн. ШЫШКА

ШЫШКУН рус. *шишкун* 'свавольнік, гарэза', 'капун, гарэза' (Даль).— *Шышкунóў*

ШЫШЛА, ШЫШЛО, ШЫШАЛ параўн. рус. *шишлять* 'марудна што-небудзь рабіць, пэцкацца', *шишлюн, шишляйка* 'капун, маруда' (Даль).— *Шышла, Шышлó, Шышал, Шышэл, Шышлаў*. СРП *Шишлов, Шишлин*

*ШЫШПАР.— *Шышпарóнак*

*ШЫШЫНЯ.— *Шышынін*

*ШЫШЭЙ.— *Шышэй*

ШЫЯ, рэг. ШЭЯ, памянш. ШЭЙКА.— *Шыіч, Шыёнак; Шэйка, Шэйкін.* Рус. у XVI—XVII стст. *Шея*, укр. у XVI—XVII стст. *Шея, Шийка* (Туп.)

*ШЫЯН.— *Шыян.* Рус. у XVI ст. *Шиян* (Туп.). СРП *Шиян, Шиянов*

ШЭБЕЛ параўн. рус. *шебёл, шебель* 'абноскі, латаное адзенне, лахманы' (Даль).— *Шэблаў.* У Туп. у XV ст. *Шебол*

ШЭВЕЛЬ параўн. рус. смал. *шевиль* 'авёс' (Дабр.).— *Шэвель, Шэвелеў; Шавель, Шавялёў.* Бел. у XVII—XVIII стст. *Шевель, Шавель* (БА, I, 273, 275). Рус. у XVI ст. *Шевель* (Туп.). СРП *Шевелёв, Шевельков*

ШЭДЫ, памянш. ШЭДЗЬКА.— *Шэдаў; Шэдзька.* Бел. у XVIII ст. *Шеды, Шедка, Шедзько, Шодзик* (БА, I, 275)

ШЭЙДА параўн. цюрк. *шейда* 'разгублены ад каханя, збянтэжаны' (Будаг.).— *Шэйда.* СРП *Шейдин*

ШЭЙМА рус. *шейма* 'якарны канат' (Даль).— *Шэйма*

ШЭЙНА, ШЭЙН параўн. рус. *шейна* 'мяса, гавядзіна з шы' (Даль).— ?*Шэйна, Шэйн; Шайніок.* СРП *Шейнин*

*ШЭЙНОГА.— *Шэйнóга*

*ШЭЙПА.— *Шэйпа.* Параўн. ШАЙПАК, ШАЙПУК

*ШЭЙХУН.— *Шэйхун*

*ШЭК, *ШЭКА.— *Шэк, Шэка, Шэкін.* Бел. у XVII ст. *Шека* (БА, I, 275)

*ШЭЛАК.— *Шэлак*

ШЭЛЕГ, ШЭЛЯГ, памянш. ШАЛЯГЕЙКА бел. 'дробная манета, восьмая частка меднай капейкі' (Нас., БРС), рус. *шелег, шеляг* 'манета, якая не ходзіць, бляшка' (Даль), укр. *шеляг* 'старадаўняя дробная манета' (Грынч.).— *Шэлег, Шэлегаў, Шалягóвіч; ?Шэлях, Шалягéйка.* Бел. у XVII ст. *Шележск* (БА, I, 275). Рус. у XVII ст. *Шелях* (Туп.) СРП *Шелегов, Шелехов*

*ШЭЛЕМЕТ.— *Шэлемёт*

ШЭЛЕПЕНЬ бел. *шаляпень* 'разбітая, размачаленая пуга', 'вялы, слабасільны чалавек', 'падслепаваты чалавек' (Нас.), рус. *шелепень* 'бізун, нагайка; пуга' (Даль).— *Шэлепень*

ШЭЛЕСТ рэг. 'шастанне, шамаценне, шолах', рус., укр. *шелест* тое ж (Даль, Грынч.).— *Шэлест, Шэлестаў, Шалястóвіч.* СРП *Шелестов*

- *ШЭЛЬ, памянш. ШЭЛІК.— *Шэлікаў*
- *ШЭМЕЛЬ параўн. укр. *шемелити* 'шастаць, шаласцець' (Грынч.).— *Шэмель, Шэмелеў*
- ШЭМЕТ, памянш. ШАМЕЦЬКА параўн. рэг. *шаматаць* 'шастаць, шамацець', 'драць адзенне' (Дзярж.— М. Б.), параўн. рус. смал. *шаметька* 'той, хто дзярэ, шма-тае адзенне' (Дабр.), параўн. рус. *шеметень, шеметун* 'мітуслівы чалавек', *шеметать, шеметить, шеметиться* 'мітусіцца, займацца пустымі, дробнымі справамі, бе-гаць туды-сюды без асаблівай справы' (Даль).— *Шэ-мет, Шэметаў, ?Шамэтаў; Шэмыт* пры [e]>[ы] і [м']>[м], *Шамяціок, Шэмяціок; ?Шамэцька*. Бел. у XVI—XVII стст. *Шэмет* (БА, I, 276; Туп.). Рус. у XV—XVII стст., укр. у XVII ст. *Шемер* (Туп.)
- *ШЭМПЕЛЬ.— *Шэмпель*
- *ШЭМШАЛЬ.— *Шэмшалеў*
- ШЭНДА, памянш. ШЭНДЗІК
- *ШЭНДЗЕЛА, *ШАНДЗЯЛА.— *Шэндзела, Шэндзе-лаў; Шандзяла*
- *ШЭНДЗЕЛЬ.— *Шэндзель, Шэндзелеў*
- *ШЭНДЗЕР.— *Шэндзер, Шэндзераў*. Бел. у XVII—XVIII стст. *Шендзер, Шандзер, Шындер* (БА, I, 276, 277). СРП *Шендеров, Шендерович*
- *ШЭНДРА, памянш. ШЭНДРЫК.— *Шэндрыкаў*
- *ШЭНЕЦ.— *Шэнец*
- ШЭПЕЛЬ гл. ШАПЕЛЬ
- ШЭПШАЛА рэг. жарт. 'стары чалавек' (Дзярж.— М. Б.).— *Шапшалевіч*
- *ШЭР, памянш. ШЭРКА.— *Шэр; Шэрка*
- ШЭРАГЛАЗЫ 'шэравокі'.— *Шэраглазаў*
- ШЭРАХ, ШЭРАШ, памянш. ШЭРШЫК рус. *шерех* назва рыбы (Даль), укр. 'дробны лёд на рацэ' (Грынч.).— *Шэрэшык*. Бел. у XVI ст. *Шереш* (Туп.). СРП *Шерех, Шерешевский, Шерашов*
- ШЭРБА рус. *шерба* 'шчэрба' (Даль).— *Шэрбіч*. СРП *Шербук*
- ШЭРШАНЬ.— *Шэршань, Шаршнёў*. Бел. у XVIII ст. *Шершень* (БА, I, 276)
- ШЭРСЦЬ.— *Шарсцін, Шарсцінаў, Шарсціноў, Шар-сцэнка, Шарсцянкёў; Шарсціок*. СРП *Шерстюк*
- ШЭРШУН гл. ШАРШУН
- ШЭРЫ 'шары'.— *Шэры*
- *ШЭСТАЛЬ.— *Шэсталь*

*ШЭСЦЕЛЬ.— *Шэсцель*

*ШЭТ, памянш. ШЭЦІК.— *Шэцікаў; ?Шэцікі*

ШЭЎКА, параўн. бел. рэг. *шэўкацца* 'капацца, доўга збірацца' (Тураў.— Выг.).— *Шэўка*. Укр. у XV—XVII стст. *Шевка* (Туп.). СРП *Шевков*

ШЭФ.— *Шэф*. СРП *Шефов*

*ШЭХ.— *Шэх*

*ШЭЦКА.— *Шэцка; ?Шэцікі*

*ШЭШКА.— *Шэшка*. Бел. у XV ст. *Шешко* (Туп.)

*ШЭШКЕН.— *Шэшкэн*

ЮБКО.— *Юбко*

*ЮГАН.— *Юган, Юганаў*. СРП *Юганов*

ЮДА, ЮД, памянш. ЮДЗІК, ЮДКО 'здраднік; каварны чалавек, хітрун' (БРС, Нас., КСЧ), рус. *иуда* тое ж (Даль), укр. *юда* 'злы дух, нячыстая сіла', *юд* 'від рабіны', памянш. *юдик* (Грынч.).— *Юдаў, Юдзін, Юдзэнка, Юдзянкоў; Юдо, Юдзік; Юдчыц, Юдчанка; Юдзіцкі, Юдыцкі* магчымы і ад УІ *Иуда* (гл. БА, I, 92). СРП *Юдин, Юдович, Юдинов, Юденков, Юдичев, Юдошкин, Юдовский, Юдицкий*

*ЮДАН.— *Юданаў*. СРП *Юданов*. Параўн. ЮДАШ

ЮДАШ, памянш. ЮДАШКА рэг. 'каварны чалавек, хітрун' (Нас.).— *Юдаш; Юдашкін*

ЮЖ, памянш. ЮЖЫК 'вуж' (Грынч.).— *Южык*

ЮК рэг. выклічн. 'канец чаму-небудзь, канец, пагібель', 'удар', (Нас.), рус. 'стукатня, стук' (Даль), параўн. літ. *jukus* 'смяшлівы чалавек, смяхун', параўн. тат. *юк* 'бядняк' (ТРС).— *Юк, Юкаў, Юковіч; Юкоўскі*. СРП *Юков, Юкин*

ЮЛА рэг. 'дробная рыбка', 'вёрткае дзіця' (Нас.), рус. 'непаседа, вёрткі чалавек', 'ваўчок' (Даль).— *Юла, Юліч*. У Туп. у XV ст. *Юла*

ЮНАЦКІ.— *Юнацкэвіч*

*ЮНИЦЕР.— *Юніцэр*

ЮНКЕР.— *Юнкер*. СРП *Юнкер, Юнкеров*

*ЮНКО.— *Юнко, Юнковіч*

ЮНЫ, ЮН, памянш. ЮНІК, ЮНЧЫК 'малады, юны', параўн. укр. *юн* 'уюн' (Грынч.).— *Юнэвіч, Юнковіч; Юнік; Юнчык*

ЮРАГА рэг. 'розныя прымесі ў алеі і масле' (Нас.), 'асадак' (Юрч.), рус. смал. 'асадкі ў алеі, падонкі' (Дабр.), 'маслёнка' (Даль).— *Юрага, магчыма*

і ад УІ *Юрый* (гл. БА, I, 50—51). Бел. у XVI ст. *Юрага* (БА, I, 50; Туп.)

ЮРКО 'юркі, жвавы чалавек' ці 'юрлівы чалавек?', параўн. рэг. *юркі* 'жвавы, вёрткі' (Дзярж.—М. Б.), параўн. *юрыць* 'заігрываць; гарэзаваць', 'надаядаць балаўствам, свавольствам', 'страшна хацець, перажываць нястрымнае жаданне' (Нас.).— *Юрко́, Юрко́ў, Юрке́віч, Юрчыц, Юрчанка, Юрчанкаў; Юрчык; Юрчўк; Юркавёц*, усе магчымы і ад УІ *Юрый* (БА, I, 49—51)

*ЮРПАЛ.— *Юрпа́лаў*

ЮС, памянш. **ЮСЬКО** рус. 'канцылярскі чыноўнік, пад'ячы, прыказы; знаток судовых законаў' (Даль).— *Юсай; Юсько́*. СРП *Юсов, Юсков*

ЮСКАВЕЦ з в. Юскі, Юскава.— *Юскавёц*

*ЮТАЛЬ.— *Юта́ль*

ЮХА 'кроў', рэг. 'юшка, жыдкая пахлёбка' (Нас.), 'рэдкая страва са свежай рыбы', 'халоднае, студзень', 'юшка, жыдкая частка стравы' (Вешт.), рус. *юха* 'юшка, навар мяса, рыбы' (Даль), укр. 'суп, уха, паліўка ў жыдкай страве', 'кроў' (Грынч.).— *Юха́, Юхо́віч; Юхо́* з пераносам націску. Бел. у XVII—XVIII стст. *Юха* (БА, I, 280; Туп.). СРП *Юхов, Юхин*. Параўн. **ЮШКА**

*ЮХАН.— *Юха́наў*

*ЮЦ, памянш. **ЮЦКО**.— *Юцэ́віч, Юцке́віч*. СРП *Юцевич*

ЮША рус. 'той, хто змок на дажджы' (Даль), параўн. таксама бел. рэг. *юшыць* 'біць па вушах' (Нас.).— *Юша*. СРП *Юшин*

ЮШКА 'заглушка ў коміне' (БРС), 'сок ад чаго-небудзь варанага, жыжка, жыдкая частка стравы, навар з мяса ці рыбы, суп з бульбай, рыбны суп' (Нас., Юрч., Бяльк., Вешт.), 'сок у капусце, яблыках і інш.', 'кампот з сухіх груш' (Вешт.).— *Юшка, Юшко́* з пераносам націску, *Юшке́віч, Юшчанка; Юшчўк; Юшко́ўскі*, магчыма і ад УІ *Юшко* < *Евфимий* (БА, I, 69—70). Бел. у XVI ст. *Юшко* (БА, I, 69). СРП *Юшкин, Юшков, Юшкевич*

*ЮШТЫК.— *Юштык*

ЯБЛАНЯ рэг. 'яблыня' (Нас.). — *Ябланя; Яблонскі*

ЯБЛЫК, рэг. **ЯБЛЫКА**, памянш. **ЯБЛАЧКА**.— *Яблыкаў; Яблачкін*. Бел. у XVII ст. *Яблоко* (БА, I, 280). СРП *Яблоков, Яблочкин, Яблочков*

ЯВАР, памянш. ЯВАРОК.— Явар, Яваровіч; Явар-
чўк; Яворскі. У Туп. у XVI ст. Явур

*ЯВАЧНІК.— Явачнікаў

ЯВІД параўн. укр. явида 'чорт' (Грынч.).— Явід. Рус.
у XIII ст. Явид (Туп.)

ЯГАДА, памянш. ЯГАДКА.— Ягадка, Ягадкін,
Рус. у XV ст. Ягода (Туп.). СРП Ягодов, Ягодин,
Ягодкин

*ЯГАДЗІК.— Ягадзік

ЯГАЛА параўн. рус. ягать 'крычаць, шумець, буша-
ваць, лаяцца', ягайла 'гарлапан, крыкун' (Даль), маг-
чыма, ад літ. УІ Ягелло, Ягайло.— Ягала, Ягаловіч

*ЯГАЎДА, памянш. ЯГАЎДЗІК.— Ягаўдзік, Ягৌдзік

ЯГЕЛЬ.— Ягель

*ЯГЛЕЙ, памянш. ЯГЛЕЙКА 'прыставала, проська?',
параўн. бел. ягліць, егліць 'настойліва, надаедліва пра-
сіць' (Нас.), рус. смал. яглитъ 'гарэць жаданнем, вельмі
хацець' (Даль).— Яглейка

ЯГНЯ.— Ягнеў

*ЯГУДА, памянш. ЯГУДКА.— Ягудкін. СРП Ягудин,
Егудкин

ЯГУН рус. ягун 'так называюць на Волзе беларусаў,
смялян і ўсіх, хто вымаўляе канчаткі -аго, -его, а не -аво,
-ево' (Даль).— Ягун. СРП Ягун, Ягунков, Ягуньков

*ЯГУР.— Ягур

ЯДА 'ежа'.— Ядзевіч; ?Ядыцкі

*ЯДЗІДА.— Ядзідзін

ЯДЗЯЛА рус. ядало 'рот' (Даль), магчыма, 'той, хто
многа ці добра, ахвотна есць, ядун'? — Ядзяла

ЯДКО 'той, хто добра, ахвотна есць, ядун'? — Ядко,
Ядчанка; Ядкоўскі

ЯДРО.— Ядрой; Ядрэйскі. СРП Ядров, Ядрин

*ЯДРОНЕЦ.— Ядронец, Ядронцаў. Рус. у XVII ст.
Ядранец (Туп.). СРП Ядринцев

*ЯЖЭЛЬ, памянш. ЯЖЭЛЬКА 'той, хто гаворыць ежа-
лі, яжэль'? — Яжальчўк

*ЯЖЭНЬ, памянш. ЯЖЭНЬКА.— Яжэнькін

ЯЗВА.— Язва; Язвінскі. СРП Язвин, Язвинский, Яз-
вицкий

*ЯЗНЫ параўн. ст. бел. яз 'месца ў рацэ, перагароджа-
нае для лоўлі рыбы' (Нас.), магчыма, *язны 'наглядчык
яза'? — Язнэвіч. Бел. у XVII ст. Язный (БА, I, 280)

- *ЯЗУБ, *ЕЗУБ, памянш. ЯЗУБЧЫК.— *Язубчык*
 *ЯЗУТ(А) 'езуіт'? — *Язутаў*
 ЯЗЫК.— *Языкóў, Языкóвіч, Язычэнка*. Рус. у XV ст.
Язык (Туп.). СРП *Языков*
 *ЯЗЫЛЬ, памянш. ЯЗЫЛЕЦ.— *Языль; Язылец*, магчыма, жыхар в. *Языль*
 ЯЗЬ, памянш. ЯЗІК.— *Язь; Язяно́к; Язікаў*. СРП *Язев, Язиков*
 ЯЙЦО, памянш. ЯЕЧКА.— *Яйцаў; Яічкін*. Бел. у XVI ст. *Яйцо* (БА, I, 280)
 *ЯКІР.— *Якірэвіч*. СРП *Якир*
 *ЯКОН.— *Якóн*
 *ЯКШТО.— *Якштó*
 *ЯЛАК.— *Яла́к*
 ЯЛ(А), ЯЛЫ, памянш. ЯЛЧЫК параўн. рус. *ялая карова* 'маладая карова, трохгодка, цялушка, якая яшчэ не цялілася' (Даль).— *Ялаў, Ялю́к; Ялу́к; Ялчык*
 ЯЛЕЦ, памянш. ЯЛЬЧЫК.— *Яльчык*. СРП *Яльцев*
 ЯЛОВІК рус. *еловик* 'маладая, яшчэ мяккая шышка' (Даль), магчыма 'той, хто жыве ў ельніку'? — *Яло́вік*. Бел. у XVIII ст. *Еловик* (БА, I, 212)
 ЯЛОВЫ.— *Яло́вы; Ялоўскі*. Бел. у XVIII ст. *Яловы* (БА, I, 281)
 ЯЛОЗА рус. *елоза* 'непаседа, жывы чалавек', 'прачыра, прайдзісвет' (Даль), укр. *ялоза* 'запэцканы, засалены чалавек', 'маруда, непаваротлівы, вялы, марудлівы чалавек' (Грынч.).— *Яло́за*
 *ЯЛОЎКА 'ялаўка'? — *Ялоўка*
 ЯЛУГА рус. *елуга* 'ельнік' (Дабр.).— *Ялу́га, Ялу́гін*
 *ЯМБАЙ.— *Ямба́еў*
 ЯНДУЛ устар. бел. *яндула* 'яндова, пасудзіна для мёду ці піва' (Вяржб.).— *Янду́лай; Янду́льскі*
 ЯРАВЫ.— *Яравы́, Яравэ́нка*. Рус. у XVII ст. *Яровой* (Туп.)
 *ЯРГАЛА, *ЯРГОЛА.— *Ярга́лін, Ярго́лін*
 ЯРКО 'малады ці запальчывы?', параўн. бел. *ярка, ярачка* 'маладая авечка', 'яравая пшаніца' (БРС), рус. *ярый* 'вогненны, гарачы', 'злосны, люты, запальчывы', 'дужы, рэзкі, моцны', 'хуткі, нястрымны' (Даль), укр. *ярий, яр* 'вясенні, яравы', 'малады', 'поўны сіл, палкі', 'які гарыць' (Грынч.).— *Ярко́віч; Ярчу́к; Яркоўскі, Ярыкоўскі*. СРП *Ярков, Ярченко*

ЯРМАК, памянш. ЕРМАЧОК рэг. 'невялікі гліняны гаршчок для варкі яды' (Дзярж.— М. Б.), рус. ермак 'невялікі жорнавы камень для ручнога млына' (Даль), магчыма, ад УІ Ермак < Ермолай (БА, I, 74).— Ярмак Ермакоў, Ермаковіч, Ермачэнка, Ермачо́нак; Ермачо́к, Ермачкоў; Ермакоўскі. СРП Ермаков, Ермаченко, Ермаченков, Ермачков

ЯРМІЗА параўн. укр. ярмиз 'спосаб, сродак', 'повад' (Грынч.).— Ярмізін

ЯРЧАК параўн. ЯРКО.— Ярча́к; Ярчакоўскі. Параўн. ЯРКО

ЯРЫГА рус. устар. 'ніжэйшы служыцель паліцыі, пасыльны' (Даль).— Яры́га. Бел. у XVII—XVIII стст. Ярыга, Ерига (БА, I, 218; Туп.). Рус. у XVI—XVII стст. Ярыга, Ярышка (Туп.). СРП Ярыгин, Ярыжкін

ЯРЫНА, памянш. ЯРЫНКА.— Ярыне́віч; Яры́нка; Яры́нскі

ЯРЫШ тат. ярыш 'спаборніцтва, канкурэнцыя' (ТРС), параўн. рус. 'маладая авечка' (Даль).— Ярыш

ЯРЭЙ укр. ярей 'вожык', 'наморднік з калючкамі, які адзяваюць цялятам' (Грынч.).— Ярэй

ЯРЭЦ укр. ярець 'ячмень' (Грынч.).— Ярэ́ц, Яра́ц. Рус. у XVI—XVII стст. Ярец (Туп.)

ЯСНЫ.— Ясно́ў; Ясно́к; Яснаве́ц, Ясно́ўскі. СРП Ясный, Яснов

ЯСТРАБ.— Я́страб, Я́страбаў; Ястрэ́мскі (польск.). СРП Ястребов, Ястребцов

ЯТКА рэг. устар. 'перасоўная прадуктовая дробная лаўка' (Нас.), рус., укр. 'палатка на базары для гандлю' (Даль, Мірт., Грынч.).— Ятчанка, Ятчэ́ня

*ЯТУЛА, памянш. ЯТУЛЬЧЫК.— Яту́льчык

*ЯУПАК.— Яўпа́к

*ЯФРОЙ, памянш. ЯФРОЙКА.— Яфро́йкін

ЯХАНТ.— Яхант

*ЯХЛО.— Яхло́ў

ЯЧМЕНЬ.— Ячме́ней, Ячмянёў, Ячмянё́віч. Рус. у XVII ст. Ячмень (Туп.)

ЯЧНІК рус. ячник 'хлеб с прымессю ячнай мукі' (Даль).— Ячнік

ЯЧНЫ.— Ячне́ў; Ячанскі

ЯШЧАРЫЦА.— Яшчары́цын

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

І. КРЫНІЦЫ, ВЫКАРЫСТАНАЯ ЛІТАРАТУРА

- Араш.—паведамiла А. Арашонкава.
- Атр., II.—Jan Otrębski. Gramatyka języka litewskiego, t. II. Warszawa, 1965.
- Б. 2—3—Е. Ф. Карский. Белорусы. Язык белорусской народности. 2—3. М., 1956.
- БА, I—М. В. Бірыла. Беларуская антрапанiмiя. Мiнск, 1966.
- Багар.—В. Г. Богораз. Областной словарь колымского русского наречия. «Сборник отделения русского языка и словесности», т. 68, № 4. СПб, 1901.
- БаРС. — Башкирско-русский словарь. М., 1958.
- Баск.—Н. А. Баскаков. Русские фамилии тюркского происхождения. Ономастика. М., 1969.
- Баханьк.—паведамiў А. Баханькоў.
- БРС—Беларуска-рускi слоўнiк. М., 1962.
- Бейл.—Д. А. Бейлина. Материалы для полесского ботанического словаря. Лексика Полесья. М., 1968.
- Будаг.—Л. З. Будагов. Сравнительный словарь турецко-татарского наречия. СПб, т. I — 1867, т. II — 1871.
- Бурн.—В. Бурнашев. Опыт терминологического словаря, т. I. СПб, 1843.
- Бяльк.—І. К. Бялькевіч. Краёвы слоўнiк усходняй Магілёўшчыны (у друку).
- В. Л.—паведамiла В. Лемцюгова.
- Вал.—В. Волоцкий. Сборник материалов для изучения ростовского (Яросл. губ.) говора. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 72, № 3, 1902.
- Вешт.—Г. Ф. Вешторт. Названия пищи в говорах Полесья. Лексика Полесья. М., 1968.
- Владз.—Н. Г. Владимирская. Полесская терминология ткачества. Лексика Полесья. М., 1968.
- Выгон.—паведамiла Л. Выгонная.
- Вяржб.—А. А. Вяржбоўскі. Беларуска-літоўскія лексічныя ўзаемасувязі. Мiнск, 1960 (канд. дысертацыя, рукапіс).
- Гарб.—Н. Горбачевский. Словарь древнего актового языка Северо-западного края и царства польского. Вильно, 1874.
- Грынч.—Б. Грінченко. Словарь української мови. Київ. Т. I — 1907, т. II — 1908, т. III — 1909, т. IV — 1909.
- ДАБМ — Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. Мiнск, 1963.
- Дабр.—В. Н. Добровольский. Смоленский областной сло-

- варь. Смоленск, 1914.
- Даль—В. Даль. Толковый словарь живого великорусского языка. Т. I—IV. М., 1955.
- Дюверн.—А. Дювернуа. Материалы для словаря древнерусского языка. М., 1894.
- Дзмітр.—Н. К. Дмитриев. О тюркских элементах русского словаря. «Лексикографический сборник», вып. III. М., 1958.
- Жануз.—Кандай есімді ната-сыз. Алма-Ата, 1968.
- Залатн.—Н. И. Золотницкий. Корневой чувашско-русский словарь. Казань, 1875.
- Заянч.—А. Zajaczkowski. *Studia orientalistyczne. Z dziejów słownictwa polskiego.* Wrocław, 1953.
- Зял.—Д. Зеленин. Отчёт о диалектологической поездке в Вятскую губернию. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 76, № 2, 1903.
- ИЮМ XXI — Историко-юридические материалы. Т. XXI. Витебск, 1891.
- Кард.—С. М. Кардашевский. Курско-орловский словарь. «Учёные записки Московского областного педагогического института». Т. 36, 1956.
- Карл.—J. Karłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki. *Słownik języka polskiego*, t. 1—8. Warszawa, 1900—1927.
- Кіс.—А. И. Киселевский. Латино-русско-белорусский ботанический словарь. Минск, 1967.
- Клімч.—Ф. Д. Климчук. Специфическая лексика Дрогоичинского Полесья. Лексика Полесья. М., 1968.
- КРС—К. К. Юдахин. Киргизско-русский словарь. М., 1965.
- Крив.—паведаміў А. Крывіцкі.
- КСГБМ—картатэка сектара гісторыі беларускай мовы Інстытута мовазнаўства АН БССР.
- КСЧ—Краёвы слоўнік Чэрвеньшчыны. Мінск, 1929.
- М. Б.—з запісаў М. Бірылы.
- Магн.—В. К. Магницкий. Чувашские языческие имена. Казань, 1905.
- Мельн.—Г. Г. Мельниченко. Краткий Ярославский областной словарь. Т. I, Ярославль, 1961.
- Мірт.—А. В. Миртов. Донской словарь. Материалы к изучению лексики донских казаков. Ростов-на-Дону, 1929.
- Нас.—И. И. Носович. Словарь белорусского наречия. СПб, 1870.
- Нас., АУ—И. И. Носович. Алфавитный указатель слов, извлечённых из актов, относящихся к истории Западной России (рукапіс).
- Ніканч.—Н. В. Никончук. Из лексики полесского села Листвин. Лексика Полесья. М., 1968.
- Піск.—Ф. М. Пискунов. Малороссийско - червонорусский словарь живого и актового языка. Киев, 1882.
- Ревизия Кобр. экономии — Ревизия Кобринской экономии, составленная в 1563 г. королевским ревизором Дмитрием Сапегою. Вильно, 1876.
- Сакал.—А. Соколовская. Полесские названия одежды и обуви. Лексика Полесья. М., 1968.
- Сат.—Г. Ф. Саттаров. Сословные титулы и древнетатарские личные имена. «Ономастика Поволжья». Ульяновск, 1969.
- Сб. ОРЯС—Сборник отделения русского языка и словесности.
- СЛІ—Справочник личных имён народов РСФСР. М., 1965.

- Ср.—И. И. Срезневский. Материалы для словаря древнерусского языка. Т. I—III.
- СРНГ—Словарь русских народных говоров. В. 1—4. Л., 1963—1969.
- СРП—Сучасныя рускія прозвішчы па дадзеных Dictionary of Russian Personal Names. Compiled by Morton Benson, 1964. Выд. Пенсільванскага універсітэта.
- СРЯ—Словарь русского языка. Т. I—IV. М., 1957—1961.
- Стэц.—П. У. Стэцко. Дыялектны слоўнік Свідэльшчыны (у друку).
- М. Судн.—паведамiў М. Суднік.
- Сцяшк.—Т. П. Сцяшковіч. Матэрыялы для абласнога слоўніка Гродзеншчыны (рукапіс).
- ТБР — Турско-български речник. София. 1962.
- ТРС — Татарско-русский словарь. М., 1966.
- Туп.—Н. П. Тупиков. Словарь древнерусских личных собственных имён. СПб, 1903.
- ТуРС — Туркменско-русский словарь. М., 1968.
- УРС — Узбекско-русский словарь. М., 1958.
- Уч. зап. Моск. обл. пед. инст.—Учёные записки Московского областного педагогического института.
- Уш.—Толковый словарь русского языка под ред. проф. Д. Н. Ушакова.
- Фасм.—М. Фасмер. Этимологический словарь русского языка. Т. I—II. Москва, 1964, 1967. Немецкое издание: Russisches etymologisches wörterbuch von Max Vasmer, I—III. Heidelberg, 1953—1958.
- Фрэнк.—Litauisches etymologisches wörterbuch von E. Fraenkel. Heidelberg—Göttingen, 1962.
- Хал.—П. Г. Халанский. Народные говоры Курской губернии. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 76, № 5, 1904.
- Ціх.—П. Тихонов. Брянский говор. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 76, № 4, 1904.
- Шат.—паведамiла Л. Шаталава.
- Шэйн.—П. В. Шейн. Материалы для изучения быта и языка русского населения Северо-западного края. «Сборник отделения русского языка и словесности». Т. 72, № 4, 1902.
- Э. Л.—паведамiла Э. Ліхадзіеўская.
- Юрч.—Г. Юрчанка. Дыялектны слоўнік. Мінск, 1966.
- Яварн.—Яворницький Д. І. Словник української мови. Т. 1. Катеринослав, 1920.
- Янк., I—Ф. Янкоўскі. Дыялектны слоўнік. Мінск, 1959.
- Янк., II—Тое ж. Выпуск II. Мінск, 1960.
- Янк., III—Тое ж. Выпуск III (у друку).

II. МОУНАЯ ПРЫНАЛЕЖНАСЦЬ СЛОВА

азерб.—азербайджанскае
 алт.—алтайскае
 араб.—арабскае
 башк.—башкірскае
 бел.—беларускае
 гр.—грэчаскае
 італ.—італьянскае
 каз.—казахскае
 кірг.—кіргізскае

крым. тат.—у крымскіх татар
 лацінск.—лацінскае
 літ.—літоўскае
 ням.—нямецкае
 перс.—персідскае
 польск.—польскае
 рус.—рускае
 рус. арл.—рускае арлоўскае

рус. арх.—рускае архангель-
 скае
 рус. астрах.—рускае астрахан-
 скае
 рус. валаг.—рускае валагодскае
 рус. варон.—рускае варонеж-
 скае
 рус. данск.—рускае данское
 рус. заходн.—рускае заходняе
 рус. курск.—рускае курскае
 рус. наўг.—рускае наўгарод-
 скае
 рус. паўдн.—рускае паўднёвае
 рус. паўдн.-заходн. — рускае
 паўднёва-заходняе
 рус. перм.—рускае пермскае
 рус. пск.—рускае пскоўскае
 рус. раз.—рускае разанскае
 рус. сіб.—рускае сібійскае
 рус. сімб.—рускае сімбірскае
 рус. смал.—рускае смаленскае
 руск. тамб.—рускае тамбоўскае
 рус. тульск.—рускае тульскае

рус. уладз.—рускае ўладзімір-
 скае
 рус. усх.—рускае ўсходняе
 рус. цвярс.—рускае цвярское
 рус. ярасл.—рускае яраслаў-
 скае
 ст.-бел.—старабеларускае
 ст.-літ.—старалітоўскае
 ст.-рус.—старарускае
 ст.-слав.—стараславянскае
 ст.-тур.—старатурэцкае
 тат.—татарскае
 тур.—турэцкае
 туркм.—туркменскае
 удм.—удмурцкае
 узб.—узбекскае
 уйг.—уйгурскае
 укр.—украінскае
 усх.-слав.—усходнеславян-
 скае
 цюрк.—цюркскае
 чарам.—чараміскае
 чув.—чувашскае
 яўр.—яўрэйскае

III. ЛЕКСІЧНЫЯ, СТЫЛІСТЫЧНЫЯ І ГРАМАТЫЧНЫЯ ПАМЕТЫ

адз. л.—адзіночны лік
 анат.—анатамічнае
 арх.—архаічнае
 бат.—батанічнае
 выклічн.—выклічнік
 гіст.—гістарычнае
 дзеясл.—дзеяслоў
 дзіцяч.—дзіцячае
 жарт.—жартоўнае
 заал.—заалагічнае
 зборн.—зборнае
 зневаж.—зневажальнае
 зневаж.-дакорл. — зневажаль-
 на-дакорлівае
 іранічн.—іранічнае
 карт.—пры гульні ў карты
 кніжн.—кніжнае
 кулін.—кулінарнае
 лайл.—лайлівае
 ласк.—ласкальнае
 ЛП—літоўскае прозвішча
 мн. л.—множны лік
 муз.—музыкальнае
 наз.—назоўнік
 насмешл.—насмешлівае

неадабр.—неадабральнае
 павеліч.—павелічальнае
 павеліч.-зневаж. — павелічаль-
 на-зневажальнае
 памянш.—памяншальнае
 перан.—пераноснае
 прастамоўн.—прастамоўнае
 прым.—прыметнік
 разм.—размоўнае
 рэг.—рэгіянальнае
 рэдк.—рэдка, рэдкае
 рэліг.—рэлігійнае
 СБП—сучаснае беларускае про-
 звішча
 СЛП—сучаснае літоўскае про-
 звішча
 СРП—сучаснае рускае прозві-
 шча
 тэхнічн.—тэхнічнае
 УІ—уласнае імя
 устар.—устарэлае
 царк.—царкоўнае
 этнагр.—этнаграфічнае
 жан.—жаночы, жаночае

IV. АДМІНІСТРАЦЫЙНЫЯ І ГЕАГРАФІЧНЫЯ НАЗВЫ

Браг.—Брагінскі раён	заходн.—заходняе
Ветр.—Ветрыншчына	Калінк.—Калінкавіцкі раён
Віц.—Віцебшчына	Камян.—Камянецкі раён
Ганц.—Ганцавіцкі раён	Краснап.—Краснапольскі раён
Дзярж.—Дзяржынскі раён	Лельч.—Лельчыцкі раён
Люб.—Любаншчына	Петр.—Петрыкаўскі раён
Маг.—Магілёўшчына	Пол.—Полацкі раён
Маз.—Мазырскі раён	Рагач.—Рагачоўскі раён
Малар.—былы Маларыцкі раён	Сл.—Случчына
Мсцісл.—Мсціслаўскі раён	Ст.-дар.—Старадарожскі раён
Нясв.—Нясвіжскі раён	Тураў.—Тураўшчына
паўдн.—паўднёвае	Чавус.—Чавускі раён

V. АГУЛЬНАПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

в.—вёска	н. п.—населены пункт
г. зн.—гэта значыць	параўн.—параўнай
гл.—глядзі	

На белорусском языке

*Николай Васильевич
Бирилло*

**БЕЛОРУССКАЯ
АНТРОПОНИМИЯ**

Издательство «Наука и техника»
Минск, Ленинский проспект, 68

Рэдактар Н. Гняўко
Мастацкі рэдактар В. Саўчанка
Тэхнічны рэдактар В. Кручонак
Карэктар З. Райніс

Друкуецца па пастанове РВС АН БССР

АТ 19436. Здадзена ў набор 17/VII-69 г. Падпісана да друку 13/XII-69 г. Фармат $84 \times 108 \frac{1}{32}$. Папера друк. № 1. Фіз. друк. арк. 15,875. Ум. друк. арк. 26,7. Уч.-выд. арк. 26,6. Выд. зак. 940. Друк. зак. 515. Тыраж 1000 экз. Цана 1 р. 78 к.

Друкарня імя Францыска (Георгія) Скарыны выдавецтва «Навука і тэхніка» АН БССР і Дзяржкамітэта Савета Міністраў БССР па друку, Мінск, Ленінскі праспект, 68

Выдавецтва „Навука і тэхніка“

ВЫПУСЦІЦЬ У 1970 г.

НОВЫЯ КНІГІ ПА МОВАЗНАУСТВУ:

Булыка А. М. Развіццё арфаграфічнай сістэмы старабеларускай мовы

Бялькевіч І. К. Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны

Верхай П. В. Назоўнікі на -ар, -яр у беларускай мове

Груца А. П. Развіццё складаназалежнага сказа у беларускай мове

Калектыў аўтараў. Гістарычная лексікалогія беларускай мовы

Крамко І. І. Сінтаксіс слонімскіх актаў XV ст. (складаны сказ)

Крайчук Р. У. Нарысы па гісторыі чэшскай суфіксальнай словаўтваральнай сістэмы XIV—XVI стст.

Лемцюгова В. П. Беларуская айканімія. Лінгвістычны аналіз назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці

Стэцка П. В. Народная лексіка

Чэкман В. М. Гісторыя супрацьпастаўленняў па цвёрдасці — мяккасці ў беларускай мове

Янкоўскі Ф. М. Дыялектны слоўнік, вып. III.